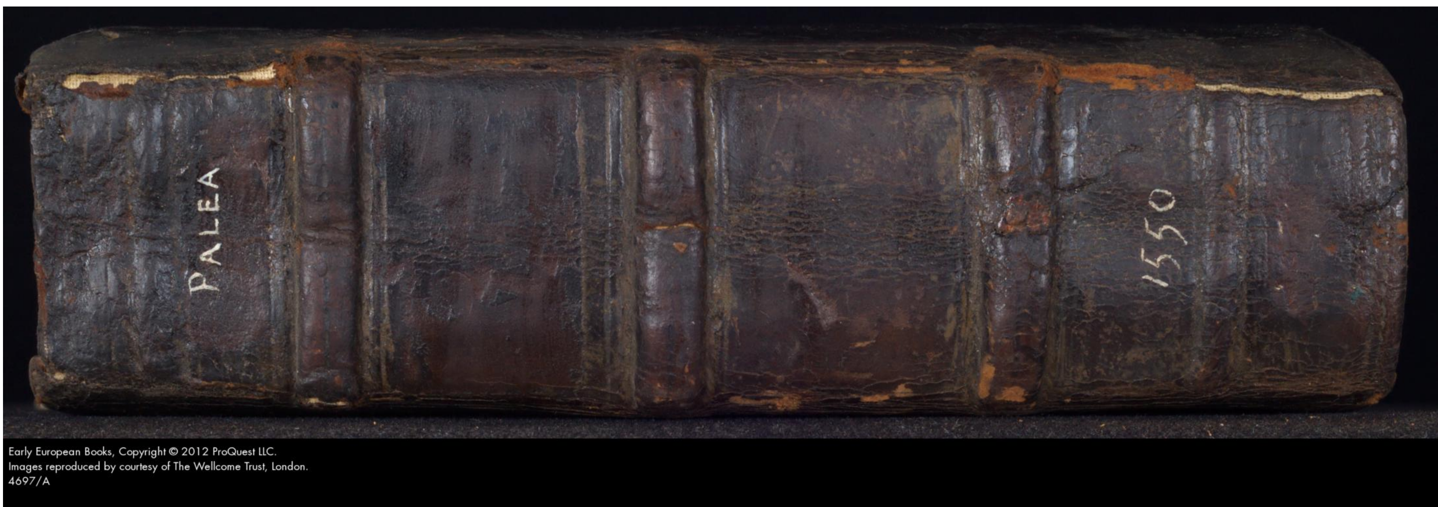



PALEA
1550











K/2 X

Galen
Medical

Mesue

K

18

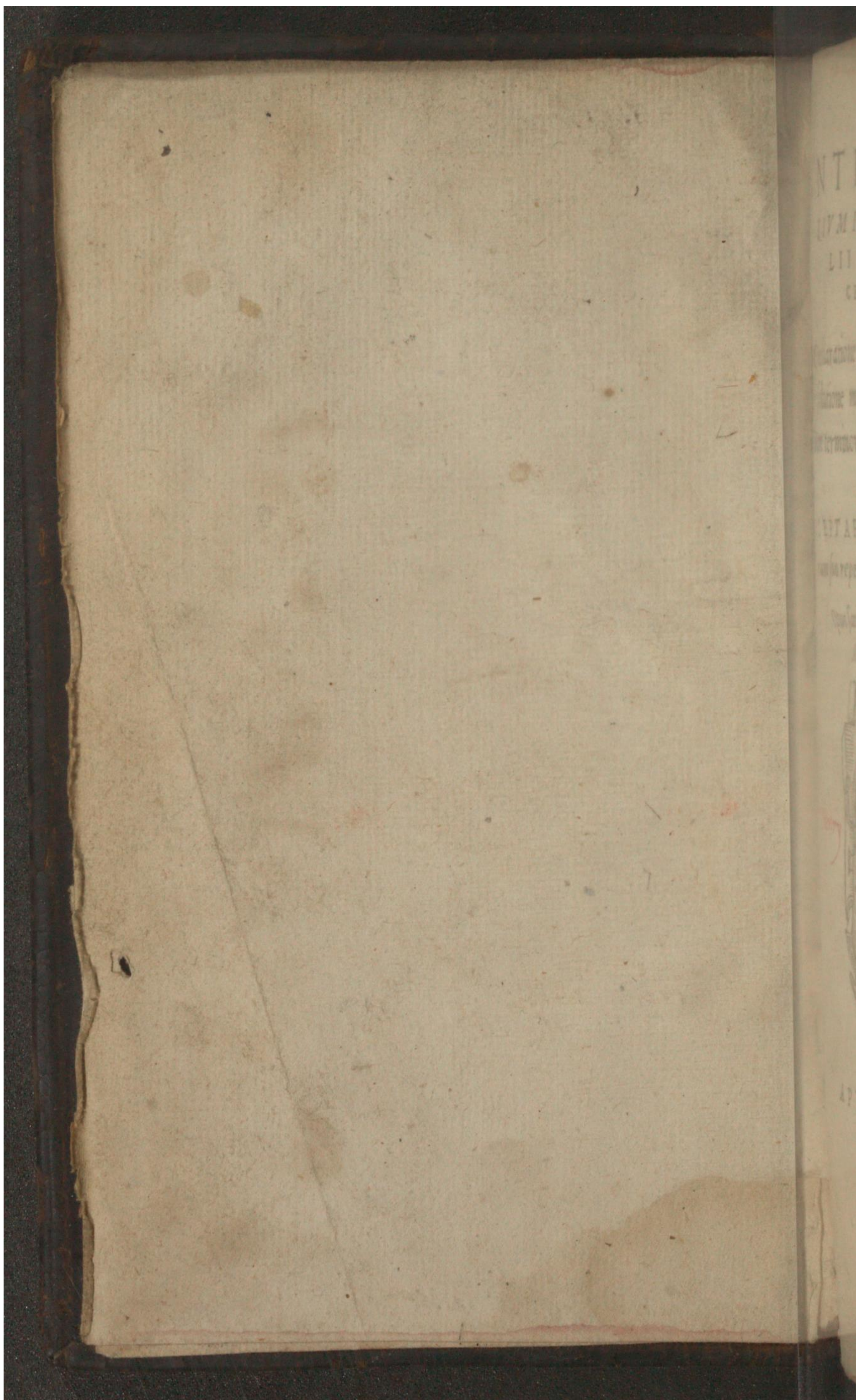
4697/A

L xxxi Pal

PALEA (Angelus) &

BARTHOLOMAEUS (Urbevetanus)

H Sm.



IN ANTIDOTARIUM IOANNIS FILII MESVAE, CENSVRA.

Cum declaratione simplicium Medicinarum, & solutione multorum dubiorum ac difficilium terminorum.

AD HAEC,

RECEPTARIVM *quàm castigatißimum cum suo repertorio, in calce apposuimus.*

Opus sanè tam Medicinæ studiosis, quàm Aromatarijs necessarium.

Henry  Lyte

LVGDVNI.
APVD IOANNEM FRELLONIVM,
1550.

Ἀντωνίου τοῦ ἐπάρχου.

Οἶμον ἀκεστορίης νέφος εἶχε μέγ᾽ ἀμφικαλύπτον
Πρὶν κατακρυπτόμενον. ἔκποθεν ἀλλὰ φανεὶς
Πᾶσιν ὁ δ᾽ ἄγγελος ἀγγέλλει νῦν, οἶμον ἐναργῆ
Ῥυόμενον θνητῶν ἐξ ἀΐδαο γένος.

GVILIELMO PELLICERIO EPIscopo Montis Pessulani, Abbati Scalariarũ, & Consiliario: atq; Christianissimi regis Requæstarum Magistro, Frater Angelus Palea Iuuenatiensis: & frater Bartholomæus ab Vrbeueterum Ordinis Minorum obseruantiæ Prouinciæ Romanæ,

S. P. D.



VM Aeterni Redemptoris nostri IESV Christi piissimis institutis maximè, non solùm naturæ nostræ legibus, Reuerende Præsul, teneamur omnes inuicem semper adesse. Nos qui iampridem Seraphici Sancti Frãcisci religioni deuoti fuimus, dum curandis infirmis fratribus in monasterio Aræcæli Romæ præficimur, eo animo sumpsimus demãdatum nobis hoc ipsum munus, vt post obseruatas diuinorũ officiorum horas, nihil nostro iudicio relinqueremus intactum, quod faceret ad inculpata medicamina administranda: ne dum ea pro salute recuperanda & proroganda vita, malè apparata administrãtur, vita plerunq; cum morte imprudenter cõmutetur. Id vero negotij propterea fuit nobis, in legendis diligenter authorũ libris, qui in hanc causam cõscripti, in manibus Medicorum & Aromatariorum cõtinuè pro approbatis omniũ consensu versantur, inter quos præcipuus ferè est, qui Mesuæ inscribitur. Siquidẽ, paucis exceptis, omnia nũc hoc nostro tẽpore, ipsi attribuuntur accepta, quæ continuo in vsu sunt cõscripta medicamina. In ipsis verò libris non pauci deprehẽduntur errores, qui dũ sopita mẽte admittũtur, facilè Aromatariis, Medicisq; (& quod peius est) ipsis infirmis imponũt. Ergo hęc iusta est susceptí huius nostri laboris causa. Vt quãtũ nobis datũ est ab optimo Deo, id in hisce corrigẽdis impenderemus. Quod si minꝰ, q̃ par sit, huic muneri suscepto assequimur, in magnis & optimis (vt dicitur) satis sit voluisse ad animũ. Vt ergo diximus, in libro filij Mesuæ corrigẽdo laborauimus magis. Qui & si Gręcus nõ fuerit, q̃bus omnia nũc ferè oẽs medicinæ studiosi accepta referũt, nõ est tamẽ ita posthabẽdus illis, vt etiã in illius laudẽ illud dici possit: Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis. Cùm nullibi locorũ nullus nõ medicꝰ, hisce coaceruatis ab ipso nõ vtatur. Et aliqua reperiãtur in

ipso, & Arabum libris posteritati mandata (quæ nunc in plurimo & præcipuo vsu sunt) quæ Græcis ante Arabes ipsos, neq; viribus ipsis, neq; nomine cognita admodũ fuere. Sicut Cassia fistula cõmunis, Sena, Sebesten, Sandala, Muscus, Zedoaria, Rheubarbarũ, Myrobalani, aliaq; id genus plurima.

Successit autẽ hoc nobis cõferentibus innumera ferè exẽplaria antiquiora, & approbata magis, tam impressa, quàm manu scripta, cum antiquo admodũ libro Hebraico, consultis doctissimis in ea lingua viris, necnon recognitis eisdem apud celebres alios authores medicinæ medicaminibus. Quod opus dum cogimur à plerisq; cõtinua efflagitatione, in gratiam studiosorũ publicare, non immeritò tibi doctissimo, & integerrimo Præsuli, eidémq; humanissimo quibuscunque potuimus precibus priùs quàm emitteretur, diiudicandũ dicare cogitauimus. Non enim eo sumus animo, vt quæ nos probauimus, ea placere doctis quibusque possint, tam facilè credamus. Postquã igitur tibi, Præsul amplissime, ita visum est, aliisq; plerisq; cõsummatis viris in hoc genere doctrinæ, vt iure meritò emitti possit. Sic eo animo publicãdum dedimus, in gratiã eorũ, qui medicinæ initiantur (siquidem doctis hæc non scribuntur) vt maior posthac relinquatur nobis meliora simul constituendi in vnũ aliud opus, quæ Græci, Arabésq;, & Latini notauere, medicamina. Atq; in eo exarandi, quæ non potuimus, plura de simplicibus & compositis, in hoc cõpendio reponere. At propterea illis vertendũ vitio non putabimus, quòd errauerint, & nobis, quòd illos notauerimus errore aliquo, in multo & vario opere. Homines enim sumus, qui dum labi possumus in re maxima tam lubrica, laudandi potiùs dum conamur ad meliora, & eo magis, cùm non pauca sint, quæ intereà assequimur bona. Gratiam autẽ immensam habemus tibi, vir humanissime, quòd nõ solùm nos dignatus sis hoc honore suscepti, & diiudicati operis, sed quòd & largitate tua impensas dederis pro imprimendo hoc ipso opere, & pro nobis ipsis fouẽdis non paucas. Pro quibus collatis beneficijs, postquam pauperes animo, & rebus fortunæ sumus, & propterea retribuere non valemus, ipse (vt suppliciter precamur) retribuat: qui dator est omnium bonorũ omnipotens Deus.

Valeat Dominatio tua feliciter, vt optat.

Ex sacro Aræ cæli conuentu. Romæ

Quarto Nonas Iulij.

M. D. XLII.

IND

INDEX RERVM PRAECIPVARVM IN HAC ANTIDOTARII MESVAE CENSVRA CONTENTARVM.

Apium

B

Con

Dioſcorides manuſcript. 130

Fesc

Inte

Medu

ne

Ophio

Pyr

T

Ter

Vis

X

Z

Zed

INDICIS FINIS.

IN ANTIDOTARIVM IOANNIS FILII MESVAE, CENSVRA.

Cum declaratione Simplicium medicinarum, & solutione multorum dubiorum, ac difficilium terminorum. Per Venerãdos patres, & IESV Christi seruos, fratres Bartholomæum Vrbeuetanum, & Angelum Paleam Iuuenatiensem, ordinis Minorum Obseruantiæ prouinciæ Romanæ, feliciter incipit.

Scripsimus in libris explanationum nostrarum &c. I.



AVTHOR noster in hac sua præfatione, cùm dicit: Et ponimus totam latitudinem operis huius, summas duas. In prima, supple summa, famosas & solennes medicinas compositas tradimus. In secunda verò, medicinas singulorum membrorum ægritudinibus appropriatas distinguemus. apertè declarat, quòd hoc Grabadin vniuersalium medicinarum (quod Antidotarium nominamus) & Grabadin particularium medicinarum (quod à multis Practica nuncupatur) est vnum tantùm opus, siue vnus liber, in duas diuisus summas, tanquàm principaliores partes sui. Igitur prima summa, seu prima pars principalis huius libri, est hoc Antidotarium. Secunda autem summa, seu secunda pars principalis præsentis Grabadin filii Mesuæ, est practica. Cuius principium est ibi: Sanat solus languores DEVS, &c. Consimiliter ipse author fecit in altero suo libro, cùm diuisit ipsum in duas sectiones, tanquam in duas principales partes. Quarũ prima continet canones vniuersales de rectificatione medicinarum, &c. Secunda autẽ particulares sermones, seu capitula de esse & posse singulorum simplicium, &c. Et sunt 54. capitula. Igitur in

duobus libris tantùm,& non in tribus vel quatuor(vt alid iuniores exponunt)diuiditur totũ hoc opus filii Mesuæ Authoris nostri. Grabadin autem idem significat, quod aggregatio antidotorum, seu medicinarum cõpositarum,&c. Sequitur Author dicens:In prima verò,supple principali parte istius Grabadin,qui Antidotarius dicitur, distinctiones ordinamus 12.quas enumerat dicẽs:Prima de electuariis. 2. de medicinis opiatis. 3.de medicinis solutiuis. 4. de condi 5.de speciebus Lohoc. 6.de syrupis & robub. 7.de decoctionibus & infusionibus. 8.de trochiscis, siue(vt mauis)troscis. 9.de suffufet, id est pulueribus. 10.de pilulis. 11.de vnguentis & emplastris. 12.de oleis. De quarũ singulis succe suè dicetur.Porrò primam distinctionẽ diuisit in duas partes, scilicet separatim scribens cõpositiones delectabiles, amaris,& horribilibus. Secũda ibi:Theriaca diatessarõ.& Prima autẽ ab electuario de aromatibus Galeni (quod m declarabimus)initium sumpsit.Sed antequã ad declaratio procedamus, sciendũ quòd in pharmacorũ cõpositione,t generaliter requiruntur. Primũ,vt simplicia sint in sua perfectione,& puritate,congruis collecta temporibus, ac lo conuenientibus deposita, nec nimia vetustate cõsumpta. Secundum,vt in simpliciũ trituratione,cribrellatione, ponderatione,&c.adhibeatur diligentia non minima.Tertiu vt in decoctione coquendorum obseruetur gradatio reru quia non omnia sustinẽt æqualẽ cocturã:& vt ipsa pharmaca sint cocta, nec plus, nec minus quàm oportet.In quib tribus cõsistit omnis medicinarũ perfectio. Et ex his sequitur corollariũ nõ minus necessariũ:hoc est, vt cõposita pharmaca,& antidota,cõdecẽtib⁹ vasis,& locis asseruẽtur:& ne citra,neq; vltra tẽpus condecens,administrentur infirmis.

DISTINCTIO I.

Electuarium de aromatibus quod scripsit Galenus &c. I I.


MODESTIAE causa quidẽ,vt coniectamu Author in hoc suo Grabadin, potius præp suit alienas, quàm suas compositiones; qu ostendens se potius esse aggregatorem, qua principalẽ authorẽ huius operis. Vnde hoc electuarium de aromatibus Galeni, tanquam vnũ de nobilioribus,in capite ipsius operis locauit. Non obstãte,ꝙ aliqu tum quia sandalos recipit(de quibus nusquã est mẽtio ap

an

ntiquos Græcos) tum etiam quia in nullo Galeni volumine egitur huiusmodi electuariũ, negant ipsum esse Galeni. No is autẽ satis difficile est credere Authorem nostrũ voluisse ttribuere Galeno, quod erat alterius. Quoniam fortasse in liquo Galeni libro ipse legit, quo nos caremus. Nã vt pro-bari potest in pluribus locis per ipsius Galeni verba, non o-mnia eius opera habẽtur: imò plura sunt quæ desiderantur. Et vix etiam credere possumus Græcos ignorasse sandalos. Forsan ꝙ sub alio vocabulo nobis ignoto ab ipsis descripti sunt. Sed vel sit Galeni, vel non, parũ refert: attamen sub eo ti tulo, quo ab ipso filio Mesuę positũ est, ipsum electuariũ sta re debet. Est etiã aliquorum opinio, ꝙ hoc electuariũ sit pri mùm à Galeno descriptũ, sed postea ab Arabib⁹ permutatũ, vt in cõsimilibus pluribus fecerũt. Retinuit tamẽ nomẽ. Electuariũ autẽ, dicitur omne id pharmacũ, quod ex electis re-bus cõficitur. Et quasi idem dicit, ꝙ cõpositio electarũ rerũ. A Matthęo Syluatico autẽ (qui Pandectarius dicitur) inter-pretatur electuariũ, mollis sorbitio. Sunt nõnulli putantes rectius esse legendũ linctuariũ, quàm electuariũ. De aroma tibus autẽ dicitur, quoniã ferè omnia quæ recipit, aromati-ca sunt. A nonnullis quidẽ electuariũ diaroma intitulatur. *Electuariũ quid.* *Linctuarium.*

De Rosis.

ROsæ quidem cùm absolutè scribuntur, rubræ semper, & veræ rubedinis intelliguntur. Sed in hoc electuario debent esse incompletæ, quoniã sunt maioris confortatio-nis &c. Lege de Rosis in electuario cõfortante stomachum. *Rosæ absolutè positæ quales.*

De Ana.

DIctio Græca est Ana, & plura habet significata. Sed re ve ra in medicinalibus libris generaliter pro pariter, seu æqualiter, vel simili est semper intelligendũ. Vt exempli gra tiá: Vbi sunt plures res in vno Ana, intelligatur, ꝙ quãtũ de vna re accipitur in illo Ana, tantum de singulis sit accipiẽdũ.

De Aureo.

AVreus quippe secundum communem vsum, intelligi-tur pro drachma vna cum dimidia. Et consimiliter so-lidus, & exagium, secundum aliquos. Drachma autẽ (loqui-mur de cõmuni vsu) est octaua pars vnciæ. Duodecim verò vnciæ libram constituunt. Sed hæc & similia plura, notiora sunt, quàm vt declarari debeãt. Porrò hoc animaduertendũ, scilicet vt notetis hic signa & characteres ponderũ & mensu rarũ &c. quę passim hincinde in toto opere, breuitatis causa abbreuiatè describẽtur. Videlicet Aureus sic, aur. Drachma, ʒ.

Vncia,℥.Dimidium vnciæ, siue drachmæ, siue alterius pon
deris vel mensuræ cui adhærebit,sic signabitur,s.Scrupulus
℈.Granum,gr.Libra,℔.Manipulus,mañ.Recipe,℞.

De Mace.

VVlgare est hodie,quòd Macis est cortex nucis myristi
cæ,scilicet muscatæ. Et in veritate est. De Mace vsua
loquimur. Quia non solùm credimus Serapioni, Auicen
næ &c.hoc testantibus, sed certa scientia habemus, quòd it
est,scilicet quòd plures habuimus de ipsis nucibus, cum co
tice duro,& supra ipsum corticem erat Macis.At supra Ma
cim adhuc non vidimus alium corticẽ,quem credimus ipsa
nuces habere:licet aliqui id negent, affirmantes macim es
extimam corticẽ huiusmodi nucum. Qui autẽ dicunt quò
Macis est aliud,quàm cortex nucis muscatæ,hi non rectè
piunt.Apud Dioscoridem autem,Galenum,Paulum,& Pli
nium,macer,seu macir, seu machir vocatur:vt patet conco
dando capitulum Serapionis & Auicennæ,de mace,cum ca
pitulo ipsorũ de macere &c. Porrò non tantùm Plinius,se
nec aliquis priscorum Græcorum apertè cognouit macim
vt per ipsorum dicta euidentius probari potest.Nam & i
Græcia(vt scitur)non sunt arbores myristicarum nucum
Quod etiã Serapio testatur cùm dicit : Et est cortex qui ex
portatur de regione,quę non est Gręcorum &c.Arabicè a
tem,vt apud Serapionem,Gisbese,& Talisfar,siue Talisafa
vt est in Auicenna,& in Synonymis Rhasis,legimus Maci
vocari. Matthæus Syluaticus autem,cap.648. quod incipi
Sistose,vel bisbese &c.& in litera Talassafir,multa & alia n
mina Maci contribuit. Sed animaduertendum quòd apu
Auicennam in 2.canone, sunt duo capitula de mace. Vnu
videlicet sub nomine macis,in quo Andreas Bellunẽsis mu
ta correxit:& alterum sub titulo Talisfar,siue Talisafar.V
de probatur quòd ipse Auicenna sub vario nomine varia in
tellexit simplicia. Cùm idem sit macis & Talisafar, vt legen
tibus non est dubium. Quæ duo Auicennæ capitula,Simo
ni Ianuensi,Pandectario,& aliis ex iunioribus dederunt an
sam dubitãdi,an esset diuersum à mace talisafar. Nec obsta
quòd in 20.cap.7.Breuiarii Ioannis filii Serapionis habea
tur Electuarium altalisafar, & electuarium de mace,imme
diatè vnum post aliud,tanquàm duo diuersa:hoc est,tanqu
si talisafar non significet macim. Sed qui bene perscrutabi
tur ipsa,reperiet non esse diuersa:imò idem sine dubio signi
ficare talisafar,siue talisfar,&c. quod macis. Etenim ipse fi
liu

Macis est cortex nucis muscatæ.

Macis Plinio & antiquis Græcis non bene cognita.

Talisafar.

ius Serapionis ponit ibi duas diuersas descriptiones, siue duo diuersa de Mace, vel de talisafar electuaria, quæ sunt ferè vnius tantùm proprietatis & virtutis, vt in titulo ipsorũ legitur: & parum in simplicibus differunt. Et primùm posuit electuariũ de mace sub nomine Altalisafar, postea subiunxit aliam descriptionem magis vsualem, sub macis nomine: vnde incepit sic, Electuarium de mace, quo vtuntur (supple medici nostri tẽporis, scilicet ipsius authoris) quasi dicat: Superior descriptio nõ est tam vsualis, sicut ista, apertè declarans vtrunque electuarium esse de mace, siue (vt maius) de Talisafar. Quod autem per varia vocabula scripsit, nihil refert. Consimiliter & alii authores in pluribus suis compositionibus fecerunt. Vt exempli gratia, sunt apud authorem nostrum Trochisci diarrhodon, & Trochisci de Rosis: & pilulæ de Rauedseni, & pilulæ de rheubarbaro, & similia. Et fortasse non author, sed interpres variauit illa: vel dubitans, vel ignorans, vel ad clariorem ipsarum descriptionũ distinctionem: vt si quis petierit electuarium de mace, non confundatur aromatarius, accipiendo alterum pro altero. Quanuis parum inter se differant. Et sic ergo cõclude, quòd Macis, Talisafar, Macer, &c. nomine tantùm, non re differunt. Et idem est quod cortex nucis muscatæ.

De Doronicis, siue Doronigis, &c.

DEscriptio Doronici, siue Doronigi, siue Durungi, vel di runigi, & similium vocabulorum, quę vnum & idem significant, tantummodo apud Serapionem legitur. Alii autẽ vt Pandectarius, & nonnulli ex recentioribus, authoritate ipsius Serapionis scribunt. Nec quidem tota eius planta notatur: de radice tantum pertractat Serapio, quam asserit esse paruam, duram, & grauẽ, ab extra ad citrinitatem tendẽtem, ab intus verò albam, in grossitudine ramorũ Sceitaragi, & ad plus in grossitudine, seu magnitudine nodi pollicis, & quòd defertur ex Sim, siue ex Sin, vt aliqui libri habẽt. Pandectarius dicit ex Syria. Sed Simon Ianuensis, & Luminare maius, scribũt ipsam radicẽ esse dulcem, & in colore & figura calami aromatici. Ioannes Manardus verò eandẽ odoratam facit: quæ notæ à Serapione non scribuntur. Item capitulum in Serapione incipit Haronigi. in Pandectario verò Varonig. &c. De reliquis autẽ partibus eius, vt puta de foliis, floribus, & cæteris particularitatibus culmi ipsius, haud est qui loquatur. Recẽtiores quidẽ ponunt supradictas notas, quia illã radicẽ (qua cõmuniter vtuntur omnes aromatarii)

quæ ab Orientalibus partibus ad nos defertur, approbāt esſ
veram doronici radicem. Quæ quidem (vt patet) pro maio
ri parte habet illas notas. Nam eſt parua,& dulciſsima, intu
alba, foris ſubcitrina, aliquem (licet paruum, & nō malum
habens odorem. Attamē ſimilitudinē quam dant de calam
aromatico, non agnoſcimus, quia (vt aliàs dicemus) veru
calamus aromaticus nō habetur. Et forſan ipſi intelligūt c
illa radice, quæ falſò pro calamo aromatico recipitur ab c
mnibus, in vſum medicinæ: quam in Diaomoruſia probab
mus non eſſe calamum aromaticum. Ad dictam autem rad
cem (quæ falſò calamus aromaticus vocitatur) habet aliqua
lem ſimilitudinē: tamen radix dicta doronicū, eſt multo m
nor ipſo falſo calamo. Nos igitur talem radicē doronicu
dictam ab Orientali plaga delatam non paruipendimus,
pluries ea vſi ſumus. Veruntamen ſi eſt verū Serapionis do
ronicum, nō planè nobis cōſtat. Prǫterea, paucis antè anni
nos propriis manibus, in noſtra Italia, ſcilicet in montibu
Nurſiæ, radices ſimiles effodimus. Nullum quippe diſcrime
notabile videtur eſſe inter ipſas,& Orientales: præter quò
iſtæ Italicæ ſunt odoratiores. Et in mandendo ipſas, cum ſu
dulcedine, ſentitur quædam ſuauis aromaticitas, quæ cere
brum,& caput ſummoperè confortat. Quam aromaticita
in illis Orientalibus nō percipimus. Et fortaſſe quia Italic
radices, quas doronicum Italicū appellamus, ſunt recētior
Orietalibus, quas, ob vetuſtatē, putamus amiſiſſe ſuam aro
maticitatem. Planta autē Italici doronici talis eſt, foliis vic
læ matronalis nō abſimilibus, eleuatur in cubitū,& ampliu
caule vtplurimū vnico, rotundo, rectóq;, in cuius ſummita
ramuli plures procreātur, in quibus copioſi flores, & croc
ſunt, herbæ vocatæ incenſariæ, aut buphthalmo ſimillim
maiores duntaxat: ſemen adhuc nō vidimus. Huiuſcemo
plantæ radicibus vtimur. Quas quantò recētiores, odora
tiores, & dulciores guſtamus, tantò meliores Orientalibu
iudicamus: quas ad differentiam Italici præfati, doronicu
Orientale nominamus. Eſt præterea in Veronenſibus agr
quædam radix admodū parua, videlicet iuncturæ pollicar
longitudinē non excedens,& minimi digiti craſsitudinē, g
uis, ab extra ſubcitrina, intus alba, dulcis, trahēs ad ſapore
caſtaneæ, forma calamo aromatico vſuali non abſimilis, ir
odora tamē, quā Veneti Dulcichinū, Veronenſes autē traſc
ſiue traſi appellāt. Folia fert triticea, ſeu cypero ſimilia: veri
tamen molliora &c. Libēter comeditur à pueris. Forſan ha
radi

Doronici Italici deſcriptio.

Dulcichinum Venetorum.

radix sit verum Serapionis doronicũ. De hac enim putamus loquutos fuisse Simonem Ianuensem, & Luminare Maius. Manardũ autẽ potius de Italico supradicto, vel de Orientali, quia hæc radix (vt diximus) odore caret. At Manardus suam, odoratã scripsit. Nobis autẽ nescientibus rei veritatẽ, magis placet, vt pro doronico vero substituatur Italicũ prçatum, ob suam aromaticitatẽ, quàm istud dulcichinum. Si medici autem (de peritis loquimur) aliter iudicauerint, quin faciendum sit secundum ipsorum iudicium, non inficiamur.

De Menta.

IN syrupo de Menta inuentione nostra (Deo concedente) declarabimus mentam. Sed hic videndum, quare Author potius posuerit in præsenti electuario mentam siccã, quàm virentem? Respõdetur, quia istud electuarium est stomachicum, & nõ recipit nisi medicinas stomachum confortantes. At quia menta virens est ventosa, & stomachi conturbatiua, non recipit ipsam. Cùm autẽ siccatur, admittit ventositatem illam, & restat ei pars confortatiua, quam quærit Author in prçsenti electuario, ideò recipit siccam. Vnde notandũ, quòd herba, aut flos, vel simile, cùm siccatur, tripliciter operatur. Aut amittit virtutem, vt sunt, borrago, buglossa, cymbalaria, & similia multa: aut acquirit virtutem, vt menta, hysopus, & similia: aut transit de virtute in virtutem, vt viola, & similia. Item nota, quòd quando in aliqua compositione petitur menta humida, non intelligitur virens, vt dicatur humida, ad differentiam siccæ. Sed illa quæ in pingui, vel humida, seu aquosa humo nata est. Vtputa, illa est humida, quæ in aliquo horto diligentiori cultu stercoratur, atque sæpius irrigatur &c. vnde cùm non specificatur de virenti, vtputa, pro excipiendo succo ipsius mentæ &c. vel legatur menta simpliciter, vel menta humida, semper sicca intelligitur. Et similiter hysopus, & alia plura.

Sicca à viridibus quomodo differant.

Menta humida & sicca quomodo intelligatur.

De Casia.

SImiliter (vt de Asaro dicemus) & casia quandoque minus rectè per duplex ss, scribitur cassia. legendum est per vnicum s, casia. Sed nota quòd quando simpliciter reperitur casia, semper lignea intelligi debet. Seb illa, qua vtuntur aromatarii, non est casia lignea. Propterea lege de ea in confectione de cinnamomo.

De Asaro.

ET licet semibarbarè à minus peritis dicatur, necnon & ab insciis librariis scribatur, siue imprimatur, Assarum,

per ſſ, tamē ſecundum veritatē per ſ, ſimplex eſt ſcribendū
proferendū. Luminare Maius quidē, neſcimus quā fatuit
tem hîc ſcribit, diſtinguēs quòd per ſſ, duplex, eſt herba ipſ
quam petit author in præſenti, & aliis pluribus cōpoſition
bus, de qua & capitulū facit in ſua ſectione de Simplicibus:
per ſimplex, ſ, eſt aſarum Dioſcoridis, quod & declarat eſ
aliam herbam quánq; aſſerit à multis vulgaribus. Prouinc
lam nuncupari. Et quam herbā ipſe intelligat per Prouinc
lam, ignoramus. Si enim ipſe intelligit, peruincam, ſcilic
vincam peruincam, maximè errat: quoniā nullam habet vi
ca peruinca cum Aſaro ſimilitudinē. Ergo ſecundum ipſu
aliud eſt Aſarū authoris noſtri, ab aſaro Dioſcoridis. Quo
abſit. Nam (vt legenti patet) identidem eſt. Imò (vt videri po
teſt in omnibus impreſsionibus, & in cunctis ferè exempla
ribus) capitulum filii Meſuæ de aſaro, per ſimplex ſ, aſaru
legitur, & non aſſarū, vt ipſe dicit. Non obſtante quòd in va
riis pharmacorum deſcriptionibus legatur minus correct
aſſarū. Sic enim incipit capitulum ipſum, ſecundum aliqu
exemplaria correcta: Aſarū eſt radix herbæ montanæ, cuiu
folia nō ſunt anguloſa ſicut folia hederæ &c. Sed per impreſ
ſiones mendoſè ſic legitur: Aſſarum eſt radix herbæ monta
næ, cuius folia ſunt angularia ſicut folia hederæ &c. Igitu
per ſimplex ſ, ſiue per duplex ſſ, (quāuis non rectè) idem eſ
ſcilicet aſarū, quod ab aliquibus (vt Dioſcorides tradit) Bac
char vocatur. Vnde eſt, quòd à pluribus hodie, Aſara, ſiu
Aſſara bacchara vulgariter dicitur. Aduertendū tamen, quò
Baccharis aliud eſt à bacchar, vt patet per Dioſcoridē. Voca
tur etiā aſarum ab aliis, ſylueſtre nardum, & nardum ruſti
cum: ex eo, quòd in virtutibus aſsimilatur nardo: vnde & pro
nardo in neceſsitatibus cōpenſari licet. Porrò aſarū non eſ
ignotū: ſed melior pars plantæ eius eſt radix. Aromatarii ta
men hodierni vt plurimū foliis vtūtur, quod in multis phar
macis non eſt ita bonum. Poteſt etiā & loco aſari ſubmini
ſtrari Cubeba, vt in Hiera picra Galeni dicemus. Item loco
aſari, ponitur radix acori, vt in quinto Colliget Auerrois te
ſtatur, in his verbis: Aſara bacchara, quod ex ea valet, eſt ra
dix: & virtus eius eſt ſimilis virtuti Acori: ſed eſt fortior hoc.

Aſari varia nomina.

De Fœniculo.

FOeniculum ſanè notiſsimum eſt, & Græcè marathron dicitur. Duplex reperitur, ſcilicet alterum ſatiuum, ſiue domeſticum: & alterū erraticum, quod Græci hippomarathrum, ſiue marathrum agrion nominant. Et hoc in duas di-
uiditur

iditur ſpecies: quarũ vna eſt amarior altera. Amarius enim ippomarathrum, à nonnullis fœniculaſtrum vocatur. Satiuũ etiã hodierni in duas ſpecies diuiſerunt, ſcilicet quod ex œniculo ſatiuo noto, quadam arte factitãt: aliud, cuius vmbella eſt maxima, & ſemen grandius, dulcius, & aromatitius, quiddam ſaporis inter fœniculum & aniſum habens, quod quidem vbique vocatur fœniculum dulce. Quódque ſi ſæpius non ſeratur, aut tranſplantetur, citò degenerat. Et hæc omnia fœniculi genera notiſsima ſunt: ſed in medicina commune notũ eſt ponendum. de quo optimo in campis Romæ propinquis maxima eſt copia. Cùm autem abſolutè ſcribitur, ſemen intelligitur, quod eſt vnum de quatuor communibus, maioribúſve ſeminibus calidis: de quibus infrá. *Fœniculum abſolutè poſitum ſemen denotat.*

De Zucchro.

ZVccharum, ſiue ſaccharum notum, propriè eſt mel cannæ antiquorum, induratum tamen. Siquidem arte ad ignem per plures coctiones dealbatur atq; induratur, & per conſequens melioreſcit. Priſci ignorabant hanc artem: exprimebant enim ſuum ſaccharum ex radicibus cannarum, & ex ipſis cannis, ex quibus nunc fit zuccharum, & veluti melle liquido vtebantur eo. Vnde & ipſum, ad differentiam mellis apum, &c. mel cannæ nominabant. Aliud autem reperiebatur, vi ſolis concretũ ſuper ipſas cannas, ſiue arundines, ſicut gũmi ſuper arbores: vt Dioſcorides in fine capituli de Melle ſcribit. Ait enim: Eſt & aliud concreti mellis genus, quod ſaccharon nominatur. In India verò & Felici Arabia in arundinibus inuenitur. ſalis modo coactũ eſt, dentibus, vt ſal, fragile &c. Et quòd hoc mel arundinum, ſaccharum dictum, ſit zuccharũ, probatur per Serapionem, qui in capitulo de zuccharo, adducit hanc eandem Dioſcoridis authoritatem. Vnde putamus zuccharũ à ſaccharo, vel (quod magis credendum) ſaccharum, à zuccharo dici. Quod quidem ſaccharum induratum, nonnulli à ſalis ſimilitudine, Sal Indum vocarunt. Et Auicenna zuccharum alhuſar, ſiue ſucchar alhaſſer appellat: & ab authore noſtro alhoſos, ſecũdum impreſsiones: ſed ſecundum aliqua exemplaria correcta, alhoſor, & alhoſer, & alteriuſmodi ſcribitur. Vt eſt in j. cap. de electione medicinarum: vbi ſic legitur, Cuius materia ſit humiditas viſcoſa, ſicut zuccharum, & nabeth, & alhoſor. Quòd certè erat ſicut noſtrum zuccharum candum, quod arte paratur. Habebatur ſiquidem & hoc in vſu, quamuis raro, quia nec copioſe erat vbique. Nunc autem zuccharum eſt in quotidiano vſu, & ex

Mel cannæ.

Sal Indum.

Alhoſor.

variis regionibus in magna defertur copia. Et præsertim insula Lusitanorum, quæ Madera dicitur. Omne enim zucharum hodie notissimum est. Quod autem est purius, & albius, tabarzed, siue tabarzeth cognomināt Arabes: nostri autem, zuccharū finum appellāt. Et Venetiis optimè paratur. Aliud autem, quod cōmune dicimus, plurimi zuccharū grossum nominant. Sed zuccharū, quod rubeum cognominatur, non est genus diuersum, sed eiusdem generis, minus tamen purificatum & coctum. Est enim quasi spuma zucchari fin. Præterea in præsenti cōfectione, pro omnibus cōsimilibus vnum generale est notandū, de zuccharo recipiendo in compositionibus, quæ melle vel simili cōficiuntur. Etenim illud zuccharū nec ratione pulueris, nec ratione mellis ponendum est. Et hac de causa: quia si ratione pulueris, vel mellis ponatur, oporteret addere vel minuere, ad quantitatem mellis h necessariā, & tunc compositio disproportionaretur. Et di proportionata cōpositio non cōsequitur suam operation nec suum effectū: vt refert Auicenna in quinto cap. de Theriacis. Et meum quidem, inquit, consiliū est, vt non amoueatur aliquid (supple in cōpositione) quod experimentū iuuatiuum inuenit fortasse ei illa cōplexio, illo pondere est exigens illud, cuius iuuamentū inuenit experimētū: quòd quando ipsa mouetur à suo pondere, nō cōsequitur illā proprietatem. Hæc Auicenna. Igitur cùm reperitur zuccharū in aliqua cōpositione, quæ melle cōficitur: nec loco mellis, nec loco pulueris ponatur. Sed prius species cōficiātur melle iuxta modū doctrinæ mox assignādæ. Deinde zuccharū per se subtiliter puluerizatum cōmisceatur. Et tunc fiet electuariū melioris effectus, & cura medici nobilior. Lege etiā de hoc infrà, in diagalanga, scilicet in confectione de galanga, quia ibi melius declarabitur. Et scias quòd zuccharū ponitur tantum in electuariis & cōfectionibus resoluentibus ventositatē: hac de causa, quia zuccharum inuiscat & ingrossat medicinas ne ad longinqua penetrent, sed ventositatem expellant.

Saccharum tabar Zeth.

Zuccharū grossum.

Sacchari vsus.

De Miua.

MVltimoda est Miua, vt in distinctione de syrupis patebit. Sed quādo nō specificatur de ipsa, semper de prima descriptione intelligi debet. Porrò cùm sit, quia hîc declaratur aromatica, debet ipsa Miua recipere species inibi assignatas. Atqui si quis dixerit, quòd hæc Miua ingrediens hoc electuariū, cùm sit aromatica, habet suam specierū portionē, eo quo nō ratione mellis, sed per se poni debet in hac vel simili com

ompoſitione. Reſpondendum, ꝙ ſpecies ingredientes quã-
unq; miuam, nõ ingrediũtur cum tota corporali ſubſtãtia
n ipſam, vt vnà ſimul cum ipſa miſceãtur & incorporẽtur:
ed quaſi permodũ infuſionis, ſuſpenſę & ligatæ in panno.
Etiam & ſi ingrederentur cũ tota corporali ſubſtantia, non
unt ſufficiẽtes proportionatæ doctrinæ authoris noſtri, in
õfectione de muſco dulci aſsignatæ, ſcilicet quòd pro qua-
libet libra mellis poni debent ſpecierũ ℥.iij. vt mox dicemus
n miua autẽ vix pro vnaquaq; libra mellis, vel zucchari,
unt tres ſpecierũ drachmæ ſuſpẽſæ, & ligatæ in pãno, Quã-
obrẽ nõ poſſunt dare ei aliquã corporeitatem: & per conſe-
quens electuarium eſſet diſproportionatũ. Ergo concluden
dum eſt, ꝙ miua debet poni ratione mellis: & non aliter. Vi
de etiam de miua infra de electuario de granis myrti, & in di
ſtinctione de ſyrupis, ſcilicet in propriis deſcriptionibus.

De Melle. fo. 45.

PLura nempe de melle dicenda ſunt incõfectione de mu-
ſco dulci. Sed quia hic dicit author indeterminatè, Con-
fice cum melle deſpumato: propterea (vt in pluribus) hãc no-
tatã habeas regulã, pro omnibus ſimilibus accidentibus. Vt
videlicet pro qualibet ℥. ſpecierum, ponantur mellis, vel zuc
chari, vel ſimilis ℥.iiij. ſcilicet vt in vnaquaque libra mellis,
vel ſimilis, ponantur ſpecierum ℥.iij. Sed zucchari diximus,
pro illis confectionibus quæ cum ſolo zuccharo cõficiun-
tur: nõ autem pro illis quæ conficiũtur melle, & recipiũt ali-
quid de zuccharo, vt iſtud electuarium, & ſimilia. Et hæc re-
gula ſumitur à confectione de muſco dulci, vt ibi clariùs di-
cemus. Quandoque autem propter laſciuiam hominũ, ſo-
lent huiuſmodi electuaria, & confectiones parari cũ ſolo zuc
charo, in forma ſolida. Et tunc de communi conſuetudine
(quia apud authores non reperitur) ponitur pro qualibet li
bra zucchari ſyrupizati, & perfectè decocti, ſpecierum vncia
vna. Quoniam tunc potius quæritur oris delectatio, quàm
corporis vtilitas. Et de hoc vide melius infrà, in Diarhodon
deſcriptione communi.

De Doſi.

DOſis nanque (vt Sipontinus in cornucopia ſcribit) da-
tio dicitur. A Pandectario autem ſic diffinitur: Doſis,
Græcè donum, datum: id eſt datio, vel tributio. Et propriè in
medicina denotat illud, quod poteſt dari infirmo, de illa
medicina, cui adhæret, ſine nocumento. De cæteris autem
ſimplicibus hic prætermiſsis, quære infrà.

De con

De contritione specierum præsentis electuarij & similium.

SPecies equidem præsentis electuarii,& omniũ consim lium electuariorũ,& confectionũ expellentium vento tatem &c.non sunt multùm subtiliter puluerizandæ,sed m diocriter,& quasi more solutiuorum. Quapropter lege hoc in confectione de Galanga,& in Diacymino secund Præterea adnimaduertendũ est ꝙ omnia simplicia ex qu bus electuaria & cæteræ confectiones parãtur,non sunt mul terenda:sed quælibet simplex medicina per se puluer zanda & cribrellanda est,si fieri potest.Et ratio est: quia mnia non sunt eiusdem cõplexionis & substantiæ.Si quid quædam sustinent multùm de contritione,& quędam pa & quædã mediocriter:vt ipse author noster,in canone Tr turationum refert.Quaproter vt ex contritione virtus co non deperdatur,quodlibet simplex conterendum, per se d bet conteri & puluerizari.Ac post cribrellationem quodl bet simplex per se est ponderandum,& non anteà, vt mult non rectè,faciunt. Et hoc totum notatum habeas.

Electuarium de Gemmis &c. III.



VLTA nempe essent in hoc Electuario de gẽ mis perscrutanda:breuitatis tamen causa ali qua magis necessaria notabimus:reliqua aut curiosis lectoribus perquirenda dimittemus Vocatur igitur hoc electuarium,de gemmis, lapidibus pretiosis quos recipit.Quoniam quilibet lapillu pretiosus,etiã & margarita,atq; corallium,necnõ quoddan sal,sub hoc generali vocabulo,scilicet gemma,cõprehẽditu Veruntamen cùm dicit electuariũ de gemmis, nõ de omni bus gẽmis,id est,nõ de omnibus lapidibus pretiosis , qui pe nè innumeri sunt:quoniam nec omnes competunt huic cõ fectioni:sed de illis duntaxat gemmis intelligit,quas poste speciatim enumerat.Præterea sciendum,ꝙ paucissimæ de scriptiões cõpositionum sunt per impressos libros , in prę senti Antidotario,quæ aut in simplicibus,aut in ponderibu &c. nõ sint à librariis aliquo modo vitiatæ pro quibus em dãdis,nos laborẽ nõ minimũ sumpsimus,percurrẽdo quot quot exẽplaria habere potuimus,ac etiam cõferẽdo cũ aliis authoribus,vt ipsæ descriptiones pro viribus nostris essen ad amussim emẽdatæ,ad communem tam viuentium quam venturorum vtilitatem. Eas autem descriptiones,in calce nostrarum Annotationũ, prout potuimus inuenire,omn

erro

rrore purgatas, in vnum, quasi sub compendio, ad legentiũ ommoditatem, restringemus. Ipsi tamen errores, & mẽdæ, bicunque fuerint, passim in nostris lucubratiunculis connotabuntur. Vnde in præsenti descriptione mendose per omnes excusiones legitur, Albarum margaritatũ 3.ij. Lege re ctius 3.iij. vt cuncta exemplaria manu scripta, ex his quæ vidimus, habẽt. Nam potius credendum est tot exẽplaribus ve ustis, variis manibus & temporibus descriptis, quàm paucis mẽdosis impressionibus, quę vel falso exẽplari, vel librariorũ incuria, innumeris scatent mendis. Et nouæ impressiones, antiquis sunt mendosiores: & nouissimæ sunt omnibus peiores. Quoniã imprimuntur sine correctore, scilicet bono. Vnde in imprimẽdo, non solũ non corrigũtur priores, sed sæpius alii noui committuntur errores. Non obstãte ꝙ etiam aliqua exemplaria reperiantur mendosa. Et ideò plura quæsiuimus, quia in paucis non confidebamus. Minu tiores autem mendæ, vt sunt aliquæ literæ, vel grammaticæ, vel orthographiæ deprauationes, & similia parui momẽti, quæ ad cõpositiones nullũ possunt detrimentũ inferre, absq; annotatione aliqua, in propriis descriptionibus correctæ erunt: vt legenti, & cũ aliis codicibus conferenti, liquidò patebit. Est etiã alius error notandus in præsenti descriptione per quasdã impressiones: videlicet vbi in ipsis legitur, Confice cum succo emblicorum &c. Lege rectius, Confice cum melle emblicorum &c. Ioannes Manardus autẽ ignorãs errorem, & sciens succum ab emblicis non posse excipi, declarauit macerandos esse emblicos vino, vel aqua, & exprimẽdos. Quod omnino non est faciendum. Quoniam author dicit cum melle emblicorum. Cum quo melle etiam confectionem de xyloaloes, & electuariũ sarboteng, & alia plura cõficit: & ita est in libris correctis. Succum autẽ emblicorũ, aut alterius generis myrobalanorum, nusquã reperies, nisi hic, vbi (vt diximus) mẽdose impressum fuit: & nõ in omnibus, sed in aliquibus duntaxat impressionibus. De melle emblicorum autem mox dicemus.

Manardi error.

De *Margaritis.*

MArgarita, siue margaritum, scilicet Vnio, quæ vulgo perla, vel perna dicitur: Arabicè autem, Hager albato, seu albaro, in genere lapidum pretiosorum, siue gemmarum, connumeratur, quoniam & ipsa lapillus existimatur. Margaritę autem siue Vniones, nouissimę sunt in Ostreis, quas vulgò Matripernas nominãt, reperiuntur. Quantò lucid

cidiores, rotundiores, grossiores, albiores recentioresqu sunt: tantò efficatiores, & pretiosiores ab omnibus compr bantur. Cùm è conchis extrahuntur, integræ sunt, & no perforatæ: arte enim perforantur: vt filo insertæ, melius a monilia & dextrocheria, & cætera huiusmodi componend aptentur. In vsu tamen medico, prestantiores sunt non per foratæ, & de ipsis intelligitur cùm absolutè scribuntur. I

Margaritæ absolutè positæ quid. aceto positæ (vt ait Albertus Magnus 24. libro de animali bus) resoluuntur, & mollescunt. Et isdem Albertus testatu orientales esse meliores. Hoc porrò, quod sequitur, propte fraudulosos siue fraudulētos mallemus tacere quàm dicer ne auaritia potius, quàm necessitate cõpulsi permutēt me dicinas alicuius compositi. Tamen pro timētibus Deum, si fortè in aliquo loco, vel casu acciderit, quòd margaritę in tegræ non possint haberi, nec etiã perforatæ, sciãt quòd pc sint æquiualens subministrare. Qui autē habēt vel possur habere proprium simplex, & ponunt aliud in eius loco, no rectè agunt: & cum hoc grauiter peccãt: atq; puniendi sun si conuincantur. Et tantò maius est malum, quantò simple permutatum declinat à bonitate, & æquiualentia propr simplicis. Igitur (namq; teste Serapione in fine capituli c margaritis) loco margaritarũ, potest poni pondus ipsarur cum dimidio, de suo cõchilio, quod matriperna dicitur. S

Matriperna. enim ait: Pro eis verò (supple margaritis) ponitur pondu earũ, & medietas ponderis, ex conchiliis suis magnis splenc dis & fulgidis. Hæc Serapio. Sed cùm dixit splēdidis & fulg dis, specificauit interiorē partē ipsius conchilii, scilicet Ma tripernæ (quæ est splendidissima & margaritis proxima esse ponendam: & non exteriorem, quæ est nigra. Etiam ma garita est nomen cuiusdam floris

De Fragmentis.

FRagmenta scilicet pretiosa secundum communē opi nionē, sunt quinque. Videlicet ista, quę ab Authore no stro in hoc electuario sunt specificata. Et de istis quinq; ser per intelligitur, cũ absolutè fragmenta scribuntur. Verunt men secũdum alios (vt in fine 13. cap. sui Antidotarii Anto Guaynerius refert) sunt 7. quia cũ istis quinque, etiã connu merant & margaritas & corallia, quæ similiter prę sens ele ctuarium ingrediuntur. Igitur si septem fragmēta petuntu ista duo scilicet margarita & coralliũ, cum quinque præfa tis intelligũtur. Porrò quodlibet istorum fragmētorum, si ue quilibet istorum lapidum pretiosorum & similium, mo

len

endus est per se in mortario porphyrino, vel alterius lapidis eiusdem duritiei: & cum pistillo similiter lapideo eiusdẽ generis: superinfundendo aquam rosaceam donec sine tactu fiat vel si immittatur de eo in os, nihil dentibus sentiatur arenosum &c. At si mortariolum tale non habetur, molantur super laminam porphyrinam, vel similem: sicut solent pictores colores suos molere. Et omnino cauendum est ab æneo mortario.

Fragmenta lapidũ pretiosorũ & margaritarum quomodo molẽda.

De Sapphyro.

AD bene cognoscẽdum quippe lapides pretiosos, potius proficit habere sciẽtiam practicam, quàm theoricam. Sed si quis vtranq; habuerit hic erit vnicus. Quoniam reperiuntur multis modis, atque arte effinguntur falsi lapilli pretiosi, qui à veris vix discerni possunt. Etenim multoties periti & practici, in ipsa cognoscendi arte iam decepti sunt. Quod etiã testatur Plinius in calce 12. capituli, 37. libri. Vnde nemo cõfidat in seipso de huiusmodi cognitione, sed per plures in ipsa arte cõsummatos & practicos, faciat eos subtilissimè perscrutari, ne decipiatur. Sapphyrus igitur rectiꝰ, quàm Zapphyrus dicitur: vt scribit Plin. cap. 9. lib. 37. dicẽs, Sapphyrus aureis punctis. Cœruleæ & Sapphyri raróq; cũ purpura: optimæ apud Medos: nusquã tamen perlucidæ &c. Isidorus autem cap. 9. lib. 16. Etymologiarum: Est cœruleus cum purpura, habẽs pulueres aureos sparsos: optimus apud Medos: nusquam tamẽ perlucidus. Albertus Magnus in libro Secretorũ (si verè ipsius Alberti est is qui circunfertur) dicit ꝙ ab oriente & India exportantur sapphyrini lapides. Scribunt enim Dioscorides & Paulus potũ hunc lapidem valere aduersus Scorpionum ictus. Attamen rarò ab aromatariis veri lapides pretiosi administrantur.

De Hyacintho.

HYacinthi genera secundũ Albertum Magnũ, duo sunt scilicet aquaticum & sapphyrinum. De sapphyrino autem hyacintho scribit lib. 37. cap. 9. Sed secundum Serapionem, tria sunt genera: scilicet rubeum, & citrinum, & tertiũ, quod dicit esse coloris chahali, & coloris antimonii. Et addit quod rubeus hyacinthus est aliis melior. Albertus verò dicit quòd multorum est colorum: sed viridis, habens venas rubeas, est aliis præstantior. Nos aliquando vidimus hyacinthos pulcherrimos, qui propriè videbantur similes fasianorum oculis, Est quoque eiusdem nominis flos, de quo fabulantur multa Poetæ.

De Sardonyche.

SArdonyx seu sardonychis, gemma est, cuius nomen e
duobus gemmarũ nominibus est compositũ (vt Plinius
Isidorus, & alii plures testantur) scilicet ex sarda, & onych
gemmis: quoniã mistas habet venas, quasi de vtraq; partici
Luminare Maius errat. pans, sardonyx dicitur. Luminare Maius quidem, non ben
percipit Isidori dicta. Vnde ipse bonus vir, pro vno & eode
intellexit sardam, siue sardium lapidem, onychem & sardo
nychem: vt ex sua cõfusa attestatione deprehenditur. Etenim
in hac compositione, nõ quærit author fragmenta sardii la
pidis, siue sardæ gemmæ (vt quidam ex iunioribus tenen
neque fragmenta onychis, sed fragmenta sardonychis. Et le
gendum est in Recepta Sardonychis, siue sardonycis, & no
Sarda lapis. sardinis: vt malè omnes impressiones habent. Sarda igitu
Onyx lapis. gemma, seu sardius lapis, rubeus est. Onyx verò vnguis hu
mani candorẽ imitatur, vnde & nomen accepit. Onyx enim
Græcè, vnguis Latinè dicitur. Sarda autẽ dicitur: quia in Sa
dis primùm reperta. Legitote apud Plinium & cæteros pro
bos authores. Reperitur etiam & onyx nigra cum albis ve
nis. Est quoque & Alabastrites lapis, dictus onyx: &c. Sun
nanque eius genera quinque. Etiam & sardæ quinque sun
genera. Consimiliter & sardonyx quinque genera habet. V
de de sardonyche sic Isidorus scribit: Sardonyx ex duûm n
minum societate vocata est. Est enim ex onycis, siue ony
chis candore, & sardo. Constat autem tribus coloribus: sub
terius, nigro: medio, candido: superius, minio. Hæc sola i
signando, nihil ceræ auellit. Reperitur autem apud Indos, &
Arabes detecta torrentibus. Genera eius quinque. Hæc Isi
dorus, Manardus autem pro sardinis interpretatus est sar
dium lapidem: & eum putat esse, qui nunc Cornelius dicitu
vulgò autem corneola, vel corniola, quod quidem pluribu
non placet.

De Granatis.

TAli nomine apud antiquos, nõ inuenimus hos lapides
sed in generibus carbunculorum connumerantur. Ho
die quasi vulgares habentur granati lapides, & vili emuntur
non obstante, quòd sæpius maligni homines, simpliciori
bus & minus peritis aromatariis, vitri rubei fragmenta, pr
granatis vendant. Nobiliores autem iudicamus illos qu
granis granatorum similantur, quàm illos qui cytini (v
iuniores dicunt) imitantur aspectum: sed eos nunquam
vidimus.

DI

De Feruzegi, siue Smaragdo.

Osset siquidem dubitari, quid sit Feruzegi (quanuis in
præsenti descriptione vel ab interprete vel ab alio, sit de-
aratum pro smaragdo) quoniam apud Simonem Ianuen-
m in litera f, legitur : Feruzegi, Arabicè, stannum metallū.
in litera l, Lapis feruzegi. Arabicè, secundum Alhaui, est
pis topaceus. Si dicis ferzegi, idem est. Et in interpretatio-
bus Andreæ Bellunensis: Alferuzegi est lapis, apud Latinos
hurchois appellatur. Tamen secundum veritatē in isto ele
uario, quod est cordiale, non conuenit stannum, neque to
aceus, siue topacion, vel topatium, neq; thurcois. Vnde pro
naragdo hoc in loco feruzegi interpretari debet. Et sic in-
rpretatus est Pandectarius. De smaragdo autem in Sera-
ione capitulum incipit, Zabarget. Sed in Pandectario pro
abarged, in pluribus locis legitur Tabarzet, quod puta-
nus non rectè: quoniā Tabarzet (vt infrà dicemus) ad aliud
efertur. Et smaragdus, non smiraldus nec smaraldus, legi
ebet. At Luminare Maius dicit quòd in quinto cañ. Aui-
ennæ in simplicibus, exponitur Feruzegi quod est Smara-
dus. Sed vbi sit hæc simplicium expositio in quinto cañ.
uicennæ, ab ipso quærendum est: quia nos nescimus. Por-
ò suspicati sumus esse mendam in codice, & legendum esse
n secundo cañ. & non in quinto. Sed neq; in secundo inue-
nimus, neq; est, in de ægritudinibus cordis, inter medicinas
ordiales. Benè quidē legitur alferuzegi in tertio cañ. videli-
et in fine primi tractatus .xj. fen. scilicet in capitulo, de me-
licinis cordialibus: vbi à Bellunensi pro alferuzegi rescriptū
est Alfaruzegi. Sed ibi nihil exponitur. Veruntamen smara-
gdus est lapis viridissimus, & cordialis, & multùm competit
huic electuario: & secundū Plinium, Isidorum, Vincentium
Beluacensem, & alios plures, smaragdi xij. genera sunt. Sed
genus quod ex Scythia est, præstātius omnibus habetur. Plū
rimi tamen imperiti emunt fragmenta iaspidis & vitri viri-
dis, pro smaragdo. Diuites enim & gemmarii potius, quàm
aromatarii, habent peritiam secernendi gemmas, & lapides
pretiosos, veros & bonos, à non veris & malis.

De Zedoaria & Zurumbet.

ZEdoaria & Zurumbet apud Arabes sunt ita confusa, q̄
impossibile nobis videtur ad plenum ipsa declarare. At-
tamen quod ex eis colligere potuimus, describemus. Igitur
sciendum primò, quòd capitulum de Zedoaria, & capitulū
de Zeduar Auicennæ, & capitulum 172. de Zurumbeth Se-

rapionis,quod incipit: Zurumbeth, id eſt zedoaria,ſunt vn
& idem. Et capitulũ de zarnabo Auicennæ, & capitulũ 29
de zurumbet Serapionis, & Arnabo Pauli Aeginetæ, ſu
vnum,& idem:vt legenti & capitula ad inuicẽ conferenti,e
preſſe patet, & quod zedoaria & zeduar Auicennæ, ſint v
& idem,intuenti Bellunenſis emendationem, non eſt occu
tum.Item Auicẽna habet aliud capitulum,quod inſcribitu
De zurumbet.Et ſecũdum Bellunenſem,de zurumbad:qu
quidem,cum nullo præfatorum capitulorũ concordat: ſ
licet ꝙ nec eſt zedoaria, nec eſt zurumbet Serapionis:qu
zurumbet Serapionis(vt diximus) eſt zarnabum ipſius Au
cẽnæ.Ergo eſt diuerſum ſimplex.Et quòd ſit diuerſum à z
nabo, quod eſt zurumbet Serapionis, nõ ſolùm eſt claru
in ſuis lectionibus , ſed etiã probatur per Rhaſim , qui
34.cap.tertij ad Almanſorem,ſeparatim de vtroq; deſcrip
ſcilicet de zurumbet, & de zarnabo. Et quòd ſit diuerſum
zedoaria,clarè percipitur cùm legitur in ipſo capitulo: C
fert mordicationi venenoſorũ vermium valde, ita vt prop
qua ſit zedoariæ.Et ſimiliter probatur per pręſentis electi
rũ deſcriptionẽ, in qua vtrunq; recipitur, ſcilicet zedoar
& zurũbet. Ex quibus omnibus igitur colligere poſſum
quòd illa radix, quæ pro zedoaria in officinis habetur, n
eſt zedoaria Auicennæ,nec Serapionis : quoniam ipſi dic
zedoariam habere radices rotundas,ſimiles ariſtolochiæ r
tundæ.Iſta autẽ radix præfata, nullã habet ſimilitudinẽ cu
ariſtolochia rotunda. Nec eſt zurumbet Serapionis,ſcili
zarnabum Auicennæ:quoniam ipſi dicunt,quòd Zurum
ſiue Zarnabum,eſt arbor magna,&c.& quòd adminiſtrãt
folia,quæ ſunt ſicut folia ſalicis, ſubcitrina, habentia odo
citri,&c.Sed illud quod cõmuniter hodie adminiſtratur p
zedoaria,eſt radix herbæ, & non folium arboris:& per co
ſequens non eſt zurumbet,ſiue zarnabum.Et quanuis Be
nenſis in calce ſuarum interpretationũ dicat, quòd zuru
bad eſt illa radix quam aromatarii Veneti appellant zedo
riam:hoc tamen nõ poteſt eſſe:quoniam zurumbad ſcili
zurumbet Auicennæ(vt in proprio capitulo legitur)eſt he
ba ſimilis cypero:ſed eſt maior,& minus odorifera,&c. Si
tem herba ſiue planta ipſius zurumbad ſit ſimilis plantæ c
peri,neſcimus:quia ipſam nondum ipſi vidimus,neq; ab a
quo potuimus ediſcere qualiter facta ſit.Sed cùm dicit Au
cenna,minus odorifera, dat intelligi, quòd ipſe non de c
mo,ſed de radice pertractat. Nam planta cyperi,ſcilicet h
l

ı, nullum habet odorem præter cõmunem, ſcilicet herba-um:& iſta radix quæ pro zedoaria venditur, ſpirat magnũ lorem,ita quòd odoratior ſit radicibus ipſius cyperi:quo-iam radices cyperi niſi maſticentur, non multùm effundũt ıum odorem. Nec zedoaria officinarũ, in forma eſt ſimi-s radicibus cyperi, ſcilicet quòd nec rotundo cypero aſsi-ilatur,nec longo. Ergo non eſt ipſa.Sed quare longum & otũdum ſpecificauimus, infrà in trochiſcis de cyperis,Deo oncedente dicetur.Præterea fortaſſe Auicenna intelligit de ypero Indo,cuius Dioſcorides in fine cap.de Cypero me-ninit:quod genus dicit eſſe zingiberis effigie,quodq; man-ucatum,croci vim reddit,&c. Quem quidẽ cyperum non-ulli putant eſſe curcumam vſualem : quoniã hæc zedoaria ſualis,habet nõ paruam ſimilitudinẽ cum zinzibere. Et for an cum illo cypero Indo maiorẽ habeat. Vnde & Bellunen is,quaſi clarè videtur hoc cõprobare,cùm in ſuis interpreta ionibus dicit:Zedoaria apud Arabes quoſdam appellantur yperi Indi:quia naſcitur in India,& ſimilatur cypero. Hæc lle.Et ſi ſic eſt,certũ eſt, ꝙ hæc radix qua pro zedoaria vtun ur omnes,eſt verum zurumbet ſiue zurumbad Auicennæ. Et per conſequens atteſtatio prædicta Bellunenſis (ſcilicet ꝑ zurumbad eſt radix illa quam aromatarii Veneti appel-ant zedoariam)eſt vera.Sed animaduertendũ,quòd Serapio ſub nomine zurumbeth,habet & zedoariam.Sed in hoc tan-tùm differunt,videlicet, quòd zurumbet zedoaria, ſcribitur aſpiratè in fine : alterum verò zurumbet, ſine aſpiratione. Aëtius autẽ cap.xiij. ſermonis vndecimi habet in vno phar-maco,Zador,id eſt zedoaria.Quid autem ſit propriè zedoa-ria,neſcimus. *Zedoaria ignoratur.* Manardus quidem hanc vſualem, credidit eſſe veram zedoariam. Sed hallucinatus eſt. Et quid ſit zurũbet Serapionis,ſcilicet Arnabo Pauli,& Zarnabum Auicennæ, ignoramus. Et ſi zurũbet Auicẽnæ non erit(vt diximus)hęc radix quę pro zedoaria in officinis habetur, ſimiliter nobis incognitum erit. Iuniores quippe plurimos,vt Simonẽ Ia-nuenſem,Pandectarium,&c. non citauimus:quoniã in hoc ipſi potius confundunt, quàm illuminant mentem legentis. Igitur pro concluſione, quia zedoaria non habetur(ſaluo ſemper meliori iudicio)nobis videtur loco eius poſſe admi-niſtrari zinziber. *Quid locũ Zedoariæ ſuppleat.* Quoniam ſi eſt(vt ait Serapio)in ſapore & colore zinziberis, putamus etiã, & in virtute, ei propin-quum eſſe. In Pandectis nouis autẽ in litera Buzaram,ſiue Buzaharam, quod ibi interpretatur zedoaria , abſolutè le-

gitur, posse administrari zinziber pro zedoaria. Item secu
dum Auicennam potest poni doronicum. Item ipse Auicen
na in fine proprii capituli de zedoaria, secundum Belluner
sis emendationem, dicit: Ponitur in theriaca pro ea triplu
ponderis zurumbeth. Nam in aliis æditionibus non rect
ibi legitur: Permutatio triplum ponderis zurumbet pro vn
theriacæ. Quoniam talis circumloquutio, nihil pro zedoa
ria facit. At pro zurumbet Auicennæ, cui non placuerit p
nere radicem præfatam falsò zedoariam nuncupatã, quæ(
diximus) est ipsummet zurumbet Auicennæ, poterit pone
doronicum, & cætera quæ notat ipse Auicenna in permuta
tione, in fine proprii capituli de zurũbet. Porrò pro zuru
bet Serapionis, siue zarnabo Auicēnæ, vt legitur apud ips
in propriis capitulis, potest poni casia lignea, vel cubeba, sc
licet carpesium: vel cinnamomum, vel nux muscata. Postr
mo sciendum, quòd vbi Serapio in cap. de zurumbet scrips
Et dixit Consodonius, si nõ habes cinnamomum, pone pr
eo zurumbet. Apud Paulum autem, non Consodonius, s
Posidonius legitur. Sic nempe in fine de arnabo habetu
Vnde Posidonius, Vbi cinnamomi copia nõ datur, hoc vt
dum esse censet. Antonius Musa Brasaulus quidem in h
attestatione repræhendit Serapionis interpretem, assere
per oppositum in Paulo legi: scilicet quòd non zurumb
pro cinnamomo, vt in Serapione, sed cinnamomum pro z
rumbet sit ponendum. Si Paulus autem apud ipsum sit alt
riusmodi nescimus: in nostro tamen non per contrariũ, s
rectè vt posuimus, legitur. Etiam si esset, vt ipse Brasaulus
cit, nihil facit ad rem: quoniã cõuertuntur ad inuicē ista: v
delicet quòd si pro cinnamomo licet administrari zurun
bet, econtrà, & pro zurumbet compensabitur cinnamom

De Alfeleniemisch & omni Ozimo.

ALfeleniemisch, vel alfelengiemisch, seu felengiemisc
vel alselengemisce, &c. est ozimum gariofilatum, vt o
mnes declarant: vel ozimum muscatum, vt aliqui opinãtu
Nam misch, seu mesch, Arabicè, muscus est Latinè: & alf
lengiæ, basilicum: id est ozimum significat. Bellunensis au
in suis interpretationibus dicit: Alselange, est herba simi
ozimo. Et Pandectarius, Alfelengia, id est basilicon: alfele
giemisc, id est ozimũ gariofilatum: alfelingemischich, id
spica celtica. Et in litera f, felememiki, felemenichi: id est o
mum gariofilatum: felengemich, est genus quoddam basil
conis. Et alia plura. Simon Ianuensis autem in litera Fel
menusc

enuſch,& quamplurimi ex iunioribus,multa & alia conſi-
ilia barbara vocabula ſcribunt: veruntamen omnes ferè
vnum concordant, ſcilicet quòd ſignificant ozimum,vel
zimum gariofilatum: exceptis aliquibus, vt eſt Alfelinge-
niſchich,&c. In Auicēna autē & capitulū de ozimo gariofi
ato,quod incipit, Falamamiski:pro quo Bellunenſis reſcri
ſit Felengiemeſch.In Serapione verò, capitulum de ozimo
ariofilato incipit, Berengemiſch,id eſt ozimū gariofilatū.
t quaſi ſimile legitur in primo cap.xj.tractatus primi libri
bumeron,ſiue Abumaruā Auenzoar:hoc eſt, cum ſucco de
erengemeſcha:id eſt Baſiliconis gariofilati.Poſtea Serapio
acit aliud capitulū de ozimo non gariofilato,quod eſt ozi-
num cōmune:quod capitulū incipit Berendarog.Eſt quoq;
pud ipſum Serapionē aliud capitulū de ozimo carmeno,&
ſt 73. vbi malus interpres cōfuſe poſuit titulum huiuſmo
i:De baſilicon gariofilato,& eſt ozimum carmenum.Hinc
ubſcripſit,Scexabram, id eſt ozimū carmenū, vel baſilicon
ariofilatū.Eſt prȩterea apud Serapionē & aliud capitulum
le ozimo, & propriè eſt 175. quod incipit: Hameim, id eſt
mechi, nominatur apud Romanos Selichi. Vbi ſequitur
uthoritatē Iſaac eben Amram:Eſt ozimū domeſticum ha-
bens lata folia,& nominatur in ſeni:ozimū nabati,habet ra-
mulos virides, quadrāgulatos:& color floris eius eſt albus,
&c. Et licet hic nihil tangat de odore, tamen per alias notas
coniectamus ipſum eſſe ozimū citratum, de quo infrà.Etiā
in quinto colliget Auerrois legitur halhalbat, id eſt baſili-
con.Et hinc pertractat de baſilicone gariofilato. Vnde eſt ꝙ
Hiſpani,barbarè vſq; hodie vulgò,baſilicū,halbahacā nomi
nant.Latinè autē & Græcè, rectiùs ocimum, quàm ozimū
dicitur. Ocimum autē,ſiue(vt mauis)ozimū,& baſilicō ſiue *Ozimi plu-*
baſilicum,ſunt nomina generalia,ad omnes ſpecies ſui gene *res ſpecies.*
ris.Vnde ex ſpeciebus ozimi,aliud eſt cōmune notum,quod
habet folia ampla:& hoc vocat Rhaſis ozimū maius:vt legi-
tur in nono ad Almanſorē,c.de melancholia. ſcilicet in ele-
ctuario lætificāte. Eſt aliud baſilicum,ſiue ozimū leptophyl
lon,quod vulgò baſilicū minutum appellant, quodq; mul-
ti tenent eſſe baſilicon gariofilatum, ex eo quod Serapio in
cap.156.de ozimo gariofilato dicit:Et folia eius ſunt parua,
&c.Sed hi errāt, quoniā hoc baſilicū minutū non habet ſti-
pitē quadrangulatū,vt inibi ipſe Serapio dicit:ſed potius eſt
ozimū carmenū ſupradictū:quoniā etiā ibi aſſerit authori-
tate Iſaac eben Amram,ꝙ ozimū carmenū eſt paruū. Eſt &

aliud quod dicitur ozimum citratũ,siue basilicũ citratũ, cu ius meminimus, quod quidem hodie perpaucis est notum de quo lege infrà in confectione de musco dulci. Est etiam ozimum fluuiale, quod scribens Pandectarius dicit esse melissam,& similiter Simon Ianuensis tenet idem in litera ozimum: quoniã etiam ibi tenet, quòd ozimũ citratũ sit turungen, quod est melissa: quod est falsum. Est præterea aliud quod dicitur ozimũ siue basilicon gariofilatũ, pro quo nũc sermo protenditur, quod certe nostris temporibus extra regnum Apuliæ quasi omnibus erat incognitũ: ex quo omnes aromatarii &c. accipiebant pręfatũ basilicũ minutũ, pro gariofilato. Et nos quidem primũ, hac videlicet tẽpestate Romam attulimus semẽ gariofilati simul & citrati, sicut & alia plura. Vnde nũc Romæ à pluribus, tam medicis & aromatariis, quàm etiã aliis hominibus, vtrunq; cognoscitur, quum paucis antè annis, neutrũ ipsorũ cognoscebatur. At omnes quotquot vident, haud dubiè cõfitentur atq; testãtur vtrũq; verũ esse, scilicet alterũ gariofilatũ, & alterũ citratũ ozimũ. Est igitur planta ocimi gariofilati huiusmodi videlicet: folii melissæ, lõgioribus tamẽ, per ora lentè serratis: caule sesquipedali & aliquãdo ampliori, quadrato sed nõ anguloso, piloso nõ tamẽ hispido, ramoso, viridiq;, ꝓpriè foliorũ colore: quæ folia etiã pilosa sunt & plana, peciolis lõgis: & inter folia & folia est spatiũ trium digitorũ, vel circa: flos ei, & spica seminis, vt cæteris ozimis: veruntamen quælibet spica habet quosdã alios, quasi adnatos spicarũ ramulos. Semen eius est minutius aliis & rotundius, subruffum trahẽs ad nigrũ, &c. Tota enim planta præter radicẽ habet odorẽ, necnon & saporem acutissimũ gariofillorũ, ita quòd folia eius vellicant linguã, propriè vt gariofilus facit. Et quanto magis senescit plãta, tãto magis folia eius sunt odoratiora & acutiora. Vnde nõ est dubiũ in eo, quin ipsum sit ozimũ gariofillatũ depictum à Serapione, nõ obstante, quòd ibi legatur, quòd folia eius sint parua: quoniã fortasse est error interpretis, qui tenens (vt alii plures) basilicũ minutũ, pro basilico gariofilato posuerit folia minuta, vt ipse sciebat. Suspicamur autem hoc basilicũ gariofillatũ esse ocimastrũ Dioscoridis, quod tertio libro scribit, quódq; acinos siue aconos, & syluestre basilicũ ab aliis dicitur. Diximus aũt quòd est in tertio lib. quoniã in quarto libro ipse Dioscorides aliud ocimastrũ scribit, quod est alterius herbæ genus: quod quidẽ nõnulli (vt ipse refert) vocãt ocymoidẽ, & echion, & scorpiuron, & amarãtida, &c.

Ocimi Gariofilati descriptio.

De Co[...]

De Corallio, vel Corallo.

COrallium, siue corallion, rectius, quàm corallũ, vel corallus dicitur. Dioscorides quidem, Plinius & Serapio duo tantum coralli genera scribũt, scilicet rubrũ & nigrum. Auicenna autem ipsis iunior, tria posuit: vnde cum illis, & album cõmemorauit. Nigrum enim à Dioscoride, Antipathes cognominatur, quod rarò habetur: attamẽ est notum, sed album est notius: & rubrũ notissimũ, quod omnibus præstantius est. Vnde quandocunque absolutè, coralliũ describitur, semper de rubro intelligitur. Reperitur quãdoq; corallium subrubrum, scilicet quod nõ est veræ rubedinis, quasi sit minus maturũ: tamen pro rubro computatur. A Plinio non corallium, sed curaliũ dicitur. De quo in cap. secundo libri 32. non parum scribit, vbi & testatur corallium ferre baccas albas & molles sub aquis, quæ exemptæ confestim durantur & rubescunt: quasi corna satiua, specie atq; magnitudine. Nam certum est, quòd est frutex, siue arbustum marinũ, quod crescens vitam habet vegetatiuã, vt terrestres plantæ, &c. Igitur cum sit planta, nõ est mirum si fructũ producat. Etenim cùm est sub aquis, tenella planta est: sed cum aerem persentit, ita mox durescit, quòd à lapidibus durioribus, mollitie nõ differt. vnde à nonnullis inter lapides pretiosos cõnumeratur. Et à Plinio 37. libro, inter gemmas describitur: & ex eo quòd citò in lapidem cõuertitur, gorgoniam gemmam nominat. Sed corallo achates, & corallis minio, ab ipso inibi similiter descriptæ, aliæ gemmæ sunt. Quodlibet autem coralli genus, quãto magis in suo colore viget, tanto melius atq; pretiosius. Hoc est, vt rubicundum, quanto rubicundius: nigrũ, quanto nigrius: & album, quãto albius, tanto melius. Etiam quanto durius, syncerius, purius, atque politius: tanto nobilius. Etenim porosum, corticosum, atque lapidibus aliis commistum, in re medica, non est bonum. *Corallium quod optimum.*

De Ebore.

EBur, vel Ebor, communiter in libris medicinæ, pro elephanti dente exponitur. Et sic est. Quanuis non de omni dente sit intelligendum: sed de illis duobus magnis duntaxat, quos nonnulli, cornua elephanti vocauêre: vt Plinius octauo libro refert, & hoc est notissimum. Est & ebur fossile lapidis genus, de quo etiam Plin. cap. 18. 36. libri loquitur. Vnde & in Canticis Canticorum Turris eburnea, de tali lapide dicitur, & non de dente elephanti: ex quo non ædificantur turres, sed in medicina, pro dicto dente accipitur. *Ebur fossile.*

De Folio.

FOlium abſolutè, de folio Indo, ſeu malabathro (quo idem eſt) intelligitur. Malabathrũ autem, ſeu malobathrum, ſiue foliũ, ſecundum Plinium duplex eſt: vnum videlicet, arboreum cõuolutum, ex quibuſdam Syriæ arboribus alterum verò quod magis cõmendatur, dicit ex India afferri, quod tradũt ibi in paludibus lentis aquæ modo gigni, & Dioſcorides enim de hoc Indico tantùm pertractat. De quo quidem amplius non exportatur. De forma autem ipſius, nemo eſt qui ſcribat. Nunquàm tale vidimus: ſed neq; Simon Ianuenſis (vt ipſe teſtatur) vidit, nec audiuit aliquẽ citra mare vidiſſe. Dicunt tamen omnes, quòd æmulatur nardum odore, & virtute. Vnde falsò aliqui putauêre ipſum nardi Indicæ folium eſſe. Nec quidem Plinius arborem malobathri Syriaci, ſcilicet folii Syriæ depinxit. Ex quo neſcimus an hoc folium, quo communiter vtuntur aromatarii, ſit ipſum folium Syriacum, an aliud. Hoc tamen folium vſuale plurie guſtauimus, & quandoque inuenimus ipſum odorem & ſaporem, gariofili, & quandoque ſaporem, necnon & odorem cinnamomi vſualis, ſcilicet cannellæ aromaticæ, quam non veram caſiam ligneam eſſe non dubitamus; vt infrà, in confectione de cinnamomo dicetur. In pediculo quidem ipſius folii vſualis, magis probatur ſapor quàm in ipſo folio, vt quilibet experiri poteſt. Nunquã enim aliquid certi habuimus de hoc folio vſuali, quid ſit. Ex quo igitur (quia caremus vero folio Indo, & foliũ Syriacum ignoramus) minus malum eſſe iudicamus, vt loco veri folii, vbi neceſſe fuerit, compenſetur ſpica Inda; vel, ſecundum Auicennam, pondus ipſius de mace: vel, ſecũdum Paulum, caſiam, ſcilicet cannellam vſualem: quàm hoc folium plantæ nobis incognitæ.

Folium ſupplentia.

De Foliis auri & argenti.

FOlia Auri vel Argenti dicuntur, non quòd ipſa metalla tanquàm vegetabilia creſcãt in foliis & ſtipitibus & cæteris, ſed quia malleationis arte, huiuſmodi metalla, & ſimilia plura, deducuntur & cõformantur in laminas tenuiſſimas, quæ à ſimilitudine foliorũ, folia nuncupãtur; vt exempli gratia) chartæ librorum & ſimilia, quia ſunt ſubtilia, folia dicuntur: ſic etiã & ex metallis, laminæ tenuiſſimæ folia appellantur. Poſuit autem author folia auri & argenti, ſiue aurum & argentum foliatum, ob id, quia nulla meliori arte poſſunt ſubtilius conteri & pulueriʒari huiuſmodi metalla (ſed neq; per limam) ſicut fit per infoliationem, quo quidem

modo

odo ſubtilius, quàm oleum extenditur. Ita quòd habita eſt huiuſmodi experientia, videlicet quòd ſumptis æqualibus portionibus, quouiſmodo, ſcilicet menſuræ vel ponderis ex auro & ex oleo claro, & ſubtiliſsimè perunctum vitrum, vel aliud ſimile, quantū fieri potuit, ad ſolem vel prope ignē, ex ipſo oleo: & poſtea ſeorſum extenſum eſt aurū foliatū ſuper tabulam: & maius ſpatium tectum eſt auro, quàm quod fuit perunctū oleo. Hinc conſiderate ingenii humani nobilitatē. Sed animaduertendū eſt, vt ipſa folia ſint puriſsima, ſcilicet ex auro puro & probatiſsimo, & ex argēto puriſsimo, abſq; alicuius alchimiæ admiſtione. Simili quoque arte foliantur vnà aurum & argentū, quod vocant aurum ſiue argentum de medietate: ſcilicet quòd ex vno latere eſt aurum & ex altero argentum. Quod quidem in præſenti electuario & ſimilibus, in quibus ambo requiruntur, licitè poteſt adminiſtrari: multiplicato tamen pondere pro vtroque, ſcilicet vt tam aurum, quàm argentum habeat ſui ponderis portionem.

Aurum & argentum de medietate.

De Melle *emblicorum*.

DE hoc Melle emblicorū, quamplurimi authores variè deſcribunt. Et cùm ſit quòd ipſi adducunt authoritatē Rhaſis, ex nono ad Almanſorem, cap. de Melancholia, ſcilicet in electuario lætificante: attamen ipſum non ſequuntur, ſed quàm maximè deuiant ab eius intentione: & vnuſquiſq; agit ſecundum propriū ſenſum. Veruntamen (ſalua ſemper veritate) intentionē authoris meliùs declarabimus. Clarum quippe eſt, quòd ex nono ad Almanſorem, cap. & electuario à præallegatis ſumitur regula faciendi huiuſmodi mel, ſed Authoris intentio (vt diximus) non benè percepta eſt. Igitur ita in textu legitur: Sumantur chebuli xx. & emblici xxx. & terantur, & in tribus libris aquæ coquantur, donec ad vnam redeant, & colentur. In colatura verò mittatur mellis libra j. Deinde bulliant, donec aqua conſumpta ſit. Pòſt, hoc melle conficiantur ſpecies, &c. Quod quidem mel non poteſt vocari ſimpliciter mel emblicorum, ſed mel emblicorum ſimul & chebulorum. Vnde ſi volumus facere verum mel emblicorum, debemus accipere limitatam omniū quantitatē, ſcilicet quinquaginta emblicos: videlicet permutando chebulos in emblicos, hoc modo: Recipe emblicorū quinquaginta, & terantur groſſo modo ac nucleis oſſeis, purgentur, & coquantur in tribus libris aquæ donec ad vnam redeāt, &c. ſicut ſuprà. Et huiuſmodi eſt verū mel emblicorū. Simili modo poteſt de ſingulis ſimpliciter fieri mel, ſcilicet chebulorum, vel

Mel emblicorū & ſimilium quo modo conficiatur.

mel citrinorũ,&c. Sicut exẽpli gratia Author noster in pra-ctica.cap.de cura maniæ & melancholiæ sanguineæ, scilicet in electuario lætificãte,quod scribit authoritate filii Zachariæ,petit mel bellericorũ,& mel emblicorũ.Cõsimiliter etiam potest fieri mel cõmune ipsorũ, scilicet emblicorũ, bellericorum,chebulorũ simul,& cæterorũ:accipiendo ex quolibet decem, vel plus de vno quàm de alio, & ex duabus seu tribus vel quatuor myrobalanorũ speciebus, sicut cõpetẽs erit medicinæ,dummodo non plus,nec minus quàm quinquaginta de myrobalanis pro quibuslibet tribus libris aquæ ad vnam vsq; decoquendis,apponantur. Et hoc semper est intelligendum cũ sale discretionis,scilicet de mediocribus: hoc est,secundum magnitudinẽ & paruitatẽ ipsorũ:quia si sunt multùm parui vel multùm magni, addendũ est, vel minuendũ de ipsis. Etiam animaduertẽdum quòd emblici, vt plurimũ exportantur cõfracti in frusta:quia naturaliter cùm maturantur,scindũtur in quatuor,vel plures partes. Et multoties integri plurimi inter confractos reperiuntur. Vnde ad ipsorum proportionem, frusta emblicorum sumenda sunt: videlicet quatuor,vel quinque,vel circa,pro vno emblico. Et illi emblici sunt meliores quorum frusta (vt ait Author noster in proprio cap.)sunt grossiora,& densa,& grauia, &c. De myrobalanis omnibus autẽ,lege in cõfectione Hamech secũda.

Emblici qui optimi.

De Geleniabin.

VT habetur in v.canone Auicennæ,& in decimo practicæ Hali filii Abbas, cap.de cõditis,& alibi:Geleniabin quod alio nomine, muraba dicitur, & chalengebinum (vt in Hali præfato legitur) nil aliud est, quàm zuccharum, aut mel cum quo aliqua vt rosæ, vel violæ, vel flores boraginis & similia,sint cõdita:tanquàm si diceres, Geleniabin est nomen æquiuocum, seu cõmune & generale ad omnem huiusmodi conditurã,siue cum melle,siue cum zuccharo fiat. Vnde de geleniabin absolutè intelligitur tam de zuccharo rosato quàm de melle rosato: tam de zuccharo violato, quàm de melle violato. Et sic de singulis. quamuis de aliis floribus nõ legatur speciatim,sicut legitur de rosis,& de violis. Veruntamen,sicut dicimus zuccharũ rosatum, vel mel rosatũ, & intelligitur geleniabin de rosis:& sicut dicimus zuccharũ violatum, vel mel violatum, & intelligitur geleniabin de violis, sic etiam dicendo,mel vel zuccharum buglossatum vel boraginatum vel alchilil, &c. intelligitur geleniabin de buglossa,vel de boragine, vel de alchilil &c. Author autem in pr-

Geleniabin absolute sumptum.

sent

nti descriptione specificauit de rosis, ad differentiam alio-
um, scilicet de violis &c. Sed nõ distinxit, inter mel, & zuc-
arum: quasi dimittens illud ad libitũ conficientis, vel po-
as medici ordinantis. Vnde hic & in similibus, semper est
onum consulere medicum. Item speciatim dixit Author, vt
colatura ipsius geleniabin. Vbi intelligitur quòd illud ta-
sit exprimendum, & ex illo quod exierit, siue mel, siue zuc
harum liquatum tanquam mel, erit accipiendum pro con-
ciendo hoc, vel simili electuario: sed illud mel rosatum, est
ciendum cum ipsis rosis, sicut fit zuccharum rosatum. At-
men pro præfata colatura geleniabin de rosis, liberè possu
nus ponere syrupum de succo rosarum, quod semper est cũ
uccharo faciendum, vel mel rosatum colatum, quod hodie
abetur in vsu: & non erit contra Authoris intentionem.
Pandectarius autem, & plures ex iunioribus, super hoc non
leclarant, sed potius perturbant. Legitote apud ipsos, & vi-
lebitis.

Confectio Alchermes &c. IIII.



A CONFICIENDO quippe cõfectio dicitur. Quod nomen tã electuariis, quàm quibuscũque aliis pharmacorũ, seu antidotorũ cõpositionibus, quæ ex variis rebus cõponuntur, & in vnum conficiuntur, rectè applicari potest. Al autẽ apud Arabes, modo articulũ, modo præpositionem de, vel ex, vel simile significat. Vnde alchermes, siue alkermes id est de, vel ex chermes &c. vt alselengiemisch, alhasce, & similia multa. Chermes autem, vel kermes, sunt grana tinctorum: sed nõ illa quæ multi putãt, vt mox patebit. Confectio alchermes igitur, id est de granis tinctorũ. Quod quidem etiã interpres, in ipsius cõfectionis exordio, similiter declarauit. Et sciendum ꝙ hæc confectio, est de inuentione ipsius Authoris filii Mesuæ: quã sub alio nomine (hoc est, cõfectione lapidis lazuli) descripsit in capitulo de lapide stellato: vbi declarat illud dicens: Confectio lapidis lazuli, ex inuentione nostra, &c. Sed animaduertendum, quòd in præsentis antidotarii descriptione, vniuersaliter per omnes impreßiones est vnus non paruus error: videlicet quòd vbi legitur: Lapidis lazuli loti & præparati ℥.ij. legendũ est ℥.xij. Nã errore librariorum desunt ibi x. ℥. vt pluribus modis euidentius probari potest. Et primò, quia in omnibus exẽplaribus manu scriptis legitur apertè & clarè ℥.xij. Secundò, quia non solùm

Confectio Alchermes, & cõfect. lapidis lazuli idẽ sunt.

cuncta

cuncta exemplaria præfata, ſed & ipſæ impreſsiones omne
nulloque volumine diſcrepante, in deſcriptione prędicti ca
pituli de lapide ſtellato: & conſimiliter Pādectarius in ipſo
met cap. vniformiter habent: Lapidis lazuli loti, & præpara
ti. 3. xij. Sed dicet aliquis, forſan quia doctori placuit ſic va
riare, vnde etiam & nomina variauit: & illi quam appellau
de lapide lazuli, tribuit maiorem ipſius lapidis portionē, ſc
licet 3. xij. Iſtam autē ob id, quia dedit ei de lapide lazuli mi
nimam portionem, ſcilicet 3. ij. noluit ex ipſo lapide inſcr
bere, ſed ex chermes: ex quo igitur rectius ſtat lapidis lazul
3. ij. quàm 3. xij. Ad quod reſpondendū, ꝙ hoc nō poteſt eſſe
quia ſi eſſet, ſequeretur corollarium, ꝙ tot antiqua exēpla
ria, variis temporibus & notariis deſcripta: quę (vt diximus
concorditer habent 3. xij. prædicti lapidis in præſenti deſcr
ptione, omnia eſſent mendoſa, tanquàm ſi ab vno exēplar
mendoſo cuncta fuiſſent tranſumpta, quod abſurdum eſ
credere: quum rationabilius ſit tenere ipſas impreſsiones
vel à malo exēplari, vel à malis librariis (quod ſæpe accidit
vitiatas eſſe. Et ob id, quia variauit nomen, nihil refert. Sun
etenim & aliæ multæ compoſitiones quæ habent plura, & v
ria nomina: & tamen ipſæ in nullo ſunt differentes. Vt eſ
exempli gratia, electuarium de pſyllio, quod dicit author vo
Medicamentorum compoſitionis ratio. cari ab Hamech. electuarium trochiſcorum, & ſimilia. Ter
tiò, patet legenti quòd iſte lapis per ſe, ſolus valet ferè ad o
mnes paſsiones, pro quibus hæc confectio ordinata eſt. E
hoc quidem potiſsimū eſt, ſcilicet quòd Doctores ponūt v
plurimum ſimplices medicinas in cōpoſitionibus, plus vel
minus de vna, quàm de alia, ſecundum ipſarum virtutes ma
gis vel minus competentes ad illas paſsiones, pro quibus or
dinātur ipſę compoſitiones. Et hoc intelligitur proportio-
nabiliter, ſecundum doſim vniuſcuiuſq; rei. vt exēpli gratia:
Intrant confectionem vnā muſci 3. ij. & cinnamomi 3. iiij. re
ſpectu qualitatis ipſorū plus intrat de muſco, quā de cinna
momo, &c. non obſtante, quòd aliqua quandoque ad alte-
riuſmodi intentionem ponuntur, in ipſis compoſitionibus:
vt puta, quæ ad corrigendū quorundam malitias: &c. Et ſi ſic
eſt quòd ad omnia, ad quæ ordinata eſt iſta confectio, ma-
gis valet iſte lapis quàm quodlibet cæterorum ſimpliciū: ſe-
quitur nō credēdū, tam parum in ea poſuiſſe authorem, de
ipſo lapide. Quartò, nō eſt iſte lapis tam pernicioſus, vt nō
poſsit de eo propinari niſi in minima quantitate: quia teſte
ipſo authore in capitulo proprio, doſis eius eſt. à. 3. j. vſq; ad

3. j. ~

j.s.& ſecundum alios codices vſque ad ℨ.ij.s.Ergo in tota ſta confectione ſatis parum ſunt xij ℨ.Quintò, ait ipſe author in dicto cap. ꝙ quidã ex ſapientibus poſuerunt ipſum lapidem in cõfectionibus lætitiæ:& propriè ℨ.viij. ex eo,ad libram vnam,ex confectione.Nam,vt in exordio ipſius deſcriptionis patet,iſta confectio eſt multùm lętificans. Ergo ſi in vna libra poſſunt poni ℨ viij.in iſta autem quæ cõpoſita eſt propè libras ij.ponendo ℨ.xij.non cadunt niſi ſex ℨ.in librã vnam cõfectionis:& per cõſequens,non eſt multùm. Sextò,Conſuetudo generalis eſt multorũ,& præcipuè Arabum,ꝙ ſi in vna quauis compoſitiõe,plura ſimplicia,immediatè vnum poſt aliud:eiuſdem põderis vel menſuræ recipiũtur,ſemper vno ana omnia illa concluduntur.Igitur cũ ſit, quòd immediatè poſt lapidis lazuli lotionem, ſequitur margaritarũ ℨ.ij. Si ergo fuiſſent ipſius lapidis ℨ.ij.poſuiſſet Author ambo(vt in aliis conſueuit facere)in vno ana. ſic videlicet:Lapidis lazuli loti & præparati,margaritarum ana ℨ.ij. & non quodlibet ipſorum per ſe,cum ſuo põdere.Ergo ſecundũ veritatem dicti lapidis xij.ℨ.ſunt,& non ij. Et ex hoc vltimo,vnũ generale notãdũ ſequitur. Hoc eſt, ꝙ vbicunq; in deſcriptionibus iſtius Antidotarii inuenietis per libros, duo pondera medicinarum,vel plura ſimilia,vel cum ana vel ſine ana.immediatè vnum poſt aliud,ſcitote ſine dubio errorem eſſe in aliquo ipſorum:niſi ſit diuerſimodè poſitũ, vel cum aliqua operatione intermedia. Exemplum de primo eſt in emplaſtro de meliloto,vbi legitur:ſtoracis ℨ.v.bdellii tãtũdem.Item aliud exemplum in oleo de euphorbio, vbi eſt: olei de cheiri,ℨ.v.vini odoriferi tantundem.Et ſimilia.Exẽplum de ſecundo eſt in emplaſtro ſinapiſmo, vide ibi. Præterea animaduertẽdum quòd in deſcriptione præſentis cõfectionis.quæ eſt in præfato capitulo de lapide ſtellato, per libros impreſſos,imprudentia librariorũ, duo pondera medicinarum ſunt tranſpoſita:videlicet vbi in ipſis legitur. Et proiice in eo calido,ambræ crudæ fruſtatim inciſæ ℨ. vj.& accipe ligni aloës crudi,& darſeni,ana ℨ.iiij.legendũ eſt per contrarium,ſcilicet:Et proiice in eo calido, ambræ crudæ fruſtatim inciſæ ℨ.iiij.ligni aloës crudi,& darſeni,ana ℨ. vj. vt in pluribus exemplaribus correctis habetur:& in cunctis libris,eſt in deſcriptione antidotarij.De ipſo autem lapide, ſatis clarè loquitᷣ Author noſter,in proprio capitulo,quod eſt de lapide,ſtellato:quoniam vult, quod lapis lazuli ſit de generibus lapidis ſtellati.propterea lege:Et ſcias quòd lapis

ſtell

ſtellatus habet multa alia genera præter duo, ab authore de-
ſcripta: vt legitur apud alios. Sed cùm dicit ipſe Author i
præſenti deſcriptione: Lapidis lazuli loti & præparati, inſu
git nobis dubitatio, an præparatio eius ſit diſtincta atq; d
uerſa ab ipſius lapidis lotione, quã præparationem nuſqu
apud authores legimus. Igitur ſciendũ, quòd illa cõiunctio
ſiue illud &, multimodè ponitur in oratione: ac plures et
habet ſignificationes, ex quibus aliquas, quę magis videntu
cõpetere huic declarationi adducemus. Prima eſt, ꝙ illud, &
aliquando non ponitur copulatiuè, ſed expoſitiuè, pro, ſci-
licet, vel id eſt. Et ſic poteſt ſtare in hac deſcriptione, quia la
uatio ipſius, poteſt etiã præparatio dici. Et ſic, loti, id eſt pr
parati. Secunda, poteſt ſignificare illud, &, ſermonis corro-
borationem: vnde tunc loti & pręparati, ſic intelligere poſ
ſumus, videlicet ꝙ ipſe lapis taliter ſit lotus, ꝙ ſit præpara-
tus. Etiam poſſumus accipere illam circumloquutionem i
hunc modũ, ſcilicet ꝙ lauãdo, trituretur ipſe lapis: cuius tri-
turatio, eſt ipſius præparatio. Et tũc loti & præparati, id eſt
loti & triturati, ſiue per triturationem & lotionẽ pręparat
Etiã poteſt intelligi, videlicet quia duplici modo lauatur ipſe
lapis: primò, cum ſimplici aqua: & talis ablutio eſt ad remo-
uendum ab eo nocumenta quæ habet, & ad purificandũ eũ
Secundò, lauatur decies cum aqua roſacea: & hæc ablutio
non eſt ad remouendum ab eo aliquod impurum ſeu no-
cumentum, ſed ad meliorandum eum: quæ lotio ſecunda
poteſt dici præparatio. Et ſic loti, ſcilicet per primam ablu-
tionem, & præparati, per ſecundam.

Et coniunctio interpretatur.

De Chermes ſiue Alchermes, &c.

CHermes, vel Kermes, vel charmes, vel charmas, &c. idem
eſt & ab omnibus exponitur, granũ tinctorum. Verũ-
tamen plura ſunt grana quibus infectores & fullones vtun-
tur: ſed duo tantùm ſunt principaliora grana, quorum alte-
rum abſolutè, & quaſi antonomaſticè dicitur granum tin-
ctorum: quod aliter coccum, ſeu coccum baphicum, ſiue coc-
cus baphica: & ſecundum Serapionem charmen dicitur. Al-
terum autem granum, nõ abſolutè granũ, ſed granum cher-
mes, vel ſimpliciter chermes (vt propriè vulgus vocat) dici-
tur. Et hoc granum eſt, de quo Author intelligit in præſenti
deſcriptione, & aliis pluribus locis. Quo videlicet grano vtu-
tur tinctores ſolummodo ad tingendum ſetam. quæ poſtea
à chermes vel charmes, chermeſina aut charmeſina cognomi-
natur. Et reperitur hoc granum ad radices quarũdam herba-

Granũ abſolutè poſitũ ſignificat coccum baphicum.

rum

um,sed abundãtius ad pimpinellæ radices,& propriè ad il-
s quæ sunt annosæ & crassæ:quasi in superficie terræ.Ru-
ici quidem in pluribus Italiæ locis colligunt, & præcipuè
montanis & asperis.Vtrunque enim tam coccum quã cher
nes,apud tinctores notissimum est.Nonnulli tamẽ igno-
antes chermes,coccum intelligunt, ob id, quia in exordio
præsentis descriptionis legitur declaratũ, ꝙ sunt grana tin-
torum. Sed hi decipiuntur: quoniam chermes est aliud à
cocco:& hoc multis est clarũ.Vnde aliqua res tincta in coc-
co,coccinea dicitur:quæ autem in chermes, chermesina (vt
diximus) vocatur.Modus autem tingendi setam in chermes,
apud ipsos infectores,& alios plures,notissim⁹ est.Nec ex-
pedit quidem scribere ipsum,quoniam aromatarii nõ habẽt
exercere tingendi artem:sed quando volũt huiusmodi cõfe-
ctiones parare,in quibus ingreditur ipsa seta tincta in char
mes,ab ipsis tinctoribus possunt eam emere.Et aduertendũ
quòd ipsa seta debet esse recenter tincta:quod clarè Author
notauit,cùm dixit:Et propriè:super cuius tinctura nõ præ-
teriit spacium extensum &c,Hoc autem diximus, quia sci-
mus ꝙ plurimi,cùm inueniunt in receptis setam tinctam in
chermes:accipiũt scissuras seu quisquilias pannorum seri-
corũ charmesinorum,quas proiiciunt sartores,tanquã non
amplius aptas ad vestimẽtorum vsus super quarũ tinctura,
transierũt plures anni,nõ aduertẽtes quod dicit author: Fac
modicum bullire,donec aqua rubeat.Ex præfatis autem scis
suris seu frustulis,siue per modicã siue per multã decoctio-
nem,nunquã aqua rubebit:& per cõsequens, nullã possunt
tribuere medicinæ virtutem.igitur(vt diximus) necesse est,
vt sit recenter tincta.Non tamẽ recẽtissimè,sicut extrahitur
ab infectionis vase,vt adhuc permadescat: sed post primam
vel secundam suæ exiccationis diem:& inde inter spacium.
octo vel decem dierũ fiat operatio submersiõis eius in suc-
co pomorum dulcium,& aqua rosata &c.Præterea nõ igno
randũ ꝙ hoc nomine chermes vel charmes,vocatur etiã tin
ctura rubri coloris,cuiusdam generis laccæ, siue (vt mauis)
lacchæ,vt legitur apud Serapionem in capitulo de laccha.Itẽ
animaduertendum quòd in pluribus locis huius Antidota-
rii,& alibi per mendosas impresiones,pro chermes est po
sitũ chesmes:vnde inibi legitur mẽdose:Seta tincta in ches-
mes.Et quãdoq; per contrariũ in aliquib⁹ locis,in quib⁹ le
gẽdũ est chesmes,legitur chermes.De quibus omnibus locis
suis dicetur.Chesmes autem sunt passulæ, id est vuæ passæ
sine

Chermes à cocco differt.

Ch

ſine arillis. Pro quibus lege infrà, in lohoc ad caliditatem. De ſeta, vide in confectione de muſco dulci.

De Ambra.

Ambra cruda. AMbra quidem declarabimus in Diambra. Sed quia au-thor dicit in præſenti confectione, ambræ crudæ, inſi-git dubium, quare dixerit ambræ crudæ, cùm ambra non c-quatur: quia non ſuſtinet aliquid de decoctione? Dicendu-quod Author notauit hoc, ne aliquis liquefaceret illam i-aliquo calido liquore, & poſtea commiſceret in iſtam co-fectionem. Quod quidem foret, præter ſuam intentionen-Et ideò ad maiorem expreſsionem ſubiunxit: Minutati-inciſę, quaſi dicat: non prius liquefiat, ſed ſicuti eſt, incidatu-minutatim, & ponatur in cõfectionem calidam: non tame-bullientem, ſed habeat tantùm caloris, quòd ipſa ambr-fruſtula poſsint liquefieri. Et hac de cauſa voluit Ambra-incidi, vt ad liquefaciendum eam ſufficiat parua calidita-quæ non ſufficeret, ſi integra poneretur. Quia quant-pars maior eſt, tantò maiori calore, vt bene liqueſcat, in-digere videtur. Qui quidem multus calor, non eſſet de au-thoris intentione.

Confectio de Xyloaloes &c. V.



PRAESENS cõfectio ab ipſo xyloaloes, quo-eſt lignum aloes, nomen accepit. Et licet no-ſit multùm in vſu, verũtamen eſt optima com-poſitio. Sed ſciendum quòd per omnes im-preſsiones, in ipſius lectione, eſt vna circum-loquutio, in qua permutata eſt vna dictio: pro qua, lice-peritus aromatarius potius percipiat ſenſum authoris qu-ſenſum literæ: tamen ſimplex & nouus, ac competẽter litera-tus aromatarius ſenſum literæ ſequens, de facili poteſt erra-re. Quoniã cùm ibi legatur: Foliorũ citri, & corticum eius ſecundum literã intelliguntur folia arboris, & cortices eti-arboris: quia illud relatiuũ eius, de natura ſui ſemper refer-tur ad ſuum antecedens: non obſtante: quòd quandoque pr-antecedenti ponatur ſequens. Si autem antecedens accipitu-pro arbore, ergo & ſuum relatiuum. Et non eſt dicendum quòd antecedẽs debet intelligi de fructu: quia arbores tantũ & plantæ:: producunt folia. Ergo ſecundum literam acci-piendæ ſunt cortices arboris, & non fructus. Quod quidem eſt falſum. Porrò huiuſmodi error (vt ſæpe cõtingit) ab im-peritia librariorum ortum habuit. Nam in multis antiqui-

libris

ris, sic scriptum est: Foliorum citri, & corticum citri: vel rii, in hoc secundo, vt in vno correctissimo exemplari le- tur. Et quidem rectius, quia absq; relatiuo, ad vtrunq; re- tur: primum videlicet ad arborē, secundum autem ad fru- um: quia vtriusq; genitiuus, simili voce profertur, scilicet ri. Scriptoribus autem modernis & impressoribus, visum t elegantius dici cum relatiuo, quàm replicare dictum vo- bulum. Et potius suæ ignauiæ, quàm doctoris peritiæ at- ndentes, veritatem voluminis corruperunt. Quapropter ctius legendū est: Foliorum citri, id est arboris, & corticū tri, id est fructus. Auicenna quidē in quinto canone, tra- atu tertio primæ summæ, habet duo electuaria de xyloa- es, sed ipsorū descriptiones multùm differunt ab ista. Rha etiā in antidotario diuisionum, cap. de medicinis cordis, bet confectionem de xyloaloës, similiter differentem. *Cortices citri.*

De Xyloaloes.

XYlumaloës, siue mauis xyloaloës, id est lignum aloës. Xylon enim Græcè, lignum Latinè dicitur. Agalochū, l agallochū à Dioscor. & Paulo vocatur. Agalochon enim ræcè scribitur, quod in Serapione, agaloyan semibarba- ē: & similiter in Auicenna agalugin vel agalugē legitur. De uo ipse Auicēna in secūdo cañ. cap. facit. vbi probatur eius rror, scilicet quòd tanquam diuersum, scripsit aliud capitu- im de Xyloaloës. Sed maiori errore culpādus est Christo- horus de Honestis, qui in confectione de musco dulci, dicit uicennā non pertractasse in secundo can. dē ligno aloës, ùm (vt diximus) duo capitula fecerit. Signum est, quòd neu- rum ipsorum ipse Christophorus legit. Etiā non sine culpa st Ioannes Michael Sauonarola: qui in quinto suæ practi- æ, vbi de lignis quibus in medicinis vtimur, pertractat dece tus quasi lignū aloës & xyloaloës fuissent diuersa, vtrunq; cripsit. Ait enim de lignis: Lignum aloës, lignum tamarisci: yloaloës, &c. A quibusdam aliis agalugi, agalosia, & agalu- ni, id est lignum aloës scribitur. A Serapione autem, Hoad ocatur. Etiā absolutè descriptū, lignum Indum, est lignum loës: vt probatur per ipsum Serapionem in proprio cap. & er Auicēnam in cap. agalugin. & cap. xyloaloës. Porrò se- undum prædictos multa sunt genera & species ligni aloës, diuersis nascuntur regionibus: vt in India, & Arabia, &c. ed omnibus melius est Indum (aduerte tamen ꝙ non intel igimus per lignum Indum hic notatum, illud quod vulgò Ligum sanctum, & lignū Guaicum nominant.) & propriè

illud quod absolutè, lignum Indum vocatur. Sed qualit sint ipsius arbor, folia, fructus, &c. nullus depingit. A Diosc ride tantùm dicitur quòd est lignum, quod ex India atq; A bia importatur, thyno siue thyiæ vel thuiæ ligno simile, m culatum, odoratum, gustu astringens cum quadam amari dine, & quòd cute verius quàm cortice vestitur, &c. Serap autem & Auicenna dicunt, quòd melius est Indum, nigrum trahens ad varium colorē, habens multam aqueitatē, grau durum, grossum, in quo nulla est albedo, & quod remar multùm super ignē, & quod magis submergitur in aqua: tans verò, est priuatum vita & spiritu: & est malum, &c. S phisticatur autē lignum aloës multis modis : vt cum lign cōsimilibus, & præcipuè cum lignis radicū syluestris oliu & chamælææ atque Thymelææ, &c. Et quandoque bulliu ipsum lignum bonum, & accepta decoctione desiccant illu atq; vendunt. Vnde rarissimè ab aromatariis purū emitu

Xyloaloes quomodo cognoscatur.

Qui autem volunt cognoscere atq; secernere bonum à m lo, accipiant frustum ipsius, & ponant super carbones viuo sed non flammantes : & si, cùm vritur, spirat bonum odor & liquescit bulliens tanquam incensum aut bitumen, bon est: quod autem non est huiusmodi, proiicite: quia vel nō c ipsum, vel est non bonum, id est mortuum : & prius bulli aqua, &c. Per saporem autem, & submersionē in aqua, nc sunt bonæ probationes : quoniam plura ligna sunt (vt dix mus) ligno aloës similia, amara, & quæ in aquis submergu tur, &c. Quod autē dicitur à Pandectario, & nonnullis ali ex iunioribus, de paradiso terrestri, &c. nostris temporib per Lusitanorum nauigationes, probatū est esse fabulosur quoniam (vt audiuimus) hi ingentes syluas inuenêre plur generū ligni aloës. Attamen adhuc à nemine potuimus ed scere folium eius, &c. Dicitur autem lignum aloës (vt Ru lius, de Natura stirpium ex Aëtio refert) à quadam color similitudine, quam habet cum aloës herbæ succo. Et forta se etiā ab amaritudine, licet ipsum lignum non sit ita am rum, vt succus herbæ aloës. Aliter autem, multùm diffe alterum, ab altero.

De Sisymbrio.

Sisymbrium duplex est: alterū videlicet genus mentæ, qu nonnulli balsamitam, & mentam aquaticam appellitā & alij (vt Brasaulus scribit) mentam Florentinā nominan Veruntamen multi pro menta Florentina, intelligunt me tam cōmunem, id est hortulanam. Alij autē teste Dioscor

di

,hoc sisymbrium vocant serpillum, & herbam Veneriam, l Veneream. Arabicè autē dicitur nemam, seu nemem, vel men, quo nomine etiam & serpillū vocant Arabes. Et hoc nus sisymbrij dicitur terrestre, vel cāpestre: quoniā in ternis & campis nascitur: quanuis etiā iuxta riuos aquarum urimum reperiatur. Vnde & menta aquatica nominatur. t dicitur etiā terrestre, seu campestre ad differentiā alterius symbri, quod est aquaticum: quoniā semper in aquis orir, de quo mox pertractabimus. Sisymbriū autē terrestre, l est balsamita, ab omnibus cognoscitur. De quo facit Auien. cap. sub nomine nemem vel nemam, secundū Bellunenm. Vnde valde mirati sumus de Simone Ianuensi, & Ioane Iacobo Manlio &c. iunioribus, qui culpāt Auicēnæ inrpretem, quòd malè interpretatus sit, Nemen, id est sisymrium. In quo ipsi potius culpādi sunt. Nam rectissimè inrpres Auicennæ hoc exposuit: quoniam (vt legēti & conseenti ad inuicē patet) non est principaliter capitulū de serpil o Dioscoridis, vt ipse Simon dicit. sed potius est ipsummet apitulum de sisymbrio, balsamita vulgo dicta. Porrò vt vieri potest in Dioscoride, multa de sisymbrio dicuntur, quæ tiā Serpillo cōueniunt. Vnde putamus hoc sisymbrium (vt pse Dioscor. scribit) serpillū dici. Et licet Auicenna, aliqua n suo cap. (quod incipit Nemen) de serpillo cōmisceat: veuntamen habet in eo omnia ferè ad literā, quæ Dioscor. de oc sisymbrio posuit: quāuis nō sic ordinatè. Ait enim Dioscorides lib. 2. cap. cxx. Cōtra stillicidia vrinæ, calculosósq;, emen ex vino bibitur. Auicenna autē, quando bibitur cum vino prohibet distillationē vrinæ, & extrahit lapidem. Item Dioscor. Tormina & singultus cedat. Auicen. Et confert dolori ventris pungitiuo cum vino, etiā confert singultui cùm ex eo bibitur cum vino: & semen eius est fortius. Item Dioscorides: Folia in capitis dolore, fronti aut temporibus illinuntur. Auicenna: Et fit emplastrū ex foliis syluestris super caput & frontē, & super tempora, ad soda, & confert. Dioscorides item, Contra vesparū, apúmq; ictus. Auicēna: Et ex eo fit emplastrū puncturæ vespæ, &c. Quis igitur legens hæc, audebit dicere hoc cap. Auicēnæ de Nemen, nō esse de sisymbrio? Sed re vera ipse Auicē. accipiens ex Serapione, cōfudit sisymbriū cum serpillo. Nam hoc nomen Nemem, siue nemen, apud Arabes, est æquiuocū ad sisymbriū, & ad serpillū. Vnde Serapio sub vno cap. quod est 299. quod incipit, Nemen, duo capitula Dioscoridis conclusit: videlicet capitu-

lum de Serpillo,& capitulū de ſiſymbrio terreſtri,ſiue agre
ſti,vt ipſe ſcribit: Et primum deſcripſit capit.de duobus ge
neribus ſerpilli, poſtea ſubiunxit capit.de ſiſymbrio: quo
barbarè & corruptè,ſiſnabarion nominat:vt legēti, & Dio
ſcoridi conferenti,non eſt dubium. Ex quo titulus dicti ca
pituli Serapionis,non debet ſtare abſolutè de ſerpillo,ſed d
ſerpillo & ſiſymbrio. Et ſimiliter capitulum Auicennæ, d
Nemem non eſt de ſiſymbrio tantùm, ſed de ſiſymbrio &
ſerpillo miſtum,atque confuſe editum. Et ſcias,quod per ſi
ſymbrium abſolutè deſcriptū:hoc ſemper intelligitur,quo
licet aliquando(vt in locis ſiccioribus) tranſeat in forma
nepitæ, vt vix dignoſcatur à nepita illa videlicet, quæ vulg
mentucia dicitur: tamen odore ſemper cognoſcitur, quo
niam mutando formam, non mutat odorem. Alterum au
tem ſiſymbrium à Dioſcoride deſcriptum, quod eſt aquati
cum:eſt illud propriè quod vulgo creſionem, vel creſcion
& naſturtium aquaticum nominant:ex eo,quòd ſaporem m
ximè ęmulatur naſturtium. Vnde aliqui cardaminam,qua
naſturtianam vocant. Nam cardamum Græcè, naſturtiu
eſt Latinè. Nonnulli etiam hoc ſiſymbrium aquaticum(v
Dioſcorides tradit)ſiō appellāt. Non quòd ſit propriè ſio
ſed quia oritur in riguis, vt ſion: atque vt plurimum, ſim
cum eo creſcit:vnde coniectamus ex eo eſſe quod vulgò d
citur,creſion ſiue creſcion:tanquā ſi diceretur,creſcens cu
ſion.Non eſt dubium in eo, quin ſit ipſum: quoniam ad vn
guem conuenit Dioſcoridis deſcriptioni. Auicenna verò v
Pupilla oculi. cat iſtud pupillam oculi, & erucam aquæ,& apium aquæ,
facit de eo cap.quod eſt de pupilla oculi. Sed exiſtimauit i
Eruca aquæ. eſſe cum ſio:quia fecit aliud capit.quod barbarè inſcribitu
de ſumio.Vbi Bellunenſis pro ſumio,vertit ſium,& pro pu
Apiū aquæ. pilla oculi,vertit charealhayn. Vnde in capitulo de ſumio
gitur:Sumium quid eſt,eſt curati albani:pro quo Belluner
ſis vertit Charealhayn, vt ſuprà, quod eſt pupilla oculi. I
ſequitur: Exiſtens in aquis ſtantibus, & in ipſo eſt bon
odor,& dicetur in capitulo de caſ&c. In capit.de caſ,aute
erat ſcribendum,charealhain præfatū,quod eſt pupilla ocu
li.Ergo ipſa duo capitula, ſunt vnum & idem,vt legenti no
eſt dubium. Sion autem propriè eſt illa herba, quæ vulga
vocabulo Romæ, chānæa dicitur. Et ipſum eſt verè laue
Non obſtante quòd nonnulli abutantur his vocabulis, vo
cando lauer & creſcionem:qui vnam, & qui aliam herbam
Vnde eſt, quòd à quibuſdam hoc ſiſymbrium aquaticum
fals

alsò lauer dicitur : ac etiam est quædam herba nascens in aquis,quæ in acetariis simul cum prædictis comeditur, & nō est ingrati saporis:quæ à quibusdam similiter,lauer falsò appellatur:quámq; alii etiam falsò crescionē vocare non desinunt.Cuius quidem herbæ fatemur nos verum ignorare nomen.Porrò hi non animaduertunt,quòd sisymbrium aquaticum, & illa herba(cuius proprium nomen ignoramus)nō habēt odorē:cū verū lauer,scilicet,sion vel sium,dicat Dioscorides habere folia odorata. Igitur channæa præfata, est verum lauer : quia habet(vt Dioscorides scribit)folia olusaro similia,quæ sunt odorata,&c.vt quilibet experiri potest: quoniam cùm confricuerit digitis folium eius, persentiet suum bonum odorem. Hæc sanè sunt, secundum Dioscoridis veritatem.Quæ autem ab aliis,tam antiquis,quàm iunioribus,de sio dicūtur,tum breuitatis causa(cui semper studebimus)tum etiam quoniam sunt in ipsis plura contradictoria,quæ non parum cōturbant legentium mentes,libenter omisimus. Curiosus verò lector, quærat per seipsum: vbi etiam inter alios plures, inueniet errorem Simonis Ianuensis,& Pandectarij,scribentium crescionem esse Dioscoridis senecionem, &c.

Descriptio electuarij Sarbotheng, & est lætificans, descriptione Hamech filij Zachariæ, &c. VI.


DECLARATVR in præsentis electuarij exordio,quid sarbotheng significat,hoc est lætificans.Vnde electuarium sarbotheng,id est electuarium lætificans. Et ponit Author hoc electuarium,authoritate Hamech filij Zachariæ: & eiusdem authoritate,ponit alium modum electuarij lætificantis,in practica,scilicet in capit.de cura maniæ,& melancholiæ sanguineæ.Filius Zachariæ autem, qui est Rhâsis, in pluribus suis libris, vt in nono ad Almansorem & in Continente, &c.Habet plura,variáque electuaria lætificantia. Etiam in Antidotario Nicolai est electuarium lætificans. Iuniorum quoq; plurimi,vt Bartholomæus de Montagnana Consiliator ,&c. ponunt electuaria lætificantia: quærite apud ipsos. De gallia muscata, quæ est compositio,quære in distinctione de trochiscis. Simplicia autem alibi declarantur.Sed vbi dicit : Fiat omnium trituratio bona, intelligatur subtilissima.

Rhasis est filius Zachariæ.

Modus electuarij de citro ex inuentione nostra &c. VII.



CVM dicit Author: Ex inuentione nostra. de
clarat ipsum apud alios non esse quærendum
Verũtamẽ in præsenti descriptione, pro omni
bus consimilibus declarandus est vnus pessi
mus error, qui vitio librariorum passim pe
impressiones, in pluribus cõpositionibus legitur. Igitur ani
maduertendum quòd sicut in isto electuario, ita & in multi
aliis pharmacorũ descriptionibus, pluries per ipsas impres
siones reperitur positum vnũ quinque, vel ʒ. vel ℥. vel alteriu
Errorum causa. generis ponderũ, pro vno semis. Sed huiusmodi erroris cau
sam coniectauimus, atq; inuenimus. Nam, vt legentibus ex
emplaria manuscripta patet, sępe scriptores antiqui vteban
tur abbreuiationibus, in transcribendo libros, & præcipu
illarum dictionum quarum frequentia non minima erat i
libris: arbitrantes illas (ob sui frequentiam) sine difficultat
à lectoribus posse intelligi: nolentes in minus necessariis
consumere tẽpus & chartas. Hinc fuit, quòd in pluribus me
dicinalibus libris pro vno semis frequentabant scribere pri
mam literam tantùm ipsius dictionis cum puncto, sic ſ. ve
sic ß. Vt exempli gratia, In præsentis electuarii description
scripserunt, musci ʒ. ß. & dosis eius est ℥. ß. &c. Vel sic: musc
ʒ. ſ. dosis eius est ℥. ſ. &c. scriptorũ sequentiũ postea nonnull
illud ſ, longum, & extensum cõuerterunt in s, paruum & re
tórtum, scribentes sic, Musci ʒ. s. dosis eius est ℥. s. Hinc im
pressores, & artis medicinæ imperitiores, putantes illud s
paruum, atq; retortum, esse characterẽ abachistarũ, quem si
mili figura in suis characteriis numerationib⁹, pro quinqu
describũt, aliqui ipsorũ cum dicto Abachistarũ signo, quin
que significante, & scripserunt & impresserũt. Nonnulli au
tem peius, magnificãtes errorẽ, loco eius signi posuerunt v
quod more antiquorũ Latinorum, vsq; in præsentem diem
pro quinque numeratur. Hinc est, quòd in præsenti descri
ptione per plurimas excusiones, legitur mendosè, Musci ʒ. v
& dosis eius est ℥. v. quibus in locis legendum est verius, mu
sci ʒ. s. dosis eius est ℥. s. vt in exemplaribus & libris correcti
habetur. Etenim si fuissent quinque musci ʒ. potius esset in
scribendum de Musco, hoc electuarium, quàm confectio se
quens, in qua duo tantùm musci. ∋. ingrediũtur. Consimile
igitur errores quicunq; fuerint, locis suis connotabuntur.

Confecti

Confectio de musco dulcis, &c. VIII.



VLLI dubiũ est, quòd à musco pręsens confectio denominationẽ accepit. Dulcis autem dicitur, ad differentiã amaræ, quæ post ipsam immediatè sequitur. Auicẽna quippe in quinto can. scilicet in primæ summæ tractatu primo, habet 6. cõfectiones de musco, & vna tantùm ex ipsis cognominatur dulcis: & tractatu tertio, habet etiã vnũ electuarium de musco. Filius Serapionis autẽ in vij. sui Breuiarii, habet tres descriptiones, quarum prima dicitur dulcis: secunda, Diamuscũ amarũ: tertia, nec dulcis, nec amara titulatur. Haliabbas etiã in x. practicæ habet medicamẽ de musco dulce, necnon & amarũ, ac etiam præter hæc vnum electuarium musci. Rhasis quoq; in nono ad Almansorẽ, cap. de tremore cordis. habet vnum electuarium, quod vocat Diamuscũ preciosum. Et in antidotario diuisionũ, cap. de medicinis cordis. habet vnam aliam confectionẽ de musco. Et Bartholomæus de Montagnana in suo antidotario, habet Confectionẽ diamusci matricalis. Diamuscum autem idem est, quod compositio, seu electuariũ, seu cõfectio de musco. Omnibus autem vsitatiores sunt istæ filii Mesuæ. Animaduertendum autem, quòd in præsenti descriptione de musco dulci, per omnes impresśiones, est vnũ mendum: videlicet vbi legitur, galliæ, ocimi citrati, omnium añ. ℥. ij. ß. Legẽdum est rectius: galliæ, ocimi citrati, añ. ℥. j. ß. vt est in cũctis exẽplaribus correctis. *Diamuscum.*

De Seta.

VVlgaris notitiæ hodie Seta est. Sed rectius dicendum sericum, vel sera, à seris vermiculis qui aliter bombices dicuntur. At cùm legitur, setæ crude adustæ, videtur esse contradictorium in lectione: quoniam crudum & adustum sunt contraria. Non enim potest esse crudũ, quod est adustũ. Bene tamen potest aduri, quod est crudum. Ad quod dicendum quòd Author nõ sine ratione hoc dicit. Et ratio hæc est: videlicet quòd sciens ipse sericum in bullienti aqua, vbique extrahi à suis folliculis, & quòd sericum sic extractũ, potest aliquo modo dici coctum: ideò Author posuit crudum, quia non quærit hoc sic extractũ: sed vult, vt accipiantur folliculi recentes, quos omnino nõ tetigit aqua. Qui forficibus dissecti, & pelliculis intrinsecis, ac vermiculis viuis vel mortuis, optimè purgati, incidantur in frusta, & assentur, &c. Modus verò assandi ipsam setã, pro diamusci cõpositione ponitur à *Seta cruda.*

Bulchaſi, in libro Seruitoris. Lege ibi.

De Ocimo citrato.

SVprà in electuario de gemmis, de omni ocimo mentionem fecimus, hìc autem ocimum citratũ tantùm eſt elucidandum. Omnes etenim iuniores, vt Simon Ianuenſis, Chriſtophorus de Honeſtis, Luminare Maius, Lumen apothecariorum, Theſaurus aromatariorum, &c. in hoc ocimo citrato hallucinati ſunt. Et qui meliſſam, & qui ocimum gariofilatum, & qui vnum, & qui duo ſimplicia eſſe putãtes plurima ſcripſêre fatuitates. Enimuero ocimum citratum nõ eſt meliſſa, ſed eſt ſpecies baſiliconis, per ſe diſtincta ab aliis, & ſimiliter à meliſſa. Planta enim eius Venetiis primum vidimus, & inde ſemen collectum, paucis antè annis Romã attulimus. Vnde nũc Romæ à multis cognoſcitur. Folia enim eius ſunt latiora & lõgiora omnibus ſpeciebus ocimi. Sunt etenim tanquam folia citri. Et odor ipſius ocimi eſt, vt perfectiſsimus odor citri. Quæ folia, ſi non fuiſſent molliora foliis citri, multi deciperentur in ipſis, credentes non ocimi ſed citri folia eſſe. Et his tantùm notis diſtinguitur à communi baſilico. Et hoc verè (vt ſuprà diximus) putamus eſſe quod ſcribit Serapio capitulo 175. quoniam nulla reclamat nota. Non obſtante, quòd ibi nihil de ſuo citrio odore legatur: quoniam forſan vel ab authore, vel ab interprete imprudenter omiſſum ſit. Semen quidem, vt commune baſilicum, habet nigrum, & oblongum: flores albos, &c. Non habemus in eo dubium. Porrò ſiquidem poteſt eſſe, quòd eiuſdem virtutis ſit cum meliſſa: quoniam ſi communem habent odorem, nõ eſt impoſsibile, vt eaſdem habeant vires. Quòd ſi habent, licitè poſſumus altero pro altero vti; quod quidem ſapientioribus iudicandum relinquimus.

De Been, & Ben.

DE hoc Behen, vel Been, vel Beem, poteramus facere declarationem ſuprà in electuario de gemmis, & in cõfectione de xyloaloes, in quibus etiam recipitur. Sed quia hæc confectio de muſco dulcis, eſt in frequentiori vſu, & plurimi ex iunioribus, in cõfectione iſta conſueuerunt illud declarare: ideo & nos voluimus cõcordare cum illis, faciendo declarationem de ipſo, in præſenti confectione. Et licet Ben non ingrediatur in iſtã confectionẽ, hac de cauſa tamen, vt aliqui non decipiantur in eo propter cõſimilem prolationẽ, quam quaſi habet cum been, aliqua de eo neceſſaria ſubſcribemus. De been igitur inter Doctores mira varietas in ſcribendo

prob

robatur. Vnde alii ſine aſpiratione Been, alii autem cũ aſpiatione Behen ſcribunt. Veruntamẽ omnes in vnũ concorant, ſcilicet quòd ſint radices albæ, & rubeæ quæ ex Armeia deferũtur. Quorũ authoritates pro maiori parte, ob eius lariorẽ declarationẽ, adducemus. Igitur Auicẽna in ſecũdo aň. ſcribẽs ſine aſpiratione ait: Been quid eſt? fruſta aſpera, el lignea, quæ ſunt radices ex ſiccitate contractæ, carnoſæ, eu habentes rugas, vel lineationes: & ſunt duarũ ſpecierum, uarum vna eſt alba, & altera rubea &c. Vbi Bellunenſis pro een, reſcripſit bhemen. Cum Auicenna autẽ tenet Simon Iauenſis dicens: Been eſt radix quæ de Armenia defertur: & eſt le eo albũ, & rubeum, &c. Concordat cum iſtis & Theſaurus romatariorũ, affirmans quòd debet ſcribi per duplex ee, ſie h, Serap. autem deſcribit aſpiratè, ſic: Ienden, id eſt behen. Abẽmeſuai: Species eius ſunt duæ, ſcilicet rubeæ & albæ, & unt ambę venæ in magnitudine radicis paſtinacę paruæ, &c. um quo cõuenit Lumen apothecariorũ dicens: Behen ſcriptum duplici ee, & cũ h, idẽ eſt, quod radix alba & rubea: quæ mbæ portãtur de partibus Armeniæ, &c. Luminare Maius utẽ, reprehẽdens Lumẽ apothecariorũ, ſic ait: Hic etiã dicit quòd been cordiale debet ſcribi per h, quod apud probos Authores nõ reperitur. Nam Serapio eſt Author non ſolùm & probus & fide dignus, ſed plurima laude digniſsimus, qui ſcribit cũ h, behen. At ipſe bonus vir in electuario de gẽmis, in huius declaratione adducit authoritatẽ Serapionis, amoto illo h, authoritate ſua. Matthæus Syluaticus autẽ, id eſt Pandectarius, econtrà ſcribit: quia concordans ſe cũ Serapione, ad authoritatem Auicennæ, quam ipſe adduxit: addit h, quod quidem Auicenna non habet. Porrò Chriſtophorus de Honeſtis ſcribit prius ſine h, been, & dicit quòd eſt radix alba & rubea: & paulo pòſt deſcribit cum h, & dicit, quòd illud idẽ eſt: Inſuper nos autem dicimus quòd vel cum h, vel ſine eo ſcribatur, nihil refert; & idẽ eſt, quod radix alba, & radix rubea, &c. Attamen ipſæ radices ex Armenia ad nos amplius nõ aduehuntur, & quæ apud noſtrates colligũtur, non ſunt radices been, ſed alterius herbæ: quoniam radices been ſunt paruæ, vt radices paſtinacæ erraticæ: & ſunt benè odoratæ, vt probatur per Doctorũ deſcriptiones: Radices autem huius vſualis adulterini been, ſunt groſſæ, & ſine bono odore: & præcipuè radix rubea. Etiã affirmant Doctores, radices been habere viſcoſitatẽ quandã, quam iſtæ vſuales minimè habẽt: ergo nõ ſunt, &c. Poteſt autem poni loco eius, teſte Auicẽna

Been supplentia.

in dicto capitulo de Been, quantitas ponderis eius tuderi, & medietas ipsius linguæ auis. Sed secundū Haliabbatē, qui (si non est additio interpretis) asserit absolutè been esse pastinacam syluestrem, potest poni ipsa pastinaca syluestris. Ait enim in secundo practicæ, cap. 43. Beem quoq; duæ sunt species, est enim rubeū & album, & est pastinaca syluestris, &c. Ben verò per simplex e, & sine h, est fructus cuiusdam arboris, similis myricæ, teste Dioscoride, à quo balanus myrepsica, id est glans vnguētaria appellatur: vt patet, cōferendo cap. Serapionis de ben, quod incipit Habben, id est granum ben, cum capitulo ipsius Dioscoridis de glande vnguentaria. Ait nanq; Dioscorides lib. 4. cap. 41. Glans vnguētaria, fructus est arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis: cuius nucleus Grȩcarū nucum, id est amygdalarū more tritus humorem reddit, quo ad pretiosa vnguēta, pro oleo vtuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido Iudææ. Præfertur plena, recens, candida, quæ facilè delibretur &c. Idem dicit Simon Ianuensis, & addit quòd hoc granum est albū, triangulatū, simile carthamo: sed maius nec ita oblongum, à quo exprimitur oleū muscellinū, quod Dioscorides vocat oleum balaninū, &c. Et nos affirmamus, quod verum dicit: quoniam pluries Romæ habuimus ex illis à quodam mercatore, Frācisco Macza nomine, qui illā vendebat. Et propriè vulgariter grana illa vocabat, fructo de ben, quasi dicat fructum de ben. Est granum triangulatū, album, magnitudine paruæ nucis auellanæ, trahens aliquātulum ad formam pistaciorū: intus habēs substantiā vnctuosissimam, quæ digitis compressa reddit oleum abundanter. Et omnes Authores cōueniunt in hoc, præter Christophorū de Honestis, & Quiricum de Augustis de Terthona, dictum Lumen Apothecariorū, qui valde hallucinati sunt, tenentes ben esse semē cataputiæ, scilicet Keruæ. Non enim aduerterūt, quod Author noster in suo de simplicib. lib. facit capitulū de Ben, & distinctè capitulum de Albemesuch, quod est cherua. Et in hoc Antidotario docet fieri oleum de ben: & per se, oleum de cherua, id est de cataputia. Opinamur eos in affinitate vocabulorum deceptos esse: intelligendo pro Almesus, quod est granum ben, Albemesuch, quod est cherua. Quia vtroq; est magnum, & paruum, &c. Miramur etiam de peritissimo viro Antonio Musa Brasaulo, qui in suo Simplicium Examine deceptus est, intelligendo sub hoc nomine been & ben fructum. Nam been non est fructus, sed radix A-

Ant. Musæ Brasauli error.

eniaca,& c. Bullunensis quidem in Auicenna pro ben, re-ripsit ban.

De Spica in generali.

Est animaduertendum de Spica, quòd quandocunq; est absolutè descriptum spica, vel spica nardi, aut nardus mpliciter, vel nardi spica: semper intelligitur, & idem est, uod spica inda, & spica aromatica. Vocatur spica, attamen t radix, teste Galeno, primo de antidotis, qui ait: Spicā nar appellamus, licet radix existat, à similitudine quam cum picatis obtinet. Hæc Galenus. Similiter quandocunque in-enitur, spica nardi aromatica, seu nardus aromatica, idem t quòd spica Indica seu nardus Indica. Item si reperitur, pica nardi Indicę, seu spica nardi aromaticæ, idem est & cla us intelligitur. Quum autem inuenitur, spica Celtica, seu ardus Celtica: idem est quod spica Romana, nardus Ro-nana: spica Gallica, & nardus Gallica. Et econuerso, si re-eritur nardus Romana, seu spica Romana, &c. Idem enim unt spica Celtica, spica Gallica, & spica Romana, & nardus Celtica, nardus Gallica, & nardus Romana. Si autem inue-niatur, spica nardi Celticæ, seu Romanæ, seu Gallicæ aper-ius habebitur. Sub nardi quidem nomine, intelligitur tam pica aromatica, id est Inda, quàm spica Celtica, sed quia spi a Aromatica est nobilior & præstantior Celtica, ideò quā-lo absolutè legitur, spica, seu nardus, de nobiliori semper st intelligendum. De speciebus autem nardi Indicæ & nar-di Celticæ, non oportet facere declarationem: quoniam sa-is clarè scriptum est de eis à Dioscoride, & ceteris fide di-gnis authoribus. Sed aduertendum, quòd aliquando in-uenitur scriptum per libros, nardus montana, vel nardum syluestre, vel nardum rusticum &c. & sunt aliæ res, vt patet per Dioscoridem, qui primi libri capitulis, videlicet 8. 9. & 10. secundum Hermolai translationem particulariter de ipsis loquitur. Quære ibi. Hoc tamen non omittendum, quòd plurimi putant idem esse nardum Celticam, & saliun-cam: sed re vera sunt duo ab inuicem distincta, quamuis odo re & virtute nō differāt. Vnde sub nomine specie nardi Cel ticæ, & pro ipsa spica Celtica, hodie plurimi saliūcam emūt. Potest tamē indifferēter alterū pro altero administrari. Est enim saliunca tam breuis, ꝙ rarò pollicarē altitudinē trāscē dit. Vnde à Plinio scribitur, ꝙ necti non potest. Portant eā herbarii in sacculis, & hoc est notum. Spica Celtica autem illa est, quæ in manipulos redacta, atque ligata, cum foliis oblon

Spica absolutè sumpta Nardus.

Saliunca.

oblongis,&c.venditur.Plinius quidem de vtraque loquitu

De Musco.

MVſcus enim duplex eſt:vel (vt melius dicatur) muſc eſt nomen commune,ad duo ſimplicia.Igitur eſt mu ſcus,res naſcens ſuper arbores,& lapides &c. Et hoc bryo dicitur Grçcè,Arabicè autem vſnee,vel aſne,vel axneeh. F cit enim Dioſcorides de huiuſmodi generibus duo capitul videlicet vnum de muſco arborum,in primo libro:& alte de muſco marino,in quarto libro.Serapio autem facit ca de vſnee,quod quaſi ad literam,eſt capitulum Dioſcorid de muſco arboreo.Auicẽna verò de his,cõfuſe in duobus c pitulis pertractauit:quorũ alterũ intitulatur de muſco : v Bellunenſis pro muſcho:reſcripſit thaleb.In quo cap. tang muſcum fluuialem,aqueum,& terreum, & marinum atq petroſum &c.Alterum autem inſcribitur de vſnee,in quo cit ꝙ vſnee ſunt cortices tenues,ſubtiles,circunuolutæ ſup arborem ferentem glandes,& pinum,& nucem &c.Et de h iuſmodi muſci generibus,non intelligitur,cũ abſolutè m ſcus deſcribitur.Et præcipuè in his,& ſimilibus cordialib confectionibus. Sed eſt alter muſcus,ſcilicet illa res val odorata,quam vulgo muſcum,& muſcatum vocant,de qu apud Græcorum & Latinorum antiquos, nulla fit menti A iunioribus autem Græcis,licet de eo nõ petractent,vt Aëtius,Paulus,Actuarius &c.in ſuis compoſitis pharmac quandoque receptum legimus,& moſcum vocant. Arabi autem meſch,vel miſch,& almiſch.dicitur.Serapio enim f cit de eo cap.Sed in ipſo Arabum authoritates tantùm adc cit:quia(vt diximus) à veteribus Græcorum & Latinorũ n ſcribitur.Similiter & Auicenna in ſecundo can.habet cap tulum de hoc muſco:& in de viribus cordis,etiã illius me nit.Scribunt etiam de muſco hoc odorato,& alii Arabes : Rhaſis,in tertio ad Almanſorem:& Auerrois,in quinto C liget &c. Magis diffuſe autem Serap.& Auicẽna : quib⁹ aſſ rentibus ꝙ excipitur ex quodã animali,quod Gazella nu cupatur,cùm in partibus noſtris nõ reperiatur, oportet n (velimus nolimus) credere.Iuniores autẽ ferè omnes,de h muſco pertractant.Sed omnibus clarius Braſaulus in ſuo ruporũ examine.legitote ergo apud ipſos. Hoc tamen n ignorandũ quòd muſcus in modica quantitate,eſt magn operatiõis:& ideo ſufficit parũ de eo in medicinis appon re.Nec debet cõteri, ſed diſſoluendus eſt in aqua roſarur vel alio conuenientiori modo aptandus,vt optimè comm

Miſch.

ſceat

atur cum aliis medicinis. Præterea animaduertendum q; uſcus facillimè adulteratur: vnde multoties ſtercus muum,& plura conſimilia deluſoria, pro muſco venduntur. eq; confidendum, quia folliculi videntur integri: quoniā n deſunt impoſtores qui eos effingunt ſimillimos, atque riis implent rebus,& ponunt inter verum muſcum vſque m recipiant eius odorē: poſtea extrahunt,& vendunt murculis,& non peritis viris &c.

De *melle*.

Lura etenim ſunt mellis genera, ſed quando abſolutè ſcribitur, de melle apum, optimo, dulci, tenacis ſubſtane, ſcilicet non multùm aquoſo: colore flauo, trahenti ad al dinem,& propriè colore palearū (vt author noſter, in ſer one de aqua mellis ſcribit) odorato, ſcilicet bene olente, di to adhærente, puro &c. intelligitur. Mel apum diximus ad fferētiā mellis alteri⁹ rei, alteriúsve animalis. Quoniā ſunt æcdam animalia, apibus multo maiora, atque ferociora, æ vt plurimum in cauernis arborum mellificāt, & vulgo abrones, ſiue calabrones appellantur: quorum mel, multi lligunt,& comedunt &c. Dulce autem poſuimus ad differntiam amari: quoniam in Sardinia, teſte Dioſcoride, repe tur mel amarū, ob id, quia inibi abſinthio veſcantur apes. ætera non ſunt dubia. Præterea cùm ſit, quòd author dicat præſenti deſcriptione. Confice cum melle crudo, quod ſit uadruplum ponderis omnium. Inſurgunt nobis duo quęta. Primum eſt, an mel omnino crudum ſit adminiſtranum? Quoniam vt aiunt Dioſcorides,& Serapio, capitulo de elle. Dioſcorides: Mel crudum inflat aluū, & tuſsim proitat, ob quam cauſam deſpumato vti oportet. Serapio autē uthoritate ipſius Dioſcoridis, illud idē ſcribit. Inquit enim: t mel, cuius ſpuma non eſt ablata, facit tuſsim,& laxat venrem quare neceſſe eſt, quod non adminiſtretur, ante quàm uferatur ſpuma eius. Igitur &c. Secundum eſt, an debeamus emper ſumere quadruplum ponderis omnium ſpecierum, le ipſo melle, vt ipſe Author dicit,& nunquàm triplum, vt Auicenna, Haliabbas &c. præcipiunt? Ad primum dicēdum, uòd Dioſcorides & Serapio illo in loco intelligūt mel crudum per ſe ſolum, non eſſe adminiſtrandum ægris: miſtum utem cum aliis medicinis (vt in præſenti confectione) bene poteſt adminiſtrari. Et hoc non ſolùm probatur per præſentem Authoris noſtri confectionem, ſed & per alios probos authores. Vnde filius Serapionis in ſeptimo breuiarii in ſui diamu

diamusci dulcis confectione, ait: Conficiuntur cum melle n
decocto. Et Auicenna in quinto canone, in prima & penu
tima descriptione confectionū de musco dicit: Confice cu
melle crudo. Sed ad hæc poterit quispiam obiicere, dicēs
licet dicant isti cum melle crudo, vel non decocto: tamen
per hoc declarant illud non esse despumandum, quoniā n
in sua prima bullitione potest despumari: & per illum, no
intelligitur coctum, sed despumatū tantùm. Ergo despum
dum est. Ad hanc quidem obiectionem, plures habemus a
thoritates contrariū probantes, videlicet ꝙ omnino ipsu
mel, pro huiusmodi confectionibus, non debet igni appr
pinquari. Vnde Auicenna in sua cōfectiōe de musco dul
clarè ait: Confice cum melle quod est sicut extrahitur de f
uis, quod non inuenit ignis, crudum, ad vnum tria &c. Ite
Haliabbas in decimo practicæ similiter in sua confectio
de musco dulci, dicit. Et cum faui fluentis melle, quod igne
non attingit, distēperabis &c. Et in hierę picrę descriptio
ait: Dabis cū melle distēperatas crudo quod ignis non at
gerit. Igitur cùm specificatur mel crudum nō est despum
dum. Vnde mel istius confectionis & similiū, oportet vt
optimum, & purissimum, quod nō indigeat despumatio
quoniam in quinto can. in modo syrupi acetosi Galeni, se
dum Bellunensis traductionē, sic ait Auicēna: In bono me
le non eleuatur spuma. quapropter non est necessarium,
decoquatur multùm. Et Gentilis super quintum ipsius Au
cennæ, scilicet super confectionem de musco dulci præfat
dicit: Mel cùm est purum, non indiget despumari: despum
ri autē expostulat, ipsius impuritas. Ergo omnino sicut e
thahitur de fauis, est administrādū in præsenti confectio
Etenim ratio, qua Authores moti sunt, vt cū melle crudo c
ficiantur huiusmodi electuaria, hæc est: Videlicet ꝙ cōsid
rantes ipsas confectiones capitis ægritudinibus debere co
ferre, melius visum est eis esse, si cōficiantur cū melle crud
quàm cū melle cocto: quoniā mel crudū (vt dicit Dioscor
des) inflat, habet quādam ventositatē, qua mediante facili
vapores huiusmodi confectionū ascendunt ad caput, ad c
fortādum cerebrū &c. Reliqua autem mellis crudi nocun
ta, species, & cætera quæ cum eo miscētur, auferunt, siue c
primūt: ex quo postea, nec tussim cōmouet, nec aluū lace
sit. Et per consequens benè. Ad secundum autē dicimus,
generaliter in omnibus compositionibus &c. semper obse
uandi sunt canones & regulæ illius Authoris, de cuius lib

Mel crudū quare cōfe- ctionib. ad- hibeatur.

ips

ſarũ compoſitionum deſcriptione ſumuntur. Verbi gratia: In præſenti Antidotario filii Meſuæ, ſua obſeruãda ſunt præcepta. Et in libris Auicēnæ, & Haliabbatis, ſemper ipſorum obſeruandæ ſunt regulæ. Et ſic de ſingulis aliis Authoribus. Igitur ſi de mente filii Meſuæ parabitis confectiones, Electuaria &c. vbi alia nõ aſsignatur regula, ad iſtam ſemper eſt recurrendum. Et ſic cuilibet ſpecierum ponderi, quatuor mellis dabitis pondera. Et eadē regula obſeruetur etiá in omnibus cõpoſitionibus quæ cum ſolo rob, aut zuccharo, aut ſimili, in forma electuarii conficiũtur. Illis autē quę in tabulis ſeu rotulis, in forma ſolida, ex zuccharo parãtur, alia infrà aſsignabitur regula. Aduerte quoque quòd vbicũque de melle non ſpecificatur crudum, aut coctum, ſemper de deſpumato eſt intelligendum. *Mel nõ ſpecificatũ, deſpumatũ denotat.*

Confectio de Muſco amara, &c. IX.



AD SVPRASCRIPTAM confectionē quę vocatur de muſco dulcis, ſi addantur hæc pauca ſimplicia, amplius non erit dulcis, quoniá amaritudo quorundam iſtorũ ſuperat illius dulcedinem: ex quo poſtea rationabiliter dicetur Confectio de muſco amara. Sed ſciendũ, quòd per impreſsiones, in iſta deſcriptione, ſunt aliqua, non rectè poſita: videlicet vbi in ipſis legitur: Cinnamomi ℥.j.s. lege rectiꝰ, Cinnamomi ℥.ij.s, confice vt ſuprà &c. Quoniam ſic eſt in omnibus exemplaribus manuſcriptis, & in illo de vulgari excuſione. Et habent Lumē apothecariorũ, & Paulus Suardus, qui aliter Theſaurus aromatariorum dicitur, & Nicolaus prępoſitus. Luminare Maius autē mendoſe habet vt impreſsiones. Itē, in fine iſtius deſcriptionis, per plurimas impreſsiones neſcimus ad quid ſit additum iterum aloës ℥.j.s. alias ℥.ij.s. Caſſetur quoniam fruſtrà eſt ibi, nec legitur in libris correctis &c. De aloë autem, & eius lotione quære infrà in pilulis alephanginis.

Modus confectionis teſticuli uulpis, & eſt ſatyrion. X.



VOCATVR nempe iſta compoſitio, Confectio teſticulorũ vulpis, ab ipſis teſticulis quos recipit. Et non intelliguntur de vulpe animali, ſed ſunt radices cuiuſdam herbæ, ſic vocatæ, quæ aliter ſatyrion dicitur. Vnde interpres in eius exordio declarauit, dicens: eſt ſatyrion. Poteſt & iſta

nemp

nempe, vt sequens vocari Diasatyrion. Imò rectius, quia ma iorem quantitatẽ recipit de ipsis testiculis, & est minor com positio quàm sequens. Etenim idem significat, confectio te sticulorum vulpis, quod Diasatyrion. Veruntamen quia Au thori placuit sic vocare eas, vt cognoscatur altera ab altera fiat vt ipse statuit. Et ista vocatur, Confectio testiculorũ vu pis. sequens autem specialiter, Diasatyrion. Sed sciendum, q in præsenti descriptione sunt per impressos libros quinqu simplicia quæ in exemplaribus antiquis non legũtur, nec i libro de vulgari impressione: videlicet, Dragaganti, gumm Arabici, alselengiemisch, cubebæ, & macis. In duobus tãtũ libris de recẽtioribus manuscriptis inuenimus, & inibi erã cum linea in inferiori parte signata tanquam semicassa: e quo aperte nobis patuit, illa esse quorundã additiones, qu postea à librariis textui inserta fuere. Deleantur igitur d textu, nec in confectione immisceãtur, nisi de voluntate ali cuius medici (pro suis infirmis duntaxat) ordinatum fueri Quoniam cuilibet medico, pro suis infirmantibus licitũ es & quandoq; expediens, secundũ necessitates, non solùm per mutare aliqua in confectionibus &c. sed addere, & minuere Imò & alia, de sua inuentione, pharmaca ordinare. Verum tamen (vt diximus) pro suis ægris tantùm. Est etiam in An tidotario Nicolai, vnũ aliud Diasatyrion, diuersum ab isti

De Satyrione.

CVm sit quòd Author in præsenti descriptione dicat: Ac cipe satyrionum, qui abscinduntur à patre suo. (Et ali litera habet à pari suo, quæ falsa est) multi errant in colle ctione ipsorum, non intelligentes, quid sit abscindi à patr suo. Et hic est sensus: Ille abscissus est à patre suo, qui gene ratus est à patre suo. Nam hæc herba satyrion siue satyriũ & quælibet eius species similiter, talem habet naturam, q quolibet anno generat in fusto radicis eius vnam radicẽ, i forma vnius testiculi vulpis animalis: & sic in primo ann vnã, & in secundo anno generat aliam similẽ. Et secunda to lit virtutem primæ, taliter quòd illa prima quæ est tanqu pater, amissa sua virtute debilitatur, mollificatur, moritu & exiccatur. Filius autẽ crescit, impletur, magis viget, &c. E ita in tertio anno generat aliam, quæ noua suscipit virtut veteris: ita quod nõ amplius habet semper quàm duas rad ces, rotundas in forma testiculorũ: & vna ipsarũ est tanqu pater. reliqua verò loco filii. Qui filius, interfecto patr suo, generat sibi filium, qui postea est interfector ipsius, &

n hoc dignoscitur pater à filio, quia filius est tactu du-
,siue firmus,succosus,plenus,& tener:pater verò est mol
actu, rugosus,terrosus,nigrior,& semimortuus. Quo-
m ipse pater amittendo substantiam suam debilitatur(vt
imus)exiccatur,& perditur.Quapropter filius,id est no-
testiculus, est accipiendus pro huiusmodi confectioni-
.Et ne decipiatis in nomenclaturis:quoniam hæc planta
ra habet nomina.Vnde dicitur satyrion,ab effectu:testi- *Satyrij nomẽclatura.*
us vulpis,à forma,à similitudine,necnon & virtute: quia
re venerea est tanquã testiculus in animali:vocatur etiam
erfector patris sui,à proprietate & natura:triphyllon si-
trifolium,à numero foliorũ, quia nõ amplius quàm tria
ia producit,&c.Et ne fortè quis diceret,quòd satyriũ abso
è,nõ intelligatur testiculus vulpis,Author noster in ista-
m duarum confectionũ descriptionibus,declarauit aper-
simè cùm in prima quam de testiculis vulpis inscripsit,di
: Accipe satyrionũ,qui &c. In secunda autẽ econtrà,vo-
uit ipsam Diasatyrion,& postea dixit: Recipe testiculorũ
lpis,&c.Et scias ꝙ hoc est singulare satyriũ:quoniã saty-
m habet plures species in suo genere, veruntamen absolu
(vt dictum est)de hoc semper intelligitur. Etiã si non spe- *Satyrij vires contrariæ.*
ficatur de veteri,semper radix noua sumenda est,& præci-
tè ad venerẽ excitandã.Et econtrà,scilicet ad libidinẽ coër
ndam,altera debemus vti:quoniã omnes tradunt alterã al
ri aduersari.Et hoc in omni suo genere intelligitur, quan-
s in Dioscoride nõ legatur nisi in capitulo,de testiculo ca-
s: quoniã de vtroq; testiculo vulpis, scilicet nouo & vete-
,nostris tẽporibus pluriès experientia habita est,scilicet ꝙ
sticulus vulpis nouus comestus maximè excitat libidinẽ.
t ecõtrà si quis comederit veterẽ radicẽ per plures dies,ve-
t puellulus,nihil persentiet libidinis.Et sic de singulis.Ge-
era autẽ,siue species satyrionũ,Simon Ianuensis octo se vi
isse enumerat. Veruntamen palma Christi vulgò dicta, nõ
st Buzeiden, vt ipse credidit, de quo clariùs mox dicemus.
Dioscor.quidẽ facit cap.de satyrio triphyllo, quod verè est
esticulus vulpis nuncupatus.Facit etiam cap.de altero saty-
io,cui plura cõtribuit nomina. Item facit alia duo cap.vnũ
idelicet de testiculo canis(sic enim vocatur apud nos,à Grę
is autẽ orchis,aut cynosorchis dicitur) & hîc quoq; vulga-
is notitiæ est.Alterum cap.est de testiculo,qui serapis nun-
upatur,& hi ambo species satyrionũ sunt.Facit præterea &
duo alia cap.videlicet de Crategono & de phyllo:quæ à qui-

busdam etiam putantur esse satyrionum genera, & præc
puè phyllum. Serapio autem cap. 90. de testiculo vulpis, sc
bit vtrunq; capitulum Dioscoridis de satyrio, per quod et
probatur testiculus vulpis idem esse quod satyrium. Et cap
tulo 91. de testiculo canis, ipse Serapio describit capitu
Dioscoridis de testiculo canis, & de testiculo serapia, p
quo inibi barbarè Sadachia legitur. Facit & aliud cap. Ser
Buzeiden. pio de buzeiden, quod dicit esse speciẽ satyrionis, & est 26
in quo capitulo nec Dioscoridem, nec aliquem alium Gr
corum citat. De quo Buzeiden & Auicenna similiter in
cundo canone capitulum facit, quod buzeiden, vel buzeida
vel buzidan (vt Bellunensis traduxit) Simon Ianuensis aut
ritate glossatoris librorum Rhasis ad Almansorem, declar
esse illam satyrionũ speciem, quæ vulgò dicitur palma Ch
sti. Et hoc etiam dicit Luminare Maius, in triphea maio
Auicennæ, vbi & adducit authoritates Galeni & Serapion
Nobis autem non clarè constat hoc esse verum, quoniã co
tradicit Serapioni & Auicennæ: quæ dicunt buzeiden esse
dices duras, lignosas, albas, rugosas, & asperas, similes beh
albo, &c. Palma Christi autem (vt quasi quotidie videmu
habet radices teneras, lenes, sine rugis, subcitrinas, & absq
vlla lignositate: ergo non potest esse buzeiden. Bellunensis
tem in suis interpretationibus, in litera Alhabe: dicit, qu
hæc radix Damasci est nota, & similatur raphano paruo, o
longo: & quòd quidam dicunt esse speciem hermodactyl
rum, & apud Arabes appellatur alhabe, & buzeiden. Quap
pter quænam sit ista species satyrionis lignosa, dicta alhab
& buzeiden, adhuc incompertũ habemus. Omnes enim sp
cies satyrionis, quas cognoscimus, sunt carnosæ, & absq
lignositate aliqua. Hermolaus Barbarus in suis Corollari
pro buzeiden scripsit bucheiden: & similiter Ruellius in s
de Stirpibus. Brasaulus autem in suo Simplicium exami
tenet firmiter quod bucheiden sit palma Christi: & addit
Auicenna scribit de ea in secundo cañ. sub nomine digiti
trini, &c. Ergo secundum ipsum, Auicenna facit duo capit
la de palma Christi: scilicet capitulum de buzeiden, & cap
de digitis citrinis. Sed re vera neutrum ipsorum est de pal
Christi. Porrò ꝙ palma Christi non sit buzeiden, iam pr
bauimus. Veruntamen si palma Christi sit digiti citrini A
cennæ, lectoribus coniectandum dimittimus. Hoc autem
cimus, quòd si palma Christi (vt omnes credunt) est genus
ue species satyrionis, clarè patet, quòd non est digiti citr
qu

uoniam Auicenna in ipſo capitulo de digitis citrinis, nihil proprietate venerea cõmemorauit: quæ proprietas, in omni ſatyrionum genere ſpecialius & efficacius viget: neque permutatione ipſius poſuit loco eius aliquod genus ſatyrionis, ſed hezeriaſcen, ſiue hazaraſen, & ſod. Vel vt Bellunenſis vertit, hezargieſan, & Shad. De hezeriaſcen autem ipſe Auicenna facit cap. in ſecundo cañ. in quo cùm dicit: Loquitur de eo in capitulo de ſeſire, ſcilicet ſeſſera, vel ſeſcera. declarat apertè, hezeriaſcen eſſe feſceram, id eſt bryoniam, quę vitis alba dicitur. Quod confirmat Bellunenſis in ſuis interpretationibus. Et in capitulo de ſeſire ipſe Auicenna ait: Seſire quid eſt? eſt alhazaraſen, & eſt vitis alba, &c. Sod autẽ ſeu Shad, vt ipſe Bellunenſis etiam interpretatus eſt, eſt cyperus. Neutrum quippe iſtorum valet ad excitãdam venerem. Igitur ex dictis patet quòd digiti citrini non ſunt ſpecies ſatyrionis, & per conſequens, non eſt palma Chriſti: quoniam palma Chriſti, tam in radicibus, quàm in foliis, quàm etiam in cæteris notis, probatur eſſe ex ſpeciebus ſatyrionis. Præterea ſcribit Ruellius quòd ſatyrium triphyllum, Galliarũ cura, teſticulum ſacerdotis nominant. Apud nos autem Rustici, pro teſticulo ſacerdotis intelligunt chelidonium minus, quod non eſt ſatyrij genus. Etiam Pandectarius facit capitulum de teſticulo ſacerdotis, quod ad vnguem eſt de chelidonio minori: ex quo pro teſticulo ſacerdotis ſemper intelligendum eſt chelidonium minus, & non ſatyrium trifoliũ. Sunt præterea & alia plura genera ſatyrionũ, quæ ſine aliquo ſpeciali nomine, viſu tantùm cognoſcimus: quæ quidẽ indifferẽter ſatyria & teſticulos nominamus: & inter ipſos, qualis ſit teſticulus leporis, à quibuſdam deſcriptus, neſcimus ſecernere. At inter tot genera quę vidimus, hæc tantùm præciſè cognoſcimus & diſtinctè, videlicet Satyriũ triphyllum, teſticulum vulpis, & teſticulum canis, & palmam Chriſti: cuius folia ſunt maculata, maculis nigris: & radix eius eſt tanquam manus pueri, vnde & palma Chriſti dicta eſt: in reliquis autem aliqualiter dubitamus.

Teſticulus ſacerdotis.

De Lacte ouino.

NOta quòd dicit Author in præſenti deſcriptione, vt coquantur ſatyriones cum lacte ouino dulci, &c. Non enim inuenitur lac ouile amarum, pro cuius differentia dicatur lac ouile dulce: ſed poſuit dulce, ad differentiam acetoſi, & non recentis. Lac quidem recens eſt dulciſsimũ, quapropter pro dulci, intelligitur recẽtiſsimè emulſum ab oui-

Lac dulce.

libus mammis: quia lac non diu permanet in sua dulcedine. Tempore enim æstiuo, sępe ante duodecimam horam, à su emulsione acescit. Et ideò cum lacte ouili dulci, id est recen ti. Item nota, quòd vbi dicit: Et posteà funde super totum si rupum, cuius modus est: Accipe, & cætera quæ sequũtur. E intelligendum, quòd debes prius de illis succis, & zucchar formare syrupum: & post ipsius perfectam decoctionẽ, fun dere talem syrupum super totum, scilicet illud supradicti id est super satyriones in lacte decoctos: &c. Itẽ nota, quò vbi Author in pluribus locis, præcipit sumi succos cocto & despumatos, intelligitur, quòd succi ipsi tandiu coquen di sunt, vsque dum perfectè posśint despumari, & defæcar atque clarificari, &c. Aliter autem erit intelligendum, si di xerit, despumatos, & coctos: quia tunc post despumatione essent decoquendi vsque ad medietatem, vel saltem vsque a tertiam partem.

Succi cocti & despumati.

Confectio alia testiculorum uulpis, & est Diasatyrion, &c. XI.



N præsenti descriptione, per omnes impres siones, est vnus error: videlicet vbi in ipsis l gitur, seminis napi: lege sinapis, vel seminis napis: quod rectius & clarius. Vtroq; enim modo legitur in exemplaribus antiquis. nullo quidem penitus inuenimus scriptum: seminis napi, est in impresśis libris. Igitur emendandus est locus.

De Secacul.

DE Secacul nempe inter doctores, & præcipuè iuniore discordes habentur opiniones. Vnde sunt qui declar ipsum esse iringum, id est centum capita. Alij verò affirm esse fraxinulam, siue fraxinellam, id est sigillum sanctæ M riæ: quæ herba vulgò hodie geniculus vocatur. Et quòd n trum ipsorum sit, mox ostendemus. Non enim est iringu quoniam Serapio diuersum, atque separatim, de vtroq; sc psit capitulum; & secacul posuit inter medicinas calidas, humidas: iringum autem, inter medicinas frigidas & sicca Ergo Secacul non est iringus. Et quòd nõ sit fraxinella, qu vulgò dicitur sigillum sanctæ Mariæ, & geniculus, patet e presè per eundem Serapionem, in capitulo proprio de s cacul, declarantem folium secacul esse similem folio iulbe Iulben autem siue iulbere, vt Simon Ianuensis, & Pandect rius exponunt, est legumen quod Latinè vocatur pisum

Iulben.

Porro

porrò pisum nõ habet folium simile fraxinellæ. Et sequitur ipse Serapio, quòd Secacul habet radices in grossitudine pollicis, & in longitudine indicis: fraxinella autẽ habet radices longas, per palmum & dimidiũ, & quandoq; amplius. Et sequitur Author, quòd secacul habet flores in colore violarũ, sed maiores: fraxinella autem habet flores albos, minores quàm viola. Item in condito de secacul, tam præsentis antidotarij, quàm filij Serapionis, quàm etiam aliorũ, habetur, quòd secacul habet radices ex parte exteriori cineritias, quæ intus habent venas duras, quibus amotis, secacul efficitur arundinosum: in quibus vacuitatibus arundinosis, cùm cõditur, ponitur frustum zinziberis humectati, & gariofilus. Fraxinella autẽ habet radices intus & foris albissimas, teneras, absq; venis interioribus, quæ possint amoueri, &c. Ergo secacul non est fraxinella. Etiam Serapio dicit, quòd secacul sunt radices contextæ, sicut scel: fraxinella autẽ habet vnicã radicem tantùm. Item dictus filius Serapionis in ingiba secacul, dicit: Scias, quòd secacul sunt radices sicut zinziber, & exportãtur ex India, & fit ex eo ingiba, cùm est recẽs. Et quia apud ipsum non inueniebatur recens, docuit nos modũ cõficiendi de sicco. Etiã Auic. testatur, quòd radices secacul exportantur ex India: & nemo scribit ipsas extra Indiam inueniri. Fraxinella autẽ vbiq;, in locis vmbrosis, & humectis inuenitur. Author nouarum additionum in hoc antidotario, etiam dicit hoc idem, & quòd in partibus nostris non inuenitur secacul. Et licet in semine non videatur discrepare fraxinella à secacul, attamen in aliis notis valde differunt inter se. Iringus verò, in nullo penitus cõcordat cum secacul, dummodo cap. Serapionis de secacul, sit vera descriptio ipsius secacul; quoniam aliqui volunt, ꝙ interpres ipsius Serapionis non rectè traduxerit illud cap. quod nec ipsi probant. Igitur ex supradictis expressè patet, ꝙ secacul nõ est iringus, neq; fraxinella. Porrò quia in partib⁹ nostris nõ inuenitur, & ex India amplius nõ exportatur, possumus loco eius apponere radices bauciæ: quoniã dicit Author noster, in cõdito de baucis, ꝙ valet sicut conditũ de secacul, & fit eodem modo. Etiã Auicẽ. in secũdo cañ. cap. de secacul, testatur hoc dicẽs, quòd virtus eius est sicut virtus bauciæ. Item in defectu secacul, potest subministrari buzeiden, vt ipse Auicenna in præfato capitulo de secacul declarauit, dicens: Loco eius ponitur buzeiden. Sed quid propriè sit buzeiden ignoramus. Lege de eo suprà, in declaratione de satyrione. Preterea animaduer-

Fraxinella.

Secacul supplentia.

tendum, quòd in modernis Serapionis impreſsionibus, a
titulum cap. de ſecacul, eſt additũ & iringis. ſic enim legitu
De ſecacul, & iringis. Et illud, & iringis, ab ignorãtia corre
ctorum illarũ impreſsionum eſt ſuperadditum: ſed falſò, &
malè: in libris enim de prima impreſsione non legitur. A
quid ergo in titulo dicitur, & iringis, cùm poſtea in toto ca
pituli proceſſu, omnino non legatur iringus? Ex hac enim
cauſa verè ſcimus dictũ correctorẽ eſſe in numero eorũ, qu
falſò dicunt ſecacul eſſe iringũ. Et quia detinebatur in eodem
errore, vt erat ipſe cæcus, nitebatur obcæcare & mentes le
gentium ipſum capitulũ de ſecacul, corrũpendo titulum eiu
cum additione, & iringis. Caſſetur igitur, & legatur ſimplici
ter: De ſecacul. De iringis autem quære infrà. Demum ſcien
dum, quòd Author pręcipit, vt prima aqua cicerũ abiiciatur
& in ſecunda elixentur radices ſecacul. Pro illa prima aqu
autẽ, intelligitur prima ipſorũ ebullitio, ſcilicet quòd poſt
quàm bullierint prima vice, cõtinuo abiiciatur illa decoctio
primæ ebullitionis, & cum alia aqua bulliant vſq; ad perfe
ctam ipſorũ decoctionem. Et ſit quantitas cicerũ ad aquam
proportionaliter, ſicut fieri ſolet cùm coquuntur, vt come
dantur, &c. Sed quare vult Author, vt abiiciatur prima bulli
tio? Quia in ciceribus exiſtunt duæ proprietates, quarũ vna *Cicerum proprietates.*
eſt in ſuperficie corticũ expanſa, ſcilicet humiditas baurachi
cum quadam ſubtili caliditate, quæ quidem eſt præter huius
confectionis intentionẽ, & hæc tollitur ſola bullitione. Eſt
autem & altera proprietas, quæ ſedet in toto corpore eorum
ſcilicet humiditas ſubtilis, dulcis, & nutribilis: veruntamen
inflatiua, & portatiua aliarum medicinarũ ad alia membra
quam nõ dimittunt in aquam, niſi optimè decoquantur. Et
hæc valde competit huic confectioni. Et ideò præcepit Au-
thor, vt in ſecunda aqua elixentur radices ſecacul.

De Raphano.

RAphanus eſt illa herba domeſtica, quæ per antonoma-
ſiam radix appellatur, qua cõmuniter veſcimur. Et quia
clarum ſcriptum eſt de eo à Dioſcoride, & cæteris fide dignis
authoribus, ideò nolumus adducere tot ipſorũ authoritates,
quia inter eos nõ videtur eſſe aliqua diſcrepantia: cauſa bre-
uitatis ſtudioſis relinquimus, vt & ipſi legant. Veruntamen
hodie plurimi imperiti Aromatarii potius ad ea, quæ ad lu-
crum faciunt, attendentes, errant accipiẽtes pro raphano, q ui
vnam, & qui aliam rem: non legentes aliter, quid ſit rapha-
nus. Vnde multi ſumunt pro raphano, ac raphanum vocant
quand

...andam herbam, quam Hungari, qui eam in embammatibus libenter comedunt, turmam appellant: quæ quidem herba habet folia magno lapatho similia, quæ in primo eorum ortu sunt valde laciniata, & scissa. Et similiter, quæ in autumno nascuntur. Reliqua autem sunt integra, longa, & ampla, vt rumicis. Radices habet albas, longas, digitali crassitudine, acuto sapore, vellicātes linguā, vt piper. Caulem emittit cubitalem, super quem sunt flores albi, parui, &c. Sed quid propriè sit hęc herba, incompertum habemus. Et alii pro raphano, aliis diuersis vtuntur herbis. Insuper autem dicimus, quòd inuenitur etiā in pluribus locis, sed abundantius in regno Apuliæ, quędam raphanorū species, quæ ab incolis illarum partium, proprio & vulgari vocabulo, vocantur raphani. Qui quidem ab his (quas radices vocamus) nō differunt in aliquo, præterquàm in forma radicis suæ: quia ista, quam radicem dicimus (vt scribitur) habet suam radicem longam: et illi raphani habent radicem rotundam, simillimam rapis hortensibus. In reliquis autem notis nulla est differentia inter eos, paritérque seruntur, & multoties olitores semen vtriusque seminant commistè, quibus natis nō dignoscitur alter ab altero, nisi è terra priùs euellatur. Et de vtroque reperitur radix alba, & nigra exteriùs, interiùs verò vterque est albus. Quamobrem iudicio nostro possumus hoc rotundo vti liberè sicut & longo, non obstante, quòd de rotundo Authores nullam faciant mentionem. Vel fortasse non habuerunt de eo notitiam, vel proprietas loci, & aeris (quod magis credendum est) suam permutauit formam: & sic non est diuersum, sed idem genus. Vnde (vt dictum est) possumus eo vti. Est præterea & raphanus syluestris, quem Dioscorides asserit à Romanis armoraciam vocari: vnde vsque hodie, vulgò Romæ quasi per idem vocabulum, primis tantùm literis inuersis, ramoraciam dicunt. Sed de ista non intelligitur, cùm absolutè raphanus scribitur. *Turmæ herbæ descriptio.*

De Luf.

LVf etenim est genus serpentariæ, & Author addit planum, ad differentiam crispi. Lege de ipsis infrà, in hiera Hermetis.

De Cepa.

DIcitur hoc Cepe, & hæc Cepa: res quidem notissima, & pluriū generū est: sed quando absolutè describitur, de cōmuni intelligitur. Et quāuis Ascalonia habeatur ab omnibus pro laudatiori: veruntamen absolutè (vt diximus) & pro *Ascalonia.*

communi, intelligimus vsitatiorē cepam, quæ habet magn
caput: vnde & cepa dicitur, quasi ſepha. Porrò & inter bulb
connumerantur omnia ceparum genera: ſed cùm ſimplicit
ſcribitur bulbus, intelligitur comeſtorius, ſcilicet aſcaloni
Specificauit autem Author de humida: hoc eſt de recenti. I
ex capite tantùm exprimendus eſt ſuccus, nō autem ex folii
vel barbis eius. Nicolaus quidem in ſuo antidotario nō ſuc
cum cepæ, ſed ſemen bulbi habet in huiuſmodi confectioni

De Stinco.

Scincus. SCincus ſanè rectius, quàm ſtincus dicitur. A Marcell
Virgilio Florentino autem, ſcingus dictus eſt. Nam ho
vocabulū ſtincus, in libris plurimis, ab interpretibus & au
thoribus æquiuocatur. Et tam ſchinum, id eſt lentiſcū, quàn
ſcincum, vocant ſtincum. Et vtrunque corruptè, & barbarè
Vnde eſt oleū de ſtinco, in præſenti antidotario, de quo in
frà. De ſcinco igitur, Dioſcorides ſecundo libro, Plinius 8. &
28. libris, Aetius ſecundo libro, & Paulus Aegineta 7. libro
pertractāt. Eſt nanq; (vt iſti aiunt) terreſtris crocodili pro
prium genus. Eſt enim animal in aquis degens, lacertæ ſimi
le, ſed ventroſius: & caudam latam, vt anguilla habens ad na
tandum aptam. Serapio quidem cap. 459. renes vocat, & di
cit, quòd ſunt ſtinci. Et hac de cauſa putamus vocaſſe renes
quoniā quotquot de hoc pertractant, ſcribunt de proprieta
te partium eius, quæ renes amplectuntur: quarum ſola dra
chma, ad excitandam venerem potenter operatur. Auicenna
autem in tribus cap. loquutus eſt de hoc animali, & fortaſſe
Guaril. in quinque, quod barbarè Guaril nominauit. In primò au
tē capitulo quod de guaril intitulatur, nihil de venerea ipſius
poteſtate pertractauit, præterquàm quòd caro eius ſit mul
tùm calida. Solummodo proprietates ſtercoris eius enume
rauit, tangēs primum illud quod Dioſcor. ſecundo libro in
calce capituli de fimo ſcripſit: de quo Hermolaus particula
Crocodilea. re capitulū fecit. Quod quidem ſtercus à Græcis crocodilea
vocatur. Reliqua duo capitula Auicēnæ, intitulātur de ſtin
co, in quibus error ipſius comprobatur, qui vnum, & idem,
pluries capitulauit. Præterea ipſe Auicenna facit & quartum
capitulū quod eſt de tinſa, vel tempſa animali: quod animal,
ſecundum Simonē Ianuenſem, eſt crocodilus: ſed an terre
ſtris vel fluuiatilis, ab eo non declaratur. Quoniam ſi eſt ter
reſtris, eſt idem quod guaril, ſcilicet ſcincus. Ad quod creden
dum inclinatur animus, ab eo quod in ipſo capitulo de tinſa
legitur: hoc eſt, quòd ſtercus eius valet albugini oculi: quod
ſimil

...iliter in cap.de Guaril.legitur.Item facit & quintum cap. ...od est de lacerto, vbi illud idem dicit, scilicet quòd stercus ...s valet albugini oculi. Pandectarius autem capitulo Rhu... declarat quòd hoc animal est simile lacertæ: sed quod non ...bet caudã rotundam, vt lacerta, sed lateraliter pressam, &c. ...quòd est ventrosum animal. Et ita nos pluries circa Ro...am in aquis stantibus vidimus. Vnde scinci siue (vt mauis) ...inci, qui venduntur sicci cum duabus caudis probãtur non ...e veri. Platearius enim dicit, quod inueniuntur stinci in ...ulia, sed vltramarini sunt efficaciores. Vocatur nempe ...ncus Terrestris crocodilus, vt Plinius refert, quia simillí...us est crocodilo. Præcipua tamen differentia cognoscitur ...crocodilo, squamarum seta à cauda ad caput versa. Ex quo ...diculum nobis visum est, quod scribit Bellunensis in suis ...terpretationibus, in litera Cocodrillus. Ait enim: Coco...illus secundũ Arabes, si parit oua in aquis, tunc generatur ...ius Cocodrillus: si verò in campis, iuxta aquas, tunc nasci...r stincus. Et propterea dicitur, quòd stincus sit de semine ...codrilli. Hæc ille. Nam circa Romam & in Apulia nun...uam vidimus crocodilos siue (vt mauis barbarè (cocodril...s: scincos autem sæpius. In defectu autem scinci, teste Pau...,in fine 7. satyrion ponitur. Et intellige pro satyrione ab...lutè descripto, testiculus nouus: quoniam alter in huius...odi confectionibus, & similibus, esset expressè contrarius.

De Eruca.

ERuca est nomen cõmune ad vermiculos qui in oleribus oriuntur, qui per aliud nomen, campæ vocantur: & ad ...uædam herbarum genera. Sed cùm Author specificauit de ...emine, clarè ostendit, quòd ipse non quærit campas. Erucæ ...erbæ autem plura sunt genera: absolutè autem intelligitur ...e communi & satiua siue vsuali, quam Romani ruchectam ...ocant: in partibus Apuliæ autem, erucam, siue rucam sara...enicam appellant. Sed neque à Diosc. neque à quouis alio...um, eruca depingitur. Probatur tamen, quòd sit hæc satiua ...ua vtimur, per similitudinem: quam ipse Diosc. notauit in ...ap. de altero sisymbrio, scilicet, quòd illius sisymbrii aqua...ici folia cùm sunt adulta, erucæ foliis simillima scissa sunt. Et (vt ipse Diosc. Author est) tam herba, quàm semen erucæ, maximè valet ad concitandã libidinẽ. Ex quo Author noster posuit ipsum semen, in præsenti cõfectione. Pręterea Diosc. in fine cap. de Eruca, describit Erucam syluestrẽ, quam asserit in Iberia. id est Hispania quæ occidentẽ spectat, copiosè

nasci: vnde nonnulli hodie Erucam Hispanicam nominan
Erucæ descriptio. Plinius autem istam pro tertio sinapis genere intellexit.
hæc propriè est illa, quæ nascitur in campis incultis, &
vineis, & iuxta oppida, quam aliqui Erucam nobilem, & a
Erucam longam nominant: quoniam folia longa habet,
interdũ fibrata, raris tamen fibris, flore luteo, semine in co
niculis minuto, radice alba & lignosa, &c. quæ multis nõ
incognita. Hanc Ruellius erysimum esse credidit, Verunt
men hallucinatus est: quoniam erysimum alia planta est hu
simillima, quæ minori folio & altiori crescit caule, tractũ
asperior est. Quæ quidem semper iuxta vrbes & domicili
secúsque vias nascitur, & rarissimè in campis. Vnde int
Romam, hubertim habetur. Dioscorides cap. de erysimo
cit, quòd erysimum habet folia vt Eruca syluestris: quinin
& flores, & semen, &c. quasi omnia similia habet, atq; maio
munitur acrimonia (vtranq; enim distinctè cognoscim
Sed (vt diximus) Ruellius nõ cognouit erysimum, nec He
molaus vidit: quoniã suo in Corollario 391. dicit: Erysim
nostri herbarii significant, quæ vulgò nobilis Eruca dicitu
quam & Erucæ veræ præferunt, &c. Nam verum est, qu
hodie multi libentius comedunt erucam nobilem, id est lo
gam præfatam, quàm erucam cõmunem & veram: attam
erysimum à nemine comeditur, nisi in medicis necesse fuer
Et hoc verum erysimum, nostra tempestate, pluribus ta
medicis quàm herbariis, Romæ præsertim, notũ est: quó
que esse genus erucæ, nullus negare potest. Vnde simili
vt Pandect. nonnulli plures erucam geratinam vocant.
Porrò si eruca nobilis præfata, id est longa, secundum ip
erit erysimon, quænam igitur erit syluestris eruca, à Di
scoride descripta? Quam ideo ipsi non declarauerunt, q
nescierũt eam. Est etiam & eruca aquæ, quam cardamina
& crescionem vocamus: de qua Auicenna facit cap. sub
tulo Pupilla oculi. Lege suprà.

De Lingua auis.

SVnt quorundã opiniones neotericorũ asserentiũ, qu
Lingua auis nõ sit semẽ fraxini, sed sit quędã herba, q
vulgò dicitur lingua passerina, & corrigiola: Græcè aũt po
gonia, quę Latinè cẽtũnodia dicta est. Et hãc adducũt rati
nem: Passer est auis, ideò lingua passerina, est lingua auis, &
Alii volunt quòd sit aliud, sed re vera errãt: quia lingua au
verum est semẽ fraxini, vt probari potest per Auicẽ. & Ser
& Simõ. Ianuẽsem, & alios plures probos Authores. Idq;

ximè quia dictus Serapio, pluriũ authoritate probat, ꝙ men fraxini augmẽtat ſperma, quæ res multũ cõuenit intentioni huius cõfectionis: & econtrà polygonia carẽs tali proprietate, nihil confert ei, ſed potius nocet: quia habet aliquas proprietates, huiuſmodi cõfectiõis intẽtioni omnino contrarias. Igitur concludendũ eſt, ꝙ eſt ſemen fraxini, & nõ lingua auis, vt falso quidam, vel ſecundum antumnodia. De fraxino autẽ, in oleo de fraxino dicemus

De Baucia.

Baucia licet nonnullis variè exponatur, ſecundũ tamen Dioſc. Serap. & quamplurimos Authores imò ſecũdum veritatẽ, eſt paſtinaca ſylueſtris. Eſt etiam carui agreſte, ſiue ſylueſtre: quoniam tria hæc, ſcilicet baucia, paſtinaca ſylueſtris, & carui agreſte, ſunt vnum & idem, vt melius probabimus infrà, in deſcriptione trochiſcorũ de ligno aloës. Et hîc ingreditur ſemen, & non radix. Et ſimiliter in aliis compoſitionibus, niſi ſpeciatim ſcribatur radix, ſemper intelligitur ſemen. In condito verò de bauciis radices ingrediuntur. Vide etiam de Baucia infrà in triphera muſcata.

Baucia, paſtinaca ſylueſtris, carui agreſte idem ſunt.

De Radicum infuſione.

Dicit Author in præſenti deſcriptione: Terãtur (ſcilicet radices præfatæ) & infundatur ſuper eas, lactis vaccini, aut ouini quantitas quæ ſupereminea t radicibus duobus digitis: olei ſiſamini, &c. Vbi ſciendum, quòd hinc ſumitur regula generaliter obſeruanda in omnibus cõpoſitionibus, in quibus omnes, vel pro parte ſunt infundendæ medicinæ in aliquo liquore, ſeu aqua carente quantitatis determinatione vt in confectione Hamech, in qua Author dicit: Hæc omnia infundantur in aquæ caſei quantitate ſufficienti. Et ſic de ſirupo ulih. Sed nota quòd hæc ſupradicta regula, non intelligitur pro minimis rebus vt puta, pro rheubarbaro infundendo, causa propinandi medicinam infirmo, &c. Quia cùm infunditur rheubarbarum, vel agaricum, vel ſimile, debet aromatarius animaduertere, vt cùm aliqua diſcretione fiat talis infuſio: videlicet, vt non ſit tam modica quantitas liquoris, quòd res infuſa remaneat ſine conuenienti imbibitione: nec ſit ita ſuperabundans, quòd ſtomachetur infirmus in ſorbendo medicinam, cum tanta liquoris quantitate. Et ſi non omnia poſſunt ſcribi, tenetur tamen aromatarius omnia bene, & diligenti diſcretione ponderare. At pro meliori declaratione huius regulæ, lege infrà, in confectione de Mezereon.

Quantitas ſufficiens in infuſiõibus quomodo intelligatur.

conſe

Confectio de Galanga, &c. XII.



AB IPSA Galanga quam recipit, sumpsi[t] nomen præsentem confectionem, nullus i[n]ciabitur. Sed quare non potius à ligno aloë quod in eadem quantitate intrat, & est digni[or] illa? Respondetur, quia ad effectus, ad quos [or]dinata est ista confectio, magis valet Galanga, quàm lignu[m] aloes. Et ideò ab effectu ipsius Galangę, quæ & basis eius e[st,] rationabiliter denominatur Confectio de galāga, &c. Aui[c.] in quinto can. scilicet in summa secunda, tractatu sexto, ha[bet] Electuariū de galanga, quod in multis conuenit cu[m] præsenti descriptione. Arnaldus de Villa noua etiam in su[o] Antidotario, habet vnum electuarium quod intitulatur D[e] galanga, sed multùm differt ab ista confectione.

De Galanga.

SErapio scribens de Galanga nullam Græcorum addux[it] Authoritatem, quasi apertè declarās ipsam Græcis fuis[se] incognitam. Apud nos etiā (vt volunt aliqui, & præcipuè A[n]tonius Musa Bra[s]aulus) non reperitur. Hæc autem radi[x] quæ pro galanga habetur in vsu (teste ipso Antonio) acor[us] est: & illud quo pro acoro communiter vtuntur aromatari[i] aliud est, vt infrà patebit. Imò verius secundum alios, rad[ix] qua vtimur pro galanga, est radix squinanti, & non acor[us:] quapropter lege in Diaomorusia. Pro galanga autē quia n[on] habetur, teste Auic. in capitulo de galanga, ponitur cherfe c[a]riosillatum, si haberi potest, quod est cortex arboris gariofo[l]lorum: vt interpretatus est Andręas Bellunensis, & infrà cō[m]memorabitur in confectione de cinnamomo. Vel pro galā[n]ga potest poni pondus ipsius de gariofilis: vt dictus An[]dreas, in capitulo de galanga rescripsit. Et scias, quòd Auic[.] facit duo capitula de Galanga: vnum videlicet sub proprio ti[]tulo de galanga, aliud verò sub titulo de casurudar, siue cha[]serudar. Lege apud ipsum.

Galāge sup plentia.

De Carui.

SI de Carui vellemus controuersias iuniorum & senio[]rum Authorum concordare, erit nobis tanquam cū par[]ua cymba, magnum atque procellosum intrare pelagum, i[n] quo exposita postea potius de submertione, quàm de salut[e] esset sperandum: Vnde intelligenti pauca minus malum e[st] tacere, quàm malè loqui. Veruntamē quod de eo sentimus succinctè notabimus. Clarum est, quòd Serap. in suo cap. d[e]

rui,quod incipit:Caruia.deſcribit per ſententias totum
c.Dioſc. de caro.Ex quo expreſſe patet idẽ eſſe apud Dio-
.carum ſiue caros:quod apud Serap. carui, ſiue caruia.
ros à Dioſc.non depingitur,ſed tantùm dicit,quod eſt ſe
notũ. Vbi à Marcello Virgilio additur exiguum, quod
in Hermolao, nec in Ruellio,nec in antiqua tranſlatio-
neque in Serap.in authoritate quam adducit,legitur. At
vera,vt omnes firmiter tenent,nil aliud eſt caros, quàm
rata,ſeu cariota, quaſi caruiota,vulgo dicta. Porrò ſi be-
conſiderabimus capitulum Serap. de carui, inueniemus
ſum Serap.non de vno ſolo genere,ſeu de vna ſola ipſius
ecie loqui:quia cùm dicit authoritate Aben meſuai: Eſt
loſsius quàm cyminum,declarat illud carui genus, quod
die ab Hiſpanis habetur in vſu,& ab ipſis vulgo,quaſi car
a,caroueia,ſiue caroeia,ſiue alcarauea vocatur.Et noſtris
mporibus ipſum ſemen à mercatoribus Romam delatum
t,quod quidem eſt ita cymino ſimillimum,quod pro cy-
ino vendebatur.Nos verò rem bene perſcrutantes inueni-
us non eſſe cyminum,ſed Hiſpanorum alcarauea. Et hoc
utamus eſſe in Dioſc.tertium genus dauci,quod dicitur ha
ere ſemen cymino ſimile:non obſtante quod ab ipſo Sera-
ione,bis ſcribatur;quia in cap.de dauco,ipſe Serapio ſimi-
ter authoritate Dioſc.ſcribit tertium dauci genus,quod ha
et ſemen cymino ſimile quoniam poteſt eſſe quòd ſit ge-
us dauci,& genus carui:quoniam horum plantæ, ſcilicet
auci,bauciæ,carui,& ſimilium,habent multam inter ſe affi
nitatẽ.Vnde ſaluo ſemper meliori iudicio, putamus quòd
ndifferenter poteſt vnum pro alio adminiſtrari:& ſpeciali-
er pro carui,poſſumus tam Dioſcoridis caro, quàm alca-
rauea præfata liberè vti.Etiam pro cari ſiue carui ſemine,re
ctè ponitur aniſi ſemen:quoniam Dioſc.Serap.Auic.& cæ-
teri omnes,quaſi vno ore dicunt hoc ſemen valere in omni-
bus,vti aniſi ſemen.Et aduerte,quòd præfata duo carui gene
ra,intelliguntur ſatiua ſiue domeſtica.Carui agreſte autẽ ſi-
ue ſylueſtre,ſine dubio eſt baucia: ſcilicet paſtinaca ſylue-
ſtris,& non eſt cordumeni,&c.De quo lége ſuprà, & infrà
in trochiſcis de ligno aloës.

De Zuccharo ponendo in compoſitionibus.

Licet ſuprà in Electuario de aromatibus, annotauerim⁹
de hoc zuccharo,quomodo debeatur poni in confectio-
nibus:vt puta,in illa & iſta & ſimilibus:tamẽ quia in hac cõ
fectione maior quãtitas ingreditur:ideo cũ aliqua ratione,
mag

magis quiescemus legentiũ mẽtes. Nam (vt ibi diximus) zu charum ponitur tantum in cõpositionibus ad inuescand medicinas, & ad ingrossandum confectionem in qua poni tur. Porrò huiusmodi confectiones omnes cum melle con ficiũtur. Et hac de causa, quia mel est magis carminatiuum quàm zuccharũ: vt patet in Electuario de aromatibus, & i Diacymino, & in Dianiso, & in Benedicta Nicolai & i quamplurimis aliis similibus compositionibus: quæ quid cùm sint inuentæ vt expellant ventositatem, omnes cum me le conficiuntur, & non cum zuccharo. Et ideò si zuccharu ratione mellis poneretur, satis modicum de melle dicta con positio reciperet: ex quo non posset consequi effectũ expel lendæ ventositatis, ad quem ipsa ordinata fuit. Necesse est e go vt non ponatur zuccharum ratione mellis. Et temerita magna est dicere quòd sit ponendum ratione specierũ. Qua obrem, vt dictum est, per se in puluerem redactum ponatu vltimo loco in compositione vbi ingreditur: vt exemplũ ha bemus in triphera saracenica Nicolai. Et idem testatur Pla tearius, in Benedicta Nicolai.

De Contritione specierum.

Qvamuis sit generalis regula, quòd species omniũ ele ctuariorum solutiuorũ, debent communiter gross modo puluerizari, & non solutiuorũ subtiliter tamen non est regula quæ non habeat aliquam exceptio nem. Quamobrem sciendũ, quòd species huius confectio nis galangæ (licet non sit confectio solutiua) debẽt teri gro so modo: non tamen grossissimè sed secundum vsum solo tiuorum. Et ratio est, quia hæc confectio habet principaliter expellere ventositatem grossam: quoniam si species essen subtilissimè contritæ, non permanerent diu in stomacho & non permanendo, non habent tantum vigorem in operã do. Quapropter oportet vt species huius confectionis & si milium, non triturentur subtiliter, sed more solutiuorum vt dictum est. Lege de hoc etiam in Diacymino secundo.

Diarrhodon descriptione communi, &c. XIII.



ROSIS Diarhodon dicitur: descriptione cõ muni autem addit Author, quia cõmuniter a omnib⁹ habebatur in vsu, & ad differẽtiã alio rum quæ sequuntur, quæ sunt aromatica ro sata, quæ fortasse non erant in communi vs quoniam omne aromaticum rosatũ, potest nuncupari Dia rho

don. Imò omnis compoſitio, quæ ex roſis denominatur
rhodō dicitur. Vnde trochiſci Diarhodō. id eſt trochiſci
oſis, &c. A Nicolao quidem in ſuo Antidotario, ponitur
alia deſcriptio, quæ ab ipſo intitulatur: Diarhodon ab-
is. Porrò in Antidotario magno vniuerſali vnde ipſe Ni
aus excerpſit ſuum Antidotariū, in tali deſcriptione neq;
bas, neque abbatiſſa legitur. Sunt etenim in præfato anti-
tatio vniuerſali ſiue magno, tres ſub hoc titulo, Diarhodō
criptiones, quarum prima dicitur, Diarhodon Iulii: ſe-
nda, Diarhodon magnum: & hæc ea eſt deſcriptio quam
cepit ipſe Nicolaus. Tertia autem intitulatur, Diarhodon
leni: & hæc eſt deſcriptio præſentis Antidotarii filii Me-
e. Arnaldus quidem de Villa noua, habet in ſuo Antidota
duas deſcriptiones ſub hoc titulo: ſed prima, quam Dia-
odon abbatis intitulauit, à Nicolao accepit. Sed ſciēdum,
òd per impreſsiones ſunt in præſenti deſcriptione plura
enda. Et primùm videlicet vbi legitur: Accipe foliorū roſa
m rubearum ℥. xxx. Lege ℥. xx. Item ante gariofillorum no
tionem, deeſt cinnamomum Lege igitur ſic: Cinnamomi,
rio fillorum, galliæ muſcatæ, &c. Item item in quibuſdam
ipſis impreſsionibus, bis poſita ſunt duo ſimplicia, ſcilicet
agagantum, & gummi Arabicum. Caſſentur priora quæ
nt ante ligni aloës deſcriptiōem. Item in eo loco vbi ſunt
la duo prętata ſimplicia caſſanda in aliquibus, & præſer-
m nouis excuſionibus: deeſt Berberi. Lege rectius. ſic ma-
icis, berberi, ligni aloës, &c. Item vbi legitur, cāphore ℥. j. s.
ge verius ℥. s. Item vbi legitur: Confice cum ſyrupo de roſis
aqua roſarū: lege correctius, Confice cum ſyrupo de roſis
x aqua roſata vel roſarum: quoniā ita ſe habēt hæc omnia
n cunctis antiquis exēplaribus, & correctis libris. Et ſcias,
uòd Author dixit, cum ſyrupo de roſis ex aqua roſata (id
ſt ex infuſione roſarū quam vocat aquam) ad differentiam
yrupi roſati, ex ſucco roſarum. Conſimile mendum eſt in
Diābra, quo in loco antiquorum exemplariū aliqua habent
cū ſyrupo roſato ex aqua roſarum: & aliqua cū ſyrupo ro-
ſato ſimpliciter: per quem ſemper intelligitur ſyrupus roſa-
tus, ex infuſione roſarum: cum quo ſyrupo multa aromati-
ca & plura electuaria ſequentia conficit. Per quod declara-
tur præfatum mendum. Probatur etiam, ꝙ debet eſſe ſyru-
pus ex infuſiōe roſarum, per Luminare Maius in operatio-
ne infuſionis roſarum: vbi declarans, quod cum ſyrupo fa-
cto ex illa infuſione conficiuntur multa, aſsignauit per
exem

exemplum, præsens Diarhodon descriptione communi. I
similiter Thesaurus aromatariorum in Diambra, dicit: Co
fice cum syrupo rosato, facto ex aqua infusionis rosarũ, &c
Vnde emendentur loca. Præterea animaduertendum, quò
sunt nonnulli aromatarij qui dispensantes præsentem co
positionem filij Mesuæ, ponũt in ea trochiscos Diarrhod
Nicolai, & non trochiscos Diarrhodon ipsius filij Mesua
non rectè. quia licet vtriq; inter se parum differãt, attame
quando hæc compositio paratur secundum Authorem no
strum, ponendi sunt in ea trochisci ab eo ordinati. Et quãd
fit secundum Nicolaum, in omnibus obseruanda est regul
ab ipso tradita. Et sic de singulis, videlicet quãdo aliqua co
positio dispensatur, illius Authoris accipiẽda sunt simplici
& cætera si habet, cuius dispensandæ compositionis descri
ptio est. Quæ autem apud ipsum non sunt, ab aliis fide di
gnis sumenda censemus. Quoniam multoties per idem no
men, (vt mox de spodio dicemus) apud diuersos Authore
diuersa notantur & simplicia & composita.

De Spodio.

QVid de spodio dicemus? Quomodo tot differentes au
thorum opiniones concordabimus? Enimvero sup
vires nostras onus assumimus, tamẽ confidimu
in Deo nostro IESV Christo, quòd ipse qui est summa ve
ritas ostendet nobis pauperculis lumine gratiæ suæ, qua
quærimus veritatẽ. Sciendũ igitur, ꝙ Græcorum spodiũ, n
est idem cũ spodio Arabum. Nam spodium Græcorũ (vt v
deri potest in quinto Diosc. libro, & apud alios Græcos
etiã Latinos Græcos imitãtes) species thutiæ, id est pomph
lygis est: quia idem est thutia, quod pompholyx. Ait enim
Dios. Pompholyx specie sola, nõ genere à spodio distat. Im
thutia est melior pars illius materiæ, quia spodiũ cadens i
pauimentũ fornacis, immiscet se carbonibus, & pilis, & ali
immundiciis. Quod spodium Græcorũ, à Serap. in capitul
de Thutia describitur, pro deteriori thutiæ specie. Et ho
quidem Græcorũ spodium per os non sumitur, nec vsquam
adhuc, tam apud Galenum, quàm apud alios Græcos, leg
mus ipsum intrinsecus propinatũ: pręterquàm apud Actua
rium nouissimum ferè Græcorũ, in medicinis, quas ab Ara
bibus sumpsit. Sed neque thutiam. Extrinsecus autem in vn
guentis &c. passim lectitamus admotum: quod etiã testatu
Manardus super trochiscis de spodio. Spodium autem Ara
bum, vt plurimum administratur per os, in confectionibu

Spodij differentiæ.
Thutia.
Põpholyx.
Spodiũ Græcorum.

& eleo

electuariis cordialibus, &c. Vnde necesse est, vt sit diuer- à spodio Græcorum. Igitur secundum Auicennam, spo n sunt radices cannarum adustarũ &c. Idem dicit Auer- ys, in quinto Colliget, & quidẽ clariùs. Spodium (inquit) oo est nodorum arundinum Indiæ adustarum &c. Vnde lti hodie, spodium de canna vocant, quanuis nullus illud cat. Bellunensis autem in capitulo Auicennæ de spodio, cannarum rescripsit alcanna. Et in suis interpretationi- ,declarat alcanna, dicens: Alcanna seu alcona, sunt arbo subtiles, longæ, habentes nodos sicut canna: sed differũt, quòd huiusmodi alcanna non habent concauitatẽ, & Ara vtuntur eis loco lancearum: & ex eis reperiuntur arbo- grossæ, ex quibus cõficiuntur vasa magna, vtilia siue vtẽ- a. Et spodium fit maximè ex radicibus arborũ prædicta- n subtilium, combustis. Hęc ille. Vnde secundum ipsum, c nomen alcanna, ad plura refertur. Quoniam Auicen. & rapio, &c. habent aliud capitulũ de alcanna quę est cyprus uscula, de qua infrà, in oleo de alcanna. De spodio autem rapio facit capitulum, sed non declarat ipsum: tamen con endo cum capitulo Auicennæ in pluribus probatur, quòd em est. Ex quo coniectamus Auicennã, ex ipso Serapione mpsisse. Ergo ex prædictis concluditur, quòd in composi onibus Arabum quibus vt plurimum vtimur, & præcipuè iis quæ per os sumuntur, per spodium, non est intelligen m spodium Græcorum, vt nonnulli ex iunioribus decla- uerunt. Etiam si Græci concessissent, suum spodium per posse sumi, nihilominus in Arabum compositionibus, rabum spodium necessariò administrare debemus, & non ræcorum. Manardus quidem tenet, quòd hoc spodium fa- um ex radicibus cannarum adustis, sit quasi vnum ex an- spodiis Dioscoridis. Ergo si est antispodium, quare pręci- t, vt non admittatur in compositionibus? Præterea nesci- us qua authoritate muniatur Platearius, vt dicat, quòd op- mum spodium fit ex ossibus elephantis combustis. Et ad- it, quòd elephas habet ossa solida, vt sunt dentes, & illa non omburuntur, quæ medullam habẽt, illa comburuntur & il- dicuntur spodium, &c. tanquam si dentes elephantorũ ca- eãt medulla, quod est falsum. Vnde hodie aromatarij ipsum equuntur, vbiq; vtentes pro spodio tam Græcorum, quàm Arabum, ossibus cõbustis. Et si sunt elephantis, Deus scit. Nos enim suspicamur illa esse ossa alterius animalis potius quàm ossa elephantis: vtputa bouis, vel arietis, vel canis, &c.

Spodiũ Arabum.

Spodium de canna.

Spodiũ nostrum.

quoniam cùm ſint combuſta, & in fruſtula & puluerem r
dacta, quibus notis poſſumus amplius cognoſcere illa e
elephantis potius, quàm alterius animalis? Nam velle ho
negotiatoribus credere, periculoſum eſt: quoniam gene
liter periit ab eis fides. Etiam ſi ſint (vt aiunt) vera elepha
tis oſſa, hæc quæ pro ſpodio combuſta venduntur, & ſi p
ſunt admitti in medicinis cordialibus, in ſpodij Arabum
ce, nec approbamus nec reprobamus. Potius enim eſt me
corum, quàm noſtrorũ hoc perſcrutari. Tamen ſaluo ſe
per meliori iudicio, quia ſpodium cannarum Indiæ non
betur, minus malum nobis videtur eſſe, ſi pro dicto ca
narum Indiæ ſpodio, vtamur radicibus cannarum noſtra
artificioſè aduſtis. Et omnino nullus præſumat ponere
medicinis, ore ſumendis, ſpodium Græcorum: nec ipſor
antiſpodia, neque pompholygem, id eſt thutiã dictam: qu
uis præſtantior ſit, non ſolùm antiſpodiis omnibus, ſed
ipſo ſpodio Græcorum, teſte Galeno, qui ait, nunquam
vſum fuiſſe ſpodio: quoniam nunquam defuit illi pomph
lyx: quoniam huiuſmodi (vt diximus) antiſpodiis, ſpod
pompholyge, & ſimilibus, non intrinſecus propinando,
extrinſecus admouendo duntaxat, Græci vtebantur. Qu
propter mirati ſumus de quibuſdam iunioribus viris adr
dum peritis, vt ſunt Manardus, Braſaulus, &c. qui præcip
indifferenter adminiſtrari pompholygẽ, vel antiſpodia G
corum, vbicunq; ſpodium deſideratur, non excipientes c
poſitiones illas Arabum, quæ ore ſumuntur. Eo maximè
ipſi teſtantur Galenum non vſum fuiſſe huiuſmodi, niſi
exteriora admouendo: quomodo ergo audent dicere, vt
trochiſcis, & electuariis, ore aſſumendis ponantur? Imò i
dicio noſtro melius eſt, vel (vt rectius loquamur) minus m
lum eſt, demere ab huiuſcemodi Arabum deſcriptionib
ipſum ſpodium, quàm loco eius thutiam, vel ſimile ſubm
niſtrare. In compoſitionibus autem tam Græcorum qua
Arabum, quæ ore non recipiuntur, non negamus poſſe a
miniſtrari, & Græcorum ſpodium, & antiſpodium quo
cunque, & pompholygem, & alia plura. Hæc quidem ſu
quę de ſpodio collegimus, in quibus non citauimus alios
niores, vt Simonem Ianuenſem, & cæteros, ne ipſorum co
trouerſiæ eſſent in noſtro libello cauſa cõfuſionis. Qui v
igitur, apud ipſos (ſi placet) legat. Et de modo faciendi Gr
corum ſpodium, antiſpodia, & pompholygẽ, legitote ap
Dioſcoridem, &c.

De modo conficiendi.

INſuper ſciendum, quòd hodierni medici volunt, quòd ſpecies præſentis confectionis,& ſimilium plurium,con-
iantur cum zuccharo in forma ſolida: quod quidem apud
ullum antiquorum legitur eiuſmodi factum eſſe, ſed o-
nes(vt patet)in forma electuarij fieri debere ſcriptitarunt:
orum factionem magis commendamus,& ita debet fie-
quia ipſi authores omnia cum debita proportione,& ex-
rimentorum probatione deſcripſerunt. Nunc autem ſe-
ndum modernos, non poteſt talis compoſitio in forma
lida habere ſuam debitam proportionem: quia ponitur
inor quantitas ſpecierum quàm poneretur,ſi in forma ele
uarij fieret. Quia non amplius quàm vnam ſpecierum vn
am,pro qualibet libra zucchari ſubminiſtrant. Etiã quia
ctæ ſpecies non poſſunt habere ſuam fermentationem,in
li forma: vt haberent in forma electuarij. Etiam quia vir-
s electuarij, faciliùs tranſit ad loca ſiue membra remota,
uàm confectionis ſolidæ. Quapropter infirmus non con
quitur effectum operationis, ſecundum intentionem Au-
oris ipſius. Item non poſſunt præfatæ. ſpecies omnes ſi-
ul conſeruari,quia ſemina ibi poſita breui temporis ſpa-
o rancerent,& corrumperent reliquas ſpecies. Vnde opor
t,vt abſque ſeminibus,ipſæ ſpecies cribellatæ aſſeruentur,
t commodius & expeditius ad iuſſum medici cõtinuò con-
ciantur. Et ſi bene, Deus ſcit. Attamen aromatarius pa-
ans hoc electuarium & ſimilia,ſecundum voluntatem me-
ici præcipientis, non peccat. Quia medici eſt ordinare &
ræcipere, aromatarii autem diſpenſare & conficere. Et ma
is debet aliquando aromatarius obedire intentioni,quàm
eſcriptioni: quoniam quandoque medicus, in ſcribendo
eceptas,errat: non dicimus abſolutè ignorantia vel ma-
a intentione, ſed calamo imprudenter ſcribendo ʒ.pro vn-
ia, vel econtra ℥.pro drachma. Vt quidam medicus ordi-
ans medicinam pro vno fratre noſtro valetudinario, ſcri-
pſit apertè & clarè. Diaphiniconis ℥. iiij. Cùm intentio
pſius eſſet ſcribere ʒ.iiij. Nos autem intentionem potius,
quàm lectionem obſeruantes iiij.ʒ.poſuimus, ex quo me-
dicus poſtea laudauit nos bene ſic feciſſe. Qua in re con-
ſulimus aromatariis, ſi fortè inueniant in aliqua recepta
aliquid, quod credatur eſſe errore deſcriptum, tutius eſſe
(ſi fieri poteſt) accerſire medicum, quàm intentionem ipſius
interpretari.

Aromaticum rosatum stomachicum, &c. XIIII.



SVB hoc titulo Aromaticum rosatum, pon[...] Author in præsenti antidotario tres descri[...]ptiones: sed in hac prima, per impressos li[...]bros, sunt aliqua emendanda: & primo vbi le[...]gitur. Accipe foliorũ rosarũ rubearum ʒ.j.[...] lege rectius, ℥.j.s. Secundo Vbi legitur: Trochiscorum Dia[...]rhodon, galliæ muscatæ ana ʒ.ij.s. lege ana ʒ.ij. Itẽ vbi legi[...]tur: Zinziberis, nucis muscatæ ana ʒ.ij.s. lege verius, an[...] ʒ.j.s. vt est in omnibus correctis exemplaribus, &c. Pro syr[...]po rosato, intellige syrupum factum ex aqua infusionis ro[...]sarum. Simplicia alibi declarantur.

Aromaticum rosatum descriptione Gabrie=lis, &c. XV.



PRAESENS aromaticum rosatum Gabrie[...]lis, ab omnibus ferè habetur in frequenti vsu[...] Et licet quidam dicat (cuius opinio non est [...]mitanda) quòd plurimarũ descriptionũ eius[...]dem tituli, quando absolutè scribitur, sempe[...] de prima debet intelligi. Vt exempli gratia, in præsenti anti[...]dotario sunt plura aromatica rosata: secundum ipsum aut[...] quando simpliciter petitur aromaticum rosatum, de prim[...] descriptione est intelligendum: quod est falsum. Et probatu[...] contrarium in multis pharmacorum descriptionibus, vt i[...] istis, & in cõfectionibus de satyrione, & in trochiscis de sp[...]dio, & similibus pluribus, ex quibus primæ descriptione[...] cõmuniter non habentur in vsu. Nos autem dicimus, quò[...] omnes descriptiones positę à quocũq; Authore, apud ipsu[...] Authorem erant vsuales. Medici autẽ subsequentes freque[...]tantes aliquas, & aliquas dimittentes, ob frequentiorẽ qua[...]rundam vsum venit, quòd à quibusdam temporibus in suc[...]cessu temporum, illæ notatæ fuerunt signo alicuius additio[...]nis: videlicet habetur in vsu, vel vtitur, &c. Quapropter scie[...]dum, quòd illæ clausulæ, si fortè reperiantur, non sunt Au[...]thoris, sed scriptoris, seu impressoris. Et licet omnes descri[...]ptiones huiusmodi aromaticorum hîc positæ sint bonæ, a[...] tamen ista, quæ dicitur descriptione Gabrielis, tanquam o[...]mnium optima maximè ab omnibus laudatur, & vbiq; pa[...]ratur in forma solida duntaxat, & non secundum Author[...] nostri doctrinam. Sed aduertẽdum, quòd per impresione[...]

pra[...]

ſens deſcriptio non eſt ſine mendis. Vnde vbi in ipſis legitur, Spicæ ℨ.ij. antiqua exemplaria pro maiori parte habēt ij, & aliqua ſic, Spicæ ℨ. vnius partes duas, quod idem eſt. em nonnulla habent ſic, Spicæ, ambræ ana. ℈.ij. poſtea, mu i ℈.j. & ſic fortaſſe rectius: tamen dimiſimus, vt in plus inuenimus.

De Machazari, vel Mazahari, &c.

NOn poſſumus non admirari, in præſenti deſcriptione & ſequēti, & in aromatico gariofilato, & in ſuch alhaf, & in cōfectione ramich, & in cap. de tamarindis, & in cap. ſoda, & ſimilibus, ſuper vno barbaro vocabulo, illo videcet quod poſt ſandalū immediatè ſequitur: hoc eſt Machaari, vel mazahari, vel macozir, &c. De ſandalo autē non du itamus debere intelligi de ſandalo citrino, quia ſemper (vt lurimi teſtātur) quando reperitur ſandalus abſolutè, citri- us intelligitur: qui eſt magis aromaticus & laudabilior cæ eris, vt probatur per Serapionem dicentē. Et melius ex ſan alo eſt citrinū, &c. Sed illud vocabulū quod ſequitur, ſi re- eratur ad ſandalum vt ſit cognomen ipſius, vel ſi ſit aliud ab o, adhuc nō clarè habemus. Multi nempe ex iunioribus vo- unt, quòd referatur ad ſandalum: vnde & pro citrino, ſiue lu eo exponunt. Quod confirmauit Simon Ianuenſis, cùm lo quens de citrino, dixit: Hoc vocat Aben Meſuæ mazahari. Ad quod credendū inclinatur animus ab eo, quia nuſquàm ſolum legitur, ſed ſemper poſt ſandalum: non obſtante, ꝙ in quibuſdam libris, inter ſandalū & ipſum vocabulum, medietur punctus: quoniā ab imperitis librariis maiora his cōmittuntur menda. Porrò non valemus inuenire veritatē ſignificati ipſius dictionis, quia puritatē veri vocabuli ignoramus. Etenim vltra 70. barbaras variationes, huius barbari vocabuli, per varios codices, in variis deſcriptionibus reperimus, quas omnes deſcribere ridiculū fore non dubitamus. Vnde exēpli gratia tantùm, ſunt qui ſic, & ſunt qui ſic, & ſunt qui aliter habent machazari, mazahari, macoziri, mataſari, mazazir, &c. Et nonnulli nihil horū habent, ſed in eis ſimpliciter legitur ſandali. Et aliqui de recētioribus habēt ſcriptū, ſandali citrini. Quapropter ex tot & tantis barbaris & variatis dictionibus (vt diximus) nō valemus ſyncerè comprehendere, quænam ſit illa quæ ſignificat illud, de quo Author intēdit. Præterea ſciendū, ꝙ in quibuſdam antiquis exēplaribus, & in priori excuſione librorū noſtri authoris, & propriè inter ſimplicia ſunt quædā ſynonyma, in quibus legi-

Santalus abſolutè.

Santalus citrinus.

tur: Machazir, id est odoriferi. Quæ quidem expositio bene conuenit sandalo citrino. Sandalus enim citrinus (vt supra notauimus) odoratior est aliis. Quare, si ita est, non male agunt, qui citrinum exponũt: quoniam idem est sandalus citrinus, & sandalus odoriferus. Et sic, illud vocabulũ ad sandalum referri debet. Nos autem tanquã nihil reputamus illud vocabulum ibi descriptum, quoniam sandalus simpliciter & absolutè (vt diximus, & omnes cõmuniter tenent) intelligitur sandalus citrinus: & ipsum ponimus in hoc, & in cæteris locis vbi expetitur. Veruntamen tam hoc quàm cætera dubia, iudicio prudentiorum committimus perscrutanda, simul & diffinienda. De sandalis autem quære infrà in trochiscis de sandalis.

Sandalus odoriferus.

Aromaticum rosatum minus, &c. XVI.



Oc presens aromaticũ rosatum quod est tertium in ordine, vocatur minus ad differentiam supradictorũ quæ sunt maiora: non quia habent maius specierũ pondus, sed quia recipiũt maiorem simpliciũ medicinarum numerũ & varietatem. Quamuis & ea causa etiã possunt supradicta dici maiora, quia stando vnaquæque descriptio in suo esse, quodlibet ipsorum duorum præfatorũ aromaticorum habet maiorem quantitatem specierum, quàm istud quod vocatur minus. Etiam vocatur minus, quia minores habet virtutes: vt in sui exordio clarè probatur.

Aromaticum muscatum, &c. XVII.



ICITVR muscatum ob id quia recipit maiorem musci quantitatem, quàm quodlibet præscriptorum. De simplicibus ipsius quære alibi.

Aromaticum gariofilatum, &c. XVIII.



VLLI dubium est à gariofilis, quos recipit, sumpsisse nomẽ præsens aromaticum. Quod quidem à pluribus habetur in frequenti vsu, in forma solida, vt cætera.

De Gariofilis.

GAriofilus aromaticus, vt per descriptionẽ Serap. videri potest, sine dubio est ipse quo in officinis vtimur. Et hic, secundũ Auic. est gariofilus fœmina: quia secũdũ ipsum, triplex est gariofilus, scilicet masculus, fœmina, & hortulanus. Vnde secundũ ipsum Auic. optimus est, qui fœmina cognominatur.

...atur. Et masculus est ille, qui vẽditur inter gariofilorum ...ulos, qui est grossus, oblongus vt olea, nigérq; vt testa- ...ipse Auic. in proprio capitulo, dicẽs: Et qui masculus est, ...sicut nucleus oliuæ, sed longior, & vehemẽtius niger &c. ...i quidem à nonnullis Antofilus dicitur. Nam masculus ...i ponitur, nisi ad fœminæ differentiã. Vnde quamuis ex- ...ssè cùm loquitur de altero gariofilo dicẽs: ille qui est me- ...r, est similis nucleo sicco, &c. nõ specificet quòd sit fœmi- ...tamẽ tacitè subintelligitur. Etenim quod in 2. cañ. subti- ...t, in quinto cañ. postea declarauit, cùm in vno electuario, ...od vocat Alchalchatarahã magnũ, vtrunq; masculũ & fœ- ...nam distinctè & specificatè posuit. Sed quando absolutè ...ibitur gariofilus, semper fœmina intelligitur. Gariofilus ...tem hortulanus etiam, quamuis ab ipso Auic. in 2. cañ. nõ ...ibatur, nihilominus in quinto cañ. in pluribus descriptio- ...bus descriptus inuenitur: vt est in electuario de camphora ...ũdo, & in oleo de ierbuet, &c. Et hic gariofilus hortulanus ...(vt putamus) hic flos pulcherrimus, qui in vasis fictilibus, ...per domorũ fenestras vbiq; ad decorẽ tenetur. Qui quidem ...ore maximè æmulatur gariofilũ aromaticũ, & forma etiã ...multùm elõgatur ab eo, licet sit maior. Et quòd si hortu- ...nus, est ita omnibus notũ quòd non indiget alia probatio- ... Et hunc florẽ Luminare Maius scribit vocari Tunici, se- ...ndum Manfredã de monte imperiali. Tamẽ tunici, vel tu- ...ci, in additionibus Pandectarum, legitur esse herba turca, ...uæ est cardo sanctus vulgò dictus: quãuis ibi malè legatur, ...rdo benedictus, pro cardo sancto: quoniã cardo benedi- ...tus alia herba est. Hunc etiã gariofilum hortulanũ, Leonar- ...us Fuchsius betonicæ speciẽ, in suo de Stirpibus, & multas ...i ponit betonicas. Sed qua ratione hic gariofilus possit be- ...onica dici, non cognoscimus. Porrò huiusmodi gariofili ...ortulani, sunt plures species, sed differentia in ipsis est color ...loris: quia alius est coccineus, id est rubicundus, & alius est ...oloris subrubri, qui vulgò dicitur gariofilus incarnatus, & ...lius est albissimus, & alius est varius, hoc est, diuersi colo- ...ris: videlicet albi & rubri: & ex quolibet istorum reperitur ...lius, cuius calix, cùm floret, scinditur ex vno latere, & alius qui nõ scinditur. Itẽ reperitur alia species, cuius flos est maxi mus omniũ: in cuius medio nascitur alius flos, ita ꝙ est flos in flore: & post apertionẽ primi, septimo vel octauo die, ape- ritur secũdus. Vnde quidã ingeniosi, vt efficiatur maior, non permittunt crescere nisi singulos in singulis surculis. Et cùm

Antofilus.

Gariofilus absolutè.

Gariofilus hortulanus.

aperitur primus flos, dextrè forficibus circuncidunt pelliculam calicis vsq; post medium, vt folia ipsius floris hinc inde expandantur & dilatētur: & post apertionem secundi, dextrè etiā pelliculam sui calicis è medio extrahunt. Et sic, ita efficitur magnus, quòd aliquando vtraq; manu concludi nō potest. Vt propriis oculis sæpius vidimus. Et huiusmodi gariofili genus frequentius habetur in partibus Apuliæ, quem incolæ loci gariofilum barisanum vocāt, à Baro ciuitate Apuliæ, vbi copiosius habetur. Sunt præterea & aliæ species syluestris huiusmodi gariofili. Vnde quædā ex eis est in montibus, qui gariofili sunt rubri, minimi, & quasi inodori: quinque tantum folia habētes, &c. quos gariofilos mōtanos nominamus. Et quædam species, quam pluries vidimus, nascitur supra parietes turrium & domorum, cuius planta in omnibus est similis hortulano gariofilo, nisi quia folia ipsius plantæ sunt strictiora, & stipites subtiliores, & flores minores, subrubri: qui nō amplius quàm quinque folia habēt, vt præfati montani, sed sunt valdè odorati, vt hortulani, &c. Omnes hæ species, tam hortulanorū quàm syluestrium gariofilorum, notæ sunt in Italia. Et tam planta, quàm flos, gariofilus dicitur. Non seritur semine gariofilus, sed germinis transplantatione, Octobri mense, ac Februario. Romæ autem nescimus an superstitiosè an deuotionis causa in festo sancti Francisci semper ab omnibus fit ipsorū transplantatio. Omnes enim species porraceis constant foliis, multo tamen breuioribus & strictioribus, &c. Sed mirum quippe est quòd apud antiquos tam pulcherrimi floris nulla habeatur mentio. Et si (vt diximus) non est gariofilus hortulanus Auicennæ, fatemur nos ignorare ipsum apud Authores priscos quid sit. Ex iunioribus nonnulli, quasi diuinando vel potius somniando, de eo pertractāt. Credimus tamē quòd tam pulcher flos plures habeat pulcherrimas virtutes atq; proprietates: sed quia hodierni medici potius ad lucrū (vt plurimum) quàm ad inuestigandū rerum naturas attendunt, multa sunt apud nos tanquam si nō fuissent: quia præter decorem aspectus & similia vana, nullus amplius est ipsorū vsus. Pro syrupo citrino autem, intellige syrupum de corticibus citri.

Gariofilus barisanus.

Gariofili montani.

Aromaticum nardinum, &c. XIX.



ARDINVM dicitur à nardo Indica quā recipit in bona quantitate, quæ sub nomine spicæ Indæ hic describitur. In quibusdam enim locis habetur

betur in vsu hoc aromaticum, sed in forma solida, vt cæte-. Notandum tamen, quòd in præsentem confectionem & as plures, non intrat cinnamomum, sed cinnamũ: vt pro- tur per cuncta correcta exemplaria, in quibus clarè legi- r Cinnami. Cinnamum autem (vt infrà declarabimus) est na ex speciebus cinnamomi, non tamen nobilior illa quæ er cinnamomum absolutè & antonomasticè intelligitur: quoniam plures sunt cinnamomi species, seu genera. sed benè potest poni cinnamomum (si habetur) pro cinnamo. ro quibus, lege in confectione de cinnamomo. Item in oc aromatico recipitur gallia sebellia, & non gallia musca- , vt aliquæ impressiones mendosè habēt. De galliis autem, uære in distinctione de trochiscis.

Diacyminum bonum, &c. XX.



OC Diacyminum est magis vsuale, quàm illud quod infrà describitur, licet aliqui magis vtātur Diacymino Nicolai: & quodlibet ipsorum paratur à modernis in forma solida. Sciendum verò quòd per impressos libros, legitur mendosè in præsenti desciptione, musci. ℈. j. legendum enim est. ℈. s. vt est in omnibus antiquis exemplaribus (quæ vidimus semper subintelligēdo) ac etiā in vulgari excusione. Auicen. in v. cañ. tractatu tertio, primæ summæ. habet quatuor, quasi consimiles Diacymini descriptiones. Filius Serapion. in septimo sui Breuiarii capitul. xx. habet duas descriptiones, similes duabus Auc. Rhasis quidē in nono ad Almāsorē, cap. de his quæ cōfortant stomachũ, habet vnũ electuarium diacyminũ. Et in antidotario diuisionũ, cap. de medicinis stomachi, habet etiā confectionē diacymini. Arnaldus de Villa noua autem in suo antidotario, habet diacyminũ, & vt intuēti patet, à Nicolao ad literā accepit. Quapropter miramur de tāto viro, qui pro Karya myristica, id est nuce musca ta, quæ est in descriptione Nicolai, intellexit mastichē, & sic posuit in sua descriptione. De cymino autem quære infrà in alia Diacymini descriptione: & similiter de cōtritione specierum huius cōfectionis, lege ibi, & in cōfectione de galanga.



Dianisum, &c. XXI.

LARVM est quòd ab aniso, dicitur Dianisum præsens confectio: quia maior quantitas de eo recipitur. Intrat in præsens quippe Dianisum

pyrethrum: pro quo animaduertẽdum quòd hoc quod colligitur in Italia, quo pro pyrethro vtuntur aromatarii, nõ est pyrethrum. Lege de eo in philonio persico. Et de Aniso, vide in trochiscis de aniso. Paratur & hoc à modernis, in forma solida. Arnaldus verò de Villa noua in suo antidotario, habet hanc descriptionẽ in paucis variatã. Species autem huius confectionis non sunt subtiliter puluerizandæ, sed sicut species Diacymini, & similium ventositatem expellentium, &c.

Diambra, &c. XXII.



B ipsa Ambra tanquam ab excellentiori medicina, præsens confectio Diambra dicitur. Rectius tamen, Dia Ambra: & similiter Dia Anisum, esset scribendum & pronuntiandum, sed euphoniæ, id est bonæ sonoritatis gratia, expungitur vnum a, à medio, vt in multis aliis consimiliter factum passim legitur. Communiter paratur hæc cõfectio, sed in forma solida, &c. Aduerte quòd vbi legitur, in præsenti descriptione, per impressos libros: Confice cum syrupo rosato, & aqua rosata. legendum est rectius: Confice cum syrupo ex aqua rosata. Quamobrem lege suprà, in Diarhodon descriptione communi. Item in fine præsentis descriptionis per ipsos impressos libros legitur: Dosis eius est ℥. iij. vel iiij. Cassetur illud vel iiij. & legatur simpliciter: Dosis eius est ℥. iij. vt est in cunctis exẽplaribus, & in vulgari æditione. Filius quidem Serapionis in septimo habet duo electuaria de ambra, diuersa tamen ab ista compositione. Sed Auicenna in quinto cañ. tractatu tertio, primæ summæ, habet Electuarium Alkesin, dictum electuarium ambræ.

De Ambra.

AMbra quidem ab antiquioribus, & præcipuè Græcis, non describitur. Apud Arabes autem & apud recentiores quosdam tantùm, ipsam legimus: sed non possumus de ea certam habere notitiam: tum, quia in partibus nostris non colligitur: tum etiam, quia Authores non satis clarè de ipsa pertractant: sed putant omnes, sic esse, vel sic fuisse, & audita narrant. Omnibus autem ipsorum dicti bene discussis, potius Serapioni quàm cæteris credimus, scilicet quòd (vt ipse refert) nascatur in fundo maris tanquam fungus in terra: & non quòd sit sperma cœti, vel alia res, vt plurimi fabulantur. Ipsam etenim sæpissime præ manibus habemus, quid autem propriè sit, nescimus. Virtutes

...en eius,pro maiori parte,experti sumus: & meliorẽ quã ...abamus,inuenimus.Sed sciendum, ꝙ melior ambra est ...,quæ est grisia : & post ipsam est illa, quæ trahit ad ...dam citrinitatem.Nigra verò,& alba,sunt malæ : qua... pter,in medicinis non sunt administrandæ. Quare au... b ignauis dicatur Ambracani,lege infrà in gallia musca ...Est etiam & alia res,quæ ambra,vel ambrum,vel ambar, ...ampar caninum dicitur,quod tenetur esse gen⁹ electri, ...odq; Hermolaus,corollario 119.succinũ orientale nomi..., & pro charabe quidẽ,à nonnullis accipitur.Lege de hoc ...trochiscis de charabe.Est quoque aliud genus lapidis ni...rimi,quem ambrum nigrum vulgò vocant. Supradictũ ...tem ambrum giallum,id est citrinum nominãt.Et de his ...neribus indices,quæ coronæ dicuntur, ad persoluendum ...o Christo seruatori nostro & virgini Mariæ matri eius ...des,& grates,parantur. Et huiusmodi indicum genera, ...ulieribus maxime placent.

Ambrarum quæ præstã tior.

Ambra ca nina.

Confectio de cinnamomo,&c. XXIII.



QVARE dicatur de cinnamomo præsens cõfectio haud est qui ignoret.Sed sciendum, ꝙ in ipsius descriptione,per omnes excusiones sunt duo errores.Primus vbi legitur:Darseni,cymini,legendum est rectius: Darseni cinnami & ...t vna res tãtùm,vt mox declarabimus. Alius error est vbi ...gitur:Gariofilorum, piperis longi.&c.ana. ʒ.iij. legendũ ...t verius ana ʒ.ij.quia sic est,secundum veritatem, in cun...tis exemplaribus antiquis, & correctis libris. Auicenna ...uidem in quinto can.habet vnum electuarium de cinna...omo,quod differt ab ista confectione.

De Cinnamomo, Darseni, Cinnamo, Casia, & Casia fistula.

CLarum est apud Serapionem,ꝙ cinnamomum est darseni, & darseni est cinnamomũ. Inquit enim Serapio: Darseni,id est cinnamomũ.Et sequitur,cũ authoritate Dioscoridis quòd variè nominatur à varietate linguarũ & locorum,vbi reperitur:& non curat nunc illud vno, nũc alio nomine vocare,scilicet nunc darseni,& nũc cinnamomum. Et loquẽs de vna & eadem specie,primum vocat eam darseni,dicens:Et darseni quidem multæ sunt species,& denominatur,&c. Hinc sequens dicit:Et melius cinnamomum ex ista specie, est illud &c.Quamobrem patet, quòd darseni

Darseni.

est cinnamomum, & cinnamomum est darseni. Et nō e
dicendum, quod pro cinnamomo intelligitur optimum & el
ctum, & pro darseni est accipiēda vna ex deterioribus speci
bus eius, vt nonnulli ex iunioribus dixerūt: quia de quo in
telligit vnū intelligitur & aliud, cū absolutè quodlibet ip
rum reperitur scriptum. Et cinnamomū sæpius, darseni au
tem rarò: vt est in confectione alchermes &c. vbi intelligitu
cinnamomum electū. Et quòd intelligitur electum, specifi
catur ab Authore nostro in Aromatico muscato, & aliis pl
ribus pharmacis, in quibus legitur darseni electi: ergo no
Cãnellæ facultas. est cinnamomum grossum. Item Auerrois in quinto Coll
get ait: Darceni, id est cannella subtilis, dulcis, aromatica: c
lida est & sicca in tertio gradu, & est supremū in omnibu
medicinis aromaticis, &c. Et in Antidotario Abumeron
Auenzoar, in electuario quod cōfert stomacho, legitur: Da
seni, & est cinnamomū nigrū, & odoriferū valde. Vnde et
legitur pasim Casia nigra, quæ est casia mausolites, simil
cinnamomo mausolitidi, &c. Item Andreas Bellunensis i
suis interpretationibus Arabicorū nominū dicit: Cherse, v
Kerse apud Arabes, est nomen cōmune ad omnē corticē, se
absolutè dictū, accipitur pro cortice cinnamomi, maxim
grosso. Darsini verò apud Arabes est cinnamomū magis ar
Kerse. maticum. Kerse igitur differt à darsini, sicut cortex mag
aromatica, & cortex minus aromatica: & per cinnamum
apud Latinos, intelligēdū est cinnamomū grossum, nō mi
tū aromaticū: & per cinnamomū, intelligere debemus cort
cē subtilē cinnamomi magis aromaticā. Cherse verò gario
filatū, est cortex aromatica, habēs odorem gariofilorū, qua
extrahitur ab arbore ipsorū. Hæc Bellunensis. Ergo darsen
siue darsini, siue darsenum quæ idem sunt, nō differt à cinn
momo. Quando autem alterū ipsorū scribitur cum cogno
mine alicuius speciei, tunc clarius habetur. Vt exēpli gratia
per cinnamomū, siue per darsenū, vel darseni absolutè scri-
ptum intelligitur electum, per cinnamomū masoliticū seu
mausoliticū, siue per darseni masoliticū, idē scilicet electum
quia cognomē sibi adhærens intelligitur de electiori specie
Per cinnamomum cinnamum, vel per darsenum cinnamū
de alia inferiori specie intelligitur. Quoniā nolens Autho
electum, declarat speciem minus electā quam vult. Et quā-
doque etiam nolens electum, scribit inferiores species sim-
pliciter per cognomina tantùm, videlicet cinnamum, vel
cherse, &c. Et quòd per cinnamum vel cherse vel simile abso-
lutè

...t descriptum, non intelligatur electũ, probatur & per su-
...dictam Bellunēsis authoritatem, necnon & per Rhasim,
...in tertio ad Almansorem cap. de specibus coquinæ. ait:
...nnamũ, cinnamomo vicinum existit: licet eo sit debilius.
...cap. de litera caph (vt est in nostro antiquissimo exempla
...kerfe, id est cinnamomum grossum, calidum est &c. Et sic
...singulis reliquis speciebus. Vnde nũquam sine errore est
...n reperitur vtrunque cinnamomum & darseni simplici-
... & absolutè descriptum in vna & eadem compositione: vt
...rà in confectione de cytoniis bona, vbi mendosè vtrunq;
...pressum. Vide nunc quæ res pluribus det ansam er-
...ndi. Vnde Luminare Maius non rectè, in sucahal ertif
...prehendit Lumen aphothecariorum, de darseni. Et Manar
...s in Aromatico muscato, per darseni intellexit darsisahã,
...od est aspalathum. Et in præsenti descriptione, hac ratio-
... quia vtrunqne scribitur, approbauit non esse cinnamo-
...um, sed darsisahan. Enimuero ipse peritissimus vir, in hoc
...llucinatus est, & codicis menda roborauit suã falsam opi-
...onẽ. Vnde sciendũ, quòd Author noster bene posuit: quia
...on absolutè scripsit darseni vt videri potest in omnib[9] an-
...quis & correctis exẽplaribus, in quibus omnibus apertè &
...arè in p̄senti descriptiõe est scriptũ: Darsenicinnami. Sed
...oderni librarii seu librorũ excusores, qui recti[9] debẽt di-
... confusores, vel ignorãtia, vel quomodocunq; sit, non in-
...lligentes quid sit cinnamũ, non solũ separauerunt à darse
...i, sed pro cinnami impresserũt cymini: & fecerũt duo ma-
... Vnũ videlicet, quòd cõfunderunt Authoris descriptionẽ.
...lterum, ꝙ addiderunt ad ipsam confectionẽ, vnũ simplex,
...cilicet cyminum, quod nõ est de mẽte Authoris, Cinnamũ
...utẽ, siue cinamũ (vt dictũ est) est vna ex speciebus darseni,
...d est cinnamomi. Darseni autem & cinnamomum, sunt no
...mina communia, siue generalia omnibus speciebus ipsius.
Græcè quidem & Latinè dicitur cinnamomum, siue mauis
cinamomum: Arabicè autem darsen siue darseni, &c. & nũ
quam (vt diximus) simul in vna compositione ambo scribũ-
tur simpliciter, quia vnum & idem significãt. Cinnamum au
tem (vt scripsimus) cùm absolutè legitur, vt est suprà in Aro
matico nardino, & infrà in Cõfectiõe de cytoniis bona, &
in Electuario de persicis, &c. non intelligitur cinnamomũ
electũ, vt aliqui putauerũt, sed species illa sic cognominata,
quæ est inferior cinamomo masolitico. Quod quidem, nõ
solũ per suprascriptas authoritates probatur, verum etiam
patet

patet clarissimè per plurimas Authorum descriptiones electuariorum & similium in quibus ambo habentur, vel immediatè vnũ post aliud cũ copula, vel mediate hinc inde inter alia simplicia: vt est in quinto can. Auicennæ in electuario quod inscribitur, Fangius aliud, & in electuario Indo, in electuario de Camphora descriptiõe alia, & in electuario de Camphora fortiori, & similibus in quibus immediatè cinnamomi & cinnami. Mediatè autẽ in dicto quinto ca legitur in pluribus descriptionibus: vt est confectio cognominata imperialis, & electuarium alkeisim, & electuarium Alsehereben, & Ars scoriæ decoctæ, & descriptio alia de Aiuden, & electuarium de Camphora primum, & electuarium de Cinnamomo, & Suffuf Aristotelis &c. Itẽ in septimo Breuiarii filii Serap. cap. xx in pluribus electuariis inueniunt ambo cinnamomum & cinnamum, ingredientia vnam eadem compositionem. Et in quinto dicti Breuiarii cap. i de baras, authoritate Gabrielis, immediatè in vno medicamine legitur cinnamomi & cinnami. Similiter & in decimo practicæ Hali filii Abbas, in descriptione pilularum Aronticarum, & in Diacymino, & in Diachenzi, &c. mediatè ambo leguntur: ergo nõ sunt idem. Quãdo autẽ immediatè sine copula reperit͛ sic, cinnamomi cinnami: vt est in præfato decimo practicæ Hali, in luceresenũ Diacamphoreũ, & similibus: vel darseni cinnami, vt est in præsenti confectiõe cinnamomo, specificatius habetur, & idem significat quod cinnamũ simpliciter. Et sic de singulis est intelligendũ. Vt forte reperiatur, Cinnamomi kerfe, vel Darceni Kerfe, & Illa autem dictio, cymini, quæ post darseni immediatè legitur per omnes impressiones, in præsenti descriptione deleatur, & eo in loco absque puncto intermedio scribatur cinnamomi, vt postea legatur rectè, & de mẽte Authoris, Accipe Cinnamomi subtilis, & electi ℥. xv. darseni cinnami, enulæ ana ℥. iiij. &c. Restat nũc videre, quid sit cinnamomũ. Verũ itaque cinnamomum, in rei veritate, nostris tẽporibus, vt sciamus non est visum in Italia. Quo enim pro cinnamomo vtimur casiæ species est, quæ vulgò cannella dicitur: quam quidem in duas differẽtias diuidũt omnes, scilicet in grossam, & subtilẽ, vel finalẽ. de quibus postea dicemus. Nã vt ex lectionibus Diosc. Gal. Plin. Serap. Auic. & aliorũ pluriũ probatur, qui omnes in vnum concordant, dicentes, quòd cinnamomum debet habere inter alias, has conditiones siue notas, videlicet vt sit nodosum, habens multos ramulos frequẽtibus no-

Cinnamomum.

d

cinctos,& suo bono odore trahēs ad odorē rutæ & cor-
meni,id est cardamomi,& sua acuitate habens parum sal
linis,& si quando frangūtur rami eius,eleuetur puluis o-
nia vincens odoris suauitate,&c.(quarum nulla in cānel-
hac videtur esse)constat ipsam cannellam non esse cinna-
omum.Et ad cognoscendum cinnamomum , qualiter sit
mosum,similitudinem dedit nobis Diosc. in capitulo de
rallio,dicens,ꝙ corallium est ramosissimū, vt cinnamo-
um.Apud Serap.autem legitur corallium simile casiæ, li-
eæ in figura sua habēs multos ramos,sed hic fuit error in
rpretis qui vertit casiā ligneā,vbi debuit vertere cinnamo-
um.Præterea non est verisimile,quòd si antiqui habebant
aximā penuriā de cinnamomo,nos habeamus ex eo maxi
ā abundantiam.Et quòd antiqui tam Græci , quā Arabes
abuerunt penuriā de cinnamomo,& per Gal.& per Serap.
ecnon & alios plures,facillimè probatur: qui videntes, ꝙ
b eius carentiam vbique non posset haberi cinnamomum,
luribꝰ in locis declarāt in ipsiꝰ defectu,quid sit pro eo sub-
ituēdum.Vnde Gal.passim de hoc pertractat:sed ne lector
n perquirēdo vagetur,aliqua assignabimus loca.Igitur pri
no de Antidotis,vbi multa in præparatione theriaces de cin
amomo scripsit,ait loco cinnamomi,ponendam esse opti
nam casiam duplicatam.& exempla in contrarium,de pane
ptimo & furfuraceo,& de vino salerno,& cæteris, conclu-
it,contra hoc non valere,vbi & subiunxit,ꝙ ipsi Galeno,nū
quàm defuit cinnamomum,&c.Ibique etiam dicit ꝙ Quin
us famosissimus medicus,pro cinnamomo sumebat carpe
ium.Item secundo de Antidotis,in præparatione Mitrida-
tii,ait Metrice: Quidam carentes cinnamomo,tantū in vi-
cem pōdus locant ex cardamomi semine.Itē hoc idē ferè di-
cit tertio de medicamētorum compositione secundū locos.
Quod si etiam(inquit)cinnamomū habeas,id quoque indes
huius penuria, casiam,tum quæ gizerros & motodes , item
carpesium quod copiósissimum in Syda Pamphiliæ , atque
idcirco vilissimo constat.Quintus autē cū cinnamomūde-
sideraret,hoc illius loco,duplicatum indebat,sicut nonnulli
casiam. Item 6.de sanitate tuenda,post triplicem picræ de-
scriptionem,ait:Minimè verò latet,& quòd in penuria cin
namomi ponendum pro eo sit,optimæ casiæ duplum:quàm
aliâs ea esse virtute nonnnlli putant,vt nihil ab inualido cin
namomo absit:nā à generoso etiā talis casia longè supera-
tur.Verū sicut in boni panis inopia,vel vilissimo vescimur
sic

ſic in cinnamomi penuria, exquiſita vtemur caſia. Item quin
to de ſanitate tuenda loquens de dia aloës dicit: Diuites ean
quæ cum cinnamomo conficitur, accipiunt. Quaſi dicat, q
pauperes non valebant emere cinnamomum, tam care ven
debatur. Et alibi pluries ab eo ſcribitur, quòd ipſe ſemper p
rauit optima medicamenta ob id, quia illi nunquam defui
cinnamomum: apertè innuens, quòd aliis aliquando deerat
Similiter Serapio illud idem dicit, vnde capit. de caſia lignea
ſic ſcribit: Et caſia lignea ponitur loco cinnamomi in conf
ctionibus, duplicato pōdere ex ea, & eſt vtilis & iuuatiua. E
cap. de zurumbet, ait. Si non habes cinnamomum, pone pro
eo zurumbet. Et capitulo de ſauina quod incipit, Abel. dici
ſauinam poni pro cinnamomo, duplicato pōdere, &c. Iten
Paulus de Arnabo loquens, dicit: Vnde Poſidonius, Vbi cin
namomi copia non datur, hoc vtendum eſſe cenſet. Item Io
annes filius Serapionis, in ſeptimo videlicet, in tractatu d
hieris, in hiera aloes, ex Galeno accipiens dixit: Et ſi nō inue
nimus cinnamomum proiiciamus in ipſam ex caſia ligne
bona, in duplū quod eſt: quia in caſia lignea eſt, quæ eſt me
lior, adeò donec in virtute cinnamomi eſt debilis: quod eſt
quia cinnamomum bonū quando comparatur ad caſiam li
gneam bonā, tunc virtus eius eſt diminuta valde ab eo. Ve
rum nos facimus ſicut eſt actio eius qui non inuenit panen
mundum, & comedit illum qui eſt infrà ipſum: ſimiliter no
adminiſtramus caſiam ligneam electam quando nō inueni
mus cinnamomum. Etiam Auicenna in cap. de cinnamomo
ſcribit: Loco eius ponitur cortex caſiæ ligneæ ſtipticus, au
duplum ipſius de cubebis, aut duplū eius de abel. Et in cap. d
abel, quod eſt de ſauina, idem poſuit. Multa & alia cauſa bre
uitatis dimiſimus. Satis enim hæc ſunt. Quapropter ſi apu
ipſos fuiſſet abundantia ex cinnamomo, nō eſſet opus inſi-
nuare, quid in defectu ipſius poni debet. Quia de illa re cu-
ius copia habetur, fruſtrà eſt dicere: ſi non inuenis aliā rem
pone in eius loco aliam. Vt exempli gratiā, tanquam ſi dice
ret: Si defuerit tibi aqua pura, appone pro ea aquam roſaceā
vel vinum, &c. Et ex his dictis poteſt quiſpiā cōſiderare quā-
ta virtute donatum ſit cinnamomū, ſi locū eius vix implea
Caſia li-gnea. optimæ caſiæ ligneę duplum. Moderni autem aromatarii, v
plurimum tenentes iſtā caſiā ligneam, ideſt cannellam vſua
lem, eſſe verum cinnamomum, ponunt pro cinnamomo in
medicinis, ſimplici pondere duplicato pondere: vnde nō re
ctè faciunt. Sed peſsimè agunt illi, qui dimittentes veram

caſiam

m accipiunt cortices radicum cuiuſdam generis ſcopa-
vel geniſtarum, ſine odore, ſine ſapore, & ſine virtute,
poſsint in medicinis loco veræ caſiæ adminiſtrari, quæ
mæ in ruinis ædificiorum vetuſtorum plurimum ha-
ur. Talis enim planta à Simone Ianuenſi, in litera My-
depingitur: & falſiſsimè omnes vocant eam caſiam li-
m, non legentes aliter conditiones & proprietates veræ
ligneę, & vbi naſcatur: quoniam (vt aiunt Dioſcorides,
pio, &c.) Caſia lignea naſcitur in partibus Arabum, vbi
untur aliæ ſpecies aromaticæ &c. Caſia autem ſimplici- *Caſia abſolutè.*
emper intelligitur caſia lignea. Etiam quandoque repe-
ſcriptum, ſiue impreſſum caſia fiſtula, & debet intelligi *Caſia fiſtula.*
lignea. Vt exempli gratia, eſt in antidotario Nicolai in
uario quod intitulatur Antidotum hæmagogum, &c.
niã plures ſunt ſpecies caſiæ ligneæ. Vnde Galenus pri-
de Antidotis multas enumerat, & præciſè illam, quæ fi-
cognominatur, clarius tetigit, meliorem tamen appro-
illam, cui barbarum cognomen gizi eſt. Simon quoq;
ienſis teſtatur quòd caſia fiſtula antiquorum, eſt caſia li
. Vnde in antiqua Dioſcoridis tranſlatione, cap. de ca-
ncipit: caſia fiſtula &c. Dicit quoque Serapio, quòd ex
iebus caſiæ ligneæ duæ tantùm ſunt vtiles in medicina,
verò non ſunt adminiſtrandæ. Et hæ duæ ſpecies, ſunt
quas habemus, quaſque (licet falsò) cinnamomum ſub-
ſiue cinnamomum finum, & cinnamomum groſſum:
cannellam ſubtilẽ ſiue finam, & cannellam groſſam vul-
ominamus: tamen fina, ipſa eſt caſia maſolites, quæ eſt
xima cinnamomo. Nam omnes notæ à Dioſcoride, Se-
ione, & cæteris Authoribus deſcriptæ de caſia lignea, de
bus poſſumus habere aliqualiter certam experientiam
ognitionem, videmus quòd conueniunt his ſpeciebus,
bus pro cinnamomo vtimur. Etenim non ſcribitur de
a quòd habeat nodos, ſicut cinnamomum: & iſtæ ſpe-
ſunt lenes, & planæ. Et cùm ſcribũt caſiam eſſe rubram,
allio proximam, de recenti intelligendum eſt: quoniam
audiuimus) cùm caſia eſt recens, eſt valde rubra. Vnde
nc pluribus annis ſiccata (vt videmus) eſt ſubrubra: quòd
è omnes plantę cùm ſiccantur, perdunt maximam ſui vi-
& veri coloris partem. Etiam ſcribitur, quòd caſia trahit
odorẽ roſæ, cum participatione aliqua odoris vini. Qui
ores, à diligenti perſcrutatore facillimè percipiuntur in
o viſuali cinnamomo. At de ſua acuitate, aromaticitate, lin

guæ mordicatione,&c.non est dubium,quin sint in ista c... nella,& maximè bona. Vnde verissima est casia,& non c... namomum. Etiam sciendum,quòd hæc casia grossa,quę ... gò dicitur cannella grossa, quandoque dicitur xylocasia ... est casia lignosa,quasi lignum casiæ:quanuis verum lign... casiæ, sit meditullium ipsius. Et rectius scribitur casia, ... simplex s, quàm per duplex:tamen(vt in superioribus d... mus)per duplex ss, cassia idem intelligitur:nihil refert q... modocunque scribatur. Vocatur autem Arabicè Selicha ... seliche,vel seliacha. Casia autē fistula vulgaris seu nota,... communiter vtimur ad aluum lubrificandum,non est ei... dem generis cum casia lignea : nec antiquis Græcis(vt s... mus) cognita fuit. Ab Arabibus autem, Serap. Auicenn... cæteris bene describitur. Vnde Serapio cap.de casia fistula ... lummodo Arabes citat. Et vocatur Arabicè,Eiarxamber ... chaiarsandar. Vnde casia,& casia fistula,sunt nomina æq... uoca &c. His denique visis, concludendum est quòd ca... mus vero cinnamomo,sed loco eius(vt ex supradictis co... gi potest)ponitur duplum ponderis eius, ex optima casia ... gnea, vel ex sauina, vel de carpesio, id est de cubebis, vel ... quale pondus de optimo cardamomo,vel de Zurumbet,... Et pro cinnamo etiam potest compensari optima casia,... simplici duntaxat pondere: quia cinnamum non est de ... ctioribus speciebus ipsius cinnamomi, vt suprà iam p... bauimus. Alia plura de cinnamomo & casia,&c. breuit... causa dimisimus.

Xylocasia.

Selicha.

Casia fistula vulgaris.

Eiarxamber.

Cinnamomum supplentia.

De Zucharo ponendo in compositionibus.

SVprà in electuario de aromatibus, & in confectione ... galanga, iam declarauimus qualiter zuccharum in h... iusmodi confectionibus sit ponendum : quare nunc, q... hic Author subscribit, quòd quandoque ponitur in eo ... plum ponderis medicinarum de zucchаro puluerizato,... ne melle,& accipitur sicut suffuf, sciendum quòd illud z... charum quod prius ponebatur in confectione, quæ m... conficiebatur, non est intelligendum in ipsa descriptio... sed reliquis medicinarum pulueribus ponderatis, adda... duplum de optimo zuccharo etiam puluerizato. Et po... quàm totum peroptimè cum speciebus commistum fue... quiuis vti poterit eo ad libitum in dapibus,&c. Suffuf a... idem significat, quod puluis. Quære de eo infrà in dist... ctione propria de suffufet.

Ele...

Electuarium de granis myrti, &c. XXIIII.



FILIVS Serapionis in ſeptimo ſui Breuiarij, cap.xx.habet vnum electuariũ, de granis myrti, quod differt ab iſto. Sed dicit Author in præſenti deſcriptione, quòd modus compoſitionis eius eſt, vt in electuario de aromatibus ...ungatur, granorum myrti,&c. Vbi ſciendum, quòd Au...oris intentio eſt,vt tu accipias tantũmodo ſpecies electua... de aromatibus,quibus addas pulueres rerũ hîc deſcripta...m:& omnia ſimul commiſta,confice cum ſola miua aro...atizata, abſque melle deſcripto in ipſo electuario de aro...atibus, Siquidem & alias quaſi conſimiles compoſitiones, ...iſdem ferè intentionis, habet Author in præſenti antido...rio,quæ omnes cum miua tantùm conficiuntur:vt eſt con...ctio electuarij ex inuentione noſtra, & electuarium cõfor...ns ſtomachum,& confectio Alcanzi,& ſimilia. Etiã in an...dotario filij Serapionis eſt electuarium quod ſtat loco Al...nzi, quod ſimiliter eſt eiuſdem intentionis, & conficitur ...m ſola miua:ergo iſta non eſt aliter conficienda.Sed ſcien...um quòd ferè in omnibus impreſsionibus deeſt huic de...riptioni vnum ſimplex,quod eſt caſtoreum : quodque lo...ri debet(vt eſt in cunctis exemplaribus antiquis,& in qui...uſdam impreſsionibus minus malis)in ana, ante Confice ...m miua &c. Sic enim rectè legendum eſt:Caru ,aniſi,cy...ini,ſeminis apij, infuſorum in aceto vini & exiccatorum, ... caſtorei ana ʒ.v.Confice &c.

De Myrobalanis.

PRæcipit Author in præſenti deſcriptione,quòd bulliant ... myrobalani in aqua cytoniorum & vino odorifero,bul...tione vna.vbi videndum, quare vult Author quòd bulliant ...pſi myrobalani, & qualiter fieri debeat ipſa bullitio, vt ſit ...irtuoſa.Ad primum,teſte ipſo Authore,in cap.ſecundo pri...næ intentionis de electione medicinarum,dicente:Aut edu...unt comprimendo ſua proprietate, & exprimẽdo ſicut my...obalani,&c.virtus myrobalanorũ duplex eſt,ſcilicet ꝙ edu...unt,id eſt ſoluunt. & educẽdo cõprimunt,id eſt reſtringũt. ...t hoc ideo,quia ipſos duabus proprietatibus cõtrariis,na...ura magiſtra decorauit. Vnde prima ipſorũ proprietas eſt, ...uòd ipſi habẽt partem aeream calidam & humidã, qua me...iante ſoluunt.Secunda eſt, ꝙ habent partem terream,frigi...am & ſiccam : & ideò reſtringunt. Sed quia Author intẽdit *Myrobalanorum virtutes ſibi cõtrariæ.*

auferre ab eis partem qua mediante soluunt, quæ quide
simplici feruore tollitur: hac de causa præcipit, vt bulliãt b
litione vna. Etiam ipse Author intendit augere partem
quam restringunt, & vt sint magis confortatiui: ideo vult
fiat ipsorum bullitio in aqua cytoniorum, & vino odori
ro: quia aqua cytoniorum adiuuat eos in stipticando: & vi
dat eis vigorem, in cõfortando. Vnde bene est vt fiat talis b
litio. Ad secundum autem, scilicet qualiter debeat fieri ips
rum bullitio, ex mente Authoris, & substantia aliqua ips
rum bona huic cõfectioni sit cõpetens, non diffundantur
aquam & vinum, propter illam bullitionẽ in qua sola pa
eorum solutiua penitus destrui debet & amoueri ab ips
Nam clarum est, quòd si mersi myrobalani in illa aqua &
illo vino, existẽtibus actu frigidis apponantur ad ignem, d
nec bulliant bullitione vna: in tali non parua mora, non
lùm dimittunt partem solutiuam, sed etiã multùm de su
stantia eorũ stiptica & confortatiua de facto ipso diffund
tur: quia vnaquæq; res in primo instanti quãdo infunditu
incipit attrahere sibi de liquore in quo infunditur, nõ dim
tendo aliquid de sua substantia seu virtute: sed postquàm e
satis imbibita de ipso liquore, incipit diffundere virtute
substantiæ suæ in ipsum, & quanto plus trahit morã in ill
tanto magis effundendo minuitur de suis virtutibus. Qu
propter vt ipsi myrobalani non derelinquant de sua subst
tia cõfortatiua aliquid, est valde curandum: quia aliter ess
præter Authoris intentionem. Ad quod igitur faciendum
cimus, quòd prius ponendũ est vas cum aqua cytoniorũ
vino odorifero ad ignẽ, & cùm incipit feruere, supermitte
di sunt myrobalani grosso modo contriti & enucleati. Hi
peracta bullitione vna cõtinuò extrahantur ab ipsa aqua
vino, & exiccentur, &c. Et sic faciendo, nihil penitus præt
partem solutiuam in ipsa aqua & vino relinqunt. Et hæc e
verissima Authoris intẽtio. Et talis modus teneatur in ips
rum bullitionibus, infrà in confectione Alcanzi: quia si al
ter fiat in illis duabus bullitionibus, nihil aut parum rem
nebit ipsis myrobalanis de substantia ipsorum bona ad ta
vel similem compositionem pertinente. Et absq; virtute m
dicina non est antidotis admiscenda.

Myrobalanorum bullitio vna.

De Aqua Cytoniorum.

NOtandum, quòd in pluribus receptis & descriptioni
bus, vt in ista & similibus, est scriptũ siue impressum
aqua cytoniorum, & semper in rei veritate, intelligitur su

c

cytoniorũ. Quod pluribus modis probari poteſt,& pri-
per Io.Serap.filium,in ſuo antidotario, in deſcriptione
ctuarij Gal.cum aqua de cytoniis,vbi docet modũ facien
pſam aquã. Accipe(inquit)cytonia magna muza, & mun
a à granis ſuis & corticibus, & contere ea, & extrahe ex
co eorum duo Kiſt,&c. Etiã in confectione Alcãzi, quæ
cõſimilis intẽtionis, & in aliis quãplurimis, ipſe Author
ter ſpeciatim ſcribit: Bulliãt in ſucco cytoniorũ,ergo eſt
cus,& non aqua. Vbi notandũ,ꝙ generaliter quãdo repe
ır in libris antiquorũ aqua alicuius rei,ſemper intelligi-
,aut ſuccus,aut decoctio,vel ſaltem infuſio. Solummodo
uã roſaceã,& aquã abſinthij legimus, aliquãdo per ſubli-
tionem factã,& hoc apud Authorẽ noſtrũ : at nõ mirum
pud ipſum,quia iã ſuo tẽpore cœperat corruptela aqua-
n ſublimatarũ. Exempla certè de aquis,per quas intelli-
ndi ſunt ſucci,aut decoctiones, paſsim habẽtur:ex quibus
qua annotabimus pro illis,qui nõ poſſunt vacare multo-
librorũ lectionibus. Author noſter in ſermone de aqua
erũ,habet ſyrupũ conferentẽ pleureſi,in quo primùm di-
: Recipe aquæ cucurbitæ &c. poſtea declarat eã in fine cõ-
ſitionis eſſe ſuccum,dicẽs: Infundãtur omnia per diem &
ctẽ in ſucco prædicto calido,&c. Item in cap. de Rheubar
ro,dicit: Et ſimiliter magnificatur infuſio eius in aqua en
uiæ,& apij,prius bullitis & colatis,&c. cùm autẽ dixit bul
is & colatis, non intellexit aquas ſublimatas, ſed ſuccos:
m aquæ diſtillatæ nõ ſunt bulliendæ neq; colandæ. Et hic
obať iuniorũ medicorũ error, qui præcipiũt,vt infunda-
r rheubarbarũ in aqua endiuiæ deſtillata,&c. cum potius
beret infundi in ſucco. Item infrà in ſeptima diſtinctione
decoctionibus & infuſionibus, habet decoctionem fru-
uũ,quã vocat aquã. Et alia exẽpla multa dimittimus apud
uthorem noſtrum,ne ſimus prolixi. Item ex aliis Autho-
bus poſſunt ſumi exempla,vt eſt apud filium Serapionis
ſeptimo ſui Breuiarii, lohoc de aqua fœniculi:vbi in fine
pertè declarat ipſam aquam, eſſe ſuccũ fœniculi. Item apud
ali filium Abbas in ſecundo practicæ cap.34. numero 79.
gitur: Aut bibatur cum aqua roſata quæ exprimitur de re-
entibus roſis,&c. Lege etiam in confectione de mezereon.

Aqua ſimplicium rerum quomodo intelligatur.

Rhabarbarũ infunditur in ſucco

De Miua.

NVnc videndũ eſt ſi præſens Miua debet parari cũ melle vel cum zucchario. Etenim ſaluo ſemper meliori iudi-
io,nos tenemus cũ zuccharo cõſtruendã eſſe: qui a licet Au

thor in propria descriptione scripserit cũ melle: tamẽ in fin
addit quòd sunt qui loco mellis ponũt zuccharũ, & propri
quando oportet. In ista compositione granorũ Myrti, lati
oportere nobis videtur, quia (vt testatur Christophorus d
Honestis in cõdito de cytoniis, quod est miua) mel est mag
abstersiuũ quàm zuccharũ. Et in hoc electuario granorur
myrti, nõ quærit Author abstersionẽ, sed potius sedationẽ &
confortationẽ: & ideò præparãda est ista miua cũ zucchar
& nõ cũ melle. Etsi Author in hoc electuario granorũ myr
non specificauit cũ quo sit præparãda, tamẽ in descriptio
ipsius miuæ, cùm scripsit eã fieri cũ zuccharo quãdo opor
tet, dimisit nobis cõsiderandum in omnibus cõpositionibu
vbi ingreditur miua, si ipsa miua, sit cõficienda cũ melle v
cum zuccharo. Et cũ illo quod est magis cõpetens illi cõpo
sitioni debemus conficere miuã. In isto autẽ electuario gra
norum myrti magis cõpetit zuccharũ quàm mel: igitur co
ficienda est cũ zuccharo & nõ cum melle. Similiter & de spe
ciebus debemus habere consideratiõnẽ: quia in pluribus cõ
positionibus legitur: Confice cum miua. & nõ specificatur
debet esse aromatica, id est cũ speciebus, vel sine ipsis: nec si c
miua simplici, vel acetosa, &c. Quando autẽ scribitur, cõfic
cũ miua aromatica siue aromatizata, sicut in isto electuari
& similibus, tũc nõ est dubiũ, quòd debet habere species: tam
quia omnes possunt recipere species, ideò de qualibet pote
intelligi. In illis autem in quibus nõ præcisè scribitur miu
aromatica, vt in cõfectione Alcanzi, & similibus, est cõsid
randum, vtrũ species cõpetant illi cõpositioni, an nõ. Et sic
melius videbitur peritis viris, ita fieri debet. Et nõ est dicen
dum, quòd si simpliciter est scriptũ, cõfice cũ miua, debet in
telligi cũ simplici miua: quia sicut scripsit Author de melle &
zuccharo, ita & de speciebus quando oportet. Et illhic ded
nobis regulã pro omnibus miuis sequẽtibus: quia omnes, &
singulæ possunt confici cũ zuccharo absq; melle: & cũ mell
sine zuccharo: & quandoq; expedit cũ vtroq;, & cũ speciebu
Miua absolutè. & sine speciebus &c. Vnde notandũ, quòd quandocunq; re
peritur absolutè, cõfice cũ miua, semper intelligitur de pri
ma miua. Sed (vt dictũ est) debemus, vel consilio medici, v
aliquo bono modo scire, an illi cõfectioni cõueniãt specie
& tunc cũ prima miua aromatizata, est ipsa cõfectio confi
cienda. Si autẽ dicit: Confice cũ miua aromatica, tũc est ma
gis clarũ, & intelligitur de prima cũ speciebus. Si autẽ dici
Confice cũ simplici miua, tũc intelligitur cũ secunda miua
qu

ab Authore intitulatur simplex, non obstante quòd, vt ,potest recipere species,&c. Si autē dicit: Cum miua ace- ,vt est in electuario confortante stomachū, tunc intelli- r cum tertia, vel quarta miua. Si verò cum miua facta ex o fructuū, tunc de vltima descriptione intelligitur. Et in libet ipsarū est considerandum, si cum speciebus, vel sine: cum melle, vel zuccharo sit primùm paranda ipsa miua. oniam sicut oportet, ita est faciendum. Nam pro variis rmitatibus varia sunt administrāda pharmaca: quoniam m pharmacum, non conuenit omnibus infirmitatibus: omnia pharmaca, vni competunt infirmitati.

Dia Calamentum descriptione Galeni, &c. XXV.



VICENNA quidem in quinto cañ. in primo tractatu primæ summæ, habet confectionē de calamēto, in ponderibus, & quibusdam paucis differentem ab ista. Sed falsò in ipsa Auicennæ legitur reusini, eo in loco, in quo præsens ha- cheisim: quod Bellunensis correxit & scripsit cheisum, od idem est, quod cheisim. Item ipse Auicēna in tertio tra- tu eiusdem primæ summæ, authoritate Galeni, habet ele- arium de calamento. quod est eadem confectio: quanuis quibusdam paucis differat. Filius Serapionis etiā in septi- o, cap. 20. habet electuariū felemeki, quod felemeki ibi ex- nitur esse calamentum fluuiale, & habet electuarium dia- amentum: quæ duo electuaria, habent multam similitudi- m cum ista confectione.

De Calamento fluuiali, & montano.

DE hoc calamento fluuiali siue aquatico, magna est di- sceptatio inter Doctores antiquos & iuniores, ita quòd ens legentis, & perscrutantis eorū scripta, potius cōfundi- r quàm quiescit. Iuniores enim affirmant ipsum esse men- trum, id est, syluestris menta. Dioscorides secundum o- nium translationes, facit capitula diuersa de menta, men- stro, & calamento, & in capitulo de calamento, notat tres ecies calamēti: & dùm loquitur de tertia specie, dicit quòd similatur mentastro, & nascitur in aquosis & aliis locis. eliquæ species nō scribuntur in aquosis nasci. Ex quo igi- r quia tertia species est quæ prouenit in aquosis, ideo illa cipienda est pro calamento fluuiali siue aquatico. Et cùm cit quòd assimilatur mentastro, declarat non esse men- strum: sed speciem calamenti mentastro similem, longio-

ribus tantùm foliis, per quæ dignoscitur à mẽthastro. Se
pio etiã authoritate Dioscoridis, illud idem dicit, & diue
cap. facit. Simon Ianuẽsis autem absolutissimè scribit, qu
calamentũ fluuiale est menthastrũ. Luminare Maius cõc
dat cum Simone, & citat Nicolaum, & Petrum de Cresc
tiis illudmet affirmantes. Etiam cõcordant cum istis, Auth
nouarum additionũ in antidotarium filii Mesuæ, & Ott
Brunfelsius. Item ipse Simon in litera seudenegi, dicit qu
verũ seudenegi, est menthastrũ fluuiale. Et à Serapione sc
bitur præcisè capitulũ de seudenegi, quod est de origano, p
legio, & diptamo. Menthastrũ autem licet quãdoq; reper
tur in aquosis, verũtamen à nullo antiquorum scribitur
aquis nasci. Enimuero nos pluribus in locis, & præsert
iuxta aquarũ semitas, varias vidimus mẽthastri species: qu
rum vna longioribus foliis prouenit, alterius verò folia
rotunditatẽ maximè declinant. Forsan quòd illa quæ lo
gioribus foliis crescit, nõ sit menthastrũ, sed calamentũ f
uiale. Et illam, quæ habet folia rotundiora, putamus esse v
rum menthastrũ. Quoniam constat per Dioscoridẽ & ali
Authores, calamentum fluuiale habere folia longiora qua
menthastrũ. Insuper autem dicimus, quòd siue sit calamen
fluuiale, siue sit menthastrum, nõ est magna difficultas in
ipsa, & sine aliquo respectu, potest poni alterũ pro altero
medicinis. Quoniã antiqui (vt plures testantur, & præcip
Matthæus Syluaticus, in capitulo de calamento) non fac
bant differentiã inter virtutes istorũ generũ, scilicet ment
calamenti, pulegii, & similiũ. Calamentũ autem fluuiale
suprà diximus) à filio Serapionis, selemeki vocatur. Vn
in præfato electuario selemeki, dixit: Et est calamentũ fluui
le. & infrà: Recipe calamenti fluuialis, & calamenti camp
stris, &c. Et infrà inibi dicit, quòd duæ species calamẽti, s
licet fluuialis, & montani (quod vocat cãpestre) debẽt esse
Creta insula. ait enim: Et duæ species calamẽti oportet qu
sint ex Creta: quòd si nõ inuenis vtranq;, elige ex eis quæ n
scuntur in locis altis, siccis & similiter alhasce, &c. Calame
tum autẽ montanũ est nepita, vel nepeta (vtroq; enim mo
scribitur apud Authores) & propriè illa, quæ vulgò dicit
mentucia, & nepitella, quoniã est alia nepita, quæ alio no
ne vocatur cataria, siue herba cataria: vulgò autẽ gattaria: n
obstãte quòd & aliæ herbæ plures simili vocẽtur nomine,
est valeriana, &c. Hæc autẽ nepita cataria habet folia simil
vrticæ, vel potius melissæ, hirsutoria tamẽ, albiora, & maio

Calamentum fluuiale est menthastrum.

Menthastrum.

Selemeki.

Calamentum montanum est nepeta.

Nepeta.

Herba cataria.

I

Et habet haſtas plurimas, quadrangulatas, rubentes, bicu-ali altitudine aliquãdo ſe extollentes. In ſapore autẽ ſimi-ia eſt mentuciæ præfatæ, ſed in odore potius æmulatur egiũ quàm mentuciã: vnde non deſunt, qui vocant iſtam ueſtre pulegium. Cati eam valde comedunt, & delectantur ipſá: quamobrem catariæ nomen ſibi vſurpauit. Tamen c herba ab Authore noſtro calamẽtum ſylueſtre vocatur: de lege infrà, in ſyrupo de calamẽto primæ deſcriptionis.

De Seſeli, ſiue mauis Seſeleos, ſeu Silere montano.

Eſeli ſiue (vt aiunt) Seſeleos vel ſiſeleos, vulgò ſiler mon-tanum dicitur. Et licet ſiler montanũ quo vtimur, nõ be-ẽ in omnibus videatur conuenire cũ deſcriptionibus Dio-oridis de ſeſeli: tamẽ non eſt cyminum ſylueſtre, vt aliqui tant. Quia ſi legis vtraque capitula, videlicet de ſeſeli & de mino ſylueſtri, magis videtur cõuenire cũ ſeſeli, quàm cũ ſcriptione de cymino ſylueſtri. Clarum quippe eſt, quòd runq; eſſe nõ poteſt, cùm omnes Authores diuerſa de ipſis pitula faciant. Inſuper ſunt nonnulli, qui exponũt cyminũ rmenũ eſſe ſeſeleos, quod quidẽ nobis non placet: pro quo de infrà in Dyacymino. Verũ ſi hoc ſiler montanũ differat ſeſeli, neſcimus. Scimus autẽ pro certo, quòd nõ eſt cymi-um ſylueſtre, ſed (vt in dicto Diacymino oſtẽdemus) aliud: uoniã pluries nos habuimus de ipſo vero ſylueſtri cymi-o. Attamen nõ haberemus pro magno incõuenienti, ſi ſiler nontanũ pro vtroq; compenſetur, ſcilicet pro ſeſeli, ſi for-è non ſit ipſum ſeſeli, & pro cymino ſylueſtri. Saluo tamen neliori iudicio, potius iudicamus apponendum eſſe pro ſe-ſeli, quàm pro ſylueſtri cymino. Et donec habuerimus me-iorem de eo cognitionem ſemper pro ſeſeli adminiſtrabi-nus. Pro cymino autem ſylueſtri, cui non placuerit ſatiuo ti, hoc ponendo non putamus malum eſſe. Præterea Anto-nius Muſa Braſaulus in ſuo ſimpliciũ examine, dicit, quòd hoc ſiler montanum conuenit cum duabus Dioſcoridis de-ſcriptionibus de ſeſeli: Videlicet planta conuenit ſeſeli Maſ-ſilienſi, & ſemen ſeſeli Aethiopico, propter amaritudinem. Vnde illa acredo ſeminis, quã Dioſcorides ſeſeli Maſſilienſi tribuit, poteſt accipi pro amaritudine ſeſelis Aethiopici. Et ſic poteſt ſtare, quòd hoc ſiler montanũ vſuale, ſit ſeſeli Maſ-ſilienſe à Dioſcoride deſcriptum.

Siler montanum ſupplet locum ſeſelis & cymini ſylueſtris.

De Petroſelino.

SEcundum Dioſcoridẽ & ferè omnes Doctores, Petroſe-linum non eſt iſtud quod præ manibus habemus, & in

hortis vbiq; seritur: quódq; vulgi corruptela petroselinũ falsò appellat. Cũ separatim oẽs faciãt capitula de petroselino & selino, & cæteris generibus, siue speciebus apii: quod quidem selinum est verè nostrum vocatum petroselinũ. Et nota quòd in hac descriptione etiam habetur apium, quod est propriè ipsum selinum, de quo mox dicemus. Verissimum autem petroselinũ, licet dicatur à Dioscoride in Macedonia nasci: tamen nos credimus in collibus Italiæ & aliis regionibus asperis, quanuis non sit cognitũ, procreari. Quia nos propriis manibus, in Rheatinis montibus, & supra Palumbariam, pluries collegimus quandam apii speciem inter petrosas crepidines exorti, quam putamus esse verũ petroselinum, siue apium de petra: quam quidem herbam ostendimus iam pluribus peritissimus viris & medicis, & herbariis, qui omnes in vnum ad votũ nostrum conueniunt. Etenim in omnibus correspõdet descriptioni Diosc. de petroselino. Sed quia nõ sumus bene certi de eo, magis vsi sumus hoc nostro petroselino domestico. Imò verius selino vsuali, & hortensi quàm ipso: quia (vt multi testantur) parum aut nihil differt in virtute alterum, ab altero, id est selinum, à petroselino.

De Apio.

APium simpliciter scriptum, vt in præsenti descriptione semper (testantibus pluribus fide dignis authoribus, vt Plinio cap. 11. 20. libri, &c.) de selino est intelligendum, scilicet de nostro vulgò nuncupato petroselino. Quæ quidem species, selinum vocata, à Dioscoride anteponitur omnibus aliis descriptionibus specierũ sui generis. Etiam si scribatur apium hortense, siue satiuũ, illud idem intelligitur Selinum seu Græcè selinon. Quando autem scribitur petroselinum sicut suprà, est alia species, & intelligitur apiũ de petra: quã uis in defectu ipsius (vt dictũ est) possit poni selinũ. Quãdo autem inuenitur scriptũ apium palustre, siue apium aquaticum, accipienda est ista species, quæ simpliciter apud vulgares vocatur apiũ: quæ species, vt plurimũ in aquosis prouenit: vnde hydroselinon Græcè dicitur. Quãdo autem apium Macedonicũ, quod Græcè hipposelinon, id est apiũ Caballinum vocatur: est alia species. Et apium risus, siue apiũ raninum, aliud genus est, &c. Et sic est videndũ, de quo apio Author intelligit, cùm apium scribit. Vnde in præsenti descriptione duas apii species posuit, apiũ petreũ videlicet & apiũ satiuũ: quod satiuũ propriè est nostrũ vulgò petroselinum falsò nuncupatũ, quod libenter ab omnibus in ciborũ condimen-

Selinum. *Apium hortense siue satiuum.* *Apium palustre.*

…entis assumitur. Verum petroselinum autem est (vt su… …iam diximus) apium de petra, quod non seritur in hor… …ed sponte in crepidinibus montium oritur. Et abundan… in Macedonia.

De *Hasce, seu Halasce, vel Haasce, &c.*

HAsce, quamuis ab Authore nostro, etiam sub capitulo de hysopo seu hyssopo describatur, tamen secundũ ve…tem nõ est hysopus: quoniã si esset hysopus, fuissent tres …opi species secundum ipsum, qui postea immediate facit …d capitulum de duabus speciebus hysopi. Omnes docto…, excepto ipso Authore nostro, concordant in vnum, scri…es quòd sunt tantùm duę & non tres hysopi species. Vn… magis credendum est tot viris, quàm ipsi soli. Et licet etiã …i interpretatus est vocabula filii Serapionis dicat in Sy…nymis, hasce, id est hysopus hortensis. nõ est tamen tantę …horitatis, vt ei plus fidei adhibeatur, quã Dioscoridi, &c. …edimus autem (si non est error interpretis) Authorem no…um à similitudine quàm habet cum hysopo, deceptũ pu…sse hasce esse hysopi speciem, & nominasse eam speciẽ du…ci nomine, videlicet hasce, & hysopũ, quoniam: scribendo …rticulariter eius differentias & proprietates, dicit ꝙ est …ter epithymi: & infrà absolutè scribit hasce. Etiam in suis …nonibus ponit in pluribus locis hasce, & hysopũ, tanquã …iud ab hysopo. Ex quibus quidem credendum est, eum du…tasse, si verè esset species hysopi: quod vel ex ipsius verbis …gnoscitur cùm scripsit: Dicunt quidam quòd est hysopus …rtensis: rursum alii, quòd est vna ex speciebus origani, &c. …asce autem siue haasce (vt omnes exponunt) est thymus, …uod etiam patet concordando capitula Authoris nostri …hasce, & Serap. de thymo. & Auicennæ, de Haasce: cum ca…itulis Dioscoridis & aliorum de thymo. etiam Simon Ia…uensis in litera thymus, dicit ꝙ thymus vocatur Arabicè …asce. Vnde Serapio cap. de thymo, quod incipit Hasce, id est …hymus, &c. ergo haud dubiè hasce est thymus. At quia Au…hor in præsenti descriptione posuit alhasce, non est quæren…um an sit aliud, ab hasce: quia illa syllaba al, vt dictum est su…rà, in confectione Alchermes, aliquando additur dictioni…us pro articulo, seu præpositione: vnde alhasce, id est de ha…ce. Cùm autẽ dicit extremitates alhasce, dat intelligi ꝙ acci…iendę sunt cimæ thymi, non epithymũ, vt prę sumunt non…ulli insipientes aromatarii. Quid autem sit thymus, quære …nfrà in syrupo de epithymo.

Diatri

Diatrion pipereon descriptione communi, &c. XXVI.



OMEN accepit hæc cõpositio à tribus speci bus piperũ quæ in ipsam ingrediuntur. Aui in quinto canone habet diapipereõ, cuius de scriptio in multis cum ista concordat. Filiu Serap. in septimo habet duas descriptione quasi similes, & vocantur Electuaria diapipereon: sed prim quam ponit authoritate Galeni, magis conuenit cũ ista. Se animaduertendum, quòd per multas impressiones, in præ senti descriptione, est error in dosi. Secundum veritatem le gendum est: Dosis eius est, ab ℥.j. vsque ad ij. & non à ʒ.j. &c etiam in quibusdam impressionibus, deest ameos, quod de bet esse post spicam. Omnia hæc sic se habent, in antiqui exẽplaribus. Nam si legis filiũ Serapionis authoritate Gal ni, non ad ʒ. sed ad coclearia exhibet hoc electuarium, &c.

De omni Pipere,

PIper triplex in medicina quęritur, lõgum, albũ, & nigrũ Non quòd sint tres differetes plantæ, ex quibus procreẽ tur tres variæ species Piperum, sed quia de eadem planta fru ctus tribus variis colliguntur temporibus, ex quibus prim ipsius collectio potius debet dici germen aut flos, quam fr ctus: quoniam in principio suæ germinationis, germina quemadmodum auellana & similia faciunt in partibus no stris: & de illo germine antequàm floreat colligitur, & voc tur Piper longum. Postea illud, quod non est collectũ, cre scendo floret, & facit fructum in racemulis, de quo ante ma turitatem sumitur: & quia à natura sui immaturum e albicans, ideò sic collectũ & exiccatũ, Piper album appellat Quod verò residuũ est in plãta, maturescẽdo nigrũ efficitur & Piper nigrũ nũcupat. Et sic ex vna & eadẽ arbore, omne tres Piperũ species ab Authoribus descriptæ colliguntur. S quis verò his herbis nõ vult pręstare aures, legat cap. Diosc de Pipere, legat Plin. legat Serap. legat & omnes probos Au thores tã Græcos q̃ Arabes necnõ & Latinos, tã antiquos q recẽtiores, quos breuitatis causa dimittim⁹, qui omnes qua si vno ore huius rei veritatem testantur. Præterea, quia Pi per album aut non colligitur diuisim, aut si colligitur, non tamen defertur ad nos sicut Piper nigrum & longũ, ex ipsi granis nigri Piperis, lecta grana albiora seu subalbida sunt pro Pipere albo administranda: quoniã in collectione ipso rũ granorũ, nõ oĩa sunt æqualiter natura. vt videre licet in nost

Piper lõgũ. *Piper albũ.* *Piper nigrũ*

tris arboribus,non omnes vnius arboris fruct⁹,vno die
urescere,sed successiuè de die in diẽ, & quũ maior pars
rum ad perfectionem suæ maturitatis peruenit,licet ali-
sunt immaturi,simul colligũtur omnes,vnde creditur ꝙ
eris grana quantò sunt nigriora, tantò maturiora: &
ntra quanto albiora,tantò acerbiora. Et saluo melio-
dicio,in defectu Piperis albi,pro eo potius apponendũ
cẽsemus Piper longũ q̃ nigrũ,quia in stipticitate & cõ-
atione magis conueniunt inter se. Potest etiam poni ni-
,quia cũ albũ sit in medio,de vtroq; ipsorũ participat.
uidem secundũ Philosophũ,mediũ participat de extre-
s. Similiter si caremus longo potius debemus accipere al-
q̃ nigrũ,quia albũ magis appropinquat lõgo,q̃ nigrum.
ẽ diuerso,in defectu nigri ponendum est albũ, quia pro-
pquius est. Itẽ quandocũq; duæ ipsorũ species desunt,per
iquam supplẽdũ est. Sed quãdo simpliciter legitur Piper,
per albũ intelligitur,secundũ aliquorũ opinionẽ & pro-
Nicolaus Præpositus in suis analogiis, & etiã quia (vt
nt Auic.& filius Serap.in diacymino,quod ipsi ponunt
thoritate Galeni) Piper albũ cõfortat stomachũ plusquã
æ duæ species. Sed dictus filius Serap. habet in sua descri-
õe,ꝙ loco piperis albi quãdo deest,debem⁹ vti helleboro
gro. Quod quidẽ esse ipsius filii Serapiõis,haud facilè cre-
potest. Nã in descriptione Galeni, quæ intitulatur Diospo
cũ,quod est in quarto de sanitate tuẽda,nõ legit᷑, nec in
scriptione Auic. Quare sic lege: Quòd si nõ inuenit᷑ Piper
bũ,vtere loco eius nigro.& illud ex helleboro tollatur,qm̃
n conuenit in tali descriptione helleborũ. Quin vbique
alũ est pro Pipere albo, vti helleboro nigro. Igitur emedã
s est loc⁹. Itẽ quãdo legitur macropiper,intelligitur lõgũ
ãdo autẽ leucopiper,illud est albũ:cũ autẽ melanopiper,
tellige nigrum. Et sic est secundum veritatem: Lege etiam
Pipere infrà in Hiera diacoloquintidos inuẽtione Ruffi. *Piper albũ absolutè.*

Diacyminum ualens, &c. XXVII.



IACYMINVM à cymino quod recipit, nomen sibi vendicauit. Mirati sumus de Christophoro de Honestis,qui in sua cõmẽtatione asserit,vocari Diacinnamomum. Et quamuis cinnamomum in ipsam compositionẽ ingrediatur,tamen non est tantæ quantitatis seu qualitatis,quòd prædominari cymino&c.possit, atque exinde sibi nomen com

compositionis vsurpare. Diacyminum igitur legendum e[st] & non diacinnamomum.

De Cymino carmeno, & Cymino in generali.

CYmini tãtùm tres species, siue tria genera à Dioscor[i]de describuntur. Et primo de satiuo loquens, cõmend[at] suum saporẽ in generali de quacunque regione: & in part[i]culari, maximè laudat Aethiopicũ, quod ab Hippocrate r[e]gium nuncupatum est. Postea facit descriptionem de sylu[e]stri, quod diuidit in duas species, &c. In hac autem compo[si]tione, Author posuit cyminum carmenum. Est igitur nũc [vi]dendum, an hoc cyminum carmenum, sit vna ex speciebus [à] Dioscoride descriptis, an alia distincta ab ipsis. Et quid[em] cyminum carmenum? Certum est quòd Pandectarius co[n]funditur in suis descriptionibus, cùm confundit cymini [spe]cies, dicens: Cyminum carmenum, id est seseleos, cyminu[m] album idem, cyminum dulce idem, cyminum rusticorũ id[em]. Si autem est seseleos, quomodo est dulce? Non enim legit[ur] apud quemquam, seseleos dulcedinem habere, &c. Item cit[at] Serapionem scribentem authoritatẽ Dioscoridis, & dicent[em]: Et est quoddam boni saporis, & propriè est carmenum, [&] eius expositio est regale, &c. quæ causa tædii non scribimu[s]. Diligens lector facillime omnia percurret. Simon Ianuẽ[sis] credit non bene expositum esse Galenum in medicina, quà[m] composuit Herodi ad stomachum, ꝙ cyminum carmenu[m] sit seselos, inferre volens, quòd ipse sit alterius opinionis. [Et] subscribens authoritatem Serapionis dicit, ꝙ exponitur r[e]gale, & est honi saporis: quasi dicat, hãc descriptionem m[a]gis approbo. Serapionis autem hæc sunt verba: Camum sit [a]camin, id est cyminum. Rhasis: Cymĩnũ carmenum est ag[re]ste. Quam Rhasis authoritatem putamus additam esse lib[ro] Serapionis, quia postea sequitur authoritatẽ Dioscoridis [di]cens: Est quoddam boni saporis, & est propriè carmenu[m] & eius expositio est regale, &c. Quę quidẽ Serapionis d[e]scriptio à Simone citata, est ipsamet descriptio Diosc. de [sa]tiuo cymino, & non de syluestri. Et vbi Diosco. dicit ab H[ip]pocrate regium appellari, Serapio scribit regale exponi. Et quãdoq; cyminum Carmenum vocatur cyminum Indum, vt patet per filium ipsius Serap. in septimo Breuiarii. in Co[n]fectione Inda: vbi habet cymini Indi, & est Carmeni, &c. Ca[r]menum autem dictum est à regione. Vnde Auic. sic scribi[t]: Eius, aliud est Carmeniũ (quod idem est quod carmenũ) [&] aliud est Persicũ, & aliud Enium, & aliud Nabathium. Ca[r]meniu[m]

nium verò nigri coloris est,&c.Cùm autem Diosc. lau-
Aethiopicũ,potest esse ꝙ illa regio dicta Carmenia (vel
tius Carmania,quæ est in Asia) à qua nomẽ accepisse cre
ur,sit in Aethiopia:quia secundum Ptolomæum, Pliniũ,
lios cosmographos duæ sunt Aetiopiæ, quarum altera
atur in partibus Asiæ:altera verò in Aphrica. Et sic Car
nũ,idem est quod Aethiopicum.Siquidem & Galenus in
descriptione,speciatim habet Aethiopicum:per quod cla
s probatur Carmenum significare idem quod Aethiopi-
n.Item Hali filius Abbas,in decimo practicæ,in diacymi
& aliis in locis,nõ Carmeni,sed Carmanici,habet, quod
dimus rectius,ex quo probatur à regione dictum.Etiam
sset dici,quòd à similitudine dicatur Aethiopicũ,vt subin
ligatur nigrum,tanquam pellis Aethiopum.Ad quod cõ-
ntit descriptio Auic.qui dicit,cyminum Carmenũ esse ni-
i coloris,&c.His igitur bene discussis,colligitur,ꝙ cymi
um Carmenum non est seseleos,vt volunt Matthæus Syl-
ticus,& cæteri ipsum sequentes.Nec est cyminum sylue-
re,vt aliqui credũt:neq; enim est alia species cymini à Dio
oride non descripta.Sed est cyminũ Carmenum idẽ quod
thiopicum:domesticum seu satiuum optimum,& electũ, *Cyminum Carmenũ.*
oni saporis,nennon & optimi odoris,à Dioscoride in pri
o loco,& pro satiuo descriptum,&c.Quapropter pro cy
ino Carmeno,accipiendum est quod melius inueniri po-
st,scilicet satiuum,recens optimũ,&c.Et sic erit secundum
ritatem,& de mente Authoris.Cyminũ siue cuminũ,quod
em est,satiuum licet in Diosc.non legatur in Italta nasci, *Cyminum Apuliense.*
tamẽ in illa ora Italiæ,quæ olim Magna Gręcia,nũc verò
pulia dicitur,laudatissimũ habetur,de quo abundantius &
centius,per totã Italiã & extrà,exportatur.Et ideo lauda-
ilius cæteris:quia cùm sit quòd cyminum non potest diu
seruari,antequàm ex Aethiopia & aliis regionibus veniat
d nos,erit corruptũ,seu propinquum corruptioni. Quare
on erit currendũ in Carmeniã,neque in Aethiopiam, neq;
n alias mundi prouincias,cùm possimus habere hoc Apu-
ense,quod est optimũ & vulgaris notitiæ:quam ob rem de
o non est dubium declarandum.Syluestre autem cyminum *Cyminum Syluestre.*
pud nos (quod sciamus) non sponte prouenit,sed satum (vt
xperti sumus) nascitur,& crescit sesquipedali altitudine,fo-
iis,qualia Diosc.pingit capitulis quatuor aut quinq;, melã
hio haud dissimilibus:seminibus albis,plenis, satiui cymi-
i odorem & saporem imitãtibus,&c.& propriè est illud se-
men,

men, quo vt plurimum nostri temporis aromatarij abutuntur pro minori cardamomo, quódq; nonnulli (quanuis male) vocant nigellam citrinã. Possumus tamen, saluo semper meliori iudicio, pro cymino syluestri vti silere montano, vel semine veri ammeos, vel carui, vel (vt melius dicamus) domestico & vsuali cymino, vt dictum est suprà in Diacalamenti descriptione. Cyminum dulce autẽ, secundum Plateariũ, est anisum, & non seseleos, &c. Præterea sciẽdum, quòd Author vult, vt pridie infundatur cyminũ in aceto, hac de causa: videlicet vt acetum temperet caliditatẽ eius, & faciat operationem suam meliorem. Modum autem infusionis eius, ac omnium medicinarũ, quære infrà in Confectione de mezereon, in generali regula. Insuper quæritur, quare Author in prima Diacymini descriptione, posuit simpliciter cyminum: & in ista specificauit Carmenum? Dicendum, quòd ipse Author postquam fecit experientiam de prima compositione, inuenit quòd vigor potentiæ eius non protendebatur ad sedandum dolorem stomachi generatum à grossa ventositate, & flegmate grosso, &c. Et ideo fortificauit illam, permutando addendo, minuendóve suam descriptionem, & operationem componendo istam. Tamen placuit ei etiã seruare primam descriptionem, vt si cui placuerit, possit ea vti in paruis necessitatibus. Et propterea hîc posuit cyminum Carmenum: quia teste Auic. in capitulo de cymino. Cyminum Carmenum est fortius omnibus aliis speciebus. Quamobrem fortiores habet virtutes, & operationes in dissoluendo grossas ventositates, &c. pro quibus hæc compositio ordinata est.

Cyminũ syluestre supplentia.

Cyminum dulce.

De Ammio vel Ammi, siue mauis per genitiuum minus rectè, ameos.

NOn est hodie quòd sciamus in Italia, qui ameos certè veram agnoscat plantam. Vnde varii pharmacopôlæ variis pro eo vtuntur plantarum seminibus. Certè verũ ammiũ non est cognitũ in Italia, neque est, quod multò peius est, qui quærat agnoscere. Omnes enim accipiunt quòd primum ad manum venit. Emunt & vendunt, sed quid emant, quid ve vendant, ignorant. Et quoniam de simplicibus medicinæ necessariis, vix decimæ partis veritatem sciunt, contrarius effectus pluries sequitur ex operationibus suis quàm morbi curatio. Pro ammi autem confitemur nos ambigere, an verum sit quo vtimur. Attamen valde approximatur Diosc. & aliorum Authorum descriptionibus. Vnde malo (vsquedũ habeatur cognitio veri ammos) vti eo, quàm tot diuersis herbarum seminibus, non solùm nobis sed etiã medicis

Ammi nostri descriptio.

s peritioribus incognitis. Planta autem ſeminis quo vti r, eſt exilibus foliis, tenerrimo ac minimo fœniculo ſimi is. Haſta recta, duobus palmis ferè extollitur, gracilibus nulis plena, in quorũ ſummitati bus vmbellulæ ſunt bre , dauco ſimiles, multò tamen minutiores, in quibus flo- i albi, & ſemina minutiſsima inſunt. Quorum odor cu no ſatiuo non abſimilis eſt: Sapor autem non (vt ait Dio- rides) origani (ſi tamen hoc quo vtimur verum origanũ ſed dicti ſatiui cumini, acutior tamen, & quaſi ad pipe- guſtum trahens. Sed plus de cumino, quàm de pipere ſa . Dictam autem plantam cum ſemine, foliis, & parua ra- e (quæ alba eſt & lignoſa) oſtendimus pluribus probatis dicis, ac eruditioribus viris, à quibus omnibus valde lau- um eſt tale ſemen, pro ammi in confectionibus admittẽ- m. Quod quidem ſemen plurimi credunt eſſe verum am- , quódque quibuſcunque quotidie poſſumus oſtendere: oniam circa Romam, & pluribus in aliis locis prouenit inculto ſolo, & iuxta viarum ſemitas.

De folijs Rutæ.

N hoc Diacymino, & ſimilibus, in quibus ſcriptum eſt, Foliorum Rutæ ſiccorum. hoc notatum habeas, quod di- Galenus libro quarto de regimine ſanitatis, circa mediũ idelicet in confectione diacymini, quam ipſe vocat Dio- oliticum) quòd folia Rutæ ſint commenſuratè præſicca- quia ſi ſint vehementer deſiccata, acria fiunt, & amara, & agis calida. Et ſi ſint ſicca minus, quàm oportet, remanet eis quædam humiditas ſuperflua indigeſta, qua mediante nt ventoſa, & impediunt vltimationem digeſtionis, &c. e quo quidem, eſt valde curandum. Idem hoc etiam refe- nt, filius Serapionis & Auicen. in ſuis de antidotis, ſcilicet diacymino authoritate Galeni deſcripto. Galenus quidẽ lt vt ſint deſiccata ad ignem, in vaſe fictili: perfectè tamen rius in fornace decocta. Peritus autẽ aromatarius, omnia gat diligẽter prudenti diſcretionis menſura: quoniam hic, in ſimilibus, non poteſt aſsignari determinatus punctus gnoſcendi quando folia Rutæ, & ſimilia, ſint mediocriter ccata. Hoc tamen dicimus, vt ita ſiccẽtur, quòd poſsint opti è puluerizari. De Ruta quære infrà.

De Baurach.

BAurach, id eſt nitrum, cuius quidẽ ſunt multæ ſpecies, & ex variis prouinciis, & ex variis coloribus, vt Author no er in proprio cap. ſcribit. Ab omnibus autem laudatur ha-

bens rubedinẽ,& maximè illud quod fit in Armenia. Et fo
taſſe generatur in terris,in quibus eſt illud laudatiſsim u
lutum,quód vocatur lutum armenum, hoc eſt, bolus arm
nus. Nam Author hic poſuit Baurach rubei, quod eſt opt
mum,ad differentiam albi, & cæterorum quæ non ſunt t
tæ bonitatis. Nonnulli ſiquidem hallucinãtur,putantes B
rach rubeum eſſe ſal Ammoniacum,quod non eſt. Sed cù
nos caremus Baurach rubeo,atq; armeno(ſaluo ſemper p
dentiorum iudicio) poſſumus loco eius ponere de optim
nitro albo. Et ſunt qui ponunt pro eo in cõpoſitionibus
rubeum,quod excauatur è montibus,in Italia, & Hiſpani
& aliis locis : quos credimus non malè agere, quia illud
acutius eſt marino:ſed nobis videtur eſſe melius,vt appon
tur pro eo(ſicut diximus)ſal nitrũ album,minerale,ſi hab
poteſt:ſin autem,artificiale. Et nota quòd hæc cõpoſitio di
cymini præſens,eſt ordinata pro magnis neceſsitatibus,ſc
licet ad expellendum groſſas ventoſitates,vt ſuprà dictũ e
& ideò Author poſuit in ea Baurach: quia(vt teſtatur Auic
na in cap. de Baurach)Baurach non comeditur, niſi propt
magnam cauſam. In paruis verò neceſsitatibus,Diacymin
ſupraſcripto debemus vti:niſi alicui magis placuerit vti Di
cymino,in antidotario Nicolai annotato.

Nitrum rubeum ſupplentia.

Sal montanũ in Italia & Hiſpania,&c.

De Contritione ſpecierum.

INſuper notandum,quòd licet hoc Diacyminũ non ſit ſ
lutiuum, contritio tamen ſpecierum eius debet eſſe gro
ſa,quia habet expellere ventoſitatem groſſam &c. Atq; hui
rationem reddunt Galenus,& filius Serapionis,& Auicen
authoritate ipſius Galeni, loquẽdo de diacymino locis ſu
quaſi vno ore,in his verbis : Et oportet(aiunt)vt ſcias iter
quòd quando vis vt ſit eius euacuatio,plus fit contritio m
dicinarum groſſa. Et illud ideò, quoniam ſcio hominẽ q
contriuit hanc medicinam contritione vltimà: quoniã n
ſciuit illud,quod ego dixi:quare non reſoluit naturã omn
no,imò prouocauit fortiter. Et venit ad nos mirans,& qu
rens de cauſa in hoc. Et illud ideo, quoniã ipſe exiſtimab
quòd in corpore illius viri eſſet proprietas, quæ eſſet cau
in hoc quod accidit. Poſtquam ergo feci ſcire eum,quod c
ſa in illo, eſſet diſpoſitio cõpoſitionis eius:tunc compoſi
eam ſecundò, ſicut præcepi ei, & cõpleta eſt eius operati
Oportet ergo vt ſerues hanc determinationẽ in cõpoſitio
reliquarum medicinarum. Hæc illi. Hoc etiam authorita
ipſius Galeni,breuiter tangit ipſe Author noſter in capitu

rectificatione medicinarum,cum modis triturationum, exemplo secundi,quod est vt medicinis aliqua proprietas quiratur.dicens:Inquit Galenus,Institi vltimè triturãdo, puluerizando cyminum, & cùm esset naturæ solutiuum, ctum est vrinæ prouocatiuum,&c.Quapropter est aduerndum in contritione aliquarum cõpositionum, quæ licet on habeant soluere,habent tamen expellere ventositatẽ,&c. t est Diagalanga, & hoc diacyminum, & similia. Species nim huiusmodi grossiori modo sunt conterendæ.

Confectio de seminibus,&c. XXVIII.



IN pluribus antiquis exemplaribus non habetur hæc præsens confectio de seminibus. Tamen quia in aliquibus est, non iudicauimus ipsam amouendam esse de loco suo. Cõfectio enim de seminibus,& diaspermaton, idem sinificant. Sperma enim Græcè, Latinè semen dicitur. Sed iendum,quòd in impressis libris magis mendosis, vbi letur:Cardamomi,spicæ,caryophylorum ana,ʒ.iij. legendũ t,añ.ʒ,iiij.vt est in exemplaribus illis,& in libris correctis. pecies nanque istius confectionis terendæ sunt sicut spees Diacymini, & similium,&c. Auic.in quinto cañ.habet nam confectionem de seminibus, quæ differt ab ista.

De Amomo.

FRustrà est in Amomo prolongare sermonem, scilicet in describendo antiquorum & iuniorum cõtrouersias, e huiusmodi simplici. Quod enim nunquã habuimus,nec idimus, neque per quanuis tertiam personam cognoscere aluimus,declarare nõ possumus. Hoc tamẽ nõ est silentio ræterеundum,videlicet quòd hodierni aromatarij pessimè gunt, substituentes pro amomo quoddã semen inodorum uiusdam vilissimæ herbæ,non legentes apud Dioscoridem, uòd amomum est valde odoratum,&c. Quod autem legiur in Serapione de pede columbino,cõiectamus potius esse nterpretis,quàm authoris, quoniã pes columbinus non est momum. Iuniores quidẽ conati sunt hoc elucidare,sed ma gis obtenebrarũt.Legitote apud ipsos.Vnum demũ insuper st dicẽdum,ꝙ caremus amomo vero:quia nec ab Armenia, neq; à Medorũ regionibus, neq; è Ponto, verũ amplius ad os exportatur amomum. Sed pseudo amomũ multiplex,& bũdè vbiq; colligũt nr̃i Herbarij:super quo, & aliis pluriбus,nõ magis herbarij & aromatarij, quàm medici(quorũ

est proprium officium inuestigare medicinas,& facere vt habeantur veræ)vituperandi sunt. Nam quomodo possunt habere honorē suæ artis medicæ,si cōposita medicamenta non componantur ex veris medicinis? At si quædā non possunt haberi vera simplicia,vel saltē vt ex æquipollentibus cōpensentur. Et non vt vnusquisq; ad libitum ponat quicquid ad manū venit. Enimuerò medici fugientes laborē, cōmittunt suum honorē,& vitam hominū, etiam & suā manibus ignorantium aromatariorū. Quoniam vtplurimū aromatarij hodierni sunt idiotæ,& non curant studere nisi his è quibus magis lucrū accipiunt.In quorū officinis libri(prçter diurnale cōputorum dati & accepti)non habēt locū.Et quod peius est,sæpius cum ignorātia cohabitat mala cōscientia,&c. Sufficit intelligenti pauca.Vnde quia non habetur amomū, loco eius,secundū Gal.Aëtium,Paulum Serapionē, & alios plures, acoro vti debemus. Sed quia etiā caremus vero acoro,possumus vti asaro:quoniā(saluo meliori iudicio)inuenimus in nostro Rhasi antiquissimo manuscripto,ꝙ amomum,acorus,& asarū, ad inuicē mutuantur vnum pro alio.

Amomum supplentia.

Confectio de Cytonijs bona,&c. XXIX.



PRAESENS confectio,& sequēs,& alia,quç habetur in fine tertiæ distinctionis,ab ipsis cytoniis denominationem sumpserunt. Etiā & omnes miuæ, si fiunt cum speciebus, possunt largo modo dici cōfectiones de cytoniis. Sed sciendum,quòd additiones,siue aliquæ siue omnes, quæ scribuntur in fine istius confectionis & similium, non sunt in ipsas confectiones apponendæ ab aromatariis, nisi de mandato medici cognoscentis infirmi necessitatem,&c.

De Cinnamomo, & Darseni, & Cinnamo.

SVprà in confectione de Cinnamomo disputauimus de Cinnamomo,& darseni,& cinnamo,&c. Sed quia in prçsenti descriptione est per impressos libros cinnamomum,& postea infrà in eadē descriptione legitur darseni, & vtrunq; simpliciter,oritur dubium nostræ suprascriptæ declarationi aduersans:quia si per cinnamomum, & per darseni intelligeretur vnum & idem, Author nō posuisset bis idē simplex in ipsa descriptione,non obstante quòd sit per varia vocabula.Ad quæ respondemus, quòd si ita esset,vt in libris impressis habetur,verè contradiceretur nostræ declarationi de cinnamomo,&c.Sed quia nos possumus probare per viginti & plura

lura exemplaria antiqua, quæ vidimus, omnes impreſſio-
es in hoc & in multis aliis locis eſſe mendoſas, apparet pu-
o non contradici noſtræ deſcriptioni. Annotauimus qui-
em ſuprà in confectione de cinnamomo, quòd quando-
unq; ambo, ſcilicet cinnamomum, & darſeni, inueniuntur
mpliciter poſita in vna & eadem cōpoſitione, ſemper eſt er
or in ipſa deſcriptione: & ita re vera eſt. Nam libri antiqui
correcti non habent hîc ſcriptum cinnamomi, ſed cinna-
ni. Et qui nolunt credere, accedāt, videant, legant & ipſi, ve-
itatémq; perſcrutentur, &c. & intelligent queadmodum in
icta confectione de cinnamomo declarauimus, quòd aliud
ſt cinnamomum, à cinnamo. Lege ibi. Sed bene ſcimus hu-
uſmodi erroris originē, quam ad maiorē veritatis certitu-
linem ſuccinctè deſcribemus. Siquidē (vt aliàs diximus) co-
nati ſumus habere apud nos tot libros antiquos manuſcri-
ptos, quot inuenire potuimus. Et nullo labore aut pretio
perterriti, non ſolum intra vrbē, ſed & extra, habito aliquo- *Librorū copia quomodo paretur.*
rum indicio, omni diligētia quæſiuimus; vnde quoſdā emi-
mus, quoſdā qui habebant cōmodauerunt nobis, quoſdam
verò gratis, amore Dei, & eleemoſynę cauſa, à nonnullis ac-
cepimus. In illis igitur multa perſpicimus, quæ in impreſ-
ſionibus ſunt vitiata. Vnde ex dictis libris aliqui hîc, & aliis
in locis habēt ſcriptū in longū & ſine abbreuiatione ſic: Cin
nami, vel Cinami. Aliqui autem cum abbreuiatione habent
quatuor vel quinq; primas literas, ſcilicet cina, vel cinna, &
ſuper vltimā ipſarū, quod eſt a, eſt poſitū i, ſic cina^{i}, vel cin-
na^{i}, taliter ꝙ quilibet poteſt dictā dictionē abbreuiatam, du
plici ſenſu intelligere, ſcilicet pro cinnami, & pro cinnamo-
mi. Quapropter nōnulli intelligētes ꝓ cinnamomi, ignorā
tes quid ſit cinnamū, ſcripſerūt atq; impreſſerūt cinnamo-
mi. Quo errore plurimi hallucinati, inueniētes in aliquibus
deſcriptionibus (vt hîc, & ſimilibus) cinnamomi, & darſeni,
expoſuerūt darſenū eſſe cinnamomū groſſum. Quorum v-
nus Chriſtophorus de Honeſtis, in poſtillatione huius cōfe- *Chriſtophori de Honeſtis error.*
ctionis, in duplicē errorē delapſus eſt, & contrariū expreſsè
expoſuit. Primus error eſt, quia illa dictio cinnamomi, quæ
debet dici cinnami, per quod quidē ſignificatur cinnamomū
groſſum, accepit pro cinnamomo electo; & darſeni, quod
verè eſt cinnamomū electū, expoſuit pro cinnamomo groſ
ſo. Secūdus verò eſt, ꝙ vbi Author petiit vnā drachmā de cin
namomo nō electo, quod eſt cinnamū, & tres de electo, ipſe
declarauit apponendā eſſe vnam de electo, & tres de groſſo.

Igitur secundum veritatem, legendum est, cinnami in ista descriptione, & non cinnamomi. Quid autem sit cinnamum, quidve darsenum, in cõfectione de cinnamomo prænotata, latè traditum est.

Confectio de Cytonijs facta cum succo cytoniorum, &c. XXX.



HAEC quidẽ confectio, quæ fit cũ succo cytoniorum, potest connumerari inter miuas acetosas. Quæ similiter, vt omnes miuæ cõficiuntur, potest & ipsa cõfici cum speciebus, & sine speciebus, &c. vt textus declarat. Sed aduerte lector, quòd in aliquibus impressionibus, in præsenti descriptione, reperies duos errores. Primus est, quòd vbi legitur, piperis lõgi, zinziberis, cinnamomi, añ. ℥. j. legẽdũ est ʒ. j. posita est enim ibi mẽdosè ℥. pro ʒ. Secũdus error est, quòd positum est vnũ quinque sic v. pro vno semis: videlicet vbi legitur: caryofyllorũ, ligni aloes, añ. ℥. v. lege rectius añ. ℥. s. Causam autẽ huiusmodi erroris lege suprà in descriptione modi electuarii de citro, ex inuentione nostra. Ibi enim videbis quanta cæcitate librarii, imò correctores librorũ ducuntur.

Electuarium de pomis, &c. XXXI.



VNICA regula in præsenti descriptione, plura electuaria perstrinxit Author: vt in fine ipsius descriptionis clarè patet, cùm legitur: Hoc etiam modo fit electuariũ de pomis acetosis, & electuarium de pomis paruis, & aromaticis, & dulcibus: scilicet & electuarium de pomis aromaticis, & electuarium de pomis dulcibus.

De Pomis, seu Malis.

POma, & Mala, idem sunt. Pomorũ autẽ, seu malorũ, tam dulcium, quàm acetosorũ: tam redolentiũ, quàm odore carentiũ: tam domesticorũ, quàm syluestriũ, plura sunt genera, siue species, & differẽtiæ. Super omnia autẽ laudabiliora sunt illa, quæ cõmuniter ab Italis vocãtur apia, quia sunt domestica, dulcia, & optimè olentia. Quoniã quædam alia sunt domestica, & dulcia, sed nõ olentia: & quædam etiã sunt domestica, & bene olentia, sed non dulcia: & quædã sunt domestica, sed neq; dulcia, neq; olentia. Et quædã sunt dulcia, siue redolentia, sed minimè domestica. Et nota quòd quãdocunque est nobis necesse vti pomis, siue dulcibus, siue acetosis, siue domesticis, siue syluestribus, semper de magis redolentibus

Apia poma præstantissima.

Pomorum electio.

...cibus debemus accipere, quia meliora sunt. Exēpli gratia, ...dā indiget Pomis dulcibus: si nō potest inuenire apia, ex ...s speciebus dulcibus, quæ videntur magis olere, sumere ...bet. Et ita etiā intelligendū est de acetosis, &c. Et si duæ spe... pomorū æqualiter secundū suum propriū odorē olent, ... sunt eligēda quorū sapor magis viget. Verbi gratia, si ex ...lcibus sint duæ species simili bono odore fragrantes, quæ ...orum sunt dulciora, illa sunt meliora. Et de acetosis, quæ ...t acetosiora. Et sic de singulis. Similiter potest dici de py..., & persicis, & cæteris fructibus, ex quibus multæ & variæ ...eriuntur species. Lege etiā de malis infrà, in Diasiracost.

Electuarium de Persicis, &c. XXXII.



ANIMADVERTENDVM quidem, quòd in hoc electuario non intrat cinnamomū, sed cinnamum. Quid autem sit cinnamum, quære in confectione de cinnamomo.

De Persicis.

PErsicorum (vt in electuario de pomis iam diximus) plura sunt genera, & species, & differentiæ. In quibus, licet ...uthor nō determinauerit de qua specie sint sumēda persica ...o huiusmodi electuario cōficiendo, quasi affirmās ad libi...m de quocunq; posse sumi: tamē semper eligēda sunt me...ora & laudabiliora. Præterea, dicit Author in hac descri...tione: Exerceas in eis decoctionē cū syrupo: sicut diximus ...n cōfectione de cytoniis. Vbi notandū, quòd persica, cyto...ia, poma, & similia, quādo cōficiūtur, semper sunt cōficien...a cū melle, aut zuccharo syrupizato. Et ideò cùm dicit, cum ...yrupo, intellige cū zuccharo, aut melle syrupizato, sicut di...imus in cōfectione de cytoniis. Vbi intelligendū est, quòd ...llud mel est prius despumandū, & ad formā syrupi reducen...um: & postea carnes cytoniorum in vino decoctæ, sunt in ...pso cōmiscendæ. Et similiter agendū est cū zuccharo, in ista ...ōpositione, & similibus. Et hæc sit regula pro omnibus con ...imilibus electuariis & cōfectionibus, in quibus non est no...atus modus conficiendi: vt est electuariū de pomis, & simi...ia. Etiam istud non est prætermittendū, quòd vbi dicit Au...hor in hac descriptione: Terantur persica sicut medulla. in...elligitur quòd Persica sint cōterenda cōtritione vltima: quia ...b suam aliqualem immaturationem, quam ipsa persica de...ent ex Authoris præcepto habere, sunt tenacia & dura. Et ...æc de causa (vt coniectamus) vult vt bene terantur, ne ali-

Electuaria conficiendi regula.

quæ ipsorum particulæ integræ, granulorum modo rema neant, quæ possent sensui visus, vel gustus recipiẽtis aliquo præbere fastidium. Vel etiam potest esse quòd multa ipsor contritio acquirat eis aliquam proprietatem bonam, & hu electuario competentem & necessariã. Forsan vt faciliùs di gerantur, &c. Et ideò posuit, sicut medulla, quia medull est æqualiter in sua pulpa pertractabilis. Quæ licet sit pal pabilis, potest tamẽ dici sine tactu: quoniam comprimend ipsam, nihil remanet inter digitos. Et qualis est ista, tal quidem debet esse persicorũ pulpa post suã contritionẽ, &c

Electuariũ quo utũtur reges, & delicati, &c. XXXIII

Electuariũ secundũ quo utuntur reges, &c. XXXIIII



IN prima istarũ duarum descriptionũ, cõmu niter per modernos, & excusos libros, fu duo errores. Vnus videlicet vbi legitur, Ol rosati amygdalæ recẽtis, & dulcis, &c. Nusqu legimus apud Authores fieri oleũ rosaceũ ac miscendum electuariis & cõfectionibus, ex oleo amygdal no. Licet quis posset illud parare ad aliquorũ lasciuiã, sic pigmẽtarii hodierni (vulgò dicti profumerii) faciunt ex va riis florum generibus: tamẽ prædicta olea nõ recipiuntur a medicinæ vsus. Enimuero in nullo antiquorũ voluminũ e ita descriptũ, sed omnia habẽt simpliciter: olei amygdalæ re centis, & dulcis. & ita verius: deleatur igitur illud rosati. Aliu error est in titulo ipsius, videlicet vbi legitur: Reges, & pra lati. In antiquis autẽ exemplaribus, nõ Reges & prælati, se Reges & delicati habetur scriptũ. Et sic melius nobis videtu Quid facit prælatio ad corporis dispositionẽ? Multi quid sunt ad tẽpus repleti, & dum funguntur prælationis officio cõceditur eis talis electuarii vsus: sed postquã amoti fuerin interdicetur eis: quia si non sunt prælati, non possunt eo vt Res etenim risu digna. Igitur, reges & delicati rectius legẽd est. In secũdo aũt electuario, quod est eiusdẽ tituli, licet dic Author, quòd valet sicut primũ: tamen est minoris efficacia & virtutis. Neutrũ quippe nostris tẽporibus parari vidimu



Electuarium de fructibus, &c. XXXV.

AVTHOR in præsenti descriptione, vt patet i exordio ipsius, principaliter intẽdit restring re & sedare fluxum vẽtris: & ideo cõposuit ho electuariũ ex rebus stipticis, & cõfortatiuis. Cùm autẽ leg tu

hîc: Pirorum ponticorum: nõ intelligitur de Ponto, sed
maturorum, & astringentis saporis: & malorum acido-
rum, id est acetosorum. Et nota, quòd omnes fructus huius- *Fructus in compositionibus.*
modi cõpositionum debẽt esse immaturi, nõ tamẽ multum,
sed medium habẽt inter acerbitatẽ & maturitatẽ: quia nõ so-
lùm habẽt stipticare, sed etiã & cõfortare. Quod quidẽ pro-
bari potest per plures descriptiones ipsius Authoris, & præ-
cipuè per electuariũ de persicis, vbi dicit: Accipe carniũ per-
sicorum mediocriũ inter maturitatẽ & acerbitatẽ &c. Et per
electuarium de sorbis, vbi ait: Accipe carnium sorborũ im-
maturorum, vicinorũ maturitati, &c. quãuis barbarè lega-
tur sorbarum. Quoniã si fructus sunt valde acerbi, nõ mul- *Fructus acerbi.*
tum cõfortant. Et si sunt valde maturi, habẽt paruã, aut nul- *Fructus maturi.*
lam stipticitatẽ, de quo est maximè curandum. Præterea est
notandũ, quòd nõnulli errãt in cõficiendo hoc electuarium:
quia accipiunt acetum infusionis sumach, & succum acrestæ,
æquali pondere vel mensura, & insimul in ipsis elixant ipsos
fructus. Tamen de intẽtione Authoris aliter se habet litera.
Non enim legitur: Accipe carniũ cytoniorũ &c. quorum sin
gulum elixatũ fuerit in aceto vini fortis, in quo infusum fue
rit sumach die ac nocte, & succo acrestę, &c. sed dicit, & succi
acrestæ, qui genitiuus succi, copulatur genitiuis præfatorũ
fructuum, & cum illis in primo ana includitur. Modus autẽ
conficiendi præsens electuariũ talis est: Accipe acetũ vini for-
tis, & infunde in ipsum sumach, per diẽ & noctẽ; postea in ta-
li aceto elixa vnumquenq; prædictorũ fructuũ per se, & etiã
in dicto aceto elixa sorba per se. Post omnium autẽ & singu
lorum elixationẽ, accipe succi acrestæ, & carniũ seu pulparũ
singulorũ fructuum (demptis sorbis) ana librã vnã. Sorbo-
rum autẽ carnium ℥.v. zucchari ℔.iiij, Liquefac zuccharũ in
dicta succi acrestæ libra, & duc ad ignẽ: & post primã bulli-
tionem appone carnes sorborũ & aliorum fructuum, & cum
mellis spissitudinẽ habuerit, adde succi berberis ℥.ij. & dimit
te ad ignẽ vsq; ad eius cõsumptionẽ, quo cõsumpto remoue
ab igne, & superadde puluerũ spodii, & acetosæ ãn. ℥.j. & re-
conde in vase vitreo, & vtere. Item potest fieri hoc modo:
Vniatur succus berberis succo acrestæ, & in vtroque simul
mixto liquefiat zuccharum. Et iuxta nostrũ iudiciũ erit præ-
stantius, quia in maiori quãtitate succorum, citius & melius
liquescit zuccharum. Et nõ erit necesse post primã ad mellis
spissitudinẽ coctionem, amplius in igne permanere. Cætera
stant vt dictũ est. Etiã nota, quòd vbi dicit: Succi acrestæ, su-

per cuius triturationc elaborandum eſt vſque ad conſum ptionem vltimã granorum. intelligitur, quòd debemus tan diu contundere acreſtam, donec granula ipſius interiora ſin vltimatè contuſa: quia Author etiam intendit tribuere hu electuario virtutem ſtipticam, quam ipſa granula haben Cæterum, de infuſione ſumach, & quæ quantitas ſit ponen da, quære in confectione de Mezereon, vbi ponitur genera lis regula infundendi medicinas.

Confectio alia Galeni, & eſt confectio de acetoſis, &c. XXXVI.



ONTENDVNT aliqui, & volunt non eſ Galeni præſentẽ cõfectionem, ob id quia ſan dalos, & camphorã recipit. Sed de hoc ſatis d ximus in electuario de aromatibus. Vnde ſit ſit, ſiue nõ ſit ipſius Galeni, parum refert, dum modo ſit optima cõfectio. Dicit Author, quòd eſt confecti de acetoſis confectionibus. Quaſi dicat. Hæc eſt vna ex co fectionibus acetoſis, quia cõficitur cum rob acetoſitatis c tri, vel rob acreſtæ, &c. Notandum autem, quòd per mult impreſsiones in præſenti deſcriptione, deſunt quatuor ſin plicia: videlicet, ſemen melonis, & ſemẽ acetoſæ, cũ ſuo po dere ſcilicet ℥.iiij. & ſemẽ portulacæ, & bugloſſæ ſemẽ, cu ſuis põderibus, ſcilicet añ.℥.iij.s. In Antidotario à nobis en dato, omnia locis ſuis locata, & ſuis veris ponderibus reſ tuta reperies: quia multoties aliqua, quæ in paucis libris, p ta in vna impreſsione vel duabus, aut in vno vel duobus, tribus libris manu ſcriptis ſunt errata quæ pręterimus, & la tantùm notamus, quæ in libris pro maiori parte habẽt minus correcta. In ipſo autem Antidotario, omnia erunt amuſsim caſtigata, & diligẽti ſtudio perſcrutata, ac à perit ſimis viris examinata, & approbata: propterea quære ibi.

De Cubebis.

PLurimos Authores, ꝓ cubebis declarãdis, percurrimu Etenim legẽdo tot varias opiniones, mens quę quieſce deſiderat, in maioribus perplexitatibus, & dubiis, irretiri detur. Antonius Muſa Braſaulus nõ parum laborauit ſup hoc, nec ipſe nobis ad plenum ſatiſfecit. Nos verò ſine dub dicimus, quòd veris caremus cubebis, ſi volumus Platear credere, qui ait: Eligẽda eſt, quæ acutũ habet ſaporẽ, cũ mu ta aromaticitate. Iſtæ aũt cubebæ, quibus cõiter pharmac põlæ vtuntur, nõ ſolùm nõ habẽt acutum ſaporem, ſed cu

q

am pauca amaritudine insipidæ sunt,& nullam præbēt
aticitatem. Præterea Pandectarius capitulo de Kube-
ribit authoritate Plinii, tres cubebarum species: videli-
as priores syluestres, quarum prima concordat de-
tioni Platearii, quasi ad literam. In ipsa autem attesta-
Pandectarii non signatur locus, vbi Plinius hoc dicat.
autem nusquam in Plinio valuimus talem clausulā in-
re. Vnde aliquādo dubitauimus volumen Pandectarii,
librariorum(vt sæpe fit)in hoc esse deprauatum,& Pla
us, non Plinius esse legendū. Sed re vera hoc esse nō po
quia in pandectario notantur tres species,& Platearius
a tantùm loquitur. Si autē hæc Pandectarii descriptio
t vera, verè apud nos duę cubebarū species inueniretur
icet prima & vltima: quia vltima quæ pro domestica
itur, haud dubiè esset species cubebarum, qua cōmuni-
tuntur aromatarii. Et prima, cuius grana sunt minora
ut piper acuta, ad huc in nostra officina habetur,& pos
us omnibus ostendere. Quas cubebas, & pro cubebis à
dā mercatore Veneto habuimus. Veruntamē si sunt Pla
i cubebæ, nescimus. Nobis autem videntur esse melio-
is, quæ in officinis cōmuniter habentur. libenter enim
s rei veritatem edisceremus. Cæterū, multi decipiuntur
entes myrtū aggrestē, esse cubebas, inter quos Simō Ia- *Simō Ianuēsis, Pādectarius & Luminare Maius notātur.*
nsis, Pandectarius,& Luminare Maius qui bonus vir in
ctione Anacardina, multa cōfundit, volēs ꝙ myrtus al-
myrt⁹ agrestis(quæ aliter bruscus,& rusc⁹ siue ruscū dici
cubebe, burūgi, abrungi,& alia plura sint vnum & idem.
him myrtus alba, nō est myrtus agrestis: quoniā Diosc.
cap. de myrto satiua alba,& nigra:& cap. separatim de
o, id est de myrto agresti. Et quòd myrtus agrestis nō
brugi, probatur per Serapionē, qui facit cap. de myrto
esti sub titulo de cubebis,& separatim cap. de abrugi &c.
beba autē apud Gręcos, carpesiū vocatur. Et hoc clari⁹ in
ra picra Galeni ostendemus. Vnde miramur de fatuitate
rundā istorū iuniorū, qui conantur probare myrtū syl
trē esse carpesiū, id est cubebas. Nā carpesiū est semen val *Carpesium*
doratum, sine nucleo osseo:& ita virtuosum, ꝙ(vt in cō
ione de cinnamomo iam diximus) pro cinnamomo po-
ur in medicinis. Semen autē rusci, id est myrti syuestris,
ecēs frangis fœtere nō parū persentis. Et alia plura sunt
quibus probatur, myrtum agrestem non esse carpesium:
quo lege Hermolaum in corollario de myrto syluestri.

Lege

Lege & Ruellium in primo & tertio de natura stirpiũ, v & asserit, ab Actuario doctore Græco, & barbaro vtente cabulo, cubebas vel combebas scribi. Quod autem capiti Serapionis de myrto agresti, intitulatur de cubebis, à m interprete esse factum, haud, qui rectũ iudiciũ habuerit, gabit. Siquidem non de cubebis, sed de myrto agresti, vel rusco, siue (vt mauis) de brusco intitulãdum erat. Etiam q in calce ipsius capituli leguntur: Ego postquam aggrega &c. non Serapionis, sed ipsius interpretis iudicantur esse v ba illi capitulo addita. Qui interpres, scilicet Simon Iann sis, etiam in sua claui, in litera Kubebe, eadem verba ad li ram (falsò tamen cum authoritate Serapionis) posuit. Er etiam magnopere qui pro cubebis semen viticis, id est, ag casti accipiunt. Differt enim vitex à carpesio, &c.

De Fausel.

FAusel, siue fusel secundũ Serap. & Auic. est fructus sin lis nuci muscatę, & est propriè auellana Indica, quæ bet virtutes & proprietates sandali rubei: vnde Rhasis in 3 Almansorem etiã dicit: fausel, id est auellana Indica. Sed q amplius non exportatur de ipso fausel, authoritate præfa rum authorum loco eius possumus vti sandalo rubro.

Confectio de prunis, &c. XXXVII.



EPERITVR per omnes impressiones, & præsenti descriptione error, videlicet vbi le tur: Zucchari albi ℔. j. aquæ violarum ℔. ij. Etenim antiqua exẽplaria super hoc non v formiter se habent. In nullo tamẽ est, aquæ larum ℔. ij. sicut impressiones habẽt. Vnde sciendum, qu dictorum exemplariorum quædam habent sic: zucchari a ℔. j. vel ij. Hincque sine aqua violarum sequitur: Cõfice, & Quædam autem absolutè sic: zucchari albi ℔. ij. Decoq &c. Et quædam: zucchari albi ℔. ij. aquæ violarum ℔. j. quędam zucchari albi ℔. j. aliâs ij. aquæ violarũ ℔. j. Et q dam: zucchari albi ℔. ij. aquæ mellis ℔. j. Et quædam: zucc ri albi ℔. j. aquæ violarum ℔. j. Et quædam: zucchari a ℔. j. aquæ mellis ℔. j. Et quædam: zucchari albi ℔. ij. s. aq violarum ℔. j. Ita quòd in quamlibet istarum varietat sunt tres, vel quatuor, vel quinque, aut sex libri, qui con niunt, concordantes se adinuicem. Nam certum est, qu ℔. j. zucchari est parua quantitas ad duas libras carni prunorum. Vnde coniectauimus rectius stare secundũ

plaria quæ habent: Zucchari ℔.ij.s. sed quia in exordio s descriptionis legitur, q͞ hæc confectio soluit naturā: hoc potentius faciet, si addatur ipsi cōfectioni ℔.j. aquæ rū, quā si sine ipsa conficiatur. Sed nota quòd pro aqua rum, intelligitur infusio violarum. Aqua mellis autem ita conuenit. vnde saluo meliori iudicio, decernimus le cchari albi ℔.ij.s. aquæ infusionis violarum ℔.j.

De Prunis.

Runorum secūdū Dioscoridem, Damascena sunt laudabiliora, & prǽstantiora. Et omnes ferè Authores conant cum eo, præter Auicennam qui magis laudat Arme uthor noster capitulo proprio, vtraque commendat, nteponit Damascena. Et quia ipse erat Damascenus, in enti descriptione noluit scribere: Accipe pruna damaa. Quoniam existens Damasci ipsa pruna valde satis t nota omnibus hominibus dictæ ciuitatis. Sed quia in ibus Damasci, sicut & in partibus nostris variæ sunt pru um species, ideo posuit nigrorum, ad defferentiam albo: scripsit oblongorum, ad differentiam rotundorum: & orum, ad differentiam acerborum, & maturorum. ia muzum dicitur omne illud quod est medium inter bum & maturum, & inter dulce & acre. Lege etiam de ,in Diasiracost, vbi de pomis agitur. Pruna autem, quæ d nos vocantur Damascena, habent omnes conditiones, otas ab Authore descriptas. Illa ergo sunt accipiēda pro vel simili compositione. Præterea ad maiorem declaranem, quòd debēt esse pruna Damascena, Nicolaus in suo prunis specificauit de Damascenis. Ergo illa sunt accinda in quorum defectu: ex aliis melioribus aliorum geum supplendum est.

Muzum.

Electuarium de Sorbis, &c. XXXVIII.



VNT etenim & in præsenti descriptiōe aliqua mēda. Primum, vbi legitur: In aqua, in qua roræ prius decoctę fuerint, & corticum granatorum rectius nēpe legendū est, & cortices granatorum. Hoc enim mendum confundit sentenm quoniā aliquis nouus & imperitus potest intelligere se ndū talem literam, quòd debemus accipere carnium sorrum (non sorbarum) simul & corticum granatorū tres ras (non quatuor) quod quidem falsum est, & malè intel tū. Et ex hoc error patet, quia non potest quis scire quan tum

tum de vno,& quantum de altero est sumendũ : videlicet æquali pondere,vel plus de vno,quàm de altero,&c. Nam post illam dictionem granatorum esset ana,fuisset tantũm do error contra Authoris intentionem,& lectio esset cla Et quilibet de singulo acciperet tres libras,quãuis malè. S verus textus(vt in exẽplaribus antiquis habetur)talis est: cipe carnium sorborum immaturorum,vicinorum matu tati,& elixatorum in aqua in qua rosæ prius decoctæ fu rint,& cortices granatorum &c.Et est intelligendum ꝙ aqua decoctionis corticum granatorum,& rosarum , su elixanda sorba.Quantitas autem corticum granatorũ,& sarum(quia hic non specificatur)debet esse cũ omni discr tione,vt non sit nimis superflua,neque tam parua quòd vi tus electuarii debilitetur.De qua re hic,& in similibus sen per est curandum.Aliud mendum est,vbi post cortices gr natorum sequitur ℔.iiij.rectius autem ℔.iij.vt est in cu ctis exemplaribus correctis.Et sic est secundum veritatem

De Sorbis.

SOrba vulgaris notitiæ sunt plus,quàm vt declarari d beant.Sed miramur vnde tanta librorum deturpatio depravatio ꝙ scribatur barbare Sorba,bæ:& sorbæ sorb ram:pro sorbum,bi:& sorba sorborum.Nam apud omn Grãmaticos,& linguę Latinę peritos,nõ nisi neutro gen legimus.Vnde Plinius lib.23. Sistunt aluum sorba sicca, recentia stomacho,& aluo citæ prosunt. Martialis:Sorba mus molles nimiùm durãtia ventres. Palladius:Sorba su partus meritò maioris honestant.Columella: Sorba ma lecta in vrceolos picatos adiicito,&c. Arbor ipsius aut hæc sorbus,bi,dicitur.

SECVNDA PARS DISTINCTION *primæ,quæ est de Antidotis amaris magnis.*

Theriaca Diatessaron,&c. XXXIX.



QVID propriè significet Theriaca,& q re hæc cõpositio vocet Theriaca aliàs D cõcedẽte declarabimus.Cognominatur tẽ præsens compositio diatessarõ:id est quatuor reb⁹.Tessara enim Græcè,Lat quatuor significat.Nã mel non cõnum tur inter res conficiendas:quoniã mel,zuccharũ,rob,& s tia nõ cõficiuntur,sed sunt res per quas,& in quibus cęt

co

ıfici possunt.& sic de quatuor rebus,absque melle intel-
itur.Parua etenim est hæc compositio,sed magnas habet
utes,vt in sui exordio patet.

De Gentiana.

Vm absolutè legitur Gentiana,de radice semper intelli
gitur.Gētianæ radix autē,aromatariis notior est, est, q̃
us planta : quoniam ipsi non colligunt herbas. Folia
i ioglādi,siue(vt mauis)plantagini proxima habet &c.o-
ia vt Dioscorides scribit.Sed sciendum,ꝙ ipse Dioscori-
nihil de eius odore tetigit: vnde plures hallucinati sunt,
ibentes Gentianam nullum habere odorem,quod est fal-
n:quoniam Gentianæ radix est valde odorata,sed cùm est
ens,ita parum sentitur eius odor,quòd non bene exerci-
s,inodora videtur.Sicca autem optimum,& non paruū
rat odorem,vt quilibet experiri potest.Forsan isti qui ne
nt Gentianam esse odoratā,recentem & non siccam odo-
unt.Nam in rei veritate plura sunt quæ recentia mini-
m aut nullum spirant odorem : sed cùm siccantur, de-
ultant odorem suum:quapropter vide in pilulis de rheu-
baro.

Triphera Saracenica magna, &c. XL.



RIPHERA, vel trifera,ab aliquibus interpre
tatur delicata,id est plena deliciis, seu deliciis
assueta:quia reddit hominem lætum, tenerum,
ac hilarem tanquam adolescentem. A nonnul-
lis verò interpretatur iuuenilis,siue iuuenesce-
aciēs vt,testatur Nicolaus in sua Triphera Saracenica.
raq; interpretatio cōuenit.Quamobrem Auicenna quar
can.fen.7.tract.primo,capitulo 16.de eis quæ caniciem
dant,dicit specialiter esse tripheras factas ex myrobala-
,&c.Et ideò ad ea quæ faciunt ad prolongationē vitæ in-
diuntur tripheræ.Dicitur autem Saracenica,quia Sarace
primum excogitata fuit. In omnibus quidem tripheris
n Authoris nostri,quàm aliorum,recipiuntur myrobala
tanquàm basis & fundamentum totius compositi:quia ad
ectum huiusmodi tripheræ consequendum,sunt magis cō
nientes myrobalani,quàm aliæ res.Quod patet per dictū
icennam,vbi suprà,qui ait:Masticatio quotidiana myro *Caniciē re*
anorum kebulorum &c.tardat caniciem,fortasse conser- *morantia.*
bit adolescentiam,vsque ad finem vitæ.Hæc ille. Et nota,
òd tripheræ sunt sumendæ ieiuno stomacho:quòd etiam
vbi

vbi suprà, probat ipse Auicenna dicens: Amator adolescen-
tiæ sumat ex huiusmodi confectionibus adolescentiã facien-
tibus anno integro, super quas expectet vsque ad meridiem
deinde comedat cibum. Et hoc totum notatum habeas pr
omnibus tripheris, & similibus confectionibus. Sed aduer
te, quòd hanc compositionem non intrat cinnamomum, se
cinnamum. Falsò etenim per impressiones legitur in ha
descriptione, cinnamomum, vt per exemplaria cuncta pro
batur, quæ cinnamum habent. Quid autem sit cinnamum
iam dictum est suprà.

De Myrobalanis.

MVltùm fuerat cõueniens facere declarationẽ de Myro
balanis, in aliqua istarũ triphera rũ: sed melius visu
est nobis fieri in cõfectione Hamech secũda propter aliq
causam inibi necessariò declarandam, propterea quære ib

De Spica.

ANimaduertendum ꝙ in multis libris, & præcipuè in
pressis, in præsenti descriptiõe, bis est positũ Spicę. L
minare Maius quidẽ animaduertit errorẽ & scripsit ꝙ al
qui intelligũt vnã pro Spica nardi Indicæ: alteram vero p
spica nardi Celticæ: & ꝙ ambæ debent ingredi compositio
nẽ istã. Si autẽ vtraq; est simpliciter, & absolutè descript
quare potius prima accipiẽda est, pro nardo Indica, q̃ sec
da? Et si spica Indica est nobilior & melior Celtica, quare
nus est sumendũ de spica Indica, quã de Celtica? Non eni
sunt ponderatæ vno met pondere. Etenim volunt, ꝙ prin
intelligatur pro Indica, & secũda pro Celtica. Sed re vera
error in textu, quia in libris antiquis non est nisi semel: v
delicet in primo ana, immediatè post foliũ. Certè Author n
lè & confusè scripsisset ambo sine cognomine. Cassetur ig
tur secunda descriptio spicæ, & pro prima, intelligatur sp
ca nardi Indicæ. De spica autem, lege in Diamusco dulci.

De Seitaragi.

NOn possumus tot varias Doctorum opiniones, h
de Seitaragi necessariò declarandas, breuibus restri
gere verbis. Ideò parcendum est nostræ prolixitati. N
sit vobis tædiosum vel semel legere, quod nobis non f
molestum colligere, & magno labore describere. Igit
pro declaratione eius, quia non est vocabulum Græcu
neque Latinum, sed Arabicum, necesse est ab Arabib
incipere. Quid ergo dicit Serapio de Seitaragi? Inq
enim: Seitaragi, id est Hausab. Et sequitur authoritatẽ G
le

leni: Virtus eius, & ſapor, & odor, ſunt ſimilia virtuti, ſapori, & odori naſturtij, niſi quia eſt minus deſiccatiuum ipſo, & calefacit in quarto gradu. Galenus autem ſeptimo de Simplicium medicamentorum facultatibus ſub nomine lepidij, eiſdem ferè verbis: Lepidium (inquit) ex quarto eſt ordine excalfacientiũ, ſimile naſturtio, tum odore, tum guſtu, tum viribus, ſed minus eo deſiccat. Deinde ipſe Serapio, authoritate Dioſcoridis, quaſi ad literã dicit omnia, quæ Dioſcorides de lepidio: excepto, ꝙ Dioſcorides tradit in principio, lepidium à nonnullis gingidiũ vocari. Ergo clarè conſtat ſeitaragi eſſe lepidium. Paulus Aegineta autem lib. iij. cap. 77. quod eſt de Iſchiade, id eſt de coxarũ morbis, dum loquitur de iberide, ait: Quam nõnulli lepidiũ, alij verò agriocardamum, id eſt, ſylueſtre cardamum appellant. Quæ verò apud nos naſcitur, fruticoſa eſt, folia lauri comparia, & longè maiora poſsidens &c. Et idem Paulus, libr. vij. ſcribit: Lepidiũ, quam & iberidam nuncupant. & reliqua omnia ſicut Galenus poſuit. Ex quibus colligitur idem eſſe ſeitaragi, hauſab, lepidium, gingidium, iberis, ſiue iberida, & agriocardamum. Quod quidem eſſe falſum mox oſtendemus. Præterea Auicenna ſecundo cañ. cap. de ſeitaragi dicit: ille qui eſt Indus, eſt fruſta ligni, parua, ſubtilia; & cortices, ſicut cortices caryofylli. Et inde ſequitur: Et ille, qui eſt fructus, declinat ad rubedinem & nigredinẽ, &c. Quæ quidem Auicennæ deſcriptio, vſq; ad hunc locum, non cõuenit cum vllo Authorum, tam Græcorũ, quàm Latinorum, quàm etiam Arabum. Et ſubſequitur: Et alſeitaragi quidẽ oritur in parietibus antiquis, & vbi non ningit: (quod verius debet dici, vt correxit Andreas Bellunẽſis, vbi non foditur, neq; aratur) & habet folia ſicut ſunt folia naſturtij, &c. Et infrà dicit: Et eſt ſicut naſturtium, cuius ſapor, & odor, ſimilantur cordumeni (vbi rectius putamus eſſe legendũ cardaminæ, per quam herbam naſturtium aquaticũ ſignificatur) & folia eius ſunt ipſi ſimilia (vel ſecundũ Bellunenſem, virtus eius eſt ipſi ſimilis) & eſt calidus, & ſiccus, in fine ſecundi. Hæc Auicenna. Qui autẽ bene conſiderabit capitulum ipſius Auicennæ de ſeitaragi, licet confusè loquatur, inueniet ꝙ ipſe non loquitur tantùm de vna ſola ſpecie, ſed plures differentes, imò plura genera ſub hoc nomine tangit. Primum igitur ſeitaragi, ſiue primus (vt ipſe ſcribit) quẽ ipſe cognominat Indum, nõ eſt herba, vt patet in litera, ſed eſt quædã ſpecies caſiæ ligneæ. Quod quidẽ teſtatur dictus Andr. Bellu. in ſua interpretatione Arabico-

rum nominum, ac etiam in quinto cañ. ipsius Auicennæ, i
pluribus cõfectionibus & electuariis, vbi legebatur casię, v
casiæ Indæ, ipse Andreas rescripsit sytragi, vel sytragi Ind
quia sic fatetur esse in Arabicis exẽplaribus. Etiã patet, qu
in pluribus cõfectionibus & electuariis filij Serapionis, i
quibus legitur seitaragi, seu seitaragi Indi, in eisdẽ Auicen
loco eius habet casiæ, seu casiæ Indæ: vt in electuario Alfa
gius, & aliis pluribus. In nõnullis etiã confectionibus ipsi
Auicennæ legitur casiæ, quę loca dictus Andreas nõ permu
tauit. Vnde in illis locis non intelligitur seitaragi Indus, s
est alia casiæ species. Et confirmatur etiã per Rhasim in te
tio ad Almansorẽ, qui ait: Setaragi, seu setarach, id est, ca
sia. Etiam aduerte, ꝙ in quibusdã cõpositionibus Auicẽnę
aliorũ, legitur casię Persicę, & idem est quod seitaragi Pe
sicum: quoniam reperitur & seitaragi Persicũ, vt in quin
Breuiarij filij Serapionis cap. tertio de Baras, & aliis in loc
habetur. Sed nota ꝙ seitaragi, siue sytragi, siue setragi, si
sitarag, siue sitaregi, & similia, idẽ significant: nec refert qu
modocunq; scribatur. Errore quidẽ librariorum, & imper
tia peregrinarum linguarũ, multoties vera vocabula vitia
tur, vt patuit suprà in declaratione sandali machazari. Et
de hoc seitaragi Indico loquutus est Hali Abbas secũdo p
ctice cap. 42. quod est de medicaminibus quæ sunt ligna,
mero 370. vbi dixit: Sitaregum melius Indicum, &c. secu
dum seitaragi autẽ quod scribit ipse Auicenna, est species
iusdã fructus. vnde dicit: Et ille qui est fructus, &c. Et de h
secũdo præter ipsum ex tot Authoribus non inuenimus a
huc aliquem loquentem. Deinde sequitur de tertio, dice
Et alseitaragi quidem oritur in parietibus antiquis, & v
non foditur, neq; aratur &c. Quasi dicat, & ex seitaragi qu
dem est, qui oritur in parietibus &c. Cuius descriptio con
nit descriptioni Dioscoridis de iberide, quæ est in primo
bro, penultimo cap. Et descriptioni Plinij de iberida, lib.
capitulo 3. Et descriptioni Pauli, de iberida, libro & capitu
supradictis. Et descriptioni Aëtij Amideni de iberide, si
cardamina. cap. 194. tertij libri: & cap. 2. libri, siue sermo
duodecimi. Etiam & descriptioni Vincentij Belnacensis, c
pitul. 38. libri decimi speculi naturalis, necnõ & descripti
nibus Simonis Ianuensis, & Pandectarij, de iberida, &c.
eadem descriptio tertij seitaragi Auicennæ cõuenit etiã d
scriptionibus Galeni & Pauli de lepidio. & descriptioni S
rapionis de seitaragi authoritate Galeni, & descriptioni P
decta

dectarij de lepidio, authoritate eiusdem Galeni. Dioscorides autem cap. de iberida, asserit eam vocari etiam cardamanticam. Ergo replicando quæ suprà memorauimus, clare idem videntur esse seitaragi, hausab, lepidium, gingidiũ, iberida, agriocardamũ, cardamantica, & cardamina. Quòd si non essent idem, eadẽ descriptio non conueniret omnibus. Vt exempli gratia, si seitaragi cõuenit descriptionibus præfatorũ Authorum de lepidio, & iberida: ergo illud idẽ quod est seitaragi est lepidiũ de iberida. Et quod est lepidiũ, idem est iberida, & seitaragi. Et sic de singulis Vbi sciendũ, ꝙ valde decipiuntur, qui simpliciter credũt idem esse iberidã, lepidium, gingidium, seitaragi, &c. Cùm sit ꝙ potest probari contrariũ per Dioscor. Plinium, & reliquos Authores, qui diuersa de ipsis capitula faciũt, scilicet de lepidio, de iberida, de gingidio, &c. Præterea descriptio Serapionis de seitaragi authoritate Dioscoridis cõuenit (vt suprà dictũ est) descriptioni ipsius Dioscoridis de lepidio: & in aliquibus conuenit descriptioni Plinij de eodem, scilicet lepidio. lib. 19. cap. 8. Et descriptioni Pandectarij similiter de eodẽ, authoritate Stephani, sed non conuenit cum dictis Auic. descriptionibus, excepto ꝙ quædam operationes descriptæ in Serapione, & eædem in Dioscoride, cõueniunt cum quibusdã operationibus ipsius Auicennæ circa finẽ præfati cap. de seitaragi: licet ipsæ virtutes & proprietates in Auicenna descriptæ possint etiã inueniri in illis speciebus seitaragi, ab ipso positis. Vel etiã quia ipse Auicenna (vt patet in litera) aliqua audita narrat. Et quod audiuit de ista specie seitaragi, posita à Serapione, ipse contribuit suis speciebus. Vnde illud quod habet Serapio in fine (quod quidem est Dioscoridis) scilicet quòd radix seitaragi suspensa collo, sedat dolorem dentium. In Auicen. autẽ (forsan à malo interprete) legitur: si seitaragi radix suspendatur super aurẽ, sedat dolorẽ vesicæ: absurdum nobis videtur hoc dictum. Sit autem quomodocunque, parum facit ad nostrã descriptionẽ. Præterea, si aliquis dicat, quòd hæc descriptio Serapionis non sit distincta species ab illis Auicennæ, probatur quòd est: quia Serapio ponit ipsam in tractatu de calidis & siccis in quarto: Auicenna autem dicit quòd in caliditate, & siccitate, non transcendit secundũ gradum: ergo nõ est eadem species. Et sic cõcludendũ est ex supradictis, quòd sunt quatuor species seitaragi ad minus: quia etiã vltra hæc, est alia species seitaragi, seu casiæ, quæ vocatur Persica. Quia ipse Auicen. in quinto cañ. videlicet tractatu primo, in

Seitaragi quatuor species.

medicina quæ vocatur Donū dei, habet casiam Indam, quod est seitaragi Indum: & casiam Persicā, quod est seitaragi Persicum. Quod quidē, in eodem loco, probatur per dictū Andream Bellunen. Non obstante ꝙ ipse Auicen. in suo cap. de seitaragi, nihil loquatur de seitaragi Persico, forsan est illud quod sub nomine fructus, secūdo loco describitur. Vel concludendū est, ꝙ seitaragi est nomen cōmune, ad quatuor & plura & varia simplicia. Vnde quandocunq; in aliqua cōpositione petitur seitaragi, est diligēter perscrutādū de quo seitaragi Author intelligat. In ista autem triphera, Author noster speciatim posuit, Seitaragi Indi. Et dixit Indi, ad differentiā seitaragi Persici, & aliorū. Et intelligitur seitaragi positu ab Auicen. in principio suæ descriptionis de seitaragi. Et secundū veritatē, est quædā species casiæ, propinqua casiæ ligneæ, quæ ab aliquibus (vt diximus) vocatur casia Inda, ab aliis autē seitaragi Indum, siue (vt mauis) Indus, vt in multi descriptionibus antidotariorum Auicēnæ & filij Serapioni clarissimè patet. Est enim res aromatica, quæ huic cōpositioni magis quàm lepidiū, seu iberida cōpetit: loco cuius in hac triphera & vbiq; potest poni casia lignea. Illis in locis autē, in quibus seitaragi est intelligendū pro lepidio, si nō habetur ipsum lepidiū: rectè loco eius potest administrari rubea (vt ex calce cap. Auicēnæ, & ex Galeni medicamētis inuicem alternātibus habetur) ac etiā nasturtiū, quia vt dictū est suprà, lepidiū ęquipollet nasturtio tam viribus, quàm odore, quàm gustu. Etiā loco seitaragi lepidij potest poni iberida, quoniā easdē ferè virtutes habet. Nā teste Dioscoride, ambo coxēdicis prosunt &c. Attamen quia (vt diximus) nō sunt idē lepidiū & iberida, probatur per capitula diuersa, quæ de ipsis describūtur à Dioscor. & cæteris Authoribus. Sed qui cōmunes habebāt operationes, cōia fecerūt ipsorū nomina. Vnde iberida ab aliquibus vocatur lepidiū, & ab aliis lepidi nominatur iberida &c. vt suprà in authoritatibꝰ Dioscorid & Pauli patuit. Et nō est mirū, cū res sint diuersæ, si nomin sint cōia, & ęquiuoca: quoniā in pluribꝰ rebus, etiā & herbi consimilia videmus esse facta, vt apud Diosc. est Sideritis, Heraclea &c. Etiā plurimi ex Iunioribus errāt, vt Pādect. cęteri qui declarāt seitaragi lepidium, esse nasturtiū agrest quia licet Paulus & cæteri, iberidā, siue lepidiū, dicāt à nō nullis vocari agriocardamū, hoc tamē per similitudinē, no per essentiā dicunt. Quoniā (vt patet) omnes loquuntur p similitudinē, cū dicūt: Et est simile nasturtio, vel habet odo & sap

Seitaragi.

Seitaragi supplentia.

Pādectarij error de lepidio.

& ſaporem naſturtij &c. Etenim huiuſmodi deſcriptiones ipſorũ potius cõfundũt quàm aliquid declarãt. Vnde Simon Ianuen. etiã in pluribus literis plura cõfundit. Luminare Maius quoq; hallucinatus in Dianaſturtio, tanquã alter Aeſculapius, aut Apollo, qui dubia ſolueret, iactãter ait: Et hoc apud me fuit ſecretũ. Certe ipſe bonus vir in multis valẽter ſe prębuit, ſed in aliquibus, & pręcipuè his, peſsimè deſcripſit. Vnde declarationes quidẽ ipſius de ſeitaragi, lepidio, iberide, naſturtio, caſia, tapſia, ſenecione, & ſimilibus ita confuſæ ſunt, ꝙ cuilibet legẽti, & bene perſcrutanti ſunt Chaos magnũ & impertrãſibile. Etenim ipſe volens vnũ declarare, circa duodecim ſimplicia cõfudit. Nec per hoc clarũ factũ eſt illud. Certũ quippe eſt, ꝙ non omnia poſſumus omnes, fecit nãq; ipſe quod potuit: & ſi melius cognouiſſet quis dubitat quin rectius feciſſet? De ſeitaragi ergo ſatis diximus, ſed q̃a pluries tactum eſt, de lepidio, iberida &c. licet iſtam tripherã nõ ingrediantur, tamen viſum eſt nobis hîc percõmodè eſſe ipſorũ declarationẽ breuiter annectere. Et primũ de iberida. Iberis igitur, ſiue iberida ab Ibero Hiſpaniæ fluuio (vt volunt aliqui) nomẽ accepit, iuxta quẽ maxima ipſius copia inuenitur. Sed prout potuimus in Dioſcoride, Plinio, ac aliis cõiectare, vera iberida eſt illa herba, quæ vulgò vocatur vincitoxicũ. Herba quidem ipſa, præ manibus habetur. Etenim intus, & extra vrbẽ, ac etiã prę ſertim in platea Capitolij, & in ruinis murorũ plurimum naſcitur. Accipite ergo ipſam plantã, & cõſiderate doctorum ſcripta, & apertè cognoſcetis ipſam eſſe. Gal. autẽ & Paulus ſub nomine lepidij ipſam deſcribũt ratione qua ſuprà, ſcilicet ꝙ ęquiuocãt iſta nomina. Ipſe Paul. etiã memorato lib. iij. cap. de coxẽdicis, quãdo loquitur de iberide, tacitè tangit eam: illud tamen rememorando, ꝙ à nonnullis lepidium, & agriocardamum appellatur. Hinc ſubſequẽs declarat apud ipſos aliã ſpeciẽ iberidis eſſe, dicens: Quæ verò apud nos naſcitur fruticoſa eſt, folia lauri cõparia habens. Quę planta à Plinio, pręcitato libri 19. cap. 8. de lepidio loquẽte, videtur tangi cùm dicit: foliis laurinis, &c. Auicenna quidẽ & Serapio ſub nomine ſeitaragi, ipſam Dioſcoridis iberidam depingunt. Sed Auicen. ſub illis verbis, videlicet: Et Alſeitaragi quidẽ oritur in parietibus antiquis, &c. Serapio autẽ in principio capituli, authoritate Galeni, verba iam ſuprà allegata refert. Et hęc ſatis de iberida. Nũc igitur ad lepidium redeamus. Iam diximus, quòd ſunt multorum opiniones, qui volunt lepidium & iberida vnum

Luminare Maius in multis erravit.

Iberis.

Vincitoxicum.

Lepidium.

& idem esse:& inter alias ipsorum probationes, asserunt textum Dioscoridis in multis esse deprauatum,& quòd primo libro sunt addita duo capitula: scilicet vltimum,quod est de halicacabo:& penultimũ,quod est de iberide. Quia non bene videtur stare descriptio istarũ duarum herbarum inter arborum descriptiones. Et quòd ad maiorem certitudinem (vt testatur Marcellus Virgilius Florẽtinus) in aliquibus Græcis exemplaribus correctis non reperiuntur. Nos ipsis certè dedissemus fidem, si apud alios Authores non inuenissemus quod contrariari possit. Si igitur textus Dioscoridis est deprauatus,quid dicẽdum de Plinio,qui iberidã 25.libro, lepidium autem 19.scribit? Et quid de Vincẽtio & cæteris,qui diuersa de ipsis capitula faciunt? Et nec Dioscorides,nec Plinius,neq; cæterorum aliquis dicit idem de lepidio, quod de iberida,sed vt res diuersæ sunt,ita in diuersis cap.diuersa loquuntur. Dioscorides enim dum loquitur de iberide, testatur ab aliquibus vocari cardamanticã,& non lepidium.& in cap.de lepidio,ait: Lepidiũ aliqui gingidium vocãt. Et nec in cap.de iberida, facit mentionẽ aliquã de lepidio: nec in cap. de lepidio aliquid de iberida loquitur. In cap.autẽ de gingidio,scribit ab aliquibus vocitari lepidiũ. Et quãuis lepidium dicatur gingidium,& gingidium vocetur lepidiũ: non tamen probatur idem esse lepidium, & gingidium: sed bene diuersum. Igitur sicut lepidiũ & gingidiũ Apud Dioscoridem vocatur alterũ pro altero,ita apud Paulum & alios,iberis & lepidium erunt. Salua tamẽ semper veritate ac prudentiori iudicio, nos certè tenemus, quòd iberida sit aliud diuersum à lepidio. Et in hoc magis adhæremus Dioscoridi & Plinio, quàm Paulo & cæteris contrariũ asserentibus. Quid sit igitur intelligendũ pro lepidio, iuxta nostrũ & quamplurimorum expertorũ ad hoc consultorum iudicium, Deo fauente, succinctè vt erit possibile, declarabimus. Dioscorides enim secundum Ruellii traductionẽ 193.cap.secundi libri, breuiter loquens de lepidio,dicit: Lepidium aliqui gingidium vocant, herbula vulgò nota, muria cum lacte seruatur &c. Ex quibus habetur,quòd ipsius tẽporibus erat ita omnibus notissima plantula,quòd subticuit formam eius. Sed hodiernis temporibus apud nostrates,etiam exercitatissimos latet. Vltra mare autem,scilicet apud Aegyptios,& Syros,vt testatur Marcellus Virgilius: & in Pannonia, vt scribit Hermolaus Barbarus,adhuc est in frequenti vsu. Neuter tamen ipsorum apertè depinxit formã ipsius plantulæ. Plinius autem asserit

lepid

lepidium ſeri,& quòd in cubitalem altitudinẽ extollitur, folia lauri habens, ſcilicet figura: tactu autem non dura, vt lauri folia arboris, ſed mollia multarũ aliarum herbarũ ſimilitudine. In fine autem, vt Dioſcorides & ipſe ait: Vſus eius nõ ſine lacte. Ex quibus Plinii verbis colligitur forma foliorum lepidii, & altitudo plãtæ, & quòd reperitur ſatiua. Columella cap. 8. vltimi libri de re ruſtica, oſtendit duas eſſe lepidii ſpecies, ſcilicet ſylueſtrem, & ſatiuam: & vtriuſq; ſpeciei folia, muria, & lacte condiri. Quod etiã poſuit dictus Marcellus, in ſua adnotatione. Hermolaus etiã in ſuis corrollariis ſcripſit, à Columella duplici ſpecie lepidiũ ſcribi, ſcilicet ſylueſtre, & ſatiuum. Hinc addit, quòd quidam accipiũt ſylueſtre, pro iberide: & ſatiuũ, pro lepidio. Hoc etenim Hermolai iudiciũ, multum nobis videtur veritati proximũ: cui ſcripta Pauli, & aliorũ, omni contradictione ſepoſita bene conuenire valeant. Quia ipſe Paulus lib. 7. cùm loquitur de lepidio, de ſylueſtri quidẽ intelligit, id eſt de iberide: quod clarè patet memorato libro 3. cap. de coxendicis, vbi de vtroq; lepidio loquitur, ſub nomine iberidis: quoniam, vt diximus, vtroq; nomine vtrunq; appellat. Et primùm de ſylueſtri loquens, dicit, quòd iſchiadicis prodeſt vſus herbæ iberidis, quam & lepidium, nonnulli verò agriocardamum appellãt. Vnde quia ſylueſtre lepidiũ eſt, rectè putamus à nonnullis agriocardamũ, id eſt ſylueſtre, & non ſatiuum cardamũ appellari. Hinc ſequitur de altera lepidii ſpecie, id eſt ſatiua, quam iberidam nominat, dicens: Quæ verò apud nos naſcitur &c. Nam ſemper iſta circũloquutio, apud nos, potius refertur ad res domeſticas, quàm ad ſylueſtres: & ideò dictum Pauli ſic interpretari poteſt: Quæ verò apud nos naſcitur, id eſt, illa verò quã ſerimus. Et ſequitur: fruticoſa eſt, folia lauri cõparia, &c. Et ſic non diſcordat à Plinii deſcriptione, qui dicit lepidiũ ſeri, & habere lauri folia, &c. Et cõcordat cũ deſcriptione de ſeitaragi, authoritate Dioſcoridis, &c. His viſis, reſtat adhuc concludendũ, & declarandum, quid apud nos propriè ſit hoc lepidiũ, & quo nomine apud vulgares habeatur. Enimuero iudicio plurimorũ fide dignorum, ac noſtro, vt omnes ſimul perſcrutati ſumus, aut eſt illa herba, quæ vulgò vocatur piperella, quia (vt Hermolaus ſcribit) herbarii hodierni eam non lepidiũ, ſed raphanũ appellant. Hæc herba quidem piperella, habet odorem acutiſsimum, necnon & ſaporem mediũ inter naſturtiũ & raphanũ. Igitur nõ eſt multùm à veritate alienũ, tenere hanc piperellam, eſſe lepidium.

Lepidium ex authoris ſententia.

Aut esse illa, quæ vulgari vocabulo apud nos dicitur Crapinella, vel caprinella. Quia dicit Simon Ianuensis in litera Seitaragi, quòd quidam sceitaragi vocauerũt nucem viduarum, seu nucẽ captiuã. Et nos quidẽ paucis antè annis, propriis auribus, à quodã aurifice de regno Neapolitano oriũdo (dum ostendebamus ei dictã crapinellam, interrogãdo de nomine & proprietate ipsius, quia sciebamus ipsum curiosum in cognoscẽdis herbis, & quòd habebat multarũ herbarum cognitionẽ) audiuimus in patria sua, nucem captiuam nuncupari. Etiã à quodam sacerdote Siculo, nomine Iordanus de Caruba Messanẽsis, habuimus, quòd in Sicilia, pluribus in locis, tali nomine, scilicet nux captiua, appellatur dicta crapinella. A quampluribus quoq; aliis dictũ est nobis quòd in multis locis Italiæ, tali vocatur nomine, scilicet nux captiua. Scimus etiã & in partibus Apuliæ, viduas mulieres nuncupari captiuas: vnde nux captiua, quasi idem significat quod nux viduarũ. Et licet ipsa crapinella habeat paruũ odorem, in cõparatione nasturtii: tamẽ in sapore est acutissima & cũ mordicatione multa hulcerat, quãobrem potest & ista etiã intelligi pro lepidio. Et tam ista quàm supradicta piperella in foliis, & ferè omnibus aliis particularitatibus, cõueniunt descriptionibus Dioscoridis, Plinii & aliorũ, de dicto lepidio. Enimuero in hoc ipsi Authores valde cõfusè loquũtur, & videtur in ipsorum descriptionibus modò vna, modò altera tangi. Pro certo autem tenemus, quòd altera ipsarũ est lepidiũ. Vtraque enim est hulceratiua: quoniã vtriusq; acrimonia maximè viget: folia lauri similia, & maiora sunt: & præsertim piperellæ folia. Quæ piperella quidẽ, à nonnullis seritur, quoniã vtuntur ea in embãmatibus. Caprinella autem spõte nascitur, & intus, & extra vrbẽ, incultu gaudet solo &c. Neutrã tamen cum lacte vnquã comedimus. Imò nullus est qui audeat comedere crapinellam. Quæ autẽ ipsarum sit intelligenda, pro lepidio: arbitrio prudentiorum dimittimus. Nobis autẽ potius placet, si pro dicto lepidio intelligatur crapinella, quàm piperella: quãuis hodie nõ seratur crapinella, nec comedatur: attamen qui vult, potest illam serere atque comedere, sed cũ lacte duntaxat; quoniã non sine lacte vescebantur ea antiqui. Multa nempe antiqui comedebant quæ hodierni respuunt, ac vilipendunt. Insuper si quis obiiciat, dicens, quòd crapinella non potest esse lepidiũ, quia Dioscorides diminutiue herbulam, siue plantulã scripsit, scilicet paruam herbam esse lepidium, crapinella autem non est

paru[a]

parua planta: ergo non eſt lepidium. Ad hoc reſpondemus, quòd ſi Dioſcorides dicit herbulam, Plinius autem aſſerit in cubitalem altitudinẽ extolli. Teſtatur etiam & Paulus, fruticoſam plantam eſſe. Crapinella quidem rariſsimè tranſcendit menſuram vnius cubiti extenſi: ergo bene poteſt eſſe lepidium. Præterea videmus per experientiam infinitas plantas, tam arborum quàm herbarum, in vno loco magis quàm in alio fruticare, & abundare in ſtipitibus, foliis &c. Quapropter quid mirũ, ſi apud Dioſcoridem erat parua planta illa, quæ apud Plinium eleuabatur in cubiti altitudinem? Cùm ex varietate locorum, & cælo, ſæpe hoc accidat. Poſtremò ſciendum, quòd piperella apud Serapionem, capitulo de ligno aloes, nõ eſt herba, ſed fructus cuiuſdam generis ligni aloes, de quo nihil eſt dicendum in hoc loco. Multa, & alia (quæ ſi ſcripſiſſemus, fuiſſent lectu digna) cauſa breuitatis, tanquam minus neceſſaria dimiſimus. Hæc quidem ſatis.

De Rheubarbaro, ſeu Ruta.

EST animaduertendũ, quòd deſcriptiones huius tripheræ per libros varios, variæ habentur: & tam libri antiqui, quàm impreſsi, nõ conueniunt inter ſeſe, ſuper vno ſimplici: videlicet, quòd quidam libri impreſsi poſt lignũ aloes, habent rheubarbarũ, & quidam rutam, & conſimiliter antiqua exemplaria: ſed maior pars impreſſorũ habent rheubarbari impreſſum, econtrà autẽ maior pars exemplariũ habent rutæ deſcriptũ. Veruntamen (ſaluo ſemper meliori iudicio) in tam optimã compoſitionẽ iudicamus potius eſſe admittendum rheubarbarũ, quàm rutam, quia, vt probatur per capitulum Dioſcoridis, ruta habet multas operationes cõtrarias huic confectioni. Vt exempli gratia, extinguit geniturã, &c. Et hic error ex abbreuiationibus ſcriptorum proceſsit, &c.

De Origano Perſico.

ORiganum Perſicum, quod habet Author in prę ſenti deſcriptione, & in triphera minori ex arte Fenonis, & alibi, nil aliud eſt, quàm origanum de illa regione Perſia. Sæpe enim apud Serapionis filium, & apud Auic. in ſuis antidotariis, habetur origanum Perſicum. Etiam apud dictũ Auic. in quinto cañ. tractatu primo, videlicet in Scelite, legitur & origanum Perſicum, & origanum Alincum. Sed hæc origani genera, neq; à Dioſc. neq; à quoquã aliorũ notantur, in ſuis de Simplicibus. Quapropter cuius virtutis & proprietatis ſit origanum Perſicum, ſcire non valemus. Apud omnes ferè Authores, origanum Heracleoticum laudabilius habetur

Si autem origanum Persicum est idem cum heracleotico, vel si est alia species inferior seu laudabilior eo, nescimus. Siquidem certũ est, quòd si hæc species origani Persici fuisset nobilior aliis sui generis speciebus, Diosc. Plinius, & cæteri, silentio non præteriissent. Et si hoc origanũ Persicum est vna de inferioribus speciebus, miramur quare Author in tam nobiliori cõpositione voluerit tale origanum Persicum potius, quàm heracleoticũ ab omnibus approbatũ. Præterea de origano quidẽ dicit Antonius Musa in suo examine, quòd hoc origanũ quo communiter vtimur, est illud quod Dioscorides cognominat heracleoticũ: veruntamen hoc nobis nõ clarè constat. Nam Dioscorides ait, quod origanũ Heracleoticum habet folium nõ dissimile hysopo. Folium autẽ origani vsualis multùm differt ab hysopi folio. Vnde vel hoc non est origanũ, vel illud nõ est hysopum. Dioscorides enim folium hysopi non describit. Præfatus autem Antonius dum pertractat de hysopo, probat hoc quo vtimur, nõ esse hysopum: & sic secũdum ipsum habemus origanum, & caremus hysopo. Sed si descriptionem simplicium nostri Authoris obseruabimus, certè hysopum erit apud nos, & nõ origanum: quia (vt diximus) Dioscorides vult origanum habere folia similia foliis hysopi. Secũdum Authorem nostrum autem, nos habemus hysopum. Sed si est idem cum Dioscoridis hysopo, certum non habemus: quoniam hoc hysopum Authoris nostri non habet flores & semina in corymbis, vt vult Dioscorides qui capitulo de chrysocome ait: Comantibus corymbis figura hysopi &c. Si hysopum Dioscoridis nõ cognoscitur, minimè potest cognosci origanum. Secundum Authorem nostrum autem, hysopũ est simile thymo. Et quidẽ patet quod hoc hysopum quo vtimur, habet folia similia thymo, licet maiora. Sed secundum Serapionem, hysopum est similẽ maioranæ: multũ enim differt maiorana à thymo. Præterea dicit ipse Serapio, capitulo de origano, authoritate Dioscoridis: est origanum trium specierum. vna dicitur heracleotica habens folia similia foliis hysopi, & capita non rotunda, sed velut diuisa &c. Si ergo secundum ipsum Serapionem, hysopum assimilatur maioranæ, potest esse quòd hoc origanum (vt vult dictus Ant. Musa) sit illud heracleoticũ Dioscoridis. Constat enim maioranã habere folia obrotũda: quibus percõmodè possunt assimilari folia huius origani vsualis. Et si secundũ Serapionẽ habemus origanũ, & nõ hysopum: & secundum Authorẽ nostrũ habemus hysopũ, & nõ origanum.

Se

Sed re vera, si hęc in Dioscoride repetamus, vtrunq; ignoramus. Dum ergo non habemus meliorem notitiam de ipsis, & hoc pro origano siue Persico, siue Heracleotico, & illud pro hysopo, vbicunq; opus erit ponendũ in compositioninon prohibemus, Etiam loco origani potest administrari hasce, id est thymus, teste Auicenna, qui in cap. de origano dicit, quòd origanum est in potentia sicut hasce, & syrupus eius est sicut syrupus alhasce.

De Musco.

QVasi semper in hoc simplici codices sunt varii, vnde qui plus & qui minus habent de ipso simplici, scilicet in vno & eodem loco. Vera etenim litera de Musco, in præsenti triphera talis est: Et sunt qui aromatizant, cum Muschi drachmæ vnius quarta. Quoniam multa exemplaria sunt, quæ in hoc concordant.

Triphera muscata, quam fecit Alcanzi, &c. XLI.



PRAESENS triphera cognominatur muscata, à musco ipsam ingrediente, tanquam à re nobiliori. Errores huius descriptionis cũ simplicibus declarabuntur.

De Casia, quæ est Inda.

MVltùm profectò vitio recentiorũ scriptorũ, & impressorũ mendosi facti sunt libri, & præcipuè medicinales: vt sunt antidotaria, & volumina de simplicibus, seu compositis medicinis petractantia: partim ex ignorantia vocabulorũ, partim verò ex parua simpliciũ cognitione, vnusquisque inconsultè vt sibi visum est, non simpliciter ab exẽplaribus transcribẽdo, sed permutando, vitiando peruersè declarando, addendo, minuendóve scripsit siue impressit. Vnde legitur equidẽ in pręsenti descriptione per omnes impressos & incorrectos libros, casiæ & post casiæ immediatè, spicæ Indæ &c. Et vtraq; dictio, scilicet casia & spica, à puritate, & rectitudinis sensu est amota. Et licet ad spicã nihil aut parũ faciat si scribatur cũ cognomine illo, aut sine: quia semper spica simpliciter scripta intelligit' spica Indica nardi, id est spica aromatica. Attamẽ aliter est dicẽdũ de casia, quia casia siue (vt mauis) cassia absolutè descripta, nõ intelligit' Inda sed lignea. Et quãuis casia lignea nascat' in India, nõ tamẽ si scribit' casia Inda intelligit' lignea. Aliud est enim casia Inda, & aliud casia lignea: quia per casiã ligneã absolutè, intelligitur casia masolites, propinqua cinnamomo, virtute & bonitate, &c. *Spica absolutè.* *Casia lignea.*

Casia

Casia Inda Casia Inda autẽ est species casiæ ligneæ, sed inferior supra
cta quæ alio nomine vocatur seitaragi Indum: de quo mu
ta suprà in triphera Saracenica. Sed dicet forsan aliquis.
casia lignea est masolites, & est nobilior, quare nõ potius
ministratur ipsa semper, vbicunq; petitur casia, vel Inda, v
lignea? Ad hæc respondemus, quia fortasse Author cognou
in casia Inda aliquã virtutem, seu proprietatem, pro qua m
gis competit huic confectioni casia Inda q̃ casia lignea. Et
ei sic placuit, nõ est nostrum permutare, neq; addere vel m
nuere, nisi necessitate compulsi, in defectu proprii simplic
supplere velimus per æquiualens. Et nunquã si habetur pr
prium simplex est permutandum in aliud, siue melius, siue p
rus: quia hoc facere est potius boni medici, q̃ aromatarii. V
de Auicenna in quinto can. tractatu de Theriacis, circa pri
cipium, ex Galeno accipiens, dicit: Et meum quidem consili
est, vt non remoueant aliquid, quod experimentũ iuuatiu
inuenit: fortasse enim illa complexio cum illo pondere &
Author igitur noster (vt per antiqua exẽplaria clarè cõsta
in præsenti descriptione nõ vult casiã ligneã, sed casiã Inc
quæ (vt dictum est) est seitaragi Indum. Sic enim legitur i
omnibus præfatis antiquis, & correctis exẽplaribus: Casi
Indæ, spicæ, &c. Recentiores autem librarii (vt cõiectamu
auferentes à casia illã dictionem Indæ contribuerunt spica
& dictionibus inuersis impresserunt sic: Casiæ, spicæ Inda
&c. Et vbi prius intelligebatur seitaragi Indũ, modò intell
gitur casia lignea. Igitur scribatur rectè sic: Casiæ Indæ, sp
cæ, &c. Potest insuper quis obiicere dicens: Quòd si idẽ e
seitaragi Indum, & casia Inda, quare Author non scripsit i
præsenti tripheria, seitaragi Indi, sicut fecit in supradicta t
phera saracenica: sed scripsit casiæ Indæ? Respondendũ,
Author noster non scripsit Latinè: sed interpres considerar
quòd in dicta triphera saracenica, immediatè ante seitarag
Indum, est posita casia, quæ est casia lignea, noluit iterũ scri
bere casiam, ne esset aliqua dubitatio in legendo: sed posu
per vocabulum Arabicum seitaragi, & addidit Indi, ad diffe
rentiam aliarum specierum seitaragi, In prę senti autem tri
phera, quia non erat iterum casia, placuit ei (sicut & in mul
tis aliis confectionibus fecit) scribere casiam Indam. Et no
solùm in hoc, verumetiam & in multis aliis simplicibus, in
terpres transferendo vnum & idem simplex, modò Latinis
modò Græcis, modò Arabicis, siue Chaldaicis vsus est ver
bis. Vt patet per varias huius operis descriptiones.

DI

De *Baucia, & Dauco.*

NOn desunt,& præcipuè recentiorum,qui Bauciam, & Daucum vnum & idem esse affirmãt. Etenim Serapio de eis separatim capitula facit,& Bauciam inter plantas calidas in secundo,Daucum verò inter calidas & siccas in tertio, scribit:ergo non sunt idem.Dioscorides quidem sub nomine Bauciæ cap.non habet,sed sub nomine staphyllini, siue Pastinacæ erraticæ,quod idẽ est.Vt patet concordando cap. Serapionis de baucia,cum capitulo præfato Dioscoridis de staphyllino.Et infrà ipse Dioscorides habet cap. de Dauco, quod concordat cum capitulo de dauco Serapionis.Marcellus Florentinus autem super capitulo Dioscoridis de pastinaca erratica multa dixit:vltimatè conclusit idem esse daucũ & pastinacam erraticam:& quòd Dioscorides non à diuersitate rerum,sed à varietate locorum & viriũ,varia de eis scripsit capitula.Nos autẽ salua semper veritate,sicut de eis Dioscorides,Plinius,Serapio,& alii fide digni authores diuersa faciunt capitula:ita credimus & absque dubio tenemus res esse differentes.Præterea.nonnulli dicunt ꝙ daucus est semẽ bauciæ,quod ita non esse,facilè probatur per Auicennam,in quinto can.videlicet in descriptione quæ intitulat᷑ Ars scoriæ decoctæ:& est prima descriptio,in qua habet semẽ bauciæ,& semen dauci immediatè vnum post alterum.Si autem daucus est semen bauciæ,ad quid iterum posuit semẽ dauci? Nunquid reperitur semen de semine? Vt possit stare daucus pro semine bauciæ:& semen dauci,pro semine seminis bauciæ? Non obstante,quòd ipse Auicenna in descriptionibus suis de dauco,& baucia,seipsum confundat.Sed nota, quòd Auicenna scribit cap.bauciæ,in litera g,sub nomine gezar, quod quidẽ Luminare Maius minimè animaduertit: quia in Diacurcuma magna,declarans daucum,asserit capitulum bauciæ Auicennæ non reperiri. Insuper autem multa fuissent tanquã necessaria interserenda, pro tot diuersitatibus opinionum Doctorum de dauco,& baucia declarandis: sed vt ne lectionis prolixitate legentis animus fastidietur, curiosis lectoribus omnia perscrutanda relinquimus.Hoc tamen non prætereundũ existimamus.Quia cùm sint plures dauci & bauciæ species,& inter se daucus & baucia siue pastinaca, parũ differant:nõ pro multo incõueniẽti tenemus, administrari alterum pro altero Sed quia daucus Creticus est cæteris laudabilior,si potest haberi,apponatur tam pro dauco, quàm pro baucia.Apud nos quidem tres tãtùm species bauciæ, *Daucus Creticus.*

ciæ, seu pastinacæ, id est staphyllini reperiuntur: due sylue-
stres, & vna domestica carota, seu cariota vulgò nuncupat
quæ quidem (vt suprà diximus) est genus carui. Syluestriu
Pastinaca syluestris. autem vna eleuatur in cubitalem altitudinem, & aliquand
plus vel minus, secundum loca, quæ in medio vmbellę flor
dæ & albæ habet aliquid parū cœrulei, seu violacei colori
Quam equidem speciē, pro baucia, siue erratica pastinac
siue carui agreste, recipimus: quia Diosc. descriptio, & alic
rū de pastinaca erratica, & descriptio Serapionis, & cætero
rū de baucia, magis conueniunt huic, q̄ alteri. Specie autē a
tera (cuius planta vltra palmum rarò assurgit, & locis asp
rimis, & montanis ad meridiem expositis: vt plurimū gign
tur) loco veri dauci vtimur: quia Dioscorides cap. de dauc
tria genera scribit, quorum primum ad vnguē cōuenit hu
plātæ, vt veritas in reipsa apertissimè videri potest. Et rad
huius plātæ est optima, vt in fine cap. ipse Diosc. notat quo
genus Creticum nominat: quia in Creta melius, & semē e
odoratius, & laudabilius videtur omnibus. Sed communit
aromatarii semine maioris plantæ, scilicet bauciæ, pro da
co vtuntur. Secundū autē dauci genus à Dioscoride descr
ptum, adhuc incompertū habemus. Tertiū autem genus, s
spicamur esse speciem carui quā Serapio in cap. de carui, a
thoritate Abē mesuai, describit: quæ species in Hispaniis e
in frequenti vsu, & ab ipsis caroueia, siue caraueia vulgò &
carauea dicitur. De qua satis in superioribus dictum est.

De Cinnamomo, quod est cinnamum.

IN præsentē tripherā non intrat Cinnamomum, sed Cin
namum. Mēdosè enim legitur per omnes impressione
cinnamomi. Lege igitur rectius cinnami, vt est in cūctis an
tiquis exemplaribus correctis.

De Scoria.

IN fine descriptionis huius tripheræ, ferè per omnes im
pressiones legitur mendosè: Et quandoque ponuntur
ea scoriæ ferri nutritæ. ʒ. ij. Verius legendum est ℥. ij. Erro
enim librariorum posita est ibi ʒ. pro ℥. Nam cuncta exēp
ria antiqua & libri correcti cōcorditer habent ℥. ij. & ita d
bet esse. Et si aliquis obiiciat: quòd tanta quantitas scoriæ
superflua, respondebimus ei quòd si in sequenti tripher
quæ ponitur authoritate Galeni, & in descriptionibus qu
ti canonis Auicennæ, & septimi Breuiarii filii Serapion
quæ vocantur de scoria, potest poni de ipsa scoria ad po
dus omnium aliarum medicinarum: quare hic non possu
admi

admitti ℥.ij.quarum pondus non aſcendit ad quartam partem ponderis aliarum medicinarum? Igitur ponendæ ſunt ℥.ij.Et ſic eſt melius:& de mẽte Authoris.Item ſi quis adhuc obiiciat,dicens:Quoniam illa additio eſt ad libitum,ideo poteſt quilibet ponere multùm,aut parum,ſicut ſibi melius videtur.Reſpondemus,quòd nullus debet facere contra Authoris determinationẽ.Quia ſi author determinauerit alicuius ſimplicis ſummam ponderis in addendo,debemus addere illam ſummam tãtùm determinatam,nec plus,nec minus.Vbi autem Author non determinat, eſt cum omni diſcretione faciendum.Quia ſi indiſcretè paretur aliqua compoſitio,potius poteſt officere,quàm proficere.Modum autem nutriendi & præparandi ſcoriam, quære in libro Seruitoris.Sed nota quòd ſcoria ſecũdum Dioſcoridẽ,Pliniũ,& alios probos Authores,eſt multiplex, ſcilicet ſcoria æris, ſcoria ferri,ſcoria plumbi,ſcoria argenti,&c.Vnde Author poſuit ſpeciatim ferri,ad differentiam aliarum.Scoria autẽ, ſecundum dictum Plinium, & antiquiores alios, nil aliud eſt quàm fęx,ſeu ſpurcitia,ſeu recremẽtum cuiuſcunq; metalli.Hoc etiam teſtantur aliqui ex iunioribus,vt Simon Ianuenſis,Braſaulus,&c.Pandectarius autem maximè confunditur in ſuis deſcriptionibus de ſcoria,ſquama, ærugine, & ſimilibus:& vult,quòd ſquama & ſcoria ſit idem: quod eſt falſum.Nam & ipſe etiam confitetur,quòd ſcoria eſt illud, quod fabri ferrarii de ſuis fornacibus globatim proiiciũt,& quod vulgò dicitur Cacca ferri.Ergo ſi eſt cacca ferri,nõ eſt ſquama: quia ſquamæ ex malleorum percuſsionibus ab ipſo ferro ſeparantur. Et ideò ſquamæ dicuntur,quia aſſimilantur ſquamis piſcium, quas Græci lepidas vocant. Squama etiam à nonnullis battitura nuncupatur. Vnde ſynonymantur hæc, ſcilicet ſquama ferri, & battitura ferri: & ſquama æris,& battitura æris,& ſimilia.

Scoria. *Cacca ferri.* *Squama ferri.* *Battitura ferri.*

Triphera Galeni,&c. XLII.


AFFIRMANT nõnulli & hanc tripherã non eſſe Galeni,quãuis ab authore noſtro ſcribat authoritate ipſius Galeni,tũ quia in operibus Galeni nõ reperiuntur tripherę,tum etiã quia in ipſa ſunt aliqua ſimplicia,quę tam Galeno, quàm cæteris antiquis Græcis(vt aiunt) fuerunt incognita. Sed miramur de hoc,quòd cùm triphera ſit vocabulũ Græcũ,quod Latinè interpretatur delicata,apud Galenum non repe

reperiantur triphera: ídqueeo magis quum ferè omnes Authores sub ipso Græco vocabulo suas describant tripheras. Sed rectius per ph, quàm per f. Præterea si hæc triphera non esset Galeni, nescimus quam ob causam Author voluerit tribuere ipsi Galeno quod suũ nõ erat. Etenim & in fine ipsius descriptionis etiã Author citat Galenum, dicens: Et Galenus quidem quandoq; addit scoriam ferri, &c. Super quo nos tenemus, quòd proculdubio credendũ est, non omnia Græca neq; Arabica, vsq; in præsens, Latinitati esse donata. Quapropter (vt aliàs diximus) si aliquoties apud quosdã Authores reperitur aliquid authoritate Galeni notatũ, quod in operibus ipsius Galeni minimè legitur, est considerandum q sint alia ipsius Galeni opera (quibus nos caremus) vbi ab Authoribus attestata legebantur. Et non est absolutè dicendum hoc Galenus nõ dixit: vel hoc falsò attribuitur Galeno, & huiusmodi similia. Et quod de Galeno dictũ est, de plurib⁹ aliis Doctoribus etiã dici potest. De myrobalanis, & cæteris simplicibus autẽ, priscis Græcis (vt aiunt) incognitis, dicendũ q (sicut suprà notauimus) vel ipsa simplicia apud ipsos Græcos aliis vocabãtur nominibus, vel fortasse ea addita sunt ab Arabibus huiusmodi, & similibus cõpositionib⁹, ꝓpter aliquam causam nobis ignotã. Quia & alia cõsimilia facta vidемus, videlicet ꝙ ad aliquas antiquorũ compositiones successores eorũ addiderunt plura simplicia, vt de theriacis legitur, &c. Sunt & per impressiones in pręsenti descriptiõe aliqui errores: videlicet vbi legitur: Cinnamomi, caryofyllorũ ana ℥.vij. legendum est rectius: Cinnami, cariofyllorũ ana ℥ vj. Itẽ vbi legitur: Been albi, & rubei: lege Tuderi albi, & rubei. Et quare sic, mox dicemus. Item vbi legitur: Musci ℥ vnius partes ij. lege verius musci ℥. vnius partes iij. quoniam sic habetur in cunctis exemplaribus correctis.

De Myrobalanis.

QVia dicit Author in præsenti descriptione: Recipe omnium Myrobalanorum. propterea ad sciẽdum quot sunt species ipsorum, & quæ sunt, quære infrà, scilicet in confectione Hamech secunda. Ibi enim satis de eis dicetur.

De Tuderi (& non Been) albi, & rubei.

CVncta etenim antiqua exẽplaria (exceptis quibusdã paucis) habent scriptũ in præsenti triphera: Tuderi albi, & rubei, &c. In impressionibus aũt nõ Tuderi, sed Been albi, & rubei, legit': quod iudicauimus nõ rectè. Illorũ vero pauco-

rum

rum(quæ mendosa excepimus)quædam,quæ nouissimè iudicantur scripta, habẽt vt impressiones absolutè, been albi, & rubei. Quędam verò habent sic: Tuderi albi & rubei, id est been albi & rubei. Et ex hac peruersa lectione(vt putamus) emanauit quòd aliqui falsissimè declararũt tuderi esse been, & librarij postea ignorãtes quid sit tuderi, quidve been, putantésq; pro sua glossatione falsa, idem esse, expungendo tuderi, scripserunt atq; impresserũt been, tanquã magis clarũ. Sed re vera aliud est tuderi, & aliud est been: vt clarè per Aui. probari potest, qui in secundo canone, separatim de vtroq; capitulum facit. Et in fine cap. de been dicit, ꝙ loco eius ponitur quantũ est ipsum de tuderi, & medietas ponderis eius linguæ auis. Item ipse Auic. in quinto cañ. in Zehemirẽ magno primæ & secundæ descriptionis, & in Zehemirem paruo, & in confectione cognominata Imperialis, & in confectione quę inscribitur Ars scorię decoctę, & in triphera maiori, & in similibus, in quibus omnibus & singulis habet vtrunq;, scilicet been album & rubeũ, & tuderi albũ & rubeũ: ex quibus patet ꝙ been & tuderi non sunt idem. Igitur legendum est: Tuderi albi & rubei, vt correcta exemplaria, necnõ & vulgares excusiones habent, & est secundum veritatẽ. Been autem quid sit, suprà in confectione de musco dulci iam dictum est. Tuderi verò quid sit, haud facilè, ob scriptorum variationes, possumus declarare: verũtamen quod de eo sentimus succinctè scribemus. Facit nanq; de tuderi Auicen. capitulum in secundo cañ. quod vt legẽtem non latet, quasi ad literam, est capitulum Dioscoridis de hormino. Latinè autẽ (vt in Dioscoride legitur) geminalis dicitur. Hac enim nostra tẽpestate, licet sint plurimi dantes operã simplicium cognitioni, tamen adhuc non inuenimus aliquẽ qui talẽ plantam nobis valeat ostendere. Haliabbas enim in secundo practicæ, scribit tuderi inter semina, cap. 35. quod est de virtutibus seminũ: vbi laudãs croceum, nihil de rubeo & albo meminit. Nec ab Auicenna in dicto cap. dicitur reperiri album & rubeum, licet in suis descriptionibus quinti canonis, legatur(vt dictũ est) tuderi albi, & rubei. Neq; à Dioscoride scribitur horminũ inueniri album & rubrum. Et quãuis plãta ipsius reperiatur satiua & syluestris, non tamen in colore, nec in forma asserunt alterã ab altera discrepari. Semen tantummodo scribitur à Dioscoride duorũ generum esse, scilicet alterum fuscum, alterum verò nigrũ. Ab Auicenna autẽ absolutè notatur semẽ esse nigrũ. Finaliter à nullo tam an-

Tuderi est horminum. tiquorum, quàm iuniorum scribitur tuderi, siue hormin[um] quod idem est, inueniri album & rubeū. Quanuis recentio res omnes confusè loquātur: quoniam (vt legenti patet) n[on] sciunt quid est tuderi. Igitur si tuderi nō distinguitur in a bum & rubeū, miramur quare Author noster, & Auicenn[a] & cæteri in suis confectionū descriptionibus posuerunt tu deri albi & rubei, & non potius nigri & fusci, vel longi & ro tundi, vel aliter secundū ipsorū differentias. Vnde coniect[a] mus, ꝙ potest esse (sicut testatur Nicolaus Præpositus, quo[d] flos vnius sit albus, & alterius rubeus) quòd ab ipsa florū v[a] rietate doctores vocauerint alterū album, & alterū rubeu[m] &c. Præterea sciendum, ꝙ Reuerendiss. dom. Cardinalis [de] Rhodulphis habet vnum vetustissimum librum Dioscorid[is] totum Græcū, maiusculis literis, & manu descriptū, in me[m] branis pergamenis: in quo libro omnes herbarū, arbustor[um] atq; arborum plantæ cum foliis, floribus, fructibus, ac rad[i] cibus suis, miro opere depictæ, propriisq; coloribus fucat[æ] atq; summa diligētia excultæ sunt. Qui liber licet ob ma[xi] mam vetustatē, magnam literarū atq; colorū amiserit pa[r] tem, attamen adhuc multa visu digna retinet. In eo autem li bro vidimus horminū depictū tali aspectu, videlicet ram[u] lis plurimis, foliis inter melissam & prassiū nigricantib[us] superius, inferius verò albicātibus: corniculis longis, in qu[i] bus semen, vt corniculis faseolorū, singulis per singula fol[ia] dependentibus, & spectantibus versus radicem, quæ erat n[i] gricans, longa & ramosa &c. Cuiusmodi plantam viuā nu[n] quàm vidimus. Insuper etiā animaduertendū ꝙ illud quo[d] legitur apud Diosc. de hormini caule, scilicet quòd hormi[num] habet caulem quadrangulum, semicubitalem: apud Auic. l[e] gitur de radice, & malè: quem Auicennæ errorē, à malo i[n] terprete processisse non dubitamus. Prǽterea Ruellius dic[it] quòd horminū satiuum est illa herba, quæ apud Gallos vu[l] gò Tota bona & oruala (quasi auro valet) dicitur: & Rom[æ] matrisaluia, & herba del matrone vulgariter nuncupatur. [An] autē hæc herba sit verè horminū satiuū, nobis ægrè const[at.] Nam plura sunt quæ reclamāt. Vt est altitudo plantæ, quǽ[a] Dioscoride semicubitalis describitur: in matrisaluia autē, [est] cubitalis, & quaddoq; altior. Item foliū eius est maximu[m] & nō rectè marrubio cōparandū. Item folliculi seminis n[on] videntur ad radicē spectare &c. Et cùm his reclamat pictu[ra] supradicta, quāuis illam non tanti facimus, quia potest e[sse] nō vera, sicut & vera. Item dicit ipse Ruellius, ꝙ hæc plan[ta] tota b

Dioscoridē vetustissimum manu scriptū cū figuris habet Cardinalis de Rhodulphis.

Horminum quale in vetustissimo codice.

Auic. error de hormino

tota bona non reperitur nisi in hortis sata. Nos autem plures per montes, & loca syluestria, & inculta inuenimus. Etiã & in Galliis, & particulariter in Prouincia, non longè à sancto Maximino hubertim vidimus supra colles, & iuxta vias &c. Igitur quid propriè sit horminum satiuum hucusq; nescimus. Item ipse Ruellius vult, horminum syluestre esse centrum galli. Si igitur horminum syluestre est centrum galli, peristereon quid erit, de quo Dioscorides, separatim ab hormino facit capitulum? Nam secundum ipsum Ruellium, vt per sua scripta probatur, horminum syluestre, centrum galli, siue gallitricum, & peristereon, siue verbenaca, sunt vnum & idem: quod non facilè creditur. Fatemur enim nos vtrunq; (supple verum) Dioscoridis horminum ignorare. Et horminum Plinij, quod est genus tritici, adhuc nõ bene cognoscimus. Pro hormino autem, scilicet tuderi, potest poni been: quia si tuderi (teste Auicenna) ponitur pro been, econtra autem loco tuderi potest administrari been.

De *Fulfulmine*.

EST etiam in præsenti descriptione vnum simplex, barbarico vocabulo descriptũ, quod quidẽ per varios libros diuersósq; Authores variatis notatur literis: veruntamen omnes declarant esse radicem piperis. Etsi re vera codices variantur in ordine descriptionis, & quantitate literarum, tamen in prolatione vocabuli taliter approximãtur, quòd bene percipitur idem esse: & quòd errore librariorum ignorantium peregrinas linguas, & simplicitatem veri vocabuli, vt in multis aliis, ita & in hoc volumina deprauata sunt. Nihil enim facit ad rem, si reperiatur fulfulmen, siue fulfumen, siue fufulmen, siue alufulfumen, siue (vt in Auicenna) fulfuminúe, & consimilia plura: quæ omnia idem sunt quod radix piperis, vel lignum eius, vt omnes (sicut dictum est) expo nunt. Vnde & Rhasis in tertio ad Almansorẽ etiã ait: Fulfelemie, id est radix piperis. Sed quia nõ exportatur, & de facili haberi nõ potest, multi volunt vt loco eius ponatur piper nigrũ. Manardus autẽ dicit, ꝙ loco eius potes sumere ozymũ. Sed si rectè, nescimus. Fortasse ipse legit in quinto can. Auicẽnæ in tractatu de hieris: videlicet in hiera Eufaracatis, vbi legitur: Fulfulimon, & est ozymũ montanũ. & ex hoc putamus dixisse, potes sumere ozymũ. Sed in rei veritate textus Auicẽnæ in dicta hiera est mendosus, vt probatur per Bellunensis traductionẽ: quòd illud, est, in illa circumloquutione vacat: & sunt duo simplicia, & non vnum cum declaratione. *Auic. textus in hiera mendosus.*

Sic enim est vera litera, secundũ Bellunen. fulsulmum, & oxymum montanum. Et sic patet, ꝙ fulfulmen nõ est ozymum

Triphera maior ex arte Fenonis, &c. XLIII.



IN omnibus ferè exemplaribus antiquis, præsens triphera non minor, sed maior intitulatur. Et iudicio aliquorũ rectius, quia respectu sequẽtis tripheræ, hæc bene potest dici maior, vnde & sequẽs minor inscribitur. Sed si vtraq; sit vnius Authoris, nescimus. Veruntamen parũ refert quomodocunque dicatur, siue maior, siue minor. Rhasis autem in antidotario diuisionum, in capitulo de medicinis stomachi, habet confectionem Fenonis, in multis huic tripheræ conformem. Attamen animaduertendum, quòd in præsenti descriptione per omnes impressiones est vnus pessimus error, videlicet vbi legitur nasturtij, assari, &c. Non enim præsentem tripheram ingreditur asarum: itaq; rectius legendum est, nasturtij assati. In nullo penitus antiquorũ & emendatorum librorum est scriptum assari, sed in omnibus concorditer distinctè & clarè legitur, nasturtij assati. Cõsimilém errorem in sequenti reperies triphera. Lege ibi.

De Nasturtio.

NAsturtij plura sunt genera: vt satiuum, syluestre, & aquaticum &c. satiuum autẽ in album & nigrũ diuiditur: vt Plinio placet. Sed quando absolutè scribitur, sicut in ista triphera, semper intelligitur satiuum & vsuale, siue album siue nigrũ: quoniam virtute nõ differunt. Et hic ingreditur semen quod magis cõpetit medicinę, quàm herba. Domesticum siue satiuũ notius est, quàm syluestre. Cardamũ à Græcis dicitur, & vulgò Romæ allegrectũ, vel agrectũ vocatur. Apuli autẽ dictionibus inuersis, turtionasum appellãt. Præterea hoc in loco notandũ nobis visum est, de semine nasturtij assati, ꝙ quando datur ad constringendũ, non debet conteri: quia in cõtritione ipsius destruitur pars eius cõstrictiua. Et hoc refert Author noster in 2. cañ. tertij cap. tertię intentionis, dicẽs: Et ex eis etiã quę experta sunt ad restringendum est, vt granorũ nasturtij à ℥.ij. vsq; in aureos ij. torrefiant, & impinguẽtur decoquendo cum succo cytoniorũ, aut myrtorũ, & propinetur, est enim vltimũ ad illud, & propriè si non cõteruntur: destruitur enim viscositas eorũ in contritione. Hæc ille. Quã ob rem in pręsenti triphera ipsum semen debet assari, & non cõteri: quia ipsa cõfectio habet a[...] scinde[...]

Nasturtiũ absolutè.

Semen nasturtij assati.

ſcindere fluxum ventris, vt textus declarat. Hac etiã de cauſa probatur aſarũ non cõuenire huic cõfectioni, quia eſt ſolutiuum: & ſemẽ naſturtij eſt aſſandũ vt ſit magis cõſtrictiuũ. Et aduerte ꝙ aſarum ſcribitur per ſimplex ſ, & non per geminum, ſſ, vt in multis libris legitur, quę cauſa fuit origo ſupradicti erroris: quia ob abuſionẽ deſcribẽdi aſſari, pro aſari: librarij inueniẽtes in iſta triphera & alijs locis aſſati: facillimè imprudẽter hallucinati reſcripſerũt atq; impreſſerunt aſſari, pro aſſati. Et cõuertẽtes t, in r, fecerũt duo mala: vnum videlicet, ꝙ abſtulerũt à naſturtio aſſationẽ neceſſariã: & alterum, ꝙ addiderunt ſimplex incõueniens: imò directè contrariũ. Lege etiã de naſturtio infrà in pilulis de coloqntida.

De Olibano.

REctius libanum, quàm olibanũ Græcè dicitur, Latinè thus & incẽſum: Arabicè autem, Ronder vocatur. Diſtingunt illud Authores, in maſculinũ & fœmininum. Thus maſculum dicũt illud quod eſt rotundum, lucidum, trahens ad albedinem, tanquã gutta, ſeu lachryma coagulata. Et hoc per olibanũ abſolutè intelligunt. Quódq; non eſt huiuſmodi, fœmininũ eſſe volũt. Purgamentũ autẽ, ſiue furfur incẽſi, manna thuris vocatur. Copioſè enim habetur thus, & vulgare eſt apud omnes, ſed arbor ipſius quę libanus, & libanotus dicitur, noſtratibus incognita eſt plus quàm dici poteſt. Libanotis verò, roſmarinũ, herba eſt cuius radix thus redolet. Et libanotis etiã poteſt vocari illa herba, quæ vulgò incẽſaria dicitur. Cuius folia odore perquàm maximè ęmulantur incenſum. Herba quidẽ pluribus cognita. Semper autẽ cùm reperitur libanũ, ſiue olibanũ, ſiue thus, ſiue incenſum abſolutè, maſculũ intelligitur. Libanus quoq; mons eſt, in quo ſunt ingentiſsimæ cedri arbores. Sed ſciendum, ꝙ libanus, pro thuris arbore, tam maſculino, quàm fœminino genere legitur. Vnde Hieronymus: Quaſi libanus non inciſus &c.

Olibanum abſolutè. Manna thuris. Libanotus. Libanotis.

De CharmeZith.

CHarmezith, vel karmezik, vel charmazech &c. ſecũdum Auic. eſt fructus tamariſci. Quod cõfirmat Bellunẽſis in ſuis interpretationib' dicẽs: Charmazech, ſeu chermazech eſt fructus arboris Athel, quę eſt ſpecies tamariſci, & eſt arbor magna, nota in Aegypto: & fructus ſupradictus apud Aegyptios & Syrios appellatur hadebe &c. Idẽ dicit in litera Alathel, vbi etiã addit, ꝙ folia Athel ſunt ſimilia folijs tamariſci notę. Et ꝙ tam fructus iſtius arboris, quàm fructus tamariſci notæ, vocatur chermazech &c. Hadebe autẽ vocatur

fructus dictæ arboris Athel tantùm, & nō fructus tamarisci notæ. Vnde quilibet istorū fructuū potest intelligi, & est bonus. Verùm secundū Serap. charmezit, est tota ipsa tamarisci arbor domestica, & propriè est illa quam Bellunēsis vocat Athel. Syluestris autem, vt probatur per Dioscoridem, & ipsum Serapionē, est ista nota. Nos autē potius laudamus in tali triphera poni fructum, & præcipuè domesticæ arboris, qa fructus est stipticior plāta, teste Auic. qui in cap. de tamarisco ait, sed est fructus eius vehemētioris stipticitatis. Et maximè quia ipsa cōfectio habet sedare vētris fluxum, vt textus declarat. Vnde in omnibus locis, in quibus legitur charmezit, &c. debet intelligi fructus tamarisci domesticę, quia particulariter de ipsa Serapio loquutus est, cùm charmezit scripsit. Non obstāte quòd Bellunēsis dicat fructū syluestris similiter nūcupari. Quādo autē legitur fructus tamarisci, potest intelligi de syluestri potius, tāquam de notiori, quàm de domestica minus nota. Lege etiam in confectione Alcanzi.

De Myrobalanorum assatione.

SCias quòd assatio myrobalanorū ab Authore præcepta iudicio quorundam eruditorum, vt sit virtuosa & bona taliter fieri debet. Accipe myrobalanos enucleatos, & cultello incide in paruas particulas, videlicet ad granorū piperis aut parui ciceris modum, nec pulуerizentur omnino: statim butyro bouino recenti, manibus fricando lini eos: & in patella lento igne assa, & cōfringe eos, spathula agitando semper donec primus eorum color deperdatur, & quasi insipientes cremari depone eos ab igne. Quos bene contritos, cum aliis rebus, secundum regulam ab Authore traditam, aromatiza cum musco, & confice cum melle despumato.

Triphera minor descriptione cognita, &c. XLIIII.



LEGITVR per omnes impressiones in præsenti descriptione: Inuoluantur myrobalani butyro vaccino & fricētur, &c. Melius est autem in exemplaribus manu scriptis, sic: Inuoluantur myrobalani butyro vaccino, & frigantur &c. Et ita rectius, quoniā intētio Authoris est, vt, sicut in suprascripta triphera, ita & in ista myrobalani aut frigātur aut assentur in sartagine cū butyro vaccino, & postea conficiātur. Modū aūt frixionis eorū, in supra notata triphera (si placet) lege. Sunt & alii errores in ista descriptione. Vnde vbi in pręfatis mendosis impressionibus legitur, & in descri-

ptione

ptione alia: Cyperi, olibani, seminis apii, nasturtii, assari, ana sextã partem 3.vnius &c.sunt ad minus tria menda. Primum est, quòd semen apii penitus nõ legitur in exẽplaribus antiquis, quapropter (saluo semper meliori iudicio) opinamur nõ esse admittendũ. Secundum mendum est (sicut suprà de nasturtio, & asaro) quòd vbi legitur nasturtii, assari, legendum est nasturtii assati: vt correcta exemplaria, vnà cum Nicolao Præposito hic & in suprascripta triphera habent. Nam asarum omnino non cõpetit huiusmodi confectionibus, nec nasturtium nõ assatum. Tertiũ mendum est, vbi legitur: ana sextã partem 3.vnius. legẽdum est emendatius: ana sextam partẽ vnius, scilicet partis, & non 3. Huiusmodi enim error in isto loco, & simplicibus, per se manifestissimus. Nã si reliquæ medicinæ accipiendæ sunt per partes, plus, minúsve, ad libitũ conficiẽtis, quomodo possunt istæ per pondus determinatũ semper benè conuenire omnibus partibus tam magnis quàm paruis priùs acceptis, vt aliquando nõ sit disproportionata cõpositio? Vt exempli gratia, Si de quolibet myrobalano accipiatur pars in quantitate vnius ℈. aut minus, ista simplicia cyperus, olibanum &c. necessariò accipienda sunt, secundum ipsorũ taxatum pondus, nec plus, nec minus quàm legitur. Et si recipiatur de quolibet dictorum myrobalanorũ pars, in quantitate quinque librarũ aut plus, ista quidem eodem pondere, quo suprà, sunt recipienda &c. Quod absurdum est credere. Quis enim Author tam amens scripsisset talia? Enimuero nõ Authores, sed deprauatores librarii, in hoc culpãdi sunt: qui incõsultè, & indiscretè, & sine bona castigatione libros non paucæ authoritatis, & maximi momẽti scribũt atq; imprimũt. Igitur sic rectè scribẽdũ est: Cyperi, olibani, nasturtii assati, ana sextã partẽ vnius partis.

De aromatizatione Pharmacorum.

SCiendum quòd licet ad libitũ cõficientis sit posita quantitas musci, pro præsentis tripheræ aromatizatione: tamen non est ponendum parũ de ipso musco, quòd non sentiatur ab olfactu. Auaritia nempe ducti multoties aromatarii fraudant cõpositiones pharmacorũ, in musco, ambra, & similibus simplicibus pretiosis, nõ ponentes necessariã ipsorum quantitatem, ab Authoribus determinatam. In pręsenti autem triphera, & similibus, quia non specificatur pondus ipsius musci: credimus quod in prodigalitate non peccabunt. Igitur de bono consilio regulamus & dicimus, quòd in hoc & similibus accidentibus, est semper Deus præ oculis

habendus,& discretio moderata,& conscientia bona sint (in quibus deest) mensura agendarũ rerum. Attamen quia præsentis tripheræ simplicia per partes recipiuntur, similiter & muscus per partem est cõmensurandus. Igitur, saluo semper prudentiori iudicio, nõ minus debet esse quàm semis sexta decima vnius partis. Vt exempli gratia, si ex quolibet myrobalano accipiuntur ℥.ij. de musco autẽ debemus accipere ʒ.s. Et sic erit ipsa compositio virtuosa, atque optimè aromatizata. De melle emblicorum, quære in electuario de gemmis. Præterea insuper, vbi legitur: Et in descriptione alia &c. Sciendum, quòd hæc circũloquutio non est à scriptore, tanquam si scriptor inuenerit codices istius Authoris varios, ita quòd vnus codex esset dissimilis alteri, sed est ab ipso Authore apposita. Et idem significat quod & apud alios. Quia Author describit varias medicorum intentiones & opiniones, & non diuersas eiusdem operis descriptiones. Et cõfirmat hoc quod sequitur: Et apud alios scoriæ ferri &c. Etiam in suprascriptis tripheris, & in multis aliis pharmacorum descriptionibus, vt patet, huiusmodi consimilia annotauit.

Diacurcuma maior, &c. XLV.



ON possumus nõ admirari de pręsentis & sequentis confectionũ titulo, quòd vtraq; carens curcuma, tituletur Diacurcuma. Recentiorum declarationibus mens nostra non acquiescit: scilicet quòd dicatur à colore &c. Attamẽ verbis quæ Luminare Maius ponit, scilicet quòd credit errore librariorũ esse positũ Diacurcuma, pro Diacrocoma, à croco ipsam cõpositionem intrante (licet crocoma apud Auicennam sit aliud) crederemus, si in aliquo antiquorũ voluminũ fuisset variatus aliquo modo titulus ipsę. Enimuero omnes tam antiqui, quàm recentiores codices nostri Authoris, cõcorditer habent scriptũ, Diacurcuma. Et Crocoma quidem apud Auicen. est fęx olei de croco. Quapropter nõ rectè diceretur Diacrocoma, sed melius vocaretur Diacrocon. Præterea in maiorẽ admirationẽ inducimur, quia similiter & apud filiũ Serapionis & Auicennã, sunt cõfectiones Diacurcumæ vocatæ, & nulla ipsarũ recipit curcumam. Si ergo dixerimus, quod libri Authoris nostri talibus in locis sint deprauati, quid dicemus de Auic. & de filio Serapionis, qui (vt diximus) pari modo in suis antidotariis, sine curcuma, Diacurcumas habent? Nos autẽ tenemus pro certo, esse errorẽ in huiusmod inscriptione.

ptione. Veruntamē quomodocunq; dicatur siue Diacurcuma, siue Diacrocoma, siue diacrocon, siue aliter, nihil facit ad effectũ ipsius cōfectionis consequendũ, ad quē ordinata est.

De Curcuma.

ET quanuis Curcuma nō ingrediatur in præsentē cōfectionem, tamē quia de curcuma intitulatur, ab ipsa inchoandũ est. Curcuma igitur nō est ista, quæ in officinis falsò pro curcuma vēditur: quæ potius est radix cyperi Indi, vt rectè nōnulli cōiectauerunt: de qua suprà, cũ zedoaria diximus, & in trochiscis de cyperis dicetur. Sed Curcuma in rei veritate plurima est apud nos. Nec oportet ipsam in nundinis emere. Passim enim ac hubertim, in locis incultis, & circa sepes, intus & extra vrbem nascitur. Quoniã vt probatur per Serap. Curcuma nil aliud est, quàm chelidonia. Quod quidem legentē, & Dioscoridi conferentē, non latet. Auicen. enim non facit in 2. cañ. cap. de Curcuma. Et chelidoniũ, siue chelidoniam, sub titulo Cauchun describit: pro quo Bellunensis Chalidunium rescripsit. Vulgò autem Celidonia appellatur. Reperitur enim maior, & minor. Sed maior est notissima, quia tota croceo succo madet &c. Minor autem est illa, quæ vulgò testiculus sacerdotis dicitur: & ab aliis fauarella, siue fauarola nũcupatur. Et nec ista ignoratur. Veruntamen quando absolutè chelidonia, siue curcuma petitur, semper de maiori intelligitur: quia magis ea vtimur, quàm minori. Minor enim à nonnullis in acetariis comeditur &c. *Chelidoniũ Cauchun. Fauarella.*

De Semine Apij.

SEmen veri Apii, est semen illius herbæ, qua cōiter vtũtur oēs ad cōdienda carniũ & pisciũ iura. Quæ quidē vulgò, falsò vocatur petroselinũ, vt dictũ est suprà in Diacalamēto. Propterea lege ibi. Etiã illhic, quid sit petroselinũ reperies.

De Phu, siue Fu.

ANimaduertendũ equidē, quòd per omnes ferè impressiones deest in præsenti descriptione vnũ simplex, quod est phu, quod quidē per cuncta exēplaria legitur inter raued seni, & meu, locatũ. Etiã & Auic. in sua Diacurcuma maiori (quæ in simplicibus multũ cōuenit cũ ista filii Mesuæ) habet phu, & meu, in vno ana. Quapropter iudicamus illud esse ponendũ in cōfectione. Fu enim idē est quod phu, rectius tamen phu, quia Græcè per φ scribitur. Est autē phu (vt omnes testãtur) herba illa, quæ vulgò, valeriana dicitur. Nã omnes notæ descriptę de phu à Diosc. Plinio & cæteris Authoribus, cōpetũt dictæ valerianæ vulgari, vt legentē non latet, præter *Valeriana.*

florem. Quoniam Diosc. & cæteri volunt phu habere florem similē narcisco,& maiorē: dicta autem valeriana habet minimum florē. Reperitur quoq; & altera valeriana, quæ in initio ortus sui habet folia paruæ betæ non dissimilia, sed cùm adolescit, variātur,& plurimis scissuris fibrata proueniūt, v propriis oculis pluries intuiti sumus,& ista cōsimiliter habe flore paruissimū, & minime narcisco cōparandum. Vtraq enim notissima est in Italia. Est & tertia valerianæ species, in partibus Ferrariæ, vt Brasaulus scribit. Nec ipsa in omnibus couenit Diosc. descriptioni. Sed quid mirū, si in aliquo differant? quoniā (vt in superioribus iam diximus) sæpe à varietate locorū plantæ diuersificātur qualitate, necnō & virtute Quapropter donec videamus aliā conuenientiorē plantam semper tenebimus, quòd altera istarū sit verum phu. A nonnullis syluestre nardum dicitur. Dioscorides Author est.

De Meo, siue vt mauis, meu.

MEum, siue vt aliqui scribunt, meu inflexibiliter, à Dioscoride ponitur in Macedonia & in Hispania plurimum nasci. Veruntamē paucis antè annis inuenimus ipsum in nostra Italia, videlicet in montibus Nursiæ. Et ab incoli illius loci, non meum, sed spicula vulgò dicitur. Et sine dubio est ipsum meum à Dioscoride descriptum. Nam a vnguem omnes notæ de meo, ab Authoribus positæ, conueniunt isti plantæ: quæ (vt diximus) vulgari vocabulo apu montanos illos, spicula nūcupatur. Reperitur etiā & in Calabria, & alibi: quam nonnulli imperatricē,& imperatoriā siue herbā imperatoris nominant. Etiam in Hispaniis, circ montes Asturiæ degentes, à quodā fratre nostri ordinis habuimus de radicibus plantæ veri mei Hispanici: tamen ipse frater nō vocabat ipsam plantā meum, sed sistrā. Dixitq; nobis, quòd ab omnibus illius regionis habitatoribus, sistr
Sistra. vocabatur. Sistra autē, secundū Pandectariū, Simonem lanuensem,& alios plures, est ipsum meū. Dictas autē radices Hispania, Romā nobiscum detulimus,& cōparauimus ipsa radicibus dictę spiculę,& ambæ eiusdē speciei esse, ab omnibus qui viderunt, iudicatæ sunt. Quapropter non est necess amplius ab Hispanis & Macedonibus ipsas perquirere. E quanuis Dioscorides, Plinius & cæteri laudent Athamanticum, forsan quia (vt putamus) non viderunt meum Italicū quoniam si vidissent, iudicassent ipsum optimum, quonian certissimum est, terram regionis Italiæ non esse interiorem aliis Europæ partibus, in procreandis herbis,& cæteris re
bu

bus à summo omnium bonorum datore vsibus hominum concessis. Et specialiter Plinius non vidit meũ in Italia spõte natum, quoniã ipse testatur quòd tempore suo non nisi à Medicis serebatur in Italia. Nec Dioscorides cùm dicit, ꝙ in Macedonia & in Hispania plurimum gignitur: negat in aliis mundi partibus posse gigni. Dicit autem, plurimum in Hispania & Macedonia: quasi dicat, quia in aliis regionibus non ita copiose habetur. Ista autem radix, qua communiter à multis annis vsq; in hodiernum diem omnes pharmacopôlæ pro meu vsi sunt, atque vtuntur, minimè est meu. Non enim meu habet radicẽ grossam, vt est ista, quam ipsi vendũt. Non obstante quòd in Serapione legatur: Et habet radicem non subtilem. Est enim ibi menda in codice, quia librariorum incuria, vel quomodocunque sit, illud, non, ad textum Authoris additum est. Debet enim dici: Et habet radicẽ subtilem. Probatur, quoniam Serapio non à se: sed authoritate Dioscoridis illud dicit. In Dioscoride autem patet contrarium, cùm dicit meon habere radices longas, tenues &c. Præterea nonnulli hallucinati sunt in sistra: vt sunt Petrus Paduanẽsis postillator antiquæ Dioscoridis trãslationis, & Lumen apothecariorum, & Thesaurus aromatariorum, & cæteri qui volunt ipsam sistram esse phu, valerianã. Quod falsum est. Etenim in propinquitate vocabuli errauerunt. Siquidem pro sistar, intellexerũt sistram: quoniam sistar est phu, id est valeriana: sistra autem est meu. Lege Pandectariũ qui vtrunque ponit, scilicet sistar, & sistram. Etiam præfatus Petrus Paduanensis, Luminare Maius, & alii plures volunt quòd Mu Auicẽnæ, sit meu. Nobis autem nõ bene videntur conuenire descriptiones ipsorũ adinuicẽ, quapropter putamus aliud esse, adhuc tamen nobis incompertum. Meon autem siue meum, meu, sistra, & spicula, idem est, quod etiam nonnullis anetum syluestre nuncupari non displicet.

Petrus Paduanensis. Lumen apothecariorũ, & Thesaurus aromatariorũ errauerũt in sistra.

Sistra, id est phu.

De Absinthij & eupatorij succo.

NOta ꝙ succus tam Absinthii quàm Eupathorii debet esse prius cõdensatus, vt succus liquiritiæ, nõ tamẽ ita durè, antequã veniat in pharmaci administrationẽ: quoniã sic ab Authoribus huiusmodi, & cõsimiles succi administrãtur. Etenim duę drachmæ ipsorũ succorũ recẽtiũ & liquidorũ, essent tãquã nihil in præsenti descriptione. Succi nẽpe liquidi nõ cõueniũt cõfectionibus quæ non sunt aliquo modo bulliendæ: siue decoquendæ: & tunc ponuntur in maiori

port

portione &c. Qualiter autẽ ipsi succi sint condensandi, quę re apud Bulchasim. De absinthio autem, & eupatorio, quære in distinctione de syrupis.

De Scordio, siue Scordeon.

SCordii rectius, quàm Scordeon imperitè in genitiuo dicitur. Nõ solũ vulgares omnes verùm etiã & ex doctioribus plurimi ita confirmati sunt in sua obstinata & falsa opinione de Scordio, tenentes illud esse alliũ, & (quod peius est) syluestre allium, vt supra modũ difficilè nobis videatur auferre posse ab eis pertinaciã tam peruersæ credulitatis, & veritate edocta eis persuadere vt à calumnia cedant, atq; cõsentiant verbis aliquorũ fide dignorum Authorũ, qui nõ allium, sed herbã alterius formæ (vt mox patebit) esse declarãt. Nã clarũ est, ꝙ Arabũ libri habent Scordeon, in quibus capitula de alliis pertractãt. Sed si sit error Authorũ, scilicet Serap. Auic. & cæterorũ, vel si ipsorũ volumina incuria interpretũ, aut librariorũ vitio sint deprauata, adhuc ignoramus. Propinquitas enim vocabuli eos (à quibus emanauit error) fefellit. Quia cũ deberẽt scribere Scorodon, scripserũt scordeon. Sed re vera aliud est scorodõ, & aliud scordiũ, siue ma uis, scordeon. Legitote igitur antiquiores tã Græcos q̃ Latinos, & præcipuè Diosc. & Pliniũ, qui de ipsis diuersa faciũt capitula. Diosc. enim secundũ Hermolai translationẽ, libri secundi cap. 144. habet scorodon, quod est alliũ: cui subsequitur cap. de scorodopraso, quod est quædam species inter alliũ & porrũ, cuius plãta pro allio syluestri, nõ incongruè *Scordium.* sumi potest. Hinc libri tertii cap. 106. scribit scordiũ quod nõ est alliũ, sed est quædã herba trisagini, id est chamædry simillima, in paludosis & altis nascens: quãobrem, à Latinis *Trisago palustris.* Trisago palustris nuncupatur. Habet & quadrãgulũ caulem &c. ibi notata. In vno tantũ, hoc est, in suo odore, imitatur allium. Quã herbã pluribus in locis, & non longius ab Vrbe multoties collegimus. Et quia à nonullis magis cõmendatur Cretense scordium, adhibita diligẽti cura & solicitudine, ab insula Cretensi nobis delatũ est: & vtrunq; impręsentiarum apud nos reperitur: nec differt alterũ ab altero, præterquàm ꝙ Italicũ, iudicio plurimorũ, videtur odoratius esse Cretẽsi fortasse quia Cretẽse nõ sit ita recẽs vt Italicũ, & ob vetustatem amiserit sui odoris partẽ. At verò Plinius lib. 25. cap. 6. scordiũ herbã depingit. De allio autẽ, quod & scorodon appellat lib. 19. scripsit. Præterea, nec in Aui. nec in Serap. reperitur caput de vero scordio. Capitulum autẽ ipsorũ de scordeon

deon(quod rectius legendũ est de scorodo)est de allio, quia scorodõ idem est Græcè, quod allium Latinè. Et de allio tãtùm pertractat, & non de palustri trisagine, quod est scordium. Sed animaduertendum est, ꝙ in translatione antiqua Dioscoridis: in capitulo de scordeon, multa primũ de alliis enumerat, postea sequitur de scordio herba. Et in vnomet capitulo. ac sub vno & eodem vocabulo, duo diuersa simplicia confundit. Sed hoc credimus errore Petri Paduanensis, vel ipsius Dioscoridis interpretis factum fuisse. Et potius est mali interpretis error, quia infrà ponit aliud cap. de ipsa herba scordio, quam non scordium, sed barbarè scoriũ vocat. In cuius lectione multa diminuta sunt & nõnulla malè trãslata: quia vbi debet dici ipsam herbam habere odorem allii, legetur, cum odore Oleastri. Diligens lector facillimè cõprehendit errorem. Igitur quam maximo detineãtur erore, Simon Ianuensis, Pandect. Luminare Maius, & cæteri vnà cũ caterua medicorũ, aromatariorũ minùs peritorũ & vulgariũ: bonarũ literarũ amatores, nõ ægrè percipiũt. Nostri tẽporis autẽ Ruellius, Manardus, Antoni⁹ Musa, & cæteri bonæ memoriæ ac disertissimi viri, cõtra vulgi crassã ignorãtiã magnopere conati sunt ostentare veritatẽ, tã de scordio, quàm etiã de nõnullis aliis simplicibus in re medica pernecessariis. Legito apud ipsos. Ergo vbicunq; reperitur in compositionum descriptionibus (suppl e Doctorũ approbatorũ & antiquorum) scordium siue scordeon, quod idem est non allium agreste, sed hanc herbam apponito. Demum, ne quis decipiatur in odore huius herbæ scordii, & accipiat illã herbam alliariam vulgò dictam, quæ apud Pandectariũ Rimamarina, alliarica, & pes asini nuncupatur, cuius folia sunt vt malua rotunda, quæ habent odorem allii: quę quidem herba in arundinetis, & vmbrosis locis vbiq; reperitur. Etiam sunt & aliæ herbæ, quæ allium imitantur odore, sed nõ sunt scordium nec scordii species. Scordium enim (vt dictum est) habet folia non maluæ, sed trisagini, id est chamædry similia. Et habet florem rubeum, alliaria verò album. Hasta est scordio quadra, alliariæ rotunda: ex quibus patet scordium esse alliud ab alliaria.

Petri Paduanẽsis error de scordio.

Simõ Ianuẽsis, Pãdect. Luminare Maius errauerunt in scordio.

Rimamarina. Alliarica. Pes asini.

De Scolopendria.

SColopẽdria herba, nõ est lingua ceruina, qua hodie cõmuniter oẽs aromatarii pro Scolopendria vtũtur: sed est illa herba, quę vulgò cetrach siue Cetherach. dicitur, quámq; Diosc. asplenioṽ & scolopẽdrion vocat. Aspleniũ quidẽ, quia

Cetherah.

ad splenen desiccandū & curādū nil melius. Scolopēdriū au- tem, à similitudine quā habet cū scolopendra verme anima- li, quod habet pedes 14. scilicet ex quolibet latere septē. A cuius formam folia huius herbæ plurimis incisuris munit quasi vermes multos pedes habētes similitudinē scolopēdr sibi vēdicarunt. Et hoc plurimi testantur. Et pręcipuè Serap cap. Scolofendriō, quod est de scolopēdria: dicēs authoritat Diosc. nominatur hoc nomine propter similitudinē cuiusd vermis dicti scolosendra: & eius cōpositio est 14. pedū &c Nam Arabes, teste Simone Ianuensi. loco p, (quo carent) pe f, scribunt atq; pronuntiant. Quamobrē scolofendriō, pr scolopendrion scribunt. Andreas Bellunensis autē schulufe drium vertit. A nonnullis vulgaribus hæc herba, Argentin vocatur: quia rugositas, quā folia eius inferius habēt, ob spl dorē suū albicantē, ad colorē argēti assimilari potest. Præ rerea, hi qui duræ ceruicis sunt, sibi ipsis tātū credētes, legā Dios. qui facit cap. de phyllitide quod est de ista lingua ceru na: & infrà facit cap. de Asplenio, quod est de scolopēdria: e go scolopēdria nō est lingua ceruina. Itē Petr⁹ de Tusina na super nono ad Almāsorē, cap. de Icteritia scribit syrupū cui⁹ cōpositionē intrāt scolopēdria, & lingua ceruina: erg nō sunt idē. Sed obiiciet forsan aliquis, dicēs, ꝙ Dios. & Se rap, asserūt scolopēdriā habere folia similia foliis polypod ista autē argētina, id est cetherach nō est huiusmodi: ergo n est scolopēdria. Ad hoc respōdebim⁹, ꝙ min⁹ habēt similit dinē, cū polypodio, folia linguę ceruinę, id est phyllitidis folia cetherach. Et si secundū ipsum cetherach nō est scolop driū, propter foliorū dissimilitudinē, à fortiori min⁹ pote esse lingua ceruina, cuius folia dissimiliora sunt polypod foliis, q̄ folia cetherach. Etenī cetherach. folia habēt quādā(cet paruā) similitudinē cū polypodio: vt est scissura folior &c. Nā & polypodiū dicitur à multitudine pedū, quā ob ca sam scilicet ob multitudinē pedū, quā scolopendriū habet, c citur polypodio assimilari. Ergo cōcludendū est, ceterac esse verum scolopendrium, siue mauis verā scolopendriam

Scolopēdra vermis.

Argentina,

Diacurcuma minor &c. XLVI.



INOR pręsens confectio dicitur ad differē tiam supradictę, quæ maior est: quoniam pl ra simplicia recipit. Et licet textus, dicat, quò valet ista minor ad ea quæ magna, rationabi liter potest addi, sed non tantum. Quia sic

e

est minor in simplicib⁹, ita putam⁹ esse ipsam minoris operatiõis & virtutis. Quapropter monẽdi sunt aromatarii, ne vendant minorem pro maiori: nec ista minor debet parari, nisi iussu medici ipsam ordinantis. Vnde hæc generalis regula notanda est pro omnibus compositionibus ex quibus maiores & minores eiusdem effectus reperiuntur: videlicet, quòd semper compositiones maiores sunt parandæ. Minores autem non parentur, nisi ex pręcepto medici. Hoc autem diximus, quia scimus aliquos, qui auaritia ducti & spe maioris lucri, minores & simplices cõpositiones pro maioribus & cõpositis sæpe parabant & vendebant. Quod quidem est malum apud Deum & homines. Ex quo nos arguẽtes illos obiiciebant Aristotelis authoritatem; dicentes: Frustra fiunt per plura quæ possunt fieri per pauciora. Si igitur minor siue simplex confectio valet sicut maior, ad quid frustrà cum nostro damno tenemur parare maiorem? Ad quæ nos præfata cùm respondissemus, scilicet quòd minor valet ad ea quæ maior, quia est eiusdem intentionis, sed nõ tantũ, quia est debilioris operationis & virtutis, obmutuerũt. Quapropter validior & maior semper paranda est.

Maiores cõpositiones reseruãdæ parentur, non minores.

Diamorusia &c. XLVII.

HAEC præsens confectio in multis exemplaribus antiquis, non Diamorusia, sed homorusia intitulatur. Et in aliquibus sine aspiratione, Omorusia legitur. In Auic. autẽ & in Breuiario filii Serap. in decimo practicę Hali abbatis sunt huiusmodi confectiones, in paucis tamen differentes ab ista. Sed in Auic, legitur homorusia: in filio Serap. verò Modus confectionis omorusiæ: & in Hali, Amorusiæ confectio inscribitur. Et Pãdectarius dicit: Homorusia est quędam cõfectio &c. Quapropter vel aspiratè, vel nõ, nihil refert. Vnde rectius (vt putamus) titulari debet præsens confectio Diahomorusia, vel Diaomorusia. Vernntamen bonę sonoritatis causa expunctum est illud o, cõsimi iter factũ fuit in Diambra, & similibus. Sed aduertendum, vbi mẽdosè per impressiones legitur in præsenti descriptione, costi, triũ piperum ana. 3. j. legendum est rectius, ana. 3. s, vt est in cunctis exemplaribus antiquis, & similiter in Auic. & filio Serap. & Hali. Itẽ pro cinnamomo, lege cinnami: vt est in pręfatis exẽplaribus. Quod cinnamũ est inferius cinnamomo. Vnde loco eius in huiusmodi cõfectione, filius Serap. Auic. & Ha

& Haliabbas præfati, casiam habent quæ similiter est cinnamomo optimo inferior.

De Acoro.

ACorus, vel acorũ, siue acori radix (cuius vsus, teste Dioscoride, frequentissimè in antidotis habetur) si ipsius Diosc. verba pensabimus, hęc qua vulgares aromatarij vtuntur, verissimè non erit. Quoniam præter formam, nil aliud habet cum acoro simile. Nonnulli autem asserunt (quorum vnus Brasaulus) radicem, quam galangam vulgò nominant acorum esse. Quanquam alij, & forsan melius, velint nõ galangam, sed radicem illam, quæ apud vulgares calamus aromaticus falsò nuncupatur, veram esse acori radicem. Ex quibus Manardus non solùm hoc testatur, sed etiam dicit, quòd pro acoro semper vocato calamo aromatico vsus est. Nos autem potius adhæremus Manardo &c. qui tenet vocatum calamum aromaticum esse acorum, quàm illis qui galangam præfatam. Quæ galanga (vt mox infrà dicetur) tenetur aliud esse. Descriptio nempe Dioscoridis de acoro (vt videri potest) magis conuenit huic calamo aromatico vsuali, quàm supradictæ galãgæ. Radix autem, qua cõmuniter pro acoro vtuntur, aliud est: quia cùm sit rubra, absq; odore, & insipida, acorus nõ potest esse: quia acori radix (teste Dioscoride) habet esse alba, iucũdè odorata, gustúq; acris &c. quę omnia in præfato falsò vocato calamo aromatico vsuali, per quàm maximè reperiuntur. Quam ob rẽ verissimè credendũ est esse acorum, ac pro acoro, quocunq; opus fuerit, apponi placet multis. Hæc autẽ planta acori officinarũ, inter Iridis species annumerari debet. Vocatur à Latinis (vt Dioscorides & Apuleius scribunt) herba veneria. Etiam scribit ipse Apuleius, quòd hæc herba rarò inuenitur, & quòd non potest cognosci, nisi cùm flosculum emiserit. Vnde etiam probatur, quòd non potest esse acorus hæc planta vsualis, quæ passim in aquosis reperitur &c.

Calamus aromaticus supplet Acorum.

De flore Squinanti.

SQuinantũ barbarè, idem significat quod Græcè schœnanthos. Schœnũ autem Græci dicũt, quod Latini iuncum rotundũ odoratũ. Et anthos Græcè idẽ est quod Latinè flos. Vnde Squinantũ (licet barbarè scribatur) flos schœni, id est iũci rotũdi odorati, est. Sed cùm in libris Arabũ legimus florem squinãti, nõ possumus per squinantũ intelligere florem schœni, sed plãtã eius, id est culmũ, siue ipsum iuncũ. Sed hoc mali interpretes (vt putamus) fecerũt: qui per schœnũ, squinantu

antum verterunt. Vnde in dictis Arabum libris per florem quinanti intelligemus simpliciter florē schœni: & per radi em squinanti, radicē schœni: quia per squinantū absolutè, lantam ipsius schœni intelligunt. Schœnū autē, siue mauis, quinantū, nō sunt illæ paleæ (vt peritis placet) quibus vbiq; n officinis vtūtur: quia descriptio Diosc. de schœno odora- o nō cōuenit illis, vt quilibet videre potest: nō enim habet ra ices notabiles ad medicinæ vsum, sed quasi capillaceas par- as, & nullius roboris vel momēti, nec mordicat linguā ipsę aleæ: & quanuis sint aliqualiter odoratæ, nō tamen spirant osæ odorē: & quod maius est, videmus ꝙ nō producūt iun um, sed calamū nodosum, sicut est calamus hordei aut fru- nenti: quoniā vtplurimū exportātur cum parte ipsius cala- ni. Vnde nōnulli rectè existimāt ipsum squinantū vsualem sse plantā calami aromatici: quia calamus aromaticus offi- inarum manifestè probatur ꝙ nō est calamus, cùm sit ra- ix: quā radicē plurimi (vt suprà diximus) volūt esse verā aco radicē. Cùm enim dicimus calamū, nō intelligimus radi- em. Sed si quis dixerit ꝙ hęc radix quę recipitur in officinis ro calamo aromatico, est radix ipsius calami: hoc fortasse oterit esse. Verūtamē cùm petitur calamus, nō est accipien a radix, nisi vrgēte necessitate in ipsius calami penuria. Re era igitur squinantū nō habemus. Sed multorū quidē non ernendorū est opinio ꝙ hęc radix, qua cōmuniter pro ga nga vtimur, sit radix ipsius veri squinanti. Etiā à nōnullis, ui fatētur se vidisse viuā plantā istius galangæ vsualis, ha- uimus, ꝙ ad vnguem correspondet Diosc. descriptioni de unco rotūdo odorato. Galanga autē, quę (vt suprà diximus, ręcis incognita fuit, & à nobis quoq; minimè cognoscit) ia planta est, & apud Arabes solūmodo perquirenda. Vnde m pro floribus quàm pro ipso schœno (quibus caremus) uàm etiā pro ipsa radice possumus vti vbi oportet hac vsua galāga. Possumus quoq; vti (saluo semper prudentiorū iu icio) hoc vulgari squināto, quam esse (vt diximus) plantam alami aromatici, opinātur plures. Quoniā vt in Dioscori- & cęteris fide dignis Authoribus videri potest, virtutes & roprietates calami aromatici & iunci odorati nihil aut sa- s parū, inter se differūt: ex quo bene potest alterū pro alte- o cōpensari. Et aduertāt simplices, ꝙ schœnū & schinus nō unt idem: quoniā schinus est lētiscus, de quo aliàs. Pręterea iendum ꝙ Auicen. scribit authoritate Dioscoridis, ꝙ sunt uę species squināti, scilicet vna quę est infructifera, & alte-

Squinātum absolutè.

Squinātum supplet galāga vsualis.

ra fructifera, quę facit fructũ nigrũ, &c. Si ita est, poterit for
sitan esse, ꝙ hoc squinantũ vulgare sit altera ipsarũ. Verun
tamẽ in nulla Dioscoridis traductione hoc legitur, vnde cõ
iectamus esse errorẽ ipsius Auicenę, vel saltẽ sui interpreti

De Marmacur.

TEmporibus Nemroth non credimus fuisse tot vocabu
lorum confusiones, quot hodie in rei medicæ libris re
periũtur. Quapropter de hoc simplici, sub huiusmodi tene
brosa voce occultato quid asseramus, nescimus. Percurren
do etenim varios Authores & libros, varias inuenimus op
niones atq; descriptiones. Nam ex his exemplaribus quæ le
gimus: pauca, vtpote tria tantùm, habent marmacur, & du
marmacor, & quinque quorũ quælibet hæc singula videlic
habent vocabula, marmatur, marmacum, marmatum, ma
tri, marmatar: reliqua autem vniformiter omnia habẽt m
macar. Marmacar autem, in quibusdã synonymis antiqui
simis Arabicis, inuenimus expositũ esse melissam. Quam o
rem coniectamus talem dictionẽ esse corruptam, & recti
marmacar quàm marmacur esse legẽdum. Enimuerò qui
quis nesciens veritatẽ alicuius vocabuli, præsumit interpr
tari aut declarare, potius est reprehensione quàm laude d
gnus: quia diuinat tantùm. Et si non hoc, minimũ malũ n
ximum facit, quemadmodũ sæpius plurimis, & præcipuè
nioribus accidisse comprobatur. Marmacur igitur quid
à nullo antiquorũ describitur. A recentioribus autem, vid
licet à Luminari Maiori, & à Paulo Suardo exponitur e
marrubium, scilicet prasium: & à Ioanne Manardo mel
sa, & sic putamus optimè. Item Luminare Maius vult ma
macur esse marum Auicen. Auicenna autẽ cap. de maru, p
mam ipsius speciem non marmacur, sed marmacor voc
Quod quidem marmacor ab ipso Luminari declaratur e
melissa, his verbis: Sapientes dixerunt, ꝙ per marmacur v
lumus intelligere prasium siue marrubium, & per marm
cor volumus intelligere citrariam, id est, melissam. Et id
confirmat in suffuf de ligno aloes. Si igitur marmacor
melissa, & maru Auicẽnæ est marmacor: ergo melissa est m
ru. Ergo marmacor, & marmacur sunt idem. Et quidẽ A
cenna facit capitulũ de maru, & capitulum de marmacora
capitulum de prasio. Si autem capitulum de marmacur,
est illud quod inscribitur de marmacora, nõ reperitur ali
apud ipsum Auicennã. Et minimè apud alios. Et quãuis
lius Serapionis habeat marmacur in sua omorusia, tamẽ
ip

ipso quid sit non declaratur. Nos autem credimus idem esse marmacar, marmacor, marmacur & cætera cōsimilia. Auic. enim in dicto cap. de maru, dicit quòd prima eius species est marmacor: postea non declarat ibi, nec per aliud capitulum quid sit marmacor, sed immediatè post dictū capitulū subscribit capitulum de marmacora, vbi dicit ꝙ nota est. Quod quidem capitulum firmissimè credimus esse capitulum de marmacor: quia primum, scilicet in capitulo de maru, posuit omnes eius species in generali: demum in particulari, in sequēti capitulo tangit tantùm ipsam maru speciē, marmacor vocatam. Non obstante quòd vocat ibi eam marmacora, & non marmacor, quia idem est. Quę species plurimorū authoritate probatur esse melissa, & nō prasium. Vnde Serapio cap. de melissa, ait, Bederāgie, vel bederungij, id est turungen, & dicitur marmacor, id est melissa. Simon Ianuēsis autem dicit: Marmacor Arabicè, vel marmacora, inquit Serapio, benderangie, id est turungen, & dicitur marmacor, & est melissa &c. Pandectarius autē facit distinctionem, dicēs: Marmacur, marmacor, id est marrubiū vel marrubiastrum &c. Hinc sequitur, marmeus idem. Hinc addit, marmacon, marmacora, id est melissa &c. Veruntamen ipse cōfunditur, quia marmacor, & marmeus (quod rectius dicendum, marmaheus) & marmacora, idē sunt. Est enim species marrubij, sed non est marrubiastrū: quia est ipsa melissa. Et quòd melissa sit species marrubij, siue prasij, probatur per Serapionē in dicto cap. de melissa, & etiam per Diosc. & cæteros qui dicunt melissam siue melissophyllon habere similitudinē marrubij syluestris & prasij. vnde Diosc. inter marrubiū nigrū (quod est ballote) & marrubiū prasium, ipsam locauit. Etiā Serapio authoritate Galeni, dicit, quòd virtus eius est sicut virtus prasij. Igitur si habet similitudinem, & virtutem marrubij, ergo est species eius. Andreas autem Bellunensis loco marmacor, vertit marmausi, vel marmaheus: & pro marmacora, marmahasus. Ex quibus supradictis patet, ꝙ omnia dicta vocabula idem significant. Manardus quoq; (vt suprà diximus) confirmat marmacur esse melissam. Sunt pręterea, & quorūdam aliorū opiniones variæ à supradictis, sed quia sunt parui momēti, & quasi nullius authoritatis & æstimationis, causa breuitatis dimittimus. His ergo bene cōsideratis, cōcludēdū est, marmacur, marmacor &c. idē esse, & propriè esse verā melissam: & nō est marrubiastrū, neq; prasiū, neque linguæ bouis species, neq; sclaræa, neq; herba sancti

Melissa est species marruby.

Ioannis, neque aristolochia longa & alia plura, quæ mult
imperiti & phantastici asserunt & testantur.

Dialacca magna &c. XLVIII.


HAEC præsens confectio, & quæ immediat sequitur, à lacca quam recipiunt nomen sib vendicarunt. Et respectu sequentis, quæ mi nor inscribitur, præsens magna intitulatu Ambæ tamen sunt optimæ, & non aspernar dæ cōpositiones. Filius Serap.in septimo, Auic.in quinto, Haliabbas in decimo practicæ habent maiorē & minorē Dialaccæ confectionem differentem in quibusdā ab istis fil Mesuæ. Animaduertendum autē, quòd per impressiones i præsenti maiori descriptione sunt aliqua menda, videlic vbi legitur in ipsis: Laccæ ablutæ, rauedseni, ana ʒ.ij. lege rectius: ana ʒ.iij. Item in omnibus ferè libris tam manu sc ptis quàm impressis inuenimus squinantū in præsenti de scriptione, & postea iterū infrà legitur: cimarum squinant In duobus tantùm exemplaribus reperimus absolutè, cima rum squinanti: & in vno simpliciter squinanti: quapropt putamus esse errorē in textu. Nihil enim differūt cimæ sq nanti ab ipso squinanto, nisi fortè velis per cimam squina ti, vt intelligatur flos ipsius squinanti, & sic vtrunq; esset p nendum: quia pari modo vtrunq; legitur simul & immedi tè positum, in primo Breuiarij filij Serapionis cap. de So accidente ex malitia cōplexionis frigidæ, cum materia, scil cet in modo infusionis de aloë, sic videlicet: squināti & ci rum squinanti &c. Si autē pro cima squinanti non intell gitur flos, quare bis sit apponendū squinātum non inuen mus rationem: præfati enim Authores in suis descriptio bus semel tantùm habēt. Sed in Hali sub nomine adechari l gitur, quòd idem est quod squinantū. Vnde si semel aut b vel si flos aut cima, & quomodocūq;, & qualitercunq; sit p nendum squinantum in ista cōfectione, prudentiorum iu cio medicorum definiendum cōmittimus. Nos autē pro ma squinanti, si daretur copia, sēmper acciperemus flore Item nota, ꝙ aristolochia debet esse rotunda & non lon (vt in aliquibus mēdosis libris legit̃) Rotūda enim ab om bus cōmuniter magis cōmendatur in medicina &c. Vnde Auicenna rotundam specificatè posuit. Filius Serapionis tem vtranq; habet, rotundam scilicet & longam. Hali ve eo in loco, in quo cæteri habent aristolochiam rotunda

i

ipſe lelembachi habet. Vbi probatur lelembachi eſſe ariſtolochiam. Michael de Capella autem neſciuit pro quo ſtaret in iſta confectione lelembachi, vnde in ſuis ſynonymis ſic ſcripſit: Lelembachũ ſcripſit Stephanus 2. practicæ pro cappare, ſed in cõfectione dialaccæ maioris neſcio pro quo poſuit. Hæc ille. In ſecundo practicæ autem non lelembachum, ſed lilimbacum legitur, capitulo videlicet 38. forſan quòd limbacum (vt ipſe dicit) ſit capparis: ſed hîc clarè probatur, quòd lelembachum ſtat pro ariſtolochia. Nam ſæpe vna ſola litera, imò accentus diuerſus alicuius dictionis cõſtituunt res diuerſas ſignificare. Vnde & ab ipſo etiam Michaële ſcribitur, quòd lilembace ſignificat amygdalas amaras. Prçterea ſciendũ quòd in aliquibus impreſsionibus addita ſunt huic deſcriptioni tria ſimplicia, ſcilicet phu, meu, & daucus, quæ in impreſsionibus minus mendoſis & in antiquis exemplaribus, ac etiam in vulgari æditione non leguntur, quapropter non eſſe admittenda iudicauimus.

De Lacca.

VEram laccam haud eſt qui viderit hodie in partibus noſtris. Nec credimus in hoc ſimplici defeciſſe naturam. Apud Arabes enim eſt perquirenda lacca, quia tali voce non reperitur apud Græcos: licet aliqui putent (& fortaſſe bene) canchamum Græcorũ eſſe veram Arabum laccã: quoniam multũ cõueniunt deſcriptiones Græcorũ de canchamo cum deſcriptionibus Serap. &c. de lacca, tametſi ipſe Serapio adducat plurimorũ Authorum opiniones, & quodãmodo in principio cap. manifeſtè videatur ſub nomine laccæ, cãchamũ Græcorũ deſcribere. Veruntamen nec canchamũ ipſum hac noſtra tempeſtate viſum eſt in Italia: quanuis nonnulli opinentur illud, quod vulgari nomine benzuin dicitur, eſſe verũ canchamũ: quorũ opinio à pluribus nõ probatur. Quã ob rem in defectu ipſius laccæ iudicio atq; cõſilio pluriũ peritiſsimorũ medicorũ, minus malũ eſt ponere vocatã hodie ſanguinis draconis lacrymam (quãuis nõ ſit verus ſanguis draconis) q̃ aliud peius. Lacrymã diximus, quia multi pro ſanguine draconis abutũtur quadã miſtura, quã & falsò ſanguinẽ draconis nominãt. Præterea de ſanguine draconis lege in trochiſcis de terra ſigillata. Illud autẽ quo vtuntur aromatarij pro lacca, quódq; gũmi de lacca nuncupãt, minimè eſt lacca: quoniã nullã habet notã ab Authoribus laccæ, ſiue canchamo attributã. Et nõ putet quis illã rem qua hodierni pictores ſub nomine laccæ vtũtur eſſe laccã: quia nõ eſt lac- *Lacryma ſanguinis draconis ſupplet laccam.*

ca, nec species eius, sed est res factitia, quæ Venetiis & aliis locis cōponitur ex fæce tincturæ grani, id est cocci, & ali rebus. Quæ quidem videtur tangi à præfato Serapione, au thoritate Isaac. Quámq;, saluo meliori iudicio, ad nil aliu quàm ad picturæ vsum administrãdam esse censemus. Mo dus autem ablutionis laccæ, secũdum ipsum Serapionem proprio capitulo, est quòd teratur lacca, & proiiciatur sup eam aqua decoctionis aristolochiæ, & squinanti, & moue tur baculo, & dimittatur residere, postea abiiciatur aqua. si prima vice nõ lauatur bene, fiat similiter pluribus vicibu donec aqua exierit clara & tunc erit lota.

Laccæ lauandi modus.

Dialacca minor &c. XLIX.



VOCATVR minor ad differentiam superio ris, quæ magna intitulatur. Etiam dicit minor, quia minores habet virtutes, & op rationes &c.

De Aristolochia.

NOta quòd hîc etiã ingreditur aristolochia rotunda, non longa, vt mendosæ impresſiones habent. Et scie dum, quòd semper rotunda intelligitur, cũ absolutè arist lochia petitur. Et si nõ specificatur de cæteris partibus, sem per de radice subaudi, quæ est melior pars ipsius: quoniã f lia & cæteræ eius partes rarisſimè ad medicinæ vsum veniũ Aristolochia autem (vt Dioscorides scribit) tria habet gen ra. Vnum habet radicẽ rotundam, vnde aristolochia rotun nominatur, & aristolochia fœmina quæ notior est quàm declarari debeat. Reliqua duo genera habent radices long vnde vtraq; aristolochia longa dicitur. Sed altera ipsarũ, q clematitis appellatur, habet radices tenues, lõgas ferè vt su graminis radices, qua cõmuniter aromatarii hodierni vt tur, vbicunq; aristolochia lõga expostulatur, nõ rectè, qu niam Dioscorides facit ipsam viribus inferiorẽ cæteris. V catur autem à quibusdam hæc multis nominibus, inter q sunt aliqua quæ aliis cõueniunt plantis: vt sunt Chamæm leon, Malum terræ, Absinthium rusticũ, &c. vt tradit Dio Altera verò longa quæ mascula cognominatur, à paucisſ mis hodie scitur. nos verò bene cognoscimus ipsam, qua pluries in montibus supra Sermonetũ, nõ longè à Basſiar effodimus, atque effodere fecimus. Hæc equidem propriè, Dioscorides scribit, habet radices longas, palmares, & qua doq; longiores, digitali crasſitudine, buxeo intus colore, g

Aristolochia absolutè.

Aristolochiæ tria genera.

-tu amaro &c. Cui rationabiliter, capitulo de gentiana, radi-
cem ipsius gentianæ similem fecit. Cùm autem aristolochia
longa absolutè, & non speciatim de clematite legitur, sem-
per hæc mascula intelligenda est, quæ præstãtior est, vt Dio-
scorides scribit. Postremo sciendũ, quòd vbi Author noster
in præsenti descriptione dicit: Confice sicut primum, subin-
tellige quòd myrrha, & bdellium sunt infundenda in vino, &
reliqua puluerizanda &c. sicut dixit in Dia lacca magna.

Confectio de raued seni &c. L.


NTITVLATVR pręsens cõfectio de raued, quod idẽ est quod de rheu, vel reu, vel rha. Seni autem, siue Sini, id est de illa prouincia sic dicta. Vnde raued seni, siue reu sini, rhabarbarum, siue rheubarbarum: rha turchicũ, siue rheu turchicum, vel turchium: rha ponticum, siue rheu ponticum, idem sunt, & tanquam species vnius generis à varietate prouinciarum & locorũ, varia nomina seu cognomina sortiuntur. Species dicimus illius rei, quæ vsitatiori vocabulo, rheubarbarum ab omnibus vocitatur. Quid autem sit rheubarbarum, raued seni &c. Deo concedente, in pilulis de rheubarbaro declarabimus. Non ignorandum, quòd in pluribus libris impressis, & in quibusdam paucis de recentioribus manu scriptis, mendosè legitur in præsenti descriptione, Recipe raued seni &c. ana ℥ j. lege rectius, ana ℨ. v. Item est aliud mendum, & hoc in quibusdam impressionibus tantùm, scilicet vbi legitur: Fumiterræ, spicæ &c. ana ℨ. v. lege verius, ana ℨ. s. Et hic error vnde sumpserit originem, vide suprà in confectione quæ intitulatur: Modus electuarii de citro ex inuentione nostra. Item in aliquibus libris magis mendosis, pręsenti descriptioni additum est vnum simplex, scilicet scoria, & est inter simplicia secundi añ. Cassetur, quia non est admittenda scoria huic confectioni, nec in exemplaribus atque impressionibus correctis legitur.

Rhabarbari varia nomina.

Diacostum &c. LI.


COSTO veluti totius basi, hãc cõpositionem ingrediente, vocatur præsens cõfectio Diacostum. Nec in præsenti descriptione est legẽdũ, cinnamomi: sed cinnami. Itẽ vbi mendosè per impressiones legitur asari ℨ. iij. lege rectius ℨ. iiij. quia sic est in cunctis exẽplaribus. Item sciendũ, quòd in duobus exẽplaribus de vetustioribus, in vltimo añ. huius

descriptionis, cum aliis simplicibus, legitur etiã spica, quam quia in tanta multitudine librorum non habetur, non possuimus, sed reliquimus iudicato peritiorum medicorum examinandum, vtrum conueniat huic confectioni, vel non.

De Costo.

COstus amarus, siue costus amara, siue costum amarum (omnis enim generis legitur) in præsenti confectione & in multis aliis locis dicitur ad differentiã dulcis. Nec conueniendum cum asserẽtibus dulcem costum in rerum natura non reperiri, cùm costi sint plures species, & quòd aliqua ipsarum dicatur dulcis, probetur per plures non spernendos Authores. Vnde filius Serapionis in v. sui Breuiarii cap. 3. de baras. in vnius linimenti cõpositione vtrunq; amarũ, & dulcem, immediate scripsit sic: Costi amari & dulcis &c. Et in 7 dicti sui Breuiarii capitul. 27. in Dimadh ad gibbositatem legitur: Costi dulcis, costi amari, omnium añ. &c. Item Constantinus Aphricanus monachus Cassinẽsis, in libro de affectionibus stomachi, cap. xij. circa medium, videlicet in electuario, quod ponit cõtra frigiditatẽ stomachi, ex authoritate Galeni, habet costum dulcẽ. Et in xxj. cap. in electuario quod intitulatur, Electuariũ diacosi maius, cõueniens habẽtibus frigidum stomachum (quod rectius putamus dici Electuarium diacosti, quàm diacosi) habet costũ amarũ & dulcem: quæ quidẽ electuaria etiã in vltimo cap. dicti libri rememorat similiter cũ costo dulci. Itẽ præfatus Constantinus in lib. de Simplicibus, in de tertio gradu, de costo sic ait: Costus duobus modis est, vnus de India, qui rubeus est, & grauis, atque amari saporis. Est & alius albus, qui inuenitur in Arabia, cuius pondus est leue, nullã habens amaritudinẽ &c. Macer quoq; de costo sic scribit: Costi sunt geminæ species, grauis vna rubénsque Est, & amara nimis: hæc Indica dicitur esse. Altera verò leuis, nec amara, colore subalba. Hãc Arabes mittũt: prior vtilior medicinæ &c. Itẽ Bartholomæus Montagnana cap. 19. sui antidotarii in 34. cõpositione, quod est electuariũ valẽs calculosis, habet costum dulcẽ. Et apud alios etiam legitur. Ergo reperitur costus dulcis. Præterea sunt alii qui negant inueniri costũ in totũ dulcẽ, sed dicunt quòd est vna ipsius species, quæ parum habet de amaritudine, quæ respectu alterius amarioris recte potest vocari dulcis. Quorum opinioni adhæreremus, si Macer & Constantinus præfati nõ dixissent reperiri costũ absq; amaritudine. Nos autem nõ possumus determinare de costo, quoniã adhuc nec costum

Costi plures species.

amarã, nec costũ dulcem (supple verã) vidimus: quia hæc radix, qua cõmuniter hodierni aromatarii pro costo vtuntur, non est costus, nec costi species. Etenim quilibet legens scripta Doctorũ de costo, clarè percipit hãc officinarũ radicem non esse verã costũ. Dioscorides quidẽ, Serapio, & Auicenna tres describũt costos, Arabicã scilicet, Indam, & Syriacã. Sed cùm loquuntur de costo Arabica, dicunt quòd est alba, leuis & aromatica, & nihil de amaritudine tangũt. Vnde quod isti subticuerunt, Macer & Constantinus apertè dixerunt, quòd nõ est amara. Vnde costus Arabica, quia nõ est amara, rectè potest dulcis appellari. Sed quia nec amara nec dulcis vera habetur costus, loco eius secundũ Auic. ponitur medietas ponderis eius de optimo pyrethro. Et secundum alios, loco eius ponitur heleniũ, id est inula, vel enula vulgò dicta. Præterea sciendum, quòd in partibus Galliarũ & præsertim in Monte Pessulano, pro costo vtuntur aromatarii mentha Romana, quæ vulgò dicitur lasulata, quam & costũ falsò appellant. Et hi forsan authoritate Pleatearii hoc faciunt, qui capitulo de mentha dicit: Est & mentha quæ longiora, acutiora, & latiora habet folia, & hæc mẽtha Romana, vel Saracenica dicitur, id est costum vulgare. Hęc ille. Sed vt coniectauimus, Plateariius non dixit illud quasi affirmans ipsam mentham esse costum, sed volens declarare menthã Romanã, illam dixit esse, quam vulgares costũ falsò appellant, quia in capitulo de costo, nullam fecit de mentha Romana mentionem. Demum cœpit iam circunferri & alia radix alba, amaráque, quã nonnulli medici Romæ costũ iudicauerunt, atq; pro costo vera medicinis admiscent. Sed an vera costus sit, ignoramus.

Costum supplentia.

Costum nostrum est lasulata Italica.

Confectio electuarij ex inuentione nostra &c. LII.



ITVLVS, siue exordiũ declarat, cuius Authoris sit præsens cõfectio: quia est de inuentione sui ipsius filii Mesuæ Authoris nostri. Est nãq; valde laudabilis cõpositio, ad sedandũ fluxum ventris &c. si quis autẽ voluerit ipsam parare, animaduertat quòd in eius descriptione, per aliquas mendosas impressiones, legitur assari, pro assati, vt ibi: Cymini Carmeni infusi in aceto die ac nocte & assari &c. lege, & assati. Non enim est cõueniens assarũ, quod est solutiuũ, huic confectioni, quæ est ad restringendũ fluxũ ventris, & cyminũ est assandũ, vt sit magis constrictiuũ. Item in aliquibus mendosioribus libris peius habetur, & ex vnico simplici facta

sunt tria, legitúrq; pro Carmeni, carui, sic: Cymini, carui in-fusi in aceto die ac nocte, & asari, añ. &c. Et licet carui non esset multùm disconueniens, tamen quia non est de Authoris intentione, sicut nec asarũ, nõ est admittendũ. Lege igitur emendatius: Cymini Carmeni infusi in aceto die ac nocte & assati ℥.iij. vt est in cunctis exemplaribus & correctis libris.

De Conchula.

CONchula quidem secundũ suã deriuationẽ diminutiuũ à cõcha dicitur. Conchæ autẽ siue cochleæ talibus in locis possunt largo modo appellari omnia genera & species ostraciorũ. Et sic pro cõchulis intelligerẽtur tellinæ, & eis similia, quia sunt de minimis cochlearũ, siue cõchularũ generibus. Huiusmodi intentionis fuisse Manardũ, apertè ipsius scripta manifestant. Tamen secundũ rei veritatẽ, non est ita: quia conchula secundũ Papiã & alios plures probos Authores, est mater margaritarũ, quæ vulgò dicitur Matriperna: quæ nõ est de paruis, sed de magnis ostraciorũ seu concharum generibus. Vel pro cõchula potest intelligi cõchiliũ purpuræ, quod est etiã de nobilissimis ostraciorũ generibus. Quod autẽ dicit Luminare Maius per Auic. authoritatẽ, quòd cõchulæ sunt illæ, quæ à peregrinis in pileis deferuntur à S. Iacõbo, falsum est, quia Auic. nusquam talia scripsit, sed interpres Gerardus Cremonensis errandi ei ansam tribuit. Qui in 3. canone, fen 21. tractatu 3. cap. 4. de cura fluxus sanguinis, & cura patiẽtis fluxũ menstruorũ, inueniẽs alhuda, quod idẽ significat quod cochlearũ siue cõchularũ, vel huiusmodi similiũ: pro alhuda quidẽ interpretatus est cõchularũ. Hinc subiũxit declarationẽ addendo, marinarũ quæ asportãtur à S. Iacõbo. Quæ verba nõ Auic. sed ipsius interpretis sunt, vt probatur per nouã & magis fidelem Bellunẽsis traductionem. Nos autem nõ faceremus multã difficultatẽ inter cochlearum species interrogãdo, quænã ipsarũ sint apponendæ, cùm generaliter omnes habeat virtutẽ stipticãdi, nisi hæc vulgò dicta matriperna videretur esse vna ex nobilioribus speciebus, nullóq; modo vt omniũ nobilissima & virtuosissima, vt testatur Serap. in fin. cap. de margaritis, poneret in medicinis margaritarũ loco. Vnde hìc omnibúsq; in locis, vbi cõchula simpliciter petitur, ipsa matriperna (si haberi potest) ponẽda est, vel saltẽ cõchiliũ purpuræ præfatũ, si defuerit matriperna.

Manard. errauit in conchula.

Matriperna.

De Alcohol, siue alcofol.

VT omnes declarãt Alcohol, siue alcofol, Arabicè idẽ est quod puluis subtilissimus & leuissimus, qui minime

fi-

latu, seu leuissima aura ob alicuius rei corporalis cōmotionem euolat, deuolátq;. Qui rarissimè, nisi quātitate copiosa vel radijs solaribus mediātibus, videri pōt ab humano oculo. Quiq; Grçcè atomus dicit̃, Latinè autē indiuisibilis, aut sine incisione interpretatur. Veruntamē nobis visum est illud melius declarare, atq; dicere quòd alcohol, siue alcofol, siue alcohel, siue alteriusmodi barbarè vocabulū est æquiuocum, pluribus deseruiens: & quòd non semper per huiusmodi vocabulum, intelligendus est puluis ille indiuisibilis: quia aliquando ponitur alcohol, seu alcofol &c. pro collyrio aliquo de rebus liquidis ac pinguibus, quæ nullo pacto possunt puluerizari. Et hoc passim apud Authores legitur (vt exempli gratia, aliqua assignabimus loca) & apud filium Serapionis in 7. cap. 33, sunt plura sief, id est collyria, in quibus legitur. Fiat alcohol, quod ibi nō potest interpretari nisi collyrium, vt clariùs percipitur circa finē capituli, vbi legitur: Ad tenebrositatem & dilatationē pupillæ, fel adib & mel caui, æquali mensura sumantur, & misceantur, & reseruetur, & fiat alcohol ex eo. Aliud ibi. Aut hoc: Ex medulla cruris gruis fiat alcohol. Aliud ibidem. Aut hoc: Permisce aquā & vrinam pueri, & fac cum eo alcohol. Et alia plura. Item aliud exēplū apud Auic. in 2. can. cap. de hepate. Aqua hepatis caprini confert panno bibita, & in alcohol posita. Itē in v. can. videlicet in summa secūda tract. 2. cap. de collyriis & medicinis oculorum, sunt plurima collyria sub titulo cohol &c. Quapropter si legitur aliquid conterendū esse sicut alcohol, siue alcofol &c. tunc intelligit̃ de ipso puluere, scilicet quòd sit ila res subtilissimè puluerizāda. Si autem legitur, ex hoc vel illo fiat alcohol, non est interpretandum, fiat puluis subtilissimus, sed fiat collyrium vel aliud competētius ad illud. In hac autem confectione & similibus, accipitur pro puluere minutissimo. Et in sequēti electuario clarius habetur, quia non simpliciter est alcohol: sed sicut puluis alcohol, vt in omnibus antiquis exēplaribus legitur. Mendosę impressiones autem, ibi habent simpliciter, sicut alcohol, vt in ista. Et scias quòd simplex vocabulum est cohol, siue cofol. Illud al, autem quid significet apud Arabes, dictum est in confectione alchermes. Vide ibi.

Alcohol significatio.

Postremò notādū ꝙ in præsenti & sequēti descriptione, & nōnullis aliis sæpe per varios libros, vna dictio reperit̃ vario modo & significatiōe descripta, scilicet ꝙ aliqui libri habēt frigātur, alii autē fricētur, nonnulli verò peius frigētur, quod

quod non competit. Sed vtrum sit legendũ frigantur, vel fricentur non vtique diffinire audemus. Et enim vtroq; modo fieri potest. Moderni nanq; & impressi codices generaliter omnes habent fricentur, vetustiores autem pro maiori parte frigantur. Nos verò potius adhęremus antiquis, quàm impressis libris: nec tamen per modũ fricationis fieri nõ reprehendimus. Conuenientius autem fit per frixionẽ. Frixio autẽ ipsa talis debet esse, Humectentur res cum succo, aut vino, aut liquore aliquo conuenienti vel assignato diligẽter taliter ꝙ nõ fiant ad modũ massæ: & postea in vase terreo vitreato, ad lẽtum ignem tãquã ad candelam, spathula semper agitando frigantur, donec exiccentur: & iterum atq; iterũ (si præcipitur) rehumectentur, & frigantur. Frixio enim non solùm in rebus pinguibus, puta in oleo, butyro, & similibus fieri potest, verùm etiã & in quocunq; liquore nõ superabundanti, si aliqua res decoquitur, potius frigitur seu assatur, quàm elixatur. Et hæc est (vt coniectamus) Authoris intentio, vt humectati pulueres ad ignem (vt diximus) quasi per modũ frixionis exiccẽtur cum aliqua non indiscreta assatione, quę vigorat compositionem in stipticando, & confortando. Patet enim huiusmodi confectiones ad stipticandum & confortãdũ fuisse repertas. Et ne dubitet quis esse malũ ad ignẽ exiccare has medicinas, quia legimus in antidotario filii Serapionis Electuarium quod stat loco alcanzi, quod est eiusdem intentionis cum ista confectione: vbi Author medicinas bis priùs bullitas super sartaginem ignitã præcipit esse siccandas. A fortiori ergo bene possumus ad lentum ignem, huius confectionis & similium medicinas exiccare &c. Igitur rectius putamus legi frigantur, quàm fricentur.

Frixionis vsus, & quo modo fiat.

Electuarium confortans stomachum, &c. LIII.



RAESENS Electuarium non multùm elongatur ab intentione supradictæ confectionis, imò eiusdem intentionis esse ab omnibus affirmatur. Vtraque enim compositio laudabilis est, & magnæ virtutis, in comprimendo fluxu ventris &c. Sed sciendum, quod in præsenti descriptione per omnes excusiones, est vnus nõ paruus error, vbi legitur Trium piperum, sandali &c quoniam nulla piperum species hanc compositionem intrat: nec in antiquis exemplaribus reperimus quæ omnia concorditer habent scriptum trium sandalorum, balaustii &c, Etenim qui bene considera

rat descriptionem, inuenit in ea duplicem esse errorẽ: quoniam non solum tria pipera adduntur contra Authoris intentionẽ, verũ etiã auferuntur ab ipsa duæ sandalorũ species valde illi cõpetentes, rubei scilicet & albi: quod est malũ. Quia per sandalũ absolutè, semper intelligimus citrinum, vt dictum est supra. Et ideo huiusmodi errores non sunt transeundi, sed corrigendi sunt libri, atque emendandi.

De Semine Rosarum.

IN semine Rosarum non pauci aromatarii hallucinãtur, ob id quia non vacãt libris, sed lucris. Etenim scimus plures aromatarios qui pro semine rosarum intelligunt illa capillamenta cum minutulis croceis, quæ sunt in medio floridæ recentis rosæ. Et quàm turpe sit audire & videre hoc pro semine accipi, deteriorẽ scilicet partẽ floris, vos ipsi ô lectores diiudicate. Minus quippe malũ esset sumere illos pediculos, seu illa capitula integra, quæ abblatis florum foliis restant in manibus deflorantium rosas: quæ quamuis non habeant intus matura seminum grana, attamẽ continent in se principium, seu partem primam ipsorũ granorum immaturorum. Quia ipsum quidem pomulum, quod est sustentamẽ cum rosæ floridæ, manens in planta sua de fluxis iam florũ foliis, crescit in dies ad formam pyri paruuli, atque maturatur. In qua sua maturatione vt corallius rubeum perpolitũ rubescit. A quo optimè maturo semen pilosum quod est intus colligitur, & asseruatur. Et hoc est semen rosarũ, quod ad medicinæ vsum trãsire debet. Sed nota, quòd ab omnibus rosarum plantis, tam rubearum quàm albarum, quamq; alterius speciei & coloris, & tam syluestrium quàm satiuarum semen potest accipi, & est bonum. Sed quia ex satiuis generaliter in rosarũ collectione colliguntur & ipsa capitula, ex syluestribus non minus bonum, imò iudicio plurimorum laudabilius semen autumnali tempore atq; hyemali secundũ loca, potest colligi, & seruari. Syluestrem quidem rosam intelligimus illam plantam, quam vulgò rubum caninum appellant: Græci autem cynosbaton. Quamuis & illę plantæ inter syluestres annumerari possint, quas vulgariter vocamus rosam incarnatam, seu rosam trentaphyllam, quasi triginta foliorũ, & rosam damascenã siue muscatellam, quam Auicenna can. secundo 514. cap. secundũ Bellunẽsem Nesrin siue nesrin, vel neserin nominat. Vnde dict⁹ Bellun. in suis interpretationibus declarans Nesrin, ait: Nesrin est rosa habens odorem acutum, & vulgares apud Hispaniam & Barbariam

Semen Rosarum quid.

riam

riam appellant rosam muscatã,& Damasci dicitur rosa n srin,vel neserin,& est species rosæ syluestris.Hæc ille. Sim quoque Ianuensis,& Pandectarius in litera Neserin,vel n seim,authoritate Alhaui dicũt esse rosam syluestrem & a bam,quæ habet arborem spinosam, vt domestica. Item S pio facit similiter cap.de hac rosa,& vocat eam Nersin, qua Nesrin,inuersis,s,& r,literis. Vbi dicit quòd ab aliquibu rosa agrestis & rosa seni dicitur.Alba quoq;,quæ & centifo lia dicitur,ob sui spinarũ,seu aculeorũ densitatem & asper tatem,inter syluestres potius quàm inter satiuas connum randa putatur.Omnes enim istæ,sentes acutę, largo mod vocitari possunt.Etenim cum rubi generibus,maximam h bent affinitatem.

Modus confectionis Alcanzi &c. LIIII.


TENIM pręsentis confectionis descriptio, in impressis libris habetur, valde mendosa es Vnde vbi legit: Nucis muscatæ &c.ana ʒ.iij. lege absq; illo semis,ana ʒ.iij.Item post pręc ctũ ana desunt ista, videlicet cyperi ʒ.xij.triu piperum ana ʒ.iij.s.Item dosis est ʒ.ij.& non iij.Sic enim i omnibus exemplaribus antiquis & impressis libris, de pr ma impressione duntaxat:& etiam in illo de vulgari ling Italica impresso,hæc omnia sic habent. Quapropter ita r ctè tenendum esse non dubitamus.

De Alcheil,alkelil &c.

SImili modo,vt dictum est suprà de machazari, siue ma zachari &c.& hoc vocabulũ per varios libros variè leg tur.etenim vltra 30. variationes legimus videlicet alche alchelil,alkikil,alkilil,altilil,&c.aliter & aliter: & sunt qui k,& sunt qui per c,habẽt.Quibusquidẽ cõsimilia penè inn mera vocabula apud alios Authores varias res significant (vt apud ipsos videri potest) reperimus. Vnde apud fili Serapionis,in secundo Breuiarii,16. capitu quod est de a gumur calido legitur:Cum granatis syuestribus,& sunt gr na alkilkilati.Et parũ infrà:Et granatorum syluestrium, sunt alkilkil.Et inferius in eodem capitulo,Cum aceto gra natorum syluestrium,& sunt grana alkikil. Et capitul.2 quod est de sputo sanguinis ex corrosione,in trochiscis An dromachi:Fructus granati syluestris,& est alkilkilatum. I in tertio Breuiarii,capitulo xv. in vno emplastro , legitu Alsemir,& est alkeil. Et in quarto Breuiarii, capitulo 2

prop

prope finem: Semen granati syluestris,& est granum alkakil. Et in quinto Breuiarii, cap. 31. circa finẽ: Granata syluestria,& sunt grana alkilkil. Et in septimo Breuiarii, cap. 20. in triphera maiori legitur: Bedenac,& est semen granatorũ syluestrium,& sunt grana kilkil. Et in synonimis in fine dicti Breuiarii legitur: Alchecheil, id est tamarisci masculę. Alcheil, id est locus inter duas spatulas sub collo Alchelchel, id est medium colli Kilkil, id est grana valen, id est tremulæ arboris. Item apud Auic. in secundo can. cap de grano alkilkil legitur Granum alkilkil est sicut piper album. quidã autem dixerunt, est semen granati syluestris &c. Et apud Simonẽ Ianuensem: Alkilkil Arabicè est granatũ syluestre Kilkil Arabicè, est fructus granati syluestris. Corona mõtis vel montana, vocãt Arabice, rosmarinũ, id est alkelilgebel, &c. Item Pandectarius multo plura ponit. Sed nos quæ vnũ & eũdẽ habẽt significatũ in vnu redigimus, reliqua volentibus apud ipsum videre relinquẽtes. Vnde Alcheel, alcoel, alcheil, id est loc⁹ inter duas spatulas, vbi coniũgitur collum dorso. Alchel. id est cõchiliũ marinũ. Alkiilita. alkikil, alkil darsisahan, vel klkil, kikil, Alkilil, kinhil, est arbor siue granũ granati syluestris. Alkeligebel kinkil, id est corona mõtis, id est rosmarinum. alkilkil, kilil, myrobalani citrini, vel corona regia Kekil, id est mellilotum. Alkelel, id est semen alaagep, id est herba violaria. Alkilat est pondus trium granorũ hordei,& nonnulla alia quæ dimisimus. Ex quibus patet, ꝙ quilibet potest intelligere per illud barbarũ variatũ vocabulũ, præter ea quæ nõ cõpetũt, vel granum siue arborem granati syluestris, vel tamariscum masculam vel granũ valẽ, id est tremulę arboris, vel rosmarinũ, vel myrobalanũ citrinũ, vel coronam regiam, id est mellilotum, vel herbam violariam, vel aliud simile à quo flos potest accipi: quia in descriptione legitur, Florũ alcheil &c. Luminare Maius autem super hac confectione dicit, florũ alchelil, id est florũ rorismarini, siue coronæ montis, siue alcheliges: vt apud Gręcos. Si verò reperies scriptũ in cõfectionibus granorũ alchilil, intelligitur granata syluestria. Et in Diãthos ait: Anthos verò est flos roris marini, qui alio nomine flos alchilil dicit᷑. Vnde zuccharũ alchilil, id est de florib⁹ roris marini. Et in præfato zuccharo scribit: Zuccharũ alchilil, id est zuccharũ qđ fit ex florib⁹ roris marini, q alio nomine corona mõtis vocat᷑ &c. Vbi in fine subiungit: Alchilil, vel alchilchil, flos est rorismarini: sed grana alchilchil sunt granata syluestria.

Corona mõtis.

Hæc

Hæc ille. Sed re vera ipſe bonus vir in præallegatis locis co
fundit ſeſe, quia primum dicit, alchelil eſſe florem roris ma
rini, & alchilil granata ſylueſtria: poſtea teſtatur alchilil eſ
florem roris marini. Vnde facit hoc vocabulum æquiuoc
affirmânſq; idẽ eſſe alcheil, alchilil, & alchilchil. Sed ſi pra
ponatur ei hic terminus, flos, vult quòd intelligatur roſma
rinus: ſi autem præponitur hic terminus, granum, vult n
intelligere granatum ſylueſtre, tanquam ſi arbor granati ſ
ueſtris careat flore. Quare ergo ſecundum ipſum granũ a
chilil eſt granũ granati ſylueſtris: & flos alchilil, non eſt fl
granati ſylueſtris? Manardus autem in præſenti deſcripti
ne declarans alcheil flores, dicit ſe credere legendum eſſe a
kilil, quod vocant Arabes granatum ſylueſtre. Sed diffici
nobis videtur, quòd flores ab Authore deſcripti poſsint eſ
abſolutè flores granati ſylueſtris, vt dictus Manardus put
uit, cùm infrà in hac ipſamet deſcriptione poſuerit Auth
Balauſtia, quæ in veritate, nil aliud ſunt (vt mox patebi
quàm flores granati ſylueſtris. Non enim bis Author p
ſuiſſet dictos flores: neceſſe eſt ergo vt ſint flores alteri
plantæ. Chriſtophorus de Honeſtis verò in zuccharo alchil
dicit eſſe flores boraginis, quod multis non placet, vt loc
ſuo de eo dicemus. Quid ſit ponendum in præſenti conf
ctione ægrè à nobis percipitur: omnia enim prædicta voca
bula habent quandam inter ſe affinitatem, & variationes l
brorum ferè cum omnibus & ſingulis cõueniunt. Saluo t
men ſemper meliori iudicio, ponere flores berberorum, ſi
darſiſahan, ſiue huiuſmodi ſimilis, putamus non eſſe cont
Authoris intentionem. Patet enim quòd Author in hac d
ſcriptione intendit ſtipticare, & huiuſmodi flores non pa
ſtipticitatis habẽt: quorũ arbores, & ſpecialiter daſiſahã, i
ter ſpecies granatorum ſylueſtrium poſſunt connumera
Sed principalis ſpecies granati ſylueſtris eſt illa, quæ fac
balauſtium. Vnde nõ obſtat, quòd Author habeat in prę ſe
ti deſcriptione duas ſpecies granati ſyueſtris: & ſic poteſt e
ſe, quòd intelligantur flores granati ſylueſtris, vt Mana
dus credidit, ſed non de prima & principali ſpecie.

De Balauſtijs.

PAuciſsimi ſunt tam aromatariorum q̃ medicorum, q
vera hodie agnoſcãt Balauſtia. Nã generaliter ferè om
nes pro Balauſtiis intelligũt flores caducos arborũ granat
rũ, quos Gręci cytinos nominãt. Caducos dicimus illos, q
nõ ſunt apti nati ad producendum pomum. Arbores eni

granat

granatorũ, cucurbitarũ more floreſcunt, duplici florũ genere: qui quidẽ flores à principio ſui ortus poſſunt diſtingui caduci & infructiferi à permãſuris & fructiferis. Siquidẽ fructiferi antequã in ſui calycis coronula floſculi appareãt (qui calyces ipſi propriè cytini ſunt) oſtẽdũt formã futuri pomi. Nõ obſtãte, quòd ex ipſis etiã decidãt plures ante pomi maturationem, qui vnà ſimul cũ caducis colligũtur, & aſſeruãtur ab aromatariis. Veri autẽ caduci nunquã oſtendũt mali futuri normã, nec diu in planta manẽt, ſed defluũt omnes &c. Veruntamen hic flos caducus nõ eſt balauſtiũ: quia balauſtiũ propriè ſunt floſculi illi, ſiue illa tenuia folia, quæ ſuper calycẽ ipſius cytini generantur. Et ſecũdũ Pliniũ, tam in domeſticis quàm in ſylueſtribus granatorũ arboribus, cytini & balauſtia naſcũtur. Sed quia in genere granatorũ ſunt quædã ſylueſtres, quæ habẽt exiguũ cytinũ ſiue calycem, & innumera foliola in vnũ cõglobata pulcherrimæ roſæ effigiẽ repręſentãtia: & econtra ſatiuæ ſiue domeſticę habẽt magnũ calycem, id eſt cytinũ: & pauca, puta quinq; aut ſex foliola tãtùm: Græci quidẽ, vt per Dioſc. probatur, parũ illud in vtroq; genere, ſatiuo ſcilicet & ſylueſtri pro nihilo reputantes, abſolutè ſatiuorũ flores cytinos, ſylueſtriũ autẽ balauſtia vocauêre. Et nõ eſt dicẽdũ quòd idẽ eſt cytinus quod balauſtiũ, excepto quòd per ſatiuũ & ſylueſtre tãtùm differunt: quia differũt per calycẽ & floſculos, ſcilicet quòd calyx eſt cytinus, & floſculi ſunt balauſtia. Et ſi quidem Plinius de balauſtio 13. & 23. libris ſcribẽs, nihil particulariter de ſylueſtri granato meminit, declarãs illud in omni genere poſſe intelligi. Vnde apertè capite ſexto præfati 23. libri, generaliter demõſtrãs quid ſit cytinus, quidve balauſtiũ, dicit: Primus pomi huius partus florere incipiẽtis, cytinus vocatur &c. vſqueadeò nihil intẽtatũ reliquêre. Hinc ſubiũgit: In hoc ipſo cytino floſculi ſunt, ante quàm malũ ipſum prodeat, erũpẽtes, quos balauſtiũ vocari diximus. Hæc ille. En videtis, quòd differt balauſtiũ à florũ granatorum calyce cytino dicto, & per aliud, quàm per ſylueſtre & ſatiuũ: tamen eiuſdẽ virtutis ſunt. Sed pro cõtẽtioſis, quòd cytinus & balauſtiũ nõ ſit idẽ tanquã per diuerſa nomina vocatũ (quia nõ deſunt qui hoc ſuſpicãtur) probatur etiã per Galenũ in 7. de medicamẽtorũ cõpoſitione ſecũdũ locos: vbi in vno medicamine Apollonii ad ſanguinem ſpuentes, & in vno alio Cledonii ad eoſdem, vtrunq; habet, cytinũ ſcilicet, & balauſtiũ: ergo nõ ſunt

Balauſtiũ.

Cytinus.

idé. Arabes aũt, vt Serapio, Auic. & cæteri, Dioſcor. imitãtu
vocãtes balauſtium floré granati ſylueſtris tãtum. Enimuer
aliquãdo habuimus vera balauſtia ex Syria, nunc auté copic
ſius ex Sicilia habemus, quæ cuilibet poſſumus oſtẽdere: ſu
nãq; flores cuiuſdã ſpeciei granati ſylueſtris, qui flores hab
exiguũ calycé, id eſt cytinũ ita planũ & apertũ, atq; diſſectu
in quatuor aut quinq; partes, quòd potius à nõ exercitatis v
ris iudicãtur folia q̃ calyx, ſuper quem ſunt floſculi innume
ri in vnũ (vt diximus) globatim cõuoluti, pulcherrimo aſpe
ctu. Huiuſmodi balauſtii arbor nunquã pomũ ad maturita
alit, ſed ſemper delectatur in floribus. Et hæc eſt vna ex ver
ſpeciebus granati ſylueſtris: quia ſicut ſũt plura genera & ſp
cies ſatiuorũ, ſic etiã & ſylueſtriũ. Vnde Plinius noué ſatiu
rũ genera notauit. Etenim aſpalathũ qué darſiſahã, ſiue darſi
nã vocãt (ſi nõ eſt interpretum error) volũt Arabes eſſe ſpec
granati ſylueſtris, vt in Serap. c. 26. habetur, & etiã apud Au
roin in v. Colliget ſic legitur: Aldarſiana, id eſt cortex ma
granati ſylueſtris. Ité Serap. cap. 227. ſub nomine mihad, ſc
bit vnã aliã ſpecié granati ſylueſtris &c. Ergo prẹter arbore
balauſtii, ſũt & aliæ ſpecies granatorũ ſylueſtriũ &c. Et ſic
cũdũ veritaté ac Plinii authoritaté, ex omni granatorũ ſpeci
tã ſatiua q̃ ſylueſtri, floſculi florum, id eſt foliola illa tenui
Flores granatorum. ſũt balauſtia, & calyces ipſorũ ſunt cytini. Qui cytini à La
nis, vt dignoſcãtur à balauſtiis, abſolute flores granatorũ nu
cupãtur. Vnde cùm reperitur flos mali punici (quod idem e
quod malũ granatũ) intelligitur ipſe cytinus: ſi auté legitur b
lauſtiũ, intelligũtur floſculi dicti &c. Et ſi additur eis ſylue
ſtre, de ſylueſtribus: ſi auté ſatiuũ de ſatiuis ſiue domeſticis i
telligatur. Nõ ſpecificate verò, flos intelligitur de ſatiuis,
balauſtiũ de ſylueſtribus. Sed aduerte, quòd aliquando per l
bros minus rectè legitur, quaſi fœminino genere, Balauſtia b
lauſtię, & balauſtiæ balauſtiarũ, pro balauſtio & balauſtijs. N
hil refert, ſatis clare percipitur quid eſt. Præterea ſcribunt d
ctores, vt Dioſc. Plin. & cæteri quòd balauſtiũ reperitur cã
dũ, rubrũ, & purpureũ. Nos auté nõ niſi rubrũ ſéper vidimu
Balauſtij & Cytini ſupplentia. Cõpéſatur quidé in medicinis alterũ pro altero, ſcilicet cyt
nus pro balauſtio, & balauſtiũ pro cytino. Vtriq; enim eſt v
vis, vt Dioſ. & cæteri teſtãtur. Poſſũt poni etiã iſtorũ loco (
ex probis Authoribus collegimus) capita ſiue putamina gra
torũ. Putamina enim dicũtur, cortices arboris & oés extre
tat

...tes ipsius. Itē cicū, id est pāniculus seu mēbranula illa, quæ se- Cicum.
...rat grana à granis ipsorū pomorū granatorū. Itē granula il-
... expressa tamē prius ipsorū succositate. Itē cortices dictorū
...omorū, id est malicoriū. Itē hypocystis. Itē cortices glādiū, Malicoriū.
...cūdū Auicennā, & alia plura. Et tā à cytino quàm à balau-
...io recēti excipitur succus, hypocistydis more: ac pro eo, vbi
...portet, licitè administrandus. Dioscorides Author est.

De fructu Tamarisci, id est Tamaricis.

TAmarix, id est Myrica: siue vt mauis, tamariscus, id est
syluestris myrica, vt propriè Dioscorides scribit, cogni
... arbor est, quæ, vt in re ipsa probatur, fructum fert musco-
...um floribus similē &c. Est & alterum tamaricis genus, quod
...adit Diosc. oriri in Aegypto & Syria, mitius syluestri. Vn
...e à Serapione hoc genus respectu superioris agrestis, dome
...ica tamariscus appellatur. Huiusmodi arbor fert fructū Gal
... proximū, dentatum, seu inæqualiter aspersum &c. Et hæc
...bor est illa, quam Andreas Bellunensis vocat Athel, de qua
...prà in triphera maiori ex arte Fenonis diximus. Quia asse
... fructum vtriusq; tamarisci vocari charmazech seu charme
...th. Tamen per charmezith absolutè, potius est intelligen-
...is fructus Athel, id est tamarisci domesticæ, quā syluestris,
...ia domestica tamariscus à Serapiōe cognominatur carme-
..., & non syluestris. Syluestris enim tamariscus est illa, quā
...gnoscimus. Domestica autem, non ita est nota apud nos,
...oniam in Aegypto tantùm & Syria reperiri scribitur. Ve-
...ntamen vnius qualitatis & virtutis sunt ambæ: ex quo re-
...e potest altera pro altera administrari.

Confectio de Assa &c. LV.

IN præsenti descriptiōe equidē per antiqua exē-
plaria nō ponitur pondus rerū determinatum,
sed simpliciter ana. Et sic rectius, quia cū omnia
simplicia dictæ cōfectiōis vnico simplici ana cō
cluduntur, nō est necesse ponere determinatū
...dus. Vt in impressiōibus legitur ana ℥. iiij. & in aliis ana ℥.
... Sed vnusquisq; potest accipere plus minúsve, vt sibi vide-
...r expediens, & necesse: nō obstante quòd per ℥. iij. vel iiij.
...hil impedit fieri. Filius Serapionis in septimo, & Auicēna
... quinto habent similiter hāc eandē cōfectionē, sine determi
...to pondere. Sic videlicet: Recipe assæ &c. partes æquales.

De Assa, siue Asa.

ASa secundũ aliquos, & secundũ alios (quod putamus re-ctius) assa, dicitur illud quod à Græcis laser appellatur, v[...] patet cócordãdo capitula Serap. & Auic. de assa, cũ capitul[...] Diosc. & cæterorũ de lasere. Sũt aliqui, qui in duas species [...]uidũt assam, scilicet in fœtidã & odoratã: & sunt qui addu[...] & tertiã, scilicet dulcẽ, quã alii asseuerãt nõ reperiri, & ide[...] illã fatẽtur dulcẽ, quæ parũ habet de amaritudine. Quorũ o[...]nio nobis nõ displicet. & quoniã scripta doctorũ de assa & [...] fere, clara sũt, breuitatis causa ea studiosis perlegẽda relinqu[...]mus. Hoc tamẽ dicimus, quòd iudicio plurimorũ hæc, qua h[...]die cõmuniter vtimur, tenetur esse vera species assæ fœtid[...] Quod nos non audemus affirmare, nec possumus reprobar[...] quia adhuc nõ vidimus plantã eius, neq; ab aliquo qui vider[...] eius formã discere valuimus. Dũ ergo non habemus certio[...] notitiã de ipsius assæ speciebus, liceat nobis hanc cõmunẽ vsualẽ, tã pro fœtida, quàm pro odorifera, quàm etiã pro du[...]ci in medicinis ponere. Dulcem quippe assam adhuc nõ leg[...]mus in proborũ Authorũ cõpositionibus. Odorifera autẽ, [...]mul & fœtidã, Auic. in v. can. in oleo ierbuet descripsit. N[...] miretur quis, quòd dixi pro odorifera apponẽdã esse fœter[...] tanquã suũ cõtrariũ: quia similiter Auic. in fine sui cap. de [...]sa posse fieri notauit, cùm dixit: Loco fœtidæ, æquale pon[...] ipsius de odorifera ponitur &c. Si ergo fœtidũ & odoriferu[...] contrariãtur ad inuicẽ, hoc in loco Auic. malè scripsit. Qu[...] absit. Itẽ dicet forsan aliquis, quòd ponere olẽtem pro fœt[...] (sicut Auic. dicit) est bonũ, sed nõ ecõtra. Ad hoc respõden[...] quòd de cõsimilibus idẽ est iudiciũ. Nã & Serapio authori[...]te Mesarugiæ dicit: Assa fœtẽs est subtilior & calidior & [...]tior, quàm odorifera. Etiã ipse Serapio in eodem cap. scri[...] Et melior ex assa est illa quæ vergit ad rubedinẽ, & est clar[...] milis myrrhæ, habẽs fortẽ odorem, nõ dissimilẽ odori po[...] &c. quasi dicat, quòd fœtet vt porrũ. In aliquibus autẽ codi[...]bus nouiter impressis, in hoc cap. Serap. mendosè legitur: [...]bẽs fortẽ odorem, nõ similẽ odori porri &c. Huiusmodi er[...] cõfusa loquutio manifestat errorẽ, quia hic modus loquen[...] nullã nobis assignat similitudinẽ cognoscendi odorem a[...] Nec erat necesse scribere rem dissimilẽ, sed cõsimilem. qu[...] ob rem debet legi: Habens odorem nõ dissimilem. hoc est [...]milem odori porri. Et sic inuenimus in vno antiquo exe[...]

pla[...]

polari. Ergo assa fœtida est melior odorifera, & in permutatione ponere speciẽ meliorẽ sui generis, nõ est nisi bonũ. Præterea, nos hucusq; nõ vidimus propriã & verã odoriferã assã. Et quãuis aliqui, vt Manardus & Brasaulus, velint bézuin vulgò vocatũ, esse assã odoriferã, tamẽ hoc nobis nõ clarè cõstat. Vnde putamus pari modo, vt dictũ est de dulci, dicẽdũ esse de odorifera, scilicet quòd illa quæ minimũ habet fœtorẽ, respectu fœtetioris vocetur odorifera. In quo vidẽtur conuenire verba Auic. qui ait: Alia est odorifera, nõ fortẽ habẽs odorem &c. Odor enim in bonã & in malã partem capi potest, id est multoties ponitur odor pro fœtore. Ex quo etiã verba Serap. cõueniũt cũ dicit illã assã, quæ nascitur in Syria, habere peiorẽ odorẽ. Peius quidẽ, nõ nisi à malo cõparatur. Quibus visis, cõcludẽdũ est, bene posse poni assã fœtidã pro odorata. Insuper est aduertẽdũ, quòd nõnulli ob ignorãtiã & affinitatẽ vocabulorũ multoties decipiũtur, & pro assa, intelligunt assarũ: & aliqui hasce, quod est thymus, dũ legũt assæ, intelligũt. Alii etiã quãdoq; pro assa, rem cõbustã intelligũt. Vt exempli gratia, quãdo legũt, Galbani, myrrhæ, assæ &c. intelligũt myrrham crematã. Quapropter quãdocũq; reperitur huiusmodi vocabulum, bene perscrutandum est & intelligẽdũ quid eo in loco significet, ne incuria error cõmittatur in cõpositiõe.

Confectio anacardina, & est confectio sapientum &c. LVI.


B anacardis quos recipit, præsens cõfectio anacardina vocatur. Sed quare potius ab anacardis, quàm à burũgis, aut ab alio aliquo cæterorum simplicium? Quia anacardi sunt cõuenientiores intentioni ipsius cõfectionis, & præsertim ad memoriæ reparationem, quod basis est illius cõpositionis. Aliam differentẽ ab hac descriptionẽ authoritate filii Zachariæ Arasi, habet Author noster in sũma de ægritudinibus neruorũ: quã descriptionem ponit ipse filius Zachariæ, scilicet Rhasis in antidotario diuisionũ: vbi etiã habet aliã, quæ intitulatur cõfectio anacardi minor &c. Præterea eadẽ hæc cõfectio præsẽtis antidotarii ponitur ab Auicẽ. in v. can. tractatu 3. primæ sũmæ, sub titulo Electuarii anacardini: vbi legitur, quòd est electuariũ Salomonis. Et idẽ electuariũ sub eodem titulo habet Ioann. Serapionis in 7. sui Breuiarii. c. 20. Vbi

consimiliter testatur esse à Salomone. Ab omnibus nanq; di-citur esse cõfectio sapientũ. Est enim mirabilis ad memori augendam & conseruandam. Sed aduerte quòd præfati, scil cet Auicenna & Ioannes Serapionis, quilibet ipsorum hab tres alias confectiones anacardi, differentes ab ista filii Me suæ. Auicenna quidem in dicta prima summa v. can. tractat primo: filius Serapionis autem in eodem 7. cap. octauo.

De Ium de Bedust.

ANimaduertendum quòd ferè per omnes impreßione mẽdosè legitur in præsẽti descriptione: vini de Bedus Rectius enim legendum est (vt antiqua exemplaria haben ium de bedust. Huiusmodi enim error à minus peritis libr riis processit, qui nõ intelligẽtes ium, rescripserũt vini, tra ponentes i, & v, & cõuertentes m, in ni. Et sic peruertẽtes lit ras, & vocem significati, confuderunt sententiã & veritate descriptionis, quia vinum de bedust cùm nõ reperiatur in rum natura, nihil potest hic significare. Ium de bedust aut siue ium de bedust er, & similia, significant nobis testiculũ c storis: vt probatur per Simonẽ Genuẽsem in litera beduste Et per Pandectarium in litera, luna da Baduster, cum quib cõcordãt Manardus, Luminare Maius, & Nicolaus Præpo tus & cæteri: quos omnes curiosis dimittimus legẽdos. Et semper cùm legis ium de bedust, siue de beduster, vel simil castoreũ intellige. Vnde ad maiorẽ declarationẽ & rei cert tudinem, lege apud Serapionis filiũ & Auicennã qui eo in l co, vbi Author noster habet ium de bedust, ipsi castoreum h bent. Quid autem sit castoreum, lege in sequẽti distinction

De Anacardis.

ANacardorum fructus secundum veritatem, vt per Ser pionem videri potest, sunt ipsi quibus vtimur. Ipse Se pio autem capitulo de anacardo, non citat Dioscoridem: v de coniectamus ipsum Dioscoridem non scripsisse de eo. I Sicilia quippe optimos habemus anacardos. Vocant eteni nonnulli anacardum, pediculum elephãtis. Sunt autem an cardi mali succi, & habent in se aliquam venenositatẽ seu m litiam: ob quam causam præcipit Author, ante sex mens ipsam confectionem non propinari.

Pediculus elephantis.

De Burungis.

HVius simplicis verũ vocabulum, vt etiam multorũ ali rum, reperire non valuimus, propter librorũ variati ne

nes. Nā in aliquibus legitur burūgi, in aliis burōgi, in aliis berungi, in aliis abrungi, in aliis bedarungi, & in aliis aliter & aliter. Quapropter quid propriè sit hoc simplex, nō præsumpsimus nostra authoritate absq; probatione diffinire. Relinquimus autē ipsum peritioribus nobis declarādū. Authores nanque & præcipue iuniores, vsque nunc, oēs quasi diuinando in huiuscemodi re loquuti sunt: inter quos sunt qui cubebas, & qui nigellā, & qui melissā, & qui ocimū, & qui erysimō, & qui lactucā syluestrē, & qui semē rusci, quod est fructus myrti agrestis: & alii alia plura esse affirmauerūt. Nos autē tanquam maius malū fugientes, dum nō habuerimus meliorē notitiam de ipso occultato simplici, loco eius veras cubebas si nobis fuerint, apponemus: sin autē nō, melissam substituemus. Quia vt patet in exordio ipsius confectionis, Author memoriæ valde prodesse intēdit. Etenim cubebæ, & melissà (vt aliqui volūt) magnopere memoriæ cōferunt. Et forsā propriè ipsa melissa est, quia in cap. de melissa apud Serapionē, legitur bederangie bederūgii, & bedarūgi: quæ vocabula affinitatē quādā habent cū supradictis. Et cùm (vt diximus) aliqui libri bedarungi habeāt scriptū, & idē Serap. faciat aliud cap. quod intitulatur de abrugi, vbi dicit: abrog, vel abrugi est granū paruū punctatum nigredine & albedine, rotundū sicut granū mes. id est robiliæ nullius odoris: affertur de seni: in sapore eius est amaritudo &c. In summa quid propriè sit, ignoramus. Aduerte quòd diximus veras cubebas, quia (vt in cōfectione alia Galeni declaratū est) hæ quibus hodie cōmuniter aromatarii vtuntur, non sunt veræ cubebæ. Aduerte etiā quòd author nouarum cōmétationum super hac cōfectione, arguēs Luminare Maius, ipse peius dicit & falsissimè scribit Auicēnā & filium Serapionis loco burungi, in præsenti descriptione, habere nigellā. Cùm in rei veritate vterq; ipsorū, vt Author noster burūgi habeat. Et licet in vna aliarum triū descriptionum, quæ maximè differunt ab ista, ipsi habeant nigellā, non tamen per hoc probatur, nigellā esse burungi. Sunt etenim & ibi præter nigellam, & alia plura simplicia, quæ nō sunt in præsenti descriptione. Ergo eadem ratione qua ipse interpretatur nigellam, potest quispiam interpretari quodlibet eorum esse burungi: quoniam vbi Hali Abbas describat confectionem anacardinam, nescimus. Nam in decimo practicæ non inuenimus, vbi ipse etiam Hali citat.

Burūgi supplentia.

DISTINCTIO SECVNDA EST

De medicinis opiatis.

Cōfectio Philonij, ex inuētione propria &c. LVIII.



RAESENTIS quidē cōfectionis titulus ve-rior est, Cōfectio Philonis, ab ipsius inuentore: vel simpliciter Philonium, quod idem significat: quod medicamē Philonis, seu cōfectio, vel aliud simile. Cùm autē nūc legitur, Cōfectio Philonij, idē est acsi diceret, Confectio medicaminis, seu antidoti Philonis. Sequitur: Ex inuētione propria, scilicet ipsius Philonis, & nō filii Mesuæ. Cùm autē reperiatur diuersæ descriptiones sub nomine Philonii, variisq; cognominibus munitæ, vt est Philoniū Persicū, quod mox subscribemus: & Philonium Romanū &c. nō intelligitur quòd Philo fuerit Persa: & Romanus, sicut intelligitur Philonium Tarsense, ex eo quòd Philo ipse fuit Tarsensis. Sed cùm legitur Philoniū Romanum, & Philoniū Persicū, est intelligēdū, quòd medici Romani atq; Persici accipiētes descriptionē istiusmodi antidoti Philonis, vt eis expediens & bonū videbatur, varia addidere, atq; cōmutauere simplicia, alii plura addēdo, alii pauciora: necnon & in simplicium pōderatione aliquo modo diuersificādo: atq; ita vocatū est Philoniū Romanum, hoc est Cōfectio Philonis secundū vsum Romanorū: & Persicum, id est secundū vsum Persarum. Sic etiā Philonium descriptione Hamech filii Zachariæ, id est quòd ipse Hamech accipiēs cōfectionem Philonii suo modo variauit. Et quoniā omnes descriptiones Philonii præfatæ, ab ista prima quæ hīc describitur, depēdent, rectè à Authore nostro inscribitur, Ex inuētione propria. quia hæc est verior, purior, & simplicior descriptio ipsius Philonis medici. Quasi dicat alias descriptiones ab aliis esse variatas, & ideò nō meras esse Philonis descriptiones, sed descriptiones Philonis cū additionibus aliorū. Vt in Philoniū Romanū, id est Cōfectio Philonis cū additione Romanorū: & Persicum, scilicet cū additione Persarū &c. Nōnulli autem libri ex antiquis sic habent hūc titulum: Cōfectio Philonii descriptione prima &c. quæ etiam potest stare, & ferè idem significat, videlicet quòd hæc descriptio simplex & vera ipsius Philonis sit, & fuerit prior omnibus aliis, quæ ab ipsa dependent. Prætere

terea à nõnullis ad titulũ Philonii Romani additur Tarsense, vnde legitur: Philoniũ Romanũ Tarsense, quod idẽ significat, ꝙ Cõfectio Philonis, Tarsẽsis secũdũ vsũ, seu cũ additiõe Romanorũ. Etenim testatur à Galeno, & Paulo, & aliis fide dignis Authoribus, quòd Philo medicus fuit Tarsensis, & nõ Romanus, vt aliqui putát. Nonnulli verò, vt Nicol. Salernitanus, & Pãdectarius, & cæteri per etymologiã vocabuli exponũt Philoniũ significare nouũ amicũ, siue amãs hominẽ, vt in litera Philimõ ipse Pãdectarius dicit. Etenim titulus Philonii Persici, quod ponitur ab Authore nostro in cura de ægritudinibus pectoris & pulmonis, scilicet in fine capituli de fluxu sãguinis ab ore: per aliquos libros incipit Philimõ, vel filimõ, vel filomiõ, vel filomõ, & similia plura. Et licet aliqui scribat filoniũ, & filimõ &c. per f, nihil refert, & idẽ est. Veruntamẽ per f, tãquã Latinè: per ph, autẽ tãquã è Græco. Rectius verò per ph. Cõfectio autẽ Philonii Persici præfata, id est cũ additione Persarũ, quãuis nõ sit in hoc antidotario, tamẽquia in se includit totã præsentẽ descriptionẽ, & quia à multis habetur in freqũeti vsu, cũ sit ab ipsomet Authore nostro posita: visum est nobis nõ incõgruè hîc ipsam describere, & vnà simul cũ ista declarare. Vnde sequitur: Philonii Persici descriptio &c. Accipe piperis albi, hiusquiami albi, ana ℥.xx. opii, terræ sigillatæ, ana ℥.x. scedenegi, croci, ana ℥.v. castorei, spicæ, euforbii, pyrethri, margaritarũ nõ perforatarũ, charabę, zedoarię, doronici, ramich, ana ℥.j. cãphoræ ℥.vnius tertiã. Cõfice cũ melle rosato collato. Dosis, à ℥.ſ. vsque ad ℥.j. cũ succo arnoglossę aut cũ aqua rosata, & modico vini puri. Sed est animaduertendũ, quòd per omnes impresiones in præsẽti descriptione Philonii Persici mẽdosissimè legitur, papaueris albi, vbi necessàriò legẽdũ est piperis albi. In nulla nẽpe penitus Philonii descriptione, tã Authoris nostri, quàm Nicolai, & Auic. & filii Serap. quàm etiã Galeni, & Pauli &c. habetur papauer, nec in exẽplaribus manuscriptis legitur. Errorẽ equidẽ huiusmodi, à minus peritis librariis cõmissũ esse: nõ dubitamus, qui forsã aliquo modo illud piperis albi, abbreuiatè legẽtes, de facili errauerũt, putãtes esse papaueris albi: quòd forte scirẽt hãc cõfectionẽ soporiferã habere virtutẽ: & quòd papauer sit eiusdẽ virtutis & proprietatis, haud est, qui ignoret. Ex quo, nõ cõsiderãtes vtilitatẽ, & (vt melius dicamus) necesitatẽ piperis in huiusmodi confectionibus, sine alia diligẽti examinatione, pro pi-

Philonii Persici descriptio.

peris,papaueris scriptitarũt,siue impresserũt. Enimuero si b
ne perlegisset canones ipsius Authoris,didicisset vtiq; quid f
ciat piper in huiuscemodi cõfectione. Nõ enim sine ratione
& negligenter Doct. pharmaca cõposuêre. Quid igitur dici
Author noster in sexto canone tertii cap. intẽtiõis tertię,qu
est de nocumẽtis redũdãtibus ĩ corpore in hora purgationis
Cuius tertiũ cap. est: Si medicina soluit vltra, quàm oportet
Principiũ verò canonis est: Cõpingere aũt & stupefacere &c
vbi inquit: Timẽtur autẽ ex narcoticis nocumẽta plura. Sun
enim omnino cõtraria rei vitæ,cõgelãtia,& stupefaciẽtia, &
mortificãtia,& nuda quidẽ magis,adhuc magis recẽtia. Arsv
rò & societas regũt eorũ nocumẽta & remouẽt. Verũ triũ in
Narcotica quibus admisceantur tẽtionũ res admistæ eis,ipsarũ operationes bonificant. Prim
verò sociẽtur eis quę resoluũt,& auferunt (quę ex narcotici
prouenit) cõgelationẽ. Sicut verbi gratia, Rectè miscẽtur ei
castoreũ,& piper,& crocus. Sũt enĩ hæc theriaca narcoticorũ
Sed piper & castoreũ faciũt ad resoluẽdũ & carminãdũ mag
Crocus verò maturat,& sedat virtutẽ narcotici. Secũdò ver
cũ eis quæ virtutes cõfortãt,& sp[illegible] is reparãt,miscemus: sicut r
ctè miscemus eis ex cordialibus & stomachicis rebus,quę cõ
ferũt rei vitæ: sicut spica propriè,& doronici,& zedoaria,&
milia. Tertiò oportet vt sociẽtur eis quę sistũt,& sedãt,& st
gũt agitatas & reumatizatas materias,fluẽtes de parte ĩ parte
sicut est myrrha propriè,& olibanũ,& sãdaraca,& similia. S
enĩ narcoticorũ iniq̃tas reprimitur. Hęc ille. Vbi notãdũ, q
oĩbus cõfectionibus Philonii,cuiuscũq; Authoris,sẽper hab
tur ista tria,scilicet piper,castoreũ,& crocus,tanq̃ principali
narcoticorũ correctiua: vel saltẽ duo,piper scilicet,& crocu
quia Gale.& Paul.& Nicol. nõ habent castoreũ. Quãobrẽ i
philonio Hamech filii Zacharię crocus debet ĩnesse,vt suo l
co dicetur. Et quãuis aliqui nõ habeãt castoreũ,tamẽ non e
qui careat pipere in præsenti,vel simili descriptione. Quapr
pter legẽdũ est,piperis albi,& nõ papaueris albi: ex descripti
nibus filii Serap.& Aui. qui in hac & eadẽ Philonii Persici c
positione,habent piperis & nõ papaueris scriptũ. Et similite
Galenus ĩ nono de medicamẽtorũ cõpositione secũdũ loco
in Philonii descriptione habet piper albũ,& non papauer. P
pauer enim nõ est multũ necesse in huiusmodi descriptione
cũ recipiatur in ipsa opiũ. Itẽ sciẽdũ,quòd quęlibet alia qu
uis medicina opiata,siue narcotica (vt sagzenea, & Athan

sia &c.) ad minus debet habere duos istorũ triũ: & quod sine aliquo istorũ propinare huiusmodi cõfectiões est periculosũ.

De Iusquiamo.

IVsquiamus & Grecè hyoscyamus, latinè Apollinaris herba dicitur. Ab aliis autem altercus, & à nõnullis dens caballinus vocatur. Vulgaris herba est, & trium specierũ reperitur. Discrimen autẽ ipsarum efficacius in semine probatur, à quo plantę nomina sibi vendicarunt. Et inde cuius plantæ semen est album, dicitur hyoscyamus albus, melior species & frequẽtior in medicinis: de qua author, tanquam de optima præcipit, cùm dicit, Iusquiami albi &c. Atque inde quotiescunque reperitur hyoscyamus absolutè, semper de albo tanquam de meliori intelligitur, siue de foliis, siue de semine petatur. In præsenti verò, & similibus cõfectionibus, semẽ est ponẽdum. Secunda species iusquiami habet semen subflauum, quæ si prima haberi non potest, loco pręcedẽtis, teste Dioscoride, substituitur in medicinis. Tertia autẽ, (cuius semen est nigrum, ex quo iusquiamus niger appellatur) tãquam perniciosissima abiicienda est, nec omnino recipienda in confectionibus, nisi magnis causis, & cum cautela magna.

Dens caballinus.

Hyoscyamus absolutè.

De Opio.

QVã plurimi re vera credũt idẽ esse Opiũ & meconium, sed longe aberrant: quia meconiũ est expressus è papaueris cõtusis foliis, & capitibus succus, & congelatus. Opiũ verò, ex scarificatis capitibus tantũ colligitur: quod nil aliud est, q̃ lac capitis ipsius papaueris scarificatione seu incisione eductũ & condensatũ: quod etiã lacryma papaueris dicitur, vt in Paulo, & Gale. & cæteris pluries legitur, & particulariter in ista Philonis confectiõe loco opii, papaueris lacrymam habẽt. Et ad meliorẽ probationẽ, quòd nõ sit idem meconium & opiũ, lege in Requie Nicolai, vbi habetur vtrunq;, scilicet opium & meconium. Et seorsum modus faciendi opium, à modo faciẽdi meconium scribitur à Doctoribus, vt à Dioscoride & Serapione. Lege igitur apud Serapionem capitulo 374. vbi Opiũ Thebaicũ, ex bonitate loci præfertur cæteris: & maximè quod exceptũ est ex capite papaueris nigri.

Meconium.

Opium.

Lacryma papaueris.

De Scedenigi.

HAec barbara dictio, vt mazahari, alcheil, & aliæ plures per varios libros, varias habet descriptiones, verior tamen ipsarum (vt inuestigare potuimus) est scedenigi: quæ

idem

idē hîc ſonat, quod lapis hæmatites. Sed hæ ſunt variationes, quas per antiqua & manuſcripta exēplaria collegimus, videlicet ſcedenegi, ſedenegi, ſedenigi, ſcedenigi, ſcedenagi, ſedenagi, ſcegdenegi, ſcegdenigi, ſecdenegi ſcedengi, ſedēgi, ſechdenegi ſehgdenegi, ſehdenegi, ſcehedenigi, ſehedenegi shedēgi, ſedegi. Per libros impreſſos ēt legitur, ſcehdenegi vel ſedenegi, vel ſedenagi. Lumē apothecariorū habet ſcedenigi, & Theſaurus aromatariorū, ſcehedēgi, & vterq; dicit eſſe ſemē cānabis. Nicolaus Præpoſi. quidē deſcripſit pręſenti Philonii Perſici cōpoſitionē, & ſi non eſt error impreſſoris huiuſmodi dictionē demit. Similiter & dictus Nicolaus, & Auicēna, & filius Serapionis, in ſuis Philonii Perſici deſcriptionibus nō habēt talē dictionē. Luminare Maius prætere ponit Philoniū Perſicū, ſecundū Auic. ſine huiuſmodi dictione, & aliā Philonii Perſici, ſecūdū Authorē noſtrū deſcriptionē, in qua declarās ſedenegi, dicit quòd eſt lapis hęmatites: & differentiā in deſcribēdo addit, videlicet quòd ſi hæc dictio ſcribatur cū aſpiratione, ſchedenegi, vel ſchædenegi, ſignificet ſemē cānabis: ſine aſpiratione autē eſt lapis hæmatites. Et probat ſuā opinionem per Serapionē, qui capitulo de cānabi ſcribit huiuſmodi dictionē aſpiratè: & c. de lapide hæmatite ſine aſpiratione. Sed hæc eius declaratio nobis nō ſatisfacit: vnde nos coacti ſupraſcripſimus tot variationes quot inuenimus: vt vnuſquiſq, videat, quòd plures ſunt ex eis quæ habēt aſpirationē. Et ecōtrà in trochiſcis de terra ſigillata Authoris noſtri, in quibus habetur hæc dictio, per omnes libros tam impreſſos, quā manuſcriptos, nulloq; volumine diſcrepāte, ſine aſpiratiōe, vt quilibet videre poteſt. Etenim ibi nō poteſt ſignificare lapidē hæmatitē: quia per ſe ipſe lapis ingreditur in ipſam cōpoſitionē. Nec Author bis inibi poſuiſſet dictum lapidē. Et licet ſit ridiculū legere, tamen pro meliori declaratione nō pudet nos ſubſcribere variatiōes, ſiue ſynonyma vocū, quæ per dictos libros in deſcriptione præfatorū trochiſcorū leguntur. Etenim omnes impreſsiones, quas vidimus, vniformiter habent, ſedenagi. Exemplariorū autem quæ adhuc extāt apud nos, ſex habēt ſedenigi, quatuor ſedenegi, quatuor ſedēgi, duo ſedegi: reliquorum verò ſingula ſingulas ſubſcriptas voces habēt: videlicet ſendenigi, ſedenigigi, ſedening, ſedemergi, & denegi. Quas variationes ne forte quis nos mendacia ſcribere credat, ēt in aliis multis codicib. ſimiliter leg-

mus

mus,qui nũc apud nos nõ sũt. Ergo huiusmodi vocabulũ sine aspiratione,nõ sẽper significat lapidẽ hematitẽ. Item pãdecta rius quasi nil curãs si aspiratè vel nõ scribatur,plures consimiles voces modò cũ h,& modò sine h,tã pro lapide dicto quàm pro cánabe,annotauit. Vt quilibet per se videre potest in his literis,scilicet cánabs,lapis hæmatites,sadenegum, sadenegi, scehedenigi,scedenigi,scedenegũ,sechedenichi,sedanegi,sedenach,sedenegi,sedenigi,sehegenigi,senades,sẽdenigi &c. Itẽ ipse Padectarius habet alia cõsimilia vocabula,quæ nec lapidẽ,nec cánabẽ significat. Vt est sehedengi, quod dicit significare lac hordei. Et sadage,sadeg,sadegi,id est foliũ Indũ, id est malobatrũ. Itẽ sadenig,id est pulegiũ &c. Item in synonymis antiquis Auicennæ legũtur cõsimilia plura diuersæ significationis,modò cũ aspiratione,modò sine ea,sic: Scehedenegi,vel sedenegi,est semẽ cánabis: scedenegi,vel sedine, est hæmatites. Et inferius: Sedenegi,id est semẽ granati syluestris. Et in fine istius literæ: Scesenegi,id est amylũ. Habet ad hæc Auicẽna in quinto canone duo cap. vnũ quod incipit sehedenigi,quod dicit esse semẽ arboris cánabis: & aliud quod incipit sehemenigi,quod est interpretatum, iurasabra cápestre. Quid autẽ sit iurasabrã cãpestre,ignoramus,nisi fortè sit cãnabis syluester: quia simile Bellunensis suis interpretationibus notauit,in litera Alsẽme vt sehemenigi. Inquit enim: Alsemme est herba ex genere lacticiniorũ,& granũ eius nominatur shedanegiberi,id est cãnabis syluester. Causa breuitatis omittimus dicta aliorũ,vt Simonis Genuẽsis, Auerrois,& ceterorũ quonia cũ supradictis in pluribus conueniũt. His igitur visis, est cõcludẽdũ,quòd fere oĩa prædicta barbara vocabula,tã aspirata, quã nõ aspirata,possũt æquiuoca dici,& quòd quodlibet ipsorũ ad plura aptari potest. Et quoniã (vt credimus) omnia sunt corrupta & vitiata,difficile admodũ est nesciẽti peregrinas linguas,rectè interpretari ipsa vocabula: quoniã (vt habuimus à quodã Arabicæ linguæ satis perito viro) huiusmodi vocabula,& consimilia,atque dissimilia plura, Arabicè vt plurimũ,nõ descriptione,sed loquutione distinguũtur,& accẽtuatione ex qua pluries eadẽ dictio,duo, & quãdoq; tria diuersa potest significare: quemadmodum & in nostra lingua cõsimilia plura sunt,quæ non litera,sed accentu diuersa fiunt. Quapropter quandocunque reperiuntur huiusmodi vel consimilia vocabula,non sine alicuius periti Doctoris consilio,quicquam

quam

quá de ipsis est præsumendũ. In præsentis verò Philonii confectione (vt dictũ est) lapis hæmatites est ponẽdus quia cõuenientior est cãnabis semine ad sanguinẽ restringendũ &c ad quæ valet ista confectio. Christophorus de Honestis autẽ scribẽs Philoniũ Persicũ, nõ sedenegi, vel simile, sed setaragi posuit, & exposuit esse tapsiã. Quod ꝗ̃ male vtrũq; posuerit, ex superioribus nostris declarationibus clare patet. Etiam ipse Christophorus in trochiscis de terra sigillata, pro sedenagi, ꝙ ibi legitur, habet sedenegi, ꝙ exponẽs dicit: id est, fumus terræ. Hinc subiũxit, dicẽs: Sed sataragi est quædã herba, quæ vocatur prassiũ, vel prassia. Vbi ẽt duos errores nõ paruos cõmisit, quoniã sedenegi nõ est fumus terræ, nec setaragi, siue sataragi est prassiũ &c. vt in superioribus apertè probauimus. Lapis hæmatites aũt idẽ est, ꝙ lapis sanguineus: ab hæma, ꝙ sanguis interpretatur. Vulgaris notitiæ est, sed species eius sunt plures: vnde à Dioscoride laudatur subniger, durus in se, sed friabilis &c. Durũ dixit, ad differẽtiã illius qui est tã tener & mollis: quẽ nõ potes ita leuiter tangere, quin inficiat tibi manũ. Et friabilẽ dixit respectu illius qui est durissimus, & difficillimè frangitur: quoquidẽ ob suã duritiẽ vtũtur aurifices & argẽtarii ad perpoliendũ auri vel argẽti vasa, vt lucidiora fiant.

Christoph. de Honestis error de setaragi.

Lapis hæmatites.

De Castorio, seu Castoreo.

PEr castoriũ, siue castoreũ, intelligitur testiculus cuiusdã animalis, quod secũdũ Dioscoridẽ, Pliniũ & cæteros probos Authores, fiber dicitur & castor. Estq; ipsum animal, teste Plinio & cæteris Authorib. vt lutra, caudã tantũ habẽs lutræ dissimilem. Lutra autẽ murilego nõ multũ absimilis est. Quotidie in pluribus fluminibus, stagnis, lacubus, & aliis paludaceis, atq; aquaticis locis, in nostra Italia, sicut & in aliis prouinciis videtur. Vulgò sunt qui litrã, & sunt qui lontrã, quasi lutrã vocãt. Quapropter cũ sit fiber animal paruũ, lutræ videlicet magnitudinẽ nõ excedens, miramur quomodo habeat tã magnos testes, & dubitamus de iis qui vbique in officinis hodie pro castoris, siue fibri testiculis, venales habentur. Idq; vel eo maximè, ꝙ Dioscorides, & plurimi Authores testãtur ipsum animal habere testiculos minimos, & spinæ dorsi adhærẽtes, vt porcus. Nos autẽ, adhuc nõ vidimus ipsum animal integrũ, nec viuũ, nec mortuũ, ex quo nõ possumus rectè de ipsis testiculis verã donare notitiã. Hoc tamẽ scitote, ꝙ teste Hermolao Barbaro, atq; Brasaulo, testiculi lutræ valẽt ad omnia

Fiber seu castor.

Lutra.

Castoreum supplentia.

mnia quæ fibri testes. Et ideò loco castorei pōt poni testicu
is lutræ: vel secundū Auic. capitulo de castoreo, loco eius po
itur quātū est ipsum de acoro, & medietas ipsius de pipere.

De Pyrethro.

PYrethri radix quæ passim hodie in officinis habetur, quā
que fere in oībus mōtibus Italiæ herbarii colligunt, mi
ime est vera: sed potius est radix apii mōtani, quā pyrethri.
Iā folia ipsius plātæ nō staphylini, seu maratri (vt dicit Dio
corides) sed apii habēt similitudinē. Quāuis etiā nonnulli
eiori errore delapsi (vt testātur Hermolaus, & Brasaulus) nō
ta, sed quadam radice cuiusdā plantæ quæ vulgò draco voca-
ur, pro pyrethro vtūtur. Etenim illi malè, sed isti peius agūt.
yrethrū verò, quod ab orientalibus plagis defertur, licet plā
m eius nō viderimus, tamē in multis proprietatibus, & præ-
puè in educendo saliuā verius & efficacius probatur. Radi-
s autē huius plantæ, quā (vt diximus) apiū montanū esse opi
amur, accendunt quidem os & fauces vehementer ad instar
nis vrētis (quā ob causam deceptos fuisse recentiores credi
us) sed nō eo modo educunt saliuā, vt radices veri pyrethri: *Saliuaris herba & radix.*
qua proprietate, teste Dioscoride, radicem pyrethri saliua-
em appellauere. Igitur qui Orientale pyrethrū habere non
otest, non debet hoc Italicum admittere pharmacis, sine me
ori expertorum Physicorum consilio.

De Ramich.

RAmich est quædam cōpositio valde notabilis, & de ipsa
dicetur in distinctione de trochiscis. Quære ibi.

Notanda quædam.

INsuper visum est nobis, in huiusmodi descriptionibus, ali
qua notabilia subscribere, nō minus necessaria, q̄ lectu di-
na. Igitur vbi dicit author: Cōfice cū melle despumato, ꝙ
quadruplū pōderis omniū. hoc similiter dixit in cōfectiōe
musco dulci &c. Itē nota, ꝙ vbi dicit Author, Dosis eius
t sicut cicer, aut faba parua, cū eo ꝙ cōuenit ex potibus. in-
lligitur ꝙ debet sumi hæc cōfectio ab infirmo cū illa re po
bili quæ sibi magis cōuenit: vt puta cū aqua lactucæ vel papa
eris, vel cū vino aut aqua simplici, vel cū aliquo alio liquore
ouenieti suæ ifirmitati. Sed hoc scire potius est medici, q̄ aro
atarii. Præterea notandū, ꝙ medicina opiata eadē pōt dici,
uæ narcotica siue stupefactiua dicitur. Et opiata, ab ipso opi
denoīatur. Vnde sciēdū, ꝙ oīs medicina opiata, id est quæ
recipit

Opiata omnis est stupefactiua & narcotica, sed nō cōtrà recipit opiū in bona quātitate, potest dici stupefactiua & narcotica, sed nō ecōtrà: quia plures sunt medicinę narcoticæ, siue stupefactiuæ quæ nō recipiūt opiū, id est lacrymā papaueris. Itē medicina opiata potest capi dupliciter: primò largè, videlicet quòd omnis medicina quæ recipit de opio, vel parum vel multū, dicitur opiata, propter ipsum opium quod recipit. *Opiatæ significatio.* Verūtamē sunt nōnullæ medicinæ, quæ recipiūt in tā modica quātitate opiū, quòd nō stupefaciūt, quæ quidē simpliciter & strictè loquēdo, nō possūt dici stupefactiuæ, licet sint opiatæ. Ponitur autē in eis opiū, vt temperet caliditatē aliquarū medicinarū, velvt iuuet infermentādo &c. vt in quibusdā collyriis recipitur tā parū de opio, quod nullo modo stupefaciunt illa collyria. Secūdò verò strictè loquendo, illa est vera medicina opiata, stupefactiua, quæ habet sufficientē ad stupefaciendum opii quantitatē. Cùm igitur ponitur opiū in medicinis causa stupefactionis, oportet quòd ponatur ex ipso quantitas sufficiens. Verbi gratia, quòd ad minus cadāt in quamlibet dosim ipsius medicinæ, opii grana duo. Narcotica autē medicina dicitur secūdum aliquos, à quodā pisce, qui Græcè Ναρκη vocatur, Latinè autem torpedo. *Torpedo, piscis.* Qui piscis, vt Plinius narrat libri noni cap. 42. est itā stupefactiuus ob suā maximā frigiditatem, quòd occultās se in limo, pisces supernatantes torpore afficit, adeò vt ipsos torpētes & tanquā mortuos pòst deuoret. Item capite primo 32. libri, idē Plinius testatur, quòd ipsa torpedo attingens hamum pēdentē è filo, quod est ligatū in summitate calami, seu virgæ cuiuscunq; robustissimi piscatoris manu ipsam virgā tenētis, non solùm manus ipsa, sed totum corpus ipsius piscantis torpet, stupefit, atque impotens redditur. Igitur a dicto pisce, ipsa medicina dicitur narcotica, tanquam per similitudinē: quia sicut illa torpedo, ita & ipsa medicina facit hominem torpere, ac stupefieri. *Narcoticū.* Vel narcoticæ dicitur à Ναρκάω verbo Græco, quod significat obstupefacio, vel (vt dicūt) facio intormētire. De stupefactiua aūt medicina, seu alienatiua, dicit Auicēna in secūdo canone tractatu primo cap... post mediū: Et stupefactiua est medicina frigida, ex infrigidatione cuius, quam in mēbro facit, prouenit vt ponat substātiam spiritus deferētis ad ipsum virtutē motus, & sensus: frigida in complexione sua, & grossa in substantia sui, quare non vtuntur eo virtutes animales, & resoluitur siue permutatur complexio membri propter illud, & non recipit impresionem virtutum

irtutum animaliũ, ſicut opium, & iuſquiamus, & lactuca, papauer nigrum, & mandragora, & ſimilia eis. Hæc Auicenna. Nota etiam, quòd duplex eſt ſtupefactiuum. Vnum vi ſcilicet, quod exhibitum inducit ſomnum, ſicut quandoque philonium, & ſimilia ſæpe ob plurimam opij quantitatem. Alterũ eſt, quòd ſolam partẽ, cui obuiat, ſtupefacit, ſicut theriaca recens, & ſimilia. Poteſt etiam inſuper quæri, qualiter ſtupefaciãt medicinæ? Dicendum, quòd omne membrũ ſentiens, habet quandã mẽſuram frigoris terminati, cum ſuo calido: cui frigori ſi fiat additio frigoris incerta mẽſura ſeu ſuperflua, membrũ ſtupefacit. Et hoc modo omnes valde opiatæ medicinæ ſtupefaciunt. Item notandũ, quòd licet Author non dicat has Philonij confectiones non propinari debere ante ſex menſes: ſicut dicit de cõfectione Anacardina & Athanaſia &c. attamen ſemper ſubintelligitur. Vnde nota, quòd omnes medicinæ opiatæ, narcoticæ, ſtupefactiuæ, & eis conſimiles: necnõ & illæ in quibus cõmiſcetur aliquod ſimplex venenoſum ſeu perniciale, de quo timetur aut ſuſpicatur (vt confectio Anacardina præfata, quæ pro anacardis tãtùm ſeruatur) non ſunt propinandæ, niſi tranſactis ſex mẽſibus à ſui confectione, excepta aliqua vrgente neceſsitate: & tunc de conſilio phyſici periti. Quia Author monet nos in præcitato canone, qui incipit, Compingere & ſtupefacere, in propinatione narcoticorũ, dicens: Verum ſi excuſari poteſt, non propinari eſt melius: ſed ſi excuſari non poteſt, melius eſt vt non potui dentur, ſed adminiſtrare in emplaſtris tantùm eſt melior cura, vel ſaltẽ in ſuppoſitorijs & enematibus, ſi parum in emplaſtris contulerint. Et ſi cogeris propinare potui, fac cum timore & cautela. Et dare ea antiquiora eſt minoris nocumẽti. Maturatur enim & digeritur cum tempus permiſtionis virtus narcotici. Hęc illæ. Igitur ex narcoticis, ſeu ſtupefactiuis, antiquiora ſunt meliora ad propinandũ: ergo nõ ante ſex mẽſes huiuſmodi ſunt adminiſtranda. Et licet dicat antiquiora, non tamen intendit antiquiſsima, quæ ob nimiam vetuſtatẽ iam amiſerunt virtutes ſuas. Quia teſte filio Serapionis in ſeptimo ſui Breuiarij, capitu 34. authoritate Galeni: Philonium Perſicum vel ſimile ei, poſt ſecundum aut tertium aut quartum annum eſt magis ſtupefactiuum, & conſeruatur ſic vſq; ad decennium, quo tranſacto minuitur odor eius, & fit inſipidum, & debilitatur virtus eius &c. quapropter vltra tertiumdecimum annum iudicamus non eſſe adminiſtrandum.

Stupefactiuũ duplex.

Opiatarum & ſimiliũ vſus regula generalis.

Confectio Philonij, descriptione Hamech, filij Zachariæ &c. LVIII.



RAESENS descriptio licet principaliter habeat originem ab ipso Philone, vt dictum est suprà, tamē quia Hamech filius Zachariæ suo modo variauit eam, ideo intitulatur Cōfectio Philonis, aliter ab Hamech descripta &c. quamuis discordet ab illa in simplicibus, tamen vt patet exordio, omnino concordat cum ipsa in proprietatibus virtutibus. Vnde cùm dicit hic Author: Et est multę experientiæ in sedatione dolorum & ægritudinū, quas diximus. supple suprà in propria & simplici Philonij descriptione.

De Nigella.

TAediosa valde esset huius Nigellæ descriptio, si omnium Authorum opiniones hic inserere vellemus. Quoniam non desunt, qui nō decipiuntur in Nigella, Melāthio, Githone, papauere nigro, & illa re, quā falsò nigellā citrinam appellant, & qua pessimè pro nigella, & pro minori cardamomo fere omnes vtuntur (de qua mox dicemus.) Quia alij qui putāt tot esse varia simplicia, quot sunt prædicta vocabula. Et ecōtrà sunt alij qui credūt omnia præfata vocabula vnum & idem significare. Sed re vera nigella & melanthium sunt vnū & idem. Nigella quidē Latinè, melanthion Græcè. Gith verò est nomen æquiuocū ad nigellā, & ad illam plantam quam vulgares grossiori vocabulo Githonē nominant, & ad aliud. Et à similitudine putamus dictā esse illā herbam Gith, siue Githonē, quia cum gith vero, quod est melanthium, id est nigella, aliquā habet similitudinē in qualitate capitū, nigredine seminis. Nam in aliis particularitatibus, puta foliis, floribus &c. multū differt Githon à nigella. Sicut etiam à similitudine quā habent capita nigellæ, id est melāthij, cum capitibus papaueris, putamus à Romanis dictū melanthium (vt Diosc. scribit) papauer nigrū nuncupari. Nam sciturum virtutes & cęteræ proprietates vtriusq; papaueris, scilicet nigellæ omnino cōtrariantur ad inuicem. Est enim papauer frigidū in 4. & nigella calida in tertio. Quapropter (vt dictum est) non nisi à similitudine Romani vocauerūt nigellam papauer nigrum. Igitur monendi sunt aromatarij, vt cùm inueniunt in aliqua medicinali cōpositione papauer nigrum, sumant nigellā: quia licet nomine sit nigella in numero papauerum, re tamen lōginqua est ab ipsis. Nigella autē, id est mel-

Gith.

Githon.

melanthium,& illa plāta Githon dicta vulgaris notitiæ ſunt apud omnes. Verũtamen quid ſit Githon apud antiquos nescimus. Cæterùm illa herba, quam falsò & abuſiuè nigellam citrinam vocant (vt cōiectamus) cyminũ ſylueſtre eſt, quod tertio libro à Dioſcoride ſcribitur. Vbi ait illud habere semen in capitibus figura gith &c. ad literã omnia correſpondent adinuicem, vt ipſam plantam cōtemplantes non latet.

De Folijs Rutæ.

Folia rutę, id eſt domeſticę (de qua ſemp intelligitur, tan tã de notiori cũ abſolutè deſcribit) debēt eſſe ſicca, ſed nō exceſsiuè, vt tradidim⁹ de ipſis ſuprà in Diacymino ſecũdo. Ruta abſolutè.

Sagzenea experta &c. LIX.



VARIE per varios libros inſcribitur præſens cōfectio, quoniã ſunt qui Zazenea, & qui Egetea, & qui Sazenea, & qui aliter & aliter habent. Rectius tamen inſcribi debet Sagzenea, vt eſt in multis exemplaribus, & in filio Serapionis, & in Auicenna, & aliis pluribus.

De Myrrha.

ET de myrrha quid dicemus, quam veram nunquam valuimus videre? Nam illud quò pro myrrha cōmuniter vtuntur aromatarij, non eſſe myrrhã nec myrrhæ ſpeciem, facillimè ab inquirentibus deprehenditur. Nam vbi amaritudo inſupportabilis? Vbi odor ſuauiſsimus? Et quòd myrrha amara, imò amariſsima ſit, non ſolùm per Dioſcoridē, & alios rei medicæ Authores, verumetiã & per ſacrum euangelij Marci textum probatur, cùm legitur ꝙ Seruatori nostro Christo dederunt myrrhatum vinũ, quod cùm guſtaſſet propter amaritudinē inſupportabilem (vt nonnulli ſancti viri contemplantur) non accepit. Et quòd myrrha ſit odoratiſsima, bonum videlicet odorē ſpirans, & per eoſdē Authores, & per ſacros codices paſsim probari poteſt. Vnde illud Eccleſiaſtici 24. Quaſi myrrha electa, dedi ſuauitatē odoris: & quaſi ſtorax &c. Hæc autē falsò vocata myrrha malè olet, & amaritudo eius eſt valde debilis. Et in cæteris notis ad quid amittemus tempus? Quoniã eſt vulgatum prouerbiũ: Quod patet expreſsè, nō eſt probare neceſſe. Igitur aliquorum iudiciũ non eſt ſpernendum, qui dicunt iſtam officinarum myrrhã eſſe bdellij ſpeciem. Et licet myrrhæ (vt teſtantur omnes fide digni Authores) ſint plura genera & ſpecies, hæc tamen quam falsò diximus vocari myrrham (ſiquidem

myrrha est) ea certè est quæ à Dioscor. ergasima cognomi-
natur, quę omniũ est deterrima: vel ea ab eodem authore da-
mnata, aminęa dicta: quoniã aliarum specierũ esse posse no-
bis non videtur. Et si est vna de duabus prędictis, quæ amba-
sunt malæ, non videmus quomodo bene in medicinis recip-
possit. Igitur cùm careamus vera myrrha, quid loco eius re-
ctè ponendũ sit declarabimus: & dicemus ꝙ ex myrrha vera
stacte exprimitur, quę à nõnullis flos myrrhæ dicitur: qua-
quidẽ nil aliud est, quàm pinguitudo ipsius myrrhæ: & loco
myrrhæ, necnon & quorundam vnguentorum potest poni:
quia vim calefaciẽdi, vt myrrha habet &c. vt author est Dio-
Et illa est optima, quæ est pura & odoratissima: cuiq; nil o-
Stacte. lei, aut alterius rei sit admistum. Stacte igitur loco myrrh-
admittẽda est, quæ (vt dictũ est) pars myrrhę est, & non infe-
Flos myrrhæ. rior, sed nobilior ipsa myrrha. Qua de re pinguedo, siue pi-
guitudo, & flos myrrhæ meritò dicitur. Stacte autẽ, vt pro-
Storax liquida. bari potest per Serap. & alios plures, illa est, quæ ab ipso Se-
rapione, styrax, siue mauis storax liquida appellatur. Nam
ipse Serap. cap. de storace, quod incipit Miha, id est stora-
&c. primũ loquitur authoritate Isaac eben Amran, de plur-
bus speciebus storacis. Hinc cùm loquitur de liquida auth-
ritate Dioscor. capitulũ ipsius Dioscor. de stacte ad literã p-
nit. Vnde quod Gręci stacten, Arabes storacem liquidam v-
cant. Item ipse Serap. cap. de myrrha, cuius principium e-
Ler &c. ait: Et est de ipsa res quę dicitur bathnasas, & e-
grossa, à qua egreditur miha, id est storax liquida, quonia-
exprimitur, & dicitur mirnastacten &c. Mirnastacten dix-
quasi diceret myrrhæ, siue myrrheam stacten. Ex quibus -
tet Græcorum stacten, storacem liquidam Arabum esse. E-
enim storax apud Arabes est species myrrhę liquidæ, qua-
miham vocãt. Vnde Haliabbas etiam in 2. practicæ, cap.
ait: Storaca, & est species mihæ. Et de hoc melius dicetur -
confectione de storace. Quam ob rem nil dubites appon-
re pro myrrha, optimam (si habes) styracẽ liquidã, id est st-
ctẽn myrrhæ: vel storacem liquidã veram, ab optima stor-
ce expressam. Vel si non habes liquidã veram, præsentẽ ap-
nito, & erit melius q̃ hoc quod pro myrrha vẽditur, quod
ignoramus quid sit. Lege cætera in confectione de stora-

De Galbano.

GAlbanum equidẽ, vel galbanus est gũmi, siue lacrym-
siue lac condensatum (quod Metopiũ Aegyptij & Sy-
nuncupant) exceptũ è radice cuiusdã ferulaceæ plantæ: si-
eti-

riam opopanacium, sagapenum, euphorbiũ,& alia plura. uiusmodi ferularũ genera, pauci sunt(vt credimus)in Itaa qui distinctè cognoscant. Hoc galbanũ,quo vtimur duitamus an sit verum:quoniã licet in Dioscoride legatur,ꝙ abeat grauem odorẽ, tamen Ecclesiastici 24.inter optimè dorata cõnumeratur. Sic enim ibi legitur:Sicut cinnamoium & balsamũ aromatizans odorẽ dedi, quasi myrrha elea dedi suauitatẽ odoris, & quasi storax,siue styrax, & galanus & vngula, & gutta &c. Veruntamen vt concedamus sum,quo vtimur esse verũ galbanũ,nõ tam fatebimur puim,sed varijs adulterijs vitiatũ:quandoquidẽ & Dios.temore adulterabatur(vt ipse scribit)faba,fresa, & ammoniaco c.Spurcitias autẽ, quæ sunt in eo docet Dios.in fine capili amouere,his verbis: In feruentẽ aquã cõiicito galbanũ. l cũ calore aquæ liquefactũ fuerit, supra se, quod est in eo utile omne aget: fluitabúntq; in summo sordes omnes, q̃ cillimè hac ratione separabũtur. Est & alius purgandi mois.In raro puróq; linteolo colligatũ galbanũ, in ęnea pyde,picatóve fictili suspẽdito, sic tamẽ ne fictilis fundũ glo er & inuolucrũ illud tãgat, operculatũq; in feruentẽ aquã mittito:sic enim,q̃d vtile in eo est,in vas,quasi ꝑ colũ liquatur.Quod verò lignosum in eo fuerit,in linteolo hęrebit.

Athanasia magna, &c. LX.



ATHANASIA secundũ Galeni interpretes, & Nicolaum Salernitanũ,& alios plures, interpretatur immortalitas. Athanatos enim Græcè,immortalis dicitur Latinè.Vnde Athanasia. Magna autẽ dicitur,ad differentiam miorum.Quoniam in quinto cap.Auicennæ,& in 7.Breuiaj filij Serap.& in x.practicæ Hali filij Abbas habẽtur mares & minores huius nominis cõfectiones. Author noster aiorẽ tantùm(quam vocat magnã)posuit in hoc suo antitario.Quámq; maiorẽ in pręfatis authoribus dictam les,non obstante ꝙ descriptio Hali in aliquibus paucis vaet.Galenus antẽ in 8.de medicamentorum cõpositione sendum locos,sub hoc titulo habet vnam descriptionẽ par,& diuersam ab istis omnibus. Et in secũdo de antidotis, bet quandã trifariæ Athanasiæ descriptionẽ, quam asserit e antidotũ Mithridatis,cuius cũ supradictis nulla est con niẽtia. Paulus Aegineta etiã in 7.authoritate Oribasij,po t athanasiæ cõfectionẽ differentem similiter ab omnibus

prædictis, sed in quibusdam paucis duntaxat cõcordat cum minori Auicennæ, & filii Serapionis. Præfatus autem Nicolaus habet suam Athanasiæ descriptionem longè diuersam ab reliquis, quæ apud aliquos habetur in frequẽti vsu. Romæ autem præsens filii Mesuæ frequentatur magis.

De hepate Adib, id est lupi.

ADib siue adip Arabicè, Latinè dicitur lupus. Et vt Author noster, filius Serapionis, & Auicenna, ex Galeni præcepto, hepar adib, id est lupi, additũ est huic cõpositioni ad hoc, quia hepar siue ficatum, id est iecur lupi (quod idem est) valet multùm cõtra iecineris vitia: quãobrem hæc confectio est optima pro his qui hepatico morbo laborant. Ex quo etiã patet, quòd tam Author noster, quàm Auic. quàm etiã filius Serap. (vt putamus) ex Galeno sumpserũt præsentem descriptionẽ. Et Galenus vel à Mithridate, à quo etiam aliam eiusdẽ nominis supradictã, vel ab alio ex antiquioribus medicis ipsam accepit, absq; tamen lupi hepate: quod (vt hi præfati testantur) ipse Galenus huiusmodi cõfectioni cõmisceri præcepit. Veruntamẽ Athanasiæ descriptionẽ cũ hepate lupi adhuc nõ legimus apud Galen. In nulla quippe prædictarum descriptionũ, quas ipsius esse cõmemorauimus, hepar lupi habetur. Hali aũt in sua descriptione, habet Latinè hepar lupi. Sed nõ dicit, vt cæteri, ex præcepto Galeni esse additum huiusmodi cõfectioni. Lupus autẽ notũ animal est, & præcipuè pastoribus. Quod quidẽ animal licet sit rapacissimũ, tamen plures habet virtutes, & operationes. Multæ enim corporis ipsius partes medicinę vsui perquã maximè expetũtur.

De cornu capræ.

EST animaduertendum, quòd in pręsenti cõfectione tantummodo debet esse cornu dextrũ capræ. Illa verò clausula: Et in alio de cornibus cerui, est addita à librariis, fortè ab aliquo exemplari mendoso transcripta. Sed secundũ veritatem, in multis exemplaribus non legitur. Minimè etiã descriptionibus filii Serapionis, & Hali, in quibus est simpliciter scriptũ: Cornu dextri ex cornibus capræ. Item sciendum quòd Auic. in v. cap. bis ponit eandem descriptionẽ. Primò ponit ipsam in tractatu primo primæ summæ, sub nomine Athanasiæ. Secundò, in tractatu sexto secundæ summæ, ad duritiem hepatis, habet ipsammet confectionẽ. In vtroq; autem loco legitur simpliciter: Cornu dextri de cornibus capræ. Ergo nõ est ponendũ ceruinũ, non obstante, quòd ceruinum non minus cõpetit quàm caprinũ. Nec caprinũ cor-

u secundum virtutes & proprietates inferius est ceruino. Vnde Serapio cap. 468. de cornibus, authoritate Galeni, ait: plurimũ quod administratur ex cornu, est ceruinũ, & caprinum. Et postea de ceruino tantùm loquẽs subticuit caprinũ, innuens habere consimiles virtutes & proprietates. Si ergo vtrunq; sit vnius & eiusdẽ virtutis, desinamus quærere quare author potius posuerit caprinũ in hãc confectionem, quàm ceruinum: & dicamus sic ei placuisse, cui causa, quæ nobis est occulta, erat manifesta. Certe nõ est nostrũ ab Authoris intentione deuiare, nisi aliquis medicus (de perito loquor) pręcipiat aromatario, vt loco cornu capræ, substituat ceruinũ cornu. Quoniam nõ solùm in hoc, sed & in omnibus compositionibus medicus habet potestatẽ, vt sibi pro suis infirmis magis videtur expediens, addendi, minuendi, cõmutandive simplicia &c. Pręterea, dicet aliquis: Quare Author potius dextrum, quàm sinistrũ sumendum præcepit? Respondendum, quòd membrorũ animalium aliud est excellentius alio. Et non est concedendum, quòd cornua in animali sint vnum membrũ: quia sicut de ossibus, de carnibus, & cæteris partibus, probatur vnum præstantius alio in suis operationibus, sic etiam de cornibus est tenendum. Et fortasse quia dextrum cornu ob frequentiorem exercitationem efficitur melius. Nam capræ cum ad pugnam mutuam prouocantur, vt plurimũ cornu dextro petunt propugnãtes, & oppugnantes. Quod autem dicit Manardus, superstitiosè sumi potius dextrum quàm sinistrũ, nobis nõ placet: quia (vt fertur) iste Ioannes filius Mesuæ non fuit idololatra, nec superstitiosus, sed timens Deum, & sanctissimus vir Christianus, vt initia operum suorũ demonstrant. Si igitur ab Auic. & Serapionis filio, & ab Hali filio Abbas & cæteris esset superstitiosè positum, certè ab isto sancto viro fuit reprobatum. Fatemur enim ipsum, cum supportatione, Manardo doctiorem: necnon & in arte medica peritiorem. O vtinam hac nostra tempestate fuisset nobis concessa tanti viri præsentia, quia aperiret nobis qualiter sapienter & nõ superstitiosè, cornu capræ dextrum sit positum in præsenti confectione.

Cornuum laus & eorum virtus.

Dia sulphur &c. LXI.


B ipso sulphure, quod recipit, præsens confectio denominatur. In Ioanne Serapionis, & Auicenna. & Hali Abbas habentur diasulphuris descriptiones, in multis ab ista diuersas.

Nonnulli ſcribunt per f, Diaſulfur, & ſulfur, quod nihil refert. Idem enim eſt, rectius tamen per ph, ſcribitur.

De Sulphure.

Licet Sulphur ſit ab omnibus cognitũ, non tamen omnes eius ſpecies pluribus ſunt notæ (ſi ſpecies dici poſſunt, vel differentiæ.) igitur aliquas quæ haberi poſſunt, edocebimus. Eſt vna ſulphuris differẽtia, quæ paſsim in officinis habetur forma cylindracea, quod nobis videtur poſt ſui purgationem, & liquationẽ in igne, fuſum eſſe in fiſtulas cannarum, & exinde coagulatũ extractũ, cuius color eſt ſubcitrinus, tendens aliquantulum ad albedinẽ. Eſt & aliud ſulphur declinans ad rubedinẽ, & hoc eſt pluries decoctũ. Eſt & aliud valde citrinum, quod licet ſit in igne purgatũ, tamen non eſt multùm decoctum, vt duo ſupradicta. Et hoc ſemper in magnas partes concretum venditur. Aliud inuenitur valde citrinum, cuiuſmodi propriis manibus apud Puteolanã ciuitatẽ collegimus, per ora quorundã foraminũ fumigantiũ in collibus circũcirca vallẽ, & in ipſa valle, quæ ab incolis loci Sulphurata dicitur, in qua magna ſulphuris copia à natura procreatur. Quod quidẽ ſulphur & purius eſt omni alio, & propriè illud quod nõ vidit ignis, quódq; ſæpius ab Authoribus in cõpoſitionibus expetitur, quẽadmodum & Author noſter in præſenti confectione. Vocatur autẽ hoc à multis ſulphur viuũ, & ſulphur virgo, (vt more ipſorũ loquar) & ab aliis (vt diximus) ſulphur quod nõ vidit ignis, dicitur. Verũtamen ſi hoc non poteſt haberi, ſupradictũ citrinũ ſubſtituatur. Inuenitur etiã aliud ſulphur, quod ignis non tetigit, quódq; similiter ſulphur viuũ, & lapis ſulphuris vocatur à nõnullis vulgaribus. Quod quidẽ eſt cinericiũ totũ, nihil habens citrinitatis, quodq; à pluribus imperitis potius iudicatur eſſe lutũ figuli, crudũ ſupple, quàm ſulphur, ob maximã ſimilitudinẽ quam habet cũ cretacea terra. Sed cùm probatur in igne, inflammatur libẽtius, & totũ crematur citius & melius, quàm quodlibet prædictorũ. Eſt præterea aliud ſulphur petroſum & terroſum, quod eſt ſicut extrahitur è minera antequàm ſit in igne purgatũ, quod certe propter ſuas ſpurcitias in re medica nõ approbatur. Aliæ plures inſuper ſulphuris varietates ſecundũ loca reperiũtur, de quibus multa loqui ſuperuacaneum, cùm apud nos nõ ſint, tum etiã, quia omnes ſulphuris ſpecies ferè eandẽ habent virtutẽ, & proprietatẽ. Omnes enim in quarto calfaciũt gradu. Sed ad faciendũ oleũ de ſulphure, melius eſt quod purius, & quod non eſt cognitũ igni

Sulphuris plures ſpecies.

Sulphur quod nõ vidit ignis.

Sulphur viuum.

Sulphur virgo.

Lapis ſulphuris.

quel-

quale fit Romæ pluribus modis,& per sublimationē, & per descēsionē &c. Quod quidē oleū ad multa valet,& præcipuè ad fistulas,& ad curanda oris hulcera, quas cāchrenas appellant. Quibus nil melius, quàm dictū oleū: in quo madefacta pēnæ aut alicuius festucæ extremitate, ipsa hulcera semel aut bis, leui cōtactu perungūtur,& cōtinuò mortificata sanātur.

Confectio de storace &c. LXII.



DESCRIBITVR hæc confectio à filio Serapionis in 7. Breuiarii, cap.8. Cuius inscriptio est, Confectio ad resolutionē naturæ &c. ponitur etiā à Rhasi, in nono ad Almansorē, cap. de fluxu vētris. Sed differūt inter se ipsi Authores, videlicet quòd filius Serapionis non habet olibanū, & Rhasis non habet crocum. Author noster autem vtrunque habet.

De Storace, & Myrrha.

STorax siue styrax (quod rectius vt diximus) nō est aliud quàm species myrrhæ. Nā Diosc. post descriptionē specierum myrrhæ, immediatè subiunxit capitulum de styrace. Serapio aūt capitulo de storace, ad authoritatē Diosc. descripto, sub nomine storacis liquidæ cōprehendit caput Dioscoridis de stacte, quæ est pinguitudo myrrhæ: cui cōtinuò subiunxit capitulū dicti Diosc. de styrace, vbi dicit: Et storax est species meha, siue miha. Miha autē siue meha secundū ipsum, est storax liquida. Et quæ ex myrrha exprimitur, debet hîc intelligi scilicet stacte, quæ etiā myrrha liquida potest dici. nam aliter nō erit consonū. Myrrha verò nō liquida ab ipso Serap. vocatur Ler,& bathnasas. Vnde idē Serapio capitulo de myrrha, secundū authoritatē Diosc. dicit: Et est de ipsa res quæ dicitur bathnasas,& est grossa, à qua egreditur miha, id est storax liquida quādo exprimitur, & dicitur mirnastactē. Et est de ea, quæ dicitur aizen,& est pinguis multùm: & arbor eius est in terra, quæ dicitur Partemia, & est pinguis: & quādo exprimitur succus, egreditur velut storax multū. Hæc Serapio. Ex quibus patet, quòd styrax, id est storax nō multum elongatur à myrrha,& per cōsequēs, potest dici species myrrhæ. Etiā Diosc. cap. de styrace dicit, quòd inuenitur styrax siue styracis lachryma perlucida, & myrrhæ æmula. Etiā per ipsos Authores probatur, quòd tam de speciebus myrrhæ, quàm de styrace liquor exprimitur velut mel. Sed liquor myrrhæ, à Græcis stacte dicitur. Liquoris autē styracis, à Diosc. non scribitur particulare nomē, bene autē potest

Myrrha liquida.

Stacte.

subintelligi mel styracis. Arabes verò, teste ipso Serapione, vtrunq; liquorẽ storacẽ liquidam appellãt. Styrax autem liquida è myrrha, id est stacte, parũ aut nihil differt à myrrha, in odore, sapore, & virtute. Et sicut myrrha est odoratior, amarior, & præstãtior styrace, ita stacte quod est mel myrrhæ, est odoratior, & amarior, necnon & nobilior styracis melle. Quamobrem hæc storax liquida, quam aliqui sigiam vocant, quia & pro vera storace liquida vtuntur omnes, non potest esse mel myrrhæ, id est stacte, vt volũt Brasaulus, & recentiorũ nonnulli. Non enim habet cõditiones stactes. Nos enim opinati sumus potius esse mel styracis, adulteratum tamen, quàm stactẽ myrrhæ. Styrax autẽ, siue storax nõ liquida, vt cõmunis opinio medicorũ tenet, est ipsa qua vtimur, quæ vulgò dicitur storax calamita, & per varios Authores legitur styrax, storax sicca, & ambra, seu lubne, aut lubue, seu storax heremitarũ, & thus siue incensum, siue thymiama Iudæorũ, & cozumbrũ, & storax rubea, & aliis pluribus nominibus appellatur. Quãuis sit & alia storacis species, quæ peculiari nomine storax rubea nũcupatur, vt in cõfectione alipta muscatæ Nicolai legitur, vbi ingreditur & storax calamita, & storax rubea. Et propriè est illa, quæ assimilatur maci, quæ scribitur à Serap. ꝙ est exterior cortex fructus ipsius storacis. Doctor autem noster in pręsenti descriptione petit storacẽ liquidã, vt Rhasis. Filius Serap. aũt habet simpliciter storacẽ. Sed quia (vt dictũ est suprà) Arabes tã stactẽ, quàm mel storacis, storacẽ liquidam vocãt, stactẽ tanquã meliorẽ speciẽ storacis liquidæ nos hic apponendam esse cõsulimus. Vbi autẽ quæritur mel storacis, manifestè intelligitur stactẽ non esse apponendã. Sed quia stacte vera minimè hac nostra tempestate haberi potest, vel si habetur (quod haud credimus) nõ caret plurimis adulterationũ vitiis, eius loco vtẽdũ melle styracis puro censemus. Si autẽ purum mel styracis non inuenitur, storax sicca pro eo erit cõmodissima: quoniã ita (vt diximus) habet filius Serapionis, per storacem absolutè descriptã, semper intelligitur sicca. Præterea Author in hac descriptione etiã myrrhã petit, qua vera nos carere suprà diximus in Sagzenea, & quòd pro ea debemus sumere stactẽ. hic autẽ (quia stacte non habetur) dicimus, quòd loco myrrhæ post stactẽ, melius est substituere bonã storacẽ calamitam, quàm illã falsò vocatã myrrhã. Et secũdũ aliquos, gũmi hederæ optimũ, in myrrhæ vicẽ apponere nõ vituperamus, tametsi myrrhã perfectè supplere nequeat, neq; cũ ea cõparari

Styrax liquida. *Sigia.* *Brasauli error de styrace liquida.* *Storax calamita.* *Storax rubea.* *Storax absolutè.*

DIST

DISTINCTIO TERTIA.

Tertia distinctio est de medicinis solutiuis, quarum quædam sunt aloeticæ &c. LXIII.


INCIPIENS Author suam tertiam distinctionē, pręmisit pręfatiunculā, per quā declarat ꝙ ex diuersis simplicibus solutiuis, diuersa conficiuntur pharmaca &c. & tanquā aliis nobiliorē, picrā Galeni in capite ipsius distinctionis collocauit. Vnde sequitur.

Hiera picra Galeni, nomen habet ab amaritudine &c. LXIIII.


HIERA Græcè Latinè dicitur sacra: vnde hierarchia, id est sacer principatus, & alia plura cōponuntur. Picra autē per c, seu per k, & nō per g, (vt mēdosè legitur in multis libris) amara interpretatur. Per g, verò pigra, tarda diceretur, quod non conuenit. Nam Græcè πικρὰ scribitur, & πικρὸς Græcè, Latinè amarū significat. Vnde hiera picra, vel pikra, id est sacra amara, & subintelligitur confectio seu medicinalis compositio. Et hiera ab effectu ipsius cōfectionis, picra autem ab amaritudine quam ipsa confectio habet, ob magnam quātitatē aloes quā recipit, denominatur. Et quāuis etiam sine aloe reperiantur hieræ, & recipiāt alterius simplicis, puta colocynthidis, & similium amaritudinem: nō tamen præcisè cognominantur picræ. Solummodo illa quæ recipit aloen, cognominatur picra anthonomasticè, ad differentiam aliarū quæ non recipiunt aloen. Hiera autem Latinè cum h, & per i, & non absq; aspiratione & per y, vt mēdosi libri habent. Præterea sciendū, ꝙ filius Serapionis, & Auicenna habent hieræ picræ, Galeni descriptiones, in nullo penitus ab ista discrepātes. Illud autem quod dicit Luminare Maius, scilicet quod ipsi habent xylobalsamum, vt Galenus, filius Mesuæ verò habet xyloaloen, nō est Authori nostro imputandum, quia ex errore librariorū prouenit, vt probari potest per plures q̄ 27. antiquos libros quos scimus habere xylobalsamū scriptū, & non xyloaloen. Hali filius Abbas autem in decimo practicæ, suā habet hieræ picræ descriptionē, sine Gal. nomine, in omnibus cōcordātem cum prę-

fatis, præterquam ꝙ loco xylobalſani, habet cardamomum Et quod infra dicit: Medicorum quidam xylobalſani addũt partẽ &c. Et loco caſiæ, habet ſelichæ, qđ idẽ eſt quod caſia lignea. Et loco cinnamomi, habet daraſini: quod recti⁹ darſini vel darſeni, quod eſt cinnamomũ electũ &c. Itẽ ſciendũ duximus, quòd licet hæc præſens hieræ picræ confectio à præfatis Doctoribus adſcribatur Galeno, attamen Galenus non fuit ipſius principalis Author, vt mox patebit per ipſius Galeni ſcripta: necnon & probari poteſt per filiũ Serapionis, in principio deſcriptionis hieræ aloës, vbi ſic ait: Quidã componunt eam, ſecundum quod compoſuit eam Andromachus &c. & proſequitur per aureos omnia quæ Galenus per drachmas narrat. Andromachus autem fuit ante Galeni tempora, qui & ab ipſo Galeno magnopere cõmendatur: vt qui quãplurima alia ipſius andromachi medicamina in ſuis operibus commiſcet: & in 2. de Medicamentorum compoſitione ſecundum locos, vbi loquitur de iis qui ex ſtomachi vitio capite dolent, ſcribit huiuſmodi hierę picræ confectionem non à ſe, ſed ab alio inuẽtam: & per anticipationẽ, ſubticet illhic Authoris perſonam, dicens: Cęterũ deterrima fit diſpoſitio ob prauos humores, qui in tunicas ventris ſe receperunt ita vt vix elui poſsint. Quorum præſtantiſsimum præſidium eſt medicamen ex aloë præparatum, quod nonnulli quidem vocant picram, hoc eſt amarã: nonnulli ipſum hieram ex aloë: ac iniiciunt quidem cẽtum aloës drachmas, ſex autem aliorum ſingulorum, quæ & ipſa ſex ſunt numero: cinnamomi, ſpicæ nardi, xylobalſami, maſtiches Chiæ, aſari croci. Præſtantius autem fit medicamentum, ſi minus aloës indideris. Mihi enim videtur magna ipſius copia eſſe centum drachmas, ſi cum aliorũ proportione conferat͛. Atqui nonnunquam ex nonaginta drachmis ipſam compoſui, necnõ ex octoginta. Quinetiam ex pauciore nõnunquã croco, ꝙ nonnulla ex his quæ ei adiiciuntur, caput feriũt: quod & ex ſolo croci odore frequenter nobis accidit. Quare optimam ipſius compoſitionem iudico, quæ drachmis nonaginta aloës, croci quinq; conſtat. Hac vtor: & cętera quę ſequuntur vſq; Exhibeo, hinc ſequit͛: præterea quibus vẽter prohibetur & mulieribus quæ non probè purgãtur, in quibus efficatius eſt quum quadraginta aloës drachmas, ſex autem croci acceperit. Ac melius eſt carpeſium, in vicem aſari capere. Compoſui autem ipſum aliquãdo, ambobus quoq; iniectis. Hæc Galenus. Et in præfati operis octauo, ſcribens

ſtom

stomachicas Andromachi facultates: declarat ipsum authorem huiusmodi hierę cōpositionis, & ait. Cùm Andromachus inscripsisset stomachicæ. deinde sic incipit: Ad stomachicos, Hiera qua vtor. Deinde totam ipsius cōpositionē ordine tradit, quæ in hunc modū habet: Iunci odori floris, xylobalsami, masticheś, croci, nardi Indicæ, asari, cinnamomi, singulorum drachmæ sex: aloes elotæ drachmæ centū. Simul leuigata reponito, datóq; ieiuno coclearia duo, alii vnū cum aquæ frigidæ aut calidæ cyatis quatuor exhibent. Hęc igitur Andromachus tradidit, & cætera queādmodum in proposita hiera videmus. Hinc ipse Galenus addit: Quam huius temporis medici Romæ ferè omnes picram, hoc est amaram nominant: quoniam hieræ nomen, de ea quæ ex colocynthide, hoc est cucurbita syluestri constat, pronunciandū cēsuerūt. Qui verò ante nos Romæ medicinam exercuerūt, duas nominantes hieras, apposuerunt ipsis distinctionis gratia, alteri sanè Dia colocynthidos, alteri Dia aloes, in hunc modum scribentes: Hiera dia colocynthidos, Hiera dia aloes Itaque hiera dia aloes, bifariàm paratur à nonnullis, sicut Andromachi hiera ad centum aloes drachmas, aliorum singulorū drachmæ sex: à nonnullis non sex, sed octo miscentur: quidā verò in aloes octoginta drachmas, sex aliorum miscent: plerique igitur medicamentis quæ aloe miscētur, numero sex etiā iunci odori florē apponūt. Præterea aloen ipsam Andromachus lotā, aliorū nonnulli sic, nonnulli illotam iniiciūt. Nos autē scire nūc cōuenit, aluo subducendæ magis esse idoneā aloen illotā: deponere autem multū virtutis medicamētosæ lotā. Et cætera, vsq; quo nauseāt min⁹ aut magis. Hinc prosequitur, de huiusmodi hiera, dicēs: Hæc igitur noxii humoris euacuatio, ex sola aloe præstatur, vt quæ vim habeat purgatoriā non valentē, sed vt ventris regionem iis quæ attingit possit purgare. Et si copiosior quandoque fuerit exhibita, vsq; ad iecoris loca peruenit, non tamen totū corpus aloe purgat. At ex his quę ipsi miscētur mastiche sanè ceu apta stomacho, gratiq; odoris, & confringendæ vt aloes medicamentosę efficax additur. Cinnamomū etiā præter hæc ꝙ tenuissimarū sit partium, vt ventris meatus simul adaperiat, abstergat, extenùetq; si quid viscosum crasśúmve humorib⁹ inhærescat &c. vsq; vsus dispositionem corrigit. Hinc etiam subiungit: Verùm picra (de hac enim nobis sermo est) quēadmodum cinnamomū, ita & alia partim stomacho apta, partim vt tenuia & abstersoria assumit: robore quidē longe

ge cinnamomo inferiora:genus autem idẽ facultatis haben-
tia.Hæc ille.Item infrà cùm ſcribit Aſclepiadis ſtomachica
medicamenta,ponit antidotum vocatũ hiera Themiſonis,
quod quidẽ ab dicti Aſclepiadis operib⁹ accepit: & eſt ipſa-
met huiuſce præfatæ hieræ deſcriptio, quæ talis eſt: Aloes
drachmæ centum, maſtiches vncia vna,croci tantũdem,nar-
di Indicæ,cinnamomi capobalſami,aſſari, ſingulorum vn-
cia vna.Contundito,incernitóq; cribro tenuiſsimo, ſerua-
tóq; &c. vſque inſpergi poſsit.Hinc ſubſcripſit dicens: Hæc
ſanè Aſclepiades de propoſito medicamento diſſeruit.Inſpi-
ciamus autem primum,in medicamentorum (quibus illud
conſtat) quãtitate,quatenus conſentit,diſſentitq; deinde or-
dine ipſius titulo,& vſu.In miſtura ſanè medicamentorum
inter ſe concordarunt & Andromachus & Aſclepiades, ꝙ
aloes drachmas centũ iniiciunt:diſcordarũt autem,ꝙ Aſcle-
piades ſimpliciter aloes ſcripſerit,Andromachus vero elota
addiderit.Item ꝙ Aſclepiades aliorum vnciã miſcuerit, hoc
eſt pondo drachmas argẽteas octo,aut ſeptem ſemiſſem:ſex
autem Andromachus.Præterea, quòd Aſclepiades balſami
fructum,Andromachus xylobalſamũ iniicit.Ad hæc ꝙ neu-
tiquã Aſclepiades florẽ iunci odori miſcet &c.Etiã ipſe Ga-
lenus libro ſeptimo de morbis curandis,hanc picræ deſcri-
ptionem ſub his verbis narrat:Expedit ergo paratam habere
quã omnes medici picram,id eſt amarã vocant:atq; hanc du-
pliciter confectam,vtique ex aloe elota,& non elota. Admi-
ſcentur autem huic,cinnamomum,& xylobalſamum,& aſa-
rum,& ſpica nardi,& crocum,& Chia maſtiche.Sumpto au-
tem horum cuiuſq; drachmæ ſex, vnius aloes drachmæ cen-
tum &c.Item libro ſexto de ſanitate tuenda,ſcribit ipſam pi-
cram tripliciter à ſe cõfectã,Necnon & aliis in locis ipſam
tangit vt in quinto dicti libri de ſanitate tuenda,& in primo
lib de locis affectis, & primo cap.quarti libri de locis affe-
ctis &c.Ex quo certè,quia ab eo tam celebriter tot libris de-
ſcribitur,meritò ;poti⁹ quàm Andromachi aut alterius hie-
ra picra Galeni nũcupari debet.Etiam ex ſupradictis plura
poſſunt colligi,videlicet,quòd Arabes præſentis hieræ de-
ſcriptionem ex Galeni libris acceperint,Galenus autem ab
Andromacho Aſclepiadéq;:Aſclepiades verò Themiſone ex-
cerpſit.Et quamuis quilibet in aliquibus paucis diſcordet
ab cęteris,tamen intẽtio omnibus vna eadẽq; fuit.Et ſicut di-
ctum eſt ſuprà de deſcriptionibus Philonis, ita dicendum
de huius hieræ picræ deſcriptionibus:quoniam & in aloe,&
cæter

Hieræ Aſclepiadis deſcriptio.

Hiera picra quare dicatur Galeni.

cæteris simplicibus,omnes(vt patet)aliquo modo variāt.Habet Andromachus iūcū odorū, id est schœnū,quod & squinantum dicitur:quod quidem Galenus in priori suprà notata,quasi in sua non habet. Minimum etenim Asclepiades, Andromachus & Galenus de quolibet aliorū simpliciū ponunt drachmas sex:Asclepiades verò octo,& loco xylobalsami habet carpobalsamum.Arabes autem, vt Author noster filius Serapionis,& Auicenna,vtrunq; susceperunt, scilicet carpobalsamum,& xylobalsamum,necnō & casiam nigrā, id est ligneam addunt &c.Hali filius Abbas,& Nicolaus Salernitanus,& quàm plurimi alii,aliter & aliter habēt.Et inde prouenit quòd eadem descriptio,ex diuersis Authoribus, variis habetur modis.Descriptio autem Authoris nostri presens intitulari debet,Hiera picra Galeni,siue Hieradia aloes siue Confectio ex aloe,& similia:secūdū cōmunē traditionē Arabicam.Et descriptio Nicolai debet nominari Hiera secūdum descriptionē Nicolai,& sic de singulis eodē modo quo diximus de Philonii descriptionibus.Ñā etsi Arabes ponant aloen duplicato pondere ad alias medicinas,non tamen elōgantur ab Græcorum intentione. Siquidem facta diligenti calculatione ponderum omnium medicinarum, de consimili per drachmas, vt Galenus & Andromachus fecerunt de vnoquoque simplici sex drachmas accipiendo. Cùm præter aloen,ista sint octo simplicia, duplicatum pondus aloes ad nonaginta & sex drachmas ascendit. Manardus autem nō rectè sentit,ponendam esse aloen triplicato pondere,in ista Arabū descriptione.Quia si Galeno videtur esse magna quātitas centum drachmæ,quantò magis si triplicato pondere poneretur ex quo facta calculatione de consimili,ad summā centum quadragintaquatuor drachmarum ascēdit?Et si aliquis dicat,quòd in Galeno sunt sex simplicia præter aloen, in authore nostro autē octo, ita quòd proportionaliter cōputando,in illa Galeni sunt dictorū simplicisi triginta & sex drachmæ,& in ista filii Mesuæ 48.Et si centū aloes drachmæ,sunt satis ad 36.nō tamen sufficiunt ad 48.Igitur si pōdus aliorū simpliciū multiplicatur,& summā aloes etiā necesse est multiplicari.Ad hoc respondēdū,ꝙ ab Authore nostro,& cæteris Arabibus,omnia summa cum diligētia sunt pōderata,necnō & digna proportione taxata.Nam etsi ad illam Galeni,vel(vt melius dicamus)Andromachi descriptionem non correspondet:benè autē,imò optimè correspōdet ad illam Asclepiadis.vtraq; enim descriptio ab ipso Galeno

Manardi error de Hiera.

posi

posita est. Etenim Aesclepiadis descriptio, etsi præter aloën, habet tantùm sex simplicia, de quolibet autem simplici recipit vnciam vnam, scilicet drachmas octo, ita quòd omnium summa, quadraginta & octo drachmas habet, quam summam octo simplicia istius descriptionis authoris nostri similiter complent, accipiendo (vt suprà fecimus) de quolibet simplici sex drachmas. Et sic author noster pro 48. drachmis illorum simplicium, 96. drachmas aloës inijcit. Asclepiades verò centum. In quatuor ergo drachmis præfatæ aloës, differunt inter se. Minimum quippe discrimen, nec de eo curandum. Ab ipso nempe Galeno, in minori quantitate sumpta magis commendatur. Qui & asserit se ex nonaginta, & quandoque ex quadraginta drachmis aloës, dictum antidotum confecisse. Igitur hanc hieræ picræ Galeni compositionem ab Authore nostro traditam, esse laudabilem, & virtuosam, & bene ordinatam censemus: nec ponenda est aloe triplicato pondere, vt Manardus dixit. Cæterùm nõ est credendum aliquibus iunioribus asserentibus illa duo simplicia addita in hanc descriptionem, esse mendosè posita: quia qui bene perscrutatur, omnia in Galeno per varias hieras reperiet. Etenim squinantũ ex hiera Andromachi suscepisse Arabes, nullus dubitat. Casiam autẽ forsan acceperunt ex hiera Lamponis Pelusiotæ, quam ipse Galenus immediatè post suprascriptam Andromachi descriptionẽ, authoritate ipsius Andromachi scribit. Quæ quidem (vt inibi legitur) ad eadem valet, ad quæ & Dia aloes præfata, cuius descriptio sic incipit: Cinnamomi, calami aromatici, casiæ nigræ, xylobalsami, iunci odori floris &c. Fortasse etiam ab aliquo Galeni opere quo nos caremus, integram descriptionem acceperũt ipsi Arabes. In confesso enim est, nonnulla Galeni opuscula impresentiarum non reperiri, quæ apud antiquiores maximo habebantur in prætio. His visis sciendum etiam, quòd Author noster in suo opere de ægritudinibus celebri, capitulo de cura sodæ à permistione coleræ nigræ & flegmatis, habet aliam Hieræ Andromachi descriptionem maximè differentem ab ista. Quare considerãdum Andromachũ plures & varias composuisse hieras.

De Asaro & carpesio.

NOtandũ ꝙ quando Galenus iubet pònere carpesiũ pro asaro, debet intelligi pro illis infirmitatibus duntaxat pro quibus ille ponebat, scilicet ꝓ illis quibꝰ vẽter prohibetur, & pro mulieribus quæ nõ probè purgantur. Verũtamen scien-

ciendum etiam, quòd carpesium (vt legentem Galenũ & cæteros de carpesio, & Dioscor. & cæteros de asaro non latet) habet easde ferè virtutes & proprietates, quas asarũ habet, & magis confortat quàm asarũ. Quare in defectu asari, licitè potest vbiq; pro eo subministrari carpesium. In Carpesio autẽ nonnulli dubitãt, si est cubeba, an non: quorũ vnus Brasaulus. Nos verò pro certo tenemus carpesiũ esse cubebam, & probamus per Auic. & per filiũ Serapionis, in huiusmodi hieræ picræ Galeni descriptionibus: qui eo in loco, in quo Gal. carpesium posuit, ipsi cubebas habent. Auicen. quidem sic ait: Et asarũ, quoniã inest ei adiutoriũ ad solutionẽ faciẽdam & pręcipitationẽ humiditatũ: & quandoq; ponuntur loco eius cubebæ, & sunt subtiles. Hæc Auicen. Filius Serapionis autẽ sic habet: Et fit bona hęc medicina, si proiecerimus loco asari kerkesebe, & est cubebe. Et ego quidẽ iam cõposui in quibusdã horis, & proieci ex vtrisq; simul. Hæc filius Serapionis. Item Serap. cap. 271. quod incipit, Zurũbet: in authoritate Galeni (quam etiã asserit esse & Pauli ad literam, sicut & Galeni) dicit: Et est in virtute sua simile casiæ ligneæ & cubebis. Et Paulus lib. 7. in Arnabo, quod est ipsum Zurumbet Serapionis, eo in loco habet carpesium. Sic enim ait: Casiæ & carpesio simile &c. Item Simon Ianuen. & Pandectarius in litera kubebe, testantur Græcè vocari carpesiũ, non obstante ꝙ apud ipsos semibarbarè legatur carpision. Hoc etiã confirmat Hermolaus in corollario 759. quod est de myrto syluestri, scilicet ꝙ cubeba apud Galenũ carpesium vocatur. Ex quibus & aliis pluribus authoritatibus, clarè cõstat carpesium Græcorũ, veras Arabum cubebas esse, de quibus sufficienter à nobis dictum est in confectione alia Galeni. Insuper monendi sunt aromatarij ne inconsulto medico apponant in confectionẽ aliquid illarũ additionũ, quæ sunt in fine ipsius descriptionis: quoniã illa sunt ad libitũ medici & nõ aromatarij. Quod intelligi volo, in omnibus aliis cõpositionibus, in quibus aliquorum simplicium subscribuntur additiones. Aloë autem hîc licet positum sit in fine descriptionis post additiones, non tamen ob id additio est, sed basis siue fundamẽtum & principale totius istius confectionis, sine quo cõpositio ipsa nihil penitus valet ad illas infirmitates, pro quibus ordinata est. Nam (vt Galenus refert) virtus huius medicaminis, in sola aloë consistit: & alia simplicia addũtur ad maiorem vim, & meliorem eius operationẽ &c. Vnde notandum, quòd quælibet compositio habet semper

Brasauli dubiũ de Carpesio et Cubebis.

Cubeba est Carpesiũ.

n

Compositionum quarumlibet scopus. ad minus vnum simplex tanquam principale fundamentum & sustentamentũ totius cõpositionis, in quo certè consistit principaliter effectus ipsius cõpositionis, ad quem ordinata est: quo deficiente, totum cõpositionis ædificium destruitur. Igitur si in aliqua cõpositione deest illud simplex, quod est basis & fundamẽtũ totius, proculdubio talis vt inutilis reijcienda est. Si autẽ deerit aliquod cæterorum simpliciũ, apponendo in eius vice aliquod ęquiualẽs vtilis euadet. Præterea sciendũ quod hæc hieræ confectio est illa, quæ aliquãdo cognominatur simplex, quia respectu aliarũ, pauciora simplicia recipit: quapropter & rectè hiera simplex dicitur. *Hiera simplex.* Et quãuis descriptio propria ipsius Galeni de huiusmodi hiera sit simplicior ista, attamen non intelligitur de ipsa, cùm de hiera simplici aliquid quæritur: nisi præcisè de ipsa specialis habeatur mentio. Nonnulli ex hodiernis aromatariis præsentem confectionem, hieram de octo rebus malè nuncupant. Quia si absq; aloë intelligũt, non est hiera, id est sacra: quoniã illa sacra operatio, ex sola aloë habetur, teste Galeno suprà citato, vbi dixit: Hæc igitur noxij humoris euacuatio, ex sola aloë pręstatur &c. Et ꝙ reliquæ medicinæ, sicut mastix, cinnamomũ &c. ad alios effectus cõmiscentur, testãtur etiam filius Serapionis & Auicẽna. Nec est picra, id est amara: quoniam amaritudo ipsius ex sola aloë cõsistit. Si autẽ cũ aloë intelligunt, iam nõ ex octo rebus cõsistit, sed ex nouẽ: quamob rem illius vocabuli abusio, siue illa mala circunloquutio abolenda est. Item sciendum ꝙ species huius hieræ & similium, non more solutiuorum, sed subtilissimè sunt terendæ atque cribrellandæ: vt per eundem ipsum Galenum probatur, qui in suprascripta hiera Themisonis, dicit: Contundito, incernitóq; cribro tenuissimo. Etiam hac ratione, quia aloë nunquã transit ad lõginquas corporis partes, teste ipso Galeno in Andromachi hiera dicente: Et si copiosior quandoq; fuerit exhibita, vsq; ad iecoris loca peruenit, nõ tamen totum corpus aloë purgat &c. Hoc etiã dicũt filius Serap. & Aui. in descriptionib⁹ huiuscemodi pręfatæ hieræ. Lege ibi.

Hiera Hermetis, & est hiera Luf. &c. LXV.



PRAESENTIS hieræ descriptio ponitur etiã ab ipso Authore nostro, in cap. de Luf, V[illegible] catúrq; ibi: Confectio hieræ Luf, descriptione Hermetis. Verũtamen inter ipsas descriptiones sunt aliqua discrimina. Primũ, videlicet q[illegible]

hi[illegible]

hîc legitur per omnes codices concorditer tam antiquos, quàm impressos: Trochiscorũ alhãdal,aur.viij.illhic autẽ, in capitulo de Luf,in eisdem libris: Interioris coloquintidæ .viij. Vbi putamus Authorẽ ipsum hac de causa variasse descriptionem, ꝙ scripserit in capitulo præfato eam vt purã,& simplicissimã Hermetis, hîc verò, qa pluribus in locis prohibuerat coloquintidã propinare incorrectam, voluerit tanquam in sua descriptione correctã, & in trochiscos redactã apponere cõpositæ: & quia sciebat coloquintidam correctã remissiorẽ habere virtutẽ, auxerit eius portionẽ. Vnde pro .viij. posuit aur.viij. Aureus quidem (vt cõmuniter tenetur) sesquidrachma est, id est, pondus vnius drachmæ & semis. *Aureus.* Trochisci autẽ de coloquintida Arabicè, Trochisci alhãdaal que alhandal dicũtur. Handal vel handaal Arabicè, Græcè colocynthis est. Barbarè autẽ potius, quàm Latinè coloquintida scribitur. Etiã cucurbita deserti, necnõ & ab aliis cucurbita syluestris dicitur. Lege de ea in descriptione trochiscorum alhandaal. *Trochisci alhandal. Cucurbita deserti, vel syluestris.* Aliud discrimen est, ꝙ per cunctos eosdem libros in præsenti descriptione habetur bdelliũ, quod in illa capituli Luf descriptione, & in ijsdẽ libris minimè legitur. Quod credimus huic ab ipso filio Mesuæ fuisse additum, ad maiorem pręfatæ coloquintidæ correctionẽ. Quia (vt ipse Author testatur in cap. de coloquintida) bdellium vnũ est ex optimè rectificantibus ipsam coloquintidã. Quam ob rem iudicamus ipsum non esse amouendũ ab ista confectione.

De Luf, siue Luph.

DIcit Author quòd hęc confectio vocatur Hiera luf, quę aliter etiam dici potest Dia luf, siue confectio serpẽtariæ: quas denominationes accepit à duplici luf ipsam ingredïente: & non à quantitate, sed à proprietate & virtute. Quia ægritudinibus, pro quibus ipsa cõfectio ordinata est, conuenientius est luf omnibus aliis medicinis ipsius cõfectionis, vt patet per ipsum Authorẽ, in cap. de luf. Quam ob rem ipsa luf sunt basis & fundamentum totius istius cõfectionis, nec absq; eis est cõficienda. Luf autẽ, siue luph (vtroq; enim modo legimus) est serpẽtaria, cuius plures reperiuntur species. Et licet Author noster habeat scriptum in ista descriptione, luf vtriusq;, quasi nõ sint nisi duæ species, Dioscorides tamẽ in quatuor diuersis capitulis, quatuor depingit differentes species. Duas videlicet sub nomine Dracũculi maioris & minoris, & duas sub nominib⁹ Arõ & Arisarõ: quas oẽs nos cognoscimus. Filius Mesuæ autẽ de duab⁹ vsitatiorib⁹ specieb⁹ *Serpẽtariæ, id est luph species plures.*

atq; notioribus tantum intelligit, de quibus etiam solis loquitur in suo capitulo de luf. Distinguit autẽ eas in crispam & planam, scilicet quòd altera ipsarum plantarũ species habeat folia crispa, altera verò plana. Quarum mediusfidius quæ habet folia crispa, à Dioscoride dicitur Dracũculus maior: quæ autem plana, Aron: quod idem Author tertio loco descripsit, asserendo hanc eandem plantã à Syris Lupha vocitari. Harum autẽ plantarũ radices quærit Author noster, & in præsenti hiera. & vbicunq; quælibet species harũ plantarum absolutè quæritur, de radice semper, tanquã de meliori ipsius parte, intelligi vult. Est quoq; apud Diosc. dracunculus minor, qui hederaceo cõstat folio, maiore duntaxat, maculis quibusdã candidis, aliquando etiã nigris resperso &c. Atq; hæ tres dictæ species notiores sunt, quàm vt declarari debeant. Reliqua autẽ species ab ipso Diosc. Arisaron nuncupatur: quam quia à paucis hodie cognoscitur, declarabimus. Hæc (vt propriè Dioscor. asserit) exigua plantula respectu aliarum, folia lanceolæ simillima habet, strictiora tamen & lõgiora: scapum vt dracunculus maior fert, semipedali altitudine & interdũ maiorẽ. Radix est illi alba, mordax, auellanæ seu mauis oleæ magnitudine. Nascitur locis montanis & asperis, vt ipsi propriis manibus in mõtibus supra Plumbariæ castrũ, & alibi sæpe collegimus. Nomina autem, seu cognomina, siue synonyma omnium prędictarũ quatuor specierum, penè innumera sunt. Et quædã ex ipsis sunt cõmunia omnibus quatuor, aut tribus, aut duabus speciebus: quædam verò singula singulis coueniunt. E quibus aliqua magis necessaria, nobis subscribere visum est. Hęc igitur cum additione maioritatis, seu minoritatis, siue paruitatis aut minimeitatis, & similium, omnibus quatuor competunt. Videlicet, Serpentaria, Serpentina, Dracontęa, Dracuntium, siue Dracunculus, Luf, Viperina, Bissaria, Colubrina, & his similia. Tribus autẽ speciebus primis, hæc sunt cõmunia: Aron, siue Aaron, siue Barbaaron, Iarus, & alia multa. Quæ autẽ duabus prioribus habentur cõmunia hæc sunt: Isaron, Biaron, Cyperida, & plura alia quæ à Diosc. notantur. Duobus verò mediis: Siricantia, Belda, Asclepias, & quędam alia cõueniunt. Duabus autẽ vltimis: Alimõ, Thymõ, & similia. Duabus etiã, primæ scilicet & tertiæ, magis propria sunt: Megaluph, Megaaron, & cõsimilia. Duobus verò, secundæ scilicet & vltimæ, hæc: Chamæaron, Microdracunculus & his similia cõpetunt. Singula autẽ singulis hæc cõueniunt

Luph absolutè.

Arisari descriptio.

Serpẽtariæ nomina.

prima

primæ videlicet Collum draconis, Luf crispũ, & plura quædam. Secundæ autẽ, pes vituli, seu pes vaccę, Bissara &c. Tertiæ verò, Collocassion, Luf planũ. Lupha &c. Quartæ speciei quidẽ sunt propria, Arisaron, Dracontilla &c. Quæ omnia per varios authores inuenimus, & multa alia, quæ breuitatis causa omisimus: ꝙ quilibet ea per se videre potest, tam apud Diosc. quàm apud alios quoscunq; Authores.

De sale Indo.

NOn videtur esse inferior cęteris disceptatio, quæ est inter doctores de Sale Indo. Nam secundũ Paulũ Aegin. libr. 2. cap. 53. & Auicennam in 4. cañ. fen. prima, tractatu 2. cap. 22. & Pandect. & Brasaulum, & alios ex recẽtioribus plures, sal Indum est mel induratum super cannas, in partibus Indiæ: quod quidem secũdum ipsos, est propriè zuccharum candum naturale. Sed secundum Authorem nostrũ, & Nicolaum Leonicenũ, & alios non spernendos, sal Indum non est dulce, sed est salsissimum, & acutissimũ omnium specierum salis: cum quibus & nos concordamus. Etenim non est dicendum, & si dicatur minimè credendũ, in India, non esse sal salsum, pro cibariorũ condimentis, sicut est in aliis mundi regionibus. Et quod Paulus, & cæteri asserũt in India esse sal dulce, non per hoc negant esse etiã salsum, quoniam ipsi loquuntur per similitudinẽ, & non per essentiã, aut proprietatem. Et ex verbis ipsorum quidẽ percipitur, quòd à similitudine coloris, & formæ, illud mel super cannas concretũ & induratum, sal Indum dulce appellant, cùm dicunt. Sal Indicum colore quidẽ & substantia, cõmuni simile, gustu autem mellitũ. Hæc enim sunt verba Pauli, authoritate Archigenis, supra cap. de scabritie linguæ. Quem Auic. & cæteri postea sunt sequuti. Sic, inquam, Paulus & Auicen. loquuti sunt per similitudinem, quemadmodũ & nos hodie cõmuniter aliqua vasa ex vitro purissimo, & clarissimo, vocamus crystallina, ob similitudinem coloris quam habent cum crystallo: cùm sint aliena à materia, virtute, & proprietate veræ crystalli. Filius Mesuæ autem Author noster, secus intelligit in capitulo de speciebus salis: & testatur sal Indum, non dulce, sed acutius & fortius esse omnibus salibus, dicẽs: Minerale fortius est marino, & sal gemma eis, & sal Napticũ illis, Indum autẽ omnibus &c. Et quasi in fine cap. ait: Napticum verò, & sal Indum fortiora sunt illis, in omni re. Iam enim loquutus fuerat de aliis. Item ipse Author noster in cap. de sena, dicit: Verũ cõfortatur eius operatio, impermiscẽdo cũ eo aliquid

ex rebus acutis, sicut zinziber propriè, & sal gēma, & sal Indum. Ex quibus patet, quòd sal Indum nō est dulce. Sed animaduertendū quòd hoc nomē siue hic terminus sal, apud Indos potest capi æquiuocè, scilicet quòd per tale vocabulū potest intelligi sal salsissimū cōmune, & præfatū mel cannarū, quòd (vt diximus) à similitudine sic vocatur, de quo nō meminimus Authorē nostrū quoquam loquutū fuisse. De sale autē Indo salso, siue acuto, præter illa suprà notata, in multis aliis pertractat locis, & præcipuè in canonibus in 2. cap. de Electione medicinarū, vbi loquitur de faciētibus vomitū, sic ait: Mediocriter autē vomitum faciētia sunt, Nux vomica, & carthamus, & baurach, & sal gemma, & sal Indum &c. Constat enim, quòd zuccharū candum, nō est faciens vomitum. Igitur eadē ratione, qua baurach, & sal gemma, posuit & sal Indum. Similiter infrà in eodem capitulo, cùm pertractat de medicinis educētibus cholerā nigrā, dicit: Et medicinæ propriè & principaliter educentes cholerā nigram sunt hæ: epithymum, stœchas, & myrobalani nigri, & polypodiū, & scebra, & lapis lazuli, & lapis armenus, & calamentū montanum, & sene, & helleborus niger, & sal Indus, & sal Napticus, & sal niger, & similia. Constat nanq; zuccharū candum, siue mauis mel cannæ induratū, nō soluere cholerā nigram. Ergo reperitur alius sal Indus, vltra illū Pauli, & Auic. Item magis infrà, in eodē cap. legitur: Quædā de proprietate magis membra capitis respiciūt, & sunt hæ propriè coloquintida, & agaricū, & stœchas, & aloe, & lapis lazuli, & lapis armenus, & squilla, & epithymū, & sal Indus &c. Et inferius de his quæ materias à splene educunt scribēs, inter alia ponit salem nigrū, & salē Indum. Item ibidē, de his quæ materias educūt à partibus remotis, & ab instrumētis iuncturarū, inter alia enumerat sal gemma, & sal Indum. Idē & aliis in locis ab eo notatur. In quibus omnibus clarè patet, quòd nō potest esse sal dulcis, sed sal acutissimus. Igitur cùm huius hieræ confectio describatur ab ipso Authore nostro, in ea cōficienda nō sunt accipiēda simplicia Auicēnæ, nec alterius alicuius Authoris, sed quæ ab ipso describūtur & notātur. Siue aūt apud ipsum nō inueniūtur descripta, ab aliis fide dignis Authoribus, puta à Diosc. & cæteris petēda erūt. Igitur si sal Indus ab ipso descriptus, probatur esse salsissimus, & acutissimus; ponendo loco eius zuccharū candum (vt multi aromatarii minus periti faciūt) expressè agitur cōtra Authoris intentionē, qui sal acutissimum, nō rem dulcissimā, vt est zuccharū candum

Sal Indum æquiuocū.

um, addere iubet. Ponẽdus eſt ergo nobis, ob dicti ſalis Indi carentiã, quia amplius non exportatur, aut ſal gemma, aut ſal Napticus, aut ſal alterius ſpeciei acutiſsimæ: in quorũ omniũ defectu, & ſal marinus (qui aliter ſal panis, & ſal maſſæ dicitur) erit ſubſtituẽdus. Ad hæc, licet ab Auicẽ. ſal Indus dicatur eſſe in dulcedine mellis, tamen in pluribus eius deſcriptionibus quinti canonis probatur intellexiſſe, & voluiſſe ſalẽ Indum ſalſum, & nõ dulcẽ: vt in cõfectione nigra Selini, vbi habet ſal Indum rubeũ, & ſal Napticũ nigrũ. Dum ergo dicit rubeum, dat intelligi quòd ſalis Indi nõ ſit vna ſola ſpecies, ſed plures. cuiuſmodi eſt ſal Indus niger deſcriptus ab Authore noſtro, in præfato cap. de ſpeciebus ſalis, & à nonnullis aliis. Et cùm Auicẽna aſſociauerit ei ſalẽ Napticũ nigrum qui eſt acutiſsimus, ſatis declarauit ſalem Indum eſſe eiuſdẽ acuitatis &c. Item, ipſe Auicẽ. in Alkelkelengi magno, habet ſcriptũ, ſalis Indi, & ſalis rubei, & ſalis Naptici, & ſalis maſſæ. Quam deſcriptionẽ etiã ponit filius Serapionis in ſeptimo, in qua vltra dictas quatuor ſalis ſpecies, habet & quintam, quod eſt ſal gemma. Non eſt igitur dubitãdum ſal Indũ nõ habere acuitatẽ & ſalſedinẽ, ſicut reliqui ſales inibi deſcripti habẽt. Etiã Hali Abbas in eiuſdem cõpoſitionis deſcriptione, in decimo practicæ, quam ſuo barbaro vocabulo nominat Caquelenegũ magnũ, habet quinque ſalis ſpecies: ſic videlicet, ſalis Andrani, & Indici, & ſalis cõis & rubei, & nigri. Item ipſe Auicẽ. in dicto v. cañ. in deſcriptionibus pilularum de caſia, in prima videlicet & ſecunda deſcriptione, habet ſal Indum: in tertia autẽ, loco ſalis Indi poſuit ſal Napticum. Item in ſumma ſecũda eiuſdẽ quinti cañ. tractatu 2: in medicamine videlicet, quod inſcribitur Baſilicon aliud, ipſe Auicenna habet tres acutiſsimi ſalis ſpecies, ſcilicet ammoniaci, ſalis gemmæ, & ſalis Indi. Et in multis aliis deſcriptionibus habet ſalẽ Indũ, in quibus nõ poteſt intelligi niſi ſal ſalſiſsimus, & non dulcis. Hali Abbas quoque in ſecundo practicæ, cap. de ſpeciebus ſalis, primũ loquitur de Indo, dicens: ſal Indicũ deſiccantius eſt & ſubtiliantius &c. Igitur inuenitur ſal Indus acutus & ſalſus, qui quæritur in præſentis hieræ Hermetis deſcriptione. Et nos quidẽ ſemel habuimus fragmẽtũ ex eo, quod erat ſalſiſsimus trahẽs ad rubedinẽ &c. Multas inſuper & alias nõ ſpernendas probationes ex antidotariis filii Serap. & Hali Abbas & cęterorũ adducere poteramus, ad maiorẽ dicti ſalis Indi declarationẽ: ſed ne multa lectionis prolixitate lectori ingeramus faſtidiũ, omiſimus.

Sal Panis.
Sal Maſſæ.

Vltra ſatis enim, ſupradicta pro capitoſis erũt. Sed animad-uertendũ, quòd nos non negamus reperiri ſalẽ Indum dulcẽ, à ſimilitudine dictũ, ſiue zuccharũ, ſiue vt magis placet mel cãnæ coagulatũ in forma & colore ſalis & dulcedine mellis, quod in medicinis aſperitatis linguæ habetur pręcipuum: vt ſupradictis locis Paulus & Auicẽna teſtãtur. Loco cuius, in illis & ſimilibus medicinis, zuccharũ candũ cõe notũ poteſt poni. Sed ex ſupradictis probauimus inueniri etiã in India ſpecies ſalis acutiſsimi, & ſalſiſsimi, quæ cõpetũt, imò neceſ-ſariæ ſunt ſimilibus confectionibus, in quibus ob dicti ſalis caritatẽ ſiue penuriã, nõ eſt ponẽdũ zuccharũ candũ, vt non-nulli Iuniores declarãt, ſed ſal gẽma, ſeu alia optimi & acu-tiſsimi ſalis ſpecies. Prętera nõ ignorãdũ, quòd nulla hiera aut ſimilis cõfectio, eſt infirmis propinanda, abſq; ſale ſalſo & acuto: & taliter, quòd in qualibet doſi ipſius, ad minus inſi-mul propinetur ſalis drachma vna: cõtra opinionẽ illorum qui in huiuſmodi hiera, ſal Indũ declarãt eſſe zuccharũ can-dum, vel ſimile &c. Et hoc ſumitur à Paulo Aegineta, libro 7. cap. 8. quod eſt de hieris, videlicet in Hiera Archigenis, de cu-ius deſcriptione mox infrà dicemus: vbi ipſe Paulus dans ra-tionẽ & modũ cõficiẽdi ac propinãdi hieras, ſic ait: Summus ipſarũ modus eſt denarii duo, aſſumatur & ſalis denarius &c. Et à filio Serapionis in 7. in fine capituli de hieris, vbi ſic lo-quit: Dico qualiter in potu oportet vt demus hieras magnas oportet vt miſceatur cũ potione ſua ex hieris magnis, põdus drachmę vnius ſalis maſſæ, & detur in potu &c. Etiã in deſcri-ptionibus hierarũ Auicẽ. Hali Abbas, & cæterorũ, ex maiori parte in fine legitur: Da cũ aqua & ſale. Vel, Da cũ drachma ſalis Naptæ, & huiuſmodi. Quod hodierni medici non cu-rãt: at quàm bene, Deus ſcit. Nec enim noſtrũ hoc diſcutere.

Sal Indum dulce.

Sal Indum ſalſum & acutum.

Regula de oblatione hieræ & ſimilium.

De Semine Mezereon.

SEmen Mezereon eſt granũ cnidium, quod & coccogni-dium à nonnullis dicitur. Quod quidem granum, teſte Dioſcoride, Thymelæa producit, & non Chamælæa, vt alii qui putant. Et verum mezereon approbatum ab ipſo Au-thore noſtro filio Meſuæ, eſt ipſa thymelæa, vt in cõfectio-ne almezereon apparebit. Sed aduerte, quòd ipſum granum cnidium, ſcilicet ſemen mezereon, debet præparari in ace-to, ſicut præparantur folia ipſius mezereon &c.

De Contritione ſpecierum.

POſtremò notandũ, quòd dicit Author in pręſenti deſcri-ptione: Fiat omniũ cõtritio bona. Vbi intelligitur, quòd ſicu

sicut suprà in fine hieræ picræ Galeni annotauimus, nõ more solutiuorũ sunt cõterendæ & pulerizãdæ species huiusmodi cõfectionũ, sed subtilissimè. Ad cõtritionẽ autẽ bonã plura requiruntur. Vnde bona cõtritio in medicinis, potest capi dupliciter. Primò, quando res trituratæ sunt in puncto determinati gradus suæ pulerizationis, siue mediocriter, siue subtilissimè &c. Secundò autẽ quando cũ diligẽti studio, & arte, res ipsæ sunt in puluerẽ redactæ. Quæquidẽ ars siue lex triturãdi, vt ipse Author in Canonibus docet, & Galen. & alii plures (vt suprà in diacymino habetur) testãtur, est pernecessaria in medicinis, qua mediãte, res ipsa quæ cõteritur, potest augeri in bonitate, & virtute atque operatione &c. Et contra res sine ratione & arte cõtrita minuitur de sua bonitate, virtute, & operatione &c. de quo est valde curãdum. Sed nota, quòd generaliter nõ est regula, quæ nõ patiatur aliquã exceptionem. Quapropter & ex generali regula, quæ docet quòd res quæ habẽt soluere, nõ sunt subtiliter cõterendæ & pulerizãdæ, excipiũtur cuiuslibet hieræ pulueres, & alia plura simplicia, quæ licet sint solutiua (vt est coloquintida, & similia) tamẽ vbicunq; ingrediũtur, semper sunt subtilissimè pulerizãda. Et dicit Author, quòd nullus debet esse cõtentus in contritione huiuscemodi rerũ, vt particulariter legitur in Canone triturationũ, de dicta coloquintida. Quod Author accepit ex 12. cap. 7. Breuiarii filii Serap. Nec obstat, quòd quidã, vt filius Zezar & cæteri volunt cõtrariũ, scilicet quòd coloquintida nõ multũ teratur: quod quidem redarguit Author noster, in cap. de coloquintida. Itẽ nota, ꝙ vnũquodq; simplex indigẽs trituratione, per se semper est conterendũ & pulerizãdũ, & hoc quia nõ omnia simplicia sustinẽt æqualiter cõtritionẽ. Ferunt autẽ similẽ cõtritionẽ quæ sunt eiusdem cõplexionis, & texturæ &c. vt semina cõmunia, & similia quæ quidem sine vllo incõmodo possunt simul cõteri. Et quod dictũ est de trituratione, intelligendũ quoq; est, de infusione, lauatione &c. Item trituratio virtuosa tripliciter fit, scilicet grossa, mediocris, & subtilis. Quod quidẽ Aromatarii est scire ad cõplexionẽ & texturã omniũ medicinarũ triturabilium & habere scientiã theoricã & practicã terẽdi, lauandi, infundendi, ac decoquẽdi medicinas. Semper enim cũ facilitate est cõterendum, & sæpe cribrãdũ, quia cribratio est mensura triturationis, scilicet quòd quãto foramina cribri, seu setacei erũt tenuissima, tanto pulueres cribrati erũt subtilissimi. Item notandũ, quòd semper post triturationem &

Contritio in medicinis plurimũ potest.

Trituratio virtuosa.

cribratione, sunt ponderanda simplicia ingredietia aliquam compositione. Ars aute, siue modus, lex, vel regula triturandi, infundendi &c. in Canonibus Authoris nostri, & in libro Seruitoris, satis clarè habentur. Propterea vide ibi.

Confectio hieræ Archigenis, &c. LXVI.



RAESENTIS hieræ descriptio, quam Author noster ponit authoritate Archigenis, ponitur similiter & à filio Serap. in 7. sui Breuiarii, & ab Auicena in v. can. qui omnes tres quasi vno ore loquentes, inter se in omnibus concordant. Hali Abbas in 10. practicæ, habet & eandem hieræ Archigenis descriptione, sed in multis discordat à supradictis: & vel ex vitio interpretis, vel librariorum incuria, vel ex alio aliquo casu nobis mendosa relicta est. Et sciendu, quòd præsens cofectio potest etiã vocari Hiera diacoloquintidos, siue simpliciter Diacoloquintidos, id est confectio de coloquintida, addendo tamen, secundu Archigene, quia infrà habetur alia hiera diacoloquintidos, quæ est secundu Ruffum. Nota insuper quòd præsens descriptio Authoris nostri, per libros impressos, est in pluribus deprauata, vt ibi legitur: Recipe pulpæ coloquintidæ ʒ.ij. lege rectius: Recipe pulpæ coloquintidæ ʒ.xxij. Sic enim est in omnibus antiquis exemplaribus quæ vidimus. Sic etiã in filio Serap. & Auicen. Non obstante, quòd in aliquibus impressionibus dicti filii Serapionis legatur, Pulpæ coloquintidæ ʒ.xxxij. quoniã etiã ibi est error, & ex librariorũ vitio redundant dece drachmæ. vbi legitur in præsenti descriptione Authoris nostri: Prassii, stœcados &c. omniũ añ. ʒ.ij. posita est ʒ. pro vncia, itaq; lege verius: Omnium añ ℥.ij. quia ita habetur in præfatis exemplaribus, necnon & in filio Serapionis, & Auicena. Præterea animaduerte, quòd ex doctrina Authoris nostri, in huiusmodi confectionibus, & similibus, & generaliter in omnibus pharmacis, in quibus recipitur coloquintida, siue pulpa coloquintidæ in substãtia, semper pro ipsa ponendi sunt trochisci de coloquintida, qui nil aliud sunt, quàm ipsa coloquintida correcta. Et de hoc diffusius infrà dicemus.

Hiera diacoloquintidos secundu Archigene.

Trochisci de coloquintida.

De Cæpe Muris.

CAepe muris secundu Simone Ianuésem, & Pandectariũ, est Scilla, siue mauis squilla, quod ide est. Et vocatur cæpa, vel cæpe muris, ex eo quod ipsa squilla est idonea ad interficiendum mures. Et ad maiore declaratione, quòd cæpe muri

muris sit squilla, sciendũ ꝙ vbi author noster & Auicẽna in præsentis hieræ descriptione, habent cæpe muris assati filius Serap. & Hali filius Abbas habent, alter cæpe squillæ, & alter squillæ assatæ: ergo &c. Squilla autẽ est notissima, & qualitate, proprietate &c. & de modis assationis eius, clarissimè ponitur & à Diosco. & ab ipso Authore nostro, in capitu. de squilla. Hoc tamen addimus, quòd non sunt eligendæ neque maximè neq; minimę squillæ: mediocres enim sunt meliores, & quanto albiores, tantò excellentiores &c.

Hiera Archigenis descriptione Pauli &c. LXVII.



ON sanè conueniunt in vnum Arabes cũ Grę cis, super præsenti descriptione. Nã Author noster, & Ioãnes filiꝰ Serapiõis, & Auicẽna, quasi vno ore loquentes, ponunt ipsam authoritate Pauli Aeginetæ sed nõ omnia vt Paulus habẽt. Est enim descriptio Pauli talis est: Marrubii, agarici, chamædryos colocynthidis carnis, stœchados, singulorum drachmæ decem. Opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotũdę, piperis albi, singulorũ ʒ. v. Cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, polii, croci, singulorum denarii quatuor. Arida tunduntur, simul & incernuntur. Opopanax autem, sagapenum & myrrha contusa. mulsa per noctem vnam, in pilam macerantur: deinde lę uigantur, & siccis admiscentur melle optimo excepta, reponuntur in vitreo vase, aut plumbeo. Hæc ratio omnium hierarum communis est. Summus ipsarum modus est denarii duo, assumatur & salis denarius, mellis heminæ duæ, aquæ quantum satis est. Quod si vehementiores ad purgandum voles efficere quibus scammonia non inest, inücietur & his singulis obolus. Hæc Paulus. in quibus Pauli verbis notatam habes regulam & rationem conficiendi, ac propinandi omnes hieras &c. Præfatorum autem Ara bum scilicet Authoris nostri, filii Serapionis, & Auicennæ descriptio, ita legitur: Recipe passii, agarici, chamędryos, pulpæ coloquintidæ, stœchados, omnium ana aur. xx, opopanacis, serapini, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, omnium ana aur. v. cinnamomi, spicę, polii, croci: ana aur. iiij. Tere ex medicinis quæ siccæ sunt, & gũmi conquassa, & infunde in melle, & permisce: & sit dosis aur. iiij. cum salis triti põdere ʒ. vnius, cũ aqua mellis. Hæc illi. Ex quibus patet nõ minimã differentiam esse inter ipsas descriptiones quo ad pondus medicinarũ, cùm illi drachmas habeãt decẽ, hi ve

Hiera Archigenis descriptione Pauli Aegineta.

Hiera Archig. descriptione Arabum.

hi verò aureos viginti &c. Et quo ad ſimplicia, Græci quidé[m] vt ipſe Paulus, & Galenus, & Aetius, habẽt & myrrham, qua[e] in huiuſmodi Arabum deſcriptionibus non reperitur. Eti[am] non ignorandum, quòd inter Græcorum deſcriptiones præ-ſentis cõfectionis ſunt aliqua diſcrimina. Quia licet Aetiu[s] concordet cum Paulo in ſimplicibus, in ponderatione tam[en] ipſorum valde diſcordat. Quapropter nobis viſum eſt no[n] incongruum ſi Aetii deſcriptio ſubſcribatur quantũuis n[on] neceſſaria: quia Arabes non Aetium, ſed Paulum citant, & diſsidii cauſas ex Græcorum diſſonantia ortas, & ſuã cõco[r]diam oſtendunt. Aetii autem Hiera Archigenis ex epiſtol[a] ad Marſum, & lib. de melãcolia, ſic legitur: Pulpæ colocyn-thidis ℥. viij. chamędryos, agarici, marrubii, ſtœchados, an. ℥. x. opopanacis, ſagapeni, ana ℥. viij. petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ana ℥. v. cinnamomi, ſpicæ nardi, my[r]rhę troglodyticę, polii, croci. ana ℥. iiij. (& in alio ℥. iij.) cum melicrato, ſale adiecto, quantum eſt cochleare paruum &c. Ex quibus variationibus, quænam ipſarum ſit verior Arch[i]genis hieræ deſcriptio, temerarium foret pronuntiare: qui[a] ſicut volumina Latina in multis ſæpe deprauata probãtur, ita & de Græcis & Arabicis & cęteris eſt conſiderandũ: vide[-] licet, ꝙ nõ omnia fideli caſtigatione ſint ad amuſsim emen-data. Quotidię enim aut librariorum incuria, aut malorum interpretum ſocordia libri mendis ſcatere videntur. Quã-obrem an Arabes ab aliquo Pauli mendoſo exemplari eiuſ-modi (vt ipſi habent) deſcriptionem ſumpſerint, vel an ip[ſi] Arabes rectè reſcripſerint, & poſtea proceſſu tẽporũ depra-uatum, ſit opus Pauli, vel vitiata Arabum volumina: vel eti[am] an ab ipſis Arabibus ordinata fuerit ipſa confectio cum tal[i] medicinarũ pondere & abſq; myrrha, neſcimus, quandoqu[i]dem vno ſolo deſcriptiones Arabũ & Gręcorum à ſe mutu[o] differũt. Chriſtophorus Oroſcius autem ſuper annotation[i]bus ſeptimi libri ipſius Pauli, videlicet in hac Hiera Archig[e]nis, teſtat̃ Auicẽnã erraſſe omittẽdo myrrhã, & ponẽdo 20 aureos, pro decẽ drachmis praſsii, agarici, &c. Sed quomo-do erraſſe potius Auicẽnã, quàm filiũ Serapionis, & Authe[o]rẽ noſtrum, non intelligimus, cùm filius Serapionis (qui ſi-militer habet) fuerit ante Auicẽnã ꝑ plures annos, & ex Bre-uiario eius, ipſe Auicẽna plura excerpſerit, & in ſuis canoni-bus immiſcuerit: vt probatur in plurib⁹ locis, & præſertim in calce quinti canonis, vbi de ponderibus & menſuris per-tractat &c. Igitur nõ eſt abſolutè in hoc Auicenna culpan-dus

Auic. error in hiera Archigenis.

us vt suprà descriptionibus Philonis dictum est, ita dicen-
um de huius hieræ descriptionibus, & similibus, scilicet ꝙ
dem hieræ descriptio aliter habetur secundũ Paulum, ali-
r secundũ Aetiũ, & aliter secundũ Arabes &c. Sed animad-
ndum, quòd in libris impreſsis, descriptio Authoris no-
ri est mendosa in vno: videlicet vbi legitur, praſsii, agarici
c.ana.aur.v. legendum est rectius, ana.aur.20. quia sic est
cunctis exemplaribus manu scriptis, & similiter (vt dictũ
t) habent alii Arabes: videlicet, filius Serapionis, & Auicen
a. Igitur si secundum filiũ Mesuæ, præsens Archigenis hie-
paratur, in omnibus obseruanda est Arabũ doctrina, quo
iam (vt diximus) Arabes in descriptione in omnibus cōcor
ant. Si autē aliquis petitus medicus præcipiat cōfici ipsam
cundũ Paulũ, aut secundum Aetiũ, aut alteriusmodi, pro
is infirmis duntaxat debet fieri. Quia (vt aliàs diximus) li
et medico ex arbitrio suo ꝑmutare, addere, vel minuere, ac
e nouo cōponere, & ordinare confectiones, & electuaria,
ro ægris suis necessaria. Et hoc consimiliter est intelligen-
um in omnibus aliis compositis: & simplicibus &c.

De Polio.

POliũ vbicũq; reperitur absolutè descriptũ semper mō-
tanũ polium intelligitur. Et illud est, quod à Dioscori-
e magis laudatur. Herba quidem notiſsima, quæ pluribus
ollibus, & montibus & vallibus, & aliis locis nascitur. Sed
mnino cauendũ est ab illo polio, quod oritur in locis ther
arum, & paludibus, & similibus. Montanum eligito. *Polium absolutè.*

Hiera diacoloquintidos inuentione Ruffi &c. LXVIII.



AVTHOR noster ponit præsentem confectio-
nem authoritate Ruffi, & vocat eam Hieram
diacoloquintidos, id est Hieram de coloquinti
da secundum Ruffum. Hæc eadem describitur
& à Paulo Aegineta in 8.cap. septimi libri, &
b Aetio libri tertii.cap.119.& à Ioanne Serap. in 7.& ab
uicenna in v.can.& ab Hali Abbas in x.suæ practicæ, nisi
uòd tam Author noster, quàm quilibet dictorum, in qui-
usdam paucis discordat ab cæteris. Nicolaus etiam in suo
ntidotario habet vnam Hieræ Ruffi descriptionem longè
iuersam ab istis. Etiam ipse author noster in cap. de epile-
ſia habet vnam aliam confectionem Hieræ diacoloquinti
os similiter discordem ab ista. Et insuper miror quomodo
uminare Maius dicat filium Mesuæ præsentem confectio
nem

nem inuentione Rhaſis ſcribere, cùm apud Rhaſim nuſqua reperiatur: niſi fortè ipſe mendoſè in ſuo libro, pro Ruffi legerit Rhaſis. Nos certè ex tot exemplarib⁹ antiquis, necnō & impreſsis libris quos valuimus videre, in nullo penitus vnquam legimus hāc hieram authoritate Rhaſis. ſed omnes concorditer habent, inuentione Ruffi. Et conſimiliter omnes præfati Authores deſcribunt ipſam ſub nomine Ruffi. Præterea, præſens deſcriptio filii Meſuæ, per libros impreſſos, non eſt à mendis aliena. Nam in quibuſdam minus correctis eſt impreſſum: Coloquintidæ bonæ & electæ ℥.x. quo in loco, errore deſunt decem drachmæ. Lege ergo rectius Coloquintidæ bonæ & electæ ℥.xx. quia ſic eſt in omnibus antiquis exēplaribus, ac etiam in aliquibus impreſsis libris & ſimiliter habent filius Serapionis, & Auic. & Hali fili⁹ Abbas. Item poſt hoc immediatè ſequitur aliud mēdum peius priore, quod eſt generaliter in omnibus impreſsionibus, videlicet vbi legitur: Coloquintidę, trochiſcorū alhādahal. ana ℥.xxv. Siquidem ſi talis lectio eſſet vera, magna quātitas ingrederetur coloquintidæ præſentē cōfectionē, puta 50. drachmæ: videlicet 25. ex incorrecta, & totidē ex correcta: & ſequeretur corollarium inconueniens contra Authoris intētionem: videlicet ꝙ non ſemper eſſent ſumendi trochiſci alhandahal pro coloquintida in ſubſtantia recipienda, vt ipſe præcipit: quia ex huiuſmodi lectione hîc vtraq; ſuſcipitur: correcta ſcilicet & incorrecta, quod eſt falſiſsimū. Paulus verò habet, coloquintidæ denarios octo, & Aetius drachmas octo: quod hîc eſt legēdū. Et in alio libro eſt loco coloquintidæ, trochiſcorū alhandahal ℥.xxv. Et ſic eſt ſcriptum in non nullis exēplaribus. Sed nota, ꝙ hæc circūloquutio ſiue clauſula, non eſt ab ipſo Authore, ſed eſt additio quorundā ſcriptorū, qui in tranſcribēdo inueniebant exēplaria varia, & ne deſcriptio eſſet manca vt ephexegeſim alterius vtrunq; ponebāt, ſcientes vtiq; quòd antiqui medici, & aromatarii ſequentes doctrinam ipſius Authoris præcipientis non propinare coloquintidā. niſi præparatam, pro ipſa coloquintida ponebāt trochiſcos prædictos. Et quia ſciebant ipſos trochiſcos remiſsiorem habere virtutem, quàm ipſa coloquintida in correcta, credimus illos ad ſummam addidiſſe quinque drachmas: quemadmodum ipſa exemplaria tripliciter deſcripta probant, quorum quedam ſimpliciter, & abſolutè habēt coloquintidę bonę & electę ℥.xx. quędā ſimiliter abſolutè trochiſcorū alhandahal ℥.xxv. & quædam vtrūq; ſic: Coloquintidæ

dę bonæ & electæ ʒ.xx.& in alio loco coloquintidæ,trochi
corũ alhandahal ʒ.xxv.Quod impressores peruertentes (de
ultimo loquor)dictiões,& addẽtes illud ana vt videtis nobis
adiderunt.Nos autem sequentes communiorẽ descriptio-
nem,vtranque particulam ponimus: rectius tamen atque
arius,vt decet veritatem,scribentes secundã particulam si-
natam,in hunc modum: Recipe stœchados,agarici, chamę
tryos ana.ʒ.x.coloquintidæ bonæ & electę ʒ.xx.(Et in alio
loco,coloquintidæ, trochiscorum alhandahal ʒ.xxv.) &c.
De coloquintida autem,lege in trochiscis alhandahal.

De *Pipere.*

PIper in hac hiera,album intelligitur Diximus enim su-
prà in Diatrion pipereon, quòd quandocunque sim-
pliciter(vt in pręsenti descriptione)est scriptum piper,sem-
per album sit intelligẽdum.Et ad maiorem certitudinem, quod
hic,quia simpliciter scriptum,piper intelligatur album, legi
note Paulum,Aetiũ,filium Serapionis,&Hali filium Abbas,
qui non simpliciter in hac hiera,vt Author noster,sed speci-
ficate & clarè,piperis albi habent scriptũ.Auicenna verò ha
bet album,& nigrum,quod nigrum,putamus redundare in
Auicennæ descriptione.Igitur in rei veritate album est po-
nendum hic & vbique,quando non specificatur de eo.

Piper absolutè.

Hiera inuentione nostra &c. LXIX.

HVIVS hieræ confectio,quæ ab ipso Authore
nostro primũ inuenta & ordinata fuit,est (vt
in eius exordio legitur)nõ minimi iuuamẽti.
Cuius vsus tametsi apud recentiores aboleuit
non tamen eius virtutes & bonitates sic sunt
in aliquo imminutæ,vt non liceat ea vti. Sed animaduertat
sitens,quòd per impresiones eius descriptio in aliquibus
est vitiata.Vnde vbi legitur:Calami aromatici,masticis, ca-
siæ ana ʒ.vij.legatur,ana.ʒ.viij.Item vbi legitur: Xylobalsa
mi,& in alio xylo aloes ʒ.iiij.legatur simpliciter:Xylobalsa
mi ʒ.iiij.Et cassetur illa clausula copulata,& in alio xyloa-
loes,quia non legitur pro maiori parte in exẽplaribus anti-
quis. Item vbi legitur: Piperis albi,& nigri &c. ana ʒ. j.
lege emendatius ana ʒ.iij.quia sic est secundum veritatem,vt
probatnr per præfata exemplaria.

De *Xylobalsamo.*

BAlsami lignũ(quod Gręcè xylobalsamũ dicitur) pluri-
mũ in re medica expetitur. Verũtamẽ ipsum verum,no-
stris

ſtris temporibus non exportatur. Illud autem quod pro xy-lobalſamo abundantius circunfertur, potius & rectius po-teſt vocari ſine balſamo quàm xylobalſamum. Quod facil-limè deprehenditur, ſi odor & cæteræ ipſius notæ, à Dioſco-ride, & reliquis Authoribus deſcriptæ, cōſiderantur. Etenim ſi balſami arbuſculæ non naſcuntur (vt fertur) niſi in vna vel duabus regionibus mundi, mirum ſanè videbitur vnde adeò larga eius habeatur copia. Nam vt cæteras mūdi vrbes omit-tam, ſolæ Venetiæ ex eius quantitate & multitudine immen-ſa vel fornaces piſtorū calefacerent. Probat idem & ex eorun-dem putaminum ſuperfluitate nata pretij vilitas, quoniam nihili venditur, ſi eius qualitatis ratio habeatur: & opobal-ſami, quod eſt xylobalſami liquor & lacryma raritas & ca-ritas. Et quod dictū eſt de xylobalſamo, ſimiliter de calpo-balſamo dici poteſt, quo non rectè vtuntur aromatarii loco veri xylobalſami. Quid autem ponere liceat in eius vice, qui ipſum facilè haberi non poteſt, monendum duximus, ſecun-dum Paulum Aeginetam qui ex authoritate Galeni, ſi tradu-ctio eſt fidelis, ponit loco eius radicem violæ candidæ. Et ſe-cundum alios, ponitur pro eo lignum hederæ.

Diaſiracoſt, ſiue Dia alſiracoſt deſcriptione Irani, quæ eſt medicina benedicta &c. LXX.



PRAESENS deſcriptio tum propter errores tum etiam propter aliqua obſcura vocabula quæ in ipſa ſunt, abſque diligenti declaratione non eſt prætereunda. Et primò de titulo ipſius agatur, qui multiplex & varius ferè in omnibus libris inuenitur. Nam quædam volumina Alſceracoſtū ha-bent: quædam per y, yeracoſt, vel yrachoſt, vel yeracoſtum vel yera Conſtantini: quędam per i, ieracoſt &c. quædam cum h, in principio, hieracoſt &c. quædam per x, vel ſ. in princi-pio & ſimpliciter xiracoſt, ſiracoſt &c. quædā cū dia in prin-cipio ſic: Diacoſtū, Diaſarocoſtū, Diaſiracoſt & Dia alſira-coſt &c. Quæ nam autē iſtarū vocū ſit vera inſcriptio præ-ſentis confectionis difficulter ſine dubio aſsignari poteſt. Nos igitur cōſideratis omnibus, ad duas, ſcilicet vltimam & penultimam inclinamus, quæ rationabiliter ipſi deſcriptio-ni magis videntur cōpetere, ſuo ſignificatu, cum quibus etiā plurima librorum copia conuenit. Et purius vocabulum eſt ſiracoſt, ſiue xiracoſt, quā alſiracoſt. Ideò dia alſiracoſt, id eſt ſignificat, quod confectio de ſiracoſt, ſiue electuarium e[x]

ſiracoſt

racost. Xiracost autẽ, siue siracost quid significet mox de- arabimus. Inscriptio autẽ hierę non cõpetit huic cõfectio- .Potius enim esset tribuendũ ei nomen tripheræ, quàm no en hieræ: quia cum sequẽti Triphera persica maximã ha- t affinitatẽ, vt lectio vtriusq; manifestat. Vbi autẽ habetur riptũ siue impressum, Hiera Constantini, manifestissimũ endũ est, quoniã filius Mesuæ per plures annos ante Con antini Aphricani medici & monachi Casinensis tempora it, vt testatur ipse Constantinus, qui multa electuaria, & ias varias pharmacorũ cõpositiones authoritate ipsius filij lesuæ transcripsit, & eas sub nomine Ioannis Damasceni suis operibus cõmiscuit, vt in libro de stomachi affectio- bus. Adhæc Constantinus Cæsar nõ scripsit hieras in suo pere de agricultura. Si autem aliquis dixerit, ꝙ fuerit alius onstantinus medicus antiquior ipso filio Mesuæ, ex cuius peribus ipse accepit præsentẽ confectionẽ: eundẽ rogabi- us vt producat ipsa opera, atq; subiiciat ea oculis nostris credemus ei. In eundẽ etiã errorẽ & Petrus Apponus col- psus est, qui in de Aegritudinibus membrorũ nutritionis, ope finẽ de ægritudinibus & oppilationibus hepatis, scri- it ipsammet cõfectionẽ, falso cum hoc titulo: Hiera descri ione Constantini &c. Cuius quidẽ descriptio, vel ab ipso tro, vel à librarijs ita vitiata est, vt ferè nihil habeat veræ integræ cõpositionis: vt statim in ipso principio apparet. i hic Author noster habet, Recipe alsiracost: in ipso legi- r, Recipe rasuræ costi &c. quæ causa breuitatis studiosis rscrutãda relinquimus. Prętera si hæc est cõpositio Con- ãtini, quomodo cõcordabit quod immediatè sequitur, per ultas impressiones, in titulo huius descriptionis? Hoc est: escriptione nostra. Quãuis & hoc sit falsum. Quia filius lesuæ nõ fuit principalis Author huius cõfectionis, sed Ira is medicus: vt probãt ferè cuncta antiqua exẽplaria, necnõ quædã impressiones, quę habẽt Diasiracost, vel Alsiracost scriptione Irani. Neq; bene cõsonum est quod legitur in ibusdã impressis libris, videlicet Hiera Cõstantini descri- ione Irani: quia sequeretur Cõstantinũ fuisse ante Iranũ, Iranũ posuisse talẽ Hierã authoritate Cõstantini, & eandẽ stea Author noster authoritate Irani, sicut posuit Hieram chigenis descriptione Pauli, & cõfectionẽ Philonij descri ione Hamech &c. quod fieri nequit cùm fuisse Iranũ ante onstantinũ nulli dubiũ est. Igitur cùm ipsa cõfectio reci- at siracost, quod est primũ simplex in ordine ingrediens,

Petrus Apponus errauit vocando confectionẽ Hierã &c.

quódq; hic habetur pro basi ab eodē quoque, tanquā à prin-cipaliori denominationē sumpsisse credendum est. Et confir-mant hoc libri antiqui, qui (vt diximus) pro maiori parte ha-bent Diasiracost descriptione Irani: vel Dia alxiracost &c. Etiam ipse author circa finē curæ sodæ calidæ, habet vnum medicamen, in quo pręcipit apponere ℥.vj. diasiracost, quod nil aliud est quàm ista confectio: Igitur verior titulus istius confectionis est Diasiracost, siue Dia alsiracost descriptione Irani &c. Præterea, sunt & in ista descriptione per excusos li-bros duæ aliæ notabiles mēdæ, quarū prima est, vbi legitur: Recipe alsiracost boni & recentis ʒ.iiij. legendum est ℥.iiij. quoniā à tam parua quantitate non rectè ipsa cōfectio de-nominaretur, neq; siracost diceretur basis istius confectio-nis: quia non est (vt putamus & mox patebit) tale, ꝙ in paruā quātitate producat magnū effectū, vt muscus & ambra, & si-milia faciunt. Altera autē menda est vbi legitur: Foliorū lu-puli, capillorū veneris, ana.ʒ.ij. legendū est rectius: ana.℥.i. in vtraq; enim parte mendosè posita est drachma pro vncia. Antiqui libri profectò ferè omnes concorditer habēt vncias in dictis locis, & ita debet esse secundum veritatem. Et scien-dum, quòd debent recipi folia, non asparagi lupulorum: vt Ioannes Manardus putauit. In nullo quippe librorum pe-nitus (isto excepto) inuenimus hoc in loco asparagos lupu-lorum: sed in omnibus & singulis legitur: Foliorū lupini &c. In Petro Appono autem mendosè legitur: Foliorum lupini. Sed aduerte quòd dicta lupulorum folia, necnon & veneris capilli, ac radices endiuiæ, & apij & similia, quæ hîc & in si-milibus confectionibus petuntur, omnia debent esse recētia si haberi possunt. Aromatarij enim in hoc & in cæteris agen-dis, debent adhibere omnem diligentiam.

Manardus errauit ponendo asparagos pro folijs lupulorum.

De Siracost, siue Xiracost.

Siracost, siue Xiracost, siue Alsiracost &c. idem est, & se-cundum Simonē Ianuensem, & nonnullos aliquos ex iu-nioribus, est quædā species mannæ. Et in testimoniū cita[t] Auicennā in capitulo de manna. Bellunensis etiā in suis in-terpretationibus, dicit: Siracost est manna, quæ apud Itali[os] vsitatur. Pandectarius autem in litera A, scribit: Alsiraco[st] id est manna. & in litera x. Xiracost Arabicè, id est mann[a]. Verum in litera S, cum authoritate Dini, ait: Siracost, id [est] manna, vel succus fructuū. Auicen. autem licet in dicto ca[p.] de manna adducat exemplū similitudinis dicens, ꝙ ma[nna] coagulatur, & exiccatur sicut gūmi, & sicut tereniabin, & [sicut]

siraco[st]

iracoſt,& mel de terra cuſuram &c. non tamen per hoc declarat nobis ſiracoſt eſſe ſpeciē mãnæ. Quia ad faciendã aliquã ſimilitudinē,nõ eſt ſemp neceſſe adducere ſpecies eiuſdē generis illius rei de qua quæritur ſimilitudo ipſa. Et ad cer- iorem rei notitiã probatur ꝙ non omnia illhic poſita ſunt ſpecies mãnæ:quia ſicut gummi & mel nõ ſunt ſpecies mannæ,ſic poteſt eſſe ꝙ non ſit etiã ſiracoſt. Sira enim,ſiue xira Arabicè, ſuccũ ſignificat. Et quia(vt ſuprà diximus)Pandectarius teſtatur ſiracoſt non ſolùm ſignificare mannam,ſed etiã & ſuccũ fructuũ:Forſan eſt ſuccus alicuius fructus coagulatus ad mannæ ſimilitudinem,& non ſpecies mannæ. Et quàuis Auic.de vnoquoq; prǽfatorũ loquutus ſit in proprio cap.tamen proprium capitulũ de ſiracoſt, neq; ſub hoc,neq; ſub quouis alio vocabulo reperitur in ſuo ſecundo canone, qui eſt de ſimplicibus. Capitulum autē de tereniabin &c.habetur apud ipſum. Etiã poteſt eſſe(vt cõmunis opinio tenet) quòd ſiracoſt veræ ſit ſpecies mannæ:quia in ſe ſequentē trifheram Perſicam,quæ(vt diximus)in multis cum iſta confectione cõcordat,intrãt manna, & tamarindi,& caſiæ pulpa, zuccharũ violatũ,& alia multa,ſicut in iſtam. Chriſtophorus de Honeſtis autem in ſuo notãdo, poſt hieræ infuſiones ponit abſolutè ſiracoſt eſſe mãnæ ſpeciē,& dicit ꝙ talis manna amplius non portatur ad partes noſtras. Igitur ſi ſiracoſt eſt ſpecies mãnæ,poteſt vocari hęc cõpoſitio,Cõfectio mannæ. Sed quia infrà habetur alia deſcriptio quæ intitulatur, Cõfectio de manna : ad differentiã illius forſan vocauerunt præſentem Diaſiracoſt,quaſi declarãtes particularem ipſius mannæ ſpeciem:vt etiã eſt infrà ſyrupus altereniabin,quod ſimiliter ſignificat quandã mannæ ſpeciem. Igitur quando de ipſo ſiracoſt nõ poteſt melior haberi certitudo, loco eius ponitur manna aërea,ſiue arborea, credimus ꝙ bene agitur. Idq; vel eò maximè,quia in exordio ipſius deſcriptionis dicit Author, ꝙ hæc confectio eſt medicina benedicta in febribus acutis &c. Et mãna ſimiliter ab ipſomet authore,inter medicinas benedictas cõnumeratur. Ergo ſi(vt diximus) ponitur manna in ipſa cõpoſitione,non agitur cõtra authoris intentionē. Ipſa autē mãna debet eſſe recens, & perfecta: quia legitur ibi : Recipe alſiracoſt boni, & recentis &c. De manna autem,dicetur in confectione de manna.

Sira ſiue Xira.

De Tamarindis, & Chetron.

TAmarindi(vt multi affirmant)ſunt dactyli acetoſi, qui ad nos hodie non exportantur integri. Vnde, de re

non bene cognita, vix quis perfectam rationẽ reddet nostro tẽpore, quo rarissimè absq; adulteratione ad nos deferũtur. Et quanquã horũ vsus non admodũ erat frequẽs apud antiquos Græcos, vt nõnulli volunt, tamen apud Arabes, & alias plures nationes frequẽtissima erat, vt & hodie apud nos est, de quibus abunde Serap. Auic. & Author noster scripserũt: & ex recẽtioribus nostris plurimi. Quorũ vnus Simõ Ianuẽsis dicit: Tamar Arabicè Dactylum significat: Indi, id est ex India regione: Græcè autẽ oxyphenichia, id est dactyli acetosi. Idem dicit Pandect. & addit, quod sunt dactyli syluestres qui nascuntur in India. Quæ omnia in cap. Authoris nostri de Tamarindis clarè leguntur. Cheyron autẽ, siue chairum (vtroq; enim modo legitur) aliqui recentiorũ volunt, quod sit nomẽ prouinciæ, in qua copiosè nascũtur ipsi dactyli acetosi: videlicet illa, quę alio nomine vocatur Charia, quã ciuitatẽ propriè nõnulli asserũt vulgò dici El chairo. Alij putãt esse cognomẽ nobilioris speciei ipsorũ. Nos verò cõcedẽtes illis & nomẽ patrię, & cognomẽ speciei, quod nihil, aut parũ facit ad ipsorũ cognitionẽ & bonitatẽ, id vnicũ studemus vt tamarindi sint quammaximè veri, recẽtes, & mũdi ab omni falsitate.

De Malis, & pomis, seu fructibus.

MAlum, pomum, fructus, & huiusmodi similia, nomina sunt æquiuoca, siue cõmunia pluribus. Fructus autem & pomum, sunt magis vniuersalia, quàm malum. Antonomasticè autẽ poma & mala, eadem sunt: & referuntur ad illa quæ vulgò Mila, seu Mela, quasi mellea vocantur. Et licet pyra, & his similia multa, dicantur poma, non tamen mala: illa quidem præcipuè dicuntur mala, quæ rotundiora proueniunt: persicis duntaxat exceptis, quæ licet sint generaliter maxima rotunditate formata, attamen rarissimè mala nuncupantur. Author enim noster in præsenti descriptione ait: Succi malorum dulcium, & acetosorũ, & muzorum &c. Vbi animaduertendum quòd hoc in loco non intelliguntur pro malis, mala granata, vt vult Luminare Maius, sed pro dulcibus absolutè intelliguntur mala, siue poma Apia nũcupata: quæ si non habẽtur, maciana mala, seu mala Decij, seu alia similiter dulcia erunt subministranda. Pro acetosis autẽ absolutè, intelliguntur mala acetosa, siue acria, domestica, e quibus plures reperiuntur species, & in quorum vicẽ etiam syluestria recipi possunt. Muzum autẽ (vt suprà in cõfectione de prunis diximus) capitur dupliciter, scilicet quod est inter acerbum & maturum, & quod est inter acre & dulce. h...

Mala dulcia absolutè. *Luminaris Maioris error de malis.* *Mala acetosa absolutè.* *Muzum.*

oc secundo modo in ista confectione accipitur muzum, sci cet quòd sint illa mala quę sunt media inter acria & dulcia. 1 supradicta confectione, de prunis autẽ, capitur muzum ro medio inter acerbũ & maturũ. Hic verò ipsa mala, me- ia inter dulcia & acria, muza cognominata, debẽt esse sicut etera mala optimè matura. Vnde notandũ, quòd quando uzum est per se, vt in præsenti descriptione, tunc cõstituit eciem, & significat quòd maturum est inter acre & dulce: uãdo autem est adiectiuum alterius termini, puta mali, py- ,&c. tunc non cõstituit speciem, sed denotat suum antece- ns esse inter acerbũ & maturum: vt est in pręfata cõfectio- e de prunis. Vnde cùm dicit Author in hac descriptione: ucci malorum dulciũ & acetosorum, & muzorum, declarat ia malorũ genera esse recipiẽda &c. Multa & alia huic de- arationi competentia descripta sunt suprà. Videlicet in di- a confectione de prunis, & in electuario de pomis, & in ectuario de persicis, & in electuario de fructibus &c.

De quatuor seminibus.

NOtandum, quòd vbi Author in præsenti descriptione scripsit: Seminũ cõmunium: immediatè subiunxit de- arationem ipsorũ, dicens, Melonis, citrulli, cucumeris, cu- rbitæ. Et hæc quatuor sunt semina cõmunia maiora frigi ,ordinatè posita. Et hinc sumitur regula, scilicet, ꝙ quan- ocũq; absolutè reperitur scriptũ, Seminũ cõmunium: siue uatuor granorũ, vt in sequẽti triphera: siue Quatuor semi um, vt in trochiscis de spodio: siue Triũ seminũ, vel Trium anorum, vel duorũ &c. semper de dictis intelligitur, acci- endo ipsa ordine suo, vel omnia, vel pro parte. Quando au m speciatim ponitur de calidis maioribus vel minoribus igidis, vel calidis, alia intelligũtur: quemadmodũ clariùs de lis in Lohoc alio nostro de intentione hac dicetur. *Semina cõmunia &c.*

Triphera persica &c. LXXI.



CVPIMVS quidẽ præsentis tripheræ descri- ptionẽ resarcire: at tot eius scissuras, & lace- rationes inspicientes, vbi primũ incipiamus, haud videmus. Vnde illud propheticũ conue- niẽtissimè huic descriptioni applicari potest, delicet: A planta pedis vsq; ad verticẽ non est in ea sanitas. obilis quidẽ & laudabilis cõpositio est, sed ita referta men s, & scrupulosis, atq; dubijs & peruersis clausulis, necnõ & sis circũloquutionibus (per libros impressos supple) vt no

bis videatur impossibile, posse eam suæ descriptioni absque
errore restituere. Adiuti tamē ope manu scriptorū exempla-
rium (quoniam ex impressis libris impossibile est) cona-
mur eam suo nitori reddere. Igitur cùm in principio suæ de-
ceptionis legitur. Recipe succi solatri endiuiæ, apii, depu-
torum ana ℔.j. quod primum est mendum, lege, ana lib.
Hinc post violarum descriptionē sequitur: Succi lupuli ℔.
Si autem (vt impressum habetur) de vnoquoque prędicto-
succorum recipitur similiter ℔.j. quare non omnes succi
vno ana? Ad quid seorsim extra prædictū ana separatur lu-
puli succus? An quòd nō egeat depuratione vt prædicti? A-
sit. Aliqui enim ex iunioribus, vt Ioannes Iacobus de Ma-
liis &c. cognoscētes partē erroris, scilicet quòd malè loca-
erāt violæ inter ipsos succos, & ignorātes quòd pōdus pri-
rum esset dimidiatū, scripserūt omnes insimul, ana ℔.j. n-
rectè: quoniā id non factū est quasi non debeatur depura-
sed quia nō omnes succi æqua lance appenduntur, ideò n-
omnes debent vno ana cōcludi. quemadmodū apparet ex-
bris antiquis, qui sic habēt: Succorū solatri, endiuiæ, apii, d-
puratorum ana ℔.ij. succi lupuli ℔.j. Vbi subintelligitur d-
purati. Postea sequūtur violæ, quæ malè inter succos in i-
pressionibus sunt locatæ. Vnde & alius error. Quia cùm l-
gitur: Et proiiciatur super eos violarū siccarū, aut viridiu-
ana ℥.iij. Et in aliquibus: Violarū siccarū & viridiū ana ℥.
vtraque clausula est mala. Prima, quia in vno simplici, seu
duobus, vel pluribus cū disiunctione positis nō cōuenit an-
Secunda autē, deprauatius pro disiunctiua habet copulā. N-
error est in ana, sed in simplicibus, scilicet quia illhic desu-
rosæ. Sic enim secundū veritatē in antiquis exemplaribus l-
gitur: Violarū siccarū, aut viridium, & rosarū, ana ℥.iij. Vt
liber in vulgari Italico impressus testatur. Fatemur eni-
translatorē vt inuenit in Latino, ita trāstulisse in vulgari s-
mone. Etiā est considerandū, quòd præfata cōfectio Diasi-
cost (vt suprà diximus) & hæc præsens Triphera cōueniu-
adinuicē pro maiori parte, in simplicibus, & modo cōficie-
di. Quapropter si dicta cōfectio post violas habet rosas, si-
liter & in ista Triphera esse rosas approbamus. Præterea
vbi in sequētibus habetur: Myrobalanorū citrinorū, chebu-
lorum, & indorū, ana ℥.ij. Et infrà: inuoluantur myrobala-
in oleo amygdalarū dulciū, & bulliant &c. O magna cōfusi-
Quotnam ex aromatariis huiusmodi circumlocutiones i-
telligent? & res nō eo modo quo fuerāt à suo Authore ord-
nat-

natæ & descriptæ explicabunt? Quamobrem sciendum primò, quòd de quolibet myrobalano illhic notato, nō ℥.ij. sed vnciæ duæ accipiendæ sunt. Postea cùm legatur myrobalanorum citrinorū &c. bulliāt super prunas &c. existit dubiū, quare post talē bullitionē, iterū illos vnctos oleo amygdalino, velit vt bulliāt cum epithymo bullitione vna. Cùm communi Doctorū opinio sit, quòd myrobalani non sustineāt multā decoctionē. Vnde Constantinus Aphricanus, authoritate Costæ filii Lucæ, in libro de gradibus medicinarum, sic ait: Myrobalani sunt gummosi, ideoq; videntur esse laxatiui. Idcirco quibus fuerit gūma nō visa, sunt debilioris virtutis. Quod testatur hæc ratio. Quòd si in calida aqua infundātur, & aqua potabitur, erit fortiter laxatiua. Si autem ad ignē coquantur, erit aqua in qua coquūtur debilius laxatiua. Ignis enim tollit gummositatē &c. Hæc ille. Igitur si post primam bullitionē, denuò ipsa decoctio cū ipsis myrobalanis causa bullitionis ad ignē reducitur, nihil, vel saltē satis parū ipsa decoctio (quam quærit Author) retinet in se de virtute dictorū myrobalanorū laxatiua, huic confectioni pernecessaria. Idcircò non vtile vt dicti myrobalani plusquam semel, & valde parum bulliāt in ipsa succorū decoctione: nec decoctio ipsa, myrobalanis amotis, est amplius bullienda. Sed si aliquis dicat quòd pro secūda bullitione, nō sint accipiendi illi myrobalani prius iam decocti, sed alii ex crudis, qui vncti oleo dicto, vnà simul cū epithymo bulliant bullitione vna tantùm. Respondendū, quòd hoc nō potest esse, quia in ipsa secunda annotatione (vt per impressiones legitur) ipsorū myrobalanorum bulliendorū, nō scribitur quæ quātitas sit recipiēda. Ergo de prius iam decoctis intelligitur, cùm legitur quasi per recapitulationē: Inuoluātur myrobalani, scilicet supradicti &c. Etiā quis pōt obiicere, quòd suprà, scilicet in Cōfectione Alcāzi, ex præcepto ipsius Authoris, bis myrobalani sunt bulliēdi, ergo nō sustinent paruā decoctionē: & per cōsequēs, possunt in pręsenti triphera binas recipere decoctiones. Ad hoc respōdēdū, quòd cōtrario modo se habēt adinuicem Cōfectio Alcāzi, & ista Triphera persica, & diuersas habent intētiones, & operationes. Quia in dicta cōfectione Alcanzi, ipse Author intēdit sedare & restringere solutionē naturæ, & cōfortare, & quærit in substātia ipsos myrobalanos tantùm, abiectis ipsorū decoctionibus. Per præsentē aūt tripheram, econtrà intendit Author lenire & educere: & quærit decoctiones eorū, & nō ipsos myrobalanos. In quorū deco-

ctionibus primis feruoribus ſtatim ipſi myrobalani (vt ſu-
prà iam diximus) relinquunt partē ſuam laxatiuã. Quæqui-
dem pars laxatiua poſtea, ob nimiam bullitionē, ab ipſa de-
coctione (vt dictus Conſtantinus teſtatus eſt) euaneſcit, ac
deperditur. Ergo non bene eſt vt in hac Triphera multùm
bulliãt ipſi myrobalani, nec etiã amotis ipſis eorū decoctio
Præterea adhuc quidam poſſunt obiectare dicētes: Quòd ſi
myrobalani nõ poſſunt ſuſtinere magnã decoctionem, fru-
ſtrà & malè ipſe Author noſter in capitulo de myrobalanis
& in diſtinctione de cõditis, ordinat modum condiendi eo
cum duabus decoctionibus: vt in dictis locis clarè legitur.
Reſponſio ſupradicta ad hoc etiã ſimiliter valet, ſcilicet quia
Author talibus in locis nõ quærit ſolutionem ipſorum, ſed
ſedationem & confortationem &c. Quapropter, ipſe tunc
abiicit ipſorū decoctiones, retinens tantùm ipſos decoctos

Myrobalanorum omnium decoctio.

Et ex hoc ſequitur corollariū hoc, quòd quanto magis quæ-
ritur ex myrobalanis ſolutio per viam decoctionis, tãto mi-
nus ſunt bulliendi, ita vt videatur potius fieri per modum in-
fuſionis, quàm per viam decoctionis. econtrà ſcilicet quòd
quanto magis habent reſtringere & confortare, tanto magis
ſint bulliēdi & decoquendi, quod eſt falſum. Quia poſt con
decentem decoctionē, in diutina bullitione, non ſolùm pars
ipſorum ſolutiua, ſed etiã & conſtrictiua, & confortatiua &
vniuerſaliter omnis virtus & bona proprietas, ægris & medi-
cinæ cõpetens deperditur & annihilatur. Et tunc tales myro-
balani ſic diſcocti, necnon & eorū decoctio, ſunt tanquã ho-
mo mortuus ſine anima, & ſine virtute, nec amplius boni ad
medicinæ vſum: quia tam decoctio ipſorū, quàm ipſi amiſe-
runt omnē ſubſtantiam &c. Igitur &c. Etenim in huiuſmodi
& conſimilibus decoctionibus, ſemper eſt facienda gradatio
rerum coquendarum ſecundum artem: quia quãuis violæ in
iſta deſcriptione ſint præpoſitæ prunis, nõ tamen ſuſtinent
maiorem decoctionem, quàm ipſa pruna. Oportet enim (vt
aliâs diximus) aromatariū ſcire naturã & complexionē, ſed
texturã omniū ſimplicium cõmiſcibilium: vt ſciat quæ ma-
gis, & quæ minus ſuſtinent decoctionē, cõtritionem &c. V
in ſuis canonibus ipſe Author noſter optimè docet, præſer-
tim vbi de decoctionibus ait: Verum tibi ſupereſt ſcire me-
dicinas, quæ debilem coctionem ſuſcipiunt, aut fortem &c
Vbi multa notabilia tãgit. Ex his igitur viſis ſequitur deſcri-
ptio vera iſtius clauſulæ quæ talis eſt: Myrobalanorū citri-
norum, chebulorum, & indorum, in oleo amygdalarū dul-
ciun

cium inuolutorum, ana ℥. ij. & bulliant bullitione vna &c. Et locus proprius ipsius clausulæ est post epithymū, videlicet vbi legebatur, Inuoluantur myrobalani &c. Vbi animaduertendum quòd Author sapienter posuit eos vltimo loco cum epithymo, quia similiter & epithymum non patitur decoctionem. Imò & post epithymum descripsit eos, ad denotandum quòd intentio sua est, vt bulliant, quasi nō bulliant, bullitione vna. Quod autem suprà, inter cuscutā & spicam de ipsis myrobalanis legitur, vacat. Cassetur ergo in ista descriptione per omnes libros, ne successores denuò cōsimilibus implicentur laqueis. In ipsa autem decoctione facienda, ita est procedendum. Post ipsorum depurationem vniantur insimul omnes succi, & in ipsos primum immittātur pruna Damascena sicca, incisáq; vsq; ad osseum, in tribus aut quatuor locis, & bulliant cum agilitate vsq; ad consumptionem medietatis succorum, vel circa, secundum discretionē. Deinde super ponantur senæ folliculi grossiori modo contriti. Deinde cùm tempus fuerit, cuscuta & agaricū similiter contrita. Deinde spica, rosæ, & violæ. Postea immediatè epithymum mundum, & confractū. Vltimo verò loco, scilicet continuò post epithymū, absq; mora aliqua immergantur myrobalani enucleati grossè contriti, ac oleo prędicto inuoluti. Post quorum immisionē, simplici feruore transacto deponatur ab igne totum, & post aliquod spatiū temporis coletur &c. De cōsimili ratione fiant omnes aliæ decoctiones, quibus cōpetit fieri gradatio medicinarū, scilicet quòd semper præponantur res quæ magis sustinent de decoctione, licet eædem in descriptione postponantur. Sed aduerte, quòd succi consumendi sunt in ista decoctione, donec remaneant ex ipsis ℔.ij. quia sic habent libri antiqui. Impressi autē habent vsq; ad ℔.j. & malè, non enim est sufficiens vna ℔. dictæ decoctionis, ad perficienda omnia, quæ infrà præcipiuntur. Videlicet, quòd in vna parte & in medietate ipsius, dissoluantur tamarindorū ℥.iij. mannæ ℥.j.s. pulpæ casiæ ℥.iiij. & zucchari violati ℥.xij. Vix enim ad hæc liquanda sufficit ℔.j.s. Ergo duæ libræ, & nō vna ex ipsa succorum decoctione seruandæ sunt. Præterea, antequam ad alia transeamus, aromatariis minus peritis consulimus (peritiores enim nō multo indigent cōsilio) quòd myrobalani hic, & in similibus accidentibus, videlicet, vbi pars ipsorum solutiua est necessaria, securius infunduntur quàm bulliāt. Et hic erit faciendi modus, videlicet fiat decoctio secundum artem omnium præ-

Decoctionum compositarum exemplum & regula.

Infundendi myrobalanos & similia, regula.

dictarum rerũ, exceptis ipsis myrobalanis,& post vltimam,
quæ est epithymi. bullitionẽ continuo feruenti, quasi adhuc
bulliat,immittãtur in ipsam myrobalani, oleo amygdalino
prius (vt dictum est) bene peruncti,& dimittatur frigescere,
deinde coletur &c.Et ne quis putet hoc esse præter Authoris
intentionẽ, ipsum Authorem citamus in testimoniũ, qui in
suo Canone de rectificatione medicinarum cum modis in-
fusionum ait: Relinquitur autem dispositio rei per infusio-
nem, in re in quam infunditur, & cætera quæ sequuntur.
Hinc prosequitur: Sicut in infusione rheubarbari, & myro-
balanorum videmus. Separatur enim ab eis virtus solutionẽ
faciens, & cadit in infusionẽ, remanente re contractionẽ fa-
ciente in residuo &c.Item ipse Author in septima distinctio-
ne pręsentis antidotarij,in modo infusionis de succis herba-
rum,sic dicit: Recipe succorũ endiuiæ,lupuli,buglossę,depu-
ratorum, ana ℥.viij. proiice super eos corticũ myrobalano-
rum citrinorum ℥.j.raued boni ʒ.iij.tamarindorũ ℥.j.s.car-
nis casiæ fistulæ ℥.iij.fiat vt suprà. Iam enim dixerat in mo-
do infusionis aquæ casei proprietatẽ eius,& quòd est dimit-
tenda à sero vsque mane,deinde est colanda, & propinanda.
Quæquidem infusio,est multũ similis decoctioni præsenti
tripheræ.Et in octaua distinctione,quæ est de trochiscis,vi-
delicet in cõfectione Galliæ alefanginæ ait:Accipe emblico-
rum bonorũ, abiectis ossibus ℥.iiij.Conterantur cõtritione
grossa,& ponãtur in vase vitreo, & fundatur super eos aqua
rosatæ &c.Quibus in locis,maioris laxationis causa,nõ de-
coctiones sed infusiones myrobalanorum tantùm quærit.
Item capitulo de myrobalanis, dicit:Et infusio quidem eorum
competit,quando solùm quæritur solutio.Et patet per sim-
plicia quæ recipit, quòd hæc triphera soluit leniendo forti-
ter.Igitur nõ est hic coarctanda, neq; minuenda eius virtus
atq; soluendi proprietas,sed augmentanda atq; dilatanda e-
maximè, quòd omnes medicinæ ingredientes ipsam triphe-
ram,possunt inter benedictas cõnumerari:nec est timẽdum
in eius solutione de aliquo nocumento. Et (vt suprà dixi-
mus) authoritate Constantini,præstantior est ad laxandum
myrobalanorum infusio,quàm decoctio. Quapropter non
malè agitur, si dicti myrobalani infundantur modo dicto
in ipsa decoctione perfecta, absque aliqua bullitione. Cæ-
terùm vbi legitur: Vltimo verò, puluerizentur super illud
raued boni &c. Cassetur super illud. Non enim compe-
huic loco, nec est in exemplaribus antiquis. Rectius autem

sic legito: Vltimo verò pulucrizēt, raued boni ℥.ij.&c. Non autē, raued ℥.iij.vt in pluribus impreſsionibus legitur. Omnes enim antiqui libri (quos vidimus) & nonnulli etiam ex impreſsis, concorditer habent: Raued boni ℥.ij. Et quanuis nunc errorem fraudulentis aromatariis non ſit multùm neceſſe propalare, quia, libentius ipſi minus quàm plus ponunt in cōfectionib⁹ de huiuſmodi ſimplicibus pretioſis, vt ſunt Rheubarbarum, muſc⁹ ambra, & ſimilia. Tamen vt veritas habeat locum ſuū, & Deum timentes non grauētur in non neceſſaria expenſa, omnia rectè (vt decet) vt melius videtur, à nobis fidelicet deſcribuntur. Item, vbi in eiſdem impreſsis legitur: Chebulorum. Indorū, ana ℥.viij. eſt error nō paruus. Poſita eſt enim ibi errore librariorū, vncia pro drachma, Omnes enim antiqui codices habent, chebulorū, indorū, ana ʒ.viij.s.℥.j.& nō octo. Itē vbi habetur impreſſum Granorū fumi terræ (id eſt ſeminū fumi terrę) trochiſcorū, Diarhodon &c. ana ʒ. ij. s. legendum eſt abſque illo ſemis, ana ʒ.ij. Sequens verò ana, quod eſt quatuor granorū, eſt ʒ. j.s. vt antiqua volumina quidē huius rei veritatē oſtendūt. Quatuor autē grana ſunt quatuor ſemina cōmunia, maiora frigida, ſcilicet melonis, citrulli, cucumeris, & cucurbitæ, de quib⁹ dixim⁹ in Diaſiracoſt. Aliqua autē volumina ex impreſsis quidem, habent hoc in loco quatuor granatorū, ſed non rectè. Lege autē de huiuſmodi, & cæteris communibus ſeminibus tam frigidis quàm calidis, tam maioribus quàm minoribus, in Lohoc alio noſtro de intentione hac, & etiam in fine deſcriptionis Diaſiracoſt. Poſtremò autē, vbi legitur Inuoluantur in oleo violato, & repone &c. ſciendū q̄d multi ignorantes veritatē huius clauſulæ, credūt totā ipſam cōfectionē eſſe inuoluendā in oleo violato. Sed re vera ſecus eſt. Quia tātummodo iſtæ vltimæ ſpecies ſcilicet raued &c. Quę ſpecies puluerizatæ, & oleo violato bene perūctę, cōmiſcendæ ſunt cū ſupradictis rebus, & conficiendæ &c. Deſcriptio autē vera & recta huius clauſulæ talis eſt, (vt in quibuſdā exēplaribus vetuſtiſsimis legitur) Inuoluantur (ſcilicet prædicti pulueres) in oleo violato, & ꝓiciātur ſuper illud totū: quod confectū repone in vaſe vitreo &c. Et videtis quot confuſiones, quótve errores notauerimus in præſenti Triphera perſica. Igitur indulgendū eſt noſtræ prolixitati. Non enim potuimus breuioribus tāta cōſtringere. Nec vos tædeat, vel ſaltē ſemel legere, quod nos non piguit in ſcribendo per tot volumina, non ſine magno labore perquirere,

Quatuor grana.

De

De Solatro.

DE cõmuni,& magis nota Solatri,siue solani specie Author intelligit. Et illa quidẽ est,quæ alio nomine vulgò Cacabalũ dicitur, Est enim vulgaris notitiæ. De omnibus autem speciebus solatri,quære in Trochiscis de Alchechengi.

De Endiuia.

QVàm maximo detineantur errore, qui per Endiuiam sumunt lactucam agrestem,bonarum literarum amatores non ægrè percipiunt. Etenim Endiuia, Cichorium siue cichoria vel cicorea, Intybus siue intubus vel intuba, Seris, Picris vel picrida, Scariola, Ambubeia, Dundebe siue Hundebe Taraxacon vel taraxicon, & alia plura, vnũ & idẽ significant, Differũt tamẽ aliqua ipsorum per syluestre siue erraticum,& domesticũ,id est satiuum. Vt exẽpli gratia: per scariolam semper intelligitur domesticũ cichorium,& per taraxacon semper syluestre &c. Sunt præterea & alia nomina istis attributa,quæ etiã aliis diuersis conueniunt: vt Heliotropia siue solsequia, Spõsa solis, amica solis, pancratium, chreston &c. Sed longũ esset atq; superfluũ de his omnibus & singulis pertractare,cùm clarè de ipsis tam apud antiquos,quàm apud iuniores bonos Authores habeatur. Iuniores autem magis imitandos dicimus, Hermolaum Barbarũ, Ioannem Manardum, Antonium Musam Brasaulũ, Ioannem Ruellium,& cæteros eis similes. Legitote ergo apud ipsos. Luminare Maius autẽ in syrupis de cichorea,& nõnulli quãplures, genera cichorii siue endiuię volentes declarare, plura confundunt. Vnde Aromatarii hodierni parãtes dictos syrupos, ferè tot cõmittunt errores quot ibi sunt simpliciũ nomina. Minus ergo malũ iudicamus esse, si omittantur illi syrupi, quàm si talibus descriptionibus parentur. Veræ autẽ quæ possunt ꝓbari endiuiæ siue cichorii species hæ principaliter sunt. Videlicet Condrilla, quæ apud Diosc. etiam ob maximam similitudinem quã cũ cichorio habet, legitur à nõnullis seris,& cichorium dici. Et cicerbita aspera, id est sonchus asper, id est crispinus vulgò notus: quem similiter, teste ipso Dioscoride, aliqui cichoriũ nuncupant. Est quoq; & quędã herba que vulgò Dens leonis,& Rostrũ porcinũ & ab aliis Amarum olus vocatur: quã herbã ob amaritudinem,& foliorum similitudinem, intubi syluestris speciẽ nõnulli, vt Hermolaus & Ruellius esse autumãt. Veruntamen cùm absolutè legitur endiuia, vel cichorea &c. nõ intelligitur de istis speciebus iã dictis, sed de verò intubo, scilicet cicho-

Cichorij vera species.

Endiuia vel cichorea absolutè.

cichorio syluestri quod est melius, vel saltē de satiuo, quod est post illud. Author enim noster per endiuiā, quasi semper intelligit satiuū cichoriū: quoniā syluestre sub nomine Taraxacon describit, vt probatur in pluribus locis, vbi vtrunq; habet, scilicet endiuiā, & taraxacon. Vt in septima distinctione huius antidotarii, videlicet in decoctione fumi terrę, vbi legitur: Accipe succi altaraxacō, & endiuiæ &c. Et similiter in tertio canone primi capituli de rectificatione medicinarum bis, & in capitulo de modis lauationis medicinarū, & in capitulo de mezereon, & alibi vtrunque legitur, & vt plurimū immediatè. Sed notādum ꝙ secundum ipsum authorem nostrū, tā endiuia q̄ taraxacon cùm ponitur in medicinis, nō debet lauari: quia habēt virtutē in susperficie, quæ ꝑ lotionē tollitur: vnde in dicto cap. de modis lauationis, ait Et sunt medicinæ quæ virtutem positam habent in superficie, quæ si lauentur, tollitur: sicut taraxacon, & endiuia, & rosa, & similia. Hæc ille. Quare colligenda sunt huiusmodi, vt possibile est, mūda ab omni sorde & luto &c. vt postea cōmiscēda medicinis, nō alia indigeāt lotiōe. Et aduerte ꝙ in nulla descriptiōe hui⁹ antidotarii legit̃ cichorea, nec (vt sciam⁹) in canonib. nec forsan in toto opere ipsi⁹ filii Mesuę. Declarās ꝑ hoc ipse Author, ꝙ sub nomine endiuię intelligit̃ & cichorea &c. qa in veritate idē est endiuia, quod cichorea &c.

Lotio quorūdam simplicium virtutem comminuit.

De Cuscuta.

QVamuis nonnulli velint cuscutam oriri in pluribus plantis, necnon & in nudo solo, tamen illa est accipiēda, pro medicinæ vsu, cùm absolutè legitur, quæ per lini plantas circūuoluitur: quæquidem ab aliis podagra lini, & linicida vocatur. In patrimonio Romano, & particulariter circa Viterbiū copiosè prouenit. Est enim propriè quoddam capillamentum epithymo simile, albius tamen. Vulgaris cognitionis est, Nam damnum quod sepius ipsa lino infert, ferè omnibus notiorem reddit. Lege de ea etiam in modo confectionis de eupatorio.

Podagra lini.

Linicida.

Confectio electuarij alharif, & est electuariū boni saporis, quod composuimus nos &c. LXXII.



PRAESENTIS, & sequētis electuarii confectiones, quo ad titulū per varios libros plurimas habent inscriptionū variationes, videlicet Alharif, Alkarif, Alaberaluf, Alakaluf, & huiusmodi consimilia multa, quę si scripsissemus, fo-

re ridicula non dubitauimus. Eo maximè quia nihil facit ad rem, quouis cognomine describantur ipsę cōfectiones. Nos autē quasi amota illa voce barbara, intelligimus ipsa Electuaria boni saporis, siue Electuaria magna, siue regalia: vt infrà in suchalharif dicetur. Et fortasse illa vox est significās illud. Sunt autem & in præsenti cōfectione aliqui errores. Vnde primo sciendum, quòd descriptio dulcationis, seu rectificationis myrobalanorū, est multùm vitiata, & maximè vbi post dissolutionem zucchari in aqua, legitur, Semper in ea parum de oleo infundendo. Quoniam inibi rectius legendum est: Semper in ea parum de ipsa aqua infundendo. Quid igitur est faciendū de ipsa aqua, si oleum est superinfundendū semper? Antiqui codices eo in loco, aquam habēt, non oleum. Quibus, si nolunt adhibere fidem, legant capitulum ipsius Authoris de myrobalanis, vbi ferè ad literā ponit ipsum, & eūdem modū rectificationis eorū. Hæc nēpe sunt verba ipsius in præfato capitulo: Modus rectificationis eorum satis vtilis, acquirēs eis saporem bonum, & emendans quæcunque timentur de eis, est, vt sumatur de myrobalanis contritis quātitas quā volueris, & sit hoc in ęstate: & funde super eos olei amygdalarum dulcium quantitatem, qua cōfricando leniantur in vmbris, & exiccentur in sole: & semper modicè confricando superrorētur oleo, & fiat illud per triduum. Deinde denuò per triduum cum aqua zucchari, aut aqua casei cum pauco zuccharo conterantur in sole, semper eos ante modicè cum aqua prædicta irrorando. Deinde fac trochiscos &c. Hæc filius Mesuæ. Videte ergo ꝙ intentio Authoris est, vt ipsi myrobalani per triduum in eorum contritione superrorētur oleo, & per aliud triduum cum dicta aqua zucchari. Sunt præterea in ista descriptione & alia quędam non tanti momenti, quæ à nobis emendata facillimè comprehendi possunt à lectoribus, si ab eis nostra descriptio aliis conferatur, Alius autem error notabilis est in ista descriptione per impressos libros, videlicet vbi legitur: Seminis apii ℥ j. s. legendum est ℥. ij. s. quia sic est in omnibus vetustissimis exemplaribus.

De Nabet & Nabit.

VAriationes librorū sup hoc simplici in magnā nos duxere dubitationē, ita ꝙ non audemus determinare an in præsenti & sequēti confectionibus legendū sit Nabet, vel Nabit. Nā maior pars antiquorū librorū, quos legimus, habent in his descriptionibus nabit, vnus nebet vnus nabee, & vnu

nus neber,& plurimi ex impreſsis etiã habẽt nabit. Reliqui
utem vna cum quibuſdã impreſsis habent nabet, ex quibus
liqui cũ aſpiratione in fine ſic: Nabeth. Quamobrem hoc
um nonnullis aliis prudentiorũ iudicio reſeruamus. Quo-
iam nabet, & nabit non ſunt idẽ, vt mox declarabimus. Na
et igitur licet apud antiquos non reperiatur quid ſit, recẽ-
iores tamen ferè omnes declarãt eſſe zuccharũ candũ. Quo
um opinio nobis non diſplicet. Quia in diſtinctione de cõ
itis, ſcilicet in cõdito de citris, ſic legitur per omnes libros,
am manu ſcriptos, quàm impreſſos: Et ſit iuleb ex zuccha-
o albo in aqua, quæ ſit triplũ ipſius: deinde coquatur cũ ſa-
ilitate, vſq; ad modũ penidiarum, & infrà ſequitur: Et con-
iantur cum iuleb roſato, cuius decoctio ſit ſicut nabet. Vbi
ecundum veriorẽ ſententiam non poteſt intelligi pro na-
et, niſi zuccharum candum, ſcilicet ꝙ illud iuleb roſatũ ſit
a fortè coquendũ, ſicut coquitur zuccharũ vt candicet: quia
quemadmodum ſuprà dixit debere coqui illud iuleb vt co-
uitur zuccharum penidiarum: ita de conſimili exemplo (vt
uto) poſuit illhic, vt coquatur ad modũ zucchari candi, ſub
omine nabet. Quaſi pari coctione quidẽ coquitur zuccha-
ũ pro penidiis, vt pro zuccharo cando. Etiã poteſt coniecta
i, ꝙ nabet ſit ſpecies zucchari, ex verbis ipſius Authoris, in
rimo capitulo de electione medicinarum dicẽtis: Cuius ma
eria ſit humiditas viſcoſa, ſicut zuccharũ, & nabeth, & alho
os. Siquidem ſicut & alhoſos, ſiue alhuſar, quod idem eſt (vt
uprà diximus) eſt ſpecies zucchari: ita credendum de nabet
c. Nabit autem, vt in ſynonymis filii Serap. & Auic. legitur
ſecundum Pandectarium, eſt potio quædã, quæ fit ex da-
tylis, & ficubus, & aliis fructibus dulcibus in aqua decoctis
uæ quidem potio eſt ſicut ſyrupus dulciſsimus. Etiam ipſe
andectarius in litera Termenabit, dicit quòd eſt potus ex
actylis & ficubus ſiccis, ad ſpiſsitudinem mellis redactus,
on vi ignis, ſed ſolis colore &c. Si autẽ Author hic quęrat
ãc fructuũ decoctionẽ, vel zuccharũ cãdũ, neſcimꝰ. Verũta
ẽ ponendo zuccharũ candũ pro eo, nõ credimꝰ malũ eſſe.

Confectio alia electuarij alharif boni ſaporis, quod etiam compoſuimus nos &c. LXXIII.



ELECTVARII præſentis cõfectio, eiuſdẽ intẽtionis eſt cũ ſupradicta: imò maioris efficaciæ & virtutis, vt ĩ ſuo exordio legẽti patet. Prĩcipalis vtriuſq; Author, fuit ipſe filius Meſuæ,

vt

vt in titulo ipſarum probatur, cùm legitur: Quod cōpoſui-
mus nos. In quibuſdam impreſsionibus autē eſt: Quod ex-
poſuimus nos. Sed non rectè. Cuncta etenim exēplaria, quæ
vidimus, habent compoſuimus. Et ſic eſt verum. Nam pro-
batur veritas, quia apud nullum Authorem ipſo filio Meſuę
antiquiorem, vſque adhuc valuimus eas inuenire. Quapro-
pter credendum eſt ipſum filium Meſuæ fuiſſe earum prin-
cipalem inuentorem. Idcirco rectius cōpoſuimus, quàm ex-
poſuimus legendū eſt. Prẹterea, ſunt in præſenti deſcriptio-
ne duo menda. Primū videlicet vbi legitur: Accipe myroba-
lanorum chebulorū, & nigrorū, an̄. partes duas. Legendum
eſt, ana, partes tres. Aliud mendū eſt vbi legitur: Deinde acci-
pe ex hoc toto ℥. xiiij. legendum eſt rectius ℥. xviij. Sic enim
habetur per omnia exemplaria antiqua quæ vidimus.

Confectio electuarij Indi maioris &c. LXXIIII.



ISTA duo electuaria, ſcilicet maius & minus,
vocantur ab Authore Inda, vel quia ab Indis
inuenta fuerūt, vel quia apud Indos tunc habe-
bantur in frequentiori vſu. Ambo quidē vnam
habent intentionē. Sed ad euacuandū humore
flegmaticos, minus dictū efficacius habetur, propter maior
turbith portionē, quam recipit. Variæ nanq; ſunt aliquori
iuniorū opiniones de his electuariis: videlicet quòd nōnulli
vt Christophorus de Honeſtis, & Quiricus de Thertona &
cæteri volūt, quòd quando abſolute petitur electuariū Indū
intelligatur minus. Econtra alii, vt Ioānes Iacobus de Man
liis & cæteri tenēt: cum quibus & nos concordamus, ſcilice
quòd maius ſit intelligendū cū abſolutè ẹlectuariū Indū pe
tatur. Veruntamen in hoc & ſimilibus, non debent calam
parcere domini medici, ſed ſpeciatim omnia ſcribere, vt mi
nus peritis nō detur anſa errandi &c. Præterea ſciendū, ꝙ i
hæc duo electuaria intrat cinnamū, & nō cinnamomū. Eti
ſciendum quòd caſia, quæ eſt in præſenti maiori deſcriptio
ne, eſt caſia lignea, contra opinionem aliquorum iuniorum
aſſerentium eſſe caſiam fiſtulam lenitiuam: quorum ſenten
tia, & aſsignata regula, omnino explodenda eſt à libris. N
cùm Quiricus de Auguſtis, & Paulus Suardus, & ipſos imi
tātes in Diatrion pipereon dicāt, quòd caſia abſolutè poſit
in electuariis ſolutiuis, vel lenitiuis, ſemper ſit intelligend
caſia fiſtula (quod eſt falſiſsimū.) ergo ſecundū eorum regu
lā, in hiera picra, & aliis pluribus hieris, & ſimilibus elect
riis

Electuariū Indum abſolutè.

iis solutiuis, in quibus est casia absolutè, intelligitur casia fistula. Ergo ipsi contradixerunt sibi, & suæ generali regulæ exponētes in ipsa hiera casiam, esse casiam ligneā. Ergo regula irregularis ipsorum est falsa. Et si (vt ipsi dicunt) in præsenti descriptione est casia fistula, quomodo fricanda est manibus, & inungenda oleo amygdalino cum aliis speciebus, vt author præcipit. Quid facient quatuor drachmæ casiæ fistulæ in tanta cōpositione? Igitur recta sapite, & per casiam absolutè descriptam, ligneam intelligite. Item animaduertendum, quòd vbi legitur in impressis libris in præsenti descritione: zucchari & penidiarum, ana ℥.xx. est ibi mēdum non paruum, errore nanq; posita est ibi ℥. pro ʒ. rectius quippe legendum est: ana ʒ.xx. quia sic est concorditer in cunctis antiquis exemplaribus. Præterea non ignorandum, ꝙ turbith est basis in istis duobus electuariis, & non scāmonea. Non obstāte, ꝙ facta calculatione, in quālibet dosim secundū determinatā vtriusq; portionē, cadat plus de scāmonea, quàm de turbith. Quia intētio istorū electuariorum principaliter versatur circa materias phlegmaticas, pro quibus euacuādis, rigorosius habetur ipsum turbith, quàm scāmonea: vt tam per ipsum Authorē, quàm per alios plures fide dignos probari potest. Quapropter nō à quātitate, sed ab effectu & virtute propria, turbith est basis dictorū electuariorū: sicut muscus in Diamusco, & ambra in Diambra, & similia multa. *Casia absolutè.*

De Turbith.

AVthor noster in suo de simplicibus, facit capitulum de turbith: quod quidē suum turbith, nemo (cum legerit capitulum Dioscoridis & aliorum de thapsia) negabit esse thapsiā. Sed quia Thapsia (vt sæpe experti sumus) diuersificatur secundū loca & tempora, tanquam si genus suum plures habeat species (nō quòd propriè sint species) ideò particulariter de radice eius loquēs ipse Author narrat, ꝙ debet habere septem, non species, sed proprietates bonas, quas enumerat dicens: Vt sit album (supple interius) &c. Et sicut recēs & antiquū, subtile & grossum, crispi corticis & plani &c. sunt differētiæ indiuiduales & nō species, sic & de reliquis cōsiderandum: ne quis dicat, ꝙ Diosc. faciens vnū genus thapsiæ, quod nec diuidit per species, filius Mesuæ faciat contrarium. Ergo nō sunt idem, thapsia, & turbith filij Mesuæ. Et similiter turbith Auic. est idē quod turbith filij Mesuæ, vt per operationes &c. quę cōueniunt in inuicē probari potest. Non obstante ꝙ ipse Aui. sub nomine thefisie, & thefisie, vel thafasia, scri

bat duo alia capitula de thapsia (sæpe enim hîc Author de vno & eodẽ plura capitula facit) quia per verba ipsorum capitulorũ ꝓbatur apud ipsum (præter duo præfata) esse aliud capitulũ de thapsia. Nam in cap. Thesisie, quod est infra capitulũ de turbith, nihil declarat. Ait enim: Thesisie q̃d est, iam dictũ est in the, & iam diximus eam, nec quicquã addit vltrà. In altero cap. autẽ, quod est immediate ante cap. de turbith similiter dicit: Tesisie quid est: & iã dictũ fuit in the. Et infra in ipsomet cap. dicit: Et iam diximus administrationẽ eius in capitulo ipsius. Vnde necesse est, vt sit aliud capitulum in the, in quo pertractet de administratione eius. Quod quidem non potest esse, nisi capitulũ de turbith. Nam & si aliquis dicat, ꝙ legitur in ipso cap. Thesisie: Est gũma rutæ agrestis. Et ideo cùm dicit postea, & iam dictũ est in the, & iam diximus administrationẽ eius in cap. ipsius, remittit lectorẽ ad cap. rutæ agrestis, & non ad cap. de turbith. Ad hæc dicimus ꝙ duplici de causa hoc non potest esse. Prima, quia cap. de ruta non scribitur in litera the, sed turbith. Nec obiiciat, q. Auic. in suis remissionibus, intelligat secundum literaturam Arabicam, & alphabetũ Arabicũ (quod nõ negamus.) Nunc autẽ q̃a opus eius est Latinitati donatũ, & simplicia sunt disposita secundũ Alphabetũ Latinum: ideo eius dicta nõ conueniũt, quia & hoc quoq; per Bellunensem probatur esse falsum: quoniã in cap. de ruta non per th, sed per s, Arabicè scripsit Sedab. Sed bene cõuenit cum capitulo de turbith, in quo Bellunensis rescripsit Arabicè Terbed. Terbed enim est in litera T, & nõ sedab. Secunda, si (vt ipsi volunt) capitulũ Thesisie sit verè capitulũ de ruta agresti, vel apud ipsum Auicen. non erit penitus capitulũ de thapsia, vel necessariò erit hoc capitulum, quod de turbith inscribitur. Et si hoc capitulum de turbith erit illud, erit pro nobis. Et licet in cap. de ruta cùm de agresti scribitur, multa videantur cõuenire cum hoc capitulo de Thesisie (ex quibus putamus vel interpretem, vel alium addidisse ad hoc capitulũ de thesisie: Est gumma rutæ agrestis) tamen ꝙ non sit gummi rutæ agrestis, in processu ipsius capituli patet apertè. Et prætermissis omnibus aliis, quæ sunt sunt in ipso cap. Thesisie, quæ conueniunt cum capitulo Dioscoridis de thapsia: hæc verba tantùm specialiter adducimus, quæ expresse non competunt gummi præfato, & sunt quasi ad literã in dicto cap. de thapsia Dioscoridis, per quæ probatur ipsum capitulũ de Thesisie esse de thapsia, & nõ de ruta agresti, siue gũmi eius. Ait igitur Auicen. In radi-

ce eius, & corticibus ipsius, & lacryma eius, est solutio. Sumātur de corticib⁹ eius tres aurei, & de succis tres anulusat, & de lacryma eius aurei ij. & cùm multiplicatur eius vsus nocet. Hæc Auic. Nam gummi non cōpetit dici, radix eius, & lacryma, & succus &c. Ergo de aliqua plāta loquitur Aui. & non de gūmi. Et quòd in capitulo de thapsia Dioscor. legatur idē, ausculta. Inquit enim: Tam cortex radicis, quàm succus, purgandi vim habet. Lacteus succus in aqua mulsa potus, vtrinq; bilem extrahit. Radicis modus quaterni oboli cum tribus seminis anethi drachmis, succi terni oboli, lactis obolus vnus, quod eo amplius assumitur, periculosum est. Hæc Dioscor. Ergo est thapsia, & non gummi rutæ agrestis. Suspicamur nēpe Arabicè esse aliquod vocabulū æquiuocū, scilicet cōmune ad thapsiam, & ad rutā agrestē, siue ad gummi eius, Quoniā sæpius interpretes in ęquiuocis peccant, vt & apud alios plures inuenire licet, & in secūdo practicę Hali filij Abbas, & cæteris legimus thapsiā interpretatā rutā agrestem &c. Igitur turbith Auicēnæ, & turbith filij Mesuæ sunt vnū & idem, & propriè est thapsia. Etiam coniectandū, ꝙ filius Mesuæ (quāuis alia plura omiserit) nō omisisset thapsiā, in suo de simplicibus solutiuis, quæ celebratissima fere ab omnibus authoribus habetur. Serapio autē in principio sui capituli de turbith, non thapsiā, sed tripoliū Dioscoridis, quasi de verbo ad verbū describit: Postea verò cùm adducit Arabū authoritates, non tripoliū, sed turbith Auicennæ, & filij Mesuæ sine dubio depingit. Scribit etiā seorsim capitulū de thapsia, solūmodo per authoritates Dioscoridis, & Galeni. Vbi non citauit Arabes, quia sub nomine turbith (vt diximus) Arabes scripserūt thapsiam. Quorum Arabum de thapsia authoritates, ipse Serapio in cap. de turbith, tripolij descriptioni annexuit, quasi approbans turbith esse tripolium, & thapsiam. Non enim est credendū, Arabes ante Serapionē non scripsisse de thapsia. Sed nos in cōpositionibus filij Mesuæ, non tripolio, sed turbith ab eo notato debemus vti. Et certe miramur de aliquibus iunioribus viris vtiq; in literis consummatis (vt est Nicolaus Leonicenus, & Ioānes Tagautius & cæteri) asserētibus filiū Mesuæ falsa scripsisse, cùm dixerit illum turbith habere folia similia ferulę, & lacte abundare: & negantibus inueniri plantam huiusmodi, scilicet quæ habeat folia similia folijs ferulæ, & lactescat. Forsan ipsi non legerunt thapsiam, cuius planta (teste ipso Dioscoride) maximè æmulatur ferulam. Cuiúsque radix turget lacte. Et aliæ

Thapsia est turbith.

Nicolaus Leonic. & Ioā. Tagautius errauerunt in descriptione de turbith.

plantæ plures similiter sunt, quas breuitati studentes omittimus. Et quòd turbith habeat plantam ferulæ similē, non solùm per Authorem nostrū, sed etiam per Vincentiū authoritate Constantini probatur, cùm dicit: Arbor eius est quasi ferula &c. Etenim Author noster cùm dixit suum turbith habere lac, non de foliis, sed de radice intellexit. Ad quam quidem radicem (excepta illa foliorū similitudine) omnia quæ sunt in illo capitulo spectant, vt legēti non est dubiū. Etiam non sine admiratione legimus Ruelliū & cæteros, qui dicūt turbith filij Mesuæ esse radicē alypiæ, vel pityusæ: cùm neutra istarum habeat folia ferulacea. Multa nēpe & alia diuersa à præfatis & aliis iunioribus, vt à Manardo, Brasaulo &c. descripta sunt de turbith consideratione: sed in rei veritate, ipsorū omnium cōtrouersiæ, & variæ opiniones in vnū collectę, potius cōturbant quàm clarificāt legētis mentē. Qui vult legat apud ipsos. Nobis autē ipsorū scripta de turbith, placuit legere, sed non imitari. Turbith autē officinarū, verè non est turbith filij Mesuæ: quia (vt ab ipsis, qui proprijs manibus collegerūt habuimus) folia ferulę non habet, sed potius portulacæ similia, longiora tamen, quæ & latescunt. Vnde coniectamus ipsum turbith vsuale, aliquā speciem tithymali esse: cùm nullā conditionē turbith filii Mesuæ habeat. Non est enim planū, nec arundinosum, nec gummosum, nec frangibile, sed neruosum &c. Nec est trifolium, vt ex eisdem notis foliorū &c. probatur. Ex quo igitur, non est loco turbith medicinis admiscendum. Turbith autē quod exportatur à monte Gargano Apuliæ, & aliis locis Italiæ colligitur est verissima thapsia: & si est thapsia, per consequens est turbith filij Mesuæ. Et quod sit thapsia, nos ipsi nostro damno experti sumus. Quoniam excauādo ipsum turbith, circa Cornetum, superuenit nobis in facie, & in manibus tumor non minimus. Quod quidē (teste Dioscoride) est proprium thapsiæ &c. Veruntamen istud Apuliense (vt in re ipsa clarè patet) ex magnis radicibus thapsiæ est collectum, quod certè filius Mesuæ in suo capitulo non laudat. Mediocre igitur est eligendū, album interius, gūmosum, frangibile &c. Nec ante sex menses à sua collectione ad minus debemus eo vti. Nec multū vetus, seu à vermibus corrosum est suscipiendum in medicinæ vsum. Præterea sciendum quod turbith in istis duabus cōfectionibus, & similibus, quæ faciunt ad euacuandum humores phlegmaticos, viscosos, grossos &c. & in quibusdam electuariis magnis: vt quidam ponunt in Triphera saracenica

Ruellius errauit in descriptione de turbith, item et Manardus & Brasaulus.

Turbith officinarū nō est verum turbith, sed species tythymali.

Turbith est vera thapsia.

Turbith optimū quale.

Turbith cō tritio.

nica, & similibus, subtiliter est triturandum & cribrandum, teste Serapiõe: qui in capitulo de Turbith, authoritate Abix, ait: Et si debes illud ponere in magnis antidotis, cribra ipsum per tenue cribrum. Et infrà: Et si vis dare ipsum habentibus phlegma viscosum, tenax, tere illud subtiliter, & cribra ipsum, vt adhæreat phlegmati, & expellat ipsum. Hæc Serap. In pilulis autẽ & alijs compositionibus solutiuis, quæ nõ habent principaliter expellere phlegma, more cõmuni solutiuorum, id est, non subtiliter est terendum, atq; cribrandum, teste ipsomet Authore in eodem capitulo dicente: Et si ponis ipsum in medicinis laxatiuis, sicut in pilulis & decoctionibus, cribra ipsum cum cribro raro, vt sit in eo aliqua grossities, ne adhæreat villis stomachi. Hæc ille. His demum visis, vnũ adhuc, quod nõ præsumptuosè, sed de bono alicuius periti medici consilio faciendum, subscribere non ab re iudicauimus. Videlicet quòd præsentis electuarii Indi maioris confectioni, cõmiscendo aliquã zinziberis portionem (ob maiorem turbith confortationẽ) non erit contra Authoris intentionẽ, cùm ipse filius Mesuæ in dicto suo cap. de turbith dicat: Et ex magis ipsum confortantibus, est zinziber. Ipsum enim sigillat ei proprietatẽ mirabilem. Et est, vt educat humorem grossum, & viscosum, etiã à remotis cum facilitate: ita quòd à iuncturis, & anchis, & locis profundis, & distantibus. Per se autẽ non facit illud, imò educit de phlegmate quod est subtile, & derelinquit quod grossum, & operatur hoc tardè. Et corrigunt quod secundo dictum est, admiscendo ei de medicinis stomachicis, & redolẽtibus, & sedantibus agitationem in eo per ipsum: sicut est mastix, & gallia, & aromatica, & propriè zinziber, & piper longum, & similia. Hæc ille. Et infrà in posse ipsius, ait: Turbith confortatum, solutione educit humores phlegmaticos, grossos, & viscosos &c. Consimiliter & Auicenna, secundi canonis, tractatus primi, capitulo quinto, ait: Quædam medicinæ sunt, in quibus est virtus solutiua, sed tamen indigent virtute adiuuatiua: quum in ipsarum natura non sit adiutorium forte. Quum ergo eis adiutorium associatur, operantur fortiter, sicut turbith: inest enim ei virtus solutiua, sed ipsa est debilis acuitatis, quare resoluere vehementer non potest: euacuat ergo quod præsens est, ex subtili phlegmate. Quum ergo ei associatur zinziber, soluit cum adiutorio suæ acuitatis humorem viscosum, plurimum, vitreum, & fit velocior eius solutio. Item, ipse Auicenna in secundo tractatu eiusdem canonis, cap.

Turbith proprietas & cõfortatio.

de turbith, authoritate Mesaugue dicit: Solutione educit phlegma subtile, & si confortetur cum zinzibere,& eo quod habet acuitatem virtutis,educit grossum & crudum humorē. Solum verò non soluit grossum &c. Hæc Auicenna. Item Bartholomæus Mōtagnana tract. de modo cōponendi medicinas,& de dosi earum inuenienda, in tertia rubrica quinti capituli,sic scribit:De turbith nota,quòd medicus nullo modo debet dare turbith, nisi det ipsum correctū cum zinzibere:ita quòd quantitas zinziberis sit subdupla ad turbith. Recipe (exempli gratia) turbith ℈. ij. zinziberis ℈. j. Hæc ille. Item Petrus de Tusignano in receptario,super nono Rhasis ad Almansorē,tractatu quinto,qui est de præparatione medicinarum simpliciū, dicit: Turbith præparatur cum tertia parte zinziberis &c. Igitur quia hæc confectio principaliter & intentionaliter ordinata est ad educendum humores phlegmaticos,grossos,putridos &c.rationabiliter debet recipere zinziber, vt effectus turbith fiat nobilior. Et forsan deest in ipsius descriptione.Non obstante quòd in ipsam confectionem ingrediantur mastix, & quædam alia simplicia ipsum turbith confortantia: quia zinziber specialius & efficacius habetur in hoc,vt per præfatorum Authorum verba, & multa alia quæ breuitatis causa omisimus,probatur.In sequenti autem minori eiusdem intētionis electuario habetur zinziber,quapropter & in hoc maiori non erit cōtrarium, imò erit maximi iuuamenti &c.

Electuarium Indum minus &c. LXXV.



HOc præsens electuarium Indum minus eiusdem intentionis & virtutis est cum superiori. Et cùm hoc recipiat duplicatam turbith portionem, cōuenientius fuerat hic facere de ipso turbith declarationē. At quia illud magis habetur in vsu, placuit illhic multa describere & ea inserere quæ dignè,& huic minori congruunt,vt legenti patet.

De Scammonea.

Scammonium absolutè. NOtandum, quòd quotiescūq; in cōpositionibus scammonea simpliciter reperitur,vt in præsenti electuario, semper correcta intelligitur.Et nullo pacto,absq; correctione est propinanda, teste ipso filio Mesuæ, dicente in primo cap.primæ intētionis de electione medicinarū,secundū esse propriū:& plurimi stolidorū quidem,& præcipuè syluestres & noui,præsumūt super illis nondum consolatis,nō vtentes

pro

prouiſione,& ignorantes quod eſt ſuper venenum pernicioſum:& ignorantes læſionē, quam faciūt poſsidere membra, quæ ſunt mineræ virtutum,cum ipſis virtutibus. Et ſequitur authoritate Heben Meſuai: Non tantùm has fugere oportet, verùm & omnes,etiam ſi elegantiores ſunt,niſi obſeruentur cōditiones &c. Hęc ille. Quapropter,etiā cùm ſcribit abſolutè ſcammoneā,ſemper de correcta intelligit Author, quia præſupponit te ſcire omnes ſuos Canones,& intētiones. Et ideo maxime hîc nō notauit eius correctionē: quaſi remittendo te ad conſiderationē ſuperioris deſcriptionis,ſcilicet electuarii Indi maioris : vbi iam deſcripſerat ipſam ſcāmoneā, non ſolùm in pomo decoctam,verùm etiā & bonam ſpecificauerat,quod quidē minus neceſſe erat,quoniā nulli dubiū eſt, quòd ſemper abſolute, de bona intelligitur. Mala enim nuſquam eſt admittēda,niſi in aliquibus magnis cauſis iudicatum fuerit conuenire. Et tunc nō quia mala,ſed quia competens illi cauſæ , cuius malignitas tunc reſpectu boni effectus conſequendi, pro bonitate ſuſcipitur, ſicut caro viperæ in theriaca,& ſimilia. Vt optimè Author ipſe in præfato capitulo docet aromatariū,cùm dicit: Et tua intereſt malignarum,atq; incolumium medicinarū, apud te habere differentias,& cætera quæ ſequuntur. Sed animaduertendum, quòd quicquid hic notatum eſt de ſcāmonea,idem intelligendum eſt de coloquintida,turbith, mezereon, eſula, euphorbio, & ſimilibus. Veruntamen hoc intelligendū eſt,quando aliquod huiuſmodi datur alicui, ſiue ponitur in confectionibus cum tota ſua ſubſtantia corporea: nō autem ſic intelligitur,quando alicuius ipſorū petitur decoctio,vel infuſio. Nam quādo ponitur quoddam eorū, vel ſimiliū in aliqua decoctione, vt eſt coloquintida in decoctione cōfectionis Hamech,& ſimilia:& poſtea abiectis ſimplicibus recipitur ipſa decoctio tantùm,tūc coloquintida incorrecta ponitur, quemadmodū in ipſa confectione Hamech dicetur. Lege ibi. De ſcāmonio vel ſcammonia autē, ſiue mauis ſcāmonea vel ſcamonea , quod idem eſt,ſatis clarè ac diligentiſsimè tam à Dioſcoride, Plinio , Serapione , Auicenna , & aliis fide dignis authoribus, quàm etiā ab ipſo Authore noſtro filio Meſuæ deſcribitur. A quibus quoq; & modi ipſam corrigendi,ſiue præparandi, per quàm optimè cōnotantur. Quapropter nō oportet prolixiorem de ipſa declaranda habere ſermonē. Monendi tamē ſunt aromatarii,vt benè inuigilēt, ne in emptione ipſius defraudētur: quia multoties adulteratur, plurimis adulteratio-

Medicamina mala reſpectu morborum fiunt bona.

Scammonium & ſimilia, quādo correcta & quando non correcta ſumantur.

num modis. Etiam sciant, quòd ex tot modis præparandi ipsam, laudabilior habetur modus decoquendi in cytonio. Qui modus ab ipso Authore nostro sæpius notatur. Præterea (quoniã apud Authores,& sæpe apud nostrũ filiũ Mesuæ, scammonea decocta in pomo, aut cytonio legitur) sciẽdum; quòd non est idem, vt aliqui pessimè glossantes illud aut, pro, id est, seu pro scilicet, putant & dicunt: Scammonea cocta in pomo, id est cytonio. Sed quãdo Author dicit: Coquatur scammonea in pomo, tunc nõ intelligit de cytonio, sed de alia pomorum specie, vt per ipsius verba, in capitulo de scammonea clarè patet: & particulariter vbi authoritate Pauli dicit esse cõueniens, aliquando facere decoctionẽ eius in pomo acetoso, aut pontico, causa remouendi ipsius scammoneæ nocumenta. Item in libro Seruitoris, quem Bulchasim appellant, scilicet in modo coquendi scammoneam, vbi primũ cum pomis dulcibus datur præparandi modus, postea cum cæteris rebus inibi assignatis. Item, in septimo Breuiarii filii Serapionis capitulo de pilulis, in illis videlicet quarũ titulus est: Pilulæ quæ conferunt ad ægritudines choleræ citrinæ, & sanguinis, legitur: Scammoneæ assatæ in cõcauitate cytonii, aut mali. Ergo cùm legitur scammonea cocta in pomo, non intelligitur de cytonio, sed de alio pomo non obstante quòd cytonium etiam dicatur pomum.

Scammonij præparandi modi.

Confectio de Dactylis, & est Diaphœnicon, quam scripsit filius Zezar. LXXVI.



DIAPHOENICON idem dicit, quod cõfectio de dactylis. Quæ tametsi à dactylis habeat denominationem, veruntamen dactyli non sunt basis ipsius confectionis, sed turbith, & scammoneã: & quia principaliter turbith eius basis est, vocatur etiam Confectio de turbith, siue Diaturbith: vt probari potest per ipsum Authorem nostrum in cap. de turbith, vbi ponit confectionem de turbith, authoritate Ioannitii, quæ quidem est istamet confectio de dactylis. Et hac etiã de causa principaliter turbith est basis istius confectionis, quia ipsa confectio potius facit ad phlegma, quàm ad choleram. Vocatur autem confectio de dactylis, à quãtitate ipsorum, quam recipit. Author enim noster in hoc suo grabadin ponit ipsam cõfectionem authoritate filii Zezar: in capitulo præfato autem (vt dictum est) ponit eandem, in aliquibus tamen paucis differentẽ, authoritate Ioannitii. Si autẽ Ioanni-

Confectio de turbith. Diaturbith.

tiu

tius fuerit ante filium Zezar, vel filius Zezar ante Ioannitium, adhuc compertum nō habemus. Quamobrem quis eorum alter ab altero acceperit huiuſmodi cōfectionis deſcriptionem, percipere nō valemus. Hoc tamē credimus, ſcilicet quòd eadem deſcriptio diuerſificata ſit ab ipſorum altero, & ob hoc Author vtranq; ponens, poſuit & Authores earū. vnde deſcriptio capituli vocanda eſt, Confectio de turbith filii Meſuæ, ſiue Diaphœnicon &c. ſecundum Ioānitium. Et iſta deſcriptio antidotarii præſentis debet vocari Confectio, ſeu electuarium de dactylis filii Meſuæ, ſiue Diaturbith &c. ſecundum filium Zezar. Qui filius Zezar alio nomine dicitur Hamech, ſiue Mahometh &c. vt melius in confectione Hamech patebit. Diuerſitates autem, quas inuenimus inter vtranq; deſcriptionem, hæ ſunt, videlicet quòd in iſta antidotarii deſcriptione, ſunt ſeptē ſimplicia vltima, quæ in deſcriptione capituli præfati non ſunt. Quæquidem ſimplicia ſunt cinnamū, macis, lignū aloes, & cætera ſequentia. Tria autem priora, quæ tantummodo habentur illhic, ſcribuntur ſub ana partes quatuor. Hic verò tria præfata cum reliquis, quæ omnia inſimul ſunt decem ſimplicia, concluduntur hoc ana, ſcilicet partes ij.s. Item ſcammoneæ in præfata capituli deſcriptione per omnes libros tam antiquos quàm impreſſos cōcorditer, nullóq; volumine diſcrepāte, ponūtur partes duodecim: in antidotario autem deſcriptiones librorū ſuper hoc ſunt variæ, ſcilicet quòd aliqui libri habēt ſcammoneæ partes 12. aliqui verò partes 22. Qui autem habēt 22. partes, ſunt hi, videlicet ex antiquis (quos vidimus) octo libri, & liber impreſſus in vulgari Italico, quem aliquando citamus: quia præſupponimus Latinū vnde trāſlatus eſt. Et ſimiliter Luminare Maius, Theſaurus aromatariorū, & Author additionū in fine pandectæ. Reliquorū autem, tam antiquorū ex manu, quàm impreſſorū, plurima librorū multitudo, habent: ſcāmoneæ partes 12. Sed animaduerte quòd Luminare Maius ſcribēs drachmā pro parte, habet ſcāmoneę ʒ.xj. quia ponit tantū medietatē cōfectionis. Super hoc autē, ſcilicet ſi debent eſſe xij. vel xxij. partes, Doctorū peritiſſimorū determinationem quærimus. Res enim non parui momenti eſt.

De Sahiri, ſiue Sihari &c.

HAbetur in hac confectione ſcriptum, ſimiliter & impreſſum, Penidiarum Sahiri, ſiue Sihari, ſiue ſaphiri, & huiuſmodi conſimilia multa, quæ per diuerſos libros leguntur. Quæ quidem barbara vox (vt nonnulli declarant) ſigni

ficat zuccharum ex quo faciendæ ſunt penidiæ huic confectioni neceſſariæ, diſſoluendum eſſe, ac decoquendũ in aqua decoctionis hordei. Sed quia nobis hoc non clarè conſtat, non approbamus, neque reprobamus. Parum autem facit ad rem, ſi dictæ penidiæ conficiantur cum aqua hordei, vel non.

De Amygdalis.

NOnnulli quidẽ, vt Luminare Maius, & cæteri declarãt eſſe intelligẽdum de amaris amygdalis in præſenti deſcriptione, cùm Author nõ ſpecificet de eis. Sed ex hoc ſequeretur corollariũ, hoc eſt, quòd vbicunq; amygdalæ in cõpoſitionibus reperirẽtur ſimpliciter ſcriptæ, ſemper de amaris eſſet intelligendũ: quod re vera ſecus eſt. Quia quãdo abſolutè ſunt ſcriptæ amygdalæ, ſemper dulces debent intelligi.

Amygdala abſolutè.

Non enim ſuprà in prima deſcriptione electuarii quo vtuntur reges, vbi ſimpliciter ſunt deſcriptæ amygdalæ, poſſunt intelligi amaræ, cùm ipſum electuariũ ſit delicatũ. Et quod in illa prima deſcriptione nõ exprimitur, in ſecũda declaratur, vbi ſpecificatur de amygdalis dulcibus. Nec ſimiliter infrà, in lohoc ſano, & ſimilibus, vbi ſunt abſolutè amygdalæ, poſſunt intelligi amaræ. Item in cõfectione prima electuarij alharif, quod dicitur electuariũ boni ſaporis, in quo leg tur abſolutè oleum amygdalarũ, abſurdũ eſt dicere quòd nõ debet eſſe oleũ de amygdalis dulcibus. Et ſimiliter in electua rio Indo maiori, & cõſimilibus plurimis. Quando autẽ Author vult amaras amygdalas, ſpecificat ſemper de eis: vt feci in Dialacca magna, & in cõfectione de raued ſeni, & in lohoc de pino, & ſimilibus multis. Præterea ad maiorẽ certitudin ſciendũ, quòd filius Serap. in Septimo, cap. ſextodecimo, habet ſuã de dactylis confectionẽ, in qua ſpecificat de amygdalis dulcibus, & non de amaris. Similiter & Auicen. in v. cañ Diaphœniconis deſcriptiones, ſed in duabus primis ponen amygdalas nõ ſpecificat de eis: in tertia autem ſpeciatim po ſuit amygdalas dulces. Ergo concludendum eſt quòd nõ debent eſſe amaræ, vt iuniores volunt. Amygdalæ autem ipſa notæ ſunt quarũ genera ſunt duo, ſcilicet dulce, & amarum. Sed de dulcibus amygdalis meliores ſunt Apuliẽſes, quæ am broſinę cognominãtur, à quodã Ambroſio, in cuius poſſeſ ſione primùm naturæ magiſter eas procreare dignatus eſt.

De modo conficiendi hoc electuarium.

SCiendũ nanq;, quod pro meliori & clariori modo cõfi ciendi iſtud electuariũ, ſiue cõfectionẽ de dactylis, fugiẽ dæ ſunt omnino nugæ aliquorũ neotericorũ, de calculatio

ſoli

solutiuorũ istius & aliarũ plurimarũ compositionũ. Tum propter plurimos ab ipsis errores in calculatione cõmissos, tum etiã, quia non omnes sciunt huiusmodi calculationum summas rectè colligere. Vnde ne detur iuuenibus & minus peritis aromatariis errandi occasio, operæ pretium duximus, scribere in his nostris lucubratiũculis limitatã mellis quãtitatem huic cõfectioni pernecessariam. Quamobrẽ sciendũ primò quòd dactyli, penidiæ, amygdalæ, & similia, tam in præsenti descriptione, quàm in quibuscunq; aliis, nõ sunt ponenda ratione mellis, neq; ratione specierũ, sed per se semper intelligantur. Postea scias, quòd non solùm recta calculatione, sed certa experientia comprobauimus sufficere et in debita proportione esse, mellis boni & despumati partes 300. Et hinc potest sumi regula, pro omnibus consimilibus. Aduerte etiam, quòd penidiæ malè possunt puluerizari. & peius cũ melle liquãtur, & incorporãtur Vnde melius nobis videtur, si faciliter cõtritæ prius, cum modico aquæ hordei, puta cum quatuor aut quinq; partibus dissoluantur (nã de facili hoc modo, lẽto igne liquescunt) & postea cũ melle despumato incorporẽtur &c. Et hoc vtiq; modo nos vtimur vbicũq; in similibus cõfectionib⁹ penidiæ recipiuntur, scilicet ꝙ liquefacimus ipsas cũ aliquo parco liquore, ipsi cõfectioni, (in qua penidiæ sunt cõmiscendę) competenti &c. Postremo notãdũ, ꝙ præsens cõfectio nõ recipit cinnamomũ, sed cinnamũ. Et dosis ipsi⁹ cõfectionis, est, ab aur. iij. vsq; ad ij. nõ autẽ vsq; ad octo, vt in quibusdã impressionib⁹ legit̃. Itẽ dactyli purgati à nucleis, & tunicis, siue pelliculis interioribus, põderãdi sunt ante ipsorum infusionẽ, licet textus dicat: Recipe dactylorũ infusorũ &c. Quia si post infusionẽ põderabis, pl⁹ habebis de aceto, q̃ de ipsis dactylis, in tali põderatione: qđ quidẽ nõ est secũdũ Authoris intẽtionẽ. Et hoc melius probatur, per præfatas Auicẽnæ & filii Serap. descriptiones. Vbi post ipsorũ põderationẽ legitur, infundantur &c. De modo autem infundendi eos, quære in confectione de mezereõ, vbi ponitur regula infundẽdi omnes medicinas.

Modus electuarij de Psyllio &c. LXXVII.



AVTHOREM nostrũ ab operib⁹ Hamech pręsentis electuarii cõfectionẽ sumpsisse, nulli dubiũ est, cũ in fine ipsius descrip. dicat huiusmodi cõfectionẽ à pręfato Hamech. vocari electuariũ trochiscorum, siue electuariũ trochiscatũ, à plu

à pluralitate trochiſcorum quos recipit. Sed ipſe filius Meſuę poſtea denominauit confectionẽ ipſam, electuarium de pſyllio, ob mucilaginem ipſius, quam recipi iubet. Eſt autẽ in præſenti deſcriptione vnus notabilis error per omnes impreſsiones. Videlicet vbi legitur: Aſſari ℥.iiij. verius legendũ eſt: Aſari ʒ.iiij. errore quippe librariorum poſita eſt ibi ℥. pro ʒ. omnes fermè antiqui codices, quos vidimus, concorditer habent Aſari ʒ.iiij. & ſic eſt verum.

De Bugloſſa.

ANimaduertendum, ꝙ multi decipiũtur in Bugloſſo, ſiue mauis Bugloſſa, & boragine, & in earũdẽ ſpeciebus. Deo fauente, in ſyrupo de dignaris oſtendemus quid ſit borago, quid bugloſſa domeſtica, quidve ſylueſtris, Vbi clarè conſtabit, quòd borago neque bugloſſa ſylueſtris (vt vult luminare Maius) neque domeſtica &c. Lege ibi.

De Pſyllio.

PSyllium quidẽ à pulicibus nomen ſibi aſſumpſit. Quam ob cauſam, à Latinis herba pulicaris dicitur. Pſylliũ nomẽ Græcum eſt, & idẽ ſignificat, quod Latinè herba pulicũ. Sed aduerte, ꝙ eſt alia herba pulicaria dicta, quã Græci conyzan nominant, quæquidem forma longè diſtat à pſyllio: ſed ab effectu ſeu proprietate, vocatur pulicaria, ſiue pulicaris: quia teſte Dioſcoride, pulices necat. Hæc autẽ herba pulicaris, quod eſt pſyllium, & ab effectu, & à ſimilitudine ſic vocatur: Ab effectu quidẽ, quia teſte ipſo Dioſcoride, ſi domũ virens importatur, nõ ſinit in ea pulices gigni. A ſimilitudine autẽ, quia ſemen ipſius pulicibus ſimillimũ eſt Monendi etiã ſunt aromatarii, ne decipiãtur in ſemine cuiuſdã plantæ, quæ eſt ſimillima plantæ pſyllii in omnibus: ita ꝙ multi minus periti & ipſam falsò pſyllium nominant, & ſemen eius (quod eſt etiam vt pſyllii ſemen) pro vero pſyllii ſemine recipiunt: & eo vtuntur, non aduertentes, ꝙ tale ſemẽ mucilagine caret. Plantæ ipſæ (vt dictum eſt) ſimillimæ ſunt adinuicem. In hoc tamen cognoſcitur altera ab altera, ſcilicet ꝙ planta pſyllii eſt piloſior, & paucis ſtolonibus creſcit quandoq; etiã reperitur vnicaulis, & ſemen ipſius eſt valdè mucilaginoſum: ecõtra autem illa planta (cuius ſemẽ nõ facit mucilaginẽ) habet pilos paucos, & ſtolones multos. Sed vtraq; planta dodrãtalis eſt. Folia nanq; veri pſyllii, ſimilia ſunt foliis chamæpityos: alterius autẽ plantæ, potius herbæ vocatæ linariæ aſsimilãtur. Locis incultis verũ pſylliũ gaudet. Vnde Romę in ruinis Amphiteatri Coliſei nũcupatis alii

Conyza vocatur pulicaris ab effectu.

Pſylliũ pulicaris vocatur & à ſimilitudine. & ab effectu.

liisq;in locis sæpe propriis manibus collegimus. Præterea animaduertendum ꝙ teste Authore nostro, in suo capitulo de psyllio, nunquam psyllium contritum est ægris propinandum. Sed hoc intelligẽdũ est, de incorrecto. Alioqui ipse Author contradiceret sibiipsi. Quia in Grabadin medicinarum particulariũ, scilicet in fine de ægritudinibus pectoris & pulmonis, in capitulo videlicet de tussi & cõstipatione vẽtris, post syrupum de psyllio, ipse ait: Et quandoq; datur cũ puluere huiusmodi. Recipe psyllii, gummi Arabici, dragagãti, boli Armeni, ana. Da cum syrupo prædicto, & succo linguæ arietis. Igitur cum Author dixerit, datur cum puluere, nõ potest intelligi psyllium hoc in loco non esse conterẽdũ. Sine enim fractione seu contritione sui aliquid nunquam in puluerem redigi potest. Ergo de incorrecto loquutus est in præfato capitulo de psyllio, cum dixit: Contritum autem potui nullo modo propinandum est. Et quòd debeat assari prius quàm conteratur, exẽplũ habemus in tertio Breuiarii filii Serapionis, capitulo decimooctauo, quod est de lubricitate stomachi: vbi propinat ipsum, pri⁹ torrefactũ. Sic enim ait: Et detur in hora somni, aquæ acrestæ ℥.iij. cũ ℥.j. de rob mirtoniorum, cum psyllio & semine acetosæ torrefactis, & gummi Arabico, & bolo Armeno. & spodio. Hæc ille. Et licet hic ipse filius Serapionis non dixerit ipsum semen assatũ esse conterẽdũ, veruntamen cũ posuit torrefactum, nulli dubiũ est, quin debeat conteri. Nã non torrefit, nisi vt corrigatur substantia eius medullaris intrinseca. post cuius correctionẽ, quid obstat vt non possit propinari contritum? Sed si crudũ, sicut est, integrum causa soluendi ventrem sit propinandũ, prius est in aqua, vel aceto, vel alio liquore cõpetẽti infundendũ, & agitandũ, vt fiat mucilaginosum: & sic est administrandum, quia mucilago illa non facit ipsum stomacho & intestinis adhærere, & citius soluit. Et nota, ꝙ psylliũ sustinet multũ de assatione, vt testatur Bulchasis in modo assandi semina. Et ideò oportet ipsum multùm assari, vt calore ignis bene corrigatur pars eius centralis hulceratiua, & maligna. Assatur autem ad aluum constringẽdam, teste ipso filio Mesuæ in primo capitulo secundæ summæ, secũdæ inuentionis, quod est de modis rectificationis medicinarum per modum decoctionis. Vbi ait: Assationis autem in frixoriis & in patella officium, est quandoque addere in virtute medicinę, sicut quando assatur squilla, & fit magis solutiua: & quandoque minuere in virtute, sicut verbi gratia, assatur

Psyllÿ vtendi modus.

psyll

psylliũ, fit humiditas eius minùs lubrica, minùs soluẽs &c. Semen quidẽ psyllii optimè maturum, per decennium seruatur. Multa & alia de psyllio lege apud ipsum Authorem nostrũ in capitulo proprio, & apud Dioscoridem, & cęteros Authores, quæ sanè causa breuitatis studiosis dimisimus.

De Trochiscis ingredientibus hoc electuarium.

NOtandum quòd descriptiones librorum variantur in clausula trochiscorum huius electuarii, scilicet ꝙ aliqui libri habent pulueris diarhodon, seu absolute diarhodõ: & trochiscorũ de spodio, & raued seni &c. Et aliqui habẽt trochiscorum diarhodon, & de spodio, & raued seni &c. Ita ꝙ multi dubitant super hoc, scilicet an ponendi sunt trochisci diarhodon, an pulueres supranotatæ confectionis diarhodon. Nos autem, saluo semper meliori iudicio, tum quia ab Hamech (vt suprà dictum est) vocata est hæc confectio electuarium trochiscorum, tum etiã quia plures libri sunt qui habent scriptum, trochiscorum diarhodon, quàm qui pulueris diarhodon, siue simpliciter diarhodon, tenemus quòd habent esse trochisci diarhodon, & non species confectionis diarhodon. Etiam considerandum est, quòd cùm in supradictam confectionem specierum diarhodon intrent trochisci de spodio, non iterũ Author posuisset dictos trochiscos de spodio in præsenti confectione. Sufficerent enim ipsi pulueres pro vtroq;. Igitur trochisci debent esse, & non species illæ. Præterea sunt nonnulli, vt Nicolaus præpositus & cæteri qui volunt quòd in præsenti electuario, pro raued seni intelligãtur trochisci de rheubarbaro: sed nobis cõtrariũ videtur intelligendũ esse, scilicet simpliciter & absolutè, (vti est) Rauedseni, id est rhabarbarum bonum, & electũ. Nã ipse Author, ne quis deciperetur, intelligendo pro rheubarbaro trochiscos de rheubarbaro, ex eo maximè ꝙ cum aliis trochiscis describitur in prę senti electuario, posuit illud sub nomine Rauedseni, & non rheubarbari: quia trochiscos de raued seni, in hoc suo antidotario ipse non scripsit. Nec dicat aliquis, quia inter raued seni, & rheubarbarũ, præter natale solùm nulla est differentia: ergo trochisci de raued seni & trochisci de rheubarbaro, sunt vnum & idem. Quoniã ad hoc respondebimus (concedẽdo prius raued & rheu esse vnũ & idẽ, & ꝙ seni & barbarum sint patriæ & locorum in quibus oriuntur, nomina: sicut etiam & Ponticum, & Turchinum &c.) quòd sicut infrà pilulæ de raued seni sunt differentes a pilulis de rheubarbaro, non propter raued & rheu, sed pro-

pter

pter aliorum simplicium variationem: vnde ne aliquis deciperetur in ipsis descriptionibus pilularum, nõ vno cognomine titulauit eas, sed alteram de rheubarbaro, alterã verò e raued seni vocauit. Sic etiam idem Author (vt diximus) ne committeretur error in trochiscis de reubarbaro, posuit raued seni, sub cuius vocabulo in isto antidotario non habetur aliqua trochiscorũ descriptio. Præterea omnes libri tã antiqui, quàm moderni & impressi, excepto ipso Nicolao træctato, habent concorditer & absolutè in præsenti descriptione, raued seni, sine trochiscorũ præscriptione. Quapropter concludendum est ꝙ debet esse raued seni, scilicet rheubarbarum bonum, & non trochisci de rheubarbaro.

Electuarium elescoph &c. LXXVIII.



INSCRIBITVR hoc præsens electuarium elescoph. Ab Auic. autem vocatur electuarium Episcopi. Et licet descriptio Auic. discordet in quibusdam ab ista, attamen clarissimè patet esse idem electuarium. Elescoph autẽ, vel est vocabulum corruptum, vel forsan Arabicè significat, quod Latinè Episcopus. Aduertendum tamen, ꝙ per antiquos libros in ista descriptione legitur cinnamũ, & non cinnamomum. Et dosis ipsius electuarii est ab aur. ij. vsque ad iiij. non autem vsque ad iij. vt libri impressi habent. Etiam Auic. in sua descriptione dicit: Dosis integra sit aur. iiij.

Confectio medicaminis quod scripsit Hamech &c. LXXIX.



COMMVNIS opinio est, quòd Hamech fuerit principalis Author præsentis & sequentis confectionum. Necnon & plura alia diuersaque pharmaca cõposuit. Vnde Author noster præter istas confectiones, habet in hoc antidotario multas alias medicaminum compositiones authoritate ipsius Hamech. Vt verbi gratia, electuariũ de psyllio suprà notatum, & confectio de dactylis, & confectio trochiscorum Hamech, & vnguẽtum de lino quod scripsit Heben Zechar, & emplastrũ diachylon primæ secundæ & tertiæ descriptionis, & emplastrum filii Zachariæ, & cætera plura quæ sunt in suo Simplicium libro, & in practica. Sed animaduertendum, quòd ab Authore nostro dictus Hamech, qui est Rhasis, multis citatᷣ modis. Aliquando enim simpliciter Hamech, siue Mahomet, vel Mahemet, quod idẽ est. Aliquando

etiam

Hamech va-ria & mul-ta nomina.

etiam Hamech Arasi, siue Mahemet Arasi. Aliquando Ha-
mech filius Zachariæ, siue Mahemet filius Zachariæ. Ali-
quando Hamech filius Zachariæ Arasi, siue Mahemet filius
Zachariæ Arasi. Aliquando Hamech filius Zezar, siue Ha-
mech heben Zezar. Aliquādo filius Zachariæ, siue filius Ze
zar, siue heben Zachariæ, siue heben Zezar, vt in præfato vn-
guento de lino. Quæ omnia, & alia plura, vt Hamech siue
Rhasis, vel Arasi, vel Razi simpliciter, vnū tantùm & eundē
Authorem significāt. Et propriè Rhasim, qui aliàs Hamech
dicitur. Qui quidem Hamech non est ille, de quo legitur in
exordio canonū nostri Authoris, qui fuit pater Mesuæ, scili
cet auus ipsius Ioannis filij Mesuæ nostri Authoris, qui Ha
mech auus, vt ibi legitur, fuit filius Heli, qui Heli fuit filius
Abdelæ Regis Damasci: vnde Author noster à nōnullis Ioan
nes Damascenus vocatur. Hamech autē dictus Rhasis, sæpe
citatus ab Authore nostro, fuit filius Zachariæ. Ex quo pro-
batur, quòd nō est isdem, vt aliqui putant. Errant etiā pluri-
mi asserentes hoc opus esse Mesuæ, cùm sit clarū, quòd Au-
thor eius fuerit Ioānes filius ipsius Mesuæ. Et indifferenter
scribunt, ac pro vno & eodem, & patrē, & filiū accipiunt. Et
siue dicatur filius Mesuæ, siue simpliciter Mesuæ, semper
pro Ioāne Damasceno filio ipsius Mesuæ intelligūt. In con-
similem quoq; corruptelā & abusionē, nonnulli delapsi sunt,
qui sub vno & eodē nomine, scilicet Serapione, & patrē & fi-
lium indifferēter citant, nō aduertentes, quòd practica Bre-
uiarii nuncupatā, nō est Serapionis, sed Ioānis filii ipsius Se-
rapionis. Hamech autē, & Zacharias, sunt magis Hebraica,
quàm Arabica. Mahomet verò, siue Mahemet, & Zezar sunt
magis Arabica: omnia tamen sunt barbara: & Mahemet idē
dicit quod Hamech, & Zezar idē significat quod Zacharias.
Scribitur etiam ipse Rhasis & aliis præscriptionibus nomi-
num, vt est Albubetrus &c. Pręterea sunt aliqua in ista descri
ptiōe annotāda. Et primò vbi legit̃: Absinthii, hasce, sene, an
℥. j. & in alio ʒ. vj. legatur simpliciter sic: Absinthii, hasce, se-
ne, ana ʒ. vj. Quia illa particula, scilicet ℥. j. & in alio, est ad-
ditio librariorū, qui à pluribus exemplaribus & variis trās-
sumentes, scilicet quòd vnum exemplar habebat ℥. j. & aliud
ʒ. vj. & sic ignorantes literæ veritatem, vtrunq; impresserūt.
Et de hoc certiores nos fecerunt antiqui codices, ex quibus
aliqui (quamuis pauci sint) habent ana ℥. j. reliqui vero om-
nes, ana ʒ. vj. In nullo nempe antiquorum inuenimus vtrū-
que simul cum illa particula, & in alio, vt in impressis legi-
tur.

Ioannes Da-mascenus vocatur Me-sue.

ur. Item, quinq; simplicia quę per impressiones sequuntur, delicet violarum ʒ.xv. epithymi ℥.ij. anisi, rosarũ, fœniculi, na ʒ.vj. non sunt ab ipso filio Mesuæ posita, sed in processu mporũ fuerunt ipsius descriptioni addita, forsan ex cõsilio uorundã peritissimorũ virorũ. Maior enim pars dictorũ ntiquorũ librorũ caret ipsis quinq; simplicibus: nec Lumiare Maius habet ipsa, neq; Thesaurus aromatariorũ, neq; ulgaris impressio ipsius filij Mesuæ. Veruntamen quia no s nõ videntur incõgrua proprietati ipsius cõfectionis, etiã uia hęc cõfectio Hamech habet aliquã affinitatẽ cum Trinera persica & Diasiracost supradictis confectionibus, in uib⁹ aliqua ex dictis simplicibus habẽtur, visum est in ipsa scriptione dimittere ea. Sed monendi sunt aromatarij, vt õ cõmisceant illa in confectionẽ, sine cõsilio & determinaone alicuius medici. De perito semper loquimur. Et hac de usa in descriptione, ipsa simplicia cõclusa & signata posuius. Insuper etiã sciendũ, ꝙ impressiones habẽt dictarũ vio rũ ʒ.xv. antiqua autẽ exẽplaria, in quibus sunt illa quinq; nplicia, cõcorditer habẽt, violarũ ℥.j.s. & sic iudicamus reius. Et huius erroris quanuis nõ sit multi momẽti, quia in ibus tantũ drachmis ipsarũ violarũ cõsistit differẽtia, tamẽ a cõsimiles errores pluries cõmiserũt scriptores & impresres, visum est nobis declarare causam. Notauimus quidẽ prà, scilicet in electuario, cuius titulus est: Modus electua i de citro, ex inuẽtione nostra, qualiter librarii imprudenr pluries decepti sunt, vertẽtes vnũ semis in vnũ quinq;, le ibi. Igitur antiqui libri qui habẽt ipsa simplicia, habẽt (vt ximus) violarũ ℥.j.s. hoc modo, aliqui verò ℥.j.& ß.& alii sine copula sic, ℥.j.ß. Scriptores postea (vt putamus) verrũt illud, s, longũ in paruũ & retortũ, cõsimile characteri achistarũ quinq; significãti: vnde impressores arbitrantes um numerũ non, j.s, sed 15. hoc est quindecim significare, npresserũt xv. Hinc correctores librorũ considerantes esse agnã quãtitatẽ violarũ ℥.xv. falsò credẽtes stare ibi vnciã, o drachma, permutãtes, posuerũt violarũ ʒ.xv. Sed re vera t dictũ est) rectius est ℥.j.s. Contrariũ autẽ huic mendũ, & eadẽ erroris radice generatũ, est in cap. de Rheubarbaro ostri Authoris. Videlicet vbi legitur, ꝙ rheubarbari ʒ.j. cõrt casui, & pcussioni, cũ duob⁹ granis mumiæ, & cũ grano o & dimidio rubeæ tinctorũ: quo in loco, verius ipsius rũ æ debẽt esse grana quindecim, & nõ vnũ & dimidiũ. Habet enim libri antiqui in dicto loco grana qndecim, vt ad-

q

huc extant aliqua exemplaria quæ habent ſic,gr.xv.vel ſic 15,
& ex hoc ſecundo modo librarij decepti ſunt, putantes eſſe
granū & dimidiū:quia iam in vſum venerat corruptela ſcri-
bendi illud,5,pro ſemis.Etenim nō eſt rubea tantę maligni-
tatis,operationis,vel potentiæ, ꝙ nō poſsit de ea propinari
in maiori quantitate. Nam Auicen.cap.de rubea ad conſimi
les paſsiones, propinat drachmā integrā cū duabus rheubar
bari drachmis:ergo hic nō eſt magna quantitas quindecim
grana. Itē ad maiorem probationē rei,Pandectarius cap.de
reubarbaro,in authoritate ipſius Ioannis filij Meſuæ.in eo-
dem loco, habet grana quindecim. Et ita eſt ſecundū verita
tem.Et licet Manardus in annotationibus capituli rheubar
bari ipſius filij Meſuæ dicat, ꝙ mumiæ,ſicut & rubeæ,eo in
loco ſit parua doſis,veruntamen parcat nobis ſua excellētia
ꝙ in hoc non rectè ſe habuit:quia portio ſiue doſis mumia
eſt ſatis & ſufficiēs.Nam vt probari poteſt per Serap.& Aui
& quāplures alios,in proprio cap.de mumia, nunquā prop
natur mumia in magna quātitate. Ad ſummū vltra vnū Ki
rat, quod cōtinet podus quatuor granorū hordei,non legi
mus ipſam à quoquā propinatam eſſe. Ergo illhic quātita
duorū granorū,nō eſt tā parua, vt ipſe Manard.aſſerit, im
eſt ſufficiēs & ratiōabiliter poſita. Sed qa hoc nō eſt pſent
diſputatiōis,dimittimus.Quia ſi maior cōmoditas affueri
loco ſuo(Deo cōcedēte)meliꝰ declarabit̃ .Hoc tñ nō ignorā
dū,ꝙ mumia vera nō eſt iſta, qua cōiter vtūtur aromatari

De Coloquintida.

Coloquintidis, Scāmonij, Turbith & similiū vtendi modus.

LIcet ab Authore dicatur, quòd Coloquintida, ſcammo
nea, turbith, & ſimilia non ſint ægris propinanda, ni
correcta:tamen hoc(vt ſuprà diximus)intelligitur, quand
ipſa ſimplicia cum tota ſua ſubſtātia dantur. Quādo aute
ex eis recipitur decoctio tantùm, vt in pręſenti deſcriptio
ne,nō oportet vt ſint correcta priùs:quod quidē magis pro
batur in coloquintida,quàm in aliis.Quoniā ſi aliquis po
fuerit in præſentis cōfectionis decoctione coloquintida
correctā,ſcilicet trochiſcos alhādahal,propter magnā qua
titatē diuerſorū gūmi,quā ipſi trochiſci recipiunt,decoct
ipſa erit nimis mucilaginoſa, & inde ad colandū minùs h
bilis,&c.Quapropter coloquintida,& cętera decoquēda
præſenti deſcriptione,& ſimilibus, debēt eſſe incorrecta.

De Scammonea in medicinis commiſcenda.

AVthor noſter in præſenti & ſequenti cōfectio nibus
in electuario roſato, alijſq; in locis, præcipit Scām
nea

neam esse decoquendã:quod quidem fieri debet iuxta suam doctrinã. Et ipsa scãmonea debet esse priùs præparata. Nec audiẽdi sunt illi qui dicunt, ꝙ hic & in cõsimilibus, vbi Author ordinat ipsam scãmoneã cũ aliis rebus esse decoquẽdã, nõ debet esse priùs cocta in cytonio, seu alio modo præparata: asserẽtes ipsam in tali decoctione satis præparari. Author enim noster loquẽs cũ peritis, & nõ cũ pueris & inscijs, nouit semel dictũ nõ esse necesse multoties ac sæpius replicare. Dixerat nãq; in canonibus, ꝙ medicinæ nõ sunt administrãdæ, nisi priùs pręparẽtur. Quod quidẽ declarauimus esse intelligendũ de illis, quę recipiũtur cũ tota sua substantia: Scãmonea autẽ semper recipitur cũ tota sua substãtia, ergo semper debet priùs pręparari. Scãmonea etenim bona fit ex lacte plãtæ eius, & nõ est vt turbith, coloquintida, mezereon, & similia. Quapropter cũ ponitur in aliqua decoctione liquefit, & nihil de ea restat proiiciendũ, sicut de turbith, &c. ergo nõ debet administrari, nisi pręparata. Nec de decoctione pręsentis cõfectionis, postquã recepit zuccharum, & scãmoneã, est aliquid abiiciẽdũ. Ergo (vt diximus) præparata apponẽda est. Lege etiam de hoc in cõfectione de manna.

Scãmoniũ semper correctum accipitur.

Et aduerte, quod diximus de scãmonea bona, lactea nihil restare: quia de mala (vt mox dicemus) restat. Præterea sciendũ ꝙ Scãmonea nõ est tantę debilis texturæ, ꝙ in sua præparatione semel cocta, non possit adhuc aliquid de decoctione sustinere. Tua enim interest semper in decoctione pluriũ rerum, facere ipsarũ gradationẽ. Quapropter ipsa scãmonea in omnibus decoctionibus, in quibus recipitur, potest vltimũ locũ tenere. Et sic Author in præsenti descriptiõe posuit ipsam in fine, post zuccharũ. Et ꝙ scãmonea cocta in pomo & similib. potest iterũ aliquã sustinere decoctionẽ, exemplũ habemus suprà in electuario de psyllio: vbi Author ꝑcipiens recipere scãmoneã coctã in pomo, subiũxit: Et coquatur cũ facilitate, &c. Postremò notãdũ, ꝙ semper Author intelligit cũ petit scãmoneã, vt sumatur de optima. s. de illa, quæ fit ex solo lacte ipsius plãtæ: de qua quidẽ pluries mediãtibus fratribus nr̃is, habuimus in ꝓprijs cõchulis, in quib⁹ colligit, & adhuc apud nos habem⁹ aliquas. Quæ quidẽ scãmonea lactea: si in aliquo liquore dimittit, liquatur tota, & apud ignẽ citius. Et ideò Author ꝑcipit ipsam apponi in decoctione, vt ob eius liquefactionẽ meliùs incorporet cũ aliis simplicib. Sed nostris tẽporibus, non ampliùs cõmuniter exportatur de illa optima. Hæc autẽ qua vtimur, vel quia (vt creditur) ex

Scãmoniũ bonũ quomodo probetur.

Scãmoniũ absolutè.

succo & lacte, vel ex alterius rei admistione factitatur, non liquescit tota. Imò apponitur pulverizata, & denuò magna pars ipsius in vnũ congeritur, & restat. Nec omnino potest bene cum aliis simplicibus incorporari. Quã ob causam, sal uo semper alio meliori modo, optimũ nobis videtur, pulverizatã cum aliis pulueribus apponere ipsam, post perfectam aliarum rerum decoctionẽ, hic & vbiq;, vbi intrat. Qui modus à nonnullis peritis aromatarijs hodie obseruatur.

Confectio alia Hamech &c. LXXX.

De Myrobalanis.



HAC de causa hucusq; distulimus de Myrobalanis facere declarationẽ, quia in descriptione præsentis secundæ cõfectionis Hamech, est locus nõ absq; bona declaratione transeundus: propterea ꝙ in magnã cõfusionẽ inducit mentem legẽtis, cùm propter malã punctorũ distinctionẽ, tum etiã propter paruã aliquorũ hominũ peritiã. Vnde cùm per impressiones legitur in præsenti descriptione: Recipe myrobalanorũ nigrorũ, chebulorũ, &c. & cùm nõ sint hic nisi duæ species ipsorũ myrobalanorũ, ab imperitis equidẽ tres falsò existimãtur. Nam verũ est, ꝙ nigri absolutè descripti siue nigri Indi, sunt ijdem qui & Indi: vt omnes cõmuniter tenẽt, & clarissimè habetur per descriptiones tam Authoris nostri filij Mesuę, quàm etiã aliorũ qui de ipsis pertractant. Loca autẽ aliqua tangemus, in quibus ipsi Authores de vna sola specie loquẽdo vtrunq; vocabulũ ponũt: & per se vnusquisq; intelliget, ꝙ nigri Myrobalani sunt illi, qui cognominãtur Indi: & ꝙ intelligitur vna sola res tantũ, & nõ duę. Vnde in cap. primo de Myrobalanis Authoris nostri, quod est de tribus generibus, siue speciebus myrobalanorũ (cuius tituli librarij, vt istius descriptionis & similiũ fecerũt, & corruperũt literã primo) cùm legitur: De Myrobalanis citrinis & nigris, & Indis. rectius legendũ est: De Myrobalanis citrinis, & chebulis, & Indis. Vt est in omnibus exẽplaribus antiquis quos vidimus, ac etiã in libro de vulgari impressione. Igitur cùm dicit ipse Author in præfato cap. Et nigri Indi sunt, in quibus iam peruenit cõpletio, & maturatio, &c. non intelligit de duabus, sed de vna tantùm specie: quia in ipso cap. (vt diximus) de tribus generibus, siue speciebus tantùm loquitur, scilicet de citrinis, de chebulis, & de nigris cognominatis Indis. Si enim Indi fuissent alij ab nigris, contra omnium

Myrobalani nigri absolutè.

omnium doctorum opinionem, esset alia species Myrobalanorũ, ab ipsis doctorib⁹ nõ declarata. Similiter vbi dicit Author in ipso cap. Nigros quoq; Indos, in quinq; laudauerũt proprietatibus &c. Et in cap. de epithymo, vbi dicit: Cõfortatur autẽ operatio eius, in multiplicatione quantitatis ipsius, & associatione rei cũ eo multiplicãtis effectũ eius. Sicut sunt Myrobalani nigri Indi propriè. Et aliis in locis. Serap etiã in cap. de Myrobalanis ait: Species Myrobalanorum sunt quatuor: citrini, & nigri, & sunt illi qui nominantur Indi: & chebuli, & seni citrini. Et infrà: Nam nigri secundũ veritatẽ sunt Indi, sicut nominant omnes. Et cap. de ligno aloës, ipse Serapio declarãs lignũ aloës Indũ bonum cognosci per hoc nomẽ Indũ solũmodo, dat exemplũ de Myrobalanis nigris, qui cognominantur Indi, authoritate Abohanifæ: Melius verò (inquit) est Indũ. Et quãuis plures eius species sint in India, vna tamẽ ex speciebus ei⁹ habet cõmunitatẽ cũ eis in hoc nomine, adeò ꝙ nõ dignoscitur nisi per hoc, vnde sicut si nomines Myrobalanos nigros Indos. Hæc ille. Tanquã si diceret, sicut Myrobalani nigri sunt illi, qui absolutè dicuntur Myrobalani Indi: sic lignũ aloes bonũ, Indum, est illud quod absolutè dicitur lignũ Indũ, siue lignũ aloes Indum. Item Auicenna secundo cañ. cap. de Myrobalanis loquitur, dicens: Eorũ alij sunt citrini immaturi, & alij sunt nigri Indi, &c. Similiter & Pandect. & alij plures. Sed dicet aliquis. Si hæc duo nomina significant vnum & idem, ad quid Authores posuerunt ambo in suis descriptionibus? sufficiebat enim vno tantùm vocabulo describere ipsos. Ad hoc respondendum ꝙ Authores ipsi non frustrà posuerunt nigros Indos, sed vt ne quis deciperetur in nigris, addiderũt Indos: quia ex chebulis etiã (vt ait Serapio) reperiuntur & citrini, & nigri. Verba quidẽ Serapionis, capitulo suo de Myrobalanis, hæc sunt: Et ex chebulis quidã reperiuntur citrini coloris, & quidam nigri, &c. Ad differẽtiam ergo nigrorum chebulorum, posuerunt nigros Indos. Sed animaduertendũ pro declaratione præsentis confectionis, ꝙ chebuli, & citrini, verissimè sunt ex vna & eadẽ arbore. Et citrini quidẽ sunt immaturi, chebuli verò maturi: in qua quidẽ maturatione, ex citrinis, nigri efficiũtur. Et ideo (vt sunt) nigri chebuli dicuntur. Et vt patet per Serapionẽ, vtriq;, scilicet maturi & immaturi, vocãtur chebuli. Sed immaturi, dicũtur chebuli citrini: maturi verò (vt iam diximus) chebuli nigri appellantur. Absolutè autem per chebulos intelligũtur chebuli nigri: & per

Myrobalani nigri dicũtur Indi.

Myrobalani citrini.

Myrobalani chebuli.

Myrobalani chebuli absolutè.

Myrobalani citrini absolutè.

citrinos, intelliguntur chebuli citrini. At per nigros absolutè, non intelliguntur chebuli nigri, sed myrobalani Indi nigri. Qui Indi ideò antonomasticè dicuntur nigri quia sunt cæteris nigriores. Et hoc totũ apertissimè colligitur ex verbis dicti Serapionis dicentis: Et errãt aliquando quidam ex apothecariis, qui vendunt nigros in colore ex chebulis, loco myrobalanorum nigrorũ. Nam nigri secundum veritatem, sunt Indi, sicut nominãt omnes. Et ex chebulis quidam reperiuntur citrini coloris, & quidam nigri. Et nigredo quæ est in eis, non est, nisi propter ampliorẽ moram, quam ipsi protraxerũt in arbore sua. Et sunt pinguiores & carnosiores citrinis in colore, propterea quòd ipsi fecerũt morã in arbore, qua re ipsi receperunt amaritudinẽ ampliorẽ. Et illi qui colliguntur acerbi, sunt citrini. Hæc Serapio. In præsenti igitur descriptione, cùm Author dicat: Recipe myrobalanorũ nigrorum, chebulorũ & Indorum, non est error in litera, licet sit malè punctata, & illud nigrorũ refertur ad chebulorũ. Et sic sunt duo ipsorum genera tantùm, quæ Doctor quærit in ista cõfectione, scilicet quærit nigros chebulos, & indos etiã nigros. Et posuit nigros chebulos, ad differentiã citrinorum chebulorum. Quapropter, inter nigrorũ & chebulorum dictiones in præsenti descriptione nõ debet esse diuisibilis punctus, siue cõma, nec copula, vt in impressionibus legitur. Et sic sunt duo myrobalani, & nõ tres. Et per consequens, summa medicinarũ istius confectionis sunt res 23. & non 24. vt Author nouarum additionũ declarationũ, in hoc antidotario scripsit. Præterea, si illud nigrorũ fuisset error, siue additio librariorũ (vt quidam ex iunioribus autumant) nõ esset ita concorditer scriptũ in cunctis antiquis codicibus, quos vidimus. Igitur textus verus huius lectionis, vt ex antiquis præfatis libris accepimus, talis est: Recipe myrobalanorum nigrorum chebulorũ, & Indorum, & epithymi, ana &c. Myrobalanorum autem species principaliores sunt tres, scilicet citrini chebuli, qui absolutè dicuntur citrini: & nigri chebuli, qui absolutè dicuntur chebuli: & nigri Indi, qui absolutè dicuntur Indi. Et hæ tres vno & eodem capitulo, ab Authoribus describuntur. Quanuis à præfatis Serapione & Auic. in ipso cap. quatuor ipsorũ species assignentur, scilicet citrini chebuli, Indi, & seni, siue sinii. Et hæc vltima species, myrobalanorum, quæ ab ipsis describitur, quia nõ quæritur, non defertur. Et propterea non habetur, nec cognoscitur. Et per consequens abolitus est eius vsus, & cõmuniter inter myro-

bala-

alanorum species ampliùs non cõputatur. Tres autẽ prio-
es antedictæ species præferuntur omnibus aliis: quãobrem
uandocunq; leguntur in aliqua descriptione absolutè tres
nyrobalani, semper intelliguntur ipsi, scilicet citrini, chebu-
i, & Indi. Et exemplum habetur in pilulis stomachicis. Lege
oi. Connumerantur etiã inter myrobalanos, & bellericorũ,
: emblicorum fructus. Et quãuis nonnulli negẽt ipsos esse
nyrobalanos, ob id, quia de ipsis Authores separatim capitu
a faciunt: tamen cõmuniter pro myrobalanis tenẽtur, & in-
er ipsos vbiq; cõnumerantur. Et sic ipsorũ omniũ sunt sex
enera, siue species. Sed quia (vt diximus) myrobalani seni
õ sunt in vsu, nec exportãtur ampliùs: cùm simpliciter au-
em reperiuntur scripti myrobalani omnes, intelligũtur illi
uinque vsitatiores & notiores tantùm, scilicet citrini, che-
uli, Indi, bellerici, & emblici. Ob quorũ frequentiorẽ vsum,
onsueuerũt plurimi dicere, quòd nõ sunt nisi quinque my-
obalani. Sed subintelligũtur vsuales, & notiores. Alioqui si
on esset ita, Serapio cõtradiceret sibi ipsi: quia in cap. de em-
licis & bellericis, ait: Et quãdo adunãtur omnes tres species
nyrobalanorũ, cum emblicis, & bellericis &c. Nam in cap.
e myrobalanis (vt patet) non tres, sed quatuor scripsit my-
obalanos. Igitur in præfato cap. de emblicis, cùm dixit tres,
suales & notiores intellexit. De myrobalanis quidẽ Græco-
um antiquitas (quod sciamus) nõ scribit cap. neq; seniores
atini, tamẽ quandoq; meminerũt ipsorũ in suis cõpositio-
ibus. Vt exẽpli gratia, Galenus in 8. de medicamẽtorũ com-
ositione secũdũ locos, scripsit myrobalanos citrinos, quos
hrysobalanos vocat. Inquit enim capitulo, ad iliosas sto-
nachi subuersiones: Cõpositũ ex huiusmodi est medicamẽtũ.
Opiũ etenim, & rosæ, & psyllii succus, ex refrigerãtiũ genere
xistũt. Nardi aũt spica, chrysobalanus, ex digerentiũ robo-
antiúmq; &c. Arabibus autẽ credendũ est, quicquid de hu-
iusmodi simplicibus scribitur. Igitur concedendũ est, ꝙ sunt
ex ipsorũ genera, seu species, sed quinque magis vsuales, &
otiores. Author enim noster, & cæteri, qui quinque tãtùm
cripserunt, de vsitatioribus quinque præfatis intellexerunt.
Tenentúrq; cõiter hi, qui in officinis habentur vsuales, verè
esse illi, de quibus loquuti sunt Doctores. Verũtamẽ nullus
est qui possit hoc probare, cùm nõ sit qui describat de ipsorũ
forma, neq; plantæ ipsos producentes à quoquam notãtur,
quas (vt ex ipsorũ scriptis cognosci potest) sicut & nos, ita &
ipsi minimè propriis cõspexerũt oculis. Igitur mercatoribus

Tres myrobalani absolutè.

Myrobalani omnes.

siue negotiatoribus de hisce rebus, & similibus, multos ante annos data est fides, impræsentiarum autem, & ipsis, & communi vsui tribuitur veritas rei, quia de ipsorum experientia, circa infirmos, non ita mirabiles subsequuntur effectus.

Modus electuarij rosati &c. LXXXI.



ESCRIPTIO presentis electuarii rosati est clara. Et hoc electuarium est necessarium in conficiendis pilulis aggregatiuis ex inuentione nostra, & pilulis de hermodactylis, secundæ ac tertiæ descriptionum præsentis antidotarii. Quodquidem electuarium rosatum, aliter dicitur catharticum rosatum, & laxatiuum rosarum. Et licet à Nicolao ponatur electuarium solutiuũ rosarum, quod sub nomine electuarii de succo rosarũ intelligitur: attamẽ in pilulis præfatis ponendũ est electuariũ rosatũ presens. Nota, quòd vbi dicit Author in præsenti descriptione: Coquãtur omnia cũ facilitate super ignẽ, qui sit sicut cãdela. intelligitur quòd ignis debet esse paruus, & vniformis à principio vsque ad finem.

Catharticũ rosatum. Rosatum laxatiuum.

Confectio Alfescerae quam scripsit Democritus &c. LXXXII.



X Democriti quidẽ operibus Author (vt ipse scribit) accepit præsentẽ confectionem, quam etiam ipse author capitulo de fescera annotauit. In quo cap. descriptio ipsius habetur syncerissima. In hoc antidotario autẽ, per varias impressiones, quotidie pluribus scatet erroribus. Nam in quibusdam impressionibus fallò legitur in præsenti descriptione: Squillæ assatæ, pinearũ mundatarũ ana ʒ.j.s. rectius legendum est, ana ℥.j.s. item, in plerisq; paruis impressionibus, vbi legitur nucis muscatæ &c. ana ℥. ij. verius ibi debet legi, ana ʒ.ij. Item in magnis impressionibus, cũ additionibus nouis, vbi legitur, sticados ʒ. & ß. deest ibi numerus drachmarũ: & licet à peritis, cùm sit vnica drachma, possit intelligi: tamẽ pro simplicioribus clarius legitur sic sticados ʒ.j.s. Itẽ generaliter per omnes impressiones, dosis magna ipsius confectionis est imminuta in vna drachma: videlicet vbi impressum est à ʒ.ij, vsq; ad iiij, rectius à ʒ.ij, vsq; ad v. Hęc breuiter notauimus, & ita fatemur esse scripta in omnibus ferè antiquis exẽplaribus quæ vidimus, tam in dicto capitulo de fescera, quàm in antidotario: & similiter est per omnes impres-

reſsiones, in præfato capitulo duntaxat. Et aduerte quòd præcipitur hæc confectio nõ citra ſex menſes propinari, ob quãtitatẽ feſceræ & ſquillæ quam recipit. Ab ipſa feſcera denominationẽ accepit ipſa cõfectio, tanquam à baſi ſua &c.

De Feſcera & Feſcereſim.

FEſcera, ſiue feſera, vel feſira, ſiue alfeſcera, & conſimilia plura, Bryoniam (quæ & vitis alba Latinè, & vulgò cucurbita ſyluatica, & Græcè Ampelos Leuce dicitur) ſignificant. Planta notiſsima eſt. Facit de ea Author noſter capitulum in quo cap. etiam & feſcereſim deſcribit, quæ eſt bryonia minor, cuius nomẽclaturæ ſimiliter multæ ſunt. Vnde à quibuſdam dicitur Bryonia minor, ab aliis Tannũ ſeu tannia, à nonnullis vitis nigra, ſiue (vt Græci vocant) Ampelos melana vocatur. Ab Authore noſtro autẽ feſcereſim, ſiue fereſim &c. appellatur. Et hæc etiam cognoſcitur. Satis nempe de eis dictum eſt ab Authoribus tam Græcis, quàm Latinis, quàm etiam Barbaris. Quapropter non viſum eſt nobis, de ipſis aliud eſſe neceſſariò declarandum.

De melle Paſſularum.

VAriæ ſunt Doctorum opiniones, in conficiendo ſeu pręparando hoc paſſularũ melle. Nonnulli quidẽ cum uuis paſsis & apum melle illud conficiunt, vt Luminare Maius & cæteri. Pleriq; verò ex paſſulis in aqua decoctis & preſſo expreſsis, quod exprimitur ad ignem cõportant, donec ad mellis ſpiſsitudinem decoquatur: idq; mel paſſularũ vocant. Vt eſt dominus Ioannes Matthæus, in ſuo conſilio de lepra: quem etiã citant Nicolaus Prępoſitus, & alii plures. Alii etiã aliter parãt. Veruntamẽ nobis magis placet illud quod eſt ex ſolis paſſulis, & aqua confectũ. Quia intentio Authoris etiã (vt opinamur) eſt vt fiat ipſum mel paſſularũ, abſq; cõmuni, ſiue apum melle. Quoniã ſi voluiſſet in præſenti cõfectione, præter mel paſſularũ, mel cõmune, poſuiſſet vtrunq;, vt fecit in lohoc de pino: vbi primũ poſuit mel paſſularum, & poſtea confecit cũ melle tabarzet, quod eſt mel album cõmune. Vel poſuiſſet paſſulas, & cõfeciſſet cum melle; vt fecit ſuprà, ſcilicet in confectione Hamech ſecunda, & in multis electuariis & confectionibus. Quapropter iudicamus hoc mel paſſularum ſiue paſſularũ, faciendum eſſe ex ſolis paſſulis & aqua, abſq; apum melle. Et hic eſt bonus modus faciẽdi ipſum. Sumatur quantitas ſufficiẽs optimarũ paſſularũ, & ſubmergatur in aqua pura competenter calida, & dimittatur per ſpatium duodecim horarũ, vel circa, deinde reducatur ad ignẽ,

Mel Tabarzet.

Mellis paſſularum conficiendi modus.

& dimittatur feruere donec discoquãtur passulæ: postea coletur, & colatura illa ad lentum ignem iterũ decoquatur, donec ad mellis spissitudinem deueniat, & in vase vitreato vsui reseruetur. Cui aũt magis placebit passularũ mel, quod Luminare Maius describit, apud ipsum requirat, in lohoc de pino.

Confectio mannæ ex inuentione Galeni. LXXXIII.



QVAMPLVRIMI nempe sunt, qui negant (cõtra textum Authoris) Galenũ fuisse pręsentis cõfectionis mãnæ inuentorẽ, ob id, quia de manna vsuali Græci (vt ipsi dicunt) nõ pertractant. Veruntamẽ nos nõ possumus credere filium Mesuæ scripsisse mendacia. Cùm nõ solùm in principio huius descriptionis, & in fine ipsum Galenũ citet, verũ etiã & in cap. de manna, videatur de hac eadẽ cõfectione intellexisse, dum Galenũ citans, dixit: Galenus autẽ ipsum cum scammonea permiscuit, & operabatur cũ eis. Et similiter in cap. de scammonea, authoritate ipsius Galeni scribit: Inquit Galen. Miscui scãmoneã cũ sextuplo ipsius mannæ, & triplo eius succi rosati, post bonitatẽ coctionis eius in pomo &c. Vbi etiã tacitè præsentẽ confectionẽ tetigit. Credimus autẽ, quòd vel apud Arabes, aliqua alterius Authoris opera, falsò ipsi Galeno attributa, tũc forsan erant: ex quibus hæc, & alia plura ab ipsis attestata (quæ in nullo Gal. volumine reperiũtur) ipsi Arabes excipiebãt, vel ipsi Arabicæ linguæ Doctores habebant aliqua Galeni opuscula, quæ in præsentiarũ (vt suprà in Triphera Galeni diximus) desiderãtur. Nã pro certo scimus ipsum Galen. de hoc simplici, scilicet de mãna loquutum fuisse (quãuis sub alio nomine) in tertio de alimentis, cap. 38. secundum antiquã translationẽ, vbi loquitur de melle aereo, siue de melle roris. Quapropter potest esse, quòd sub nomine mellis aerei, aut roris, in aliquo suo opusculo (quo nos caremus) ipse Galenus scripserit præsentem confectionem, quam Author noster transcribẽs, mel aereum in mannam verterit. Et vt lector bene consideret an Galenus de hoc manna intellexerit vel nõ, quod ipse de aereo melle pręcitato libro & capitulo scripsit, subnectimus. Ait enim: Alimentorum materia omnis vsque huc duplicibus generibus cõprehensa, alterũ quidẽ ipsorum ex plãtis habuit, alterũ ex animalibus, ab vtroq; autẽ ipsorũ separatũ est mel. Fit quidẽ enim super folia plantarũ: est autẽ neq; succus ipsarum, neq; fructus, neq; pars, sed eiusdem generis quidẽ cum rore: atta-

Mel aereũ.

men

en nec continuè, nec cõsimiliter illi fit copiosum. Noui au m quandoque æstatis tempore, plurimum super folia arborum, & ruborum, & quarundã herbarum inuentũ: vt ab agricolis ludentibus diceretur, Iupiter pluit mel. Præcesserat item nox quidem quieta, in ęstate media: tempus enim erat æstatis tunc. Calida autem & sicca cõplexio aëris in præcedenti: & quidem videbatur peritis circa naturam, ex terra & aquis vaporem bene subtiliatũ & digestũ à Solari caliditate à superueniente in nocte frigiditate commassatum, congregatum esse. Apud nos quidem igitur raro videtur hoc factũ. In monte autẽ Libano, secundũ vnũquenq; annum non paucũ: quare extendentes super terrã coria, & detergẽtes arbores suscipiunt defluens super ipsa, & ollas & lagenas replent melle: nominãtes ipsum roris mel, & aëris mel. Hactenus ille. Et nõ solũ Galen⁹ cognouit hoc mel aëreũ, verũ etiã & Theophrastus libro tertio de historia plãtarũ, cap. nono, ipsum tãgit, cũ de robore scribit, dicẽs: Ergo nascitur vel hic melleus humor cælo cadẽs, nec aliis magis insidẽs frõdibus. Igitur ex his colligitur ꝙ mel roscidũ, aut aëreum antiquorum, manna nostrum est: de quo aliqua subsequuntur. *Mel roris, vel roscidũ.*

De Manna, & Manna thuris.

MAnna quidẽ aliud est apud Græcos, & aliud apud alias nationes. Apud Græcos nẽpe mãna est quidã puluis thuris. De quo mox inferi⁹. Qui quidẽ puluis, ne Latini medici & aromatarii cõfunderẽtur, intelligendo alterũ pro altero, à peritis interpretibus, cũ additione thuris, id est manna thuris scribitur. Et ita in operib⁹ Græcorũ Latinitati donatis, plerũq; legitur. Quãdoq; etiã in aliquo prędictorũ opere, manna simpliciter legitur: & illud idẽ est, scilicet manna thuris. Ab inconsideratis interpretibus autẽ, in hoc & simili bus, sæpius librorũ sensus confunduntur. Manna autẽ siue manhu vltima acuta & indeclinabiliter, Hebraicè idẽ est: & Latinè interpretatur, quid est hoc? Et propriè est quod paulò superius diximus, scilicet mel roris, siue pinguitudo aeris siue mel aereum: quod nos cõiter ab illo vocabulo Hebraico, inflexo per primã declinationem Latinã, mannã simpliciter vocamus. Similiter & Arabes, & nationes aliæ Barbarę vt plurimum, fermè vt Hebræi, aut Latini nominant. Mannam quidem Hebræi primũ in deserto cognouerunt, quo per quadraginta annos miraculosè pasti sunt. Nec antea viderunt, propterea mirabantur dicentes. Quid est hoc? quasi dicerent: Res incognita nobis. quid est hoc? Et quasi *Manna thuris.*

in prouerbium ducentes, admirationem ipsorum, in rei nomen conuerterunt. Hodiernis temporibus manna notissima est, & in Italia pluribus colligitur locis, sed copiosior in Calabria, quæ & Calabrensis manna vbique vocatur. Nulli etiam dubium est, quod quātò recentior est manna, tātò melior. Et ob id, manna orientalis paruipenditur in Italia: quia non potest haberi ita recens vt Calabrensis. Sed sciendum quod duplex est manna, scilicet vna aërea, quæ cadit tanquā ros, super vniuersas arbores, & plantas, & lapides &c. quam quidem vocamus mannam cælestem, siue mannam aëream. Et propriè est mel roris supradictū. Alia manna est, quę particulariter ex fraxino, & orno colligitur. Quàm certè specialiter ipsæ arbores ex se producunt, sicut gummi cæterę arbores: & huiusmodi vt plurimum est Calabrensis. Quæ res nempe apud ipsos Calabros notissima est, & rationabiliter probatur ob hoc, quia in caudicibus & truncis, siue ramis ipsarum arborum copiosior, q̄ in foliis reperitur. Quę autē de aëre, sicut ros descendit abundantius recipitur in foliis, q̄ in trunco. Et ratio hoc manifestat, & experientia docuit plurimos. Nam quis audebit dicere, quòd dum pluit aqua prius descendat in truncum, quā madefaciat folia? Etiam quemadmodum pluit aqua æqualiter super arbores & plantas, ita & manna descendit rorando vniuersaliter & arbores & plāas & petras, ac etiam & purum solum. Quare autē postea potius in vna arbore, quàm in alia non multùm distante reperitur? Nónne quia illa arbor ex se producit. & illa non? Itē, si sicut ros descendit semper, quare in extremitatibus & foliis superioribus quæ cælum spectant, ipsarum arborum nō inuenitur, sed in ramis & foliis inferioribus? Sed re vera, nos curiosè, ac studiosè hoc obseruare fecimus: & ita inuenerūt, scilicet quòd ex se illæ arbores producunt illam rem mannā vocatam, quæ liquida fluit ex trunco & ramis superioribus, in folia inferiora, postea cōgelatur &c. Et ad maiorem certitudinē pluries obseruatores ipsi propriis oculis viderūt fluētem mannā scaturire ex quibusdā tuberculis ipsius arboris, quia non vndique per totam arborem fluit, sed in quibusdā specialibus locis generatur, ex quibus locis si sponte exit, est dulcissima: si autē quis locum illū (vnde videt exire mannā) inciderit, exit abundantius, sed efficitur amara propter percussionem, & corticis incisionem: vt ipsi obseruatores experti sunt. Etiam præcisus ramus & domū virens portatus, produxit mannam. Quare concludendum est, quòd arbores

Manna Calabrensis,

Manna cælestis.

Manna ex fraxino & orno arboribus. &c.

fraxinus & ornus,& eis ſimiles ex ſe generant mannã,ſiue
auis gummi dulciſsimum,quod manna dicitur. Nã & Ga-
nus etiam quandoq; vtitur ſucco fraxini,forſan pro eo in-
lligẽda ſit iſta manna,quæ ſcaturit ex fraxino,& ſimilibus
rboribus. Etiam ſuſcipiunt illæ arbores mannam cæleſtẽ
ùm cadit) ſicut & aliæ plantæ. Et quid mirum ſi arbores
oducunt illud gummi dulciſsimũ,quam mãnam arboreã
ominamus? Nónne & arbores,& plantæ generant ſtactem
yrrham, ſtoracem, balſamum, maſtichen, picem, reſinam, *Manna arborea.*
ſimilia plura? Nónne & apes ſimiliter ex floribus quarun
um arborum & herbarum, mel & cerã colligunt? Ergo &c.
olligunt etiam & ipſi Calabri quandoq; mel aëreum, id eſt
annam cæleſtem ſuper varias plantas & ſuper lapides &c.
cut & aliæ gentes: ſed hoc fit raró, & non ita dẽſatur. Arbo-
eam mãnã autem ſingulis annis, circa caniculares dies ante
xtiles pluuias colligunt. Cùm autem pluit, ceſſat fluere. Sed
genus hoc mannæ arboreæ dupliciter colligitur, ſcilicet
na in caudicibus & ramis, quam vocant mannam groſſam *Manna groſſi, & de corpore.*
mannam de corpore: aliam veró colligunt ſuper folia,
uam quidem mãnam finam, ſeu mannam ſubtilem, & mã-
am foliorum nominant. Medici autem noſtri temporis, *Mãna fina.*
udant potius mannam iſtam quæ colligitur per folia. Sed
n rei veritate virtute non differunt, & vnum & eundem or-
um ſiue principium habent: quia quæ colligitur in foliis, nõ
i generatur, ſed ẽ truncis & ramis fluens, cadit ſuper folia
la quæ ex directo habentur ſubter, Non enim in cunctis (vt
iximus) foliis ipſius arboris reperitur, ſed in illis duntaxat,
uæ ex trunco, vel ramis ſuſceperunt. Et hæc ſatis de manna
rborea. Manna autem aërea, ſecundum Arabes, habet plu-
es ſpecies ſeu differentias. Vnde Author noſter in ſuo capi-
ulo de mãna aërea loquens, dicit: Diuerſificatur autẽ ſecũ-
um diuerſitates rerum, ſuper quas cadit. Cadens enim ſu-
er lapides, eſt ſicut guttæ paruæ, quæ congelantur, & fiunt
cut ſemen. Et cadens ſuper plantas, ſuſcipit de virtute plan
arum &c. Etiam vt cõmuniter tenent Doctores apud Ara-
es tereniabin & ſiracoſt ſunt ſpecies mannæ, de quibus iam
n ſuperioribus dictum eſt. Quod autẽ apud Græcos dicitur
anna thuris, nõ eſt thus contritũ, & arte in puluerem reda
tum, (vt aliqui opinãtur) ſed eſt purgamentũ ipſius thuris,
d videlicet, ex thure incõtrito incernit: vbi eſt pars thuris
par corticũ, eius, teſte Galeno, qui libro quarto de Medi-
amẽtorum compoſitione ſecũdum locos, ſcilicet vbi de hul

cerib

ceribus oculorum petractat, ait: Quia verò & mannę aliqu meminerunt, videtúrq; nonnullis nihil à thure læuigato di ferre, sciendũ venit, quòd propriè mannam vocãt, micas thu ris ex magnis fasciculis concussu elisas. Nam fragmenta qu dam exigua corticis thuris ei inhærescunt, vt eiusmodi me dicamẽtum à thure differat, eo quòd exiguũ quiddam astri ctionis assumpserit. Hęc Galenus ibi. Et in libro de Sim plicibus ad Paternianũ, capitulo de thure, ait: Est & tertium minutũ valde, & ruffum, de quo maximè manna conficitu &c. Dioscorides etiã libro primo, ait, Manna thuris proba candore, micarũ frequentia &c. Hoc igitur purgamentum quod apud Græcos vocatur manna thuris, apud filiũ Serap in primo sui Breuiarii, capitulo 12. vocatur farina thuris, & furfur thuris. Ait enim: Et quidam putant ꝙ non est differẽ tia inter farinam thuris, & inter thus contritum: tunc opor tet vt scias, quòd nos nominamus farinam thuris, furfurem thuris, qui cribratur cum cribellis amplis: quibus permisc tur partes subtiles valde corticum thuris, qui præparat plus id est inducit corium &c. Hæc ille. Ex quibus etiam patet, q cribellatio prima fit cum cribro raro, & incenso non cõtri to, & illud quod descendit ex eo furfureum (sicuti est) dicitu manna thuris. Multa & alia essent dicenda de manna: qu quidem tanquàm minùs necessaria dimisimus.

Farina thuris.

Furfur thuris.

De scammonea.

QVamuis suprà, scilicet in electuario Indo minori, & i prima confectione Hamech declarauimus, ꝙ quando cunq; reperitur in aliqua descriptione huius an tidotarii, scãmonea absolutè, semper de præparata intellig tur: tamen pro capitosis quidem, & calumniatoribus, asser tibus hîc scammoneam minimè præparatam esse apponen dã, ob id quia (vt ipsi dicũt) succus rosarum, & mastix ingre diẽtes præsentẽ confectionem, satis præparãt ipsam. Nos a tem dicimus, quòd licet succus rosarum, & mastix sint ex sc moneam corrigentibus: tamen non per hoc author vult h ipsam incorrectam. Quodquidem facillimè probari po test. Nam cùm ipse Author scribat præsentem confectio authoritate Galeni, in qua & posuit scammoneam Anthio chenam absolutè, nec specificauit correctam. in capitulo a tem de scammonea authoritate ipsius Galeni, vbi non n de consimili confectione intellexit, ait: Inquit Galenus: M scui scammoneam cum sextuplo ipsius mannæ, & tripl eius succi rosati, post bonitatẽ coctionis eius in pomo &

Quo

Quod hic igitur subticuit, illhic clarè expresit. Etiã Christophorus de Honestis super hac confectione dicit: Scãmoneam esse corrigendam, quæ correcta vocatur Diagridium. Et sic semper intelligi debet. Non obstantibus quorundam imperitorum calumniis. Scammoneam Antiochenam specialiatim posuit Author, quia est melior aliis. *Diagridiũ.*

Confectio Almezereon ex inuentione nostra, quod est medicamen benedictum &c. LXXXIIII.



NON EST dubitandum de inuentore istius cõfectionis, cùm dicit Author ex inuentione nostra. Nominauit autem eam à mezereõ ipsam intrante, quod quidẽ & basis eius est. Sed sciendum ꝙ Author ponit hãc eandem confectionẽ in capitulo de mezereõ: tametsi ipsę descriptiones inter se differunt in vno. Hoc est, quòd descriptio præsentis antidotarii habet per omnes libros tã antiquos, q̃ impressos (quos vidimus) vniformiter: Carnium cytoniorum elixorũ in aceto vini, & zucchari tabarzet, ana partes lxxx. Descriptio prędicati capituli autem per omnes eosdem libros similiter concorditer, nullóque volumine discrepante, habet carnium cytoniorum &c. ana partes lxx. Et hunc putamus esse errorem antiquorum scriptorum. Vnde vel in descriptione capituli præfati eo in loco desunt partes x. vel hic, scilicet in descriptione antidotarii sunt auctæ. Et potius credendum est, hic superabundare, quàm illhic deesse quoniam magna quantitas ipsorum est lxxx. partes. Nos autem veritatis inscii, non audemus innouare aliquid in ipsis, & cæteris descriptionibus, quod postea probare non possemus. Præterea animaduertendum, quòd aliqui libri impresi, (vt particulariter sunt illi de parua impresione) in descriptione capituli mẽdosè habent: Tereniabin, partes lx. Et huiusmodi erat liber quo vtebatur Manardus, vt in annotationibus præsentis confectionis ipse declarat. Igitur rectiùs ibi legẽdum est. Tereniabin, partes xl. vt in reliqua librorum multitudine tam antiquorum quàm impressorum, tam in descriptione capituli quàm antidotarii legitur. Errore quidem inter imprimendum transposita fuere ibi x. & l. Aduerte etiam, quòd Luminare Maius in præsenti confectione, recipit olei almezereon, partes xxxij. Cùm cæteri libri tam antiqui, quàm impresi cõcorditer habeant in vtraq; descriptione præfati olei partes duodecim, & sic est verum. Sed hic error, an sit impre

impressorum, an ipsius Authoris, nescitur à nobis. Per se au-
tem quærat qui hoc scire peroptat.

De Mezereon, vel Mezerion.

MAgna confusio est per Arabum libros, nec est qui abso-
lutè valeat percipere, de qua re intelligant, cùm ipsi d-
Mezereon pertractant. Et modo videntur tangere Chame-
læam, modo thymelæam, modo laureolam vulgò dictam, i-
est daphnoidem: & modo illud, & aliud diuersum ab istis.
Taliter quòd neque ipsimet videntur perfectè scire quæ lo-
quuntur. Veruntamen hallucinantur ex recentioribus qui-
dam, credentes ipsos de laureola pertractare in capitulo d-
Mezereon. Cùm Serapio scribat separatim capitulū de Me-
Laureola. zereon, à capitulo de Daphnoide, quæ est laureola vulgò di-
cta, quæ quidē scribitur ab ipso Serapione capitulo de lau-
ro, in quarto loco. Nec laureola lactescit, vt Arabum meze-
reon. Quapropter clarum est, quòd Arabes pro mezereon
non intelligūt laureolā. Et quāuis ipsi Arabes dicāt, quòd e-
ex mezereon habēs folia magna, nō tamē per hoc declarar-
esse laureolā. Imò dum ipsi testātur ipsa folia esse subtiliora
apertè demonstrant nō esse laureolā dictam. Nam (vt scitur
laureolæ folia sunt pinguia, & aliqualiter carnosa, quæ mi-
nimè possunt subtilia dici. Et licet Author noster in suo ca-
de mezereō describat (vt sibi videtur) plures eius species, null-
tamē ipsarū potest esse laureola: vt Pandectarius, & quidam
alii volūt. Quia secundū ipsos, omnes illæ species lactescū-
laureola autem (vt dictum est) lacte caret. His demum visi-
sciendū quòd Arabes, vt Serapio & Auicenna, ponunt dua-
Mezereon species duæ. tantùm species mezereon, & hæ absq; dubio sunt chamelæa
& thymelæa Dioscoridis; vt patet conferendo capitula ipso-
rum cum Dioscoridis capitulis. Author autem noster, e-
multis speciebus ab ipso notatis, magis laudat vnam, quam
(respectu aliarum supple) dicit habere magna folia, non ta-
men propriè ipsa folia multùm excedunt magnitudinē fo-
liorum oliuarum. Et hæc planta si non est thymelæa Diosc-
ridis (vt nonnulli opinantur) cum aliis ipsius speciebus, o-
mnibus incognita erit. Etiam & nos eiusdem opinionis su-
mus scilicet quòd illa planta mezereon siue mezeriō dicta
& ab Authore nostro magis cōmendata, sit thymelæa. Et h-
indiciis, seu notis probari potest. Ait enim ipse Ioannes fil-
Mesuæ, in proprio capitulo de mezereon: Et plāta, cuius f-
Thymelæa. pes eleuatur super terra circiter cubitos duos. De thymela-
autem Dioscor. secundum Hermolaum & Marcellum, a-

Rar-

Rami tenues, ſpecioſi cubitorum binum aſſurgunt. Item filius Meſuæ: Et folia eius ſunt ſimilia foliis oliuæ. Dioſcorides, Folia chamelææ: quam iam dixerat habere folia ſimilia oleæ. Item filius Meſuæ: Et producit grana nigra, in magnitudine fructus myrti. Dioſcorides: Semen quale myrti, exiguum, rotundum: initio vireſcens, poſtmodũ rubens: foris durum, nigrúmq; &c. Dioſcorides quidẽ hic notauit principium, medium, & finẽ ipſius ſeminis: filius Meſuæ autẽ, tanquam rem magis neceſſariã ad eius cognitionẽ, finẽ tantùm deſcripſit. Item ipſe filius Meſuæ, ex authoritate Ruffi: Expellit ſine nocumento aquã citrinam. Item: Solutione educit aquam citrinam, cum fortitudine vehementi. Item authoritate Alexandri: Aquam enim educit aggregatã in ventre. Dioſcorides autẽ de dicta thymelæa: Detrahuntur eo per aluum biles, aquę, & pituitæ. Et infrà: Purgãtur eo aquę, &c. Item filius Meſuæ: Nocet tamen hepati, imò omnibus membris nutritiuis. Dioſcorides autẽ: Ipſa herba inimica ſtomacho. Pręterea ad meliorẽ notitiam, quod Author noſter pro mezereon intelligat thymelæam, & non chamelæam, aduertendum ꝙ in ſupradicta hiera Hermetis petit ſemen mezereon. Non enim admittitur vſus ſeminis chamelææ, thymelææ autem ſemen, quod eſt granũ cnidium, ſiue mauis gnidium, id eſt, coccognidium, teſtimonio Dioſcoridis, Galeni, & aliorũ plurium probatiſsimorũ virorum, in plures vſus laudatur. Vnde & in dicta hiera, gnidium granum quærit. Et per conſequẽs, ſuum cõmendatum mezereon eſt thymelæa. Non obſtante quòd ipſe filius Meſuæ ſub nomine mezereon, intelligat etiam & chamelæam, & alias diuerſas plantas. Quapropter nõ eſt mirum, ſi in dicto ſuo capitulo ſunt aliquæ particulę chamelææ cõuenientes. Quia ſicut ipſe ſcripſit (licet confusè) plures ſpecies mezereon: ſic & illarũ proprietates, & operationes, inordinatè cõmiſcuit. Illud autem foliis annexum, quod videtur contradicere Dioſcoridis deſcriptioni de thymelæa (hoc eſt: Folia eius ſunt ſimilia folijs oliuæ, ſed maiora. Dioſcorides autem: Foliis chamelææ anguſtioribus &c. In chamelæa autẽ, folia oleæ ſimilitudinem habent, tenuiora tamen &c.) facilè ſoluitur, ſcilicet quòd diuerſimodè loquũtur ipſi Authores. Nam Dioſcorides de amplitudine foliorum loquens, dicit chamelæam, & thymelæã habere folia vt oliua, anguſtiora tamen, ſiue ſtrictiora, &c. Filius Meſuæ autem, non de amplitudine, ſed de longitudine intelligit. Vnde cùm dicit: Eſt mezereon, cuius folia ſunt ſi-

Granum gnidium.

milia foliis oliuæ, ſed maiora, id eſt longiora ſubintelligendum. Et in veritate ſunt longiora, & ſtrictiora. Et ſic non eſt in hoc cõtradictio aliqua. Alia adhuc eſt dubitatio (quã Leonardus Fuchſius errorẽ putauit, cùm nõ ſit, nec ipſe bene ſoluit) quæ etiã facillimè ſoluitur. Hęc eſt. Teſtãtur nanq; ipſi Arabes, vt Author noſter, & Auicen. & Serapio, & cęteri mezereon in numero lacticiniorũ eſſe: quod quidẽ à Dioſcoride de chamelæa, & thymelæa minime ſcribitur. Non obſtante quod dictus Leonardus Leonicenũ ſequutus dixerit, & malè, Serapionem non ſcripſiſſe mezereon lacte fluere. Nam ipſe Serap. authoritate Bedigoras, ait: Proprietas eius eſt, quòd laxat melancholiam, & aquam citrinã: quemadmodum faciunt ſpecies alię lacticiniorũ. Cùm ergo dixit: Quẽadmodum faciunt ſpecies aliæ lacticiniorũ, declarauit mezereon eſſe vnum ex lacticiniis. Et clarius in cap. de tithymalo, prope finem, ipſe Serapio authoritate Abugerig, notat mezereon eſſe in genere lacticiniorũ, dicens: Lacticinia ſunt mezereon, & Xebram, & Hoſcin, &c. Igitur quia à Dioſcoride hoc non ſcribitur, ergo non eſt? non valet cõſequentia. Quia re vera non omnia Dioſcorides dixit. Imò multa neceſſaria pluribus in locis dimiſit. Etenim ſi quis bene conſiderauerit Dioſcoridis deſcriptiones, videbit ꝙ tacitè innuit ipſas plantas nõ carere lacte, dum immediatè poſt alia lacticinia eas videlicet collocauit. Igitur quod in hoc Dioſcorides de lacte ſubticuit, Arabes propalàm dixerunt. Et ꝙ mezereon apud Arabes non ſolùm non carebat lacte, ſed abundãtius habebat, probatur clarè per filium dicti Serapionis, in ſecũdo ſui Breuiarij, cap. 16. in de curatione dentium qui moti ſunt, & dolent ex frigiditate, cùm dicit: Lac almezereon & piper, &c. & infrà in de congelatione dentium, ait: Et conferunt autem ex medicinis, ariſtolochia longa, & baccæ lauri, & fęx olei decocti, & lac almezereon, &c. Et clarius infrà, ſcilicet in 24. capitulo dicti ſecundi quod eſt de aſthmate & anhelitus pręparatione, in vno medicamine, inquit: Recipe pulmonis vulpis ſicci ℥. v. calamenti, &c. Vſq; in finem compoſitionis. Vbi dicit: Cõfice cum lacte almezereon, &c. Et aliis in locis ab ipſo notatur, in quibus omnibus planè patet, quòd mezereon abundanter lacte fluit, alioqui minimè poſſet ex ipſius lacte talia & eiuſmodi conſimilia pharmaca cõficere. Quapropter non perperàm filius Meſuæ, & Auicen. ſcripſerũt mezereon eſſe ex magnis lacticiniis. Ipſas denique plantas, ſcilicet chamelææ, & thymelææ non dubi-

cogno-

cognoſcimus, imò pluries collegimus, & experti ſumus, ꝙ non carent lacte, quanuis non copiosè lacteſcant. Et præſertim thymelæa magis, quàm chamelæa abundat lacte. Et ſiquidem aliquando in folijs lac non videtur, in virgis autem ſiue ramulis ſatis abundè habetur, necnō viſus, tactúſq; ſenſibus clarè percipitur. Et non mirum ſi apud nos ipſę plantę non ita lacte abundant, fortaſſe ꝙ apud ipſos fluitabant, & cum hoc etiã maiora poterant producere folia. Sæpius enim (vt aliàs diximus) à diuerſitate locorũ plantæ diuerſificantur bonitate, qualitate, fructificatione, &c. Igitur cōcludendum eſt, mezereon à filio Meſuæ magis cōmendatum, thymelæã eſſe. Ipſa autem thymelæa dicta mezereon, talis eſt: Virgas habet propriè (vt Dioſcorides ſcribit) bicubitales, rectas, pulchras, ab vna radice multas: foliis vt oliuæ, longioribus, & ſtrictioribus, ac mollioribus, nec tam aridis plenas: quę virgæ granum ferunt coccognidiũ vocatum. Virgæq; ipſæ vt linum rectè creſcunt, ſed multo altiores, digitalem craſſitudinem rarò excedentes. Quam plantã non longè ab Vrbe (vbi maxima ipſarum habetur copia) incolæ Tribiſcũ vulgò nominant. Chamelæa autem, quæ etiam & mezereon eſt, & vulgò oliuella, & oleaſtellum dicitur (non obſtãte quòd aliqui & cyprum etiam oliuellam vocent) nō remotius ab Vrbe, versus mare, & ipſa etiam plurimum gignitur. Folia oliuis ſimillima, minora tamen, & quaſi decurtata habet. Rami eius multi, tenues, duri, non recti, ſed per terrã circunquaq; vtplurimum deiecti, folijs pleni ſunt omni tempore: videntur procul equidem vt mōticulus foliorum ſpecioſus, quaſi arte paratus. Et huiuſmodi planta hodie quàmplurimis cognita eſt. Hæc autem ſatis de mezereon. Nunc autem de præparatione foliorum eius, aliqua non minus neceſſaria ſubſcribemus. Inquit igitur ipſe Author in pręſenti deſcriptione: Recipe foliorum almezereon præparatorum, &c. In capitulo autem eius de mezereon, multi ponuntur modi præparãdi ipſum: qualis autē eorum, pro huiuſmodi cōfectione ſit obſeruandus, ab ipſo particulariter non aſsignatur. Attamen conuenientior modus eſt, & laudabilior, atq; vſitatior, præparandi in aceto: qui modus ab ipſo Authore notatur etiã in canonibus, ſcilicet in capitulo de rectificatione medicinarum cum modis infuſionũ. Inquit enim: Abſcinditur ſuperficies acuminis, & ferroſitatis ab almezereon, & alcebram, ex earum infuſione in aceto, &c. Qui quidē modus etiã obſeruat⁹ eſt ab ipſo Authore infrà, ſcilicet in Alchelēgi

Thymelæa & chamelæa lacteſcunt.

Thymelææ deſcriptio.

Chamelææ deſcriptio.

Foliorũ mezereō præparatio & infuſio.

medicamine,& in pilulis de mezereon. Et clarius ponitur à Serapione in proprio cap. de mezereon. Si igitur(inquit) vis exhibere mezereon,elige illud quod dixi esse melius,scilicet illud quod habet folia longiora, & latiora, & subtiliora: & infunde ipsum in forti aceto duobus diebus ac noctibus:& hoc fiat ante contritionem eius,& sicut est integrum renouabis acetum bis,aut ter: & proijce acetum,in quo fuit infusum mezereon,& laua illud cum aqua dulci bis aut ter: & desicca ipsum ad vmbram, aut ad solem(si non potest citò siccari in vmbra) donec recedat humiditas eius. Et pòst tere ipsum,&c.Hactenus ipse Serapio. Et talis quidē modus obseruandus est etiam in præparatione alscebran:quia de consimilibus idem est de iudicium.

De aquæ Casei, & Agarici infusione.

HAbetur equidē apertè & clarè in præsenti descriptione,quòd Author præcipit recipi xxx.partes aquæ casei infusionis agarici, id est aquæ casei in qua sit prius infusum agaricum,& forti compressione expressum.Sed quidā phantastici neoterici,qui sibi ipsis videntur esse sapientes, conantur temerè & nefariè quibusdam suis falsis declarationibus, imò veris deprauationibus,non solùm corrumpere textum, verum etiam peruertere sensum literæ & intentionē Authoris. Asserentes non debere intelligi simpliciter,vt scriptū est: sed quòd illæ 30.partes referendæ sint ad agaricum, & nō ad aquam casei: scilicet ꝙ sint infundēdæ triginta agarici partes in sufficientia aquæ casei quātitate. Quarū triginta partium agarici infusio erit postea tota in medicamen commiscenda. Vnde circunfertur quidam libellus super canones & antidotarium filij Mesuæ impressus absq; Authoris nomine, titulatus: Opus quibuslibet aromatariis necessarium. Quod opus pro maiori parte in vulgari lingua Italiæ,est(vt aiunt) à quodā Petro Paulo Villano aromatario Neapolitano æditum.In illo nempe hęc & alia plura legūtur ridicula. Quod quidē opus iuniorū aromatariorū nonnulli,tam chare amplectuntur,ꝙ nihil suprà. O cæcitas magna ipsorum:non considerant enim,ꝙ in septuplum,& fortasse amplius,tali modo multiplicant agarici pondus in ipsa infusione:quod quidē est erroneum,& damnosum, expresséq; contra Authoris intentionē. Muniunt & ipsi opinionē suam friuolis rationibus,obiiciētes primum, ꝙ illhic non assignatur,quæ quātitas agarici sit infundenda in illis triginta partibus aquæ casei:ideò illæ triginta partes ad agaricū referuntur

tur. Secundo obiiciunt, quòd dictæ aquæ casei triginta partes non sufficiunt ad dissoluendum 80. zucchari, & quadraginta mannæ, siue mauis tereniabin partes. Quapropter illę triginta partes intelligendæ sunt de agarico, pro quibus infundendis necesse est, vt maior quantitas dictæ aquæ casei subministretur, quę postea sit satis & sufficiens ad dissoluendum dictas zucchari & tereniabin partes. Ad primum igitur eadem ratione, qua ipsi opinionē suam defendunt, & nos cōfutamus eam: scilicet quòd ipsi dicunt, si essent aquæ illæ triginta partes, non fuisset assignatum pondus agarici infundendi. Econtra nos dicimus: Si (vt ipsi volunt) sunt agarici illæ partes, vbi est ergo mēsura aquæ casei assignata? Respondebunt forsan, quòd intelligitur aquæ casei quantū sufficit. Similiter & nos dicimus, quòd ad illam infusionem triginta partium aquæ casei, intelligitur Agarici quantum sufficit. Quia sicut potest haberi scientia & cognitio de vno oppositorum, sic & de reliquo. Vt exempli gratia: Sicut possumus scire, quòd ad vnam vnciam agarici, vel alterius rei infundendam, potest sufficere tanta aquæ quantitas, puta librā vnam. Sic econtrà, ad librā vnam aquæ, possumus non ignorare, quòd satis est vncia vna agarici, vel huiusmodi similis. Et sciendū, quòd quicquid dicitur super hac materia in præsenti confectione, potest etiam in multis aliis confectionibus, & electuariis huius antidotarij, quæ consimiles habent infusiones & decoctiones, vt suprà, Electuarium de fructibus: & infrà, Confectio de zinzibere, & Modus syrupi acetosi de succis & aquis fructuum, & Modus syrupi acetosi de pomis descriptione nostra, & confectiones Galliæ sebelliæ, & Galliæ alesanginæ, & Hysopi cerotum descriptione Philagrij, & Emplastrum de meliloto, & similia. In quibus omnibus faciendo, vt ipsi in præsenti confectione docent, expresse agitur contra Authoris intentionem, & malè. Ad secundū dicimus, quòd triginta partes dictæ aquæ casei optimè sufficiunt ad dissoluendum 80. zucchari, & quadraginta tereniabin partes. Et experti sumus in minori quantitate aquæ, & maiori quantitate zucchari, & mannæ, & similium optimè posse fieri. Exempli gratia: Ponamus casum, quòd dictæ partes sint drachmæ 80. igitur partes quæ sunt 80. drachmæ zucchari, faciunt summam decem vnciarum, & quadraginta drachmæ tereniabin, summam quinque vnciarum complent. Triginta autem aquæ casei ʒ. sunt ℥. iij. & ʒ. vj. pulueriza prius zuccharū perquàm optimè, & cum ℥ j. s. dictæ

aquæ, non tantùm decem vncias, sed & libram integram,& amplius dicti succhari puluerizati dissolues,si voles. Mannæ autem summa ℥.v.sit in vno cyatho vitreo,vel stanneo,& est melius propter vitri fragilitatem. Hinc superinfunde dictæ aquæ casei ℥.ij.& cooperi,& pone cyathũ ipsum in vas aquæ cõpetenter calidæ: dextrè tamen ne submergatur cyathus in ipsa aqua calida, sed supernatet, vel sedeat in fundo vasis in quo quantitas aquæ calidæ nõ transcendat altitudinẽ cyathi tenentis mannam, scilicet tereniabin, & aquam casei. Et dimitte per aliquod tẽporis spatium, taliter quòd si aqua ipsa vasis ante mannæ liquefactionẽ infrigidata fuerit, amoueatur,& alia calida summitatur. Etiam & in minori quãtitate dictæ aquæ,tali modo potest optimè liquefieri manna. Igitur si sic 28.partes sufficiunt,triginta magis sufficient:& per consequens triginta partes dictæ infusionis aquæ casei non sunt (vt ipsi dicũt) parua quantitas ad dissoluendũ prædicta, scilicet tereniabin,& zuccharũ.Itẽ ipsi falsissimè dicunt agaricum in præsenti confectione esse basim,cùm sit mezereon, vt in exordio ipsius cõfectionis patet,scilicet quòd ad hydropisim,& ad aquã citrinã educendam,potentius operatur mezereon quàm agaricũ. Igitur aromatarius cõsiderata quantitate dictæ aquæ casei sibi necessaria, debet sumere ipsam excedentem in tribus aut quatuor partibus (quæ possent deperdi in ipso opere faciundo propter madefactionem agarici &c.) & infundere in ipsam cõpetentẽ optimi agarici contriti quantitatẽ, & dimittere per horas 12.ad minus. Deinde facta diligẽti expressione, sumat ex ea quod est necessarium ad præsentem vel consimilem confectionẽ:reliquum verò, si non est multùm,de bono consilio etiã poterit supermittere, multùm autẽ,non est de intentione Authoris,vt admittatur. Modus autẽ ipsam cõficiendi talis debet esse:Sint priùs præparata folia almezereon in aceto,& exiccata & bene puluerizata, & habeas oleum mezereon præparatum apud te, & fiat infusio aquæ casei & agarici. Interim verò elixa cytonia in aceto vini,vt præcipitur.Deinde exprime agaricum, & proiice.Infusionis autem,sume quod sufficit. In vna parte cuius (vt paulò superius diximus) dissolue tereniabin:quo liquefacto,& colato,cum reliqua autẽ dictæ infusionis parte,zuccharũ contritũ dissolue,& ad ignẽ ducito, coquitóq; ad mellis spissitudinẽ:deinde carnes cytoniorũ per cribrũ spissum, seu per setatiũ eductas, cõmisce, spathula (sed melius baculo ligneo) sæpe agitando,coque faciliter. Et antequam ad perfectam

fectam deueniat coctionem, superinfunde tereniabin liquefactum & colatum. Quibus omnibus cum omni facilitate ad debitam coctionem perductis: puluis foliorum almezereon, oleo iam dicto bene perunctus, immisceatur, & ab igne deponatur, & vsque dum semifrigeat, baculo ligneo dicto continuè agitetur, vt omnia insimul benè sigillentur, & incorporentur. Sed nota, quòd aqua casei, siue aqua lactis, siue serum (quæ idem sunt) vbi agaricum est infundendum, debet esse ex lacte caprino. Teste ipso Ioanne Mesue, capitulo de agarico dicente: Et ex rebus sibi additis vigorantibus ipsum, est spica, & aqua casei, & propriè sumpta ex capris. Non obstante, quòd Galenus aliter dicat.

De varijs Medicinarum Infusionibus.

QVia sæpe ab imperitis aromatariis, in infundendis medicinis, in quibus vel liquoris vel rei infundendæ non assignatur mensura, cõmittuntur errores, visum est nobis hic breuiter, clariori modo, quo fieri potest, de huiusmodi infusionibus aliquas subscribere regulas. Nõ enim vnico canone possunt regulari tot infusionum modi. Habeat ergo necesse est, suam distinctè quilibet modus regulã. Quia aliquæ medicinæ infunduntur per modũ nutritionis, aliquæ per modum effusionis, & aliquæ per modum liquefactionis &c. Et aliquæ in aquis, & aliquæ in succis, & aliquæ in aceto & cæteris vt mox de omnibus dicemus. Animaduertendum tamen, quòd non scribimus singulatim omnes medicinas infundendas, sed de pluribus, quæ in vno modo conueniunt, quædam tantùm notãtur, quæ magis videntur necessariæ, & conuenientiores: quoniam (vt ait Philosophus) de consimilibus idem est iudicium.

Infundendi modi quot.

De modo infundendi Agaricum, Rheubarbarum, & similia.

AB Agarico quidem initium sumpsimus describendi regulas infusionum medicinarum, ob id, quia de ipso infundendo quæstio modo suprà habita est. Agaricum igitur infundendum est, siue in aqua casei, siue in alio liquore sibi competenti, mediocriter contusum. Et ita cõmensurandum est cum liquore, vt sit inter rarum & spissum, scilicet quod nec multùm fluitet, nec ab aquositate sit alienũ. Peritus enim aromatarius, potius discretione, quàm lance vtitur. Eadem nanque ratione & Rheubarbarũ, & consimilia plura infundenda sunt Sed sciendum, quòd communiter hodie, non solùm aromatarii, sed & medici errant in infusione rheubarbari. Non enim in rei veritate infundendum est rheubarbarum

Agarici infusio.

Rhabarbari infusio.

in aqua endiuiæ distillata, & sublimata, vt ipsi faciunt. Quia Ioannes Mesuæ Author noster in capitulo de rheubarbaro, dum scribit infundendum ipsum in aqua endiuiæ, aut apii, aut plantaginis, nō intelligit aquam alembiccatā, sed succum ipsarum herbarum. Imò rarissimè antiquiores vtebantur aliquibus istarum aquarum sublimatarum. Vnde cùm ipsi describunt alicuius rei aquam, vt plurimum intelligunt succum, aut decoctionē, vel saltem infusionē illius rei: vt in pluribus locis probari potest. Et particulariter in dicto capitulo de rheubarbaro, cùm de infusione ipsius loquitur, dicit: Et similiter magnificatur infusio eius in aqua endiuiæ, & apii, prius bullitis & colatis, aut in aqua plātaginis &c. Cùm autem dixit, Prius bullitis & colatis, declarauit ipsas aquas esse succos. Non enim aquæ distillatæ indigēt bullitione, & colatione. Igitur infusio rheubarbari facienda est in succis herbarum, & nō in aquis ipsarū sublimatis. Multa etenim exempla habemus, quòd aquæ antiquorum erant succi, vel decoctiones &c. & nō sublimationes. Vt est aqua cytoniorū, declarata suprà in electuario granorū myrti, & aqua granatorum, quæ legitur in capitulo de tamarindis: & aquæ prunorum, & tamarindorū, quæ habentur infrà in descriptionibus modorum syrupi acetosi: & aqua porri, & aqua caulis, quæ in pluribus pilularum confectionibus petuntur, & aqua malorum de seni, & aqua cannarum zucchari, quæ scribuntur in syrupo de cannis: & aqua masticis in cap. de casia. Et aqua cicerum &c. Et in 7. Breuiarii filii Serapionis, cap. 16. in fine, scilicet in medicina solutiua quæ fit cum scebram, habetur aqua fœniculi, quæ est succus: vt clarè patet. Sic enim legitur. Et proiiciatur super illos aquæ fœniculi recentis, præter quòd serueat &c. Cùm dixit, præter quòd serueat, declarauit esse succum, & non aquam sublimatam. Quod etiam clarius probatur per Authorem nostrum, in sequēti confectione alscebram, quæ est eadem quæ præfata filii Serapionis: in qua vbi ille habet aquam fœniculi, iste habet succum. Et similiter in eodem cap. dictus filius Serapionis, scilicet in cōfectione de eupatorio, cuius titulus est: Alia ad icteritiam & inceptionem hydropisis. quæ quidem cum confectione de eupatorio sequenti filii Mesuæ, quæ est post confectionē de scebram, est eadem, habet aquam solatri, endiuiæ, & volubilis. Author noster autem in eodem loco habet succum solatri &c. Et alia penè innumera quæ passim in antiquorum libris leguntur, quæ quidem breuitatis causa studiosis perquirenda

Aquæ simplicium sunt succi.

renda reliquimus. Lege etiam de hoc plura, in Diarhodon descriptione communi,& in electuario de granis myrti.

De omni Gummi infundendo.

VAria Gummi genera,siue species,vel differentiæ,in variis infunduntur liquoribus. Vnde quoddam in vino, quoddam in aceto,& quoddam in succis,siue aquis herbarũ: vt in aqua rosarum,in succo arnoglossæ,in aqua rutæ agrestis,in aqua porri &c.Omnibus autem gummi speciebus nõ conuenit vna liquoris mensura, quia aliquod gummi plus, & aliquod minus de liquore (in quo infunditur) recipit, vt experientia ipsa nos docet:quia gummi tragacanthi in cõparatione aliorũ multorum, vult quadrupulum de liquore in quo infunditur,& quandoque non sufficit.Quamobrem in huiusmodi talis datur regula, scilicet quòd quælibet gummi species tantum liquoris recipiat quantum necesse habet. Et taliter est liquefaciendum gummi quodlibet, quòd per modum emulsionis posit transire per setatium, siue per staminneam. Et est melius in principio infundere minus de liquore quàm multum,quia semper si fuerit necesse,potest superinfundi liquor. Sed aduerte,quòd hæc regula posita est pro gummi,pharmacis cõmiscendis, non autem pro gummi liquefaciendis causa pingendi,vel atramentũ faciendi &c.quia tunc maior pars aquæ,vel liquoris administratur.

Gummi tragacanthi infusio.

Modus generalis infundendi gummi quodlibet.

De modo infundendi Myrobalanos, Dactylos, & similes fructus.

FRuctuum infusio ad varios effectus in medicinis habetur.Quapropter de ipsis duplex cõsideratio habenda est. Videlicet aut ipsis abiectis,quæritur ipsorũ infusio tantùm. Vt exempli gratia,de myrobalanis,qui infunduntur in aqua calida,vt ipsorum infusio sit magis solutiua, quia tunc quærunt infusionẽ ipsorum tantùm,ipsos autẽ infusos paruipendendo, & abiiciendo: vel sicut infunduntur ipsi myrobalani contriti in aqua casei per octo dies, hinc vna bullitione peracta,colantur,& proiiciuntur:colatura autẽ siccatur,vt fiant ex ea inde trochisci, & pilulæ, vt habetur in capitulo de myrobalanis ipsius filij Mesuæ, & similia. Aut infusione abiecta quæritur substãtia ipsorũ fructuũ infusorum; vt exempli gratia,infunduntur etiã ipsi myrobalani in aqua plurima per octo dies, vt humectentur, & fiant idonei ad conficiendum &c.sicut habetur in dicto capitulo de myrobalanis.Igitur si fructus infundendi sunt causa recipiẽdi ipsorum infusionem,debent infundi in tanta liquoris quantitate, quanta

Infundendi duplex ratio, & modi varij.

toto temporis ipsorũ infusionis spatio satis est ad sufficientem ipsorum fructuum submersionem. Si autem accipiendi sunt ipsi fructus, aliquãdo proiicienda est ipsorũ infusio, aliquando non. Proiicienda enim est infusio myrobalanorũ, & similium fructuum, quando ipsi fructus infunduntur, nõ vt corrigantur ab aliqua ipsorũ malitia, sed vt humectentur, & ingrossentur &c. vt in prefato capitulo de myrobalanis, & in distinctione de conditis habetur. Quia tunc si potuissent habere ipsos fructus recentes & humidos, nõ humectassent siccos. Quando autẽ infunduntur fructus ipsi in aceto, aut alio quouis liquore, causa alicuius ipsorũ malitiæ reprimendæ, aut bonitatis acquirẽdæ, vt dactyli in diaphœnicon, & similia: tunc non proiicitur ipsorum infusio, quia debet fieri per modum imbibitionis, seu enutritionis ipsorũ. Vbi tantùm debent recipere de liquore, quantũ sufficit ad bene imbibendum ipsos, vt post ipsorum enutritionẽ nihil restet de ipso liquore proiiciendũ: quia si proiicitur aliqua pars huiusmodi infusionis, proiicitur simul cũ ipsa magna pars substantiæ & bonitatis eorũ. Per modum autẽ enutritionis, reprimitur aliqua fructuum malitia, & nihil amittunt de bonitate sua.

De modis infundendi Semina.

NOn vno equidem modo, & semina omnia infundenda regulari possunt, quia (vt paulò superius diximus de fructibus) & semina quoq; ad varios infunduntur effectus. Vnde quædam semina, vt cyminum, anisum, coriandrum, & similia, cùm infundũtur in aceto, siue in alio liquore, ad aliquam malignitatẽ corrigendam, seu ad aliquam bonitatem acquirendam, tunc per modum imbibitionis seu enutritionis infundenda sunt ipsa semina & exiccanda &c. Quædam autem infunduntur, vt accepta postea eorum infusione, proiiciantur ipsa semina, vt sumach in electuario de fructibus, & fœnũ græcum in hysopi ceroto descriptione Philagrii, & emplastro de meliloto, & similia. Et tũc in qualibet liquoris libra ponitur seminũ ℥.j. vel circa plus minúsve pro qualitate seminũ, quia semen quod magis recipit de liquore, in minori quantitate ponendum est, & econtrà. Peritus enim aromatarius trutina discretionis omnia delibrat. Nõnulla quoque semina infunduntur in aqua, vel in alio liquore conuenienti, causa recipiendi ipsorũ mucilaginẽ: vt semẽ psyllii, & similia. Et ad hoc faciendũ sufficit ad librã aquæ, seu alterius liquoris, dictorũ seminũ ℥. semis, plus vel minus, secundum quod semina ipsa sunt magis vel minus mucilaginosa &c.

De

De Foliorum, radicum, stipitum, & similium infusione.

FOlia quoq; & radices (pręter rheubarbarũ) & cęterę plã tarũ partes, infunduntur in aqua, seu alio liquore, tali-er quòd aqua seu liquor duobus digitis supereemineat, idq; um ii proiiciatur, quã si seruetur ipsa infusio. Et sic turbith 1 lacte, sic folia mezereon in aceto &c. Sed nota ꝙ omnia ebent intelligi cum sale discretionis: quia exẽpli gratia si-uis voluerit drachmã vnam tantùm huiusmodi rerũ infun ere, non debet apponere tantã liquoris quãtitatem, quòd su ereemineat duobus digitis. Secundum autem quantitatẽ rei nfundendæ, cõmensurandus est & liquor. Quod autẽ dictũ st suprà, in omnibus modis intelligitur de vna honesta & iscreta quantititate. De florum autem rosarũ, & violarũ, & miliũ infusionibus, require in sexta distinctione, post vio-iti modum iuleb. Insuper sciendũ, quòd regulæ prædictæ ositæ sunt, pro illis infusionibus duntaxat, pro quibus non ssignatur modus, nec mensura, seu ratio infundendi. Multę aliæ diuersæ rerum infusiones fiunt quæ clarè possunt in-lligi, vel saltem reduci ad aliquam supradictarũ. Sericũ au em qualiter sit infundẽdum post tincturam in chermes, ha etur suprà in confectione Alchermes. Et hæc quidem satis e modis infundendi medicinas, Olei mezereon, quod peti-ir in ista cõfectione, habetur descriptio infrà in distinctio-e vltima, quæ est de oleis: propterea quære ibi.

Modus confectionis Alscebram, &c. LXXXV.



LICET pauca simplicia ingrediãtur præsentẽ confectionẽ, non tamen ob hoc ipsius descri-ptio, per libros impressos, à mendis habetur aliena. Nã vbi legitur in aliquibus ipsorũ: Re cipe Alscebram boni & electi ℥.ij. myrobala-orum citrinorũ ℥.ij. & in aliquibus sic: Recipe Alscebrom oni & electi, myrobalanorum citrinorum, ana ℥.ij. &c. in trisque malè legitur. Rectius ergo legendũ est: Recipe Al-ebram boni & electi ℥.j. mirobalanorum citrinorum ℥.ij. c. Quoniam sic legitur in cunctis exemplaribus manu criptis, & similiter apud filium Serapionis, qui istam-let confectionem habet sub titulo: Medicina soluti-a quæ fit cum scebram, &c. quæ est in calce 16. capit. 7. ıi Breuiarii. Denominationem accepit autem ista confe-io ab ipso scebram, sine quo minimè est conficienda, quia asis eius est. Sed priusquã administretur est præparandum,

sicut

ſicut præparatur mezereon, nec impræparatum propinetur omnino.

De Scebram.

ET certè ſecundum veritatem Scebram, ſebram, ſcebrem xebram, ſceſcebram, & ſcobram & ſimilia plura (vt per varios libros legitur) idem ſunt: nec refert ſiue per m, aut n. in fine ſcribatur. Per vtranque enim literã reperimus. Sunt nanque barbara vocabula, & ſignificant idem quod Latinè eſula, quæ Græcè pityuſa dicitur. Et licet ab hodiernis herbariis plures eſulæ ſpecies oſtendantur, tamen duæ tantùm ſunt veriores, quas Author noſter in ſuo de ſimplicibus, capitulo de ſcebram, deſcribit: ſcilicet magnum & paruum. Quod etiam Dioſcorides in capitulo de pituyſa notauit. Nõ obſtante quòd ipſe Dioſcorides non dicat ipſum magnum eſſe malum, vt ait Author noſter de ſuo ſcebram, forſan quòd ipſe Dioſcorides non fuit expertus illud. Vera autem eſula, ſiue verum ſcebram eſt habens folia ſimilia foliis pini, & tota ipſius planta lacte copioſè fluit. Illud autem quod in capitulo filii Meſuæ videtur contradicere deſcriptioni Dioſcoridis de pityuſa, ſcilicet vbi de radice loquitur, dicens: Et eſt habens de rubedine aliquid ſicut caſia. Et Dioſcorides dicat radicem habere albam, non eſt magnæ æſtimationis: ꝙ forſitan ipſe Dioſcorides viderit ipſam radicem trahentem ad albedinem, & ideò ſcripſerit albam. Et certè filius Meſuæ non abſolutè dicit ipſam eſſe rubram, ſed habens aliquid de rubedine. Vnde vel oculata fide percipimus ipſam radicem non eſſe in totum albam, nec tanta munitã rubedine, vt poſſit ipſa ſimpliciter vocari rubra, ſed aliquid tantùm rubedinis, vt ipſe Author noſter dixit. Et quamuis Dioſcorides dicat ipſam pityuſam habere radicem albam, attamen nos in hoc potius debemus ſequi doctrinam ipſius filii Meſuæ, q̃ Dioſcoridis: quia in ſuis confectionibus, ſcilicet filii Meſuę ſimplici ab ipſo deſcripta vbi petuntur, adminiſtrãda ſunt. Non obſtante quòd alii de ipſis ſimplicibus aliter ſentiant. Sic etenim & de turbith ſuperiùs declarato, ſic etiam & de eupatorio, de quo infrà dicemus, & ſimilibus intelligẽdum. Igitur quando hæc plãta vocata eſula (qua & pro eſula communiter vtimur) aptè conuenit deſcriptioni dicti filii Meſuæ de ſcebram, non debemus quærere aliud. Cùm ſit ipſa vera eſula, ſiue verum ſcebram, quod ipſe petit in præſenti & ſimilibus compoſitionibus. Lege etiam de hoc in pilulis fœtidis maioribus.

Eſulæ ſpecies.

Eſula vera.

Mod

Modus Confectionis de Eupatorio &c. LXXXVI.



B EVPATORIO cuius succũ recipit pręsens confectio denominatur. Et hæc eadem cõfectio scribitur à filio Serapio. in 7. sui Breuiarii prope finẽ 16. capituli cuius principiũ est, Alia ad icteritiam, & inceptionem hydropisis. Quæ quidem in omnibus conuenit cum præsenti descriptione, præter quòd non habet succum absinthii, & variat aliqualiter in simplicium ponderibus. Sed aduerte, quòd per impresſiones legitur mendosè in præsenti descriptione: Cimarum squinanti, seminis citrulli &c. ana ℥.iij. Lege verius, ana ℥.ij. quia sic est in omnibus antiquis exemplaribus. Item in fine ipsius descriptionis habetur vnũ vocabulũ multipliciter barbarizatũ: videlicet Alcherigi, vel Alkeregi, vel Alchelıgi, vel aliter & aliter, & consimilia plura veluti ridicula, neque ad significationem, neque ad sensum quidpiã faciẽtia. In maiori parte antiquorum voluminum, in veritate nõ legitur, nec in primis impresſionibus. Nec etiam est in filii Serapionis descriptione. Quapropter delendum censuimus. Putamus enim ꝙ aliquo modo errore librariorum, titulus confectionis immediatè sequentis annexus sit huic descriptioni, quæ est Alchelengi: quem titulum postea, tanquã medicinam huic necessariam nonnulli intellexerunt. Item in eo quod sequitur in ipsa descriptione, scilicet: Et si est illhic caliditas, reprime cum succo solatri &c. Illud autẽ reprime, in bonis exemplaribus non legitur, neque in descriptione filii Serapionis: sic enim ferè omnia exemplaria habent: Et sit dosis eius aur.j. cum lacte camelarum, aut aqua casei: & si illhic est caliditas cum succo solatri, endiuiæ, & volubilis. De eupatorio sanè, quia hæc confectio communiter non habetur in vsu, non visum est nobis hic facere declarationem. In Syrupo de eupatorio autem, qui vbiq; paratur, Deo fauẽte satis de eo dicetur. Succi verò, scilicet ipsius eupatorii, & absinthii qui hic recipiuntur, debent priùs condensari &c.

De Cuscutæ semine.

SEmen Cuscutæ (si semen dici libet) sunt illi nodi, qui inter illius capillamenta concrescunt. Sed abusiuè, nempe dicitur semen, illud quod nusquam seritur, nec etiam si seratur nascitur, vt experti sumus, Neque radices Cuscutam habere conspicimus, sed epithymi modo, super plantas, & frequentiùs super linum concreatur. Dicuntur autem semina *Cuscutæ semen.*

nod

nodi illi, quaſi per ſimilitudinem, non quòd in veritate ſint ſemina. Quod enim patet expreſsè, non eſt probare neceſſe.

Alchelengi, & eſt medicamen magnum &c. LXXXVII.



SIGNIFICATVM ſuum verum huius barbari vocabuli, quod eſt pro inſcriptione præſentis confectionis, ſcilicet Alchelengi vel alkelengi, adhibita etiam multa diligentia, inuenire non potuimus. Filius quidem Serapionis habet in ſeptimo duas deſcriptiones ferè ſub conſimili titulo, quæ etiam in pluribus cōueniunt cum iſta filii Meſuę quarum principia ſunt hæc: primæ videlicet, Cōfectio Inda, quę nominatur Kelkelenici. Secundæ autem: Deſcriptio alia likelkelengi. Putamus autem & textum filii Serapionis etiā eſſe deprauatum, in præfata dictione kelkelenici, & rectius legendum kelkelengi. Eaſdem cōfectiones habet & Auicenna in v. can. Quarum initia ſunt: Alkelkelengi magnum, & Alkelkelengi minus. Hali filius Abbas quoque, capitulo 7. decimi libri practicæ habet duas confectiones, quæ vidētur eædem eſſe: quarū tituli ſunt: Caquelenegum magnum, & eſt electuariū Indicum. Caquelenegū minus, vtile quibus & magnum. Omnes autem præfatorum Authorum, in multis ab iſta filii Meſuæ diſcordant. Veruntamen plurimam habent inter ſe affinitatem. Quid autem ſignificet kelkelengi, ſiue alchelengi (vt diximus) neſcitur. Coniectamus autem denotare quod ſequitur, ſcilicet quòd eſt medicamen magnum, multorum iuuamentorū expertorum &c. quodquidem putamus hic additum ab Authore, ſeu ab interprete: tanquam gloſſema dicti vocabuli alchelengi. Aduerte etiam, quod in aliquibus impreſsionibus, non alchelengi, ſed alkekengi, magis deprauatè legitur. Oporteret nanque illum priùs linguas Arabicam, Chaldaicam, Aegyptiacam, Hebraicam, Indicam, Græcā ſimul & Latinam, & alias plures, atque idiomata multa perfectè callere, qui vult poſt illos rectè huiuſmodi vocabula interpretari. Et licet ipſa confectio non habeatur in vſu, attamen eſt nobilis compoſitio. Et ſiquis vult ea vti, animaduertat quòd in libris de parua impreſsione, & in Nicolao Præpoſito mendoſè habetur: Agarici ʒ,xx. Lege rectius ʒ.x. quia ſic eſt non ſolùm in cunctis exemplaribus manu ſcriptis quæ vidimus, ſed etiā & in multis impreſsionibus. Item quòd in cunctis impreſsionibus falsò legitur,

troc

trochiſcorum de rheubarbaro, in antiquis libris abſolutè legitur, rheubarbari. Quapropter non trochiſci de rheubarbaro, ſed ipſum rheubarbarum purum & electum, eſt intelligendum in præſenti deſcriptione. Item ſciat, quòd in Nicolai Præpoſiti deſcriptione, deſunt trochiſci diarhodon, & trochiſci de eupatorio, qui vniuerſaliter in cæteris libris habentur. Sunt præterea per impreſsiones in præſenti deſcriptione aliquæ clauſulæ tranſpoſitæ, quas ſimpliciter, & rectè in ipſa receptarii deſcriptione poſuimus.

De Volubili,

AVthor noſter in ſuo de Simplicibus, capitulo de volubili, quinq; ipſius ſpecies enumerat. Quæ autem ipſarum in præſenti confectione ſit ponenda, ab ipſo non declaratur. Nonulli etenim iuniorum, vt Manardus & cæteri in præſenti deſcriptione, & in cõfectione de eupatorio ſupradicta, dicunt eſſe intelligendum Lupum ſalictariũ, quẽ lupulum vocamus, quemq́ue Author noſter pro quarta ſpecie deſcripſit, cuius planta notiſsima eſt. Alii autem, vt Chriſtophorus de honeſtis & cæteri, & forſan meliùs, declarant eſſe volubilem magnam quæ à noſtro Authore, funis arborum nominatur, & Auicenna funis pauperum dicitur. Quia cùm ipſe Author non ſpecificatè his in locis ſcripſerit, & volubilium plures (vt diximus) ab ipſo notentur ſpecies, illa nimirum ex omnibus accipienda eſt, quæ ab ipſo Authore magis laudatur. Nam vt patet per ipſum in præfato capitulo, funis arborum, ſiue pauperum, id eſt volubilis magna eſt cæteris melior. Et ex hoc etiam cunctis præpoſuit illam potius quã lupulum, quaſi declarans quòd per volubilem abſolutè intelligit illam magnam, & non lupulum. Lupulum autem, vel ſcãmoneam, cùm ipſe quærit, ſemper ſpecificatè ſcribit. Ergo per volubilem abſolutè, non lupulus. ſed illa quæ antonomaſticè appellatur volubilis, ſcilicet magna intelligitur. Veruntamen tam hoc quàm cuncta quæ ſcribimus, iudicio prudentiorum ſummitimus. Et nota quòd hìc & in confectione de eupatorio, & ſimilibus, ſuccus, foliorum intelligitur, & non radicis. Quinque autem ipſæ volubiliũ ſpecies, non omnibus notæ ſunt. Apud nos quidẽ nec illa planta, ex qua colligitur ſcãmonea, nec illa quæ habet folia ſubalbida & lanuginoſa cognoſcitur. Reliquæ tres notiſsimæ ſunt, ſcilicet volubilis maior, & volubilis minor, & lupulus. Multas enim ab his diuerſas plãtas videmꝰ quę volubiliũ modo cõcreſc

Lupus ſalictarius.

Funis arborum.

Funis pauperum.

Volubilis abſolutè.

Volubilis quinque ſpecies.

crescunt. Et licet non scribantur ab eo, tamen in genere volubilium possunt connumerari. Et præsertim illę, quibus ad decorem vtuntur homines, opere topiario in viridariis, & domorum fenestris: vt est Balsamina, siue Momordica vulgò dicta: & illa planta, quæ habet folia similia foliis smilacis hortensis, id est faseoli varij: & habet florem simillimum flori volubilis magnæ, sed est cælestis coloris, & non ita magnus: facitq; semen nigrum triangulum &c. Quam quidem plantam Bellunensis in suis interpretationibus volubilē vocat, cuiúsq; semen dicit esse granum nil. Inquit enim: Granū nil est semen nigrum repertum in planta volubili, cuius flos habet colorē azurum, & figurā campanellæ similē, tendentē ad longitudinem aliquā. Et huiusmodi planta non est herba ex qua nil, seu Indicum conficitur, sed est species volubilis nota: & semen huius plantæ in Oriente administratur ad euacuandum humores grossos, phlegmaticos, & melācholicos, sicut dicit Auicenna secundo canone. Vsme verò, quod est folium nil de quo dictum est suprà, est foliū herbæ, ex qua exprimitur succus, qui exiccatus dicitur nil, seu Indicū. Et granum nil, quod administratur ab Auicenna in cura vermium non est Indicum (sicut quidam putant) sed est semen repertum in planta volubili supradicta. Hæc Bellunensis. In quibus patet, quòd differt granum nil, à nil, quod est Indicum. Et similiter plantæ plures, quæ passim conspiciuntur. Inter quas etiam possumus annumerare quandam plantam, quæ nouiter nobis ex Indiis nuper inuentis allata est. Cui equidem à similitudine foliorum, quam habet cum blito: Blitum topiarium nomen imposuimus. Quoniam absque nomine, habuimus ipsam. Folia (vt diximus) vt beta, siue blitum (quod idem est) habet. Sed sunt valde rubra, propriè vt beta rubra. Caules enim plures emittit pollicari crassitudine, teretes, coccineos, siue rubros, quindecim cubitorum longitudine, & amplius altos: vt in nostro Aræcæli conuentu vidimus. Semen producit in racemulis coriandro noto simile, obnigrum &c. Sapore & odore etiam æmulatur blitum: quid autem propriè sit, nescimus. Insuper nota, quòd succi omnes qui indigent purgatione, post ipsam purgationem ponderandi sunt. Et generaliter quidem omnia, quæ depurari siue purgari habent, prius (si fieri potest) depuranda siue purganda sunt, & postea pōderanda siue comensuranda: quia pars proiicienda non debet ponderari cum conficienda.

Nil.

Vsme.

Granū nil.

Succorum ponderatio.

Confect

Confectio electuarij Diacytoniten, &c. LXXXVIII.


ABET Author noster in hac prima sui grabadin parte, tres varias de cytoniis cõpositiones, sub confectionis nomine, præter cytonia condita, & miuas. Ex quibus ista præsens tantummodo est solutiua, vt quę & huic tertiæ distinctioni finem imponit. Habet & Auicen. in quinto cañ. electuaria Diacytonitẽ solutiua plura. Similiter & Haliabbas in decimo practicę, habet vnum electuarium diacytoniten laxatiuum. Sed nullum ipsorum cõuenit cum præsenti descriptione. Filius Serapionis autẽ in septimo sui Breuiarij, cap. 16. habet tres descriptiones electuarij diacytoniten solutiui, quarũ prima incipit: Medicina alia solutiua bona: Recipe aquæ cytoniorum &c. est istamet cõfectio. Non obstante quòd in quibusdam discordet ab ista, propterea quòd (vt arbitramur) ipse Author noster accipiẽs à filio Serapionis, addiderit aliqua & aliqua permutauerit, vt melius sibi visum fuit. Sed animaduertendum, ꝙ præsens filij Mesuæ descriptio, vitio librariorũ in aliquibus locis maximè deprauata est. Et primò in ana vbi legitur: Gallię bonæ, gariofilorum &c. aliqui libri habẽt piperis nigri & longi, aliqui loco cinnamomi habent cardamomi, aliqui habẽt vtrunq;, aliqui loco masticis habẽt macis, aliqui neutrum habẽt, nonnulli etiam habent agaricum, & alij alia. Verior autem descriptio ex omnibus, hæc est: Galliæ bonæ, caryofyllorum, zinziberis, masticis, piperis longi, cinnamomi, nucis muscatæ, ana ʒ.iij. Item, vbi legitur: Si autem volueris vt solutione educat choleram, & phlegma, ponãtur in medicamine scammoneæ ʒ.v. turbith ʒ xij. lege xij. s. quia sic est in cunctis exemplaribus quæ vidimus. Item sciendũ, ꝙ vbi legitur: Carthami excorticati pondus scãmoneæ. refertur illud ad prius & principalius pondus ipsius scãmoneæ, scilicet ad ℥.j.s. & non ad quinq; drachmas, vt nonnulli volunt. Quia stante priori descriptione, si quis velit vt ipsum electuarium educat solum phlegma, non oportet cõsiderare alias clausulas additas, sed subiecta scammonea, cuius pondus est ℥.j.s. loco ipsius debet substituere ℥.j.s. carthami excorticati, & addere ipsi confectioni turbith boni ʒ.xxv. Probatur etiam per filium Serapionis, in cuius descriptione non habetur illa particula: si volueris vt solutione educat choleram & phlegma, sed immediatè habet, ꝙ si vis vt euacuet phlegma, tunc permisce cum

Diacytonitẽ solutiuũ.

ea loco ſcammoneę, carthami excorticati ex corticibus ſuis, contriti, pondus ſcammoneæ &c. Ergo refertur ad prius pondus ſcammoneæ. Ergo in iſta particula, ſcilicet ſolius phlegmatis euacuandi, intelligitur carthami excorticati pondus ℥.j.s. & non ʒ.v. Item in fine deſcriptionis habetur per omnes impreſſos libros: Et aliquando cum carnibus tantùm. Quæ clauſula in nullo penitus antiquorum voluminum (quę vidimus) legitur. Eſt enim additio ſuperflua alicuius imperiti, nec debet ſeruari. Caſſetur igitur, vt veritas habeat locum ſuum. Nam cum carnibus tantùm ſunt cytonia condita: quorum deſcriptio habetur infrà.

De Melle tabarzet.

MEl tabarzed ſiue tabarzet, vtroque enim modo legitur, vt omnes teſtantur, eſt mel album. Sic etiam zuccharũ tabarzet, ſignificat zuccharum album: & penidiæ tabarzet. ſunt penidiæ albæ, quæ recipiuntur in ſuffuf albarmak Auicennæ. Attamen ſecundum veriorem ſenſum, Tabarzet potius ſignificat bonum, ſeu electum, quàm albũ. Quod probatur per ſupradictum filium Serapionis, videlicet quòd eo in loco, vbi Author noſter habet mel tabarzet, ipſe habet mel bonum. Sed quia generaliter mel album, ſeu zuccharum album eſt ex melioribus: idcirco pro tabarzet, quod ſignificat bonum, intelligitur album. Non obſtante quòd Bellunenſis in ſuis interpretationibus dicat, mel tabarzet ſecundum Arabes eſſe zuccharum diſſolutum quod remanſit liquidum in vaſe in quo factum fuit zuccharum tabarzet. Quia hoc in loco, vt patet per ſupradictum filij Serapionis textum, ſignificat bonum: & penidiæ tabarzet, non ſunt zuccharum diſſolutum, ſed penidiæ bonæ &c. Quam ob rem non contradicit, ſi mel non ſit album, dummodo ſit bonum, & optimum mel. Optima enim conditio mellis non conſiſtit in albedine, imò quod tendit ad citrinitatem, & propriè ad colorem palearum maximè laudatur, teſte ipſo Authore noſtro in ſermone de aqua mellis. Et Dioſcorides laudat illud mel quod habet colorem ſubflauum, ſiue ſubrutilum. Et Plinius quod eſt coloris aurei, &c. Vnde putamus de albedine non multùm eſſe curandum. Igitur pro melle tabarzet accipiatur bonum, & electum, ſiue ſit album ſiue non. Sed lapis tabarzet, ſiue tabarzet, ſiue tabarged (vt in Simone Ianuenſi & Pandectario legitur) eſt ſmaragdus. De quo quære in electuario de gemmis.

TabarZet. *Zuccharũ tabarZet.* *Mel tabarzet.* *Lapis tabarzet.*

De Galia, siue Gallia.

GAlliæ quidem sunt confectiones, de quibus infrà. Sed quando absolutè scribitur (vt in præsenti confectione, & similibus) semper de muscata intelligitur. Quam ob rem lege in gallia muscata. *Gallia absolutè.*

DISTINCTIO QVARTA, *quæ est de conditis &c.* XC.



IN hac quarta distinctione, quę de conditis est, sunt aliqua pauca, sed vtilia corrigenda & declaranda. Et primo,

Chebuli conditi &c. XC.

Emblici conditi &c. XCI.



NOTANDVM quòd his modis, quibus humectantur & condiuntur chebuli & emblici, possunt & citrini, & reliquæ Myrobalanorũ species humectari & cõdiri, si quis eis opus habuerit. Sed sciendum ꝙ emblici condiendi debent esse integri, teste filio Serapionis, qui capitulo de conditis dicit: Eligantur ex emblicis sublimibus qui nõ sunt fracti, &c. Item, vbi legitur in fine huius descriptionis de emblicis conditis: Quidam verò etiã supercondiunt cum speciebus aromaticis, sicut est cinnamomũ, & gallia, & cardamomum, & crocus, & muscus, & similia, est animaduertendum ꝙ Author non dicit, quòd quilibet supercondiunt cum omnibus his speciebus aromaticis prædictis, & similibus: sed ꝙ quidam supercondiunt cum cinnamomo, quidã cum gallia, quidam cum croco, quidam cum musco, & quidam cum duobus vel tribus ex prędictis, vel similibus: & quidam sic, & quidam aliter, secundũ necessitatis exigentiam, seu gustus lasciuiam. Et hic est verus sensus. Quia si quis condierit cum gallia, quæ absolutè intelligitur muscata, non erit illi opus apponere & muscum. Et sic de aliis, quæ cõueniunt inter se. Non obstante ꝙ si quis voluerit condire cum gallia, & placuerit eidẽ addere nõ solùm muscũ, sed & species diamusci, & alia diuersa pro sui gustus appetitu, & pro suis ægris duntaxat, possit facere & hoc, & aliud. Tamẽ pro cæteris indifferẽter, nec cũ omnibus, nec cũ aliquibus ex prędictis speciebus nullus parare pręsumat. Quoniã gustus hominũ non sunt ęquales, & multoties qđ vni placet, alteri displicet &c.

Cytonia condita, &c. XCII.



DVERTANT simplices & minus periti aromatarij, quòd vbi legitur in præsenti descriptione: Et sepeliantur cum iuleb. intelligitur, quòd iuleb debet esse tantæ quantitatis, quòd cooperiat ipsa cytonia. Et nota, quòd hic, & in citris conditis (scilicet in ipsorum citrorum decoctione: quia postea debent condiri ipsa citria cum iuleb rosato) & in similibus, iuleb debet fieri cum aqua simplici, nisi medicus, seu alius quispiam præceperit esse faciendum pro suo, suorúmque vsu duntaxat, cum aqua rosacea, vel violacea, vel cum infusione alicuius rei, &c.

De Cytoniis.

QVanuis Author in distinctione de syrupis, scilicet in modo conditi de buglossa ponat tria cytoniorũ genera, attamen Romę duo tantùm habentur. Quid autem sit tertium genus cytoniorum, in dicto condito de buglossa declarabimus. Duorum autem generum cytoniorũ quæ apud nos nota sunt, vnum quidem facit poma depressa, ita quòd à pediculo ad partem supremam quondam floris, tanquam à polo ad polum per locum centri, raro supra pollicis grossitiem habet spatium, in quo semina concreantur. Et huiusmodi cytonia sunt minus odorifera, quàm illa alterius generis, sed sunt multum stiptica: & per antonomasiam vocantur cytonia, siue cydonia simpliciter. Et ista etiã sunt, quæ particulari nomine dicuntur struthea. Arbor alterius generis, in omnibus est similis antedictę, sed differt in hoc ꝙ fructus istius non sunt ita depressi, sed sunt longiores, & odoratiores, & maiores, & minus stiptici. Qui fructus communiter vulgò vocantur pyra cytonia. Sed quando Author petit absolutè cytonia, semper de supradictis intelligit. Et maximè quando conficit aliquod electuarium ad stipticandum: quia ad id faciendum ipsa sunt meliora, efficacióraque. In defectu tamen vnius, alterum est substituendum. Pro illis autem qui non stipticandi causa, sed pro gustus delectatione suscipiunt, possunt ista dicta pyra cytonia administrari: quia sunt gustui suauiora supradictis, Præterea aduertendum, quòd quando præparãtur cytonia ad stipticandum, teste Serapione, nõ debẽt esse matura, sed in principio maturationis tantùm: quia (vt ipse refert) matura non sunt stiptica. Sed non est intelligendum, ꝙ omnino matura non sint

Cytoniorũ species.

Cydonia struthea.

Pyra cytonia.

Cydonia absolutè.

sint stiptica, sed quòd non sunt tantum stiptica, quantũ immatura. Ita quòd matura respectu acerborum possunt largo modo dici non stiptica. Et vt dictus Serapio ait, vsus plurimus cytoniorum est malus: quia faciunt accelerare descensionem cibi ante digestionem eius. Sed hoc intelligitur de illis hominibus qui non sumunt cytonia ante cibum ad stipticandum, sed sumunt post cibum & potum, ad prohibendã ebrietatem, & ad lubricam aluum faciẽdam. Quia Cytonia, Sorba, & nonnulla alia mala, de natura sui ante cibum sumpta stipticant: pòst cibum verò accelerant digestionẽ, & expellunt fæces. Ita quòd multoties si nimis ex eis sumatur, cibum indigestum faciunt per secessum emittere. Et hoc similiter Auicenna testatur. Aiunt etiam Serapio, & Auicenna, quòd cytonia sumpta post potum vini, prohibent fumositates vini ascendere ad caput. Vnde per consequens prohibent ebrietatem. Sed sumenda sunt in parua, ac discreta quantitate. Lege etiam de cytonio in condito buglossæ. *Cytoniorũ vsus.*

Pyra condîta &c. XCIII.

Poma condîta &c. XCIIII.

Persica condîta &c. XCV



IN his equidem non est dubium. Condiuntur sicut cytonia, quo etiam modo similia multa: possunt condiri: vt chrysomella, siue præcoqua, &c. Et tam cum zuccharo, quàm cũ melle, quàm etiã cum musto cocto, & similibus. Et possunt aromatizari cum musco, seu aliis speciebus aromaticis, ad libitum instituentis.

Citra condîta &c. CXVI.



SVPRA, scilicet in confectione electuarij Alharif declarauimus Nabeth significare zuccharum cãdum. Vult autẽ Author, vt multùm coquatur iuleb, pro huiusmodi & similibus, vt postea semifrigidum quando cõponitur inter laminas citri, non fluat totaliter: sed permaneat, & induresca t, seu cãdicet: alioqui vana esset eius descriptio, cùm dicit: ita ꝙ vna superficies sit laminarum citri, & alia iuleb. Quia si illud zuccharum iulebatum non erit perfectè decoctum, quemadmodũ coquitur zuccharum vt candicet, non stabit inter citri laminas, sed fluet vndique, & pondus laminarũ faceret vnam alteri adhærere in fundo vasis. Etiam si dictũ iu-

leb erit aquosum, seu lentè decoctum, non erit necesse in vas vicissim componere citri laminas, & ipsum iuleb. Sed prius cōponere laminas citri, & postea super infundere ipsum iuleb, sicut fit in multis aliis conditis. Quodquidē secus erit, si dictum iuleb perfectè decoctū fuerit. Præterea sciendū quòd cōmuniter hodierni aromatarii nō præparant ipsas citriorum laminas in lixiuio, sicut Author præcipit, sed in aqua pura, & clara, & optimè præparantur. Enimuero nostri æui aromatarios, in modis diuersa cōdiendi antiquioribus peritiores ac industriores, politioresq; esse fatemur. Nam multa tam ex zuccharo quàm ex melle ad gulæ petulantiā condita suauiora, & visui delectabiliora fiūt hodie, quæ iudicātur nō meliora posse fieri. Curiales nempe, & magnates Romæ degentes, melius quàm nos huiusce rei sciunt reddere rationē, quia libenter & non rarò, talibus delicatis vescuntur bolis. Demum nō ignorādum, quòd ponit Author in distinctione de syrupis, duo alia citrinorum condita, quæ Deo fauēte, in ipsa distinctione locis suis declarabimus. Quia nō sunt simpliciter condita, sed syrupi sub tali nomenclatura.

Secacul conditum &c. XCVII.



DE Secacul quidem satis suprà in Diasatyrione pertractauimus. Nunc autem restat declarare, qualiter sit intelligendum illud quod legitur in fine pręsentis descriptionis, videlicet: Proiiciātur super illud specierū alesanginæ partes conuenientes. Notandū igitur quòd in pluribus descriptionibus compositorū ipsius filii Mesuæ, reperitur aliquo modo partium cōuenientia, vt est in præsenti descriptione, & in cōfectione de manna, & in lohoc de squilla, & similibus. Quibus in locis, non semper vno & eodem modo est intelligenda. Quia aliter debet intelligi in præsenti descriptione, & aliter in lohoc de squilla, & similibus, vt mox patebit. Nam clarum est, quòd in citato lohoc de squilla vbi Author dicit: Recipe succi squillæ & mellis despumati partes cōuenientes. intelligitur illa partiū conuenientia, quòd debent esse ipsæ partes, scilicet succi squillæ & mellis æquali pondere seu mensurā. Quod probatur non solùm per ipsum Authorē capitulo de tussi humida, vbi describens idem lohoc, ait: Recipe succi squillæ, & mellis ana. Sed etiā probatur per filiū Serapionis, capitulo 21. septimi sui Breuiarii, in quo etiā describēs idem lohoc, quod vocat lohoc de cæpa squillæ, dicit: Sumatur succu-

eus ſquillæ & mel æquali mẽſura. Similiter in præfata confectione de manna, vbi Author dixit: Diſſoluatur manna cũ ſucco roſarum rubrarum, & ſit ſucci quantitas conueniens. addit poſtea declarationẽ dicens: Circiter librã vnam. quam quidem declarationem, pro ſimplicioribus & minus peritis poſuit: pro peritioribus autem (quibus ſatis erat dicere, & ſit ſucci quãtitas cõueniens) non oportebat. Peritus enim aromatarius potius diſcretione quàm lance menſurat res, atque librat. Et ſicut neceſsitas docet, plus vel minus, ſubminiſtrat de rebus competentibus ſine aliqua diſconuenientia. Et ideò Author non abſolutè dixit libram vnam, ſed circiter libram vnam. Sed illud quod ex authoritate Galeni ſubiũxit Author in fine ipſius mannæ cõfectionis, ſcilicet: Eſt enim cõpoſita ex partibus cõuenientibus complexione & proprietate. non oportet aromatarium ſcire. Eſt enim medici intelligere atq; cognoſcere cõuenientiam complexionum & proprietatum, tam medicinarũ, quàm corporum infirmorũ. Et vt ſibi videtur magis expediẽs, debet inſtituere atq; ordinare pharmaca. Aromatarius autem communiter in omnibus habet medio- *Aromati-*
critatem ſeruare, videlicet vt ipſæ medicinæ non ſint ita for- *zandi mo-*
tes, vt ſuſcipientes eas in aliquod periculum inducant, nec ita *dus.*
debiles vt nihil operentur. Et hoc dicitur pro illis rebus, in quibus nõ ſpecificatè eſt aſsignatũ pondus vel menſura. Vt exempli gratia, pluries legitur: Mel quod ſufficit. Aromatiza cum muſco. Olei quantitate cõuenienti, & conſimilia multa. Et maximè ſicut habetur in pręſentis ſecacul conditi deſcriptione, ob cuius bonã declarationẽ hæc dicta præmiſimus. Igitur in iſta deſcriptione, vbi Author dicit: Proiiciãtur ſuper illud ſpecierum alephanginarum, ſiue aleſanginæ partes conuenientes. nõ intelligit ipſe Author quòd conuenientia iſtarum partium ſpecierum, ratione quãtitatis ponderis, ſeu menſuræ, referatur ad ſecacul, aut ad mel, & zuccharũ, vt eſt in præcitato lohoc de ſquilla. Exempli gratia, quòd ſi ſecacul ſint libræ ij. proiiciendæ erunt ſuper illud dictarũ ſpecierum etiã libræ ij. vt ipſæ partes ſint conuenientes. Quod quidem abſurdum eſt, atque erroneum & credere & cogitare. A fortiori autem, diſconuenientius erit ſi quis forſan velit, vt eadem conuenientia, ſcilicet ratione quantitatis, referatur ad mel & zuccharũ. Conuenientia igitur, quam quærit Author in hac deſcriptione, in virtute & acuitate ſpecierũ prædictarum cõſiſtit, videlicet in aromatizando ipſum ſecacul, ſcilicet quòd quantitas conueniens ipſarũ ſpecierum debet eſſe

tanta, quanta discretè cõpetit aromatizationi ipsius secacul, ita quòd ipsum secacul sit bene aromatizatũ. Sicut, exempli gratia cibaria condiuntur sale. Et ponitur salis in vnoquoq; edulio, quantum est conueniens, ratione salsedinis & saporis, & non ratione quantitatis, vel mensuræ. Vnde quando Author in præsenti descriptione, & similibus, dicit: Proiiciãtur super illud specierum, vel similium, partes conuenientes seu competentes. intelligit, quòd tu debes aromatizare illud cum tanta quantitate ipsarum specierum, quanta (vt dictum est) competit ipsius aromatizationi, ita quòd non sit multum neq; parum. verbi gratia: Si tu aromatizas aliquod compositum cum speciebus acutis & fortibus minus debes de ipsis ponere, quàm poneres de dulcioribus & mitibus &c. Et sic est secundum veram Authoris intentionem, & meram literæ declarationem. Et ideò quandocunque reperitur aliqua huiusmodi, vel consimilis clausula, est bene perscrutandum & intelligendum, de qua cõuenientia Author eo in loco loquatur, vt postea compositio ipsa sit rectè ordinata, & dispensata, ac de Authoris proprii mente parata.

Zinziber conditum &c. XCVIII.



DVo etenim in præsenti descriptione notanda sunt. Primum est vnum mendum, quod generaliter habetur per omnes impreßiones, videlicet vbi legitur: Et quidam accipiunt secacul, & zinziberis humectati, ana partem j. & fit, &c. Lege rectius (vt est in exemplaribus antiquis) ana partem s. Et sic est verum. Huiusmodi quidẽ error studiosis lectoribus non est occultus. Quia si Author in vna parte ipsius zinziberis, puta in vna libra, posuit mellis libras iij. & zucchari libram vnam: in duabus autẽ partibus, id est in duabus libris, quę sunt vna secacul, & altera zinziberis, posuisset vj. ℔. mellis, & zucchari ij. quia aliter esset disproportionata compositio ponere tantum mellis & zucchari in duabus partibus ipsarum radicum, quantum in vna. Igitur rectè legendum est: Secacul & zinziberis humectati, ana partem s. Et sic ex vtraq; media parte, scilicet zinziberis & secacul, resultat vna pars integra, quæ (vt Author præcipit) cum tribus mellis & vna zucchari partibus confici debet. Secundum notandũ est quòd Author in fine ipsius descriptionis docet nos cognoscere qualitates & notas boni zinziberis, dicens: Et sit zinziber album & mundum, & recens. Dicit autem albũ, ad differentiam

Zinziberis boni notæ.

rentiam illius quod videtur esse rubei coloris: quod quidem non est purum, sed tinctum cum quodam bolo, nõ Armeno (vt dicunt) atque vtinam esset, quoniam inde minus malum proueniret: sed cum bolo Apuliæ, seu alterius loci nostræ regionis. Tingunt autem ipsum, non vt bonificetur, sed vt sit magis ponderosum, & vt impleantur foramina vermiculorum, ne videatur perforatum, & nõ recens. Excusantes enim malitiam dicunt, quòd ad meliorem ipsius conseruationem hoc faciunt. Attamen nos experti sumus, quòd ita corroditur à tineis tinctum, sicut & non tinctum. Primum nempe zinziber est album, & quod quærit Author in præsenti & sequenti descriptionibus, & aliis locis. Vnde sequitur, quòd tinctũ siue rubrum & nõ albũ zinziber, nõ est admittendum ad medicinæ vsum. Mundum autẽ posuit Author, vt radatur cortex eius, eo modo quo in Secacul cõdito, dixit fieri in radicibus ipsius secacul. Recens autem cùm scripsit, dupliciter intellexit, scilicet strictè & largè: strictè quidẽ intellexit virens, quod aliàs iam dixerat accipiendum si haberi potest. Largè autem intellexit recens, omne illud quod non est corrosum à vermibus, quæ quidem vermiũ corrosio, in qualibet re est patens & manifestũ signum alicuius vetustatis. Igitur recens, id est non putre, seu à vermibus corrosum.

Confectio de Zinzibere &c. XCIX.



EST nempe in descriptione præsentis confectionis de zinzibere, vniuersaliter per omnes impressiones, vnus error valde notabilis. Videlicet vbi legitur: Aquæ infusionis zucchari quantũ sufficit. O magnũ dedecus? O ignorantia crassa aromatariorũ (nolumus dicere & medicorum) legere & audire tales & cõsimiles patẽtes errores in libris medicinæ, & non corrigere, neq; intelligere? Quæ temeritas est ista, quærere zucchari infusionem? Quo authore scribitur zuccharũ aut mel, aut rob, aut simile infusum? Et posito casu quòd posset fieri, ad quid prosequens Author dicit: Distemperetur zuccharum cum aqua & melle dictis, & coquatur vsq; dum sufficit? Verecundamur certè in his nugis prolongare sermonem, & tamen est necessarium. Non enim quærit Author aquam infusionis zucchari, quam nunquã in mente habuit, sed quęrit infusionem zinziberis. Talis nanq; error, cũ aliis pluribus, à minus peritis librariis (vt credimus) originem traxit. Qui in exemplaribus, è quibus transsumebant,

inuenientes dictionem illam abreuiatam, sic ʒʒ. (vt in quibusdam nos legimus) falsò arbitrati sunt significare zuccharum. Quæquidem abbreuiatura, non solùm in antiquis exemplaribus, verùm etiam & in excusis libris passim legitur, & semper pro zinzibere posita. Etenim in dictione zucchari, non sunt duo zz, vt exinde possit illa abbreuiatura significare zuccharum. Veruntamen in rei veritate, adhuc plura extant exemplaria, quæ nõ abbreuiatè, sed per literas planè habent scriptum: Aquæ infusionis zinziberis, &c. Et similiter legimus impressum in Nicolao Præposito, & est in litera D, post Diazinziberis domini Nicolai. Vnde &c.

Bauciæ conditæ &c. C.

Acorus conditus &c. CI.


IN Diasatyrione, & in triphera muscata de Baucia satis dictum est, propterea quære ibi. Acorus tã masculini, quàm fœminini, & Acarum neutri generis legitur aqud diuersos Authores. Lege de eo in Dia omorusia.

Zuccharum rosatum &c. CII.


NOTANDA nobis videtur in huius zucchari rosati descriptione quædam cõmunis aromatariorum abusio in parando ipsum. Videlicet, quòd accipiũt rosarũ flores in principio apertionum suarum, & vix dum partẽ aliquam suæ rubedinis præferentes. Nõ attendentes, quod dicit author: Et sint rosæ habentes medietatẽ inter completionẽ & acerbitatem. Quapropter nõ bene agunt, quia debent esse ipsi flores propriè mediocritatem habentes sic, quòd nõ sint ita clausi & acerbi, quòd careant odore: nec ita aperti & maturi, quòd videantur illi pili crocei qui sunt in medio rosæ. Non obstante, quòd potest etiã particulariter fieri zuccharum rosatum ex ipsis rosarũ floribus clausis, scilicet quando incipiunt erumpere & aperire calices suos, & videtur aliquid de rubedine foliorũ ad magis stipticandum, vt ipse Author scribit, dicens: Et quidam faciunt illud cum rosis nõ habentibus aliquid de completione, & inuenitur magis stipticum. Sed tale zuccharum non est dandum omnibus indifferenter, sed illis duntaxat, quibus conuenit stipticatio, & cõstipatio ventris. Et quantò magis ipsi flores sunt clausi siue immaturi, tantò magis zuccharũ factum ex ipsis fit stipticũ, & ecõtrà. Igitur hoc in loco & similibus, flores rosarũ debent esse semiaperti, & med

Rosati sacchari modi & proprietates.

& medium ſtatum ipſorum tenentes. In confectione galliæ ſebelliæ autem (vt infrà dicemus) & conſimilibus locis, debēt habere principiū tantū. In oleo roſato verò & ſimilib⁹ locis in quibus roſæ cōpletæ petūtur, debent habere finē apertionis ipſorū florū. Sunt præterea & alii modi faciēdi zuccharū roſatū, vt eſt cū zuccharo ſyrupizato, &c. vel (vt Neapolitani vtunť) cū ſucco roſarū ſine foliis, quod licet ſit delicati⁹ ad comedendum, neſcimus tamē an ſit melius pro infirmis.

Zuccharum uiolatum &c. CIII.

Zuccharum bugloſſatum &c. CIIII.



DESCRIPTIONES iſtæ ſunt claræ, hoc tamē notandū in zuccharo violato, ꝙ cùm dicit Author: Indigent tamen violæ expanſione longiori. monet nos debere expādere violas ipſas ſuper tabulas, & ꝑmittere eas deſiccari lōgiori temporis ſpacio, quàm roſas: ob id, quia violæ ſunt roſis humidiores. Oportet ergo vt ipſe violæ ſint ſemiſiccæ, antequam zuccharo immiſceantur. Flores etiā bugloſſæ, vt violæ deſiccandi ſunt, quia Author in eius deſcriptione, dicit: Et modus eius eſt ſicut zuccharum violatum. Non enim dixit roſatū, vt fecit in zuccharo violato & zuccharo alchilil, ſed dixit violatum, pro illa clauſula, quæ particulariter eſt pro violis poſita, ſcilicet quod ipſæ violæ indigent expanſione longiori.

Zuccharum Alchilil &c. CV.



NON enim zuccharum Alchilil eſt zuccharū boraginatum, vt dicit Chriſtophorus de Honeſtis. Et licet Alchilil, Alchilkil, & cōſimilia multa à diuerſis diuerſimodè exponantur, vt in cōfectione Alcanzi diximus, veruntamen hoc in loco alchilil, & ſimiliter in melle alchilil infrà, pro floribus roris marini intelligendum eſt. Et in hoc concordant Manardus, & Luminare Maius, & etiam Pandectarius in litera kinkil, & alii plures. Nuſquam enim legimus boraginem fugare ventoſitates, vt in iſta deſcriptione habetur. Quam ob rem alchilil non poteſt hìc ſignificare boraginem. Præterea ſunt nonnulli obiicientes, quòd apud filium Meſuæ non reperitur aliàs zuccharum boraginatum, ergo zuccharum alchilil eſt illud. Ad hanc obiectionē, priùs negando conſequentiā, reſpondemus, quòd filius Meſuę nō omnia, ſed tantummodo aliqua magis neceſſaria deſcripſit.

Quod

Quodquidem probatur per ipſum Authorem in præfatione ſequentis diſtinctionis, vbi teſtatur ſe non omnia, ſed tantũ famoſiora ſcripſiſſe. Quod indubiè de ſingulis diſtinctionibus poteſt intelligi. Quapropter cum ſcripſerit zuccharũ buglоſſatum, tanquã non multũ neceſſarium, dimiſit boraginatum, quia zuccharũ bugloſſatum habet eaſdẽ virtutes, & eſt efficatius boraginato in omnibus. Et ideò conſequentia ſupradicta nihil valet, quia cùm plura dimiſerit, idẽ de vnoquoq; dimiſſo poteſt dici, qđ ipſi dicunt de zuccharo boraginato. Vt exempli gratia: Author ipſe nõ ſcripſit zuccharũ maluatũ, ergo zuccharum alchilil eſt zuccharum maluatũ. Et ſic de ſingulis, quæ omnia ſunt dubia &c. De achilil autem, & conſimilibus, lege in dicta confectione Alcanzi.

Mel roſatum &c. CVI.



RIPLICEM modum parandi mel roſatum docet nos Author in præſenti deſcriptione. Primus igitur modus eſt, ex foliis roſarum & melle. Secundus verò, ſine foliis, ex ſucco ipſorum foliorum tantùm, & melle. Et hic ſecundus modus poteſt connumerari inter ſyrupos ſimplices. Tertius autẽ ex foliis, & ſucco inſimul, & melle. Veruntamẽ ſciẽdum quòd in huius tertii modi deſcriptione, per omnes impreſsiones, ſunt duo menda. Primũ videlicet vbi legitur: Et ſunt qui ponunt foliorũ partẽ j.s. Legendum eſt rectius: Foliorum partem j. quia illa media pars à librariis addita eſt deſcriptioni. Aliud mendum eſt vbi legitur: Mellis partes ij. Eſt enim hæc lectio diminuta in vna parte. Verius ergo legẽdum eſt, Mellis partes iij. quia ſic eſt ſecũdum veritatem. Sic enim legitur in exemplaribus antiquis. Et ſunt qui ponunt foliorum partem j. ſucci partem j. s. mellis partes iij. Errores nanque dicti, peritis viris manifeſti ſunt. Quia ſi Author in primo modo, pro qualibet foliorũ parte, poſuit mellis partes iij, hîc ergo pro vna parte & ſemis ipſorum foliorum, malè poſuiſſet mellis partes ij. Vbi ſecundum primã regulã, quatuor partes cum dimidia conueniunt. Et non putet quis quia recipit ſuccum, ideò minus debet de melle recipere: quia & hoc eſſet falſum. Imò econtrà, propter ſucci vigorẽ debet ſiue poteſt plus de melle ſuſcipere &c. Etenim ſuccus conſumendus eſt totus in melle priùs, poſt cuius conſumptionem mel ipſum miſcendum eſt cum foliis roſarum dictis.

Mel uiolatum &c. CVII.

Mel buglossatum &c. CVIII.

Mel Alchilil &c. CIX.



N ISTIS nempe descriptionibus nō est dubium. Mel alchilil autem est mel de floribus roris marini. Sed notandum quòd præter prę fata cōdita, de cōsimili multa alia atque diuersa possunt condiri: videlicet & flores, & folia, & fructus, & radices, & similia.

DISTINCTIO QVINTA.

Quinta distinctio est de speciebus lohoc. de quibus &c. CX.



VIVSMODI confectiones viscosæ seu mucilaginosæ, Græcè secundum Sypontinum, & plinium, Ecligmata, siue eligmata, secundum alios autem eclegmata vocantur. Ait enim Plinius cap. 22. libro 20. cùm de semine lini pertractat: Ad phthisin vtilissimè è semine fiunt ecligmata. Et ideo sic dicuntur, quoniam non comeduntur, neque deuorantur vt catapotia, sed ipsas confectiones in ore tenentes, quod paulatim eliquatur, continuò lingendo sorbemus.

Lohoc de pino &c. CXI.



VNT in presenti descriptione duæ mendæ. Prima, videlicet vbi legitur (per impressos libros supple) Granorum pini ℨ. xxx. lege rectius ℨ. xx. Altera menda est, vbi legitur, Mellis passularū &c. ana ℨ. iiij. Lege verius, ana ℥ iiij. Sunt etenim librariorum errores. In omnibus autem antiquis exemplaribus, est vt diximus. Auicenna quidem in quinto tractatu secundæ summæ quinti can. habet vnā descriptionem. Lohoc de pino. Filius Serapionis etiam in septimo sui Breuiarii habet vnam descriptionem Lohoc de granis pini. Hali Abbas quoque in decimo practicæ habet suam descriptionem. Omnes tamen differunt ab ista.

De Amylo.

AMylū res nota. Fit autē ex tritico, hordeo, siligine, Zea, & similibus plurimis. Sed absolutè scriptū, semper tri- *Amylū absolutè.*

tice

ticeũ intelligitur:& maximè quod fit ex trimestri tritico, à Dioscoride commendatur. Trimestre autem triticum, siue trimense(vt Isidorus 17. etymologiarum libro scribit) dicitur, quia satũ post tres mẽses colligitur. Et propriè est illud quod vulgò martiolinũ siue martiollum vocamus, ex eo ꝙ Martio mense seritur. Modus autem faciendi amylum, & à Dioscoride & ab aliis pluribus clarè notatur.

Trimestre triticum.

De Lilio cælesti, siue de Iride.

IRis autem quæ abusiuè, vt alia plura, per genitiuum semper ireos à multis vocitatur, est herba pluribus nascens regionibus: sed à Dioscoride, & aliis plusibus, Illyrica magis commendatur. A nonnullis herba lilialis, & lilium dicitur. Apuli autem vulgò spatulam appellant, sed non fœtidã. Sunt etenim illius plures species, sed à nostro Authore capitulo de ireos, duæ tantùm notantur. Qui Author ponit ipsarum specierum differentias, in florum diuersitate, scilicet ꝙ vna species producit florem album, quæ & vocatur ab eo lilium album, siue ireos album. Altera autem facit florem purpureũ siue cęlestem, quod ab eo appellatur lilium purpureum, siue liliũ cæleste, siue ireos purpureum: vt hic, & in pilulis de agarico &c. Et hæc species(vt ipse testatur) est fortior altera, in omni re. Et hæc quidem quæ, vt diximus, gerit florem cælestem, lineatum ex croceo & albo, arcum cælestem cum aliqua similitudine imitantem(vnde & ipsa iris dicitur) est illa species, ex qua Author quærit radices in pręsenti descriptione, dicens: Radicum lilii cælestis &c. Et hæ præfatæ species passim reperiuntur, quarum radices in nostra Italia cùm siccantur, ita rugosæ & paruæ deueniunt, quòd vix præter corticem(si cum ipso cortice siccentur) habẽt intus quid parum de sua interiori parte, seu pulpa, quæ est alba & odorifera. Sine cortice verò, quasi ad nihilum rediguntur, cùm siccantur. Quæ autẽ radices huiusmodi è plagis Orientalibus deferuntur decorticatæ, & siccæ sunt carnosæ, & lenes, tanquàm si tunc recentissimè fuissent collectæ, quapropter nostratibus meliores iudicantur. Huiusmodi enim plantæ, ferè omnibus notæ sunt. Quæ autem Illyrica dicitur, est species in Illyria, id est in Sclauonia nascẽs, & est illa quam Dioscorides meliorẽ esse testatur. Ipsa autem quam in nostro horto habemus, florẽ gerit magis quàm ireos, diuersicolorem, lineatum, viridem, siue ad croceum inclinantem & purpureum, siue cælestem & rubeum, vt est cælestis arcus, id est iris. folia enim exiliora, necnon & minores radices, sed

Herba lilialis.

virtutes(vt putamus)maiores,quàm dictum ireos habet. Est etiamnum(præter pręfatam)in Illyria & altera iris, nostrati similis. Quapropter quandocunq; ireos reperitur scriptũ absolutè,scilicet quòd non specificatur de albo,semper purpureum est ponendum. Et si haberi poterit de Illyrico,administretur:sin autem Orientale,vel nostratũ substituendum erit. Similiter quandocunque reperitur scriptum ireos, & non specificatur de flore,semper radix intelligi debet. Folia enim(quòd sciamus)non habentur in vsu. Item si quæratur aqua ireos,& non præcisè scribitur sublimata,semper succus radicum,vel saltem decoctio ipsarum(vbi deficiunt virentes radices)debet intelligi. Hoc etiam notandum in radicibus ireos,scilicet quòd recentes quasi inodorę iudicantur siccæ autem maximum & suauem spirant odorem. Imò quãtò magis senescunt,& à vermiculis corroduntur,tantò magis odoratiores fiunt. *Ireos absolutè.*

De Butyro.

QVid sit Butyrum,quasi à nemine ignoratur. Sed quia duplex est,scilicet vaccinum,& bubalinum:ideò quando reperitur butyrũ absolutè(vt in præsenti descriptione)semper de bouino,& vaccino intelligendum est. Nec auscultandi sunt illi qui dicunt,quòd bubalinũ est medicinale:vaccinum autem pro cibariorum vsu tantũ. Quia probatur contrarium,cùm sæpius reperiatur butyrum vaccinũ speciatim in compositionibus pharmacorum, quàm bubalinum. Vt exempli gratia,in præsenti antidotario: videlicet in Diasatyrione,& in triphera saracenica & in triphera maiori ex arte Fenonis,& in triphera minori descriptione cognita,& in confectione anacardina,& aliis pluribus locis. Igitur vaccinum est intelligendum,in non specificato butyro,& semper recens. *Butyrum absolutè.*

Loboc de papauere, & est Diapapauer &c. CXII.

EST ETIAM in præsenti descriptione vnus librariorum error per omnes impressiones, qui licet sit paruus,tamen volumus,vt ipse nõ remaneat intactus. Igitur vbi legitur: Amyli 3.iiij. Lege rectius 3.iij. vt in antiquis exẽplaribus est scriptum. Et sic est verum. Nam si fuissent dicti amyli 3.iiij. non essent per Authorem separatim positæ ab immediatè sequẽti ana:quod similiter est 3.iiij. Et enim nonnulli ex iunioribus rei veritatem ignorantes,legentes amyli 3.iiij.

semi

seminis portulacæ &c.ana.ʒ.iiij. concluserunt omnia vnico ana. Veruntamen non est ita, sed amyli ʒ.iij. Prçterea legitur in fine descriptionis: Syrupi de papauere quantū sufficit, scilicet ad conficiendū ipsum lohoc. Sed vt ne quis dubitet in ipso syrupo, de quo sit intelligendū: quia ipse Author in distinctione de syrupis habet duas syrupi de papauere descriptiones, & in practica alias plures, subiunxit descriptionem ipsius syrupi, dicēs: Et sit propriè syrupus ex capitib⁹ papaueris albi, & nigri, & semine lactucæ, & violis. Et licet ex his rebus dicat conficiendū esse ipsum syrupū, tamen ab ipso nō notatur quātitas rerū, nec si in aqua, vel in alio liquore debet fieri ipsarū rerū decoctio, neq; si cum zuccharo, aut melle, aut alia re simili ipse syrupus sit cōficiēdus. Qua in re cōsiderandum est, ꝙ Author scripserit, tanquā peritis, qui possent & scirēt absq; alia declaratione, habitis tantùm primis principiis necessariis, ad aliorum syruporum exempla, conficere ipsum syrupū. Igitur (vt aliàs diximus) debet quilibet aromatarius in omnibus rebus dubiis semper seruare mediocrem modū, vt nō nimis multùm deuiet à recto tramite intentionis ipsius Authoris. Quamobrē ad considerationem aliorū infrascriptorū syruporū de papauere, cōficiendus est iste syrupus: quia & ipse etiā de papauere inscribitur. Igitur de bono peritorū medicorum cōsilio ipsius cōpositio taliter limitatur: Recipe capitum papauerū alborū, & nigrorū, vnà cū semine ipsorū, ana ℔.s. Seminis lactucæ, & florū violarū, ana ℥.j.ß. bulliāt in sufficiēti aquæ quātitate, donec percocta sint ipsa papauerū capita, deinde exprimantur, & cū zucchari & penidiarū, ana ℔.j. fiat syrupus. Et hæc quantitas est satis pro conficiendo isto lohoc. Vidimus nempe huiusmodi syrupi compositiones positas à Lumine apothechariorum, & Thesauro aromatariorum, quæ nobis non placuerunt. Nimis parum certè posuerunt de ipsis rebus, ad zucchari quātitatē. Nec capita papauerū bene cōmēsurantur per manipulos, quia si accipis manipulū medium ex ipsis capitibus papaueris albi absq; ipsorū pediculis seu stipitibus (vt putamus ipsos intellexisse) non amplius quàm vnū de magnis, vel duo de minimis, pro manipulo illo semipleno accipies. Quā quantitatē, non est qui non cognoscat esse minimam & insufficientē, respectu proportionis aquæ & zucchari. Si autē per pedicillos, & maximè longiores manipulare velis magnā ipsorū capitū copiā sumes, & quatuor librç aquç nō sufficient, & per consequens malè: ergo &c. De papauere autem

autem, require in syrupo de papauere secundo.

Modus confectionis de iacur, secundum intentionem Galeni, & est Diacodion purum &c. CXIII.



DIACODION, quod est præsens confectio, & confectio de iacur, idem significãt quod cõfectio, seu cõpositio ex papauere. Author enim noster in hac sua descriptione succinctè habet, quicquid longioribus sermonibus filius Serapionis & Auicẽna, siue vter ipsorũ in duabus descriptionibus habet. Non obstante, quòd Auicen. in numero papauerum, in ipsis descriptionibus, longè differat ab aliis. Ponit autẽ Author ipsam cõfectionẽ, in lohoc distinctione. Filius Serapionis autem, & Auicen. inter syrupos suas huiusmodi confectiones collocarunt. Initia autẽ in Auicenna, in v. cañ. sunt hæc: Syrupus de papauere. &, Descriptio syrupi de papauere alia. Filius Serapionis verò in vij. sui Breuiarij, cap. de syrupis, post mediũ, facit longum sermonẽ de hoc diacodio puro. Principium descriptionis eius est: Permistio facta cum papauere puro, quã nominant Græci Diacodion: & Syrij, Diacode. Et est ex sermone descriptionis Galeni. Recipe aquæ ℔. j. s. & proiiciantur in eam papauera decem, &c. Post cuius descriptionẽ, immediatè sequitur alia descriptio, quã nominat Diacode compositũ, &c. Vtraque enim descriptio substantialiter & succinctè (vt diximus) est in ista filij Mesuæ. Vnde primò ponitur Diacodiũ purum, & sequitur vsq;, Si autem velis vt sit retentiuum naturæ &c. Quod est principium Diacodij cõpositi. In quo Diacodio composito habetur (vt in libris impressis legitur) beufistidos, siue heufistidos, vel hephistidos. In exemplaribus antiquis autẽ pro maiori parte, legitur henfistides: cæterorum verò quædã heufistides, quædã heufistides, & quædam hensistides habent. Rectius autẽ henfistides. Quod quidem vocabulũ nõ significat hypocystis vt aliqui ex iunioribus volunt. In trochiscis autẽ de terra sigillata, Deo concedente, vbi vtrunque ingreditur, vtrunq; declarabimus, propterea lege ibi. Est etiam in hoc diacode cõposito, per omnes dictos libros impressos: Ramic ʒ. iiij. quod quidem in paucis exemplaribus inuenimus. Nec est apud filium Serapionis, neq; apud Auicen. Quapropter consulendi sunt medici, vtrum sit admittendũ, an non. Nos autem signauimus ipsum in descriptione, vt aromatarius in conficiendo animaduertat, & faciat quod rectum fuerit iu-

dicatum. De ramic quære in distinctione de trochiscis. Ponit etiam Author, authoritate filij Serapionis, in fine de Aegritudinibus pectoris & pulmonis, vnam aliã descriptionem confectionis iacur, quæ multùm differt ab ista.

De sextario,

SExtarius quidem, siue sextariũ, apud varios Authores, variè & multipliciter exponitur: hoc tamẽ in loco pro ℔.j. s.capitur. Tantundẽ enim habet filius Serapionis in sua descriptione. Sextarius enim & metreta non differunt.

De Acacia, Gummi Arabico, & Gummi tragacanthi.

VEra nãq; acacia in partibus nostris ignoratur. Vtimur autem acacia fictitia scilicet ex condensato succo pruneolorum syluestrium, quæ in quibusdam locis Italiæ (ut in Apulia) Trigne, siue Atrineæ (vt Pandectarius etiam scribit) vocantur. Qui fructus sunt valde stiptici, & præcipuè, cùm non peruenerint ad maturitatem. Veruntamen hos fructus non credidimus habere tantam virtutis bonitatem, quantam vera acacia habet. In defectu tamen veræ acaciæ possumus dicta ex pruneolis vti, vel succo seminis aut foliorum sumach, quod est Rhus, vt per Dioscoridem capitulo de Rhoe, & per plures alios Authores affirmatur. Et secundũ alios potest poni loco acaciæ succus lentisci, vel hypocistis: vt etiã per Dioscoridem probatur, capitulo de lentisco, & capitulo de hypocistide. Præterea incidenter, & non incõgrue, nobis visum est hoc in loco de gummi Arabico, & gummi tragacanthi, siue (vt dicunt) dragãti, vel draganti barbarè, aliquid enarrare. Et primò de gummi Arabico. Habetur nempe per Serapionem cap. xciij. & per alios plures, quòd arbor acaciæ (quam ipse Serapio vocat spinam Babylonicam) producit gummi Arabicum: quod capitulum ad literam est idem capitulum Dioscoridis de acacia, excepto quòd Dioscorides pro Babylonica, scribit Aegyptia, & dicit quòd producit gummi: sed non specificat de Arabico, siue de alio. Andreas Bellunensis autem in suis interpretationibus, in litera Alcarad, dicit sic: Alcarad, vel Alchard, est fructus arboris spinosæ in Aegypto, & in regione dicta Bassera, & talis arbor ab Aegyptijs appellatur Setan: & licet ex hac arbore colligatur gummi simile Arabico, tamen gummi Arabicum est illud, quod colligitur ex arbore dicta Amgailam, & acacia fit ex fructu arboris Setan: qui fructus, Alcharad appellatur, & est fructus stipticus in vaginis. Hæc ille. Ex dictis igitur contigit dubitari, an sit verum gummi Arabicum, quo vtimur, & an arbor

Acaciã veram supplẽtia.

Gũmi Arabicum.

acacia

acaciæ ferat illud, vt Serapio scribit: siue sit altera arbor, vt Bellunensis tradit. Et si est verum gummi Arabicũ (quo vtimur) productum ex arbore acaciæ, vnde ergo est, ꝙ de ipso gũmi exportatur in tãta copia, & de acacia, siue ex fructibus vnde ipsa conficitur, nihil? Præterea dictus Serap. 239. cap. de gummi Arabico dicit idem, quod dicit Dioscor. in præfato cap. de acacia, præter quòd (vt diximus) Dioscor. non specificat Arabicũ. Aiũt enim ipsum esse simile vermiculis in figura sua, & ꝙ aliquid ex eo est, vt vitrũ translucens, & aliud candidũ. Quas notas omnes, in eo quo pro gũmi tragacanthi vtimur, clarè inesse videmus. Et ꝙ gũmi tragacanthi quo vtimur, nõ sit ipsum verũ, potest suspicari, & ex eo maximè, quia dicit Dioscor. cap. de tragacantha, ꝙ eius gummi positum sub lingua liquescit: & nos quidẽ experti sumus, ꝙ hoc gummi vsuale dragagantum dictũ non liquescit. Nam quasi per totã diem illud in ore retinuimus, & non est liquefactũ: mollificatum autẽ & ingrossatũ, seu dilatatũ tanquã pastã, tædio ducti ex ore illud expuimus. De gummi Arabico vulgari etiã experientiã sumpsimus, quod quidẽ in ore positũ, breui temporis spatio penitus liquefactũ linctu deglutiuimus. si quis autẽ his dictis non acquiescet animũ, facillimè, quod diximus, experiri potest. Sed non per hoc absolutè dicimus hoc vel illud, verũ vel falsum esse. Sed ꝙ proculdubio vtrunq; suspectũ habemus, & putamus quod alterũ pro altero recipiatur ad medicinæ vsum: veruntamen prudẽtioribus nobis relinquimus hoc, cum aliis plurimis discutiendum. *Gummi tragacanthũ.*

Modus confectionis de moris, & est Diamoron, siue Diamorum, &c. CXIIII.

De Moris, & Rubus, & Sycomoro.



HABENTVR nempe in præsenti descriptione duæ mororum species, vt in ipsa legitur. Prima autem, quam dicit currere secundũ semitam ficus, à quibusdam iunioribus (quorũ vnus Brasaulus, in suo syruporum examine, cum declarat capitulũ mororum Auicennæ) dicitur esse sycomorus, scilicet ficus Aegyptia: quę quidẽ hodie vulgò Hierosolymis ficus Pharaonis vocatur. Veruntamen talis declaratio nõ potest stare cũ præsenti descriptione: quia fructus sycomori nõ cõueniunt huic cõfectioni. Nam plures sunt Authores (præter filiũ Mesuæ) qui ponũt Diamori cõpositiones, vt Galen⁹, Paulus, Alexãder, Ioãnes Serap. Haliabbas,

Nicolaus,& cæteri. Nullus autem ipſorũ eſt,qui habet fru-
ctus ſycomori in huiuſmodi cõpoſitionibus : & per conſe-
quens nõ eſt credibile,filiũ Meſuæ poſuiſſe in hoc ſuo Dia-
Morus currens ſecundũ ſemitã. moro. Nos autẽ certè tenemus,ꝙ morus quæ currit ſecun-
dum ſemitã ficus,ſit morus celſus.Et ſimiliter morus de ſce-
mi,eſt morus celſus.Non obſtante ꝙ in multis locis,minu
rectè pro ſcemi,legatur ſeni,vel ſceni. vnde Bellunẽſis in c
Auicennæ emendans ſcripſit ſcemi.Sed dicet aliquis,Si mo-
rus,quę currit ſecundũ ſemitã ficus,& morus de ſcemi,ſu
vnum & idem : ergo filius Meſuæ in præſenti deſcription
bis poſuit idem,quod nõ eſt credendũ.Ad hoc reſpondend
ꝙ Author bene poſuit, ſed librarij malè ſcripſerunt,& im-
preſſerunt.Et librariorũ errores non ſunt imputãdi Autho-
ri operis. Vnde ſciendũ quòd ibi eſt menda in codice, & n
de ſcemi,nec de ſeni, nec de ſceni legendũ eſt : ſed de ſente,
in pluribus deantiquioribus exemplaribus inuenimus cla
deſcriptũ:in quibus etiã nõ legitur illud dulciũ, quod eſt p
omnes impreſsiones, & per aliqua minus correcta exẽpla-
ria,poſt expreſsionis mororũ,in præſenti deſcriptione. V
de vera lectio talis eſt:Recipe expreſsionis mororũ,quę cu
Sentis. runt ſecundũ ſemitã ficus : & mororũ de ſente,ana &c. Sen-
Rubus. tes enim ſiue ſentis,& rubus,Latinè idẽ eſt : Græcè autẽ b
Batus. tos dicitur.Et ꝙ mora de ſcemi ſint mora celſi,probatur p
Mora celſi. dictũ Bellun.qui in ſuis interpretationibus,dicit:Mora ſce-
mi,ſunt mora nigra ſaporis muzi.Et per cap.Auicennæ,v
clarè per morũ de ſcemi ſcribitur morũ celſi nigrũ, ſapor
muzi.Etiã per Authorẽ noſtrũ,in cap.de ſynãchia gutturi
vbi habet plures Diamori cõpoſitiones : & in prima,quæ e
ſimilis huic,quã ponit authoritate Alexãdri,dicit:Accipe ſu
ci mororũ de ſcemi, mediocriũ in maturatione & acerbita-
te,& mororũ rubi &c. Vnde vbi hic habet ſuccũ mororum
quę currũt ſecundũ ſemitã ficus, ibi habet ſuccũ mororũ
ſcemi,quod eſt idẽ. Et vbi hîc habet ſuccũ mororũ de ſent
ibi habet ſuccũ mororũ rubi,quod ſimiliter eſt idẽ.ergo &
Sed aduertendũ ꝙ Auic.ponit in ſuo cap.de moris, duas m
ri ſpecies,quę ſunt duo celſi genera : videlicet albũ, & nigr
Vnde vnũ,quod dicit eſſe alfirſedu,ſiue alferſad,vel alfarſa
vt Bellunen.ſcripſit:eſt celſum albũ,quod eſt dulce,&c.Et
ſit celſum albũ, declaratur per dictũ Bellunẽſem in ſuis in-
terpretationib.cùm in litera A,dicit:Alfarſad eſt arbor mo-
rorũ dulciũ arborũ.Et in litera M,Mora Alfarſad ſunt mo-
ra alba dulcia. Alterũ genus,quod vocat morũ de ſcemi
celſu

celsum nigrum, quod cùm est maturũ, est saporis muzi, scilicet inter acre & dulce. Vnde in textu ipsius Auic. mēdosè pro muzo, legebatur amarũ, quod dictus Bellunēsis emendauit. Et hæc species est illa quã quęrũt Authores in Diamori cõpositione. Supradictã autē dulcē minimè, quia (vt probatur per Auicenn.) ipsa dulcis, est mali nutrimēti: & non nominauit ipsam inter medicinas gutturis, & oris. Ex quo etiam probatur esse mēdosum in pręsenti descriptione filij Mesuę illud dulciũ, de quo suprà diximus, & malè legebatur: Recipe expressionis mororũ dulcium: quia mora dulcia (vt diximus) sunt alba: quæ nõ cõueniunt, &c. Et ambæ istæ species currunt secundũ semitã ficus, scilicet in processu arborũ, nõ autē in maturatione, vt in Auic. legitur. Vbi putamus textũ esse mendosum, eò maximè, ꝙ ibi videtur tantũmodo de alba loqui, ꝙ currit secundũ semitã ficus in maturatione. Attamen scitur, ꝙ neutra maturatur cum ficu &c. Et ꝙ celsus alba, siue Alfirsedu Auicennę non sit sycomorus, scilicet ficus Aegyptia, probatur per ipsum Auic. in cap. de ficubus, in quo describit ficum Aegyptiam, id est sycomorũ, sub barbaro vocabulo, Iumeiz, siue Aliumeiz, siue vt Bellunēsis scripsit Giumeizi. Et ꝙ giumeizi, siue giemizi sit Pharaonis ficus, id est sycomorus, probatur per Bellunēsem præfatũ, in suis interpretationibus dicentē: Ficus algiumeizi, vel algiemizi, est ficus Pharaonis. Et tales non oriuntur in ramis subtilibus, iuxta folia vt alij fici, sed in trunco, & in ramis grossis. Hæc illæ. Et certè rationabiliter sycomorus potius cõnumerari debet inter ficorum genera (cùm sit & ipsa ficus) quàm inter mororũ species. Non obstante, quòd Theophrastus 2. cap. quarti libri de historia plantarũ morũ vocet, & dicat ipsam esse similē nostrati moro. Quod autē dixit Author, ꝙ currit secundũ semitam ficus, hoc expresse patet in celso moro, scilicet ꝙ in foliis, & caudice perquã maximè assimilatur fico. Vnde etiã & sycaminũ Græcè dicitur. Ergo morus quæ currit secundũ semitã ficus, est morus celsus, & nõ sycomorus. Alia autē species, siue aliud genus mororũ, quod intrat pręsentē cõfectionē, est morum de sente, id est de rubo. Pro quo sciēdũ ꝙ aliqua rubi siue bati genera, cõnumerãtur inter mororũ species, siue genera. Et animaduerte, ꝙ non diximus omnia rubi, siue sentis genera, qa rubus canis, siue sentes canis, id est cynosbatos, licet sit genus rubi, attamē nõ debet cõnumerari in generibꝰ mori. Nõ obstãte ꝙ à nõnullis abusiuè fructus cynosbati, id est canini rubi, mora vocētur:

κυνόσβατος. Rubus caninus.

vt in dicto Brasauli syruporũ examine, vbi 101. numero sene loquẽte legitur: Nos moris idæi rubi, & rubi canis indiscriminatim vtimur. Et nume. 105. ipse Brasaulus loquens dicit: Rubi canini morũ magis adstringit, quàm humilis rubi. Illa autem rubi genera, quæ mora producũt, tria sunt. Primũ genus absolutè rubus, siue sentes, vel sentis, vel sentix, siue batos, siue rubus mosylleticus, id est Rubus Mosy dicitur. Et vocatur rubus Mosy ex eo (vt sacra testatur pagina) quòd in ipso flãmante & nõ vrẽte, Moses Israelita supra Sinai montẽ, Domini gloriã viderit, & alloquutus fuerit. Et hoc genus vbique prouenit. Virgas emittit longissimas, quadras spinis aduncis plenas, quódq; genus notissimũ est. Est & aliud rubi genus, qui rubus idæus appellatur, ob id quia in Ida Cretensi mõte copiosissimè habetur. Et licet aliis pluribus locis nascatur, nõ tamẽ sic copiosè, vt in mõte Ida. Hic nẽpe paruis atq; raris cõstet spinis, & sæpius absq; vlla penitus spina, vt Dioscorides tradit, & nos testamur vidisse illũ, & propriis manibus pluries cõtrectasse in nostro cõuẽtu Neapolitano, & in cõuẽtu Barchinonẽsi & cæteris vbi adhuc opere topiario circuncirca claustra magna ipsius habetur copia. Pluries nanq; curiosè, per ipsius folia, & per ramos perquirẽdo, nũquam valuimus in ipso vel saltẽ vnã minimã spinã inuenire, nec etiã quidẽ signũ alicuius spineitatis habet. Hic autẽ rubus, exceptis spinarũ aculeis, in omnibus aliis notis supradicto est simillimus, tenerior tamẽ atq; pulchrior. Horũ duorum ruborũ genera tantùm à Diosc. scribũtur, de illis supplequi mora producũt. Quia describit etiã & rubũ canis, qui (vt diximus) licet cõputetur inter rubi species, veruntamẽ mora nõ gignit, quia fructus eius cùm maturus est, coralli rubedinem videtur habere: formã verò pyro paruo nõ absimilẽ, intus autẽ semẽ fert pilosum, austerúmq; &c. Qui fructus minimè potest morũ vocari. Est etiãnũ & tertiũ rubi genus ferens mora, quẽ Theophrastus vltimo cap. libri tertii de historia plantarũ, humi rubũ scribit appellari. A nostris autẽ paruus siue humilis rubus, siue rubus cãpi, & Græcè chamæbatos dicitur. Huius nãq; rubi fructus, siue morũ, acinis cõstat paucis, quinis, senisve, rarò septenis, grossioribus tamẽ aliis. Et huiuscemodi plãtæ fructus in omnibus, & ꝑ omnia, quæ medicinæ vsui cõueniũt, supradictis est potẽtior. Quapropter in cõpositione Diamori, ipse semper, si valeat reperiri, pro batino moro administrandus erit. Eius quidẽ plãta nõ altè assurgit, sed quasi reptando per terrã vbiq; diffundit ramos,

Mororum genera.

Rubus mosylleticus.

Rubus moysi.

Rubus ideus.

Rubus campi.

Chamæbatos.

ramos q rami siue surculi sunt valde tenues,& vt in plurimis rotundi & lõgissimi: ob q̃, scilicet lõgitudinẽ & tenuitatẽ, nõ valẽt stare, sed in terrã se sternẽtes, quocũq; ipsam tãgũt, radices emittunt. Ipsi quoq; surculi quãdoq; aduncis, quãdoq; rectis fulciũtur aculeis. Et hoc genus rubi sub nomine rhãni scribitur ab Authore nostro in dicto cap. de synãchia gutturis, vbi authoritate Alexãdri, dicit: Diamorõ, ex succis mororũ rhãni,& propriè nõ maturorũ:& est stipticius cæteris,& eius operatio fortis in principio est. Et hæc dicta quidẽ sunt ferẽtia mora. Sunt præterea (vt quibusdã placet) & aliæ plantæ mora producẽtes, sed per similitudinẽ credimus sic vocari, nõ per proprietatẽ. Vt Comarus arbor,& fragaria herba &c. Nã in Virgiliana Bucolicorũ textura, in tertia Ecloga, Dameta & Menalca altercãtibus, versum videre licet, Qui legitis flores,& humi nascẽtia fraga. vbi Seruius & Ascẽsius cõmentãtes, dicũt fraga, id est mora in herbis nascẽtia: quod nõ nisi per similitudinem debet intelligi, alioqui falsò dixissent fraga esse mora. His deniq; visis, cõcludendũ est Authorẽ nostrũ in hoc suo Diamoro, per mora quæ currũt secundũ semitã ficus, intellexisse mora celsi, supple nigra: & per mora de sente, mora rubi. Sed per mora rubi, intelligũtur tam fructus chamæbati, quàm rubi Mosy, quàm rubi idæi, quorum triũ semper vnũ pro alio põt poni. Verũtñ (vt diximꝰ) efficaciora sunt mora chamæbati. Præterea sciẽdũ, ꝙ sunt aliquæ quorũdã generũ species, quæ in duobus, tribúsve generibus cõueniũt inter se. Vt exẽpli gratia: Aliquæ generis rubi species cõueniunt in mororũ & rhãnorũ generibus. Et ecõtrà, morus & rhãnus cõueniũt in genere ruborũ &c. Etenim morus ex supradictis patet. De rhãno autẽ Plinius 14. cap. 24. libri naturalis historiæ testatur, dicẽs: Inter genera ruborum rhãnus. Et est ille rubus paruus, scilicet humi rubus, ex cuius moris (vt suprà diximus) filius Mesuæ docet fieri Diamorõ stipticius. Itẽ rubus canis percõmodè, imò meliùs conuenit in generibus rosarum, si rosarũ genera reperiũtur: quia oẽs rosarũ differẽtiæ (vt putamus) possunt dici ruborũ species, vt nomẽclatura percipitur, & res ipsa demõstrat. Vnde rosa, quasi rubosa per syncopã dicitur. Nõ obstãte quòd velint aliqui è Græco vocabulo, hoc est rhodos, sit dicta rosa. Sed Rosa. hoc quibusdã nõ placet, quia rhodos scribitur cũ aspiratione,& per d, rosa autem per s,& absq; aspiratione. Etenim si à rhodo deriuasset, rectius rhoda quàm rosa nũcupanda esset Enimuero plãta rubi canis nõ videtur habere dissimilitudi-

nem aliquam, imò maximã habet similitudinẽ cum plantis rosæ albæ, & rosæ incarnatæ, & præcipuè cũ planta rosæ damaschinæ, siue muscatellæ vulgò dictæ. Igitur omnes ruborum & rosarũ species, ad vnũ tãtũ genus possunt deduci. Sic etiã & sycomorus in generibus mororũ, & ficorũ. Et similia multa. His tandem examinatis sciẽdum etiã quòd vbi in fine præsentis descriptionis, dicit Author: Et sunt qui addunt, & propriè quando maior vocat necessitas: aluminis, myrrhæ, croci, succi acrestæ, ana partes æquales. Intelligit de æqualitate partium ad inuicem ipsorũ quatuor simplicium, videlicet aluminis &c. scilicet vt ipsa quatuor simplicia sint æqua lance appensa: non autem illa partiũ æqualitas est referenda ad mororum succos, scilicet quòd illa quatuor simplicia sint eodem pondere trutinanda quo & succi, quod est falsum. Quia medici est scire æqualitatẽ, & debitam proportionem ipsorum simplicium ad succos, scilicet quòd medicus debet ordinare quantũ de ipsis simplicibus æqualiter ponderatis, erit cõmiscendum in ipsis mororũ succis, plus vel minus secundum infirmorũ necessitates. Quapropter nõ debet aromatarius additiones has & consimiles, antidotis & medicaminibus, nisi de medici ordinantis præcepto apponere.

Modus confectionis de succo corticum nucum, & uocatur Græcè Diacaryon *&c.* CXV.



PERITIS viris prę sentis confectionis descriptio est clarissima. Pro simplicioribus autem notandũ, quòd vbi legitur in titulo ipsius: Modus cõfectionis de succis nucũ. Rectius legendum est, & clarius: Modus cõfectionis de succo corticũ nucum, vt in quibusdã vetustissimis exẽplaribus inuenimus. Et certè rectius. Quia vt patet in ipsa descriptione, nõ recipitur succus nucũ, sed succus corticũ ipsarũ, exteriorum supple. Et nõ sunt plures succi, scilicet tanquã ex variis generibus, aut differẽtiis nucũ, vt de succis scribatur. Sed ex multis corticibus vnius cõmunioris duntaxat, scilicet nucis iuglandis vsualis, vnus exprimitur succus. vnde postea dicit: Accipe succi. & nõ succorum: ex quo rectius de succo legendum. Non obstãte quòd Galenus in 6. de medicamentorum cõpositione secundũ locos, vocet hoc medicamẽtum, ex succo nucũ: & nõ de corticibus nucũ, ex quibus paratur succus. Veruntamen dicit ex succo: & nõ ex succis. Item vbi legitur: Decoque ipsum bullitione vna: deinde adde ei &c. Nõ est intellig

telligendũ, cùm ſit quòd Author taceat eius purificationem, quòd nõ debeat aliter depurari: ſed immediatè poſt vnicum eius feruorẽ ſit immittẽdum mel &c. Quodquidẽ eſt præter Authoris intẽtionẽ. Quia ipſe præſupponit ſe loqui cũ peritis, & nõ inſciis viris. Quapropter nõ omnia, ſed tantũ magis neceſſaria ipſi cõfectioni notat, putãs aromatarium ſcire ipſum authorẽ aliàs dixiſſe, quòd vniuerſaliter ſucci ſemper depurãdi ſunt, antequã in medicamina intromittãtur. Igitur poſuit tantũmodo illã vnicã bullitionẽ neceſſariã pro ſucci depuratione: alioqui nõ oportebat ſcribere ipſam: quia ſi noluiſſet ſuccũ depuratũ, à principio poſuiſſet mel in ipſum &c. Et hoc notatũ habeas pro omnibus cõſimilibus accidẽtibus: vt infrà in lohoc ſano & experto: vbi poſt primã rerũ decoctionem in quatuor aquæ libris, ſubticuit ipſarũ rerũ colationẽ & expreſsionẽ, dicẽs: Coquatur in ℔.iiij. aquæ, vſq; dũ remaneãt ℔.ij. & proiiciãtur ſuper ea, penidiarum ℔.ij. &c. Nã neceſſariò debet fieri expreſsio ipſarũ rerũ ante penidiarum immiſsionẽ. Penidiæ enim nõ ſunt ponẽdæ cũ ipſis rebus: ſed in duabus libris decoctionis ipſarũ ſunt liquefaciẽdæ ac decoquẽdæ &c. Et ſic de ſingulis, quæ breuitatis cauſa dimittimus. Hoc exẽplũ ſatis eſt ꝓ oĩbus ſimilibus in quibus oporteret facere declarationẽ: cùm expreſſè reperiatur aliqd neceſſarium, ab Authore omiſſum, ſeu nõ planè declaratum.

De Nucibus.

NVx enim à nucleo dicitur. Plura nanq; ſunt nucũ genera ſiue ſpecies, & differẽtiæ. Sed notandum. Licet ſit generalis regula, in pluribus ſpeciebus vnius generis, quòd quãdo ab Authore nõ ſpecificatur de ipſis, ſemper nobilior & melior ſpecies eſt accipienda. Veruntamẽ quælibet regula patitur aliquam exceptionẽ. Nam nux muſcata, & nux Inda, ſunt nobiliores nuce iuglãde: nõ tamẽ de ipſis intelligit Author in præſenti deſcriptione, cùm de eis nõ ſpecificauerit: quia quærit ſuccũ ex exterioribus corticibus nucis iuglandis, quæ eſt cõmunior & vſitatior omnibus aliis, cuius cortices facilius poſſunt haberi ob frequẽtẽ copiã arborũ ipſius ferè cunctis regionibus naſcẽtium. De hac etenim cõfectione, ſiue de hoc medicamẽto diffuſè loquitur Galenus, vbi ſuprà diximus, & clarè & ſpecificatè de iuglãdibus nucibus intellexit. Vnde per antonomaſiam quando abſolutè ſcribitur nux, intelligitur nux iuglandis vſualis. Credimus nẽpe Authorem noſtrũ à Galeno accepiſſe præſentẽ confectionem, & quaſi occultè nomen Authoris expreſsit. cùm dixit: Et vo- *Nux abſolutè.*

catur Græcè Diacaryon: licet barbarè legatur, diacaridion, Filius autē Serapionis in 7. sui Breuiarii, videlicet in fine de syrupis, sub nomine Rob, scilicet Rob de nuce. Et Hali Abbas in decimo practicæ etiā sub titulo Robi nucum: habent istammet confectionē, in quibusdam tamē paucis differentem. Cùm descriptione autē Galeni magis concordat descriptio Authoris nostri, quàm ipsorū, & ex cōsequenti est melior. Nux iuglandis autē notissima est. De reliquis autē generibus, siue differentiis nucum, quāuis in præsentē non ingrediantur confectionē, visum est tamen nobis bonū esse de aliquibus ipsarū hoc in loco facere mentionē. Et primò de Nuce muscata, siue myristica, quæ eadē est. Hæc nempe cognoscitur, licet in partibus nostris non oriatur. Huiusmodi enim fructus cortex extimus est macis: inter macim autē & ipsam nucē est alius cortex durior, vt cortex nucis auellanæ. Et quāuis vt plurimū ipsæ nuces muscatæ deferātur decorticatæ: multoties tamē exportantur cum cortice duro, necnon & cum mace suprà reticulatè naturaliter cōcreata. Nos enim adhuc nō vidimus ipsam nucem virentē: neq; arborē ipsam ferentem: ex quo non possumus absolutè testificari, si extra macim habeat alium corticē, an non. Est & nux quæ vocatur Inda, cuius arborem similiter hucusq; nequiuimus noscere: fructus autem ipsius tantùm, licet non in magna copia, attamen exportatur. Est enim maxima omniū nucum, & in cortice suo duro (ex quo multi formāt vas ad potandū) habet à natura tanquā oculos, & os, ita quòd videtur esse nō fructus (vt est) sed caput alicuius animalis. Quiquidē cortex est durissimus, nigricās, triplici diuisionis signo. Intus verò habet substantiā albam, & vnctuosam, atq; boni saporis. In cuius medio, tanquam vitellus in ouo, est locus aqua clara & dulci, saporisq; nō ingrati plenus, dum ipsa nux est recēs. Cum tempore autem euanescit ipsa aqua, & locus repletur aere, & inde fructus rancescit. Hoc enim signo (scilicet si intus est aqua, vel nō) dignoscitur recēs à nō recenti. Extra dictū corticem etiā habet & alium maximum corticē, crassum, lignosum, atq; neruosum. Est nēpe tantæ magnitudinis huiusmodi nux, quòd vnica tantùm vnà cum omnibus suis corticibus, vltra pondus 27. librarum, testibus fide dignis præsentibus, librata est. *Nux Alexandrina.* Nux Alexādrina autē, est nux iuglās supradicta. Nux Auellana cognominata etiam à nemine ferè ignoratur. Sunt nanq; & aliæ res largo modo nuces appellatæ, vt nux, amygdala, quæ propriè est ipsum amygdalum: quæ & à

non

nonnullis nux Græca dicitur. Est & nux pinea, nux persica, *Nux Græca.* nux cupressi &c. Non oportet hic facere declarationem de eis, quia notiores sunt quàm vt declarari debeant. Non obstante quòd Pandectarius vult vt nux persica sit nux vsualis: quoniā alii tenēt, & rectius, ꝙ nux persica sit propriè fruct⁹ persicorū. Præterea sunt & quædā aliæ res diuersæ, quæ (vt arbitramur) vt potius à nocēdo, quàm à nucleis, nuces dicūtur. Vt est nux vomica, & nux methel &c. Sed sciendū ꝙ nux vomica, quæ & castanea vomica, vel Indica dicitur, tenetur *Nux Vomica.* esse illa quæ defertur ex oriētalibus plagis, quæ est velut placentula, denarii magnitudine, albicās, depressa, & incurua. Non contrariante quòd legatur in Serapione, esse maiorē auellana, & quòd in ea sint nodi. Nec etiam obstante ꝙ in ipso Serapione & Auicenna, capitulo de nuce methel dicatur quòd nux methel est similis nuci vomicæ. Cùm expresse videatur contrarium. Forsan quòd vel vterq; textus sit malè translatus, vel ipsi intelligunt de virtutū seu proprietatū operationū similitudine: quia in aliis qualitatibus verificātur de ipsis omnia. Nux autē methel, teste Bellunense in suis inter- *Nux methel.* pretationibus, est fructus spinosus cuiusdam plantæ, quam vulgò vocant Solatrū spinosum, cuius flos est albus & longus simillimus flori volubilis magnæ. Fructus autē est tanquàm nux, sed cortex ipsius est spinosus, similis plātæ balsaminæ, siue momordicæ, vel charāciç vulgò dictç. Sed est semper viridis, & non rubescit vt fructus momordicç, semperq; spectat versus terrā, & circa pedicillū habet coronulā pulcherrimā. Semē intus vt mandragora habet, magis tamē depressum & siccū, & in maiori numero q̄ mandragora, quod est multum stupefactiuum. Folia verò ipsius plantæ sunt simillima foliis melongenæ: ex quo & melōgena syluestris à nonnullis vocatur. Etiā ipsa folia sunt similia foliis solatri cōmunis, sed sunt maiora eis. Ipsa autem plāta ad duorū cubitorū altitudinem, & amplius erigitur: nec vltra annū durat, sed siccatur tota &c. Hāc plantā Leonard⁹ Fuchsius stra- *Stramonia.* moniā vocat. Sed animaduertendū, quòd Serapio facit capitulum de nuce vomica, quod est 163. & facit capitulum de nuce methel, quod est 375. & facit aliud capitulū de nuce mechil, siue mochil, quod est 164. Quodquidem conuenit multùm cum descriptione de nuce methel, tamen in rei veritate est aliud à nuce methel: & proprie est quædam plāta magna, de qua in Syria copiosè nascitur, & particulariter in deserto IESV CHRISTI, scilicet vbi Dominus noster IESVS

CHRISTVS ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Quæ quasi in omnibus similatur nuci methel prædictæ: sed fructus eius non est spinosus, & à pastoribus comeditur vt plures fratres nostri Ordinis retulerunt nobis: quæ planta videbatur eis esse species solatri: quam plantam adhuc nonnulli ex Mauritanis mochil vocant, & alii aliter vulgò nominant. Sunt & aliæ nuces descriptæ in Pandectario & cęteris de quibus non est opus hic facere declarationẽ. Postremò notandum quòd illæ variationes intentionum, quæ leguntur in fine descriptionis, sunt in arbitrio medici, & non aromatarii. Qui medicus habet apponere in ipsam confectionem illa quæ sunt magis competentia infirmitati illius patientis qui debet præfatam confectionem pro sanitate recuperanda suscipere.

Lohoc de Squilla &c. CXVI.



ONVENIENTIA partium quæ legitur in præsenti descriptione, intelligitur pődere, seu mensura. Et de hoc satis dictũ fuit in secacul condito. Vide ibi, Scribitur nempe hoc lohoc (vt etiã ibi diximus) in cap. de tussi humida: & etiam tangitur ab ipso Authore, sub nomine electuarii, in cap. de squilla. vbi dicit: Electuarium ex succo eius & melle sumptum lambendo &c. Ponitur quoque & à filio Serapionis in 7. & ab Auicẽna in v. can. cap. de allohocat. Squilla autem declarabitur, Deo duce, in aceto squillitico, vbi etiã qualiter succus eius sit excipiendus, reperies.

Lohoc de Alfescera &c. CXVII.



ER OMNIA ferè antiqua exemplaria præsens descriptio locatur post descriptionem lohoc sani sequẽtẽ: paucis tamẽ dũtaxat exceptis quę concordant cum impressionibus. Sed hoc nihil mali infert ipsi descriptioni, si antea vel postea describatur. Veruntamen conuenientius nobis videtur esse antea, vt est in impressionib⁹, & illis paucis exẽplaribus, eapropter, quia præsens lohoc cõcomitatur lohoc de squilla præfatum. Quoniam non solùm eius virtutes: verũ etiam & modum faciẽdi imitatur, vt textus declarat. Et scias quòd vbicunque fescera, siue fesceresim quæritur, si non specificatur de foliis, aut de semine &c. semper de radicibus suis intelligitur, vt hic & in confectione alfesceræ suprà notata &c. Et hoc manifestè probatur in capitulo alfesceræ ipsius si

Fescerã, siue fescere sim supplentia.

lii Mesuæ vbi de radicibus & ipsarum virtutibus tantũ pertractat. In quo quidem capitulo Authoritate filii Zazar, habetur consimile lohoc, quod in hoc tantùm differt ab isto, scilicet quòd pro simplici melle, recipit mel passularum. De fescera iam dictum est in confectione alfescerae.

Lohoc sanum & expertum ex inuentione nostra &c. CXVIII.



IN PRAESENTI namque descriptione, pro cinnamomi, lege cinnami: vt est in maiori parte antiquorũ exemplariũ. Et scias quod ante penidiarum immissionem, quamuis ab authore non sit notata, facienda est expressio rerum decoctarum, vt supra in modo confectionis de succo corticum nucũ declarauimus. Sed sciendum etiam quod tam ista decoctio: quàm omnes aliæ decoctiones vbi varia ac diuersa recipiuntur simplicia, sunt gradatim faciendæ, sicut ipse Author in canonib⁹ docet. Et particulariter in primo capitulo summę secundæ, quod est de modis coctionũ per totum. Et specialiter vbi dicit: Verùm tibi superest scire medicinas quę debilem coctionẽ suscipiunt, aut fortẽ &c. Quos omnes canones quilibet aromatarius deberet perfectè intelligere, ac integrè memoriter retinere: & præsertim illa quatuor capitula quæ sunt de modis coctionũ, lauationũ, infusionum, & triturationum. Quia ibi ponitur modus & assignatur ratio quare nõ omnia simplicia indigent æquali coctione &c. Lege etiam suprà in triphera Persica, vbi planè descripsimus gradationes decoctionum medicinarum.

Lohoc ad caliditatem &c. CXIX.



VNVS nempe notabilis error per omnes impressiões est in presenti descriptione: videlicet vbi in aliquibus legitur: Sebesten, iuiubę, ana ℥.xxv. & in aliis ana ℥.xv. rectius legendum est: Sebestẽ, iuiubarum, ana xxv. scilicet numero. Quapropter illam dictionem, scilicet numero, ad euitãdũ errorem, descriptioni addidimus. Et ob hanc causam fecimus, quia in duobus ex antiquioribus exemplaribus inuenimus scriptam: in cæteris autem simpliciter & concorditer habetur: Sebestẽ, iuiubæ, vel iuiubarum, ana xxv. vbi subintelligitur numero. Præterea vbi habetur in præsenti descriptione, quòd casia fistula sit supermittenda in ipsam decoctionem, postea cum cæteris rebus à scofis, scilicet ab immunditiis

ditiis,colanda:melius,iudio nostro esset,si res ipsæ absque casia per se colētur,& casia prius trāsacta per setatiū,cū rob & penidiis posteà supermittatur. Etiā adhuc meli⁹:si post decoctionē rob & penidiarū, ante commistionē farinæ fabarum cōmisceatur ipsa casiæ pulpa munda à scosis &c. Et hoc ideò:quia casia ipsa nō sustinet vltra mediocrē coctionē, & res ipsæ meliori modo possunt colari sine casia, q̄ cū casia, quia casia dilatando sui corpulētiam,maximè ingrossat decoctionem illam,& per cōsequens difficilior est ad colādū.

De Chesmes,seu Kesmes,vel Alkesmes.

Chesmes. CHesmes enim &c. nil aliud sunt secūdum veritatem, q̄ passulæ,id est vuæ passæ & particulariter illæ quæ nascuntur sine arillis,quarū vna vulgò dicitur vua passerina,& vua mulierū,& à nonnullis vua marina vocatur. Vnde Serapio cap.36. de passulis,authoritate Philosophi,ait:Alkesmes ita nominantur in lingua Ferisis,Et sunt passulæ sine granis: ponuntur in sole virides,& passescunt ibi sine grano,& sunt dulces. Hæc ille. Quāuis etiā & omnes vuæ passæ sine arillis,vel studiosè enucleatæ,vel sine ipsis arillis natæ, generaliter possunt chesmes dici. Non obstantibus impressionibus mendosis,per quas hic,& in pluribus aliis descriptionibus, pro chesmes legitur chermes:& ecōtrà in aliquibus locis pro chermes est impressum chesmes. Vnde Brasaulus peritus vir,à propinquitate vocabuli,& ab ipsis incorrectis impressionibus deceptus:in suo syruporum examine, scilicet in examine primi syrupi,asserit chesmes,& chermes, vnum & idem esse,scilicet granum ex quo sericum chermesinū dictum inficitur. Adducens etiam ipse authoritatem Serapionis,ait:Inquit enim Serapio:Chesmē &c. Si autē textus Serap.apud ipsum erat mēdosus,nescim⁹. In vno nēpe exēplari & in quinque diuersis impressionibus,quas vidim⁹,cap.321. legitur:Charmen,id est grana &c. Et econtrà in synonymis dicti libri legitur. Kesmes,id est passulæ paruæ,quæ non habent interiora. Et in præfato cap. de passulis:Alkesmes legitur. Item filius ipsius Serapionis in 7. sui Breuiarii,tractatu de syrupis:in syrupo videlicet,qui incipit:Syrupus conferēs pectori & mundificat pectus &c. habet sic: Passularum kesmeni dulcium carnosarum &c. Ergo chesmes non sunt grana tinctorum,& per consequens,non sunt idem chesmes & chermes. Sed re vera chesmes,siue per k, kesmes (vt plurimi testantur,& ex antiquis vt Serap.& cæteri,& ex iuniorib. vt Luminare Maius,Io. Manardus & cæteri) sunt vuæ passæ

Brasauli error in chermes & chesmes.

absque

bsq; arillis. Chermes autẽ, siue charmes, siue per k, karmes, & kermes &c. sunt grana tinctorum: de quibus satis dictum st suprà in confectione alchermes. Præterea posset nobis quis ob mendosas impressiones obiicere, quòd chermes nõ unt passulæ, quia Author noster in de ægritudinibus pectoris & pulmonis: videlicet, in sermone de aqua cicerũ, authoritate Haboali, habet iuleb alchesmes, in quod ingrediuntur chesmes & passulę. Sic enim legitur: Recipe alchesmes & passulas &c. Ergo &c. Ad hoc respõdemus ꝙ certissimè impressiones illæ innumeris scatent mendis. Et particulariter eo n loco textus est mendosus: quia in nullo penitus antiquorum librorum quos vidimus est ita, nec in libro de vulgari mpressione, quem (vt aliàs diximus) aliquãdo citamꝰ præsupponendo exẽplar ex quo translatus est ipse liber. Nec est n Luminare Maiori, in quo etiam habetur ipsa descriptio sed omnes simpliciter habent, Recipe alchesmes, & bulliant &c. Illud ergo, & passulas: mendosissimè & ineptè ab imperitis librariis & inscius ipsorum librorũ correctionibus additũ est, atq; stare permissum. Poterat enim esse ꝙ in aliquo exemplari esset pro glossematæ positum, sic: Recipe alchesmes, id est, passulas &c. At ipsi malè legentes: pro, id est passulas: impresserunt & passulas, Cassetur igitur, nec permittatur talis error esse in libris tantæ authoritatis. *Chermes.*

De fabis.

FAba quidem legumen notissimũ. Sed sciendum, ꝙ sub termino, scilicet faba, plura & varia simplicia connotantur. Absolutè autem ipse terminus pro illis, quæ sunt ex leguminũ genere, capitur, quarum (vt manifestè videmus) duę unt species, seu differentiæ communiores, & notiores, de quibus vel saltem de altera ipsarum in præsenti descriptione Author intelligit. Quæ duæ species forma & virtute non differunt. Discrimen autem ipsarum est magnitudo vnius, & paruitas alterius, scilicet quòd vna planta est maior altera, quæ & producit in suis siliquis seu scapis maiores fabas: videlicet ad quãtitatem vngularis iuncturæ pollicis manus. Minor autem planta minutiores gignit fabas: videlicet, pisorum vel phaseolorũ magnitudinem nõ excedentes. Et ex his quælibet sumi potest. Et intelligitur semper de maturis & siccis, cùm fabæ petuntur, nisi aliquo modo specificetur de virentibus. Alia autem fabarum genera, vt est faba lupina, quæ est aconiti species, & faba Aegyptia, quę & colocasia dicitur, non oportet hîc declarare. *Faba absolutè.*

Lohoc aliud nostrum de intentione hac. CXX.



VATVOR nanq; sunt in præsenti descriptione annotanda. Primum, videlicet vbi per impressiones in titulo ipsius legitur: Lohoc aliud nostrū inuentione hac. rectius legendū, vt est in antiquis exemplaribus: Lohoc aliud nostrū de intētione hac, scilicet supradicta. Et ea de causa Author non scripsit operationes istius lohoc, quia valet ad omnia ad quæ supradictū. Secundum, vbi in ipsis impressionibus mendosis legitur: Psyllij, granatorū cytoniorum. lege correctius: Psyllij, granorum cytoniorū &c. Quia sic est in dictis exēplaribus. Et verius quidē. Non enim intrant præsentē confectionē granata, scilicet mala punica. Tertiū autem, vbi legitur, dragaganti, & gummi. Pro gummi, intellige gummi Arabicū. Et semper cùm absolutè scibitur gummi, Arabicū est subintelligendum. Lege etiā de hoc in principio sequētis descriptionis lohoc boni. Quartū verò notandū est: vbi legitur in fine descriptionis, Papaueris albi, & triū granorū &c. Pro tribus nēpe granis intelligūtur tria semina, ex quatuor seminibus maioribus frigidis. Et sic etiā suprà, scilicet in Triphera Persica, pro quatuor granis, intelligūtur ipsa quatuor semina. Et infrà, in trochiscis de spodio per quatuor semina, eadem intelligūtur. Sed hìc aduertendū, scilicet quòd quādo nō scribūtur omnia quatuor semina: tam maiora, quàm minora: tam calida, quàm frigida: sed duo, vel tria ex ipsis, nō specificata, vt in præsenti descriptione, & similibus: semper de prioribus descriptis in ordine ipsorū intelligi debet. Vt exempli gratia: Semina communia maiora & frigida secundum communem vsum, hæc sunt, taliq; ordine: videlicet, Melonis semen primum, Citrulli secundū, tertium Cucumeris, & quartum Cucurbitæ. Et sic in præsenti lohoc, quarto semine omisso, quod est semen cucurbitæ, reliqua priora sunt accipienda. Et sic de singulis. Semina autē cōmunia minora, & frigida, secundū magis cōmunem æstimationē, sunt hæc: Semē lactucæ, portulacæ, plantaginis, & endiuiæ, siue scariolæ, vel cichoreæ, quæ vnū & idē significāt. Semina autē communia maiora. & calida, de cōmuni cōsuetudine, sunt hæc, videlicet: Semē fœniculi, cymini, siselei, id est sileris mōtani, & semē carui. Minora autē semina cōmunia & calida: cōmuniter tenētur hæc, scilicet selini, id est apii: vel semen petroselini, id est apii de petra. Et horū duorū quodlibet

Gummi absolutè.

Semina cōmunia maiora & frigida.

Semina cōmunia minora & frigida.

libet indiſcriminatim pro primo ſumi poteſt. Secundum ſemen aniſi, tertium ammeos, quartũ naſturtij. Et notandum quòd diximus hæc omnia ſemina eſſe tali ordine poſita, ſecundũ communiorem multorũ æſtimationẽ &c. Quoniam ſunt nõnulli, qui variant & in ſimplicibus, & in ordine ipſorum. Vnde Pandectarius ponit abſolutè quinq; ſemina calida: nec dicit maiora, nec minora, tali quidẽ ordine. Hæc ſunt videlicet ſemen ammeos, aniſi, carui, cymini, & fœniculi. Paulus Suardus verò ponit quatuor ſemina cõmunia frigida minora, ſic: ſemẽ endiuiæ, lactucę, ſcariolæ, & portucalæ. Quæquidem in rei veritate ſunt tria, & nõ quatuor: quia endiuia & ſcariola (vt aliàs diximus) nõ ſunt duo diuerſa: ſed vnũ & idẽ. Etiã Braſaulus in ſuo Simpliciũ examine numero 23. vt Paulus Suardus ſcripſit ipſa quatuor ſemina minora frigida. Fortaſſe ipſi intelligũt pro endiuia, cũ vulgari plebe, lactucã ſylueſtrem, quod ſimiliter eſt malũ. Et nõnulli alij aliter variant. Inſuper notandũ etiã quòd dicta ſemina reſpectiuè dicuntur cõmunia, quia communẽ habent operationẽ. Quam ob rẽ in quolibet gradu nihil refert, ſi nõ ſeruatur ordo: quia indifferẽter poteſt poni alterũ pro altero ipſorũ quæ ſunt in vno gradu. Quia etiã & ipſe filius Meſuæ nõ ſemper ſeruauit vnũ & eundẽ ordinem: vt probatur, & præſertim de maioribus frigidis, quæ in practica ſæpe ſpecificatè recipiuntur omnia quatuor, & quandoq; tria, & ſæpiſsime duo. Vnde ad faciliorẽ lectoris cõmoditatẽ, exemplorũ gratia, aliqua particulariter ſignabimus loca, ex his in quibus Author omnia quatuor maiora frigida ſucceſsiuè & immediatè, non tamen vno & eodẽ ordine deſcripſit. Igitur in prima ſumma ſecundæ particulæ ſectionis primæ, capitulo de raucedine vocis: poſt ſummarũ deſcriptiones, in vno lohoc filij Zezar, ſic legitur: Seminũ cucurbitæ, cucumeris, melonis, & citrulli. Itẽ capitulo de aſthmate in cura ipſius: videlicet, in vno medicamine: Zeid: ſic ordinatè ſcripſit, Seminis melonis, citrulli, cucumeris, & cucurbitę. Et inferiùs in quodam lohoc, ſimiliter ordinatè poſuit. Itẽ capitulo de tuſsi catharrhali: in Diapapauere Hamech, ſic habet: Seminis cucumeris, citrulli, melonis, & cucurbitæ. Et infrà in vno lohoc Ioãnis Serapionis ſic: Seminis cucurbitæ, melonis, cucumeris, & citrulli. Itẽ inferius in vno medicamine Regis Sabor, ſic: Seminũ cucumerũ, melonũ, citrullorum, cucurbitarũ &c. Itẽ in præſenti antidotario: videlicet, in Diarhodon deſcriptione cõmuni, ſic: Citrulli, melonis, cucumeris, cucurbitæ. Et in confectione alia Ga-

Semina cõmunia quare ita dicãtur.

leni,ſic: Cucumeris,cucurbitæ,citrulli,melonis.In Diaſira-coſt autem primum ſcripſit abſolutè,ſic:Seminum communium:hinc immediatè ſubiunxit ordinatè ipſorum declaratioñe.Et in trochiſcis de camphora,& in oleo de ſemine cucurbitæ,& aliis in locis ſimiliter fecit. De tribus quoque vel duobus, infinita exempla paſsim reperiuntur. Sed quia de conſimilibus idem eſt iudicium, breuitatis cauſa dimiſimus. Veruntamen ſi de quolibet gradu habentur omnia quatuor, & ex eis oportet dimittere vnum,vel duo,dimittantur ſecundum originem ipſorum. Et hoc intelligitur ſuper non ſpecificatis.Sed inſuper aduerte de ſemine apij,quod non intelligitur de apio paluſtri.Lege de eo in Diacalamẽto.His igitur viſis ſciendũ etiã ꝙ in nonnullis impreſsionibus in pręſenti deſcriptione,pro triũ granorũ,legitur triũ granatorũ. Emendetur locus, ne quis decipiatur, accipiẽdo tria genera granatorũ pro tribus granis,ſcilicet ſeminibus iam dictis.

Lohoc bonum &c. CXXI.



SVNT etiam & in præſenti deſcriptione per impreſſos libros tres errores corrigendi. Primus videlicet,vbi legitur:Dragagati gũmi &c. Ex hac enim lectione putant aliqui vnũ,& nõ duo ſimplicia eſſe. Quia cùm legunt:dragaganti gummi,intelligunt tanquam ſi legerent,gummi draganti.Et certè aliquis neſciens rei veritatẽ,de facili in his & ſimilibus errare poteſt.Sed re vera non eſt ita:quia è medio illarum dictionum, librariorũ vitio(vt putamus)ſublata eſt copula.Volumina nempe antiqua,vt in ſupraſcripto lohoc,ita & in præſenti deſcriptione ſic rectius habent:Dragaganti,& gummi.Imò nonnulla magis clarè & ſpecificatè,ſic:Dragaganti,& gummi Arabici:tamen pro maiori parte non ſpecificate,ſed cum copula tantùm.Secundus autem error eſt,vbi legitur: penidiarum ℥.lx. lege verius ℥.lxx. Eadem de cauſa deſunt hic ℥.x.qua ſuprà,& dicta copula.Tertius error prędictis maior eſt,vbi legitur:Granorũ naſturtij coctorũ &c. Nam hic eſt duplicatus error: quia ſecũdum iſtam literam, coquunt ſemen naſturtij quod debet eſſe crudũ, & demunt vnum ſimplex ab ipſa cõfectione,vt mox patebit. Non enim eſt ita in exẽplaribus antiquis:quia in aliquibus ipſorum ſic legitur:Granorum naſturtij,cotti. Et cum puncto intermedio.In nonnullis autẽ ſic, & cum puncto ſimiliter, vt notamus:Naſturtij,granorum cotti.In aliis clarius ſic:Granorũ

naſtur

nasturtij,granorum cotti.In aliquibus etiam sic: Nasturtij, granorum cottonum.Et in quibusdam aliter & aliter.In nullo autem ipsorum penitus inuenimus,sicut est in dictis impressis libris.Et putamus, quòd ex allegato vltimo exemplo error talis euenerit,scilicet quòd pro cottonū,impresserunt coctorum.Sed re vera Author non quærit hic nasturtiū coctum vllo quouis modo:sed præcipit recipi nasturtij semen crudum,vt sit magis aperitiuum,& post ipsum,& cum ipso iubet sumi grana cottonis, id est semen bambacis vulgò dictæ,quæ à multis cottū,cotti:vel cotum coti : vel cotton,cottonis dicitur: vt apud varios Authores legitur. Et non putet quis granum cottonis non conuenire intentioni huius confectionis:quia vt patet apud Authores ipsum scribentes perquàm maximè conuenit. Quia multùm confert tussi,& est bonum pectori:vt Serapio in proprio cap.quod est lxvj.dicit.Et Pandectarius etiā adducit pluriū authoritates de hoc. Præterea probatur etiā valere ad id quod diximus, non solùm per ipsum Authorē filium Mesuæ,cap.de tussi humida: vbi in pilulis Pauli(quas retentas in ore scribit conferre ad tussim siccam)habet ipsum semen:sed etiam per Hali filium Abbas in x.practicæ,cap.de lahucis : in quo habet vnum labucum,id est lohoc,de semine bambacis, quod facit ad asperitatem pectoris.Et in vj.practicæ,cap.v.de medela tussis,habet vnum electuariū,in quo recipitur dictum bambacis,siue bombacis semen. Item in antidotario Nicolai, est syrupus cōtra pleuresim, & peripleumoniā, pro phthisicis & ethicis, in quo recipitur semen bambacis. Ergo bene rectéq; est positum ab Authore in hoc lohoc ipsum semen, seu granum, quod idem est.Doctores enim non faciunt differentiā inter granū & semen, nunc vnū, nunc aliud scribentes pro eodē. Luminare Maius autē nesciens errorē literæ declarauit, ꝙ semina nasturtij per coctionē meliorantur.In qua autē virtute,seu proprietate, & quo coctionis modo,nō explicauit. Si igitur secundū ipsum,per omnē coctionis modū augentur seu meliorantur cūctæ virtutes & proprietates nasturtij seminis,hoc est falsum,& cōtra Authorē nostrum,qui in canonibus dicit,ꝙ vnaquæq; res si per aliquē coctionis modū augetur,seu vigoratur, in vna virtute seu ꝓprietate minuitur,& debilitatur in altera. Et exēplū tradidit de myrobalanis &c.Lege ibi.Igitur nō asSignādo virtutē huic necessariò vigorandā, neq; modū coctionis faciendū(videlicet si per assationem,vel elixationē &c. quoniam plures sunt coquendi

Cottonis grana.

modi)verba ipsius magis obtenebrant,quàm declarāt. Thesaurus aromatariorum autem rectè posuit sic:seminis coti. vt in suo originali reperit. Et sic est secundū veritatem. Nam verá literá hęc est: Nasturtij,granorū cotti,seu cottonis &c.

De Bambace,seu Cottone.

BAmbax,vel bombax,acis : seu bambacium, vel bombacium,cij : seu cotton,vel cotto,nis : seu cotton,cotti:vel cotum,ti:seu cottonum,ni : & alia plura, pro vno & eodem, scilicet bambace, à iunioribus accipiuntur. Priores autem Latini,pariter Græci, xylinum, & xylum, & gosopium,siue gosſipion nuncupabāt. Xylon enim Græcis est nomen commune ad quodcunque lignum, & ad hoc bambacium. Inter lini genera à nonnullis ponitur. Lanugo autē ipsa(si ita dici libet) ab omnibus cognoscitur, quia in multos habetur vsus. Est enim multùm simillima bombycis serico albissimo. Planta autem ipsius nō ità cognoscitur, quia non vbiq prouenit:ex quo plurimi sunt & Romæ & alibi,qui eam videre peroptant. In regno Apuliæ quidem copiosissimè seritur:Gaudet calidioribus locis. Bicubitalis herba est,& ramosa, effigiē parui arbusti ferens. Radix dotrantalis,alba,atq lignosa. Folia vt vitis habet, minora valde. Flores fert mellinos,è quibus scapi ad instar nucis vsualis trisecti prodeūt & in eis semen vti semen citrij,minus tamen,& ordinatè positum, lanugine dicta vndique obductum atque vestitum. Qui scapi maturationis tēpore lanugine dicta intumescente,tripartitè diuiduntur,& tanquam flos niueus,lanugo ipsa bambax,seu bombax,quasi bombix dicta,vnà cum suis granis siue seminis scatet,ac inter defluendum colligitur. Et licet ipsa bombax sit albissima,vt nix : semen autem exterius potius trahit ad nigredinem, quàm ad albedinem : interius verò est album,vnctuosum, gustúsque non ingrati. Allucinantur nempe nonnulli putantes bambacem arte dealbari. Sed scitote, quòd ipsa naturaliter in supremo gradu candidissima, contrarium habet aliorum generum lini. Cùm enim lauatur, non accipit(quia nec potest accipere)aliquid albedinis:sed econtrà amittit magnam partem sui niuei candoris,vt experientiam fecimus. Arte tantùm separatur à granis,ex quibus multa in ipsa bambace relinquuntur. Quapropter si aliquis indigens ipsis,& aliter non potest habere, quærat diligenter inter ipsam, & habebit ea. Seritur autem bambacium Februario, vel Martio mense: colligitur verò Septembri & Octobri.

Bābacis semen quale.

Bambax arte non dealbatur.

Loho

Lohoc ad asthma &c. CXXII.



STVDMET lohoc etiamnum ponit Author cap. de asthmate, circa finem: & scribit ipsum ibi duplicatis ponderibus, ad proportionem istius quod est in antidotario. Quapropter monendi sunt aromatarij, vt aduertant quòd per impressiones, in præsenti descriptione, est vnum mendum, videlicet vbi legitur, Accipe succi squillæ assatæ ℥.iiij, Legendum est rectius ℥.iij. vt probatur per dictum capitulũ de asthmate, quod habet ℥.vj. & per antiqua exemplaria quæ habent ℥.iij. Item in decimo practicæ Hali Abbas, capitulo de lahucis, habetur lahucũ vtile solutioni asthmati antiquæ, tussi &c. quod est simile huic in omnibus, præter quòd nõ habet myrrham & crocũ. Et fortasse desunt illa, errore interpretis, vel librariorum. Habet autem squillæ ℥.iij. Igitur tres drachmæ ponendæ sunt, & non quatuor.

Lohoc de amygdalis &c. CXXIII.



LICET non in omnibus, tamen in quibusdã impressionibus præsentis lohoc descriptio in vno mẽdosa probatur. videlicet, vbi in ipsis pro granorum pini, legitur granorum vini. Non enim competunt huic confectioni vinacea: id est vuarum grana, quæ per grana vini possent intelligi. Quam ob rem rectius lege (vt est in cęteris libris) granorum pini. Pręterea, vbi legitur in fine: Confice cum mellis & succi fœniculi bullitorũ quantitate sufficienti: non intelligitur illa quãtitas sufficiens, respectu proportionis mellis ad succum fœniculi, sed respectu totius cõfectionis. Et hoc modo intelligitur: videlicet ꝙ tu debes accipere succum fœniculi depuratum, & mel despumatũ, & proportionabiliter sicut competit secundum artem, parare ex eis tanquã syrupũ siue iuleb: scilicet ꝙ bulliendum est mel cum succo fœniculi vsq; ad succi consumptionẽ. Deinde accipe ex illo melle, quantũ sufficit ad conficiendũ ipsum lohoc, & cætera: & sic intelligitur illa quãtitas sufficiens. Regula autẽ proportionis succi ad mel, sumi potest à pluribus descriptionibus syruporũ, & iuleb ipsiꝰ filij Mesuæ. Sed hoc nõ te lateat: videlicet ꝙ ad minus succus cuiuscunq; rei, vel succi plures pro vno sumpti, siue infusiones, vel decoctiones, ad mel siue ad zuccharũ, siue ad simile, debent esse in proportione sesquialtera. Exempli gratia: quòd si mellis aut zucchari sunt duæ libræ: succi

autem, vel ſuccorum tres libræ ponendæ ſunt. Et hoc paſſim probari poteſt: quia rariſsimè minus, quàm in dicta proportione ſeſquialtera reperies factum ab ipſo filio Meſuæ. Imò vt videre licet, multoties in duplum, & aliquando amplius de liquoribus ad mel, vel ſimile, ſubminiſtrat. Præterea ſciẽdum quòd Luminare Maius addidit ad præſentem deſcriptionem ſuccum apii: quo autem iure, neſcimus. Teſtamur Deum, quòd in nullo exemplari, neq; in quauis impreſsione, neq; apud aliquem Authorem (præter ipſum) inuenimus. Quapropter iudicamus non eſſe admittendum. Et ſic imponitur finis huic quintæ diſtinctioni, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Indulgendum quippe eſt noſtræ prolixitati: quia, vt omnia clariora fiant, cogimur aliquando præter intentionem prolongare ſermonem.

DISTINCTIO SEXTA.

Syruporum alij ſunt ſimplices, ſicut ſpecies iuleb &c. CXXIIII.



AVTHOR noſter hãc ſuam diſtinctionem ſextã in duas principaliores diuiſit partes: quarum prima eſt de ſyrupis, ſecũda autem de robub. Secunda ibi: Reſtat ſermo noſter &c. Prima autem adhuc in duas: quarũ prima eſt de ſimplicibus, ſecunda verò de compoſitis. Ibi: Hucuſque ſcripſimus &c. & hanc primæ ſecundam adhuc in duas: quarum altera, ſcilicet prima, eſt de compoſitis infrigidãtibus: ſecunda autem de compoſitis calefacientibus. Ibi: Iam quidem loquuti ſumus &c. Quæ omnes in proceſſu patebunt. In prima igitur parte, quæ eſt de iuleb, ſeu iulep (quod putamus rectius, quia à quibuſdã iunioribus Græcis Zulapon inſcribitur) ſiue de ſyrupis ſimplicibus, ſciendum primò, Iulep Arabicè nil aliud ſignificare, quàm ſyrupum ſimplicem. Vnde non eſt alia differentia inter iulep, & ſyrupum, præter quàm quòd iulep ſemper intelligitur ſyrupus ſimplex: ſyrupus autem & pro ſimplici, & pro compoſito accipitur. Nec audiendi ſunt nõnulli phantaſtici neoterici, qui directè vel indirectè ſemper nituntur peruertere ſenſum & intentionem Authoris, falſò diffiniendo iulep ſignificare ſyrupum ſimplicem, ex pura aqua ſublimata & zuccharo. Cùm apud præſentem Authorem expreſſè patet

Iulep & Syrupus in quo differunt.

patet contrariũ, cùm scribit: Iulep ex aqua infusionis rosarũ, & similiter violarum: ex Iulep ex succo violarum, & similiter ex succo rosarum: & Iulep & iuiubarum decoctione &c. Igitur non ex sola aqua sublimata, & per cõsequens falsa ipsorum diffinitio. Item probatur etiamnum quòd Author nullam facit differentiam inter syrupum simplicem, & iulep, vocando vnum & idem, nunc vno, nunc alio nomine, scilicet nũc iulep, & nũc syrupum: vt in principio istius distinctionis, cùm dicit: syruporum alii sunt simplices, sicut sunt species iuleb &c. Et clarius intrà, videlicet in iuleb iuiubino, vbi in principio vocat ipsum iuleb, & in fine vocat ipsum syrupum, dicens: Et cum ℔.j. zucchari fiat syrupus. Itẽ in fine syrupi de succo acetosæ, vbi dicit: Et modus eius est, sicut syrupus de succo violarum. Et in syrupo de prunis, cùm dicit: valet sicut syrupus de violis, & fit sicut ipse. Nam suprà nominauerat iuleb de succo violarum, & de aqua infusionis violarum, & non syrupum. Et si quis velit cõtentiosè obiicere, dicens quòd filius Mesuæ in dictis syrupo de succo acetosæ, & syrupo de prunis, nõ intelligat de iuleb violatis præfatis, sed de syrupo de violis, qui est infrà post syrupum de portulaca. Ad hanc quidem obiectionẽ duas habemus respõsiones potissimas, manifestè contrariũ probantes. Prima videlicet, vbi ipse Author in dicto syrupo de succo acetosæ dicit: Et modus eius est sicut syrupus de succo violarũ. non potest intelligere de syrupo de violis infrà posito: quia ipse syrupus non fit cum succo violarum, vt patet in textu. Nec aliàs habetur in hoc antidotario syrupus de succo violarum, præter dictũ iuleb de succo violarũ. Ergo necessariò intelligitur de iuleb dicto. Secunda respõsio est, scilicet quòd isti syrupi de succo acetosæ, & de prunis, sunt simplices: & exemplum conficiendi ipsos malè daretur de illo qui est cõpositus: & sequeretur corollariũ, quòd isti confecti per modũ illius cõpositi non essent simplices, & per cõsequẽs male locati ab Authore inter simplices. Eiusdẽ etiã rationis & probationis est syrupus chesmes, vt dicit Author: Decoquãtur chesmes, sicut diximus, in syrupo de iuiubis: hoc est, in iuleb iuiubino, q est syrupus simplex: & nõ intelligit de syrupo de iuiubis cõposito, qui est infrà &c. Etiã in decimo practicæ Hali legit: Iuleb assignatio: & est rosarũ syrupus. Et qdẽ cõis vsus seruat hodie ab omnibus in nuncupãdo: quia vocãt syrupũ rosatũ, & syrupũ de succo rosarũ prædicta iulep. Igitur necesse est cõfiteri Authorẽ intellexisse, illis in locis de iulep suprà positis.

Vnde ergo sequitur, quòd iuleb, siue iulep, & syrupus simplex sunt idem. Syrupus autem Græcè, Latinè dicitur potio: & iuleb Arabicè, Latinè dicitur potio simplex. Sed intelligendum est de medicinali simplici potione: quia potus, seu potio aquæ vel vini simplicis, non debet vocari iuleb, aut syrupus. Quapropter omnis syrupus, siue iulep, dicitur potio: sed non econtrà Syruporum autem potiones, aliæ (vt textus declarat) sunt simplices, & aliæ compositæ, de quibus postea. Nunc autem de simplicibus incipiamus.

Modus operationis iuleb rosati &c. CXXV.



IVLEP, siue iuleb rosatum, in ista distinctione primum occupat locum. Sed hoc hodie cõmuniter sub nomine syrupi rosati intelligitur. Vnde quandocunq; syrupus rosatus absolutè petitur, vt semper de hoc iuleb intelligatur cõmunis vsus fecit. Pro iuleb autem rosato simpliciter scripto, volunt moderni vt intelligatur illud quod conficitur cum aqua sublimationis rosarum, de quo mox infrà dicetur.

Syrupus rosatus absolutè.

Iulep rosatum absolutè.

Modus iuleb uiolati &c. CXXVI.



AVTHOR docet aromatarium conficere hoc iuleb violatum vt rosatũ supradictum, scilicet ex infusione violarũ: quod etiamnum sub nomine syrupi violati, scilicet simplicis, communiter habetur hodie in aromatariis officinis.

Operatio infusionis rosarum & uiolarum: Accipe foliorum rosarum aut uiolarum &c. CXXVII.



PONIT nanque Author in præsenti descriptione modum faciendi rosarum & violarum infusiones. Et intelligitur disiunctim altera ab altera. Quia licet vtrique sit isdem modus faciendi: tamen per se est facienda infusio rosarum, & per se infusio violarum. Quoniam ob literæ confusionem, nonnulli minus periti aromatarii dubitauere: vtrũ si simul rosæ & violæ essent ponendæ in vna & eadẽ infusione, quia litera in impressis libris sic se habet: Accipe foliorũ rosarum, & violarum ℔.vj.&c. Sed cum legitur sine ana, error literæ deprehenditur. Et in sequentibus clarè probatur, scilicet: Tunc denuò &c. vbi rosæ & violæ, non cum copulatiua, sed cum disiunctiua scribuntur. Et similiter in fine.

Hoc

Hoc est: Et dicitur istud mucharus rosarum, vel violarum. Igitur re vera errore librariorum posita est ibi copula, pro disiunctione. Etiam considerandum quòd rosæ & violæ non vnomet tempore florescunt. Quapropter oporteret alteram partem ipsarũ ad minus esse siccam: quod esset malũ. Vel necesse foret in duobus temporibus facere huiusmodi infusionem, scilicet primùm bis infundere violas, quæ primùm florent, & postea tẽpore suo in ipsammet infusione bis etiã infundere rosas. Et sic esset peius: quia fuisset quadruplicata infusio contra Authoris præceptum. Vel si temporibus suis semel fiat infusio violarũ, & semel rosarum, minimè etiam potest esse bonum: & per consequens postea nõ esset infusio rosarum, nec violarum simpliciter, sed vtriusque simul, quæ non valeret ad conficiendum iuleb, siue syrupum rosatum, neq; violatum simplicẽ. Ergo rectius (vt est in exemplaribus antiquis) sic lege: Accipe foliorum rosarũ, aut violarum &c. vt in pluribus. Vel sic, vt in nonnullis: Accipe foliorum rosarum, vel violarũ &c. Præterea sciendum quod licet ab Authore pro simplicioribus ponatur specificatè quãtitas rosarum, vel violarum, & quãtitas aquæ sumenda pro huiusmodi infusione facienda; veruntamen nos in hoc non seruamus ipsius regulam. Nec facimus secundum regulã Nicolai, permutando rosas vsq; dum aqua rubeat: quæ regula est minus bona quàm illa filii Mesuæ. Quia qui plus, & qui minus potest facere rosarũ permutationes. Etenim in plurificatione permutationũ ipsa infusio efficitur laxatiua. Vt experimento probatur: & Hali Abbas testatur in decimo practicæ, cap. 20. videlicet in descriptione quæ incipit: Iulep assignatio: & est rosarum syrupus &c. Et præter hoc plura alia inconueniẽtia sequi possent. Sed hic est modus optimus quo vtimur. Apposito cacabo ad ignem cum aqua pura cõmuni & clara, vt ferueat, interim accipimus vas idoneum, puta ollam mundam, ad libitum magnã vel paruam, in quam plenam vsq; ad summum foliis recentibus rosarum, vel violarum, vel alterius cuiuscunq; generis florum, (quia ex omnibus & singulis florum generibus, si ipsorũ infusionibus indigemus, vt dictus Nicolaus in syrupo violato refert) potest fieri infusio. Et ita plenam dicimus, quòd videatur ex ipsis rosis, vel violis &c. amplius nõ posse immitti, superinfundimus bullientem aquã, baculo agitãdo flores, vt ipsa aqua vbiq; transeat, ac etiamnũ in ipso aquæ feruẽtis immissionis actu (quia flores valde remittũtur) superaddimus ex ipsis, vsq; dum vas sit

Infusio ex omnibus floribus potest fieri.

floribus & aqua cōpetenter plenū. Quod diligenter coopertum dimittimus infrigidari in sequentem diem. Deinde exprimimus ipsos flores, ac proiicimus, & ipsam infusionem in caldario iterum super ignem constituimus, vt ferueat. Interim vt prius vas illud, seu ollam illam in qua facta fuit infusio prima, aut alteram sufficiētem iterum eiusdem generis aliis recentibus floribus plenam paramus, ac demum ipsam primam infusionem bullientem immediatè post primū feruorem in dictam ollam floribus plenam superinfundimus, baculo, vt priùs agitādo. Postea bene opertam permittimus frigescere &c. Nec est necesse in ista secunda infusione superaddere flores, vt in prima: satis enim est vasis capacitas, pro secunda vice: quia si superaddes ex floribus, infusio ipsa non erit sufficiens. Neque enim est supermittendum ex alia aqua pura aliquid omnino. Præterea si quis voluerit facere tertiā & quartam, & plures alias infusiones, vt in syrupo rosato solutiuo hodie habetur vsus, omnia prout in secunda facta fuerunt, peragere debet, præterquā quòd in qualibet vice quantitas florum est minuenda quia etiam & quātitas aquæ minuitur. Quapropter hoc breuiter notatum habeas, scilicet quòd in prima infusione semper aqua debet esse ad sufficientiam florum: in sequētibus autem econtrà, scilicet quòd flores debent esse ad sufficientiā aquæ. Postremò sciendū quòd nonnulli de consimili faciunt infusiones ex rosis siccis, quæ quidē infusio apud Authores rarissimè legitur. De qua autē non intelligitur, nisi specificatè legatur vel quæratur ab aliquo. Sicut à nostro Authore infrà in Gallia alefanginæ &c. Nec præparata diu est asseruanda. Quoniam ex quo, quia fit de rosis siccis, omni tēpore recenter potest fieri ipsa infusio.

Infusio rosarum siccarum.

De Mucharo.

EST nāq; per omnes impressiones in fine præsentis descriptionis vna barbara dictio, scilicet Mucharus, quæ stat tam pro rosis, quàm pro violis. videlicet cùm legitur: Et dicitur istud mucharus rosarū, vel violarū. Quid autē propriè significet, haud valuimus inuenire. Brasaulus aūt in suo Syruporū examine numero videlicet quintodecimo, quasi ex se dicit quòd mucharus apud Arabes idē est quod infusio apud Latinos. Etenim ex rei cōsideratione, putamus ipsum bene interpretatū fuisse. Veruntamen si illa dictio sit verè & propriè significās illud, nō nobis constat. Nā in vno tantùm exemplari inuenimus scriptū mucharus, & duo nihil habēt: quia scriptores ignorantes veritatē vocabuli, dimiserunt locum

Mucharus rosarū, vel violarum.

cum vacuum.) Reliquorum exemplariorũ autẽ aliquod sic, & aliqđ sic has & consimiles plures variationes habẽt: videlicet, Amiccatur, Amicratus Amicrater, Anucrarus Anucarus, Imitari, Mitranis, Mitrarus, Mutarius, Mutarium &c. Sed in hoc vltimo vocabulo plura conueniunt exemplaria, forsan rectius, quàm mucharus. Res parui momenti est, & parum facit vel sciatur vel ignoretur ab aromatariis.

Iuleb aliud rosarum &c. CXXVIII.



SVB INTELLIGE eiusdẽ operationis cum supradicto de infusione rosarũ. Et, vt superiùs diximus, tantummodo aquã rosatã & aquã absynthii per sublimationẽ factas legimus apud Authores venisse in vsum medicinæ. De qua aqua sublimata (supple rosarũ) intellexit Author in p̃senti descriptiõe, cũ dixit: Accipe aquæ rosarũ &c. Nec potest aliter intelligi. Quia iã scripserat suprà iuleb rosatũ ex infusione rosarum: & infrà, in iuleb de succo violarũ, describit precisè iuleb de succo rosarũ: addensq; ꝙ est laxatiuuũ. Ergo pro aqua istius iuleb nõ potest intelligi infusio, neq; succus, sed aqua distillata ex ipsis rosis. Nec potest intelligi decoctio quoniã infusiones tam rosarum, quàm cæterorũ florũ, sunt decoctiones eorum: quoniã generaliter flores nõ sustinent decoctionẽ. Et quòd ipse Author fuerit expertus operationem huiusmodi aquæ sublimatæ, in suo de simplicibus, scilicet cap. de rosis, apertè demonstrat, cũ dicit: Et aqua earum, quæ fit per infusionem, est mundificatiua, abstersiua, & solutiua. Et ea quæ fit per sublimationem, est multæ confortationis: neque est solutiua &c. Et inferius, in eodem cap. dicit: Rosa verò, & oleum eius, & aqua ipsius per sublimationẽ facta, confortant cor &c. Igitur vt cõmunis est vsus, quando absolutè hodie petitur iuleb rosatum, semper de hoc facto cum aqua ipsarum sublimata intelligitur: quoniã alia iuleb rosata, sub nomine syrupi (vt diximus) petuntur. Item cũ quæritur iulep, & non specificatur de rosato, vel violato &c. tunc semper intelligitur iuleb paratum ex zucchara & aqua communi, & simplici. Vt exempli gratia est suprà: videlicet in cytoniis cõditis, & in citris conditis: & infrà, scilicet in syrupo de corticibus citri, & in syrupo acetositatis citri &c. Hodie quoq; communiter de consimili fit iuleb violatum, ex aqua violarum sublimata: & consimiliter potest fieri ex omni alia aqua sublimata, si fuerit expediens.

Iuleb rosatũ absolutè.

Iuleb

Iuleb de ſucco uiolarum, & Iulep de ſucco roſarum &c. CXXIX.



HIC NOTANDVM quòd ſicut fit Iulep cum ſucco violarum, vel roſarum: ita de conſimili poteſt fieri cum cuiuſcunq; alterius rei ſucco. Et profectò fiunt multa: ſed habentur ſub nominibus ſyruporum, vt infrà, ſyrupus de ſucco pomorum, & cæteri ſequentes ſimplices: quia omnis ſyrupus ſimplex (vt ſuperiùs diximus) vocatur etiã Iuleb. Præterea ſciendum, quòd etiamnum iſta iulep de ſuccis violarũ, & roſarum, hodie ſub nomine ſyrupi de ſucco roſarum vel violarum nuncupantur. Et quamuis illud de ſucco violarũ amplius non conficiatur, attamen poteſt confici. Et licet Authór dicat quòd illud de ſucco roſarũ ſit ſolutiuum: tamen pro ſyrupo roſato ſolutiuo hodie Romæ ab omnibus intelligitur alius, qui fit ex tribus, vel quatuor, vel quinq; vel pluribus infuſionibus roſarũ incarnatarum. Iuleb autem roſatũ præſens, non intelligitur ſub nomine ſyrupi roſati ſolutiui: ſed cum additione, de ſucco roſarũ. Sic videlicet, Syrupus de ſucco roſarum. Ille autem præfatus, qui fit ex pluribus infuſionibus roſarum incarnatarum, qui & ſyrupus roſatus ſolutiuus dicitur, eſt nouiter adinuentus: quamuis poſſet dici ſumptus ex decimo practicæ Hali filii Abbas, vbi habetur ſyrupus roſatus ſolutiuus, ex plurib. roſarum infuſionibus. Sed tamen in hoc ſolùm differunt: quia Hali Abbas de rubris roſis intelligit, & non de incarnatis. *Roſa abſolutè.* Quia roſa abſolutè deſcripta, ſemper rubra intelligitur. Titulus autẽ deſcriptionis in Hali, talis eſt: Iuleb aſsignatio, & eſt roſarum ſyrupus &c. Similiter quoque nonnulli hodie faciunt ſyrupum roſarum ſolutiuum ex pluribus infuſionibus roſarum Damaſcenarum nuncupatarum: quem iam experti ſumus non ſolùm eſſe ſolutiuum, verumetiam & maximè viſcerũ conturbatiuum, & valde ventoſum: quamobrem vſum eius non commendamus.

Iuleb Iuiubinum &c. CXXX.

Syrupus de Pomis &c. CXXXI.

Syrupus de Pyris &c. CXXXII.

Syrupus de Cytoniјs &c. CXXXIII.

Syrupus de Perſicis &c. CXXXIIII.

Deſcri

DESCRIPTIONES istæ sunt claræ, præterquã quòd in syrupo de pomis, vbi legitur per impressos libros: Et sunt qui submergũt in succo setam tinctam ex chesmes ante succi depurationem. lege rectius, ex chermes: vel in chermes vt est in exemplaribus antiquis. Nã chesmes (vt superiùs dictũ est) sunt vuæ passæ, & non tingitur seta cum ipsis. Chermes autem sunt grana tinctorum: illa supple in quibus inficitur seta vulgò chermesina dicta. Consimiles errores sunt in syrupo de granatis dulcib⁹, & in syrupo de corticib⁹ citri de quibus locis suis lectores monebimus. Item lege correctius quod sequitur: non ante succi depurationem vt est in ipsis impressis libris, sed post succi depurationẽ, vel ad succi depurationem, vt est in multis exẽplaribus. Nam plura exemplaria habent, ad succi depurationem. & idẽ est ꝙ post succi depurationem Quasi dicat: Quidam ad succum depuratum ponunt setã tinctã ex chermes &c. Etenim si ante depurationẽ poneretur seta, postea in depuratione tota virt⁹ & color deperderetur &c. Itẽ quod sequitur: Vsquedũ rubeat &c. Subintelligitur quòd postea sit extrahenda ipsa seta à succo.

Syrupus de succo acetosæ &c. CXXXV.

VBI AVTHOR in præsenti descriptione dicit Et modus eius est sicut syrupus de succo violarũ: intelligit de iuleb de succo violarũ supradicto quem nunc vocat syrupum: quia nullã differentiam facit inter syrupum simplicem, & iuleb, vt in superioribus iam probauimus.

De Acetosa.

PLures sunt species seu differentiæ herbæ acetosæ. Sed quando absolutè (vt hic) reperitur, semper intelligitur de illa quæ vulgò dicitur acetosella. Quæ quidem duplex est, videlicet vna quæ habet folia magna super terram expansa, lapatho simillima: vnde à nonnullis lapathium, siue lapathũ acetosum dicitur, & ab aliis poscula vocatur. Altera folia habet parua, ad sagittæ alatæ effigiem &c. Et hæc duæ acetosæ species notæ sunt. Est & alia acetosæ species, quæ non lapathi, sed trifolii species videtur esse: vulgò nempe Alleluia, & panis cuculi dicitur, & hæc similiter cognoscitur. Est etiam- num & Ribes herba de genere acetosarum, Et de his vltimis quære infrà. Sed aduerte quòd diximus ribes herbam: quia fructus cuiusdam arbusti, quo vtuntur hodierni aromatarii

Acetosa absolutè.

Acetosæ herbæ species plures.

rii pro ribes, non est verum ribes.

Syrupus de succo cucurbitæ &c. CXXXVI.

De Cucurbita, & eius differentijs.



T LICET Cucurbitarũ plura sint genera, siue species, Author tamen absolutè intelligit de communioribus & vsitatioribus. Et cùm dicit in præsenti descriptione: Accipe cucurbitã magnam: non dicit hoc ad differentiã alterius speciei minoris, scilicet quasi ꝙ sit vna species, quæ vocetur cucurbita magna, vel ob magnitudinem plantæ, vel foliorum, vel fructus &c. & alia species, quæ econtrà ob paruitatẽ suarum partiũ, dicatur cucurbita minor, seu parua &c. quia per talem differentiã non distinguitur species ab huiusmodi generis specie. Sed dixit magnã: quia in vnamet planta sunt magnæ & paruæ, propter ortus ipsarum variationes, scilicet ꝙ tu non accipias illam quæ vix heri aut nudiustertius florẽ dimiserit. Quæ sic tenella potius participat de flore, quàm de fructu: quia est absque bona substantia, tanquàm fruct⁹ immaturus. Author igitur dixit magnam, propter duo. Primũ, ad differentiam tenellæ præfatæ: secundũ, vt sit sufficiẽs pro quinque libris expressionis eius recipiendis. Quanuis hoc secundum non sit multùm necessarium: quia si vna non erit tã magna ex qua valeas accipere quinq; libras dictæ expressionis, licebit ex duabus, vel tribus, ac pluribus &c. Quapropter rectius putandum authorem intellexisse de magnitudine ætatis, quàm de magnitudine molis. Veruntamen nõ est accipienda illa quæ iam amisit omnem teneritudinem, & semen eius effectum est durum, quia huiusmodi non est bona. Illa autem est sumenda, quæ habet mediocritatem inter teneritudinem & duritiem. Illa propriè, quæ est esui aptior. Nec sit amara: quia quandoque cucurbitæ, citrulli, & huiusmodi similia degenerant & producunt fuctus suos amarissimos, de quo est valde curandum. Communiores autem cucurbitarum species, & de quibus Author intelligit, sunt illæ quæ habent folia mollia magna, petasiti consimilia, rotunda, subalbida, pilosaque: flores albissimos. ex quibus nõnullos caducos, nonnullos verò fructiferos &c. Et quædam plãta producit ftuctus suos longos, id est cucurbitas longas, albas, magnasque: quædam verò rotundas, variáque rotunditate formatas. Et crescũt in similitudinem vitis: habentq; vt vitis in quolibet filio, ex alio latere duos capreolos quib⁹ sustent

Cucurbitæ communiores.

stentãtur scandendo arbores & plantas quibus adhæret &c. Quę quidem species omnibus notissimæ sunt in nostra Italia. Et per antonomasiam vocantur cucurbitæ absolutè. Vulgò autem à quibusdam Zucchæ: ab aliis verò cucozzæ: & à nonnullis colocitræ, quasi colocynthidæ, minus correctè nuncupantur. Sunt etiamnum & aliæ species siue genera cucurbitarum, quæ non simpliciter dicuntur cucurbitæ, sed cum aliqua additione: vt cucurbita saracenica, cucurbita marina &c. quæ genera, siue species scandunt arbores &c. vt supradictæ, sed habent quatuor capreolos in vno pediculo per singula folia, quæ folia sunt magna, viridia, & aspera, flores producunt vt præfatæ, caducos, & fructiferos, non tamen albos vt illæ, sed croceos. Fructus verò istarum plãtarum peponibus simillimi, forma & magnitudine: ab extrà autem aliqui albicantes, aliqui virides, ad nigrum tendentes: ab intus verò, aliqui albi, alii crocei sunt. Semina autem vt peponum semina sunt, sed maiora valde &c. Et hæ species quidem non ita omnibus notæ sunt. Romæ autem notissimæ. Omnes generaliter humidis gaudent locis: Curcubitæ Indicæ quidem &c. integræ seruantur vltra annum. Et tam istæ quàm supradictæ, sacchato aut melle per quàm optimè condiuntur &c. Præterea sunt & alia genera cucurbitarum: vt cucurbita deserti quæ & colocynthis, siue (vt mauis) colo quintida dicitur: & cucurbita reptilium, seu cucurbita syluestris, quæ & fescera, & bryonia, siue bryenia secundum Plinium, & Græcè ampelos leuce nuncupatur &c. de quibus alibi.

Cucurbita absolutè.

Syrupus de prunis & c. CXXXVII.



CVM DICIT Author in præsenti descriptione: Valet sicut Syrupus de violis, & fit sicut ipse intelligit de iuleb de infusione violarum supradicto. Sed de prunis non est facienda infusio, vt fit de violis, sed decoctio. Peritus enim aromatarius omnia debet intelligere cum sale discretionis, & sic de similibus. Et aduerte, quòd pruna oportet sint recentia, & non sicca. Attamen in defectu ipsorum, & de siccis potest fieri decoctio, sed necesse est in eis vti longiori bullitione.

Syrupus de granatis acetosis &c. CXXXVIII.

Syrupus de granatis dulcibus &c. CXXXIX.

In



IN DESCRIPTIONE præsentis syrupi de granatis dulcibus, per libros impressos: mendosè pro chermes legitur chesmes. Scribe, ex chermes. Lege de hoc in syrupo de pomis suprà.

Syrupus de corticibus citri &c. CXL.



LONGA nempe examinatione præsentē vtiq; paruam descriptionē transegit Brasaulus. Attamen nec sic nobis in omnibus satisfecit. Sunt etenim & in ipsa aliqua non sine bona declaratione prætereūda. Ipsa igitur descriptio vsq; ibi, videlicet: Et sunt qui &c. est intelligibilis & clara. Ab illo autē loco plures insurgunt dubitationes. Nam vbi dicit: Et sunt qui in iuleb proiiciunt ex corticibus citri, vel citrorum (vtroque enim modo in antiquis exēplaribus legitur) partes cōuenientes: & propriè quādo vicinatur cōpletioni cocturę eius &c. Cōpletioni: nō autē cōplexioni, vt in mendosis impressionibus habetur. Est enim nō parua differētia inter cōpletionem, & complexionē. Aliàs etiamnum similes mendæ leguntur: de quibus omnibus & consimilibus multis paruis, breuitati studētes, multoties nō facimus mentionē: emendamus tantùm literā in receptario: vt legenti & cum aliis conferenti passim patebit. Ad supradicta autē redeuntes, possumus largo modo dicere, quòd tot sunt ibi dubitationes, quot sunt dictiones. Et primò. An illud iulep intelligatur syrupus suprascriptus in illa descriptione, vel sit de nouo faciēdū cum aqua pura & zuccharo. Secundò, si cortices citrorū sunt intelligendi illi qui iam remāserunt ex decoctione supradicti syrupi, vel alii. Quia si alii, insurgit tertiū dubiū, videlicet si ipsi cortices sint ponēdi crudi in ipsum iulep, vel aliquo modo decocti. Quartò, si citrorū, vel citri sit rectiꝰ legēdū. Quia si citri, insurgit quintum dubiū in sequentibus, scilicet vbi legitur: quando vicinatur cōpletioni cocturę eius: videlicet, si eius referatur ad citrū, vel ad iulep. Sextò, qualiter sit intelligenda illa partiū conueniētia, scilicet vbi dicit partes conuenientes &c. Septimò, si seta tincta in chermes (nō autē chesmes, vt mendosi libri habent) intelligitur submergēda, in primo modo, vel in secundo, vel in vtroque. Octauo, si in secūdo modo sit apponēdus muscꝰ, vel nō. Ad primū ergo dicimus, quòd pro illo iulep non potest intelligi syrupus ex decoctione, citrorū suprapositus, quia si intelligeretur ipse, &

super

ſuperaddendo ei cortices citri, reciperet plus de amaritudine,& per cõſequens non eſſet(vt Author dicit)delectabilis, ſed magis horribilis,ob plurimã corticũ citrorum amaritudinem.Ergo iuleb eſt per ſe faciendũ ex aqua pura & zucchаro.Quod poſtquam receperit cortices citri &c. vocabitur ſyrupus de corticibus citri. Ad ſecundũ dicimus, quòd ſi ipſi cortices ponendi in iuleb(ſi pro quia)ſunt neceſſariò decoquendi,poſſunt intelligi illi qui ſuprà ex decoctione remanſerunt. Ad tertium dicimus, ꝙ dicti cortices in ipſum iuleb non ſunt ponendi crudi omnino, eo maximè(vt aliqui putant)ſi ipſum iuleb ſit prope finem decoctionis : quia parum poſſunt bullire in ipſum iuleb. Et ſi extrahantur ſemicrudi ipſi cortices à iuleb percocto, tanquam nihil relinquent de ſua ſubſtantia in ipſum ſyrupum dictum iuleb. Et ſi permittantur ſtare, eſt periculoſum, ne ad tẽpus corrũpatur ipſum iuleb. Et ſi ponãtur ipſi cortices crudi in iuleb crudũ, eſt expreſsè contra literam dicentẽ : Et propriè quando vicinatur cõpletioni coctura eius. Vnde oportet vt alterum ipſorum priùs decoquatur:vtrunq; enim crudũ nõ patitur illa litera. Ergo decoquẽdi ſunt ipſi cortices. Ad quartũ conſiderandũ, ꝙ ſi litera dicat citrorum,& non citri:cõpletio cocturæ neceſſariò erit referenda ad iuleb.Et(vt dictum eſt)non erit bonum,nec rectum ponere ipſos cortices crudos in fine decoctionis illius iuleb.Et ſi ponãtur decocti in vltima bullitione dicti iuleb in tam parua mora nõ poſſunt relinquere aliquid virtutis eorũ in ipſo iuleb:quia primũ habent attrahere ad ſe iuleb,& poſtea diffundere virtutẽ &c. Igitur rectius putamus legendũ eſſe citri,quàm citrorum. Eo maximè, ꝙ in maiori parte exemplariũ,citri legitur.Et ſic quintum dubium reſoluitur ad citrum,ſcilicet ꝙ completio cocturę rectæ debet referri ad citrum,& nõ ad iuleb. Et accipitur ibi citrum pro corticibus ipſius,tanquã totũ pro parte. Vt exempli gratia,tanquam ſi diceret:Accipe cortices citri,& in aqua ſufficienti decoque eos:non tamen ad perfectionẽ, ſed prope,& extrahe eos,& in zuccharũ competẽti aqua liquefactũ & clarificatũ ſubmerge illos : & ſic lento igne cum facilitate decoque,vſq; ad modũ iulep &c.Poſtea potes extrahere cortices,vel ad libitũ dimittere : quia & ipſis corticibus poteris in neceſsitatibus vti pro citro condito.Et ſic ſyrupus huiuſmodi factus erit delectabilis:quia amaritudo ipſorum corticum pro maiori parte iam remanſit in prima bullitione. Et ſic eſt ſecundum veram Authoris intentionẽ. Ad ſextum,

ſcilicet de partiũ conuenientia. Eſt nanq; hoc in loco intentio Authoris vt ſumantur ex corticibus citri nõ perfectè decoctis,& ex iuleb clarificato partes cõuenientes, ſcilicet ad inuicẽ, id eſt ꝙ ad vnã librã corticũ ſit tanta quãtitas ipſius iuleb accipiẽda, quæ poſt perfectã decoctionem valeat in ſe cõtinere dictos cortices. Vel ad vnã librã zucchari iulepati, ſiue iuleb clarificati, ponat̃ tãta quantitas ipſorũ corticũ, ꝙ valeat pfectè coqui in ipſo, vt ipſe ſyrupꝰ accipiat ex cõpetẽti corticũ portione debitã virtutis ſubſtantiã &c: Et proprie (vt experti ſumus) libra pro libra eſt ſatis & ſufficiens, ſcilicet libra corticũ elixatorũ, pro libra zucchari non diſſoluti. Poſtea diſſoluatur & clarificetur &c. Vnde & iſto modo etiã poteſt rectè ſtare dicta ipſarũ partiũ cõuenientia. Ad ſeptimum dicimus, ꝙ licet ſit ad libitũ, tamen ſecundũ verum literę ſenſum ipſa ſeta tincta in chermes, in primo modo cõficiẽdi, ſcilicet in decoctione perfecta corticũ eſt immergenda, & nõ in ſecũdo modo. Et ratio eſt: quia per primũ modũ abiectis corticibus, poſt ipſorũ decoctionẽ ſuſcipitur tantũ ipſa aqua decoctionis eorũ, & cum zuccharo &c. conficitur in ſyrupum. In quã quidẽ aquã ante zucchari immiſsionem (ſi placebit) poteſt quilibet immergere dictã ſetã, & permittere ſtare, vſq; dum aqua rubeat: poſtea extrahat ipſam, & proiiciat, aqua verò cõficiatur cum zuccharo &c. In ſecũdo autẽ modo, fruſtrà immergeretur ipſa ſeta in decoctionem citrorũ, quæ poſtea erit abiicienda. Quia in ſecundo modo nõ recipitur ipſa decoctio, ſed cortices pluſquam ſemicocti tantum, qui recoquẽdi ſunt in zuccharo iulepato &c. Sed ſi quis dixerit illam ſetam tinctã poſſe immergi in dictũ zuccharum iulepatũ, vnde etiamnum & de ſecũdo modo poteſt intelligi, ſicut de primo. Ad hæc reſpondemus, ꝙ non ſolùm ſetam, ſed & alia plura poteſt addere, & facere pro liberi arbitrij voluntate. Sed erunt ipſa præter textum, & Authoris intentionem. Textus nempe ſic ſe habet: Et quando ſubmergitur in aqua decoctionis citri &c. Nõ enim dicit in iuleb, ſeu in ſyrupo &c. Sed in aqua decoctionis &c. Ergo de primo modo intelligitur. Et aduerte ꝙ ſeta non eſt conficienda in his & ſimilibus locis: ſed poſtquã aqua, ſeu alius liquor receperit tincturã eius, ipſa ſeta eſt abſtrahẽda & abiicienda: aliter enim ſe habet, quãdo quærit Author ſetã cõbuſtam &c. Ad octauum dicimus, ꝙ muſcus in vtroq; modo eſt apponendus. Nec obſtat ꝙ Author nõ ſpecificet de eo in ipſo ſecundo modo: quia neq; etiamnum dicit, vt non apponatur.

Loquitur

Loquitur enim ipſe peritis viris. Dixerat nanque in primo modo, ipſum apponendũ eſſe in ſecũda ipſius cõpoſitionis. Si autẽ poſtea, ſcilicet in ſecundo modo variauit primã partem dictæ cõpoſitionis, ſecũda quidẽ remanſit in ſuo robore. Et de hoc multa habemus exẽpla in teſtimoniũ. Sed ne ſimus prolixi, vnũ tantùm ſubſcribemus. Vt exempli gratia: Confectio de cytoniis, bona ſuperius declarata, poſt primã deſcriptionis poſitionẽ habet quidẽ multas variationes, tam primæ quàm ſecundæ partis ipſius cõfectionis. Et ſciẽdum ꝙ quælibet cõpoſitio habet duas partes principales, ad minus. Ipſius igitur cõfectionis de cytoniis, prima pars principalis hęc eſt: Accipe carniũ cytoniorũ coctorũ in vino ℔.iij. mellis boni deſpumati tantundem · decoque cum facilitate. Hucuſq; prima. Hinc ſequitur ſecũda: Et poſtquã coctũ fuerit, proiice ſuper ipſum, cinnami, caryophyllorũ &c. vſque macis, ana ℥.iiij. Et ibi eſt finis ſecũdæ. Ergo poſtea cùm dicit Author variãdo primã partẽ: Et quãdoq: inuitat neceſſitas, & coquũtur cytonia in aceto ad cauſas calidas. Intelligit forſan, ꝙ poſt bullitionẽ in aceto ſint propinandæ abſq; melle, & ſine ſpeciebus? Abſit. Et ſic de ſingulis quæ ſubſcribuntur ibi: Igitur muſcus eſt apponendus in ſecundo modo iſtius ſyrupi &c. Præterea animaduertendũ ꝙ nõnulli ex iunioribus (vt Quiricus de Auguſtis, & Paulus Suardus, & cæteri) pro illo quod legitur in iſta deſcriptione, videlicet: Et ſunt qui in iulep proiiciũt ex corticibus citri: habẽt ipſi, ex corticibus cytoniorũ. Si autẽ ab aliquo mendoſo libro ſic accepêre, vel quã ob cauſam permutauêre, neſcimus. Et forſan male legentes, pro citrorũ (vt libri impreſſi habent) intellexerunt cytoniorũ. Nos autẽ fatemur veritatem, ꝙ in nullo tam antiquorũ, quàm impreſſorum libro inuenimus vt ipſi habẽt. Braſaulus quidẽ dicit poſſe fieri cum corticibus cytoniorũ: addẽnſq; non diſcõuenire. Sed re vera ſi fuiſſet ita, ſcilicet ꝙ loco citri, legatur cytoniorũ: tota ipſa deſcriptio erit aliter intelligẽda. Quia clauſula illa tunc nõ erit variatio cõpoſitionis, ſed additio ad primũ ipſius ſyrupi modũ, ſcilicet quòd prope finem coctionis dicti ſyrupi aliqui poſſent addere corticũ cytoniorũ partes conuenientes. Sed non ſequeretur, ꝙ ipſe ſyrupus eſſet poſtea (vt Author dicit) delectabilis: quia cortices cytoniorũ nõ valent occultare amaritudinem corticũ citri. Ergo non eſt ipſe ſyrupus tali modo conficiendus, ſcilicet cum corticibus cytoniorum. Poſtremò notandum quòd cortex citri intelligitur pars exterior lutea,

Citri cortex & caro. absq; albedine illa quæ est inter ipsum corticē & citri acredinem, quæ caro citri potest nuncupari. Et hoc notauimus: quia nonnulli existimant totū ipsum citrum, præter acredinem dictam & semen, intelligi debere sub nomine corticis citri. Sed magnopere errant: quoniā sic non esset differētia inter citrum conditum, & ipsum syrupū de corticibus citri.

Syrupus acetositatis citri & CXLI.



VBI dicit Author in præsenti descriptione: Et funde super ipsum ex iuleb claro & depurato: intelligit, quòd tu debes accipere quantitatem zucchari, & dissoluere in cōpetenti aqua pura, & clarificare, ac etiā coquere ad modum iulep: quod quidem verè est iulep purum. Quia si non coquitur, non est iulep, sed aqua zucchari, quam non quærit Author: ex quo necessariò est decoquendū. Et ex dicto iulep claro & cocto, accipias v. ℔. &c. Etiam quia si non fuisset coctum iulep, esset indeterminatum pondus quantitatis zucchari conficiendi ipsum syrupum: quia quis poterit clarificare zuccharū cum aqua plurima, & facere iulep lentum, scilicet aquosum & crudū, & accipiēdo postea v. ℔. ipsius iuleb crudi & lenti, siue aquosi, non accipit debitā zucchari quantitatem ad ipsum syrupum conficiendū. Et econtrà, aliquis potest suscipere plus, quàm fuerit necesse: quia ad clarificandum zuccharum, non indiget apponere multam aquam. Et ideò necessariò iulep est decoquendū priùs, quàm vniatur citri acredini. Nec est dicendū quòd Author pro v. ℔. dicti iulep, intelligat quinque libras zucchari non dissoluti, & postea dissoluendi & clarificādi &c. quia litera patet. Etenim nō scripsisset iuleb, si voluisset zuccharum: sufficiebat tantùm dicere: Et cum quinque ℔. zucchari fiat syrupus: vt in multis aliis descriptionibus fecit. Nam hoc est notissimum & commune, quòd omnes syrupi siue cum zuccharo, siue cum melle, vel simili conficiantur, sunt semper clarificandi &c.

De Citris.

CItra equidē, siue citria, id est mala medica, apud omnes ferè nationes notissima sunt. Hoc autē sciendum, quòd in defectu cuiuscunq; partis citri, necnon & arboris eius respectiuè, possumus vti illis quæ sunt de genere limonum. Etiam & pro acredine citri necessitate cogente, si non adsunt limones, acredine stummorum, quæ & poma Adam dicuntur, siue succo malorum aureorum, id est arantiorū acetosorum

Stammum pomum. Poma Adā.

tosorum duntaxat, vti licebit. Quoniam dulcia arantia sunt alterius proprietatis. Et hæc omnia & similia, sub vno genere (hoc est citrangulum vulgò dictum) largo modo possunt intelligi. Acredo autem à quolibet ipsorum accipienda est cum omni diligentia. Illa videlicet, quæ libẽter & quasi sponte fluit, scilicet quæ nõn est mucilaginosa. Ideò non vi preli exprimẽda est, sed manibus tantùm diligẽter & cũ facilitate premenda, linteolóque non raro percolanda, postea decoquenda & purificanda &c. *Citrangulũ pomum.*

Syrupus de Acresta &c. CXLII.

De Acresta.



ISTE syrupus non indiget declaratione. Veruntamen de acresta aliqua paucula dicenda sunt. Ab ipsa nempe acredine quã habet, acresta nuncupatur. Per c, autem & non per g, rectius (vt putamus) scribenda est. Omnis enim vua immatura acresta dicitur. Res ipsa vbique nota. Sed accipiendus est succus acrestæ, antequã in vuam transeat, nec nimis citò post florum defluxionem, quia tunc plus habet de austeritate acerbitatis, quàm de acredinis põtieitate. Succus autem ipse absolutè Græcè Omphacium dicitur, teste Galeno pluribus in locis, sed particulariter in 6. Miamyr. cap. de mediorum medicaminum compositione. Videlicet in Diamoro Hieræ Cappadocis, dicit: Vuæ immaturæ succum indito, quod omphaciũ nominatur, & alibi. Teste etiam Plinio, cum aliis pluribus. Et aduerte, quòd differt omphacium à vino omphacite. Nam vinum omphacites fit ex vua acerba in primo gradu maturationis existente: omphacium autem simpliciter succus vuæ omnino immaturæ est. Et vel fit coagulatus in sole, vel liquidus ipse succus, quo ad denominationem nihil facit: tamen hic liquidum omphacium expetitur. Sed mirati sumus de vulgari interprete libri filij Mesuę, qui capitulo de Synanchia gutturis: in Diamoron Alexãdri, authoritate Galeni, inueniens omphacium, vertit, seu vulgariter dixit, oleum omphacinum. Non enim cõuenit illi Diamori medicamini oleum omphacinum, id est oleum de oliuis immaturis. Et licet omphacium dicatur etiam de oleo olearum immaturarum: non tamen pro ipso oleo absolutè scribitur: quia simpliciter & absolutè scriptum, quasi per antonomasiam, semper intelligitur de succo vuæ immaturę, id est acrestæ. Pro pinguedine autem oleæ immaturæ præ-

Acresta vnde dicta. *Omphaciũ absolutè.*

ponitur ei ſemper oleum, ſic : Oleum omphaticum ſeu omphacinum, quod idem eſt. Ponitur etiamnum hic ſyrupus à filio Serapionis, & ab Auicenna in propriis antidotariis.

Syrupus de granis myrti &c. CXLIII.

De Myrto.



YRTVS quidem nota eſt. Sed ſciẽdum quòd ſecundum Dioſcoridem, myrtus montana eſt melior ſatiua, & nigra eſt vtilior medicinæ, quàm candida. A differẽtia autem granorum, altera dicitur nigra, & altera alba, ſiue candida, ſcilicet quia vna fert grana nigra in maturatione ipſorũ, & altera alba. Quanuis illa quæ dicitur nigra, & folia quoq; producit nigriora, quàm alba. Et non eſt myrtus alba myrtus agreſtis, vt vult Luminare Maius, & plures ex iunioribus, de qua poſtea. In initio ſuæ maturationis, myrti nigræ grana accipienda ſunt pro huiuſmodi ſyrupo conficiendo. Præterea ſciẽdum quòd præter has, duas alias cognoſcimus myrti ſpecies, quæ ſunt tanquã duo extrema prædictarum, ſcilicet quòd vna ipſarum habet folia ampliſſima reſpectu aliarum ſpecierum, lauro proxima, cuſpidiora tamen, & arboreſcit magis q̃ aliæ ſpecies. In partib⁹ Taraconẽſibus hãc arborem pluribus in locis vidimus. Eſt etiamnum ibi & ex præfatis mediocribus, & communioribus myrti ſpeciebus copia non parua : ex quo non poteſt ſuſpicari terram illam naturaliter producere myrtum magnis foliis. Econtrà, eſt altera myrti ſpecies quæ in regno Neapolitano frequentius habetur. Cœpitq; Romam apportari. In viridariis ſuis Cardinales & nobiles, opere topiario ipſam libenter colunt. Et vulgò myrtus minuta, & myrtus gẽtilis, ſiue nobilis dicitur. Folia fert minima, & rotundiora, nigrioráque, buxei aſpectus, ſed ipſa folia ſunt minora foliis buxi, ramulis multis exilibus, longis, flexibilibus, ad topia facienda perquam maximè idoneis. Ex quo Myrtus topiaria dici poteſt. Quæ ſpecies ſi taliter cultura tranſformantur, neſcimus. Enimuero quòd quælibet planta poſſit cultura ampliari, & nobilitari, & mitior fieri, ac luxuriari in foliis &c. negabit nemo. Sed quòd econtrà aliqua planat, & præſertim eadem poſſit cultiuatione reprimi, & humiliari &c. ſi non eſt ratione carens, nemo concedet. Quapropter & ſi non ſupradicta, ſaltem iſta (quæ paruis conſtat foliis) neceſſariò eſt dicenda alia myrti ſpecies. Præterea eſt & myrtus agreſtis, de qua Dioſcorides cap.

Myrtus gẽtilis ſeu nobilis.

Myrtus topiaria.

cap.facit, à similitudine foliorum tantùm dicta: aliter autem res est longè diuersa à myrto. Quæ myrtus agrestis aliter ruscus, & vulgò bruscus dicitur.

Syrupus Chesmes &c. CXLIIII.

DICIT Author in præsenti descriptione: Decoquantur Chesmes sicut diximus in syrupo de iuiubis, id est in iuleb iuiubino supradicto. Sed ibi sunt iuiubæ centũ, hic autem chesmes non numero, sed competenti descriptione sunt ponenda. Chesmes autem suprà iam declarauimus. Habet nanque filius Serapionis in 7. istammet descriptionem, sed loco zucchari ponit penidias.

Syrupus Albalach, uel Albelach, uel Alchelach &c. CXLV.

PER varios libros varias legimus huius syrupi intitulationes Vnde sunt qui habent albalach, & sunt qui albelach, & sunt qui alchelach, & sunt qui aliter & aliter. Veriora tamẽ vocabula (vt opinamur) sunt albalach, & albelach. Plures ex iunioribus declarant esse dactylos, cum quibus & nos cõcordamus, & addimus quòd intelligũtur immaturi dactyli. Quia balach, siue belach, sunt dactyli immaturi, vt probatur per Serapionẽ cap. de palma, dicẽtẽ: Et recẽs ex eo est immaturũ, quod est sicut acresta vuæ in cõparatione, & est balach. Et infrà cùm præcisè loquitur de fructu, ait: Et quando est viridis, est in odore similis odori cytoniorũ: & tũc nominatur bethonia: & est balach, & est plus restrictiuũ &c. Itẽ inferius: Quãdo dimittitur balach, donec fit bassa, nominatur panchiotoma &c. Al autem dictũ est suprà quid significet in his Arabicis dictionibus. In interpretationibus Bellunensis etiã legitur: Belha, sunt dactyli recẽtes crudi, magis immaturi quàm besser. Et infrà: Besser est dactylus immaturus recens. Et ex hoc probatur quòd belach, siue balach est dactylus valde immaturus, quia est immaturior besser. Igitur acerbior dactylus vocatur belha, siue belach, vel balach &c. & est valde restrictiuus. In principio autẽ maturationis, siue parũ ante maturationẽ, nominatur bassa, siue besser. Et sic melius conuenit cum ista descriptione, scilicet quod habẽt esse valde immaturi: quia iste syrupus habet restringere ventrem, vt in textu apparet. In synonymis antiquis Auicennæ etiã legi- Balach.

tur: Albela, id est flores palmarũ: sed ibi putamus vel textum esse mendosum, & rectius legendum fructus palmarum: vel quia ob nimiam acerbitatem potius tribuisse eis nomen floris, quàm fructus, esse credendum. Præterea filius Serapionis in 7. habet vnum syrupum, qui in omnibus proprietatibus cõuenit cum isto filii Mesuæ. Et intitulatur, Syrupus de albella &c. Quem putamus esse malè translatũ: quia in eius descriptione legitur confusè, sic: Sumantur bellahasuen, aut mellasuce, & extrahantur nuclei eorũ &c. Multa equidem à malis interpretibus corrũpuntur & vitiantur. Sed absq; dubio aliquo iste est syrupus de dactylis immaturis. Postremo notandum, quòd vbi Author dicit in præsenti descriptione: coquantur vsq, ad consumptionem duarum partium, & fiat syrupus, sicut diximus. Intelligit, quòd tu omnia agas, sicut in syrupo chesmes immediatè supradicto. Qui syrupus chesmes sequitur regulam iuleb iuiubini: hoc excepto, scilicet quòd tu debes coquere ipsos dactylos vsq; ad consumptionẽ duarum partium. Iuiubæ autem & chesmes coquuntur vsq; ad consumptionẽ medietatis. Vt exempli gratia: Ex iuiubis quidem pro iuleb iuiubino, sumuntur centũ, & coquũtur in quatuor libris aquæ vsq; dum remaneant ℔.ij. quæ sunt duæ libræ, cum vna zucchari libra cõficiuntur &c. Ex dactylis autem secundum ipsorũ magnitudinem: quia si sunt maiores iuiubis, non centũ, sed octuaginta plus, vel minus, secundum discretionem sume, & enucleatos decoque in quatuor libris aquæ vsque dum remaneant vnciæ sexdecim, quæ sunt tertia pars quatuor librarũ, & cum libra vna zucchari confice &c. Sed insuper notandum etiã quòd hæc exempla, regulę, canones, siue modi &c. scribuntur ab authoribus pro minus peritis & nouitiis aromatariis. Discreti autẽ & experti, in huiusmodi & similibus vtũtur ratione pro lance, & plus & minus secundum rei exigentiã faciunt. Vt exempli gratia: Si in centum iuiubis decoquendis vident non sufficere quatuor aquæ libras vt optimè decoquantur, ponũt quinque, vel plus. Sic etiam & inter decoquendum esset potius diuinum, quàm humanum agnoscere determinatum punctum, vt non plus, nec minus exprimatur è decoctis iuiubis, quàm duarũ librarum quãtitas, quæ quantitas ab authore limitata posita est. Sed neque per viam ponderationis possumus scire: quia ignoratur pondus superfluitatum iuiubarum abiiciẽdarum post ipsarum decoctionem & expressionem. Et sic de singulis. Quamobrem bonus aromatarius debet semper librum

discretionis habere præ manibus, & in illo omnibus peragendis studere. Et timor Dei non recedat à corde suo: vt faciat omnia diligenti studio atque conscientia recta, vt Christianum decet. Et hæc notata, omnibus consimilibus erunt accommodanda, memoriæque tradenda.

Syrupus de papauere &c. CLXVI.



EST præsens descriptio, Syrupus de papauere simplex, & nō cōpositus. Et est vltima descriptio syruporū simpliciū præsentis particulæ, & non prima sequentis, vt in impressis libris mendosè habetur. Rubrica etenim, scilicet, Hucusque scripsimus &c. Locanda est post præsentē descriptionem, & non antè: quia sic rectius, & sic est in omnibus exemplaribus. Nam descriptio ipsa patet quòd est simplicissima. Quid aliud habetur in ipsa, præter papauer, zuccharū, & aquam? Et si sunt duæ papaueris species, nō tamē sunt duo diuersa simplicia, sed duæ species, vnius simplicis tantum. Et quid sunt penidiæ, nisi zuccharum? Et certè si benè consideratur, compositior est syrupus de corticibus citri: quia recipit & muscum, & setam tinctam in chermes, vltra citrum & zuccharū & aquam. Et tamen cōnumeratur inter simplices. Quam ob causam ergo & iste non debet connumerari inter eos? Re vera si Author intellexisset hunc syrupum esse cōpositum, locasset ipsum infrà cū alio syrupo de papauere, qui est cōpositus. Sed quia iudicauit ipsum simplicē, vt est, locauit illum cum simplicibus vltimo loco. Alium autē, qui est compositus, quia est ex infrigidātibus, posuit etiā vltimo loco cū illis qui habēt infrigidare. Et hoc nō casualiter, sed hac ratione fecisse putamus. Quia ipse Author in canonibus, scilicet in cap. Compingere & stupescere &c. de vsu & propinatione narcoticorum, sic ait: At verò quando necessitas inuitat, & propriè quando omnia nō contulerint, præsumimus super narcoticis &c. Et infrà: Verùm si excusari potest, non propinari, est melius: sed si excusari non potest, melius est vt non potui dentur: sed administrare in emplastris tantùm, est melior cura, vel saltem in suppositoriis & enematibus, si parum in emplastris cōtulerint. Et si cogeris propinare potui, fac cum timore & cautela. Et dare ea antiquiora, est minoris nocumenti &c. Et ideò posuit istos syrupos in fine aliorum respectiuè. Vt si necessitas vrgeat, tanquam ad vltimum remedium, recurratur ad ipsos. Et sic est concludendum quòd

deſcriptio iſtius ſyrupi eſt inter ſimplices connumeranda &c. Præterea animaduertendum quòd iſta deſcriptio per omnes ferè impreſsiones habetur mendoſa ibi: videlicet vbi legitur: Zucchari albi, & penidiarũ, ana ℥.iiij. Rectius ergo lege: ana ℥.iiij. ſic enim eſt in omnibus exẽplaribus antiquis. De papauere autẽ dicetur in ſyrupo de papauere compoſito.

Hucuſque ſcripſimus &c. CXLVII.



Ic eſt locus huiuſce rubricæ: poſt cuius deſcriptionem à ſyrupo dinari incepit Author deſcribere particulam de ſyrupis compoſitis infrigidantibus. Vnde ſequitur.

Syrupus dinari: & eius interpretatio eſt de Biſantijs &c. CXLVIII.



ERITATEM nempe inſcriptionis huius ſyrupi (ob multorũ librorũ variationes) nõ inuenimus. Nihil tamẽ facit ad rem, quomodocunque tituletur. Hæc eſt enim prima deſcriptio ſyruporum compoſitorũ infrigidantium præſentis antidotarii, in qua quidẽ deſcriptione aliqua ſunt videnda. Et primo pro ſucco endiuiæ, intellige ſuccũ cichoreæ quæ eſt vera endiuia. Secundò pro apio, intellige ſelinũ: & propriè illud quod vulgò dicitur petroſelinum. Et de his alibi. Tertiò de bugloſſa domeſtica & ſylueſtri. Omnes enim libri impreſsi ſic habent: Succi boraginis, aut bugloſſæ domeſticæ, aut ſylueſtris. Et licet poſſet ſtare, quia (vt mox dicemus) reperitur & domeſtica, & ſylueſtris bugloſſa: & in carẽtia vnius, altera poteſt ſubminiſtrari. Sed tamen hîc per omnes antiquas deſcriptiones habetur ſimpliciter: ſucci boraginis, aut bugloſſæ. Item, vbi legitur: Et quãdoq; ad omnẽ partem ſucci depurati ponitur aceti boni, albi & clari pars media. Intelligit Author ſub nomine ſucci, vniuerſam ſuccorum quantitatẽ quæ recipitur in ipſa deſcriptione. tanquã ſi diceret: ſi ſuccorũ ſunt libræ quatuor, appone medietatem aceti, ſcilicet libras duas. Præterea aduerte (ſicut aliàs diximus) quòd additiones non ſunt ponendæ in compoſitionibus, niſi medicus præcipiat, pro vſu ſuorum infirmorum duntaxat. Et hoc notauimus hic: quia nonnulli volunt quòd quando ſimpliciter petitur hic ſyrupus, ſemper debeat intelligi cum aceto. Quod eſt falſum: quia acetum eſt additio.

Bugloſſæ domeſticæ vel ſylueſtris loco quid ſubminiſtretur.

Igitur

Igitur absolutè, sine aceto est intelligẽdus: & ita est simpliciter præparandus. Sed melius esset, si apud quemlibet aromatariũ fuissent huius descriptionis quatuor distincti syrupi: parati videlicet, Vnus simplex, absq; aceto, & absq; speciebus: alius cum aceto, absq; speciebus: tertius cum speciebus, sed absq; aceto: quartus cũ aceto, & cũ speciebus. Ad minus autem quilibet aromatarius duos primos semper debet apud se habere paratos, quia sunt magis vsuales. Et hoc similiter potest intelligi de omnibus illis descriptionibus quæ habent additiones, dummodo à Medicis habeantur in vsu.

De Boragine, & Buglosso domestico, & syluestri.

QVid certè sit borago vulgò dicta, à nemine priscorum describitur. Iuniorũ autem plurimi firmissimè tenent esse buglossũ antiquorũ. Et buglossum, siuè (vt vulgus loquitur) buglossa, qua cõmuniter vtuntur aromatarii, ingenuè fatentur quòd sit cirsion ipsorum antiquorũ. Ad quod probandum citant in testimonium & Dioscoridem, & Pliniũ, & alios plures, De quorum iuniorum numero etiam his diebus vidimus esse Leonardum Fuchsium in suo de Stirpibus. Nos autem diligenter examinatis omniũ descriptionibus, & eorum opinionibus, quas (ne simus prolixi) studiosis relinquentes, nec buglossum antiquorum esse boraginem nostram, nec cirsion siue crission eorundem esse communẽ atq; vulgarem buglossam, breuibus (vt possibile erit) aperte ostendemus. Verba nanq; Dioscoridis tanquã fide digniora producamus in medium, vt veritas magis elucescat. Quid igitur Dioscorides libro 4. cap. 129. secũdũ Ruellii translationẽ de buglosso dicat, audiamus: Buglossum, inquit, Magi &c. Romani linguam bubulam, alii libanium &c. Nascitur in campestribus & vaporosis. Iulio mense colligitur. Aiunt eã quæ tres thyrsos emittit, cũ semine & radice tritã, potámq; contra tertianos rigores prodesse, quæ quatuor, ad quaternos. Ea in vino decoquitur. Herbã abcessibus vtilẽ esse volunt. Verbasco simile est: folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitãs linguas. Quod in vinum deiectum animi voluptates auget. Hæc Dioscorides. Videamus ergo nunc an omnia dicta adamussim conueniant nostrati boragini. Primò, Romani linguã bubulam? Non: sed boraginẽ vocant. Attamen de nomenclatura transeat, quia & alia plura hodierni non, vt antiqui, nominant. Nascitur in campestribus, & vaporosis? vel vt Hermolaus & Marcellus

Borago non est buglossum antiquorum.

habent,in ſabuloſis& planis locis? Borago non:ſed in hortis & cultis & pinguibus locis frequētiſsimè. Et licet rarò oriatur in locis non cultis:tamen ſemper in ſolo pingui,& non ſabuloſo. Etenim Dioſcorides cùm dicit:naſcitur talibus in locis,intelligit vt in pluribus,vel copioſius. Item, Iulio mēſe colligitur? Borago autem generaliter in Italia mēſe Aprili,& rariſsimè vſque ad dimidiū menſis Maii perdurat quin ſiccetur tota,etiam & radix eius. Item, Verbaſco ſimile eſt? Quam ſimilitudinem habet noſtra borago cum verbaſco? Quia nec in caule,nec floribus,nec in ſemine,nec in radice eſt ſimilis verbaſco. Obiicias forſan,ꝙ in foliis,& de his Dioſcorides intellexerit:quia ſequitur:Folium in terra ſparſum O ſi accipias folia boraginis:& folia verbaſci, quàm paruā & penè nullam ſimilitudinē inter ea inuenies. Quia pro maiori parte folia verbaſci ſunt criſpa,ita ꝙ à longe vidētur tā quam inciſa &c. Item folium in terra ſparſum. Vt plurimū borago non expandit per terram folia,vt quilibet oculata fide videre poteſt in hortis &c. Plures nanq; herbas cognoſcimus,quibus melius rectiusq; ipſe Dioſcorides poterat aſsimilare folia noſtratis boraginis,quàm verbaſco. Itē quod legimus,ſcilicet aiunt eā quæ tres thyrſos &c. Videmus enim boraginem noſtram non ſemper tres vel quatuor tantū caules emittere,ſed plures paucioréſve. Ergo illa quæ duos ſeu quinq;,& plures producit thyrſos,ob id quia non habet tres ſiue quatuor thyrſos,caret etiam & virtute ſanandi tertianarios & quartanarios. Ergo virtus conſiſtit in numero thyrſorum,& non in ipſa plāta. Quod eſt ridiculum. Quamuis Dioſcorides nō dicat alicuius authoritate,neq; ſe ipſum hoc eſſe expertum,ſed tanquā fabuloſum ſcripſit: Aiunt &c. Et ſi ſit fide dignū,patet in Plinio,ꝗ nō bugloſſo,ſed cynogloſſo adſcripſit illud. Neceſſariò igitur dicendum, vel Pliniū, vel ipſum Dioſcoridem erraſſe. Sed hæc nihil ad rem faciunt vt verū bugloſſum cognoſcatur. Niſi quis velit experiri dictā proprietatē trium & quatuor thyrſorum. Et nos quidem experiētiam egimus de boragine noſtra: ſed non inuenimus ipſam talem habere proprietatem,neque per tres,neque per quatuor thyrſos. Vnde certiores ſumus,noſtram boraginē non eſſe antiquorum bugloſſum. Præterea ipſe Dioſcorides capitulo de verbaſco,ſcilicet de phlomo (quod idem eſt) plures verbaſci ſpecies & differentias ſcribit. Quæ autē ipſarum ſit habens folia bugloſſo ſimilia,ſcilicet noſtrati boragini,ſecundum ipſos,nec in capitulo de bugloſſo,nec in capit

pitulo de verbaſco ſpeciatim legitur. Neque etiam per notas in ipſo capitulo de verbaſco deſcriptas talis ſimilitudo percipitur, Sed potius contrarium expreſsè probatur. Quid igitur in præfato capitulo de verbaſco: de foliis tradit Dioſcorides, audiamus: Phlomon Græci, Latini verbaſcum vocant Scilicet ille eſt q & taſſus barbaſſus hodie vulgò vocitat̃. Differentiam duplicẽ habet, nigrum & album, in quo (ſcilicet albo) maſculus & fœmina reperit̃. Fœminæ igitur folia ſunt braſsicæ ſimilia, piloſiora multò: latiora, & candida &c. Borago autem minimè cõuenit cum braſsica in foliis: Ergo de iſta non poteſt intelligi. Itẽ verbaſcum, qui mas appellatur, oblongis, albis foliis, & anguſtioribus cõſtat. Igitur ſi de fœmina non intelligitur, à fortiori nõ poteſt intelligi de maſculo, qui longioribus & anguſtioribus conſtat foliis. Folia etenim boraginis ſunt ampla &c. Nigrũ quoque verbaſcum dicit eſſe ſimile albo, præter nigredinem & foliorum latitudinem &c. Et ſi de hoc volũt intelligi, folia boraginis prę ter ſimilitudinem braſsicæ, quam haberent, neceſſario fuiſſent nigerrima: quia nigrum verbaſcũ dicitur, quia nigriora altero habet folia. Et capitulo de bugloſſo dicitur, Bugloſſum habere folia nigriora foliis verbaſci &c. Borago autem non eſt tantæ nigredinis, vt dicatur nigra, quaſi in ſuperlatiuo gradu. Et per conſequens, nec de iſta ſpecie eſt intelligendum, Item ſubiungit ipſe Dioſcorides: Et ſylueſtre verbaſcũ quod folia fert ſaluiæ &c. Et iſtud etiamnum eſt alienum à ſimilitudine boraginis. Itẽ ſubſcribit tres alias verbaſci ſpecies, duas videlicet quæ phlomides dicuntur, quæ ſunt hirſutæ, & humiles, cum rotũdis foliis: & tertiam, quæ lychnitis, & Thrialis dicitur. Quam & aſſerit habere folia terna, quaterna plurave, craſſa, pinguia, plumoſa, apta ad lucernarum licina conſtruenda &c. Quarum nulli competit cõparari folia boraginis. Item Dioſcorides cap. de ſymphyto altero dicit Symphytũ alterum habere folia linguæ bubulæ, ſcilicet bugloſſo proxima. Borago autem non habet folia ſymphyti. Quod ſymphytum vulgò conſolida dicitur. Et hæc plãta notiſsima eſt. Ex his igitur neceſſariò concludendum eſt, bugloſſum antiquorum non eſſe noſtram vocatam boraginẽ. Inſuper & cirſion non eſſe noſtram vocatã bugloſſam, facillime probatur Primũ: Cùm dicit Dioſcorides. Romani vocãt ſpinã mollem &c. neq; vocatur, neque in veritate eſt ſpina mollis noſtra bugloſſa: quæ tactu & in caule, & in foliis eſt aſperrima. Itẽ, caulis cirſii eſt triaãgulus: bugloſſa nẽpe

Taſsus barbaſſus.

Verbaſcum albũ & nigrum.

Cirſion non eſt noſtra bugloſſa.

hab

habet caules rotundiſsimos. Item, extrema foliorũ cirſii ac
leata, buglosſæ minimè. Item, ſummitas caulis cirſii orbic
lata, in qua capitula ſunt purpurea, quæ poſtea ſoluuntur i
lanugines, ſiue pappos &c. Bugloſſa quidẽ noſtra à medi
caule incipit erumpere flores, & ſemen, ordinatè, tanquan
hyoſcyamus, vſq; ad ſummum: & neque habet capitula orbi-
culata, neque ipſa capitula ſoluuntur in pappos, vt clarè o-
mnia videntur. Quapropter ſequitur, quòd aliud eſt cirſium
à noſtra bugloſſa. Et certiſsimè eſt aliud, quia nos cognoſc
mus verum cirſium Dioſcoridis. Et eſt ipſa planta, per qu
ſimilis cuidam plantæ, quam vulgares ſtoppionem vocant
Habet nanque ipſa planta, ſcilicet cirſiũ, folia ſimilia herba
linguæ hircinę vulgò dictæ, vel potius vero bugloſſo, vt ipſ
Dioſcorides ſcripſit: ſed leniora, & circuncirca ora aculeata
aculeis rectis. Raro plus quàm vnũ caulem fert triangulo-
ſum, qui anguli, vti extrema foliorum, ſunt & ipſi aculea-
ti. Erigiturq; ad quinque palmorum altitudinẽ, vel circa. In
cuius ſummitate eſt tãquam mappa, ſeu corymbus capitu-
lorũ ſimiliũ capitulis ſtoppionis dicti, oblongiorum tamen
quæ ſimiliter vt dicta ſtoppionis capitula ſoluũtur in pap-
pos. Pluribus locis, & præcipuè montanis naſcitur. Non
longè ab Vrbe ſæpius inuenimus &c. Reſtat nunc decla-
randum quid ſit noſtra borago, & quid bugloſſum Dioſco-
ridis, quidve noſtra bugloſſa. Et quæ ſit bugloſſa dome-
ſtica, & quæ ſylueſtris. De boragine igitur noſtra quid
certũ ſcribendũ, haud in præſentiarũ habemus. Coniectam⁹
tamen inter bugloſsi ſpecies rectè connumerari poſſe. Non
eſt enim ipſa reiicienda herba. Olus nempe gratiſsimũ cru-
dum coctũq; eſtur. Ioannes Iacobus de Manliis in ſyrupo
Sabor Regis tenet, quòd borago ſit bugloſſa ſylueſtris. Et
certè non bene. Si autem dixiſſet boraginem eſſe bugloſſam
domeſticã, fuiſſet minùs diſſonũ & magis credibile, quãuis
neutra ipſarũ ſit. Bugloſſum autẽ Dioſcoridis, non eſſe bu-
gloſſam noſtrã firmiſsimè aſtruim⁹. Sed illã bugloſſam eſſe
indubiè tenem⁹, quam paucis antè annis in Hiſpaniis inue-
nimus, ſcilicet in Regno Galitiæ, & propriè in ciuitate Cõ-
poſtellæ, vbi largius prouenit: qua quidẽ incolæ illius regio-
nis quaſi frequenter paſcunt boues ſuos, quia boues libentiſ
ſimè eã comedũt, ob quã cauſam potius q̃ à ſimilitudine pu
tamus eã vocari bouis linguam: quaſi, quia tanquam lingua
frequenter ſit in ore bouino. Semen ex ipſis collegimus, qđ
poſtea Romæ in noſtro Aræ cęli horticello ſeuimus, & ad-
huc

huc habemus plures plantas,& ex eis etiam nonnullis viris & Medicis dedimus,quia in partibus nostris alias non vidimus.Iam perscrutati sumus eam,& in omnibus cõuenit descriptioni Dioscoridis de buglosso præterquã ꝙ nõ sumus vsq; nũc experti illud quod legitur de tribus & quatuor thyrsis eius.Quodquidem(vt diximus)fabulosum esse putamus. Ipsa etenim planta non seritur in illlis partibus Galitiæ: sed spõte in sabulosis,ac etiam in parietibus vetustis prouenit. Folia habet notiori verbasco simillima,longiora q̃ borago, asperitate simili,imò ita ipsa folia proxima sunt symphyti foliis,quòd aliquãdo decepti sumus in ipsis plãtis,in nostro horto,scilicet quòd natum symphytum prope ipsam buglossam non agnouimus,credentes ipsum esse buglossam dictã: postq̃ autem adoleuit planta,caulis ostendit nobis rei veritatem,quia caules vtriusque non sunt similes:quoniã ipsa buglossa,siue ipsum buglossum,caules emittit plures, rotũdos cubitali & quandoque ampliori longitudine: flores producit lazulinos,paruos floribus nostræ buglossæ penè similes. Semen nigrũ,radicésq; ab extrà nigras,lõgas teretes,ab intus albas,mucilaginosas,carnosas,& teneras, pollicari atq; maiori grossitudine,quæ non siccantur æstiuo calore, neq; in totum amittunt folia,sed quolibet anno efficiuntur maiores ac regerminant &c.Odor enim foliorũ,& plantæ,necnon & sapor sunt gratissimi, similimiq; nostræ boragini. Hanc denique plantam,esse verum Dioscoridis buglossum, non contingit suspicari.Hancq; etiamnũ pro domestica buglossa accipiendam esse nõ dubitamus.Et pro syluestri illã quã cõmuniter vocamus buglossam.Et has sine dubio filiũ Mesuæ credimus intellixisse suprà in modo electuarii de psyllio,& infrà in modo secaniabin solutiõe educẽtis melancholiã:& in practica,scilicet cap.de soda frigida ab humore melancholico, videlicet in syrupo Iesui luhæ . Et in capitulo de cura maniæ,& melancholiæ sanguineæ, scilicet in syrupo Sabor Regis Medorũ,& alibi:quibus in locis vtrãq; recipi iubet.De ipsa autẽ buglossa vulgò nota, quã buglossam syluestrẽ appellam⁹,similiter vt de boragine,nec potuimus inuenire apud antiquos quid in præsenti scribere debeamus.Hoc autẽ dicere non verebimur,scilicet ꝙ si borago & buglossa domestica,scilicet buglossum Diosco. & buglossa syluestris,scilicet cõmunis & vsualis,nõ sunt eiusdẽ generis, sunt tamẽ in tãta propinquitate,ꝙ possunt dici eiusdẽ generis & virtutis.Quapropter rectè in defectu vnius per reliquas

quas supplendum est. Et quid mirum si de omnibus specie-bus istius generis non scripserunt antiqui, cùm & de ali-plurimis ab eis omissis manifesta hodie habeatur notitia. Sufficit nobis, quòd tempore filij Mesuæ, & ante per plures annos de istis habebatur cognitio. Et scripserunt de ipsis plurimi (quanuis sine aliqua rei diffinitione, quid essent supple) attamen hodie & borago, & buglossa syluestris notissimæ sunt, & buglossa domestica iam cœpit agnosci, ex qu- non est necesse de eis aliter declarare.

Sermo in syrupo acetoso &c. CXLIX.



AVTHOR noster antequã scriberet compositiones syruporum acetosorũ, voluit præsenti sermonis præfatiuncula mirificè cõmendare virtutes, & multiplices operationes ipsorũ. In quo quidem sermone, tanquã à minori ad maius procedens, introscripsit primã & omniũ vtiq; simplicissimam descriptionem. Sed si quæsieris, quam ob causam posuerit inter cõpositos syrupos præsentẽ simplicẽ syrupum: Respõdebimus, quòd duplici de causa hoc rectè fecisse coniectandum est. Prima, quia si scripsisset inter simplices, hic oportebat iterũ rememorare eum, propter sermonẽ omnium syruporũ acetosorũ, supple aceti vini. Et ex hoc animaduertendum quòd nullus suprascriptorũ syruporũ simplicium est qui acetum vini recipiat: licet sint aliqui aliter acetosissimi, vt sunt syrupus de granatis acetosis, & syrupus de acetositate citri &c. Secunda causa est: quia Author nõ tantùm intelligit simplices syrupos eos, quia pauca recipiunt simplicia: sed etiam illos qui paucas habent operationes & virtutes. Et hoc est quod in argumẽto isti⁹ distinctionis innuere voluit cùm dixit: Syruporũ alii sunt simplices, sicut species iulep, aliqui extensæ compositionis propter arduitatem & multitudinem beneficiorũ ipsorũ &c. Vnde & hunc syrupum acetosum, quamuis sit simplex: tamen propter multiplicem virtutem & operationẽ beneficiorum eius rectè Author inter cõpositos collocauit. Est nanq; eius descriptio clara: sed nonnulli minùs periti intelligunt illã aceti partitionẽ à cõtrario sensu, attribuẽtes illud in leui, & in forti, & in mediocri, nõ syrupo (vt decet) sed aceto, vel qualitati morbi infirmorũ recipiẽtiũ ipsum syrupũ. Authoris igitur intẽtio vera hæc est, scilicet vt sit vnũ & idem perfectũ vini acetum, albũ & clarum: ex quo tu debes tripliciter conficere syrupum

Syrupi simplices qui.

rupum acetosum simplicem. Et de facto, sicut & de iure, apud quemlibet aromatarium debet esse ipse syrupus sic tripliciter præparatus. Et hoc clarè ostẽdit Auicenna in quinto canone, scilicet in modo syrupi acetosi Galeni, dicens: Et oportet vt fiat secundum omnem dispositionẽ &c. Et sic sunt tres distincti syrupi acetosi simplices, videlicet: Primus, qui vocatur syrupus acetosus leuis, scilicet debilis, qui debet recipere duas aceti libras. Secundus syrupus acetosus mediocris, qui tres eiusdem aceti recipiat libras. Tertius autem syrupus acetosus fortis, qui quatuor præfati aceti libras continet. Docet etenim in hoc sermone Author cõficere syrupũ, & nõ cognoscere infirmitatũ qualitates: quodquidem est medici, & non aromatarij. Scit nempe ipse medicus (vel saltem scire debet) vnicuiq; infirmitati quid competat. Et secundum quod melius fuerit, vni leuẽ, alteri fortem propinare medicinam. Quapropter aromatarius & leues, & fortes, atq; mediocres tenetur medicinas apud se semper habere paratas: eas præcipuè quæ citius parari nõ possunt. Vt cùm necessitas vrgeat, non patiatur infirmus detrimentũ aliquod, expectando pharmacum conficiendũ. Sed vbi bono modo nõ possunt teneri omnia pharmaca, saltem mediocria nõ dimittant. Sed de huiusmodi syrupis melius est habere duos extremos paratos, quàm mediocrẽ: quia ex ipsis sumendo partes, & in simul cõmiscendo, potest quis ad libitũ semper mediocrẽ formare syrupum. Hæc autẽ pro ignaris tantùm voluimus nos dixisse. Prætereà insuper sciendum quòd vbi Author dicit: Et funde super illud in vase lapideo &c. Monet aromatariũ nõ conficere ipsum syrupũ: nec vllum consimilium recipiẽtium acetũ, vel aliud acre in vase æneo, aut ferreo, vel simili. Ob id, quia omnia acria habent proprietatẽ abstergendi, & attrahẽdi ad se ærugines metallorũ &c. Et licet scribatur in vase lapideo: veruntamẽ similiter potest fieri in vase testeo vitreato: quia vasa lapidea nõ semper de facili possunt vbiq; haberi. Postremò notandũ, quòd dosis vera huius syrupi (vt in omnibus exemplaribus antiquis legitur) est ab ℥.j. vsque ad iij. & non vsque ad iij. vt impressiones habent.

Syrupi acetosi, & similes vbi decoquendi.

De Aceto.

NOn ignoratur quid sit acetum. Et licet sit pars vini, siue ex vino, attamen contrarias vino habet operationes: quia est frigidum & astrictiuum &c. Vinúmque corruptum est: nec loco vini vtendum omnino. Et ex hoc sumitur argumentum potissimũ, quòd res corruptæ nõ sunt administrã-

dę loco incolumiũ: quia iam nõ habent amplius illas operationes & proprietates quas antea (cùm nõ essent corruptæ) habebant. imo in ipsarũ corruptione vt plurimum amittentes suas primas virtutes, expreßè (vt patet in aceto) cõtrarios sortiuntur effectus. Summa autẽ aceti bonitas in sui acetositate cognoscitur. Et ideo quantò acetosius, tantò melius. Scripsit enim Author: Aceti vini albi. Vini dixit ad differentiam multorum acetorum, quæ fiunt ex varijs vini generibus fructuum & pomorum, vt est acetum granatorum, & acetum cytoniorum, & similia. Sed qualiter antonomasticè per vinum absolutè, intelligitur vinum vuarum: sic & acetũ simpliciter prolatum, intelligitur acetum vini vuarum. Albi autem posuit ad differentiam rubri, vel nigri &c. Vt autem album, citrinum, rubrum, vel nigrum, seu alteriusmodi reperiatur: hoc non ex se, sed ex vini qualitatibus fit. Hoc autẽ scire te volumus, quòd ex optimo vino fit optimum acetum, & dulce vinum citius, quàm non dulce acescit. Fit etiamnum à nonnullis arte acetum ex variis rebus, sed quod est ex vino vuæ, non est spernendum: fictitium verò ex aliena materia loco aceti vini, vsui medicinæ non est bonum.

Aceti bonitas in quo cõsideretur

Acetũ absolutè.

Modus syrupi acetosi cum radicibus &c. C L.



CVM dicit Author in pręsenti descriptione: Deinde funde super ipsum aceti boni quantitatẽ sufficientem iuxta modum superioris doctrinæ, dat intelligi, quòd tu etiam debes tripliciter conficere istum syrupum, sicut te docuit in superiori descriptione syrupi acetosi simplicis, scilicet quòd tu facias debilem & mediocrẽ, & fortem, syrupos, tribuendo debili duas, mediocri tres, & forti quatuor aceti libras &c. Præterea non vno nomine vniuersaliter in Italia vocatur hodie iste syrupus, nec vniformiter conficiunt ipsum aromatarii. Vnde sunt qui nominant ipsum syrupum de duabus radicibus: & sunt qui syrupum de duabus radicibus compositum: & sunt qui syrupum de duabus radicibus cum aceto, ad differentiam alterius qui sine aceto cõmuniter paratur. Et sunt qui vocant ipsum syrupum acetosum compositum: & syrupum compositum cum aceto &c. Conficitur autem huiusmodi syrupus, nõ tripliciter (vt Author ordinauit) sed dupliciter: videlicet, cum aceto & sine aceto. Nec sic concordant inter se. Quia sunt qui plus, & sunt qui minus: & sunt qui nihil de aceto administrant. Quasi ad libitũ quilibet facit. Sed scitote quòd iste syrupus quando conficitur

Syrupus cõpositus cum aceto.

citur

citur sine aceto, non fit secundum descriptionem filij Mesuæ: quia nunquàm filius Mesuæ dixit talem syrupum conficiendũ esse absq; aceto, nec intentio eius est vt conficiatur absque eo omnino. Sed cum aceto, & tripliciter, vt diximus, &c. Confusio etenim non parua est hodie in aromatariis officinis: & non solùm de hoc, sed & de multis aliis compositionibus. Et domini Medici permittunt, non quærẽtes si cõpositiones pharmacorũ sint rectè, & debitis modis ab ipsis paratæ. Multoties certè propinatur ægrotis quod est eis expressè contrarium. Et hoc nempe ex vtrorunque incuria. Demum sciendum, quòd Brasaulus nostra ætate inter medicos celebratissimus, de radice endiuiæ, quæ legitur in præsenti descriptione: tum quia in Auicenna (nec in suo exemplari, vt ipse dicit) non habetur: tum, quia ipsa endiuiæ radix est frigida, & aliæ duæ calidæ: tum etiam, quia vulgaris ipsius nomenclatura, scilicet de duabus radicibus, quasi vbiq; profertur, dubitat an debeat esse in hac descriptione. Nos autem vel conueniat, vel non, aliis inquirẽdum dimittimus: hoc autem dicimus, quòd in vigintiquinque exẽplaribus ex pergameno inuenimus. Quapropter putamus ipsam non esse amouendam. Et si radix endiuiæ est frigida, tantò magis cõpetit huic syrupo, qui est ex infrigidantibus &c. Vocant ergo ipsum syrupũ de duabus radicibus, ex quinque calidis, quas alibi, Deo concedente, declarabimus.

Modus syrupi acetosi de succis herbarũ &c. CLI.



SCIENDVM quòd hic syrupus est idem cũ syrupo dinari cum aceto, qui suprà: sed tamen sine additione specierum. Vnde Author subticuit operationes eius, quasi remittens lectorẽ ad descriptionem præfati syrupi dinari. In hoc autem sunt differentes, scilicet quòd iste syrupus recipit minorem aceti quantitatem, quàm syrupus dinari: videlicet ꝙ ad tres partes, puta tres libras, syrupi dinari perfectè decocti, sine additionibus aceti & specierum, apponitur aceti boni pars vna, scilicet libra vna. Non autem est intelligendum quòd pro tribus partibus succorum, qui sunt in syrupo dinari, sit accipiẽda pars vna aceti &c. vt Nicolaus Præpositus, & Author nouarum additionũ in præsentẽ antidotariũ filii Mesuæ, declarauerunt: & consequenter permutauerunt textum & intentionem authoris præcipientis sumere tres partes syrupi, & non tres partes succorũ. Etenim ipsis exceptis,

omnes libri tam antiqui, quàm impreſsi habent ſic: Recipe ſyrupi dinari partes tres, & funde ſuper ipſum aceti boni partem vnã. Et ſic debet ſtare. Et hæc eſt vera Authoris intentio, ſcilicet vt ſumãtur ſyrupi dinari ex ſuccis & zuccharo tantùm cõfecti partes tres: quibus addatur aceti boni pars vna, & decoquatur cũ facilitate, & fiat ſyrupus acetoſus &c. Et loco iſtius, ſyrupus dinari cum aceto eſt accipiẽdus: quia rectè poteſt poni alter pro altero. Sed nota, quòd iſte ſyrupus vocatur acetoſus de ſuccis herbarum: verum ſubintelligendum ſine aromatibus: quia infrà Author habet aliam deſcriptionem ſyrupi acetoſi de ſuccis herbarum cum aromatibus, de quo loco ſuo dicetur.

Syrupi dinari cũ aceto loco quid subminiſtretur.

Modus ſyrupi acetoſi de ſuccis fructuum, &c. CLII.



VNVM quippe generale notandũ eſt in præſenti deſcriptione pro omnibus ſimilibus accidentibus, tam põdere, quàm mẽſura: videlicet, vbi Author dicit: Et iuleb partes tres, vel plus, vel minus &c. Qua in re eſt ſciendũ ꝙ licet authores poſt ipſorum determinationem dimittant illud per plus, & per minus, ad libitũ noſtrum: veruntamen vltra partem vnam, ſcilicet mediã per plus, & mediam per minus non eſt præſumendũ. Quia tunc ageretur expreſsè cõtra ipſorũ intentionem. Nam ipſi primùm declarant intentionẽ ſuam: poſtea oſtẽdunt quòd per plus, vel per minus, poteſt illud fieri, Verbi gratia: Intentiò Authoris in præſenti deſcriptione eſt, vt non ſint iuleb quatuor libræ, neq; duæ: ſed ſint tres, plus vel minus. Plus, ſcilicet nõ vltra tres partes, & dimidiã. Minus autem, id eſt non citra duas partes & dimidiã. Quia ſi quis acceperit vltra tres & ſemis, tũc accipit quatuor libras parum minus, & nõ tres parum plus. Et econtrà, ſi quis minus quàm duas & dimidiam acceperit &c.

Modus ſyrupi acetoſi de ſuccis, & aquis fructuum &c. CLIII.



PONITVR iſtamet deſcriptio: in aliquo tamen parũ differens à filio Serapionis in 7. Breuiarij, & ab Auicenna in v. cañ. ſub titulo ſyrupi de fructibus. Etiam dictus Auicen. habet ibi aliã deſcriptionẽ ſub eo dẽ titulo: ſed eſt differentior quàm prima. In vtraq; tamẽ habetur zarur, ſicut in iſta deſcriptione filij Meſuæ. itẽ ipſe Auicen. in dicto v. cañ.

ſcili

ſcilicet in ſumma ſecunda, tractatu ſexto, habet etiamnum alium ſyrupũ de fructibus, qui ſimiliter recipit zarur. In deſcriptione autẽ filij Serapionis, legit Zaharur. Et pręter hoc nõ eſt aliud declarandum in præſentis ſyrupi deſcriptione.

De Zarur, ſiue Zaror &c.

ZAror autem, ſiue Zarur, vel Zaharur: ſiue alzaror, vel alzarur &c. vnum & idem ſignificãt: quod à nonnullis dicitur eſſe ſorbum, ab aliis meſpilũ, ſcilicet illud quod vulgò vocatur corrupto vocabulo neſpilum, vel neſpulũ. Cùm ſecundum veritatem neutrum ipſorũ ſit abſolutè. Sed verè eſt meſpilum tricoccum Dioſcoridis: illud videlicet meſpilum, quod ſemicorrupto barbaro vocabulo, vulgò hodie nuncupatur Lazarolum, ſiue alzarolum, ſeruans adhuc aliquod veſtigium Arabicæ nomenclaturæ. In regno Neapolitano, & in Sicilia copioſius habetur. Cœpit iam & Romam apportari: vnde pluribus Cardinalium & nobilium pomarijs, hodie non deeſt alzarolum. Res ipſa notiorem veritatẽ oſtendit, quàm vt declarari debeat. Nam ita ad literam correſpondet capitulo Dioſcoridis de meſpilo tricocco, quòd nec minimũ iota diſſentire videtur. Et præter Dioſcoridẽ, ſunt & alii non paucę authoritatis, quorũ ſcripta illud idem probant: vt ſunt Theophraſtus, Plinius, Serapio, & cæteri. Et ex iunioribus, vt Manardus, Braſaulus, necnon & Pãdectarius in pluribus locis, & cæteri. Non obſtante quòd capitulũ Serapionis ſit inſcriptum de ſorba, quia fuit error interpretis. Incipit enim zaror, & ſequitur capitulum Dioſcoridis de meſpilo tricocco quaſi ad literam. Etiã ipſe interpres in ſynonymis errauit, dicens: Zarur, id eſt ſorbæ. Et infrà: zarore, id eſt ſorbæ. Auicenna autẽ confundit duo capitula Dioſcoridis de meſpilis, in vno ſuo quod incipit, Zarur: quod eſt alzarur &c. Andreas Bellunenſis etiã in ſuis interpretationibus, neſciens quid eſſet, ſcripſit: Zarur eſt ſpecies ſorbæ, vel meſpili &c. Sed animaduertendũ quòd ſicut meſpilum ęquiuocè dicitur de meſpilo tricocco, & de meſpilo ſetanio, quod meſpilũ ſetanium, ſiue epimelida dictũ, eſt vulgare neſpulũ, ſcilicet meſpilum Italicum: de quo etiã Dioſcorides ſcribit capitulũ immediatè poſt ſupradictum de meſpilo tricocco. Sic etiã Zaror, vel zarur &c. æquiuocè dicitur de lazarolo, & de neſpulo Italico vulgari noto. Quod probatur per Serapionẽ, qui in dicto capit. ſub nomine zaror, ſcribit vtrunque. Vnde ſequẽs dicit: In regionib⁹ verò italiæ eſt alia ſpecies zaror, quam multi vocant epimelidam &c. Et ſimiliter probatur

Lazarolũ.

Meſpilũ æquiuocè de quibus intelligatur.

Zaror æquiuocè.

per Hali filium Abbas, qui ſecundo practicæ, capitulo de fructibus, vtrunque tangit, cùm dicit: Zanrum, vel zaruram, citrinum frigidũ & ſiccũ, & in eo ponticitas, prodeſt abominationi colericæ: rubeum autem maioris eſt in his actionis. Pro citrino autem, intellexit vulgare neſpulum Italicũ. Nam clarum eſt, quòd quando maturatur, ad citrinitatem tendit. Pro rubeo autem, intellexit meſpilum tricoccũ, ſcilicet lazarolũ, qui fructus cùm eſt maturus eſt tantæ rubedinis, quòd cum corallio rubro perpolito maximã habet ſimilitudinem. Vnde zaror, vel zarur Arabicè, idem ſignificat quod meſpilum. Sed abſolutè per zaror intelligitur lazarolum dictum: per meſpilum autẽ, & præcipuè in Italia, abſolutè, intelligitur neſpulum vulgare. Michael de Capella redarguit Stephanum, zaurur, vel zaror vertiſſe meſpilum, ſiue (vt ibi legitur) meſpilam, aſſerens meſpilã Arabicè, non zarur, ſed gubeira vocari. Atqui vel ipſe Michael errauit, vel eſt alia ſpecies meſpilorũ, quæ (vt ipſe dicit) vocatur Arabicè gubeira. Quia (vt Theophraſtus libri tertii de hiſtoria plãtarum, cap. 12. & Plinius lib. xv. hiſtoriæ naturalis cap. 2. tradunt) cõſtat quòd ſunt tria meſpilorum genera, videlicet duo præfata, & tertiũ quod cognominatur gallicum, hoc eſt, meſpilum gallicum. Vnde poteſt eſſe quòd hoc tertium meſpilum gallicum dictum, vocetur Arabicè gubeira. Veruntamẽ Stephanus non errauit. Sed an de hoc tertio Dioſcorides loquatur, adhuc incompertum eſt nobis. His denique viſis ſciendum quòd pro zaror, ſcilicet lazarolo (ſaluo ſemper meliori iudicio) poteſt ſumi meſpilum ſetanium, id eſt neſpulum vulgò notum. Et in vtriuſque horum carentia ſi ſumatur ſorbum, putamus non eſſe malum. Sed nec meſpila ſetania, neque ſorba oportet vt ſint optimè matura: quia poſt ipſorum maturitatem, ſuccus nõ benè poteſt ex eis excipi, ob id, quia caro ipſorum efficitur ſorbilis: vnde & à ſorbendo (quia matura ſorbentur) putamus ſorba dicta. Præterea, qualiter meſpila conſeruentur, ac melle condiantur: & de arborum ipſorum ſatione &c Palladius lib. 4. optimè ſcribit.

Zaror abſolutè. Meſpilum abſolutè. Gubeira. Lazaroli loco quid ſumatur. Sorbũ quid ſuppleat.

Modus ſyrupi acetoſi de cytonijs &c. CLIIII.


HABET filius Serapionis in 7. vnam quaſi huic ſimilem deſcriptionem, ſed nõ recipit zuccharum, cuius titulus eſt, Syrupus de rob cytoniorum &c. Nihil enim aut parum differt hic ſyrupus à miua acetoſa ſimplici, quæ infrà habe-

tur

tur. Quamobrem poteſt alterum pro altero adminiſtrari. Aduertendum verò, quòd per aliquas impreſsiones præſens deſcriptio habetur mendoſa, videlicet quòd vbi in illis legitur: Accipe ſucci cytoniorum acetoſorum &c. partes xx. legendum eſt rectius: partes x. vt eſt in exemplaribus & pluribus impreſsis libris. Quid autem ſit cytonium acetoſum: quære in condito de bugloſſa.

Modus ſyrupi acetoſi de pomis &c. CLV.



AVTHOR hac de cauſa (vt putamus) non locauit præſentem deſcriptionem ſyrupi acetoſi de pomis cũ duabus aliis quæ ſunt infrà: quia hic ſyrupus in omnibus ſequitur modũ ſyrupi acetoſi de cytoniis. Igitur rectè poſt illum debuit locari. Et ex hoc ſciendum, quòd poma huius ſyrupi, oportet vt ſint acetoſa: quia cytonia ſyrupi præfati de cytoniis (ad cuius imitationẽ iſte ſyrupus conficitur) ſpecificantur acetoſa. Et conſimiliter hic ſyrupus recipit acetum &c.

Modus ſyrupi acetoſi de prunis &c. CLVI.



IN prę ſenti deſcriptione quidem dicit Author: Accipe aquæ prunorum acetoſorum, & aquæ tamarindorum &c. Sed qualiter faciendæ ſint ipſæ aquæ, in capit. de tamarindis clarè oſtendit, ſcilicet per viam decoctionis. lege ibi. Habet enim & filius Serapionis in 7. eandem deſcriptionem, cuius eſt titulus: Syrupus ſanãs choleram citrinam &c. Auicenna quoque in. v. can. habet ipſammet deſcriptionem: ſed vitio librariorum, vel interpretis, pro prunorũ, legitur pyrorum. Bellunenſis autem emendauit, reſcribens prunorum &c. Titulus deſcriptionis Auicennæ eſt: Syrupus extinguens, & conferens ad ſitim &c. Sed tam filius Serapionis, quàm Auicenna, habet ipſam deſcriptionem ſine zuccharo, tanquam rob. Quodquidem ipſe filius Meſuæ in fine deſcriptionis notauit, dicens: Et quandoque non ponitur in eo zuccharum, & fit ſicut rob bonum & expertum. Habet etiam Auicenna aliam deſcriptionem, quæ intitulatur, Syrupus de prunis. Sed longè differt ab iſta.

De Prunis acetoſis.

DE Damaſcenis prunis, ſatis iam dictũ fuit in cõfectione de prunis. In præſenti autẽ deſcriptione, & nonnullis

aliis locis, quærit Author pruna acetosa. Quapropter sciendum quòd prunorum cùm plura sint genera, seu species, & differentiæ, aliquando propter aliquam causam magis conuenit vnũ genus, seu vna species de minus electis, quàm electissima: quodquidem etiam in omni genere, sub quo diuersæ continentur species, intelligendum est. Igitur in præsenti descriptione, & similibus, pro prunis acetosis, nõ sunt intelligenda pruna Damascena, licet sint meliora in genere suo.

Pruna Damascena. Quia pruna Damascena nuncupata, non sunt acetosa, imò inter dulciora & suauiora obtinent principatum. Sed sumenda sunt ex aliis prunorum speciebus, illa videlicet, quæ

Pruna syluestria. matura gustui acetosiora probantur. Vt sunt aliqua syluestria &c. Sed aduerte etiã quòd non debent intelligi illa pruneola syluestria Atrineæ dicta ex quibus (vt in modo confectionis iacur diximus) apud multos conficitur acacia: quia ipsa habent plus de austeritate, quàm de acetositate &c. Ex aliis autem prunis eligenda sunt: nec debẽt esse optimè matura, sed in initio maturationis eorum &c.

Modus syrupi acetosi de pomis descriptione nostra &c. CLVII.



SYRVPVS iste (vt textus declarat) est ex descriptione propria ipsius filii Mesuæ. Sed vbi in ipso legitur, Aquæ rosatę: intelligitur aqua infusionis rosarũ rubearum, & nõ aqua ipsarum sublimata. Quoniam vt patet in descriptione Iuleb rosati ex infusione rosarum, omnes operationes ipsius conueniunt huic syrupo. Veruntamen in defectu dictæ infusionis, in quibusdam compositionibus, vt in ista, potest subministrari aqua rosarũ sublimata. Et hac ratione quia filius Mesuæ (vt etiã diximus in descriptione iulep alii rosarum) cùm scripsit ipsum iulep ex aqua sublimata, subticuit virtutes & operationes ipsius, tacitè innuens nobis ipsum habere easdem operationes & virtutes quas habet iuleb ex infusione &c. Et ideò cùm legis ibi, Iuleb aliud rosarum: subintellige eiusdẽ operationis &c. Præterea vbi Author dicit in præsenti descriptione: Succi endiuiæ cocti & despumati: intellige, cocti vsque ad perfectam ipsius despumationẽ. Si autem dixisset, despumati & cocti: aliter esset intelligendum, scilicet quòd post ipsius depurationem esset decoquendus ille succus vsque ad consumptionem medietatis, seu tertiæ aut quartæ partis ad minus. Nunc autẽ, cocti, id est bulliti: & despumati, id

id est depurati &c. Item animaduertendum quòd errore librariorum, per omnes impreſsiones non rectè legitur in iſta deſcriptione: Et ſunt qui condiunt cum ʒ.ij.camphoræ. In antiquis exemplaribus autem nõ ita: ſed ſic legitur. Et ſuper condies cum ʒ.ij.camphoræ. Et quòd ſic debet ſtare, ratio tenet: quia Author (vt præfati ſumus) teſtatur in exordio, ſe fuiſſe inuentorem iſtius ſyrupi, cùm dicit: deſcriptione noſtra. Et ideò non competit huic deſcriptioni illud, ſcilicet quòd alii faciũt ſic, & alii ſic &c. quia nullus ante ipſum filium Meſuæ, compoſuit talem ſyrupum. Ergo rectius eſt, ſecundum quod legitur in dictis exemplaribus. Poſſet tamẽ ſtare hoc modo (ſi Author ſcripſiſſet) videlicet: Et aliqui poſſunt condire cum ʒ.ij.camphoræ. Si placebit ſupple. Et tunc eſſet ad libitum conficientis: nunc autem ſi volumus ſequi doctrinam eius, cùm conficitur iſte ſyrupus, neceſſariò eſt condiendus cum dictis ʒ.ij.camphoræ: quia Author præcipit, dicens: Et ſuper condies &c.

De Melonibus hyemalibus.

MElonum, ſiue peponum, plura genera & ſpecies reperiuntur. Vnde ex illis aliqui dicuntur hyemales: non quòd hyeme naſcãtur, ſed quia ſunt tardioris corruptionis: & poſſunt domi incolumes ſeruari per totam hyemem ſequentem, & de facto ſeruantur, idcirco hyemales vocantur. Ex eo huiuſmodi duas agnoſcimus ſpecies. Quarũ vna, ſunt illi melones magni virides, de quibus ſeparatim Serapio facit capitulum, quiquidem vulgò cucumeres, & angurię nuncupantur. Et à quibuſdã citria aquæ, ſiue melones aquæ appellantur. Quanuis dicta nomina, ſcilicet cucumeres, & anguriæ, magis conueniant illis cucumeribus, qui ſunt longi & variis modis retorti, anguium repræſentantes formam. Vnde putamus angurias dici. E quibus ſanè reperiuntur albi & nigri. Et vulgariter in regno Apuliæ, abſolutè cucumeri vocantur. Quos etiam Serapio in capitulo de melonibus & citrullis deſcribit. Alii autem melones hyemales, ſunt cytrini coloris ab extrà: ab intus verò vtrique albi. Sed iſti ſunt oblongi, maiores citreis pomis: ſapore autẽ inter dictos melones magnos virides hyemales, & pepones æſtiuales. Quos ſcilicet citrinos, melones Romanos Hiſpani vocant. Vtriq; enim ſunt frigidæ complexionis & tardioris corruptionis, ſeræq; cõcoctionis &c. Vnde & de quolibet ipſorum poteſt ſumi aqua pro huiuſmodi ſyrupi propinatione. Quia etiam & cum aqua frigida pura, vt Author dicit, propinari poteſt.

Cucumeres.

Anguria quid.

Melones Romani

Syrupus alius acetosus de pomis &c. CLVIII.



VLEB huius syrupi, ex pura aqua & zuccharo debet fieri. Item aduertẽdum quòd in præsenti descriptione per impressos libros, est similis error qui in multis aliis, videlicet vbi legitur: Seta tincta ex chesmes. Lege ex chermes.

Modus syrupi acetosi altereniabin &c. CLIX.



ALIQVI libri habent, de tereniabin. Et idem est quod altereniabin. Sed tam per impressos, quàm per manu scriptos codices, multas variationes huiusmodi vocabuli inuenimus. Ignorantia quidem peregrinarũ linguarum est causa multorum errorum, vt in multis aliis vocabulis probauimus. Quamobrem in præsenti descriptione, siue legatur tereniabin, siue terniabin (vt frequẽtius in impressis) siue taraniabin, siue alterniabin & similia, quæ idem significãt, pro mannæ specie (vt suprà declaratum est) intelligatur. Præterea qualiter sit intelligendus succus endiuiæ coctus & depuratus, mox suprà in modo syrupi acetosi de pomis descriptione nostra, declaratũ est. Et similiter aqua rosata, pro qua intelligitur infusio rosarũ. Granata muza dicuntur illa quæ sunt media inter acria & dulcia. Vbi autem dicit: Da vt suprà: subintellige cum aqua niuis, siue cum aqua frigida &c.

Granata muza.

Modus syrupi acetosi, solutione educentis choleram &c. CLX.



IN præsenti nẽpe descriptione per omnes impressiones sunt duo mẽda, & quãuis parua, tamen corrigẽda. Primum videlicet vbi legitur, Succi rosarũ recẽtiũ. Rectius lege: Succi rosarum recẽtis, & nõ recẽtiũ. Alioqui frustrà poneretur dictio illa recẽtiũ. Nõ enim ex siccis rosis potest extrahi succus. In antiquis exemplaribus certè recẽtis legitur. Vnde intẽtio Authoris est, vt sit succus recẽter extractus è rosis: quia est magis solutiuus, & aptior pro huiusmodi syrupi operatione, scilicet vt soluat &c. Nã succus rosarũ, & generaliter omnes succi qui nõ cõdensantur, quãtò magis tenentur (& maximè post annũ) tãtò magis debilitãtur in operationibus suis, & corrũpũtur &c. Ex quo sequitur, ꝙ iste syrupus cõficiẽdus est tẽpore collectionis rosarũ. Et similiter omnes succi nõ condensati recẽtissimè administrandi sunt,

Succorum consideratio.

præm

præmissa tamen ipsorum depuratione si indiget. Necessitate autem cogête inter annum si defecerint compositiones, in defectu succorum recentium licet nobis vti illis, super quos iam præterierunt menses. Nec tamen vltra annum seruandi sunt huiusmodi succi, sed quolibet anno, temporibus suis excipiendi sunt &c. Item aduertendum ꝙ hic est facienda decoctio prunorum, & cæterorum simplicium, secundum artem, in sufficienti aquæ puræ quantitate, & exprimenda antequàm succus rosarum, manna, casia fistula, & zuccharum immitãtur. Et fiat syrupus. In fine autem decoctionis eius, superaddantur acetum & succus granatorum acetosorũ, & coquatur aliquãtulùm cum facilitate: interim ponatur scãmonea, supple correcta, ligata in panno subtili &c. & perficiatur eius decoctio, semper auferendo spumam &c. Aliud mendum est vbi legitur: casiæ, absolutè, lege specificate: casię fistulæ, vt est in præfatis exemplaribus.

Syrupus conferens catarrhis &c. CLXI.


VAMVIS ab Authore, seu ab interprete, omissa sit decoctio facienda in præsentis syrupi confectione, & in supradicta, & infrà, scilicet in syrupo de hysopo, & syrupo de prasio, & syrupo de calamẽto primæ descriptionis, & syrupo de thymo, & similibus. Peritus tamen aromatarius, nullum necessarium debet omittere. Loquitur enim Author cum peritis &c. Quamobrem necessariò hic, & in similibus, est facienda decoctio rerum aliquarum in competenti aqua, secũdum artem &c. Item nota quòd vbi legitur per impressos codices: Seminis maluæ, seminis cytoniorũ ana ℥.vj. putamus verius legendum: ana ℥.v. quia sic est pro maiori parte in antiquis exemplaribus.

Syrupus de cannis zucchari &c. CLXII.


CIENDVM quòd in præsenti descriptione est per omnes impressiones vnũ notabile mẽdũ: videlicet vbi legitur, Recipe succi granatorũ dulciũ ℔.ij. lege rectius ℔.iiij. in veritate dicimus, quòd in nullo penitus antiquorum librorũ inuenimus scriptũ ℔.ij. Sed paucis duntaxat exceptis qui habẽt ℔.iij. reliqui omnes habent cõcorditer ℔.iiij. Pręterea, scribitur pręsens syrupus à filio Serapionis in 7. Cuiꝰ principiũ est: Syrupus qui cõfert ad tussim, & pleuresim &c. & ab Auicenna in v. can. cuius initiũ est: Descriptio syrupi,

qui.

qui confert ad tussim & pleuresim &c. Et vterq; habet, aquæ granatorũ dulciũ ℔.iiij.&c. vide Nicolaũ Præpositũ: quia & ipse etiam habet succi granatorum dulcium ℔.iiij. Et aduerte quòd filius Serapionis & Auicenna posuerunt aquã granatorum intelligentes sub nomine aquæ, succum quẽ postea Author noster specificatè scripsit. Quia (vt aliàs diximꝰ) aquæ antiquorum sunt succi, & decoctiones &c. & nõ aquę distillatæ. Sic etiam aqua malorum descemi, & aqua cannarum zucchari in præsenti descriptione intelliguntur succi. Mala de scemi, non de seni, suprà iam declarata sunt.

Aqua granatorum.

Aqua malorũ de scemi.

De Cannis zucchari.

CAnnæ igitur, ex quarum succo per coctionem ignis fit zuccharum arundinibus communibus similes sunt, minores tamen & intus plenæ &c. Pluribus nascuntur locis, vt in Creta, & Sicilia &c. Lusitani autem non multis antè annis, in insula Maderæ ab ipsis nouiter reperta, plantauerunt ex dictis cannis nõ modicam quantitatem: vnde nunc singulis annis ferè per totum orbem magnam distribuunt boni zucchari copiam. Aqua autem ex ipsis cannis, pro istius syrupi & similium confectione, accipienda est eo tẽpore quo aptiores sunt ad zuccharum faciendum. Et est prius bullienda, atque despumanda &c. Vbi autem commodius non potest haberi succus ipsarum cannarũ recens, loco eius (vt Author docet) penidiæ ponendæ sunt. Ad differẽtiam autẽ aliarum cannarum, Author addidit zucchari: ex quo rectius titulus istius syrupi est cum additione zucchari: vt in quibusdam exemplaribus inuenimus, sic videlicet: Syrupus de cannis zucchari &c.

Aqua cãnarũ zucchari quid suppleat.

Syrupus de portulaca &c. CLXIII.



T IN plurimis, per antiqua exẽplaria præsentis syrupi descriptio loquatur post syrupum de Iuiubis. Sed quia hoc nihil facit ad rẽ: & quia in aliquibus, quamuis paucis exẽplaribus, hũc (quem in impressis libris) obtinet locum, noluimus ipsam aliter amouere.

De portulaca.

POrtulaca tanquam res notissima, à Dioscoride non depingitur. Quæ igitur apud nos sponte nascitur, folia habet longiora & strictiora: quæ autem seritur, foliis constat latioribus & curtioribus ad corculi effigiẽ accedẽtibus. Vnde primã (tanquã nõ satiuam, quãuis locis cultis & hortis

vt

vt plurimum oriatur) ſylueſtrem vocamus. Secundam autē quia ſeritur, ſatiuam, ſiue domeſticam dicimus. Et qualibet ipſarum indiſcriminatim poſſumus vti. Tamen ſylueſtris præfertur. Sed ne quis decipiatur in ſylueſtri portulaca, ſciēdum ꝙ apud Dioſcoridē, portulaca ſylueſtris, neutra iſtarū intelligitur: ſed eſt herba quæ vulgo Telephiō dicitur. Quod nomen etiam & ipſe Dioſcorides poſuit. Quodquidem telephium, licet vocetur portulaca, à foliorū ſimilitudine, virtutes tamen habet portulacæ contrarias: vt in ipſius Dioſcoridis volumine legi poteſt. Eſt etiānum præter ipſam, & portulaca marina, quæ ſimiliter ab ipſo Dioſcoride portulaca ſylueſtris, & peplis vocatur. Et iſta eſt de ſpecieb⁹ lacticiniorum pernicioſorum. Portulaca autem à Græcis Andrachnes dicitur. Tamē hoc vocabulum apud ipſos eſt æquiuocū, ſiue commune ad omnes ſupradictas, nec non & ad alias plures herbas. Vnde (vt iam diximus) ſit quilibet cautus in his & ſimilibus vocabulis æquiuocis: quoniā pluries ſub vno & eodem nomine, duæ, & quandoque plures res contrariæ ad inuicem reperiuntur.

Telephium

Andrachnes.

Syrupus de Violis &c. CLXIIII


ST in præſenti deſcriptione (licet paruus) vn⁹ error: videlicet, vbi legitur per impreſſos codices: Seminum cytoniorum, ſeminum maluæ, ana ℥.viij. lege ℥.vij. quia ſic inuenimus in ombus ferè exemplaribus antiquis quæ legimus. Modum autem accipiendi aquam ſiue ſuccū à curcubita, ponit Author ſuprà, ſcilicet in ſyrupo de ſucco cucurbitæ. Et ille modus eſt obſeruandus. Non obſtante quòd etiam è cucurbita cruda poſſit exprimi ſuccus, ſiue aqua. Nec etiā hic (vt nōnulli putant) pro aqua cucurbitæ, eſt intelligēda aqua ſublimata, de qua minimè intellexit Author. Iſtāmet deſcriptionē authoritate Hamech: habet etiam Author in practica videlicet in ſermone de aqua cicerū, in aliquibus tamen differentem. Et in eodem ſermone, authoritate Ioannitii, habet alium ſyrupum violatum, ſed non eſt in vſu.

Syrupus de Iuiubis &c. CLXV.


ER omnes nanq; impreſſiones, in præſenti deſcriptione, eſt vnus error valde notabilis: videlicet, vbi legitur: Accipe iuiubarum ℔.x. Veriſsimè legendū eſt: Accipe iuiubarum lx. id eſt 60. ſcilicet numero. Nonnulli ex iunioribus

animaduerterunt errorem: quia x. libræ iuiubarum in quatuor libris aquæ non possunt decoqui, sed causam erroris ignorantes. Sunt qui vnũ, & sunt qui aliud, variáque exponẽtẽs somnia. Vnde Manardus vir eruditissimus etiã in hoc valde hallucinatus est. Etenim volens ipse emendare, maiorem commisit mendam, falsóque suspicatus errorem esse in libris aquæ, & nõ in iuiubis, declarauit nõ quatuor, sed centum aquæ libras sumendas esse. Et posito casu quòd pro decem iuiubarum libris, esset bene sumere cẽtum libras aquę: sed tanta quantitas aquæ, quam substãtiam posset accipere ex quinque drachmis violarum &c. paucis simplicibus, quæ in ista descriptione scribũtur? Et quomodo bene ad tantam aquæ quantitatem, non amplius quàm duæ libræ zucchari? Error igit̃ est in iuiubis: quia (vt diximus) nõ habẽt esse amplius, quàm sexaginta numero, Et sic vniformiter habent ferè cuncta exemplaria manu scripta. Causa tamen huiusmodi erroris hæc fuit. Legebatur nempe in dictis exemplaribus illa dictio sexaginta, absolutè, absque numero: vt in pluribus nos legimus: sic videlicet, Accipe iuiubarũ lx. vel sic: Accipe ex iuiubis lx. Minus periti librarii quidem imprudẽter separantes l, ab x, inter vtrunq; statuerunt punctũ, siue cõma: sic, l. x. vel sic, l: x. vt in priorib⁹ excusionib⁹ legitur. Hinc de facili successores errauerunt, intelligẽtes l. pro libris: & x. pro decem. Hinc iuniores impressores fortificantes mendam, tanquam ad clariorem intelligentiam, ad l, addiderunt ℔. sic imprimentes, ℔. x. Sed re vera (vt aliàs diximus) errores, non impressoribus librorum, sed ipsorum correctoribus imputandi sunt.

Manardi error in syrupo de Iuiubis.

De Iuiubis.

IViubarum secundum aliquos, duo reperiũtur genera, videlicet album & rubrum. Apud nos verò genus rubrũ tantùm habetur. Et licet antiquioribus (vt nonnulli astruunt) iuiubæ fuerint incognitæ, hodie tamen omnibus ferè nationibus notissimę sunt. Et vt Plin. 14. cap libri 15. naturalis historiæ refert, ante Augusti tempora iuiubæ non fuerunt in Italia. Græcè quidem, & etiam Latinè Zizipha, & sorica dicuntur. Arabicè autem (vt in Serapione legitur) Hunen, & Zusaizef (quasi zizipha) barbarè & corruptè vocantur. Arbor enim ziziphorũ, id est iuiubarum, spinosa est valde, & non multùm differt à quoddam rhamni genere. Aprili mense seritur. Plinius Author est.

Syrupus de Papauere &c. CLXVI.


ESCRIPTIO præsentis syrupi cõpositi de Papauere, posita est ab Authore vltimo loco huius primæ partis syruporũ compositorum, ratione quam suprà in syrupo simplici de papauere assignauimus. Estq; in præsenti descriptione per omnes impressiones vnus maximus & pessimus error. Videlicet, vbi legitur, Recipe papaueris albi & rubei. Non enim papauer rubeum intrat præsentem compositionem. Quapropter lege rectius: Recipe papaueris albi & nigri. Quia sic est in exemplaribus antiquis. Apud nullum Authorum reperitur in huiusmodi compositionibus, vel similibus, papauer rubeum: de quo mox dicemus. Multæ nempe cõpositiones sunt positæ in isto volumine filii Mesuæ, quæ recipiunt papaueris, seu papauerum portiones: vt in practica cap. de tussi &c. In nulla tamen reperies papauer rubeum, præter hic, vbi pro nigro, non ab Authore, sed ab imperitis librariis mendosè positum est. O vtinam nõ malè. Item in fine præsentis descriptionis, vbi legitur in quibusdã impressionibus: zucchari, & penidiarum ana ℨ.viij. Errore quidem posita est ibi ℨ. pro ℥. Et in nonnullis de recentioribus excusionibus peius est, ana ℨ.iiij. Lege igitur rectius, ana ℥.viij. Quia sic est secundum veritatem literæ: vt per antiqua exẽplaria apertè probatur. Præterea sciendũ ꝙ quando reperitur papauer, & nõ specificatur de aliquo, semper de albo est intelligendum. Etiam absolutè, de aliquo specificato, semper intelligitur semen. Item sciendum quòd partes illus plantæ, è cuius capitibus est abstractũ opium, sunt tanquàm semimortuæ: & per consequens, non sunt ita bonæ ad medicinæ vsum vt aliæ, à quibus non fuit opium ablatum: quæquidem semper pręferendæ sunt. In necessitatibus tamẽ & illis vti licebit. Sed neque seritur semen dictæ plantæ quę amisit opiũ quia est (vt diximus) tanquàm sine anima, & vt plurimum non oritur. *Papauer absolutè.*

De omni Papauere.

PApauerũ genera multa, species plures, & differẽtiæ plurimæ reperiũtur. Antonomasticè autẽ cũ papauera scribũtur, albũ & nigrũ intelligũtur. Singulariter verò, semper albũ subaudit'. Estq, inter Doctores nõ parua disceptatio, super papauerũ generib⁹, & ex ipsorũ dictis magna oritur cõfusio. Et certè esset prolixitas magna describere tot hominũ

opin

opiniones. Igitur curiosis lectoribus dimittẽtes eas, sub bre
uitate papauerum genera, quæ scimus, declarauimus. Nam
Papauer album. papauer album, quod Dioscorides satiuum vocat, est notis-
simum. Nigrum quoque, quod similiter Dioscorides in ge-
nere satiuorum enumerat, non est incognitum. E cuius suc-
co volunt plurimi in Thebaica regione oppositũ fieri opiũ.
Vnde opium Thebaicum præfertur cæteris, secundũ ipsos.
Veruntamen scimus ꝙ in partibus Apuliæ & aliis locis, non
ex nigris, sed ex albis faciunt: non tamen per cõtusionem ca-
pitum, sed per ipsorũ scarificationẽ lac assumunt &c. Album
semper seritur apud nos: nigrũ verò rarò, quia copiosè spon
te nascitur. Album autẽ papauer dicitur: quia nõ solùm flos
sed & semen est ei album. Et præter istud & aliud, quod di-
citur papauer spumeum, omnia alia papauerum genera, se-
men nigrum, vel saltem ad nigrum tendens producũt. Et ni-
grum (cuius meminimus) dicitur peculiariter nigrũ, ob id
quia in foliis, floribus, & cæteris partibus est reliquis nigri
&c. Quodquidẽ Dioscorides, licet ipsum in capitulo de pa-
pauere satiuo scribat: tamen syluestre papauer nominat. Cu
ius capita sunt in partibus nostris depressa, grossitudinẽ nu
cis iuglandis nunquàm aut rarissimè excedentia. Capita au-
tem albi papaueris, sunt eis maiora valde &c. Aliud autẽ pa-
pauer, quod ipse Dioscorides eodem satiuorũ capitulo, ter-
tio loco scribens, dicit syluestrius esse, hodierno tẽpore cõ-
muniter ignoratur. Est etiamnũ & papauer rubeum, quod
pro nigro falsò positum erat in præsentis syrupi descriptio
ne. Et hoc secundum aliquorum iudicium, est illud qđ Dio
Papauer rhoeas. scorides papauer rhoëas appellat. De quo quidem ante præ
fata, capitulum facit. Sed secũdum alios papauer rubeum es
species anemonis. Et in hoc est magna controuersia. Quia si
papauer rubeum est de genere anemonum, non poterit esse
papauer rhoeas, quod scribitur à Dioscoride inter papauerum
genera, & nõ inter anemones: nec obstat quod legitur in il
lo cap. scilicet ipsum habere florẽ similem syluestri fremio
id est anemoni, quia similitudo non dicit proprietatẽ. Non
parum interest inter proprietates anemonũ & papauerum:
vnum quippe ipsorum est valde calidum, & alterum maxim
frigidum &c. Et licet anemonis, siue fremii genus, teste Dio
scoride, multas habeat species: non tamen per hoc est dicen
dum, species papauerũ esse species fremii &c. Multas & alia
super hoc disputationes breuitatis causa dimittimus. Ho
vnum autẽ dicimus, quòd illud papauer rubeũ vulgò notum
(quo

(quod à mulierculis hodiernis rosa canina vulgariter nuncupatur, & à nonnullis rosella, & ab aliis paparina, quasi papauerina, per syncopam dicitur) vel sit species papaueris, vel species fremij, non intrat præsentis syrupi compositionem. Præterea de corniculato papauere: tum quia est notum, tum etiam quia non intrat præsentem compositionem, non erat hîc de eo multùm dicẽdum. Sed quia authores non scribunt nisi vnam tantùm speciem papaueris ceratitis, scilicet corniculati, & nos propriis manibus nõ tantùm vnam, sed tres differentes species huiusmodi papaueris pluries collegimus, visum est nobis nõ silentio prætereundum esse. Papauer igitur corniculatum, quod Dioscorides & cæteri depingunt (vt scitur) nascitur in maritimis, florémq; fert croceum, languidum, siue (vt mauis) mellinum &c. Nos autẽ paucis ante annis cùm essemus in Hispaniis, & propriè in regnis Aragoniæ & Castellæ, nõ in maritimis, sed longè à Thalassicis litoribus per multa miliaria duas alias papaueris corniculati species inuenimus. Quarum vna simillima est præfatæ maritimæ in omnibus, & per omnia, præter in flore: quia flos est ei non croceus, sed valde rubeus, figura tamen & magnitudine non dissimili. Cornicula ad vnguem, vt Thalassicũ dictum, profert. In sapore etiam differunt: quia hoc non habet illam salsedinem, quam illud propter maris vicinitatem habet. Alterius autem speciei planta tota respectiuè est minor: folia habet maximè incisa, & non ita albicantia. Flos est ei, quatuor foliorum, vt alteri, non croceus, neq; rufus, sed violaceus, simili forma vt suprà, minor tamen. Cornicula etiam fert simillima, sed valde exigua. Semina omnibus his nigra &c. Hæ quidẽ species non in litoribus maris: sed iuxta viarum semitas & circa triticeos campos, in præfatis Regnis copiosissimè proueniunt. In maiori tamen quantitate illud cum flore rubro, quàm illud cum flore violaceo. Hæc nempe scripsimus, vt lectores perscrutentur an aliquod ipsorũ per authorum libros reperiri valeat: vt habita ipsorum cognitione, sciant posteri & ipsis plantis in necessitatibus vti. De papauere autẽ spumeo, siue spumoso, haud habemus in præsentiarũ quid certius scribamus. Variæ enim sunt opiniones doctorum super hoc: nam sunt qui vnum, & sunt qui aliud esse suspicãtur. Sunt & alia diuersa quidẽ, tamen papaueri attributa, vt Nigella, scilicet melanthium, quod Romani, teste Dioscoride, papauer nigrum appellãt. Et Nenuphar, quod Pandectarius papauer palustre nominat. Et Esula, quã

Papaueris corniculati species.

isdem Pādectarius in litera P, papauer spinosum vocat. Sed nos nusquam vidimus Esulam spinosam. Etiā & quoddam fremij genus, quod Dioscorides à quadam similitudine, papauer cognominat. Et alia plura minus necessaria, quæ breuitati studentes dimisimus.

Papauer fremij genus.

Iam quidem loquuti sumus &c. CLXVII.



HINC Author incipit particulam syruporum compositorum excalfaciētium. Et primò pertractat de syrupis, quos vocat secaniabin. Secaniabin autem, siue schingibin, siue squingibin, siue magis barbarè secangibin, & similia, quæ per varios libros legimus, Arabicè vnum & idem significant: quod est Latinè syrupus acetosus, supple calidus, siue ex melle, siue ex zuccharo fiat. Græcè autem syrupus huiusmodi ex melle, vocatur oxymel: ex zuccharo autem, oxyzaccharon. Oxos enim Græcè, acetum significat Latinè. Et licet acetum sit frigidum: tamen ab authore in syrupis calefacientibus (vt patet in præsenti particula) sæpe perquàm optimè accommodatur, ob multos effectus operationum eius, contemperando caliditatem alicuius simplicis, & cætera quæ nō sunt præsentis speculationis.

Syrupus acetosus calidus.

Sermo in aqua mellis &c. CLXVIII.



MIRO quidem sermone commendat Author syrupum, scilicet portionem aquæ mellis. Sed quare ipse Author syrupū hunc omnium simplicissimum, & sequentem, scilicet secaniabin purum, & quosdam alios, non numerauerit inter simplices, suprà, scilicet in sermone de syrupo acetoso iam dictum est. Obiiciet forsan aliquis dicens, quòd hic syrupus non intelligitur simplex: quia (vt Author testatur) potest recipere species alephanginæ &c. Ad hoc respondendum quòd species illæ &c. sunt additiones ad libitum, & huiusmodi additiones non sunt de essentia compositionis. Igitur (vt diximus) syrupus ipse simplicissimus est. Species autem alephanginæ, in pilulis alephanginis declarabuntur. De melle dictum est suprà, & satis clarè etiamnum describitur ab Authore, in istomet sermone de aqua mellis. Ponit nempe Author duos modos faciendi aquam mellis: sed neutro ipsorum communiter vtuntur Medici hac tempestate, in infirmorum curis.

Sermo in Secaniabin puro &c. CLXIX.



IN hoc secundo sermone commendat Author syrupum acetosum simplicem, ex melle, quem vocat Secaniabin purum: qui quidem syrupus hodie in aromatariis officinis cõmuniter paratur sub nomine oxymellis simplicis. Et declarat Author eius simplicitatem, dicens: Illud (supple secaniabin) quod nos intelligimus, est illud cuius materia sunt tres res, scilicet mel, acetum, & aqua. In processu autẽ sermonis, vbi dicit: Et quandoq; exigit dispositio vt addatur ad quantitatem aceti, sicut te scire fecimus in cap. de syrupo acetoso. Declarat apertè, & hunc syrupum esse tripliciter parandum, sicut & illum, scilicet debilem, mediocrẽ, & fortem. Sicut te scire fecimus, in cap. scilicet in sermone de syrupo acetoso. Propterea lege ibi. Et certè res foret optima, habere pręsentẽ syrupum, & consimiles omnes tripliciter paratos. Et si aromatarij de hoc non curant, saltem ipsi Medici deberẽt curare, & præcipere vt fiant. Quia ad varias infirmitates nõ vnũ & idem semper, sed varia sunt administranda pharmaca.

Modus Secaniabin de radicibus &c. CLXX.



HIc præsens syrupus intitulatur Secaniabin de radicibus. Sed quare Authori placuerit dare ei talẽ inscriptionẽ, cùm nõ amplius quàm duæ radices ingrediantur ipsum, nullus declarat. Nam in sequentes syrupos, scilicet Secaniabin de cheisim, & secaniabin de calaměto, scilicet in quẽlibet ipsorum intrant tres radices, & tamen ab ipso authore non intitulantur de radicibus. Et si non est, quia in præsenti syrupo maior quantitas ex duabus recipitur, quàm in quolibet sequentiũ ex tribus: fatemur etiamnum & nos ignorare causam. Etenim in hoc secaniabin, ex dictis duabus radicibus quatuor vnciæ sumũtur, scilicet de qualibet ipsarum vnciæ duæ, vt patet in litera: in sequẽtibus autẽ, ex singulis radicibus, singulæ sumũtur vnciæ: & sic ex tribus radicibus ipsorum, tres tantùm vnciæ recipiũtur. Sunt equidẽ & in pręsenti descriptione duæ mendę. Prima videlicet vbi legitur seminis anisi, apij, fœniculi &c. illa dictio anisi, in antiquis exemplaribus pro maiori parte nõ habetur, nec in vulgari impressione: quapropter putamus nõ esse admittẽdũ anisum. Sicut enim Author posuit primùm duas radices, sic etiã & earundẽ

radicum duo plantarũ semina associauit, ita scribẽs: Accipe corticũ radicũ apij, & fœniculi, añ. ℥.ij. seminis apij, & fœniculi, ana ℥.j. &c. Alia menda est, vbi legitur: Aquæ ℔.xx. lege rectius: Aquæ ℔.xij. quia sic est in cũctis ferè præfatis exemplaribus, & in vulgari impressione. Pręterea vbi Author dicit: Coquatur cũ facilitate, sicut superius dixi. Declarat ꝙ tu debes illud dũ coquit, diligẽter despumare &c. Vt in sermone de secaniabin puro immediatè pręscripto, clarè notauit.

Modus Secaniabin solutione educentis phlegma &c. CLXXI.



RATIONABILITER nẽpe hoc Secaniabin potest dici additio pręcedentis: quia causa phlegmatis euacuandi, additur ad illud medulla carthami &c. Sed aduertendũ quòd Author specificauit quantitatem secaniabin de radicibus facti sumendam, scilicet circiter ℔.ij. Et si non est error, subticuit quantitatem aliorum simplicium ad ipsas duas libras præfati secaniabin adiungendam, dimittens illud arbitrio medicorũ, plus & minus &c. Sicut in multis aliis consimilibus additionibus fecit. Et ex hoc sequitur, quòd aromatarij nõ possunt sine scitu medici huiusmodi secaniabin conficere: quia ignorant quantum ex carthamo, seu ex turbith, vel zinzibere subministrare debent &c. Sed suspicamur esse errorem in præsenti descriptione: quia in quatuor ex antiquioribus exẽplaribus inuenimus turbith, & zinzibere, cum assignato pondere, sic: videlicet, turbith, & zinziberis ana ʒ.j. De carthamo autẽ, in nullo legimus speciatim pondus. Manardus verò in huius secaniabim declaratione, testatur posse poni vsq; ad integrã libram, ex carthami medulla, & ℥.iij. turbith. Sed quomodo hoc benè posset fieri, nescimus. Quia in duabus libris secaniabin de radicibus ab authore assignatis, tanta quantitas medullæ carthami ligata in panno &c. nequaquam potest decoqui. Vix enim præfatæ duæ libræ valent madefacere libram medullæ carthami, vt quilibet experiri potest. Insuper notandũ quòd duæ libræ prædictæ accipiendæ sunt ex secaniabin de radicibus præparato crudo, & non cocto, & postea decoquendę cum medulla carthami, vel cum turbith &c. Quia si de percocto acciperetur, frustrà diceretur quod sequitur in litera, videlicet: Et suspẽde in ipso quando coquitur &c. Nisi quis vellet in ipsum decoctum superinfundere de nouo acetum & aquã, vt iterũ cum carthami

mi medulla decoquatur &c. Quod quidem licet poſsit fieri, tamen non credimus eſſe de mente authoris. Et animaduerte quòd Author aſſociauit zinziber turbith: quia vt in ſuperioribus iam dictum fuit, & probatum, nunquã turbith abſque zinzibere eſt adminiſtrandum. Igitur ſi cuipiam placuerit apponere turbith, apponat etiam & zinziberis portionem. Lege de hoc in confectione electuarij Indi maioris.

Modus ſecaniabin ſolutione educentis melancholiam &c. CLXXII.



VNT & in præſenti deſcriptione per omnes impreſsiones duo mẽda. Primum, videlicet vbi legitur chamędryos, chamępityos &c. deeſt ibi vnum ſimplex, ſcilicet aniſum. Lege verius ſic: Aniſi, chamędryos &c. Aliud mendum eſt: vbi legitur, hellebori nigri aur. iij. rectius lege aur. ij. Quia ſic vtrunq; eſt ferè in cunctis antiquis exẽplaribus. De bugloſſa autem domeſtica, & ſylueſtri, ſatis diximus in ſyrupo dinari. Et de Bedegar, lege in ſyrupo de eupatorio.

De Chamædry, ſiue Chamædreos.

CHamæ drys herba, quæ minus rectè per genitiuum ſemper Chamædreos dicitur, à Romanis, teſte Dioſcoride, triſago appellatur. Sed hodie vulgò, alij querculam minorẽ, alij chalamandrynam quaſi chamædrynam vocant. Hiſpani autem herbarij & aromatarij betonicam falsò nominant, ipſáque pro betonica falſiſsimè vtuntur. Herba ſatis nota. Folia vnà cum ſemine colligenda ſunt. Dioſcorides Author eſt. Chamædrys enim Græcè idem ſignificat, quod Latinè parua quercus. *Triſago. Quercula minor.*

De Chamæpity, ſiue Chamæpityos.

ET Chamæpitys etiam vt chamædrys, quaſi ſemper per genitiuum, per authorum volumina chamæpiteos legitur. Dioſcorides enim de chamæpity ſcribens, tres eius ſpecies notat. Apud nos autẽ duę tantùm (quę & notiores ſunt) habentur in vſu. Quæ duæ vulgò iua artetica, & iua muſcata nuncupatur. In vtraq; enim folia ſunt vt in parua pinu, vnde & nomen acceperunt. Nam chamæpitys Græcè, parua pinus interpretatur Latinè. Habent etiã odorẽ reſinoſum, ſicut eſt odor pini. Flores vtriuſque mellini &c. Quę autẽ cognominatur muſcata, vt plurimũ locis petroſis oritur. Reliqua verò, ſcilicet artetica, inter ſtipulas triticeas derelictas poſt annũ, naſci gaudet. Vtraq; indifferenter vtũtur omnes. Mu- *Iua artetica & muſcata.*

ſcata tamen (quia muſcũ olet,& ſic cognominata) tanquam magis aromatica,nos potius vtimur.

Modus de Secaniabin de cheiſim &c. CLXXIII.



VARE pręſens ſecaniabin intituletur de cheiſim,quęre in ſyrupo de eupatorio.Habet nanque mendoſe libri impreſsi in pręſenti deſcriptione ſemen fœniculi, quodquidẽ in antiquis exemplaribus minimè legitur.Sic ergo rectius lege:Seminis aniſi,cheiſim &c.De cheiſim autem ſiue keiſim, require in oxymelle ſquillitico. Præterea , inſuper ſuſpicamur, quòd vel incuria interpretis, vel errore priſcorũ ſcriptorũ &c.deſit aqua in huius ſecaniabin deſcriptione. Quia ſi Author in omnibus aliis ſecaniabin,vnà cum aceto poſuit aquam,etiã & in hoc credi poteſt non omiſiſſe. Eo maximè, quòd ipſe teſtatur in ſermone de ſecaniabin puro, principalem materiam ſecaniabin eſſe tres res. ſcilicet mel acetum,& aqua. Tanquam ſi diceret,quòd ſi vnum ex his tribus deerit, non poterit vocari ſecaniabin. Et quòd aqua non ponitur fruſtrà in huiuſmodi cõpoſitionibus, in dicto ſermone ipſe Author tres aſsignauit rationes,vt legenti patet.Quãobrem (ſaluo ſemper meliori iudicio) putamus aliquid aquæ eſſe ponendum in compoſitione iſtius ſecaniabin &c.

Modus Secaniabin de calamento &c. CLXXIIII.



NTIQVA exẽplaria tripliciter variant præſentem deſcriptionẽ in pondere ſquinanti , videlicet quòd aliqua habent ſquinanti ʒ.ij.ſicut & omnes impreiſiones habent. Aliqua autem habent ʒ.vij.& nonnulla ʒ. viij. Et de quolibet ſunt plura,quæ in vnum conueniunt.Dimiſimus autem ſtare ʒ.ij.propter duo.Primum,quia numerus ipſorum exemplarium, quæ ſic habebant , in tribus excedebat. Secundum, quia omnia impreſſa volumina cum ipſis in hoc concordabant. Si autem alicui melius videbitur aliter , fiat quod erit melius.De calamento domeſtico autem, & ſylueſtri, dicetur in ſyrupo de calamento primæ deſcriptionis.

Syrupus acetoſus diarhodon &c. CLXXV.



ESCRIPTIO pręſentis ſyrupi per nonnullas excuſiones in vno eſt vitiata:videlicet vbi legitur:Recipe ſucci enduiæ,apii,aniſi, ana &c. illud aniſi quidem,à librariis additũ eſt deſcriptioni:forſan ana cõuerterũt in aniſi, malè legentes,

gentes,& superaddiderũt aliud ana. Etenim in antiquis exẽplaribus nõ est,nec etiam in aliquibus impressionibus,neq; meminimus nos vsquam legisse succum anisi esse positũ ab Authoribus in pharmacorũ compositionibus. Quapropter sine eo,rectius lege:Recipe succi endiuiæ,apii,ana &c.

Syrupus acetosus de succis herbarum, cum aromatibus &c. CLXXVI.



AD differentiam alterius syrupi de succis herbarum suprascripti , addidit Author huic descriptioni,cum aromatibus. Vnde ille syrupus suprapositus titulatur acetosus de succis herbarum:sed subintelligitur sine aromatibus. Præterea sciendũ quòd præsens descriptio per cunctas impressiones reperitur cum vno mendo:sed per aliquas magis mendosas,cum tribus. Mendum igitur quod habetur vniuersaliter per omnes impressiones,necnon & per aliqua pauca minus correcta exemplaria est,quòd vbi legitur succi buglossæ ℔.ij.s.verius est legendum ℔.j.s. Reliqua verò duo menda, quæ particulariter sunt in quibusdã min⁹ correctis impressionibus,hæc videlicet sunt. Primum vbi habetur,spicæ ℥.iij. rectius lege ʒ.iij.errore quidem posita est ibi ℥.pro ʒ.Reliquum autem mendum est in fine descriptionis , vbi sine determinata quantitate legitur:Condias cum galliæ aromaticæ. Lege igitur emendatius sic : Condias cum galliæ aromaticæ ʒ.ij.Omnia nempe (vt possumus) summa diligentia,atque digna examinatione in nostro opusculo ponimus.Causa enim euitandæ prolixitatis multas rationes,ac rerum & veritatis probationes dimittimus. Buglossa autem hîc , & in similibus locis in quibus absolutè legitur , semper communis & vsualis est intelligenda. Item per raued simpliciter scriptum (vt hic &c.) semper intelligitur raued seni. Et est vna ex optimis rheubarbari speciebus , pro qua pone rheubarbarum electum.

Syrupus de Menta &c. CLXXVII.



PONITVR hic syrupus ab Auicẽna in quinto canone. Item, Hali Abbas quoq; in decimo practicæ habet vnũ syrupum cuius titulus est: Syrupi Romanorum assignatio &c. Qui quidem non multùm differt ab isto.De menta autem,mox in sequenti syrupo dicetur.

Syrupus de Menta inuentione nostra &c. CLXXVIII.



YRVPI præſentis deſcriptio, eſt de inuẽtione propria ipſius filii Meſuæ, vt textus declarat. Et quoniã, vt ipſe Author etiã teſtatur, iſte ſyrupus eſt excellentior priore, ideò vſus eius frequẽtatur magis. Tamen deſcriptio impreſſionũ in vno nõ cõcordat cũ exẽplariũ deſcriptione. Videlicet vbi legitur: Accipe ſucci cytoniorũ muzorũ &c. ana ℔.j.ſ. Exemplaria antiqua vniuerſaliter habent, ana ℔.j. Verũ nobis videtur, quòd talis quãtitas ſuccorũ, ſcilicet ana ℔.j. non bene ſufficiat ad mentæ quantitatẽ. Quamobrẽ putamus ab aliquibus peritis viris ipſam ſuccorũ ſummã nõ ſine ratione fuiſſe auctam. Vnde noluimus in hoc exẽplari ſequi: iudicantes rectius eſſe, ſecundum impreſsiones, quia forſan eſt menda in ipſis exẽplaribus, ſcilicet quòd poteſt eſſe quòd ſit in ipſis imminutum pondus ſuccorũ, vel aliquo modo aucta quãtitas mentæ: quia in vno exẽplari antiquiſsimo legitur: mẽtæ ſiccæ ℔.j. & nõ ℔.j.ſ. vt reliqua librorũ multitudo habet. Attamẽ hoc, cum nonnullis aliis dubiis, peritiorũ nobis iudicio reſeruamus. Præterea notandum in præſenti deſcriptione & ſimilibus, vbi Author dicit: Et cũ mellis, vel zucchari: ſiue cũ zucchari vel mellis &c. quòd licet dimittat illud ad conficientis arbitriũ, tamẽ quod prius ab eo deſcribitur, eſt principalius de ſua intẽtione, & ſic debet fieri. Si autẽ alicui magis placuerit, vt fiat ſibi nõ cum prima re, ſed cum ſecũda, aromatarius de licẽtia Authoris illud quicquid ſit liberè poteſt eiuſmodi cõficere. Sic etiã & in aliis rebus eſt intelligendum: quãdo duo, vel tria, vel plura ſimplicia deſcribuntur, vt vno eorũ (quod magis placuerit) accipiatur, ſemper priora deſcripta potius, quàm poſteriora ſunt de ipſius Authoris intẽtione. Itẽ vbi in fine dicit: Aromatizetur cũ gallia, & nõ ſpecificat quãtitatẽ, nec modũ, eſt notandũ. Et primo de quãtitate. Intellige cum duabus drachmis ad minus ipſius galliæ: quia eadẽ quãtitas poſita eſt ab ipſo ſuprà, ſcilicet in ſyrupo acetoſo de ſuccis herbarũ: & infrà, ſcilicet in ſyrupo de calamento ſecũdæ deſcriptionis: & in ſyrupo de thymo, & in modo conditi de bugloſſa, & in modo operationis cõditi de cytoniis, & ſimilibus. Modus autẽ aromatizandi, ſiue cõdiendi huiuſmodi & ſimiles cõpoſitiones cũ gallia, muſco, ambra, & ſimilibus, vbi ſpecialiter nõ aſsignatur, hic eſt: Accipiatur gallia, vel muſcus, vel ſimile, & ponatur ſuper bombacem, &

bombax

bombax ponatur intus caczolam stannatam perforatã. Deinde pone syrupum, vel simile coctum in colatorio satis raro, vt valeat dictus syrupus coctus paulatim, quasi guttatim transire per ipsum colatoriũ, & pone colatoriũ cum syrupo super caczolã ex directo, & subter caczolam cõstitue vas ad recipiẽdum syrupũ. Et sit inter cuspidem colatorii & caczolam spatiũ trium vel quatuor digitorũ, ita quòd fluẽs ex colatorio syrupus, cadat in galliam cõtritam, seu muscũ stantem super bombacem in caczola, ita quòd totus syrupus seu simile transeat per ipsam galliam seu muscum &c. Et sic ipse syrupus erit optimè aromatizatus, & clarus. Et hic modus est obseruãdus in miuis & similibus, scilicet in secunda aromatizatione: quia primæ species ligatæ in panno sunt bulliendæ &c. Muscus autẽ, gallia, & similia minimè, sed, vt diximus, fieri debet. Cui autem nõ placuerit hic modus, poterit ipse in fine decoctionis cum pauco ipsius decocti distemperare galliam, vel simile, & proiicere in ipsum totum &c.

De Mentha, vel Menta, & eius speciebus.

Rectius putamus cum aspiratione scribi Menthã, quàm sine. Tamen communis opinio est, scribere ipsam sine aspiratione. Nihil facit ad rem, omni modo intelligitur. Plures nempe sunt eius species. Sed quando nõ speciatim scribitur, semper menta cõmunis & vsitatior, scilicet menta hortulana (quam Græci hedyosmon satiuũ nominãt) intelligitur. Et hæc notissima est. Sed scias quòd hæc duplex reperitur: vna videlicet longioribus foliis, quæ à nonnullis menta masculina vocatur: Altera verò rotundioribus foliis cõstat, quam fœmininã mentam nominant. Est præterea & menta aquatica, quæ balsamita, & sisymbriũ cognominatur, & hæc etiamnum nõ ignoratur. Pro qua lege suprà, scilicet in confectione de xylo aloes. Est etiamnũ & menta Romana, quæ à multis menta saracenica appellatur, & ab aliis lasulata dicitur, qua & in partibus Galliarũ nonnulli pro costo vtũtur, & ipsam falsò costum vocant. Et de hac iam diximus in Diacosto. Folia nempe huius mentæ, foliorũ lauri figurã habẽt, sed sunt molliora, obscura viriditate subalbicãtia, & per ora incisa sicut serra, valde amara &c. Inter species quoq; mentæ cõnumeratur & mentastrũ. Et illud est verius mentastrum, quod rotundioribus foliis cõstat, Quod autẽ folia longiora habet, potius est calamentũ fluuiale, quàm mentastrũ. Lege de hoc in Diacalamẽto. Est præterea & Melissa, quæ à nonnullis menta apum vocatur, ex eo quòd apibus ipsa maximè

Menta absolutè. *Hedyosmũ satiuum.* *Mentastrũ.*

placet. Insuper & illa species nepetæ, quæ vulgò dicitur *Mentucia.* mentucia, ob eius vulgarem nomenclaturam, potest connumerari inter species mentæ: non obstante quòd ipsa etiã habetur in numero specierum nepetæ, & calamenti. Et de hac vide in syrupo de calamento. Lege etiã de menta in electuario de aromatibus. Arabicè aũt mẽta, Nahanaha, vel Nahanna &c. vocatur: vt est in Pandectario, & Simone Ianuensi, & primo cap. xj. tractatus primi libri Abumeron Auenzoar.

Syrupus de Absynthio &c. CLXXIX.

De Absynthio.



QVOD absolutè dicitur absynthiũ, notissimũ est. Sed quia dicit Author in præsenti descriptione: Recipe absynthii Romani &c. sciẽdum quòd ferè omnes pharmacopôlæ Romæ decipiuntur, sumentes pro absynthio Romano, illud quod in parietibus vetustis derelictis ruinarum antiquæ Romæ copiosissimè oritur: de quo minimè Authores intellexerunt, quódque à peritis viris iudicatur diuersa absynthii species Et in veritate est. Quia cõstat ipsum esse foliis minutioribus, nec hyemali tempore timet frigus sicut aliud, imò in ipsis algoribus magis viret, & crescit: ecõtrà aliud in æstate magnificatur &c. Et verè prisci Authores nõ poterant loqui de dicto murorũ Vrbis: quia prioribus tẽporibus, scilicet in Roma triumphãte & ædificiis pulcherrimis florẽte, nõ erant tot murorũ ruinæ, nec Mœnia vrbis ita diruta, vt nostra ætate ipsa nimia vetustate penè consumpta videmus. Et per cõsequens nõ erat absynthiũ in ipsis: nec (vt putamus) vllum herbæ genus permisissent illi heroes prisci Romanorum patres, super ipsorũ ædificia multiplicari Quapropter absynthiũ Romanũ à filio Mesuæ, Auicẽ. & cæteris Authoribus descriptũ, nõ intelligitur supradictum murorũ Vrbis. Non obstãte quòd præfatũ murorum Vrbis nõ negetur esse Romanũ, quia omne quod nascitur Romæ, Romanũ dici negabit nemo. Vnde absynthium Romanũ duplex consideratur, scilicet præfatũ murorũ Vrbis: & aliud (de quo intellexerunt Authores) quod oritur in partibus Romæ propinquis. Et largo modo per absynthiũ Romanũ intelligitur omne illud absynthiũ, quod spõte intra Italicũ nascitur solũ. Quia vtplurimũ & Diosc. & Galen. & cæteri Authores, cùm dicũt aliquid Romanũ, intelligũt illud esse Italicũ. Vt exẽpli gratia: Apud Dioscoridẽ cum citãtur Romani, intelligũtur Latini,

Absynthij murorũ Vrbis nota.

Absynthiũ Romanum duplex.

Latini, scilicet Itali q̃ sunt veri Latini. Aliud efficaci⁹ exēplū: Scribitur à pluribus Authoribus & præsertim ab Auicenna, Gentiana Romana, Pæonia Romana, spica Romana, & alia plura quæ non tantū Romæ non sunt, sed nec prope Romā ad multa miliaria nascuntur. Qua de re, talibus in locis, necessariò pro Roma, Italia, & pro Romano, Italicum intelligendū est, Quod clarius ostendit ipse Author noster filius Mesuę, in suo de simplicib⁹, cap. de absynthio. vbi de Romano tantū pertractās, ait: Absynthium multiplex est. Sed illud quod intendimus nunc, est absynthium Romanū. Electio. Melius est, quod est remotum ab odore maris, & quod oritur in terris liberis &c. Si igitur intellexisset pro absynthio Romano, illud præfatum quod nascitur in ruinis Vrbis, nō dixisset: Melius est, quod est remotū ab odore maris, sciens Romam nō esse in maritimis positā. Vnde necessariū est dicere, omne absynthiū Italicum, etiā & quod oritur circa mare (nō obstante ꝙ sit non bonū) esse absynthiū Romanū. Et ex hoc sciendū ꝙ istud murale, iudicio plurimorū est malū: quod pro certo cōpertū est esse aliud absynthii genus: quia neq; trāsplātatione de loco ad locū pinguiorē, neq; cultura aliqua transmutatur à primo suo esse. Vnde pro absynthio Romano accipiendū est illud quod (vt dicit Author noster) nascitur in terris liberis, habēs folia latiora, lenia, & plana Quodq; non est ita aridum, & pluribus Italiæ locis copiosè habetur. Et hoc etiamnum à Romanis (teste Dioscoride) vocatur absynthiū rusticū. Et absynthium absolutè, vbiq, à Latinis appellatur, siue absynthiū Italicū, vt in Plinio legitur. Quod enim Plinius dixit italicū, Author noster & Auicenna, & cæteri Romanū dixerūt. Illud autem murorum Vrbis supradictum, ad differentiā alterius, absynthiū murale nuncupare quibuslibet nō displicebit. Et sciendum ꝙ præter absynthiū Romanum nascitur etiā in maritimis, & montibus aliud absynthiū, quod à Dioscoride & aliis pluribus principaliter vocatur absynthiū marinū, & ab aliis seriphium, siue seriphū, & absynthiū Ponticum. Est quoq; & tertium apud Dioscoridē absynthiū, quod antonomasticè vocatur sanctonicū, seu sandonicum: quia hoc vocabulum est etiā cōmune ad omnes absynthii species, secundū ipsum Dioscoridem, & Pliniū, & cęteros. Sicut Sceha apud Serapionē. Qui Serap. omnibus absynthii specieb⁹, sceha nomē tribuit. Et hæ duæ vltimæ species ab antiquioribus & recentioribus ita confunduntur, quòd nemo in præsentiarum audet dicere absolutè,

Absynthiū absolutè.

Sandonicū.

hoc

hoc est istud,& hoc est illud. Dioscorides nēpe, & Serapio & alii plures tres tantùm absynthii species scribunt. Auicē na autem sex, dicēs: Species eius quinque sunt: Tarsense, & Susi,& Nabati,& Corasceni,& Romani. Et infrà ait: Et est etiam ex speciebus sceha. Et propter hoc vocauerunt ipsum quidam sapiētes sceha Romanorū &c. Vel saltē ponit quinque species. Quia hoc vltimum forsan non intendit absolutè esse diuersam absynthii speciem: sed quod dicitur absynthiū Romanū, à sapiētibus vocatū esse sceha. Verba etenim ipsius ad vtrunq; sensum possunt deduci. Platearius quidem duas tantū scribit absynthium habere species. Sed Simon Ianuēsis authoritate Galeni,& ex libro antiquo de simplici medicina, enumerat quatuor. Pandectarius autē, præter supradicta, habet etiamnū absynthium dulce, quod declarat esse anetum. Et sticados citrinum, dicit esse absynthium marinū. Item apud Hali filium Abbas legitur absynthium Græcum, quod si differat à Romano, nescim⁹. Et alii alia de absynthio tradunt genera. Nos autem dimissis omnibus aliis, tanquā dubiis & incognitis, solummodo primo genere, quod est verum, notissimum & præstātius cæteris,& pro Romano, & pro Pontico,& pro Sanctonico vtimur. Aduertendū tamen illud quod oritur in terris non mari propinquis, esse melius marino,& montanū est melius non montano &c. Scitote etiā ꝙ absynthium nō est amarum per totum, sed amaritudo eius solūmodo in superficie consistit. Nam pars eius intrinseca non est amara, imò est optimi saporis cū aliqua dulcedine, vt quilibet experiri potest sumendo cauliculos eius, & præcipue tenellos,& dextre mundās eos à suo cortice. Folia nanq; & cæteræ partes, non ita de facili possunt excorticari. Hinc enim est ꝙ aqua ipsi⁹ sublimata est dulcis. Postremò sciendum, ꝙ nonnulli (quamuis falsò) opinantur absynthium Sanctonicum esse plantam ferentem semen, quod vulgò semen sanctum,& sementina vocatur. Sed hoc nobis videtur impossibile: quia absynthium Sanctonicum nascitur (vt Authores tradunt) non vbique, sed in vna ciuitate Galliæ non longè ab Alpium montibus, eiusdem nominis, vnde & nomen absynthiū Sanctonicum sibi vendicauit. Sementina autem: siue hoc semen sanctum vulgò dictū quod aliqui etiā falsò putāt sanctum à Sanctonico dici, quódq; Venetiis nō vili vēditur pretio, vt scitur, Alexādria Venetias fertur. Quapropter non potest esse absynthii Sanctonici semen. Quid autem sit, incompertum habemus. Pluries illud seuimus sed nunq

Sticados citrinum.

Semen sanctum.

Sementina.

nunquam potuimus natum videre. Præterea Venetiis etiam venundatur aliud ſemen groſsius eo, pro vermibus puerorũ, quod nõnulli aſſeuerãt eſſe ſemẽ Sanctonici abſynthii: ſed neq; de hoc adhuc potuim⁹ habere certitudinẽ quid propriè ſit. Vtrũq; enim nõ poteſt eſſe. Vnde neceſſe habet alterũ ipſorũ eſſe falſum Et fortaſſe(vt cõiectam⁹) ꝙ neutrũ eorũ eſt verũ abſynthii Sanctonici ſemẽ. Itẽ nõnulli pharmacopôlæ Romæ pro ſemine ſancto vulgò dicto, vẽdũt ſemen cuiuſdã plantæ ſimilis Alexandrinæ herbæ, quam plantã ſcimus in partibus Apuliæ, vocari vulgariter morulam. Cuius quidem ſemen nunquàm fuit ſanctum, neque beatum, Pro infuſione vnius ſyrupi autem, lege in ſyrupo liquiritiæ.

Syrupus de Abſynthio alius &c. CLXXX.

ISTAM ſecundã deſcriptionẽ Author noſter ex quinto canone Auicennę accepit: quia Auicẽna teſtatur eſſe ſuam, dicens: Syrupus de abſynthio ex compoſitione noſtra &c. Veruntamen ipſæ deſcriptiones, in quibuſdam paucis, non conueniunt ad inuicem, Habet etiamnum ipſe Auicenua, præter dictam, tres alias ſyruporũ abſynthii deſcriptiones, quarum vltima ſimiliter eſt de ſua inuentione: ſed differunt inter ſeſe omnes. Item filius Serapionis in 7. habet ſyrupum de abſynthio diuerſum ab iſtis dictis. Aduerte tamen, quòd iſte ſyrupus, reſpectu ſuperioris, rectè poteſt dici ſimplex. Et quamuis ſit optimus, à paucis tamen habetur in vſu.

Syrupus de Fumo terræ maior &c. CLXXXI.

SICVT præſens deſcriptio eſt vſitatior, ita & mendoſior habetur per omnes impreſsiones. O dedecus magnum: Certè multoties ſtomachamur in libris tantæ authoritatis atque neceſsitatis (quoniã in illis de vita hominis agitur) legere, & inuenire cõpoſitiones vſitatiores eſſe mendoſiores illis quæ non habentur in vſu. Sex nẽpe mendæ ſunt in præſenti deſcriptione, ſecũdum duas impreſsiões ex quibus legimus. Secũdum alias autẽ, vbi quinque, vbi quatuor, & ad minus tres in vnaquaq; impreſsione legũtur. Nos autẽ breuitatis cauſa, dimiſsis quatuor minoribus, quas tantummodo in Receptario ſimpliciter correxim⁹, reliquas duas cõmuniores & maioris momenti annotabimus. Prima igitur mẽda quæ eſt per omnes impreſsiões Latinas, necnõ & per

quæd

quædam pauca exemplaria minus correcta(quia in duob
dũtaxat ex tot quæ vidimus legebatur)est:vbi legitur. Flo
boraginis,vel buglossæ.violarum,absynthii &c.Et per qu
dam incorrectiores,peius:sic videlicet. Florum boragin
vel buglossæ.violarũ,vel absynthii &c.Neutra quippe ipi
rum disiunctiuarum legitur in antiquis exemplaribus , sci
cet pro maiori parte:quia(vt diximus)in paucis minus co
rectis,reperitur prima disiunctiua.scilicet primũ vel.Etia
in tribus ex ipsis exemplaribus non sunt flores boraginis:
simpliciter absq; disiunctiua in illis legitur sic:Florũ bugl
sæ,violarũ,absynthii.&c.Quod quidẽ etiam(vt putamu
non est sine errore.In reliqua autem exemplarium multit
ne,ac etiam in libro de vulgari impressione,loco prioris d
iunctiuæ habetur copulatiua.Vnde sequitur , quod vtriqu
flores admittendi sunt.Sic enim in ipsis legitur:Florũ bora
ginis,& buglossę,violarũ,absynthii &c.Huiusmodi eteni
est secundum veritatem.Alia autem menda,siue alius erro
notabilis est,vbi in dictis Latinis impressionibus legitu
Prunorum numero centum,passularum enucleatarum ℔.s
In cunctis autem præfatis exemplaribus,ac etiam & in vul
garibus libris,sic rectius habetur:Prunorum passularũ enu
cleatarum,ana ℔.s.Et enim centũ pruna superflua quantita
nobis videtur.Item in quatuor ex antiquioribus præfator
exemplarium adhuc melius sic legitur: Prunorum enuclea-
torum,passularum enucleatarum,ana ℔.s.Vnde sciendum
quòd pruna,dactyli,myrobalani,& similia quando ab Au-
thoribus scribuntur taxato pondere,vt hîc,semper enuclea-
ta ponderanda sunt.Vt exempli gratia:Legimus in practica
nostri Authoris,capitulo de Asthmate, videlicet in syrupo
de prasio Hamech:Recipe passularũ enucleatarũ, iuiubarũ
pinguiũ sine ossibus,& sebesten,ana ʒ.c.Et in syrupo iuiubi
no eiusdem Hamech,ibidem,vbi dicit:Accipe pulpæ iuiuba-
rum pinguium,& pulpæ sebesten,ana ʒ.c.&c.Quando autẽ
numero ponuntur,nõ oportet ea prius enucleari , & postea
numerari:quia enucleatio ipsorum nihil facit ad computa-
tionẽ.Quã ob rẽ rectius est legere:prunorũ enucleatorum
&c.Et quod dictũ est de prunis,dactylis,& similibus consi-
militer idem est intelligendũ de tamarindis,de casia fistula,
& similib⁹,scilicet ꝙ prius eo modo quo fieri potest,purgã-
da sunt ab immunditiis & superfluitatibus suis,& postea põ
derãda,quãuis talia nõ possunt numero poni. Præterea ani
maduertendũ quòd decoctio præsentis syrupi est gradatim
facien

Pruna, dactyli, & similia qualiter ponũtur pondere.

facienda,& similiter omnes alię decoctiones quę varia recipiunt simplicia, vt superiùs iam declaratum est.

De Fumo terræ.

EXuberãtia nẽpe maxima fumi terræ, quæ vbiq; prouenit, facit ipsum hominib⁹ nõ esse ignotũ Duplex enim reperit̃. Vn⁹ videlicet ꝓducit flores albicãtes,& vt plurimũ in sepibus oritur. Alter verò habet flores purpureos, qui est melior. Et ipse est accipiẽd⁹ ꝓ præsenti syrupo & cæteris cõpositionibus, vbi expetitur. Et semper recens est intelligẽdus nisi semẽ ipsius quæratur, quodquidem oportet vt sic siccũ.

Syrupus de Fumo terræ minor &c. CLXXXII.



VBI AVTEM per impressiones legitur: Succi fumi terræ cocti,& despumati ℔.ij. Zucchari ℔.ij. In multis exemplaribus est cum ana, qđ nobis magis placuit. Sic videlicet legitur Succi fumi terræ cocti & despumati,& zucchari, ana ℔.ij. Item sciendum quòd ferè omnes aromatarii parant syrupum simplicem de fumo terræ, scilicet ex solo succo ipsius & zuccharo, quem nusquam legimus apud Authores. Vnde quando Medicus ordinat pro aliquo infirmo syrupum de fumo terræ, ipsum simplicem tribuunt: & malè faciunt: quia in non specificato semper syrupus de fumo terræ maior est intelligendus.

Syrupus Liquiritiæ &c. CLXXXIII.



AVTHOR in præfato syrupo de absynthio & in præsenti syrupo liquiritiæ,& similibus, infundit varia simplicia quæ non sunt eiusdem texturæ: deinde præcipit vt coquantur vsq; ad medietatem &c. Ibi enim non potest fieri gradatio rerũ: ergo malè: quia spica, capillus Veneris & huiusmodi similia, teste ipso Authore, non patiuntur multam decoctionem. Ad hæc dicẽdum quòd Author in huiuscemodi compositionum decoctionibus, non quærit virtutes illorũ simplicium, scilicet spicæ, capillorum Veneris, & simpliciũ explicitè sed implicitè:& ponit ea ad confortandũ & meliorandum virtutes, & operatiões aliorũ simpliciũ, quæ sunt basis & fundamentum ipsarum compositionum. Circa quæ versatur tota Authoris intentio. Vt exẽpli gratia: In pręsenti syrupo, toto conatu quærit author magnificare & meliorem facere virtutẽ liquiritiæ:& in syrupo de absynthio, virtutem seu operationem absynthii &c. Cũ huiusmodi simplicibus,

cibus, vtputa cum spica & similibus, & per viam decoction- sciens illud nõ posse fieri, facit illud per viam infusionis. V- de in ipsa infusione meliorescunt melioranda, & recipiun- in se pro maiori parte virtutem reliquorum simplicium. E- quæ virtus priùs in subiecto debili ob multam decoction- destruebatur, postea in subiecto forti conseruatur &c. Qua- propter non malè fit infundendo & decoquendo, vt script- est &c. Imò optimè agitur, & de mera Authoris intention- Suprà autem, scilicet in confectione Hamech, & similibus- quia Author quærit totã virtutẽ omnium simpliciũ ibi exi- stentium post ipsorũ infusionem, præcipit vt vna bullition- tantùm bulliãt &c. Et hoc totum notatũ habeas pro omni- bus similibus accidentibus. Præterea sciendũ quòd nonnul- li iuniores è præsenti descriptione expungunt aquam rosa- ceã, quasdã friuolas rationes expresè contra Authoris int- tionẽ adducẽtes. Nos autẽ iniicimus, & consulim⁹ vt omne- pharmacopôlæ iniiciãt. Non enim præsumẽdũ est nos do- ctiores & peritiores esse ipso Authore. Etiã & filius Serap- in huiusmodi syrupo habet aquã rosaceã. Cuius syrupi titu- lus hic est: Syrupus alius qui confert pectori, & mundifica- canalem pulmonis &c. Ergo ponenda est. Sed aduerte, ꝙ nõ debet esse aqua rosarũ sublimata, sed aqua infusiõis rosarũ.

De Liquiritia.

Glycyrrhiza. Radix dulcis.

GLycyrrhiza, quæ corrupto vocabulo liquiritia dicitur, quã & multi hodie (vt etiã Dioscorides tradit) radicem dulcem appellant, notissima est. Aliqui etenim ipsam magis barbarè vulgariter regulitiam vocant. Nascitur in pluribus Italiæ locis. Radix tantùm in vsum medicinæ recipitur. Et succus liquiritiæ ex ipsa radice extrahitur, & exiccatur, vsuique reseruatur. De ipsa quidem satis clarè scripserunt Authores. Hoc tamen nõ ignorandum, quòd cùm petitur radix liquiritiæ, semper rasa debet intelligi, licet non specificetur.

Syrupus de Hysopo &c. CLXXXIIII.



EEST per omnes impressiones vnum simplex in præsenti descriptione. Hoc est, Radix petroselini, quæ debet locari in primo ana cum aliis radicibus, & propriè inter fœniculi & liquiritiæ. Et rectius legendum sic, vt est in omnibus exemplaribus: Recipe hysopi siccæ, radicum apii, fœniculi, petroselini, liquiritiæ &c. Preterea sciendũ quòd habet Author in practica alias varias

de hy

de hyſopo confectionum & ſyruporū deſcriptiones, ex propria aliorúmq; inuentione: optima autē omnium iudicatur præſens, quapropter non immeritò eius frequentatur vſus.

De Hyſopo, & Iſopo.

VEra antiquorum hyſopus, ſiue verū hyſopum (vtroq; enim modo dicitur) hodie ignoratur. Hæc autē herba, qua vtimur pro hyſopo (vt probatur per Dioſcoridē, & preciſè in capitulo de chryſocome) non eſt vera ipſorum hyſopus. Quid autē ſit apud Dioſcoridē & antiquiores hoc vulgare hyſopū, haud ſcimus. Secundū authorē noſtrum autem eſt verè ſua hyſopus. Nam ipſe Author in ſuo de Simplicibus ponit duo capitula de hyſopo: & in primo capitulo, hyſopum hortenſe, quod cognominat haſce, dicit quòd eſt mater epithymi, ſcilicet thymus. Vnde & thymus apud ipſum eſt ſpecies hyſopi. In ſecundo autē capitulo ponit duas hyſopi ſpecies: vnam etiam hortēſem, quam haſce aſsimilauit, id eſt thymo. Demptis quod nō ita copioſé fruticat vt thymus, & quòd habet maiora folia, & flos eſt ei cœruleus. Hinc depingit alteram, quam dicit eſſe montanā, cuius folia ſunt copioſiora, ſed minora, & ſtipites breues, &c. Et in hoc cōuenit cum Dioſcoride, ſcilicet quòd eſt duarū ſpecierū: hortenſis videlicet, & montana. Et hæ duæ ſpecies filij Meſuæ veriſsimè (vt diximus) ſunt iſtæ vulgares, quibus communiter vtimur, ſcilicet vna hortenſis, & altera montana. Et licet non ſit aliorū quorundā hyſopus: veruntamē nō per hoc eſt reprobanda. Imò in preſenti ſyrupo, & ceteris cōpoſitionibus noſtri Authoris, in quibus hyſopus petitur, ſua ſemper reſpectiuè, ſiue hortenſi, ſiue montana debemus vti. Et ſimiliter (vt aliàs diximus) intellige de omnibus ſimplicibus, quorum inter doctores eſt differentia, ſcilicet ꝙ cuius deſcriptio eſt diſpenſanda, ſemper ipſius ſimplicia alijs ſunt præponenda. Et aduerte ꝙ montana hortenſi eſt melior. Lege etiā de hyſopo ſuprà, ſcilicet in Triphera ſaracenica, in origani annotatione. Præterea incidenter viſum eſt nobis non ab re eſſe de Iſopo humida vulgò dicta, paucula hæc lectu digna ſubſcribere. Clarū quippe eſt, ꝙ vocabulū iſopi humidæ eſt deprauatū, & ob id ſæpe cōfunduntur hyſopus herba, cum ſorde lanarum. Hyſopus enim herba ſcribenda eſt cū aſpirationis nota in principio, ſequēte y, & proferri debet penultima producta: quia Grecè per ω, ſcribitur. Hodie autē à pluribus, cōmuni abuſione, ſcribitur & imprimitur inaſpiratè, & cū i Latino, & profertur penultima correpta cōtra omnem ra-

Thymus hyſopi ſpecies.

tionem. Nonnulli tamen (quod est minus malum) cum y, sine aspiratione scriptitãt. Si autem cum duplici ſſ, hyſſopus vel cum simplici scribatur, nihil refert: vtrunq; enim reperitur apud probos authores. De consimili abusione, isopus humida scribitur, atq; profertur. Et sunt qui cum h, & sunt qui sine, & sunt qui cũ y, & sunt qui sine eo &c. Cùm verũ ipsius vocabulum sit œsypus, siue œsypũ. Vtroq; enim genere, sicut hysopus & hysopũ habetur. Vnde per œ diphthongũ scribendũ, & penultima correpta pronuntiandũ est. Vt probatur per Ouidij versum, videlicet: Oesypa quid redolẽt, quanuis mittantur Athenis. Oesypum quidẽ Græcum est, & Latinè sordem lanarũ significat. Et vt Hermolaus tradit, à Græcis primum corruptũ est hoc vocabulũ. Hinc ab Arabibus, & Latinis, magis corruptũ habetur. Vnde si nolunt immunditiem seu succiditatẽ lanæ œsypum recto vocabulo nominare, minus malũ est conuertere œ diphthongũ in i Latinũ productum, & y, in o, Latinũ supple correptũ, & scribere sine h, ad differentiã hysopi herbæ, quàm ecõtrà vtrunq; confundere. Nos igitur erroris euitandi causa, herbam (vt decet) aspiratè, & cum y, syllaba media semper producta scribi & pronuntiari curauimus. Sordem lanarum autẽ, vt diximus, per i Latinũ productũ, absq; aspiratione, & per o correptũ scribere, & pronũtiare de cætero lectores monemus. Humida quidẽ seu humidum additũ est ei (vt suspicamur) à iunioribus, dignoscẽdæ rei gratia, quãuis male: quia & in herbis etiã humiditas reperitur. Et scribẽdo (vt ipsi faciunt) hysopũ humidam, ita potest intelligi herba, sicut & lanarum sordes. Melius nẽpe esset (vt in Paulo Aegineta 17. cap. septimi libri legimus) vocare ipsam isopum liquidã, quàm humidã. Item aliqui inscij forsan, tanquã si hysopus herba nõ inueniretur virens, addiderũt ad textus aliquorũ authorũ siccam: dantes intelligere, quod ad differentiã supradictæ, quæ est immunditia lanarũ, ipsa herba semper debet nũcupari hysopus sicca. Et ꝙ huiusce rei gratia ab authore in præsenti syrupo, & alibi petatur hysopus sicca. Quod est falsum. Quia Author aliquoties petit hysopũ siccã, mẽtã siccã, & similia, ad differẽtiam mẽtę virẽtis, & hysopi virentis &c. Et quia huiusmodi herbarũ species, virentes sunt cum aliqua vẽtositate cõtraria infirmis, pro quibus talia pharmaca componuntur: ideo authores herbas ipsas siccas administrari præcipiũt. Igitur sicca hysopus, ad differẽtiã virẽtis posita est hic, & in similibus locis ab authore, & nõ respectu lanarũ immunditiæ. Testamur

Oesypum.

mur pro certo, quòd in vno Auicenna antiquissimo ex pergameno & manu scripto, quē vidimus, in canone de simplicibus, qui canon nō procedebat per literas secundū ordinem alphabeti Latini, vt impressi libri habēt, neq; in capitulo de sorde lanarū, isopus humida, neq; in capitulo de hysopo herba, hysopus sicca legebatur: sed vtrunq; absolutè. Vnde magis suspicamur esse aliquorū additiones. imò (vt melius dicamus) deprauationes. Quid autē sit sordes lanarum, scilicet isopus, siue isopum, id est œsypū, & modus colligēdi ipsum, satis clarè describitur, nō solum à Dioscoride, Serapione & cæteris, sed etiā ab ipsomet nostro Authore infrà, scilicet in distinctione de vnguentis, & emplastris. Pro œsypo, scilicet isopo ponitur medulla vituli, secundū Paulum ex Galeno. Hæc equidem voluimus dixisse pro iunioribus & minus peritis, non autem pro doctioribus & consummatis viris. *Medulla vituli quid suppleat.*

Syrupus de Praßio &c. CLXXXV.

PLVRIMI sunt errores in præsenti descriptione: sed per impressos libros subintellige semper. Et primo vbi legitur: Hysopi, capillorum Veneris, ana.℥.vj.& in nōnullis, ana.ʒ.vj. Et sequitur: Liquiritiæ ℥.j. Hic nēpe sunt duo errores. Primus, videlicet, quia liquiritia non intrat in præsentem syrupū. Secundus autē, quoniā hysopi, & capillorū Veneris, nō est ana ʒ.vj. nec ℥.vj. sed est ana ℥.j. vt probari potest per antiqua exēplaria, ac etiā per libros de vulgari impressione, & per Nicol. Prępositū, qui similiter vt dicta exēplaria habēt. Non obstante ꝙ iudicio aliquorū in tali syrupo liquiritia potius poterit prodesse, quàm obesse. Attamen quia profitemur dicere veritatē, nolumus quid nō verū describatur in nostro libello. Itē nō in cūctis, sed in aliquibus impressionibus, deest hic, semen lini, quod debet esse in vno ana, cū semine cytoniorū. Item omnes ferè impressiones habēt mēdosè: passularū enucleatarū ℥.v. antiqua etenim exemplaria, & vulgares impressiōes, Luminare Maius, Lumē apothecariorū, & Thesaur⁹ aromatariorū cōcorditer habēt ℥.ij. & sic est verū. Nicolaus Prępositus enim in hoc cōcordauit cū impressionibus. Item aliud mendū, vbi legitur: Penidiarū ℔.ij. lege rectius, ℔.j. vt præfata exēplaria habēt. & similiter Nicol. Prępositus. Certe si fuissent ℔.ij. conclusisset Author vnico ana, & mel, & penidias. Quoniā & mellis quoq; ℔.ij. ingrediūtur. Hęc sanè erāt in pręsenti descriptione corrigē-

da. Pręterea habet ipse Author tres alias syruporum de prassio descriptiones in practica, scilicet in summa de ægritudinibus pectoris & pulmonis, quæ tamen differunt ab ista.

De Prassio, seu Marrubio.

PRassium, scilicet marrubium vsuale, est notissimũ. Gręci prasion vocant. Sed animaduertendũ, quòd nonnulli inscij iuniores ęquiuocant hæc nomina, scilicet prassium, vel prassion, siue per simplex s, prasium vel prasion (vtroque modo legitur) quod significat marrubiũ: & prasum, seu prason, quod significat porrũ: & prasinum, quod absolutè denotat viride. Quódq. ab aliquibus falsò interpretatur, flos æris. Et ob affinitatẽ ipsorum multoties errant, intelligẽdo alterum pro altero. Et quanta differẽtia sit inter ipsa, vos ipsi ô lectores iudicate: quoniã nos in re tam clara, certè veremur prolongare sermonẽ. Præterea licet prassium reperiatur plurium specierũ: hoc tamen notũ (quod vulgò marrubium dicitur) est probatissimũ, atq; optimũ prassiũ. Et hoc, quotiescunq; absolutè reperitur scriptũ in cõpositionibus, sumi debet. Quandoq. scribitur marrubium album, & hoc ad differentiam marrubij nigri, quod est Ballote.

Prassium absolutè.

Syrupus de Calamento &c. CLXXXVI.

De Calamento domestico, & syluestri.



VAELIBET calamenti species nepeta vocatur. Græcè autẽ calamintha dicitur: vnde calamentum Latinè. Dioscorides enim tres calaminthæ species scribit. Author noster autem videtur quatuor species calamẽti tangere. Videlicet, duas in Diacalamento, scilicet calamentũ fluuiale, & montanũ; & in præsenti syrupo, & in secaniabin de calamento alias duas, scilicet calamentũ domesticũ & syluestre, siue agreste. Sed si rectè verba ipsius perpenderimus, nõ erit Author noster Diosc. cõtrarius, & tres tãtùm species erũt apud ipsum, sicut & apud Diosc. Quia calamentũ montanũ est idẽ quod domesticũ. Et hæc est prima calaminthæ species posita à Diosc. Et propriè illa est, quę vulgò dicitur mẽtucia, & nepetella, vel nepitella, vt iam diximus in Diacalamẽto. Vocatur autẽ montanũ calamentũ: quia (vt Dios. author est) montibus familiare habet. Etenim nõ solũ in mõtibus nascitur: verumetiã & in capestribus & cultis locis copiosè prouenit. Ita ꝙ in quibusdã regionibus, vt in Apulia, ob sui frequẽtiã, versum est in prouerbiũ, scilicet ꝙ quãdo alicuius rei volũt deno

denotare abundantiam, dicunt: De hoc reperitur plus, quàm de nepeta. Vnde propter eius exuberantiã, ab Authore nõ incongruè quandoq; vocatur domesticũ, hoc est familiare, & cõmune, atq; notius calamentũ. Quòdq; multoties & in hortis reperitur. Manardus autẽ & Brasaulus super hoc syrupo declarauerunt, calamentũ domesticum esse mentã nostratẽ hortulanam: quod nobis nõ placet. Nam Author scripserat suprà syrupos de menta: ad quid igitur iterũ separatim scriberet syrupũ de menta, sub nomine calamenti? Quoniam si calamentũ domesticũ, secundũ ipsos, est menta: ita potest dici iste syrupus de menta, sicut & de calamẽto. Non enim intrat in ipsum plus de vno, quàm de altero. Sed secundũ veritatem, calamentũ domesticum non est mẽta, sed mẽtucia, scilicet nepetella. Et hoc calamentũ est notissimũ. Syluestre autem calamentũ est illa nepeta, quæ vulgò dicitur gattaria. Et hoc calamentũ secũdo loco scribitur à Dioscoride. Et quia videtur æmulari pulegium odore, ideo (vt ipse Diosc. refert) à nonnullis syluestre pulegium vocitatur. Vnde & rectè à nostro Authore vocatur syluestre calamentũ: quia vtplurimum syluestribus & asperis nascitur locis. Et de hoc atq; de fluuiali calamento (quod tenemus esse illud quod Dioscor. scribens tertio loco dicit esse simile mẽtastro) abundè suprà, scilicet in Diacalamẽto disseruimus. Lege ibi. Loco calamenti syluestris autem, secundũ Paulum, ex Galeno, mẽta potest sumi. Præterea sciendum quòd cùm Dioscor. dicat cap. de calamintha: Nepeta nascitur in cãpestribus, asperis, & aquosis. Hæc circumloquutio referri debet ad omnes tres calaminthæ species, singula singulis, videlicet campestre ad primam, asperum ad secundã, aquosum ad tertiam. Et intelligitur vtplurimum: quia etiã largo modo ipsa circumloquutio tota vnicuiq; speciei potest applicari. Et quamuis primam calaminthæ speciem dicat ipse Dioscorides esse montibus familiarem: tamen non est contradictio, quòd etiam campestribus nascatur &c. Et hæc quidem de calamento satis.

Nepeta. Gattaria.

Pulegium syluestre.

Calamenti syluestris loco quid sumatur.

Syrupus de calamento ualens &c. CLXXXVII.



ST equidem in præsenti descriptione per excusos libros vna menda. Videlicet vbi legitur: vini odoriferi ℔.iiij. in antiquis autẽ exẽplaribus pro maiori parte legitur ℔.iij. Quod putamus verius. Nam si Author voluisset dicti vini ℔.iiij. fecisset ex ipso, & ex calamenti succo vnũ ana. Præ-

terea vbi in fine huius deſcriptionis habetur: Et dimittatur in ſole per dies 40. In quinque ex dictis exemplaribus inuenimus per dies xv. Quod enim melius iudicatum fuerit, facito. Non enim eſt caſus multæ æſtimationis, ſi plus vel minus, quàm 40. diebus exponatur ſoli. Item non ignorandum quòd quandocunque abſolutè reperitur ſcriptum calamentum, vt in præſenti deſcriptione, & in ſyrupo de praſſio, & ſyrupo de epithymo, & ſyrupo de ſticados, & ſimilibus, ſemper de calamento montano, vulgari, noto, ſcilicet de mentucia eſt intelligendum.

Calamentũ abſolutè.

Syrupus de Thymo &c. CLXXXVIII.



VNVS paruus error reperitur in præſenti deſcriptione per impreſsiones. Videlicet, vbi legitur: paſſularũ enucleatarum ℥.iiij.s. rectius lege ℥. iiij. In nullo quippe penitus antiquorũ exemplarium, nec in vulgari æditione, neque in aliquo iuniorum, videlicet. Nicolao Præpoſito, Lumine apothecariorum, Luminari Maiori, & Theſauro aromatariorum, illud dimidium legitur. Sed omnes concorditer habent abſolutè ℥.iiij. Et ſic eſt verum.

De Thymo.

THymus, vel thymũ dicitur, res valde nota. A noſtro Authore vocať Haſce, de quo facit capitulũ in ſuo de Simplicibus. Et ex iſtius plãta verũ epithymũ colligitur. Sed ſciẽdum ꝙ aliqui vt Author noſter, Dioſcorides, Serapio & cæteri vnũ tantùm thymi genus deſcribũt, ſcilicet thymũ albũ. Aliqui verò, vt Theophraſtus, Plinius, & cæteri, duo ponunt genera, ſiue ſpecies, ſcilicet albũ & nigrũ. Braſaulus autẽ tria genera, ſeu ſpecies notat. Nos aũt vnũ duntaxat genus, quod eſt cõe & omnibus notiſsimũ, ſcimus. Reliqua duo ignoramus: quoniã nec ipſi qui ea deſcribunt declarãt quæ ſint, aut vbi reperiãtur. Sed quia (vt Aetius tradit) niger thymus in vſu medico reprobatur: idcirco ſortaſſe ipſum tanquã reprobũ Dioſcorides ſubticuit. Quia clarũ eſt, ꝙ albũ ponitur ad differentiam nigri vel alterius coloris. Et nos etiã nõ curemus multùm ipſum agnoſcere. Satis enim eſt, ꝙ nobis eſt neceſſariũ ſcire, & perquirere. Colligitur aũt thymus cũ floribus, & ſiccatur in vmbra. Tradũt enim Authores ſemẽ thymi eſſe inuiſibile, & ꝙ ſi ſeruntur flores thymus naſcitur. Auicenna autẽ in ſecũdo cañ. capitulo de thymo, de eius ſemine tãtùm pertractat. Vnde vel thymũ apud ipſum eſt alia res (quoniã ſcribit

scribit etiamnum ipse capitulum de hasce) vel pro semine, intelligit flores: vel ipse somniabat scribēs ea de semine thymi. Eiusdem naturæ quidē, & effectus sunt thymus, & thymbra, & potest poni alterum pro altero, vt Dioscorides, Paulus, & ferè omnes Authores testantur. Vnde & Macer etiam capitulo de Satureia (quæ eadem est, quæ thymbra) ait: *Thymi loco quid sumendum.*

Si desit thymus, pro thymo ponere thymbram
Præcipiunt medici: quia vis est æqua duobus.

De hasce etiam lege suprà, scilicet in Diacalamento.

Syrupus de Eupatorio &c. CLXXXIX.



ET quanuis nō omnes, plurimæ tamē impressiones habēt mēdosè in præsenti descriptione: Liquiritiæ &c. ana ʒ.vj. Reliquæ autē impressiones, & cuncta exēplaria &c. habēt, ana ʒ.xvj. Et ita est verū. Et licet ʒ.xvj. & ℥ ij. sint vnum & idem, ita quòd suprascripta inibi simplicia, scilicet radices apii, &c. & ista possent vnico ana cōcludi: tamen placuit Authori sic variare. Et ne essent duo ana similia, immediatè vnū post alterū, ex quo posset alicui dubitatio erroris oriri, primum posuit per ℥. secundū per ʒ. Post hæc sciēdum, quòd hic syrupus denominatur ab eupatorio, nō tamen à quantitate, quia parū ex eo recipit: nec à pretiositate, qa eupatoriū vili⁹ venditur, sed ab effectu, & proprietate. Quoniā visum est ipsi Authori, ad hepatis affectus (circa cuius curationē versatur principaliter intentio istius syrupi) maximè valere eupatorium: & ita est. Vnde à nonnullis rectè eupatoriū interpretatur bonum hepati. De cōsimili habetur suprà. Modus secaniabin de cheisim, vbi etiā ingreditur & eupatorium. Quod secaniabin vocauit de cheisim, & nō de eupatorio, seu ex zinzibere, vel ex alio ipsorum quæ sunt in eodē ana. Neque ex aliquo superioris ana, cuius simplicia in maiori recipiuntur portione. Vocauit autem ex cheisim: quoniā probauit illud efficacissimum esse operationibus curationū ipsius syrupi, siue (vt mauis) secaniabin. Et ob id quia secaniabin de cheisim valet oppilationibus hepatis, præcepit Author in eius compositione & eupatorium sumi. Et si aliquis (cui præfata declaratio non placebit) dixerit, quoniam Serapio authoritate Rhasis, capitulo de eupatorio dicit: Manifestum est per experientiam quòd absynthium est magis conueniens in iuuamento hepatis, quàm eupatorium: ergo ab absynthio cōueniētius denominaretur præsens syrupus, quàm ab *Eupatorij interpretatio.*

eupatorio. Eo maximè, quòd in maiori quantitate ingreditur absynthium in syrupum, quàm eupatorium. Dicendum, quòd hac de causa denominatur ab eupatorio, & non ab absynthio, videlicet ob differentiam aliorum syruporum de absynthio, quos iam scripserat suprà. Vel denominatur ab eupatorio, quia sic placuit Authori, & cæteris. Et similiter dicendum de præfato secaniabin de cheisim, & cæteris cõsimilibus, de quibus certa & expressa non habetur denominationis ipsorum assignandi ratio. Et animaduerte, ne omittas in decoctione istius syrupi, & similibus, facere gradationẽ simplicium, vt primò quæ maiorem coctionem sustinere possunt iniiciantur &c. vt in superioribus iam declaratum est.

De Eupatorio.

Gafet quid. GAfet Arabicè, Græcè & Latinè eupatoriũ dicitur. Omne tamẽ quod prodest hepati, eupatoriũ, siue hepatoriũ (vt aliqui volũt) potest dici. Principaliter autẽ, & antonomasticè, quædã genera herbarũ eupatoria vocãtur, quoniã virtutes ipsorũ ad hepatis vitia curãda (experiẽtia teste) ab Authoribus probatæ sunt: & particulariter duas herbas habemus, quas verè per Authorum scripta esse eupatoria probamus. Vna videlicet est, quã vulgò falsissimè agrimoniã nuncupãt. Et hoc est verissimũ eupatoriũ Dioscoridis, & antiquorũ, vt patet cõsideranti ipsam herbã, & doctorũ cõferenti scriptis. Altera verò est eupatoriũ, quod scribit Author noster filius Mesuæ. Quam herbã in patrimonio Romano, nõnulli herbam S. Ioãnis appellant. Non obstante quòd aliæ & diuersæ herbæ à vulgaribus sub dicto herbæ sancti Ioannis nomine intelligãtur. Et hoc eupatoriũ nõ est ignotũ. Imò à pluribus eupatoriũ absolutè intelligitur. Sed sciendũ quòd nõ loquimur de quadã herba, quã vulgares vtplurimũ, pro eupatorio sumũt quod pseudo, seu adulterinũ eupatoriũ nos vocamus. Quam quidẽ herbã, ob id quia semper reperitur in aquosis, eupatoriũ aquaticũ nominãt. Quoniã talis herba nunquàm fuit eupatoriũ, nec species eius. Ignoratur enim & à peritis viris quid sit ipsa herba. Præterea quãuis nonnulli enixi sint aliquibus notis & signis, quibus cõueniũt inter se capitulum filii Mesuæ, & capitulum Dioscoridis de eupatorio, probare nõ esse diuersa, sed idẽ eupatoriũ esse apud filiũ Mesuæ, quod est apud Diosc. tamẽ quibusdã aliis clausulis, quibus nõ conueniunt, probatur cõtrariũ, scilicet quòd est diuersum alterum ab altero. Et maximè de amaritudine, quã scribẽs filius Mesuæ tribuit suo eupatorio. Quæ quidẽ à Dioscoride no-

Herba sancti Ioannis vulgaribus quæ.

tatur,

tatur, nec in ipsa herba agrimonia falsò dicta (quod est verũ Dioscoridis eupatoriũ) persentitur, vt quilibet experiri põt. Et similiter de forma foliorũ &c. quę breuitatis causa studiosis dimittimus: ex quibus clarè percipitur eupatoriũ filii Mesuæ esse alienũ ab eupatorio Dioscoridis. Et vt suprà in syrupo de hysopo, & alibi diximus, semper simplicia cuiuscũq; Authoris in suis cõpositionibus dũtaxat, omnibus àliis sunt præferẽda. Vt etiã exẽpli gratia: pro cõpositionibus filii Mesuæ, in quibus recipitur eupatoriũ, cõtra aliquorũ iuniorũ opiniones, nõ est accipiẽdum eupatoriũ Dioscoridis, sed eupatorium quod scribit ipse filius Mesuæ. Et similiter pro cõpositionibus Dioscoridis, Galeni, & cæterorũ antiquorũ, nõ est sumendũ eupatoriũ filii Mesuæ, seu Auicẽnæ, sed suũ eupatoriũ, scilicet eupatoriũ ab ipsis descriptũ. Et sic de singulis. Eupatoriũ autẽ filii Mesuæ, licet sit notissimũ, pro illis tamẽ minus peritis adolescẽtioribus aromatariis, qui forsan assueti recipere suprascriptũ pseudo eupatoriũ, aquaticum nuncupatũ, nõ bene cognoscũt illud, breuiter declarabimus. Pluribus in locis nascitur. Folia fert similia cẽtaureæ minori, sicut dicit Author, sed sunt incisa vt serra. Ex vna radice plures eleuãtur surculi, in quorũ summitate sunt flores subcitrini, oblongi, in vmbella perpulchra cõpositi. Et vmbella ipsius est vt vmbella illius plantæ quæ vocatur barba Iouis, siue Iouis barba, quæ apud Diosc. Chrysocome dicitur, & vulgò etiã sticados citrinũ appellatur. Et flores istius eupatorii nõ citò marcescũt, sed diu perdurãt, nec cùm siccãtur amittunt colorẽ suum. Vnus & idẽ odor grauis est in herba, & in floribus. Tota planta amarissima est, & flos est melior pars ipsius plantæ &c. Succus ab ipsa planta excipitur, cùm est tenera, & exiccatur in sole, & vsui reseruatur &c. In defectu autem eupatorii, rectius ponitur absynthium, quàm aliud. *Barba Iouis.* *Chrysocome.* *Sticados citrinum.* *Eupatorij loco quid sumendum.*

De Bedegar, & Suchaha.

VAriæ atq; diuersæ sunt iuniorũ opiniones de Bedegar, & suchaha, quas curiosis lectoribus relinquẽtes, breuiter vt poterimus, quid de huiusmodi simplicibus sentimus, subscribere nõ pigebit. Clarũ quippe est, & patet cuicũq; legenti & consideranti capitula de Bedegar & de suchaha apud Serapionẽ, quòd eadẽ sunt quę apud Dioscoridẽ Acãtha leuce, & Acantha Arabica, id est spina alba, & spina Arabica. Et aduerte ne decipiaris in Dioscoride (vt nõnulli decepti sunt) intelligẽdo leucacanthã, id est albã spinã, pro acantha leuce, id est spina alba: quoniã differt altera ab altera, & separatim *Acantha leuce.* *Acantha Arabica.*

de vtraq; ipse Dioscorides capitula facit. Pro faciliori autem dictorum, scilicet bedegar, & suchaha declaratione, à posteriori incipiẽtes, scitote quòd suchaha, siue suchaha verissimè est planta illa quæ vulgo Carlina dicitur: quod etiã in synonymis filii Serapionis clarius percipitur, vbi legitur: Suchaha, id est herba parua, dulcis & spinosa, quæ extenditur super terrã, & facit capita grossa prope radicẽ, & exeunt ex ipsis capitibus flores sanguinei. Carlina huiusmodi autẽ notissima est. Et dicitur carlina (nescimus an fabulosè) à Carolo, siue Carlo Magno imperatore, cui tempore maximæ epidimiæ Pestis, pro salutari remedio, ab Angelo sancto (vt fertur) ostensa fuit. Vnde quamplurimi in Pestilẽtiali morbo vtuntur ea. Sed sciendũ, quòd duplex reperitur carlina. Vna videlicet, quæ nõ eleuatur à terra, sed producit caput magnũ, spinosum, terræ annexum, & folia quæ similiter sunt valde spinosa, circunquaq; super terrã expansa, & flos ipsius sanguinei coloris est &c. Et hoc est suchaha præfatum. Altera verò carlina, simillima est prædictæ, præterquàm quòd eleuatur à terra in stipitibus cubitalibus, plus & minus, secũdum locorum dispositiones, & facit plura capita, quæ sunt oblonga, & non ita magna. Prima autẽ rarissimè producit duo capita ex vna radice. Sed generaliter vnum magnũ spinosum (vt diximus) echino marino, seu echino castaneę perquàm simile. Radices vtriusq; etiã sunt simillimæ in omnibus, supple odore, sapore, lõgitudine, pollicari crassitudine &c. Excepto quòd radices illius quæ non eleuatur à terra, sunt albiores, scilicet ab extra, integræ & sanæ. Alterius autẽ radices, scilicet illius quæ producit stipites, & capita plura, sunt nigriores, acutioris saporis, & scissæ ab illa parte qua foliis & stipitibus cõiunguntur, in duas, aut tres, pluresve partes, scissuris magnis, ferè dimidii palmi, tanquam si studio aliquis eas gladio scidisset. Et hæc planta in nõnullis Italiæ locis, magis quàm altera, intelligitur pro carlina. Et hoc haud dubiè est bedeguar, siue bedegar, siue bedoar, & similia, vt in Auicenna & cæteris legitur. Quæquidẽ barbaræ voces vnum & idẽ significãt. Et quòd bedegar & suchaha sint eiusdem naturæ & proprietatis, nõ solùm per capitula Serapionis & Dioscoridis, & cæterorũ probatur, verũetiã & res ipsæ veritatẽ ostentãt. Nascũtur ambo mõtibus altis, & locis frigidis ac asperis. Copiosius tñ suchaha, quàm bedegard, sed asperioribus locis bedegard magis quàm suchaha, gaudet. Sæpius enim in vnomet colle vtrũq; reperit᷑, vt ꝓpriis manibus pluries in montibus

Carlina.

Carlina duplex.

tibus Rheatinis & aliis locis carpsim⁹. Radices tantũ in medico recipiũtur vsu. Et rationabiliter alterũ pro altero potest subministrari, cùm sint eiusdẽ naturæ &c. Prꝫterea sciẽdum, quòd non solùm carlina (quod suchaha Arabicè dicitur, quod est acantha Arabica) in carduorũ generibus caret caule: verumetiam & chamæleon albus, quem nonnulli ob id quia caule priuatur, falsò suspicauere suchaha esse. Sed in veritate in partibus Aragoniæ comperimus chamæleontem albũ non esse suchaha. Contigit enim iter agentibus nobis per Aragoniã, casu videre secus viam rem simillimam pineæ arborum, mediocri magnitudine, in terram iacentem, scilicet in medio vnius plantæ cardui. Eramus enim tres fratres pedestres, qui omnes à visione nouitatis rei ita decepti, ꝙ verè putantes esse fructũ pini, vnus ex nobis extendit manũ vt ipsum acciperet. Tũc illusionẽ visus, sensus tact⁹ nobis detexit: cũ nõ sensit duritiã quã in re ipsa putabamus. Quãuis asperitas eius non fuit abscõdita à tactu manus. Continuò autẽ curiosi voluim⁹ inuestigare quidnã esset illud, & inuenimus esse florẽ cuiusdam cardui in modũ pineæ formatum. Folia ipsius floris, siue calicis, aspera, & non sine aculeis quamuis paruis, erant. Absq; stipite radici insidebat. Folia plantæ super terrã expãsa circumcirca, quinque aut sex, albicãtia, non multa aculeorum asperitate obducta, plurib⁹ scissuris fibrata. Radicẽ verò ipsius licet ob sarculi carentiã, nõ integram, pro parte tamẽ effodimus. Quꝫ erat digitali crassitudine, nõ sine bono odore, dulcis, & optimi saporis, cũ aliqua astictione, intus alba, extra verò partim subuiridis, scilicet pars coniuncta foliis, & partim terrea, trahens ad albedinẽ &c. Prosequentes nos iter plures eiusdẽ generis vidimus plãtas. Colorẽ floris, ab intus supple, nõ vidimus, quoniã iã adhuc ipse flos nõ cœperat florere. Hinc in Diosc. Carduorũ genera cõsiderantes, reperimus descriptionẽ chamæleontis albi, quæ in omnibus optimè quadrabat. Eo etiam maximè, cũ inibi secundũ traditionẽ Hermolai legatur, ꝙ aliqui carduũ pineã vocãt &c. Hanc igitur plantã potius q̃ carlinã, credimus esse chamæleontem album. Item in confinibus dicti Regni Aragoniæ, versus Regnum Castellæ reperimus aliud cardui genus, quod copiosè ibi iuxta viarum semitas, & in triticeis cãpis nascitur. Quodquidẽ habet folia super terrã expãsa, similia foliis carlinæ. Caret caule omninò, & ꝓducit capita plura: taliter ordinatè cõposita. Videlicet vnũ magnũ caput, echino marino simile est in medio, ac ĩmediatè radici

Chamæleon albus.

Cardui, qui Corona fratrũ dicitur cõsideratio.

anne

annexum,& circuncirca ipſum octo,nouem, vel decem, & aliquando plura,pauciorave capitula,nucis iuglãdis & ampliori magnitudine ſic contigua, quòd vnum tangit aliud, omniáque terræ adhærentia &c. Et dum baculo effodiebamus ex ipſis plantã vnam,tranſeuntem quendam ruſticum interrogauimus,an ſciret nomen illius plantæ, Qui vulgari ſuo idiomate nomen indicans,idem eſt quod Latinè Corona fratrum. Quod nomen nobis viſum eſt non diſconueniens eſſe rei. Quia caput magnum ſtat tanquam pater, capitula verò tanquam filii eius,& fratres in modũ coronę ſtãt circundantes ipſum patrem &c.Demum effoſſa ex parte radix,baculi groſsitiem habẽs, tenera,alba,& cum quadã aſtrictione iucundi ſaporis erat. Quid autem ſit apud Dioſcoridem,& cæteros,tam antiquiores quàm iuniores Authores, adhuc incompertũ habemus. Alias etiamnũ plantas ex aculeatis,carentes caule ſcimus,non tamen ſunt carlinæ ſpecies de quibus quidem non eſt neceſſe impræſentiarum habere ſermonem. Hæc quidem ſatis pro bedegar,& ſuchaha declaratione. Caueant igitur aromatarii,à vaniloquiis plurimorum iuniorum de hiſce ſimplicibus.

De ſucci Apÿ,& Endiuiæ quantitate ſufficienti.

ALiàs quippe ſuprà diffusè & clarè,de partiũ cõueniẽtia & ſufficientia,& ſimilibus pertractauimus. Hic autem tum quia clauſula iſtius circũloquutionis nõ manet in ſua rectitudine,tum etiã quia nonnulli iuniores varias ſcripſere declarationes & interpretatiões,ſuper huiuſmodi clauſula,viſum eſt nobis ſilentio ipſam non præterire. Certè ipſa circunloquutio per impreſsiones non eſt in ſuo eſſe recto, vt aliqua exẽplaria vetuſtiſsima de hoc nobis teſtimonium perhibent,quæ ſic rectius habent: Et cum zucchari ℔.iiij. & ſucci apii,& endiuiæ quãtitate ſufficiẽti,fiat ſyrupus. Quãtitas autem ſufficiens hoc in loco dupliciter eſt intelligẽda. Primò,vt ſit inter ipſos ſuccos æqualitas,ſcilicet quòd ſucci apii,& endiuiæ ſint partes æquales,ſcilicet quòd non plus de vno,quàm de altero ponatur &c. Secundò,vt ſit ſufficiẽs & competens pars ſuccorum ex proportione ad zuccharũ: & tali modo,licet poteſt ſumi regula ex ſyrupo de fumo terræ,ſcilicet quòd ſucci ambo pro vno ſumpti,& zuccharum, ſint æquali librata pondere: tamen non in omnibus aliis hic modus eſt obſeruandus. Quia illarum cõpoſitionũ,quę nõ recipiunt decoctionẽ ſeu infuſionem rerũ ex aqua,vel altero liquore,ſed ſolos ſuccos,ſucci non ſunt accipiendi æquali

pondere seu mensura cũ zucchiaro aut melle: sed debent esse in duplo, vel saltem in proportione sesquialtera, scilicet ꝙ pro qualibet parte zucchari, vel mellis: vel similis succi, vel succorum in vnum & pro vno (vt dictum est) copulatorum pars vna cũ dimidia ad minus sumi debet. Quoniam vtplurimùm talibus modis vtitur Author in suis cõpositionibus Hic autem & in syrupo de fumo terræ, & similibus quia decoctio rerum excusat partem succorum, idcirco ponendi sunt succi æquali pondere ad zuccharum.

Proportio sesqui altera quæ.

Syrupus de Epithymo &c. CXC.



IN PRAESENTI descriptione plurimę impressiones mendosè habent, passularum enucleatarum ʒ.iiij. Imprudentia enim librariorũ posita est ibi drachma, pro vncia. Lege igitur rectius ℥.iiij. Item cunctæ impressiones, necnon & quædam pauca exemplaria minus correcta mendosissimè habent hîc: Recipe epithymi boni hortensis &c. Nã (exceptis duobus) cuncta exẽplaria, quæ vidimùs, sic rectius habent: Recipe epithymi boni Cretẽsis. De quo mox in declaratione epithymi dicemus. Præterea animaduertẽdum ꝙ licet in præsenti & sequẽti, & aliis pluribus syrupis (vt etiã suprà retulimus) non sit specificatè descripta decoctio rerũ: veruntamen rationabiliter & necessariò debet fieri, gradatim, & secundum artem. Quia quamuis epithymum, & aliqui myrobalanorum sint primitus descripti tamen in decoctione vltimum locum tenere debent, quoniã non patiuntur multã decoctionem. Et econtrà, aliqua quæ in fine describũtur, vt pruna &c. Item nonnullæ ex impressionibus mendosis, minus correctè habent in præsenti descriptione: zucchari ℔.iiij. rectius legito ℔.iij.

De Epithymo.

QVantò magis legimus de epithymo apud Authores, tãtò magis mens nostra vexatur, & confusionem maximam inuenimus. Sed omissis pro parte ipsorũ lectionibus ne prolixitas minùs nobis necessaria carpatur, vnde quilibet per se quærat, si illis habet opus, necessarias tantummodo authoritates pro rei veritate cognoscenda (vt potuimus) in nostro libello constrinximus. Phantasticentur igitur iuniores, machinentur, fabricéntque suo modo vaniloquia: quòd secundum veritatem epithymum non est aliud quàm illud capillamentum inuolucrum (si ita dici libet

Capillamẽtũ thymi.

bet) quod supra thymũ nascitur. Sicut etiam nascitur super plures alias herbas & plantas, vt super genistas, super ozimũ super linũ, & similia. Quamuis illud capillamentũ quod oritur circa vel supra linũ, particulari nomine vocetur cuscuta: est tamẽ huiusmodi generum, de quo alibi. Tantummodo capillamentum quod supra thymum procreatur, præcisè & antonomasticè, rectéq; epithymum vocari cẽsemus, ab epi, quod dicitur supra: & thymum, id est supra thymũ. Et quod supra ozimum, epiozimum, & similia. Et licet à quibusdam vocetur flos thymi, & ab aliis inuolucrum, & palliolum. &c. non tamen per hoc, quia sunt diuersa nomina, diuersas putemus Authorum intentiones, atque diuersa simplicia &c. Quoniam si rectè perceperimus ipsorum scripta, vnum & idem erit epithymũ apud Dioscoridẽ, quod apud filium Mesuæ, & apud Plinium & cæteros Authores. Certissimè (vt cõiectamus) à paucis verus sensus verborũ Dioscoridis de epithymo percipitur. Nam cùm ipse Dioscorides dicat, capitulo de epithymo: Flos est è thymo, satureiæ similis. Nõ p hoc intelligit epithymum, scilicet capillamentum thymi, esse simile herbæ satureiæ: sed asserit illud dictũ capillamentũ thymi esse simile capillamento satureiæ, scilicet thymbrę. Quia etiam & supra thymbram generatur huiusmodi capillamentum, sicuti supra thymum. Quod capillamentum thymbrę, à Paulo Aegineta epithymbrum vocatur. Tanquàm si Dioscorides diceret: Epithymum est simile epithymbro &c. Et quod epithymbrum sit simile epithymo, & in qualitate, & virtute, licet debilius operetur. Ait Paulus 4. cap. libri septimi, Epithymbrum (quod thymbræ supernascitur) epithymo similiter euacuat, sed imbecillius est. Cùm igitur dixit, Quod thymbræ supernascitur: intellexit capillamentum, & non flores. Flores enim naturaliter veriùs dicuntur in planta nasci, capillamentum autem supra plantam. Prætereà verbi gratia: Dato quòd epithymum Dioscoridis, & cæterorum, sit aliud ab epithymo filii Mesuæ (quod non credimus) non obstãte etiam quod Plinius ponat duo epithymi genera, quoniam ipse Plinius à diuersis Authoribus accipiẽs, diuersa putauit simplicia, vel forsan epithymbrum pro epithymo intellexit. Filius autem Mesuæ clarè, apertéque de nostro vsuali epithymo loquitur, in suo capitulo de epithymo. Ad quid ergo in eius cõpositionibus volumus recurrere ad alienorum simplicia, cùm habemus sua? Vnde nullus dubitet in hoc nostro epithymo, quòd verissimè est illud quod scribitur à nostro

Cuscuta est de genere epithymorum.

Thymbra.

Epithymbrum.

ſtro Authore. Et in præſenti ſyrupo, aliisq; cōpoſitionibus ſuis, ſuo epithymo debemus vti. Sed nota, ꝙ non ſolū ſecūdum ipſum Authorem noſtrum præfertur Cretenſe epithymū, epithymo aliarū regionū verumetiā & Serapio, & Auicenna, & alii plures, illud idē teſtantur. Quam ob rem ipſe Author noſter ſpecificauit in præſenti deſcriptione epithymū Cretenſe eſſe ſumendū, & non hortenſe, vt mendosè per omnes excuſiones legitur. Quod mendū nōnullis tribuit errandi anſam: quoniam non defuêre qui declarauerunt pro epithymo hortenſi, intelligendū eſſe capillamentū baſiliconis, id eſt ozimi: quodquidem reprobatur ab authoribus, & peritis viris: & rectius non epithymum, ſed epiozimū (vt diximus) quod ſupra ozimū naſcitur nuncupandū eſt: ſicut epithymbrū, quod ſupra thymbram &c. Etiā nonnulli dixerūt & peius: hortenſe ideò poſitū eſſe ab Authore, quia minùs vigoroſum. Ergo Author imbecillius & minùs bonum epithymū elegit pro iſto ſyrupo? Abſit. Etenim ignorātes errorem hallucinati ſunt Doctor igitur noſter quærit hîc epithymū Cretenſe, tanquam melius, & electius &c. Sed ſi quis carebit illo, loco eius noſtrū epithymū ſubminiſter. Si autē neutrū habuerit, epithymbrū ponat: ꝙ ſi nec epithymbrū affuerit ſubſtituat flores thymi, vel flores thymbræ, vel ſaltem ſolia alterius. Pandectarius autem, & Platearius dicūt, ꝙ loco epithymi ponitur cuſcuta: attamen ſi bene, neſcimus. Collegimus præterea aliquando & ſuper roſmarinū coronariū capillamentū ſimile epithymo: quod epiroſmarinum, ſeu epilibanotum poteſt appellari quódque in defectu epithymi compenſare melius quàm cuſcutam eſſe putamus.

Epiozimū.

Thymi flores epithymbrum ſupplent.

Epiroſmarinum.

Epilibanotum.

Syrupus de Sticados &c. CXCI.



HABET Author noſter in cura de ægritudinibus neruorū, Authoritate Iudæi alium ſyrupū de ſticados in multis ſpeciebus huic cōformē. Sed eo in loco vbi in præſenti deſcriptione habet calamentū, & origanum, ibi habet Zinian. Quod Zinian paulò ſuperiùs in eadē cura authoritate Dioſcoridis in multis operationibus commendauerat. At verò quid ſit ziniā, ſatemur nos ignorare. Nonnulli ex iunioribus autē interpretati ſunt eſſe chamæpityn, id eſt iuan, quæ & aiuga dicitur: tamen hoc nobis non conſtat. Nihil enim habet Dioſcorides in capitulo, de chamæpity, ipſorum quæ authoritate ipſius Dioſcoridis, de Zinian ab Authore noſt

Zinian cōſideratio.

nostro scribuntur. Ex quo patet, quòd zinian non est chamæpytis Dioscoridis. Præterea percurrimus in Dioscoride omnia capitula in quibus neruorum remedia, & curationes notantur: in nullo penitus legimus quæ de zinian ab Authore nostro dicuntur. Vnde necessariò sequitur, quòd vel interpres, vel ipse Author, attribuit Dioscoridi quod erat alterius authoris: vel (vt aliàs diximus) plura alia opera extabant apud antiquiores, & Dioscoridis, & Galeni, & aliorum, quibus nos caremus. Et de facto erant. Quia legitur in Collectaneis Sudæ, quòd Dioscorides scripsit medicinales 24. valdè celebres libros, ex quibus tantummodo hæc paucula de simplici medicina fragmenta adhuc extant. Igitur non admiremur in allegationibus Doctorum, si fortè non reperiantur quæ alicuius authoris non specificato libro ab ipsis attestata sunt. Item sciendum quòd nonnulli Apothecarii parant præsentem syrupum dupliciter. Vno modo, videlicet cum speciebus in panno, vt præcipit Author, quem vocant syrupum de sticados completum. Altero verò modo sine ipsis speciebus, quem syrupum de sticados incompletum nominant. Sed qua authoritate, sine dictis speciebus paratur hic syrupus, ignoramus. Nam filius Mesuæ præcipit vt fiat cum speciebus, nec sine ipsis scribit posse fieri. Qui autem aliter velit facere, faciat. Hoc tamen sciat, quòd de mente istius Authoris non est, vt fiat sine speciebus.

De Sticados.

STœchas, dos: vel stichas, dis, Grecè & Latinè dicitur. Arabicè autẽ, vt in Serapione, Astochodos, siue secundũ Pandectarium, Astochodes, vel Ascukodos. Indeclinabiliter verò stichados, siue absque aspiratione (vt vulgus tenet) sticados nuncupatur. Secundũ Dioscoridem, ab insula Galliæ Massiliensis, eiusdem nominis, vbi maximè exuberat denominari cœpit. Attamen in Galliis & in Hispaniis, atq; in Italia copiosissimè nascitur. Herba ipsa notissima est. Sed Author noster, vel quia forsan medici sui temporis experti fuerunt illud Arabiæ sticados: vel quia ob maximam itineris distantiam carebant sticados præfatæ insulæ & recentius & cōmodius quasi præ manibus habebant illud, sticados Arabicum commendant. Veruntamen sciendum quòd cũ essemus annis elapsis in Lusitania, & ꝓpriè in Olysipone, vel Vlysipone, quæ ciuitas hodie corrupto vocabulo Vlis bona dicitur, in nostro cōuẽtu Frãciscano, nos vidim⁹ sticados Arabicũ virens in horticello Infimariæ, Quod vocabant fratres eiusd

eiusdem conuentus, patria eorum lingua: Romiero de los moros, quod Latinè sonat, Rosmarinū Mauritanorū. Nā (vt habuimus ab eis) ex Arabiæ partibus cum mercimoniis aromatum ibi transuectum fuerat. Fructicosior planta est, quàm nostrū sticados. Etenim in spica, siue flore, in stipitibus, in colore foliorū & florū, in amaritudine & forma plantæ ad vnguē conuenit cum nostrate sticados: erat enim tunc cum flore. Odoratius enim nostro nobis visum est illud. Et spicæ siue flores ipsius sunt aliquantulum minores. Necnon & folia ipsius, quanuis non excedant magnitudinē foliorum nostratis sticados: tamen ex vtroq; latere sunt incisa vt serra, sed leuibus quidē, & non cuspiditatis incisuris. Pro certo enim tenemus illud esse sticados Arabicū. Sed quia caremus eo, licet nobis, loco eius, vti nostrate. Si autem quispiam habuerit illud, optimam rem habebit, pro pręsentis syrupi confectione. Quoniam certè iudicio plurimorum est melius quàm nostrū sticados. Et ne putet quis nos cōposuisse mendacia, exportauimus aliquid parum siccum de planta eius, cum foliis & floribus, ad ostendendum aliis, quod quidē adhuc est apud nos in testimonium. Melior pars sticados, est spica florida: in defectu tamē spicæ, foliis possumus vti. Præterea sciendum, ꝙ præter hæc duo præfata sticados genera, est & aliud, quod iuniores & vulgares vocant sticados citrinū, & barbā Iouis, siue Iouis barbā. Quod propriè est Dioscoridis chrysocome. Sed hæc planta (vt putamus) nō est numeranda in generibus sticados, neq; pro sticados quis vtatur ea, quia in veritate non est sticados, nec species eius.

Sticados Arabici loco quid sumendum.

De Alchilil

PRo Alchilil hoc in loco nō potest intelligi nisi flos rosmarini, & de hoc iam dictum est suprà.

Sermo in Mellicrato condito &c. CXCII.



MELLICRATVM simpliciter (vt Author ipse in litera apertè declarat) nil aliud est, quàm syrupus confectus ex melle & vino tantum. Si autem ipsi syrupo addātur aliquę species, vocatur Mellicratum conditum. Quāuis (vt ipse Author etiā scribit) sint nōnulli, qui vtrunq;, scilicet cōditum & nō conditum, vocēt vtroq; nomine. Et modi eorum sunt diuersi, vt in sequētibus clarè patet. Hinc iuuamenta primi, & immediatè ipsum primum modum subscribit, dicens: Recipe vini antiqui boni &c. In cuius calce est vnus

Mellicratū conditum.

error per impreſsiones nõ paruus:videlicet,vbi legitur:Muſci ℥.iij.Cuncta etenim exemplaria, ſic rectius habent:Muſci ℥.vnius tertia. Paucis tamen duntaxat exceptis, quæ habent:muſci ℈.j.quod idẽ eſt quod tertia pars drachmæ.Huiuſmodi etenim errores(vt aliàs diximus)non eſt multũ neceſſe annotare:quia ſumus certi quòd aromatariorũ nullus poneret in præſenti ſyrupo tres muſci drachmas. Imò coniectando de errore, potius inclinaret animum ad interpretandum tria grana, quàm tertiam partem vnius drachmæ. Vt veritas autẽ ſtet in loco ſuo, nunquam ſanè pigebit nos adamuſsim omnia fideliſsimè deſcribere.

De ſpeciebus in huiuſmodi ſyrupis ponendis.

EX præſenti nanq; primo modo ſumitur regula ponẽdi ſpecies aromaticas in huiuſmodi & ſimilibus ſyrupis: ſed clarius habetur apud filiũ Serapionis,& Auicen.in conſimilibus cõpoſitionibus : quia ipſæ ſpecies ſunt triturandæ trituratione groſſa,præter crocum,quod nõ eſt triturandũ. Et muſcus non eſt ponẽdus in decoctione cum reliquis ſpeciebus:quia(vt ſuprà diximus)muſcus,ambra,& ſimilia,aromatizandi gratia in fine ponẽda ſunt:vnde & Author nouiſſimè deſcripſit ipſum poſt colationẽ ſyrupi. Veruntamẽ poteſt poni cum bambace,ſub cuſpide colatorij, eo modo vt ſuprà notatum eſt:vel poſt colationẽ ponatur &c. Huiuſmodi enim cõpoſitio apud filium Serap.intitulatur : Operatio candicon,ad illũ cuius ſtomachus eſt frigidus &c. Apud Auicennam autem vocatur Conditum:ſiue,ſecundum Belluneñſem,Chandicum conueniens ad frigus ſtomachi &c.

Modus condìti de citro &c. CXCIII.



CVM dixit Author, Modus conditi de citro: ſubintellexit mellicrati:tanquã ſi diceret:Modus mellicrati conditi de citro.Et licet ipſe Author in iſtamet diſtinctiõe habeat duos alios ſyrupos ex citri cognominatione:præſentem tamen & ſequentem,ob id quia vinum recipiunt,ſub nomine mellicrati deſcripſit eos.Et animaduerte ne decipiaris,intelligendo conditum de citro,& citrũ conditum vnũ & idem eſſe,quia multũ differũt inter ſe. Nam citrũ condîtum intelligitur in eo quod accipitur ipſum propriè,& proiicitur decoctio eius.In iſto autẽ & ſequẽti conditis de citro, econtrà accipitur decoctio citri & aliarũ rerum, rebus ipſis poſt coctionẽ, & colationẽ,vnà cum citro abiectis. Quia iſti ſunt ſyrupi

Condîtũ de citro, & citrum cõdîtũ,differũt.

ſyrupi potabiles, & non confectiones comeſtibiles: vt etiam in litera probatur, cùm in fine legitur: Et bibatur impermiſtum. Prætereà quod dicit Author in præſenti deſcriptione, ſcilicet: ſi autē recens illud propinabitur, ſufficit parua in eo decoctio. Hoc cõſimiliter eſt intelligendũ in omnibus ſyrupis: Hoc eſt. Si recētes propinãtur, non multùm ſunt decoquendi &c. Itē vbi dicit: Et accipe adhuc de ſpeciebus quas diximus ſuperiùs: ſubintellige in ſermone mellicrati conditi &c. Demum ſciendũ ꝙ per impreſſos libros ſunt in pręſenti deſcriptione duo menda. Primũ, videlicet, vbi legitur: Cytoniorum ℨ.ij. Et in aliis: Cytoniorũ ℥.ij. Vtrunq; enim eſt ſalſum. Antiqui nēpe codices vniformiter ferè habēt apertè, & clarè: Cytoniorũ numero iij. & nõnulli clariùs ſic: Cytoniorũ numero tria. Et ſic eſt verũ. Aliud mendũ eſt, vbi legitur: Aquę roſatę ℔ ij. lege rectius ℔. j. vt pręfata exēplaria habēt. Nam ſi eſſent ℔. ij. cõcluſiſſet eas Author in immediatè ſuperiori ana, ſic: Mellis deſpumati, zucchari tabarzet, & aquę roſatę, ana ℔. ij. Ad maiorē quoq; probationē, vide apud filium Serapionis in 7. quòd in ſimili cõpoſitione (quæ videlicet inſcribitur: Syrupus alius qui confortat ſtomachũ &c.) habet aquæ roſatæ ℔. j. & cytonia numero deſcripta. Ergo &c. Poma odorifera abſolutè deſcripta, apia intelliguntur.

Conditum aliud de Citro &c. CXCIIII.

IN hoc ſecundo mellicrato condito de citro ſunt quatuor emendanda per impreſsiones. Primum vbi legitur: Recipe corticũ citri ℥. vij. lege ℥. vj. Secũdum, vbi legitur: Bugloſſæ ℥. j. s. In alio mentæ ſiccæ, marmacur ℥. s. Caſſetur illud, videlicet: In alio mentæ ſiccæ. Et lege ſimpliciter: Bugloſſæ ℥. j. s. marmacur ℥. s. Tertium, vbi legitur: Garyophyllorum aur. ij. lege verius, aur. j. Quia ſic probauimus omnia hæc per antiqua exemplaria eſſe ſecundum veritatem. Quartum emendandum, eſt vna confuſa lectio, quæ licet non ſit in omnibus, tamen in nõnullis impreſsionibus habetur. Videlicet, vbi legitur: Croci ℨ. j. iiij. lege planius. Croci ℨ. vnius quarta. Hoc vltimũ annotauimus: quia ſcimus aliquos qui intelligebant illo modo, drachmã & quartam. Habēt etiamnum præſentem deſcriptionem, in paucis tamen differentē, filius Serapionis in 7. & Auicenna in v. Titulus deſcriptionis filij Serapionis eſt: Syrupus almuniati. Auicennæ autē: Syrupus Salmuniu.

Modus conditi de Buglossa &c. CXCV.



OC est mellicratum conditum de buglossa. Et licet non habeatur in vsu, tamen est optima cōpositio pro stomachi debilitate &c. Sed aduerte, ꝙ per impressiones, in hac descriptione mendose legitur: Setæ crudæ incisæ, nucis muscatæ &c. ana ℥.j.s. lege melius, ana ʒ.j.s. quoniam sic est fere in omnibus antiquis exēplaribus. Et certè magna quantitas est, ex quolibet ipsorū simplicium ℥.j.s. Et si non aliorū, saltem croci est maxima quantitas. Præterea probatur etiā hoc mendū ex superiori ana, quod est similiter ℥ j.s. Etenim Author non fecisset duo ana similia vnum post aliud, sed vnico ana conclusisset & cytonia, & poma, & illa simplicia sequentia. Igitur rectius illorum simplicium, ana ʒ.j.s. Aduerte etiā quòd Luminare Maius, secundū omnes ipsius impressiones habet, alselengemisch ʒ.j. Sed hic error, vel si ipsi authori, vel si librarijs sit imputandus, nescimus. Rectius lege ℥.j. vt est in cæteris libris, tam impressis, quàm manu scriptis.

De Cytoniorum generibus.

HAbet nanq; Author in præsenti descriptione tria cytoniorum genera. In Romano autem solo, non nisi duo nascuntur. Et hæc quidem nota sunt, quæ iam declarauimus suprà. Vnde sciendum, quòd teste Plinio cap.xj. libri xv. cytoniorum plura sunt genera : ex quo sequitur, quod reperitur & tertium genus. Et verè reperitur. Quoniā scimus huiusmodi tertij generis arbuscularum magnam copiam, intra Italiam sponte nasci in sepibus, & præsertim in montibus Alpium Mutinæ, & Bononiæ. Et hoc quidē tertium genus est minus, & syluestri⁹ alijs, tam in planta quàm in pomis. Quæ poma, scilicet cytonia huius tertij generis, quanuis sint minora, tamen odore gratissima sunt, & sunt valde acetosa. Et hæc quidē denotantur à præfato Plinio, cùm dicit: Sunt præterea parua syluestria à strutheis, odoratissima, in sepibus nascentia &c. Ex his etenim præcipit Author in sequētibus conditis de cytonijs, scilicet in miuis, parari succum, dicens: Recipe succi cytoniorum acetosorū &c. Aliqui autē, qui duo genera tantùm cytoniorū faciunt: hi nempe de notioribus & domesticis intelligunt. Et de ipsis intelligendū est semper, quando non specificatè scribuntur. Animaduertendum autē quòd cytoniorum genera varijs appellātur nominibus: vt sunt cytonia, siue more Græcorū cydonia, coto-

nea,

nea, struthea, chrysomela (quasi mala aurea, non obstante, quod mala aurea etiam in citriorum generibus intelligantur) mala cotonea, mala cytonia, seu poma cotonea, & pyra cotonea &c. Quæ quidem omnia, omnibus generibus, largo modo possunt dici equiuoca, siue communia: quanuis aliqua ipsorum sint aliquibus particularia, & vniuoca. Chrysomela.

De generibus Pomorum.

POmorum genera secundum omnes authores, penè innumera sunt. Quoniam hoc nomen, scilicet pomum, in fructibus, est tanquam genus generalissimum, quod continet in se plura alia genera non generalissima. Quia vniuersaliter, siue largo modo, omnes fructus qui non habent corticem durum ab extrà (sed illud quod estur videtur, vt in plurimis) ad hoc nomen, scilicet pomũ possunt reduci. Vt sunt ficus, dactyli, sorba, mespila, pyra, & similia. Sed strictè, illi fructus præsertim nuncupantur poma, in quibus orbitas quædam, scilicet rotunditas aliqualiter reperitur. Vt verbi gratia: dicuntur poma, omnia mala. vt sunt apia, maciana, & similia. Item malo granata, siue mala granata, id est mala punica, mala aurea, arantia dicta, & similia. Item mala cotonea, & præcoqua, & persica omnia, & alia multa. Magis strictè autem, poma intelliguntur ista quæ vulgari voce generaliter vocantur mella, siue mela, vel mila, quasi mala. Et de his intelligit Author in præsenti descriptione, sumi tria genera, scilicet dulcia, vt sunt apia, vel in defectu ipsorum, mala Decij, vel alia ex dulcibus. Acria, vt sunt syluestria, & similia. Et dulcacida, siue muza, id est illa quæ medium inter acrem & dulcem habent saporem, de quibus plures sunt species & differentiæ, & varijs nominibus, secundum diuersitates gentium & locorum appellantur. Et aduerte quòd in præsenti condito, sicut & in condito de citro, tam per cytonia quàm per poma, intelligitur caro, scilicet pulpa ipsorum, & non succus.

Modus operationis conditi de cytonis, & est Miua &c. CXCVI.



INCIPIT nunc Author scribere compositiones mellicrati conditi de cytonijs, quas etiã sub alio cognomine, miuas vocat. Miua autẽ secundum veram interpretationem, significat syrupum confectum ex succo cytoniorum, & vino, vel aceto, & melle, vel zuccharo. Sed quia recipit vinũ

& mel; rectè etiam dicitur mellicratũ conditum de cytoniis. Miua autem acetosa, quæ infrà describitur, non potest dici mellicratum, quia nõ recipit vinum. Et quanuis acetum fiat ex materia vini, tamẽ expressè est vino contrarium. Neq; illa quæ cõficitur cum zuccharo, debet nuncupari mellicratum. Habet etiamnũ Author in principio istius distinctionis syrupum simplicẽ de succo cytoniorũ, quiquidem neq; miua, neq; mellicratum dici potest, quia nec vinum, nec mel recipit. Item habet syrupum acetosum de cytoniis, qui, licet non possit vocari mellicratum, ob id quia nõ recipit vinum, nec mel, potest tamen appellari miua, quia recipit acetum. Vnde rectè potest nuncupari miua acetosa ex zuccharo sine speciebus, nõ obstãte quòd Author posuerit ipsum sub nomine syrupi: quia (vt in rob dicemus) omnes miuæ sub nomine syrupi cõputantur. Est præterea in præsenti descriptione per quasdam impressiones vnũ mendum, videlicet vbi in ipsis legitur: Ligni aloes, macis, ana ℥.j.s. lege rectè ʒ.j.s. Postremò sciendum quòd Author in pręsenti descriptione notauit regulam quantitatis mellis aut zucchari ponendi in miuis sequentibus, vt meliùs declarabimus in sequẽti simplici miua. Et similiter de speciebus est intelligendum, vt statim de ipsis dicemus. Sed non ignorandũ quòd quilibet aromatarius tenetur apud se habere miuã multipliciter præparatã, scilicet cum speciebus, & sine eis, & cum zuccharo, & cum melle &c. Similiter notãdum (vt in electuario granorũ myrti iam diximus) quòd quãdocunq; aliquo modò in aliqua cõpositione recipitur miua, si non specificatur de ipsa, puta de acetosa &c. semper de ista prima, & sine speciebus est intelligẽdũ. Si autem petitur miua aromatica, vel aromatizata, vt est in electuario granorũ myrti &c. tunc etiã ipsa prima miua est intelligẽda: sed cum speciebus, scilicet cum ipsis quæ in eius descriptione notantur. Quando autem sit conficienda cum melle, & quando cum zuccharo &c. Lege in supradicto electuario granorũ myrti. Cytonia acetosa iam declarata sunt: in ipsorum defectu autem, domestica sunt administranda.

Miuæ omnes sub nomine syrupi computantur.

Miua absolutè.

De speciebus Alephanginis, seu Alefanginæ.

LArgo modo omnes species aromaticæ possunt dici alephanginæ, siue sint ex radicibus, siue ex corticibus, siue ex cæteris partibus aromaticis plantarum, siue etiam ex aliena materia, vt muscus ex animali, & ambra &c. Sed specialiter illæ quæ ab Authoribus speciatim notãtur, vt in pręsenti miua, & in mellicrato, & in capitulo de aloe nostri Authoris,

cùm

cùm loquitur de eius rectificatione,& in emblicis conditis, & in pilulis alephanginis,& in galliis,& cæteris pluribus cõpositionibus huius antidotarii, & quæ sunt apud Bulchasim in ablutione aloes &c. Vnde animaduertendum quòd quando reperitur scriptum aliquo modo de ipsis non specificatè, sed verbi gratia,legitur: Condias cum speciebus alephanginæ,siue cum speciebus aromaticis &c. (frequenter enim reperiuntur huiusmodi circumloquutiones) tunc consideratis omnibus speciebus alephãginis,siue aromaticis, quæ autem conuenientiores iudicabuntur, illæ quidem tantummodo pro illa cõpositione administrandæ erunt, quia non omnes omnibus competunt. Pro qualibet autem miua,de istis quæ in præsenti prima miua speciatim ponũtur, semper erit inintelligendum:respectiuè tamen & pro rata accipiendo,scilicet quòd in maiori miuæ quantitate multiplicanda est etiã & quãtitas ipsarum specierum,& in minori minuenda cum desideramus ipsas, seu quamlibet ipsarum cum speciebus conficere,nisi de voluntate alicuius præcipientis medici,alia addantur, siue ex illis minuãtur, siue permutentur &c. Quia huiusmodi species rarò præcipiunt Authores administrari in compositis, sed frequenter dimittunt eas ad libitum medici & suscipiẽtis &c. Præterea sunt nonnulli neoterici sibiipsis sapientes, vt quidam Petrus Paulus Villanus Neapolitanus, qui composuit quendam (qui circunfertur) libellum intitulatum, Opus quibuslibet aromatariis necessarium, & ipsum imitantes, qui expressè contra textum Authoris, declarant species in syrupo de sticados, & in ista miua, quando fit cum melle, & similibus, non esse bulliendas, assignantes quasdam friuolas rationes, scilicet quòd mel est attractiuum, & cum tempore absque bullitione attrahit sibi virtutes specierum ligatarum in panno, & suspensarum in ipso, in asseruatorio vase post decoctionem, scilicet quòd stando ipsæ species ligatæ in panno multo tempore in syrupo seu miua &c. mel recipit virtutes specierum &c. Ergo secundum ipsos (etiam cõtra Authoris intentionem) huiusmodi syrupi non possunt propinari, nisi transacto multo tempore: quoniam si recentes propinabuntur, non habebunt virtutes specierum: quia licet mel sit attractiuum, non tamen citò & in instanti attrahit &c. O cæcitas magna. Cauete igitur ab his falsis declarationibus, imò verius deprauationibus: quoniam litera Authoris est clara, quòd ipsæ species debent bullire in decoctione &c.

Species omnes nõ omnibus, nec vni cõueniunt.

Species debent bullire in decoctione syruporum.

Confectio Miuæ simplicis &c. CXCVII.


T apparet in titulo ipsius hæc est descriptio simplicis miuæ. Porrò non solùm simplex, sed simplicissima intelligitur, si cõficitur cũ succo cytoniorũ, vino, & melle, aut zuccharo tãtùm absq; speciebus. Cum speciebus autẽ nõ potest vocari simpliciter simplex, sed vocatur Miua simplex cũ speciebus, siue miua simplex aromatica, non ratione simplicitatis, quã tunc nõ habet, sed ratione suæ inscriptionis, scilicet quia placuit Authori sic eã inscribere. Vnde largo modo omnes miuæ si nõ recipiũt species, possunt vocari simplices: si autem admittunt species, vocãtur aromaticæ, seu cõpositæ. Non obstãte quòd aliqua ipsarum sit magis vel minus simplex. Sed animaduertẽdũ, quòd est intẽtio Authoris, vt nulla miua conficiatur sine melle, aut zuccharo, cõtra illos qui dicunt præsentẽ miuã & sequentes esse simpliciter cõficiendas, scilicet absq; melle, vel zuccharo, ob id quia Author nõ specificauerit de ipso. Nam Author (vt aliàs diximus) loquitur cum peritis. Posuerat enim in primæ miuæ descriptione ordinẽ & regulã cõficiendi miuas, & tanquã principales ipsarũ partes, notauit in ipsa succum cytoniorũ, vinum, & mel. Vt illo modo, siue illa regula, & reliqua cõficiantur. Non igitur habuit necesse hîc & in sequẽtibus eadẽ repetere. Sed notatis succo, & vino, aut aceto, tanquã primis principiis, subticuit mellis pondus: tanquã si diceret, mel quod sufficit &c. Præterea qui bene ponderabit Authoris verba, reperiet præsentẽ miuã nõ absq; melle esse ab eo descriptã. Et cũ dixit: Et sunt qui loco mellis ponunt zuccharum: declarauit se priùs cum melle intellexisse ipsam esse cõficiendã. Et sic de aliis: quarũ vnaquæq; potest cõfici cũ zuccharo, si forte mel nõ placuerit, vel vbi oportet. Et omnes cum speciebus, & sine speciebus &c. Confirmat hoc etiã Author nouarũ additionũ in librũ ipsius filii Mesuæ scribẽs specificatè in ipsa additione, & ponẽs summã medicinarum excrescentẽ in vno: intelligẽdo ipsum pro melle, tanquàm si esset in ipsa descriptione speciatim positũ. Igitur ex proportione calculãdo, si in superiori miua sunt sex ℔. mellis, in xx. libris vini & succi cytoniorum, quia iam euanuit tertia ipsorũ pars inter decoquẽdum. In præsenti autẽ pro quinquaginta ℔. succi cytoniorũ, quæ ex centum post coctionẽ restant, & quadraginta ℔. vini, ponendæ sunt mellis ℔. xxvij. scilicet pro quibuscunque xx. ℔.

Miua nũlla cõficitur absq; mella, vel zuccharo.

succi

succi & vini prædictorum, ponuntur mellis despumati, vel zucchari ℔. sex, sicut in superiori miua, ex qua sumitur regula pro omnibus aliis. Sed nota, quòd vinum præsentis miuæ non coquitur prius cum succo cytoniorum, vt in prima miua, sed per se decocto succo cytoniorum vsque ad medietatem, atque clarificato, superponitur vinum, & mel, vel zuccharum: & sic totum despumatur, & coquitur vsque ad spissitudinem, vt in litera habetur &c. Aduerte etiamnum, quòd diximus xl. vini ℔. & non lx. quoniam ita est secũdum veritatem, ferè per cuncta exemplaria. Errore nempe librariorum per omnes impressiones transposita sunt, l, & x. Lege etiam de miua in electuario granorum myrti.

Confectio Miuæ acetosæ &c. CXCVIII.



SVNT etenim in præsenti parua descriptione duæ non paruæ mendæ per omnes impressiones. Prima (vt in suprascripta miua) vbi legitur: Accipe succi cytoniorũ acetosorum ℔. lx. lege rectius ℔. xl. Secunda autem, vbi legitur: Aceti boni & albi ℔. xx. lege verius, ℔. lxx. Omnes enim vetustiores codices planè habent ℔. lxx. & sic est verum. Prima igitur menda ex transpositione literarum processit. Secunda autem ex omissione, l. Præterea, vbi dicit Author: Et fiat sicut diximus: subaudi cum melle, aut zuccharo, & cum speciebus, & sine eis &c.

Confectio Miuæ alterius &c. CXCIX.



EST quoque & in ista descriptione per omnes impressiones vnus error. Videlicet, quòd vbi legitur: Accipe succi cytoniorum acetosorum ℔. lx. legendum est rectius ℔. lxx. vt cuncta exẽplaria habent. Sunt præterea nonnulli declarantes præsentem miuam posse fieri tribus modis, scilicet quòd potest tripliciter variari. Nos autẽ non solùm tribus, sed plusquã tredecim modis asseueramus posse cõfici secundum textũ, vt breuiter legi potest in sequẽtibus. Primò, cum 1
melle, aceto, & speciebus. Secundò, cum melle, & aceto, sine 2
speciebus. Tertiò, cũ zuccharo, aceto, & speciebus. Quartò, 3
cum zuccharo, & aceto, sine speciebus. Consimiliter quatuor 4
aliis modis potest fieri, loco aceti subministrãdo vinũ. Item præter dictos, pluribus aliis modis: videlicet, cum zuccharo, & melle simul: vel cum vino, & aceto simul: vtroque pro medietate sumpto, & cum speciebus, & sine speciebus. Item cum

omnibus quatuor præfatis, scilicet cum vino, aceto, & zuccharo simul; & cum speciebus, & absq; eis. Item diuersis aliis modis, ponendo plus de vno, quàm de altero, & variando species &c. potest confici ipsa miua. Et de consimili omnes aliæ miuæ & cæteræ compositiones, in quibus Authores nõ præcipiunt absolutè modum, sed dimittunt eas ad libitum cuiuscunque variari. Quapropter non ineptè in calce istius descriptionis subscripsimus: Aut vtroq;. Eo maximè, quòd in duobus exemplaribus vetustissimis legitur: Et hæc dicta, sint notata, pro omnibus consimilibus accidentibus.

Confectio Miuæ factæ ex succo fructuum &c. CC.

Mala montana.



Per mala montana quæ recipiũtur in præsenti descriptione, siue per poma montana, quæ leguntur in Rob primo de fructibus, intellige mala syluestria. Et pyra agrestia, sunt etiã syluestria. Et fit ista miua, vt aliæ, scilicet cum melle, vel zuccharo, & cum speciebus, & sine eis &c.

Sermo in Aceto squillitico &c. CCI.

Aceti squillitici dosis.



Clare & apertè scripsit Author præsentem sermonẽ pręparationis aceti squillitici, vsq; in finẽ. In fine autem vbi dicit: Et sumatur in potu ex eo, omni die, ieiuno parumper, donec deueniatur ad ℥.j.s. nonnulli declarant esse intelligendum, quòd quilibet potest sumere ex eo omni die parum, puta ʒ.j. pro qualibet die, & sic continuando vsque ad duodecim dies, accipiet in duodecim vicibus duodecim drachmas, quæ complent summam ℥.j.s. ab Authore notatam. Sed in rei veritate, intentio Authoris non est eiusmodi, quoniam ipse declarat, qualiter quis potest sumere omni die, ex eo parum (exempli gratia) hoc modo, scilicet prima die sumat minimam dosim, puta ʒ.s. Secunda die, fit dosis drachma integra. Tertia die ʒ.j.s. Quarta die, recipiat ʒ.ij. Et sic quotidie sumat ipsum augendo dosim, donec perueniatur ad ℥.j.s. scilicet quòd vltima (quæ erit maxima dosis) sit ℥.j.s. quæquidem dosis nõ est amplius augenda, sed sic (si opus fuerit) continuanda &c. Sunt etiamnũ & alii modi faciendi acetum squilliticũ, vt apud Paulũ Aeginetam in 7. & apud Dioscoridem, & Auicennã, & filium Serapionis, & Constantinũ Cæsarem, & Bulchasim, & alios plures Authores. Solummodo istum modum filii Mesuæ, communiter vbique operatur.

De

De Squilla.

SCilla siue(vt mauis)squilla nota est. Author enim noster in suo de Simplicibus, facit de ipsa capitulũ, in quo ponit notas cognoscẽdi bonam à mala, & modos assandi insinuat. In præsenti autem sermone descripsit modum siccandi laminas eius pro aceti squillitici præparatione &c. Succus autem à squilla, cum quo fit lohoc de squilla qualiter excipiatur, ab antiquioribus(vt sciamus)non describitur. Iuniores autẽ ex assatis in pasta squillis docent nos extrahere succum. Et hac de causa oportet ex assata squilla exprimere succum: quia ex cruda, propter nimiam sui viscositatem, minimè potest exprimi succus. Igitur accipiatur squilla, & nõ diuidatur per laminas (vt fit quando assatur ad alios vsus) sed integra, expoliata tamen tunicis siccis exterioribus dũtaxat inuoluatur pasta triticea, siue hordeacea, vel simili, & ponatur in clibano, vel furno, & post perfectam assationẽ, actu calida extrahatur è pasta, & pistetur, & exprimatur, & manabit succus abundanter. Sed nota quòd assatio squillæ non intelligitur vt cremetur, siue candicet vt carbo, sed ita debet assari sicut assatur cepe vt comedatur. Et ideo assatio eius fit in pasta, vt meliùs sua cõseruetur humiditas &c. Reperitur quandoque scriptum cepa squillæ, siue cepe muris, & idem est quod squilla. *Squilla cruda non dat succum.*

Modus Oximellis squillitici uirtuosi &c. CCII.



IDEM significat oxymel quod mel, & acetum syrupizatum. Et oxyzaccharon idem quod zuccharum, & acetum. Dicitur autẽ Oxymel squilliticum, ex aceto squillitico quod recipit. Et quamuis Author habeat in pręsenti antidotario duas alias sequentes descriptiones: tamen præsens prima descriptio, sicut aliis est simplicior, ita & vsitatior habetur. Ipsa nanque descriptio peritis viris est clara. Pro minùs sciolis autem, sciẽdum ꝙ vbi dicit Author: Coquatur, & despumetur, & perficiatur eius operatio, sicut diximus, in speciebus secaniabin. Intelligitur ꝙ dum coquitur, debet sæpe despumari. Nec multiplicetur spuma in ipso. Et ꝙ potest fieri ipsum oxymel forte, & leue, & mediocre, sicut declarauit in sermone de secaniabin, & in sermone de syrupo acetoso. Hoc excepto, scilicet quòd loco aceti simplicis, ponatur acetum scilliticum, id est squilliticum.

Modus oximellis ſquillitici de radicibus &c. CCIII.



OTEST hoc Oximel præſens vocari ſecaniabin ſquilliticũ de radicibus. Ex eo ꝙ in omnibus ſequitur modũ ipſius ſecaniabin de radicibus. Hoc ſolùm dempto, ſcilicet ꝙ loco aceti puri ſubminiſtratur acetum ſcilliticum.

Oxymel ſquilliticum deſcriptione Democriti &c. CCIIII.



VTHOR etiam ponit pręſentem deſcriptionem, authoritate Democriti, capitulo de Feſcera: variato tamen ordine, & in quibuſdam paucis duntaxat differentem: ſed impreſsi codices cum exemplaribus manu ſcriptis in quibuſdã non concordant quo ad deſcriptionem in dicto capitulo poſitam. Habent enim ipſi impreſsi codices leuiſticum, & ſeſeleos, quæ penitus in nullo exmplari inuenimus. In præſenti autem antidotarii deſcriptione, impreſsiones & exemplaria in omnibus & ſingulis conueniunt ad inuicem: ſed loco leuiſtici, quod eſt per impreſsiones, in deſcriptione capituli, habent cheiſim, quod idẽ eſt. Vnde poteſt dubitari, an deficiat per exemplaria in præfati capituli deſcriptione leuiſticum. Item & pro ſeſeleos, quod diximꝰ eſſe per omnes impreſſos libros, in dicta capituli deſcriptione, tam impreſsiones quã exemplaria concorditer habent alhaſce, quod non eſt idem quod ſeſeleos. Sed vnde hæc variatio, neſcimus. Forſan placuit ipſi Authori permutare ſeſeleos in alhaſce. Deſcriptionis autem capituli hoc eſt principium: Inquit idem (ſcilicet Democritꝰ, de quo ſuprà dixerat) Accipe ſucci eiꝰ (ſcilicet alfeſceræ, nam de ipſa habetur ſermo) ℥.v.&c. Et in fine dicit: fiat ſyrupus. Vnde deſcriptio capituli vocatur ſyrupus alfeſceræ, & deſcriptio antidotarii præſens, nũcupatur Oxymel ſquilliticũ. Ab aceto ſquillitico, quod hic Author poſuit in maiori quantitate, quã erat in deſcriptione capituli. Et hoc quare? Quia ſic placuit Authori. Vnde nec putamus errorẽ librariorum eſſe, quia nullum in hoc inuenimus deſcrepantem codicem. Inſuper animaduertendum, quòd in præſenti deſcriptione, ipſe Author ſpecificauit modũ faciendi decoctionem origãni, & cæterorum ſimplicium, quod quidẽ nõ fecit in capituli deſcriptione. Item notandum de ſucco alfeſcere, quòd ſemper vbi abſolutè legitur, de radice ipſius tantùm intelligitur, & non de foliis.

Alfeſceræ ſuccus abſolutè.

De

De Chesim, quod non est Cordumenum.

APertè probatur per præsentē descriptionē: cheisim nō esse cordumenum, cùm sit quod vtrūque hic ingrediatur. Contra quosdam asserentes esse vnum & idem. Nam secūdum veritatem cheisim, siue keisim est leuisticū, siue dicas libysticū, vel ligysticum, vt Manardus scribit, & Græci dicunt: siue Lugusticum, à Liguria dictum, vt Dioscorides testatur. Qui etiamnū dicit, q̄ Ligures vocant ipsum panaciā, siue panacē. Et hoc est verum, quòd incolæ Ianuenses siue Genuenses dicti, qui sunt veri Ligures, vsq. hodie verum ligusticū, panacem nominant, à similitudine sic vocatū: quoniam (vt Dioscorides Author est) viribus & figura panaci heracleotico non sit absimile. Veruntamē ipsi Ligures sub nomine leuistici, aliud diuersum simplex accipiunt, qđ nunquàm fuit ligusticū, nec species eius. Vnde qui desiderat habere verū ligusticum, apud ipsos panacē quærat. Diu etenim latuit: nūc autem cœpit apportari. Et (ni fallimur) in nostro viret horticello. Omnes enim notæ à Dioscoride descriptæ ei conueniunt, & semen est vt semen fœniculi, nigrius tamē, quod vt plurimum in medicinis recipitur, quamuis & radix ipsius sit valde vtilis ad plura. Venit etiam sub nomine ligustici, & vitex, scilicet agnus castus, vt in Dioscoride legitur. De cordumeno autem, lege in trochiscis de ligno aloës.

Ligustici cōsideratio.

Panax est Ligusticū.

Vitex.

Agnus castus.

Restat sermo noster &c. CCV.



HInc Author incipit secundam partem principalem huiusce distinctionis pertractantem de speciebus robub. Sed priùs declarabimus Rob significatum.

De Rob, & Robub.

EX omni enim succo (vt Author noster ait) & præcipuè pomorum & fructuū, per coctionē ignis, aut solis calefactionem, ad mellis spisitudinē redacto, rob efficitur. Et nil aliud secundum Arabes rob significat quàm (vt dictum est) succum cuiuscūque rei coctum, vel inspissatum vi ignis, vel solis calore, vsque ad duarum seu trium partiū consumptionem. Teste ipso Authore nostro in Rob myrtino, dicente: Et omnis quidem syrupus factus ex succis, si inspissetur, præter mel & zuccharum, vocatur rob. Dixit autem præter mel, & zuccharum: quia nec zuccharum vocatur rob: non obstante quòd zuccharum fiat ex succo quarundam cannarum, quia non est regula quæ non patiatur aliquam exception

ptionem. Ecipitur ergo zuccharũ & mel omne, à generib. rob. Et Auic. in quinto can. in principio de syrupis, & robub dicit. Et differẽtia quidẽ inter syrupos, & robub est, ꝙ robub sunt succi inspissati per se ipsos, & syrupi sunt decoctiones & succi inspissati cũ dulcedine. Et in rob de cytoniis &c. dicit: Ista omnia sunt sicut syrupi eorũ, nisi quia ipsi succi eorum inspissantur cum facilitate, absque dulcedine. Pro dulcedine autẽ his in locis, intellexit mel & zuccharũ, quia aliter esset falsum quod dicit, scilicet ꝙ succi inspissantur absque dulcedine: quoniã nullus succus dulcis per se põt inspissari absq; sua dulcedine, Imò dulciores in ipsa decoctiõe seu inspissatione efficiũtur ipsi succi, vt probatur per rob vini musti, & similia. Vnde pro dicta dulcedine, mel & zuccharũ intelligi debet. Quasi diceret ꝙ ipsi succi inspissant̃ absq; aliena dulcedine, scilicet mellis, aut zucchari, quæ nõ vocãtur absolutè rob. Mistũ autẽ mel, aut zuccharũ, cũ aliis succis syruporũ, & vnà cũ ipsis inspissatũ, nõ prohibet ipsos syrupos, siue succos nũcupari rob, vt probatur per filii Serap. Hali filii Abbas, & aliorũ descriptiones de rob. quæ recipiũt & mel & zuccharũ, & alia. Et sciendũ ꝙ omne rob potest vocari syrupus, sed nõ econtra. Quod probatur per Serapionis filiũ, capitulo de syrupis; vbi sub nomine syrupi descripsit rob citri. Et immediatè sub nomine rob, posuit aliã descriptionẽ, quæ incipit: Operatio alia rob citri bona &c. Quasi dicat, ꝙ de prima operatione ipsius rob, iã loquuti sumus, supple sub nomine syrupi. Vnde nõ ignorãdũ, ꝙ sub nomine syrupi, cõputant̃ omne iuleb, secaniabin, mellicratũ, miua, oxymel, oxyzaccharũ, rob, decoctiones, & alia plura: sed nõ ecõtrà. De iuleb, secaniabin, & mellicratũ est clarũ: de oxymelle autẽ iam dictũ est in oxymelle squillitico, ꝙ sub nomine syrupi ponit Author ipsum oximel in capitulo de alfescera. Et ꝙ decoctiones etiã veniãt sub nomine syrupi, probat̃ in septima distinctione, scilicet in decoctione fumi terræ: vbi in fine dicit Author: fiat syrupus sicut diximus. Et ꝙ miua vocet̃ etiã syrupus, potest probari per Rhasim in nono ad Almansorẽ, capitulo de debilitate stomachi: in quo describẽs miuã dicit: Miua autẽ hoc modo fit &c. in fine autẽ dicit. Deinde syrupus recõdatur &c. Coquitur autẽ succus, seu inspissatur vt per talẽ operationẽ diu cõseruetur in illo esse, in quo post dictã decoctionis seu inspissationis operationẽ reperitur. Qui quidẽ succ⁹ aliter non bene diu seruaretur. Pluralitatẽ enim succorũ inspissatorũ Arabes robub appellãt. Sed quãdo

Rob in quo differat a syrupo.

do ſimpliciter & abſolutè reperitur rob, per antonomaſiã intelligitur rob ex muſto vuæ. Quod aliter ſapa, muſtũ coctum, vinũ coctũ, carenum, paſſum, defrutum, & ſimpliciter coctum dicitur. Et apud Paulum Aeginetam, & Aëtium, hepſema, & ſiræon appellatur. Et licet aliqui faciant differentiam inter carenum, & muſtum cóctũ, attamen parum, quaſi nihil differunt inter ſe, & alterum pro altero poteſt ſumi. Carenum quidem eſt muſtum coctum, ſed habet minorem coctionem, ſcilicet quòd ex eo ſit conſumpta in igne medietas, ſeu pars tertia: vnde dicitur carenum, quaſi carens tertia parte. Sapa verò eſt ipſum muſtum magis decoctum, ſcilicet quòd poſt decoctionem ſupereſt tertia aut quarta pars ipſius crudi. Puſca autem licet coquatur, tamen aliud eſt à ſapa. Fit autẽ puſca pluribus modis, ſcilicet ex duabus aquæ partibus, & tribus vini, & coquitur ſecundum aliquos. Alii autem loco vini, acetum ſubſtituunt. Nonnulli verò ex ſecundario, ſcilicet deuterio vino (ſi vinum dici poteſt, de quo etiam Plinius dubitat) puſcam parant. Quod vinum ſecundarium, tribus paratur modis, vt ipſe Plinius decimo cap. quartidecimi libri teſtatur, his verbis: Decima parte aquæ addita, quæ muſti expreſſa ſit, & ita nocte & die madefactis vinaceis rurſúſque prelo ſubiectis. Alterũ quomodo Græci factitanêre: Tertia parte eius, quod expreſſum ſit, addita aquæ, expreſſóque decocto ad tertias partes. Tertium eſt fęcibus vini expreſſum, quod fęcatũ Cato appellat. Hæc ille. Ex ſecundo autem ſecundario dicto, ſcilicet ex eo quod fit ex tertia parte aquæ, credimus fieri veram puſcam. Dictum quidem ſecundarium vinum, à Græcis deuterion, ſiue deuteria appellatur. Et deuterion etiamnum apud ipſos (quod & chorion dicitur) teſte Paulo, eſt, quod latinè ſecundæ dicuntur, ſcilicet quæ vulgò ſecundina mulieris vocatur. Et propriè ſecundæ, ſeu ſecũda, eſt ille ſolliculus, ſiue illa pellicula, qua inuoluitur infans in vtero matris, Quę niſi infans ea veſtit⁹ (vt ita dicamus) exierit, ſtatim ſecundo loco infantẽ ſequitur. Vnde ſecundæ dictæ ſunt. Præterea, nuncupatur etiam dictum ſecundarium vinum Lora, ſiue Lorea. Et Romæ apud vulgares aquatũ, & aquatellum dicitur. Item, plurimi vocant puſcã quãdã commiſtionem aquæ & vini, vbi plus aquæ immiſcetur. Sed non eſt vera puſca. Neq; puſca (ſit quomodocunq; parata) poteſt vocari rob ſimpliciter, nec loco rob ea debemus vti, niſi per coctionẽ ita inſpiſſetur ꝙ ſit conſumpta tota aqua, & pars vini ſit ad ſpiſſitudinẽ mellis redacta.

Rob abſolutè.

Carenum.

Sapa.

Puſca.

Vinum ſecundarium quot modis paratur.

Secũdæ vel ſecundina mulieris.

Et

Et tunc necessitate cogente putamus loco rob posse poni.

Rob de Ribes &c. CCVI.



OBVB sequentium equidem omnes descriptiones sunt per se clarissimæ, paucis duntaxat exceptis, de quibus pro minus peritis aliqua subscribemus. Igitur in fine istius descriptionis, vbi dicit Author: Et scito quòd rob herbæ acetosæ est in virtute eius: subintelligitur etiamnum, quòd modus faciendi ipsum rob herbæ acetosæ, est sicut modus ipsius rob de ribes. Et secundum Rhasim, rob de ribes valet vt rob de acresta, sed parum plus operatur.

De Ribes.

RIbes, siue (secundum Stephanum) Ribesum, non est hoc arbustum, cuius fructu in Italia falsò pro vero ribes, omnes vtuntur pharmacopôlæ. Nam si Serapioni creditur, ribes est herba habẽs capreolos rubeos, & magna folia, betæ similia, quorum sapor est acetosus, cum aliqua dulcedine. Ex his ergo foliis, atq; capreolis, necnon & ex seminibus recentibus ipsius plantæ excipitur succus, ex quo rob de ribes, & similiter syrupus de ribes conficitur. Non obstante quòd à nostro Authore nõ scribatur talis syrupus, quia forsan vtebatur rob de ribes loco syrupi: vel sub nomine rob, syrupum ipsum intelligebat: quoniã (vt diximus) omne rob est syrupus. Et quòd syrupus ex ribes reperitur apud authores, lege Serapionem in capitulo de ribes, dicentem: Et modus syrupi eius est sicut modus syrupi de citro. Et quòd eo in loco non putes ipsum intellexisse de rob, in eodem capitulo superiùs & inferiùs particulariter de rob eius pertractat. Superiùs enim sic ait: Et rob eius confert cardiacis, & vomitui &c. Itẽ, Et in rob eius est dulcedo, & acetositas, sine stipticitate &c. Inferiùs autẽ authoritate Abemmeluai dicit: Et rob eius est sicut rob acetositatis citri, & acrestæ &c. Pluries nempe fratribus nostris mediantibus, è partibus Hierosolymitanis & Syriæ, delatum est nobis rob veri ribes, & quandoq; succum purificatum, aut syrupum factũ ex zuccharo & succo ipsius habuimus. Et licet ex fructu plantæ veri ribes exprimatur succus, vnde & Rhasis (teste Serapione) memorauit ribes inter fructus: tamẽ nõ per hoc debemus intelligere fructũ ribes, esse fructũ illius arbusti, quo (vt diximus) falsò pro ribes vtũtur aromatarii hodierni. Quod quidem arbustum (vt plures coniectant) à Galeno in septimo Miamyr, nuncupatur

cupatur Arciuua. Sic enim legitur: Quæ dicitur arciuua, in Ponto nascitur, planta est humilis, & fruticosa, folia habet similia memæcylo, fructum rubrum producit, & rotundum, gustu austerum, hanc vocant arciuuam. Hæc Galenus, secūdum vnam traductionem. Veruntamen secundum alias interpretationes, ad veritatem Græcorum codicū, nō arciuua, sed vrsi vua legitur. ἄρκτος enim Grӕcè, vrsus Latinè est. Vrsi vuam autem nonnulli potius opinantur esse Rhus Ponticum, quàm plantam ribes, vocatam. Et non mirum est, si Galenus dicat in Ponto nasci: quia quasi antonomasticè, semper rhus Ponticum ab eo scribitur magis laudatū &c. Rhus Ponticū enim (vt Paduę nobis ostensum fuit) habet folia memæcylo simillima, & fructum rotūdum, rubrum, austerum, ac in racemulis &c. propriè vt ipse Galenus scripsit, producit. Sed aduerte quòd rhus Ponticum differt à sumach, quod est rhus obsoniorum, de quo infrà. Attamen quia difficilius habetur rob veri ribes, melius nobis videtur esse, si loco ipsius cōpensetur, aut rob de succo acetosæ, aut rob de cornis, aut rob acetositatis citri, aut rob de acresta, aut rob de berberis, aut rob de granatis acetosis (quæ omnia & singula, secundum probos authores, valent sicut rob de ribes) quàm rob de fructu supradicto. Etiam in defectu omnium præfatorum si quis vti voluerit rob de vrsi vua prædicta (si tamen ipsa est) non malè agit. Quonim & ipse Galenus præcitato libro, ad eundem effectum, ad quem ordinauit rob, id est succum vrsi vuæ, ordinauit & succum cornorū. Nam ita descripsit: Vrsi vuæ ℔. sexdecim, aquæ pluuialis sextarij sexdecim. Coquito ad tertias, succóque expresso reponito. Aliud: Cornorū fructus ℔. sexdecim, aquæ pluuialis tantundem, facit similiter. Hæc ille. Ex quo, si rob cornorum valet sicut rob de ribes, & rob vrsi vuæ valet sicut rob de cornis: ergo rob vrsi vuę valet sicut rob de ribes. Etiam loco veri ribes, in carentia omnium prędictorum, potest compensari succus siue rob fructus istius vulgaris arbusti dicti ribes, tam pro rob, quàm pro syrupo. Quoniam (saluo semper meliori iudicio) nos putamus istum fructum non elongari à virtute cornorū, & berberorum, & cæterorum supradictorum fructuum. Quid autem propriè sit ipse fructus, adhuc nos latet. Sciendum quoque quòd in quibusdam Italiæ locis, vt in Aprutio, arborem berberorum, vuam vrsi nominant. Tamen ipsi (vt credimus) decipiuntur: quoniam arbor berberorum Græcis est oxyacantha, de qua separatim capitulum faciunt, cuius

Arciuua.

Rob de ribes supplentia.

fructus est acetosus, & non austerus, vt est fructus vrsi vua. Et similiter fructus arbusti præfati vocati ribes, est acetosu ex quo probatur neutrum ipsorum esse vrsi vuam.

Rob de Acresta &c. CCVII.



ECVNDVM Serapionem capitulo de Ribes, præsens Rob valet sicut rob de Ribes, vnd potest poni alterum pro altero.

Rob de Cornis &c. CCVIII.

Rob de Berberis &c. CCIX.

Rob de Sumach &c. CCX.

Rob de Moris de scemi &c. CCXI

Rob de Cytonijs &c CCXII.

Rob de Pomis &c. CCXIII.

Rob de Pyris &c. CCXIIII.

Rob de Prunis &c. CCXV.

Rob de granatis acetosis &c. CCXVI.

Rob de Persicis &c. CCXVII.

Rob de Acetositate citri &c. CCXVIII.



N istis nempe descriptionibus pauca sunt declaranda.

De Cornis.

COrnus arbor notissima. Theophrastus duodecimo capitulo, tertij libri de historia plantarum, ponit masculum & fœminam cornum. Tam secundæ, quàm quartæ declinationis reperitur pro arbore. Rectius igitur hic legẽdum est: Rob de cornis: siue rob cornorum, tanquam ex fructu, quod vocatur cornũ. Non autẽ de cornibus, tanquam ex arboribus, seu ex mẽbris animaliũ, quod absurdum est dicere. Hoc cornu quidẽ, & hic cornus quartæ declinationis, etiam & hoc cornum secundæ, in animalibus sunt, nec est de ipsis hoc in loco agendum.

De Berberis.

BErberi sunt notissimi, à Græcis quidem ipsorũ arbor, oxyacantha, scilicet acuta spina, siue acetosa spina vocatur: vt patet in capitulorũ Dioscor. & Serap. concordatione. Nonnunquã reperitur scriptũ magis barbarè, Amberberis, siue

siue Amiberberis, siue Amyrberberis, siue Emiberberis, & similia, & idem est.

De Sumach.

SVmach, siue sumachium, à Dioscoride & Græcis alijs, Rhus obsoniorum dicitur, ex eo, quòd antiqui ad obsonia vtebantur ipso, salis vice. Inter arbusta connumeratur, quoniam non multùm arborescit. Folia fert folijs sorbi simillima. Semen autẽ racematim producit, quòd plurimùm medicinis expetitur. Et huiusmodi planta non est ignota: quoniam coriarij ex frequẽti vsu ipsam vulgarem faciũt. Est & aliud rhus Põticum cognominatum, à Galeno 7. de medicamentorum cõpositione secundum locos, plurimis pharmacis maximè commendatum: ad cuius differentiã, supradictum rhus obsoniorum inscribitur. Aliquãdo ipse Galenus hoc rhus Ponticum (vt nonnulli coniectauerunt) vrsi vuam appellat: de quo suprà, scilicet in rob de ribes, satis diximus. Propterea vide ibi.

Rhus obsoniorum.

Vrsi vua.

Rob de fructibus &c. CCXIX.

Rob de fructibus aliud &c. CCXX.

PER poma montana, intellige mala agrestia. Et per Zarur, mespilum tricoccum, scilicet lazarolum. Lege de ipsis in superioribus. Aquæ prunorum & tamarindorum faciẽdæ sunt per viã decoctionis. Et generaliter omnes fructus &c. ex quibus aliquo modo rob suorum succorum per expressionem simplicem non potest haberi, decoquenda sunt, & post competentem decoctionem exprimenda. Et expressio ipsa iterum est decoquenda, vel solis calore inspissanda vsque ad rob crassitudinem, vel quantum oportet, & vsui reseruanda.

Rob myrtinum &c. CCXXI.

DESCRIPTIO præsens claudit istam distinctionem, in qua notandum quòd vbi in fine dicit Author: Et omnis quidem syrupus factus &c. Intelligitur (vt suprà iam diximus) quòd mel, aut zuccharũ tantùm per se solùm, non vocatur rob. Alii autem syrupi ex succis, siue decoctionibus quomodocunq; inspissatis, etiam si receperint mellis aut zucchari partẽ, possunt vocari, & de facto vocãtur rob. Et omne rob largo modo vocatur syrupus. Propterea lege suprà.

DISTINCTIO SEPTIMA.

Septima distinctio est &c. CCXXII.

De decoctionibus & infusionibus in generali.



NVLLA quippe compositionum istius distinctionis communiter vtuntur hodie medici in infirmorũ curis: vnde nec ab aromatariis parantur. Vnusquisq; autẽ medicorum (vt sibi melius videtur) ordinat & decoctiones, & infusiones &c. & propinat ægris cum electuariis &c. secundũ necessitates ipsorum. Nec quidem arguendi sunt ipsi medici, cùm non vtantur huiusmodi potionibus, & aliis atq; aliis cõpositionibus, quæ videntur esse excellẽtes & nobiles, quia forsan quæ ab ipsis ordinãtur, sunt meliores & magis necessariæ respectiuè secundum infirmantiũ diuersitates. Et hac de causa huiusmodi potiones non tenẽtur præparatę, quia nõ diu possunt cõseruari, ni corrũpantur: siue cõseruantur syrupi cõfecti ex zucchoro, vel melle, & similia. Vnde oportet eas propinare recẽtes. Nos autẽ ab omnibus mendis, & dubiis purgabimus ipsas: vt si fortè alicui placuerit eis vti, habeat ipsas claras & emendatas. Et nota, ꝙ est differẽtia inter decoctionẽ & infusionẽ. Decoctio enim fit in igne, mediãte aliquo ebullitionis spatio. Infusio autẽ non indiget ebullitione, supple secũdaria. Bene autẽ quãdoq; recipit in aliqua sui parte primariã ebullitionem, siue decoctionẽ. Vt exempli gratia: Infusiones de hiera recipiũt decoctiones, vt patet infrà &c. Si autẽ res ipsæ postquàm sint infusæ decoquãtur, ab infusione in decoctionem transeunt. Vnde infusio vel fiat in liquore frigido, vel calido etiã & in feruẽti, deinceps nõ est ampliùs bulliẽda. Et ecõtrà nisi decoctio aliquantulũ ferueat, non potest rectè decoctio nominari. Sciendũ etiã ꝙ omnes huiusmodi potiones, & similes, possunt aliquo modo dici syrupi, vt probatur in fine decoctionis fumi terræ. Vbi ipse Author cùm dicit: fiat syrupus sicut diximus, declarat huiusmodi potiones etiã nuncupari syrupos. Sed ratio qua Author fecerit de ipsis separatim distinctionẽ à syruporũ distinctione, hęc fuit, scilicet ꝙ istæ cõpositiones parãtur sine zuccharo, vel melle: vnde (vt dictũ est) nõ possunt multo tẽpore absq; aliqua corruptione asseruari, nisi decoctiones ipsæ ita coquãtur ꝙ transeant in esse Rob &c. Infusiones autẽ huiusmodi, ob id, quia sunt ex variis simplicibus, & nõ coquuntur, non perdurãt. Sed infusio alicuius

Infusio in quo differt a decoctiõe.

alicuius rei simpliciter, puta rosarum, vel violarum &c. bono studio pro aliquo tempore conseruatur. Vnde rectè istæ decoctionum & infusionum potiones vocantur syrupi, supple recenter propinandi &c. De quibus quidem syrupis recenter propinandis, placuit Authori facere præcisè præsentem distinctionem. Et ne omittas, quòd in omnibus decoctionibus est facienda gradatio rerum.

Decoctio capillorum Veneris &c. CCXXIII.



SVNT etenim in pręsenti descriptione duæ librariorũ mendæ. Prima, per quasdam impressiones est, vbi legitur: Tamarindorũ ℥.ij. lege ℨ.ij. Altera verò menda, quæ est generaliter in cũctis excusionib⁹, est vbi in fine descriptionis legitur: Et quandoq; ponitur loco aquæ seri caprini, ℔.iiij. Lege verius, ℔.iij. vt vetusti codices habẽt. Etenim Author ipse in permutatione aquæ nihil necesse habuit permutare quãtitatẽ ipsius aquæ. Quia sicut ipsa decoctio fieri poterat in trib⁹ libris aquę: ita & in trib⁹ libris dicti seri caprini posse fieri, nulli dubiũ est. De ipso autẽ sero, dicet in modo infusionis aquæ casei. quęre ibi. Habet ꝓtereà Author noster in cap. de tussi humida, authoritate filij Humain, vnã aliã descriptionem decoctionis capillorũ Veneris, quæ differt ab ista.

Aqua Fructuum &c. CCXXIIII.



VOCAT Author præsentẽ decoctionẽ, aquã. Ex quo clarè probatur quod suprà diximus, scilicet ꝙ antiquorũ aquæ non intelliguntur istæ sublimatæ. Lege de hoc in electuario granorũ myrti. Habet ipse Author in cap. de soda calida, vnam aliã diuersam ab ista aquæ fructuũ descriptionem. Est nãq; per impressiones in præsenti descriptione vna menda. Videlicet, vbi legitur: Prunorũ numero xl. Lege rectius numero 50. Sic enim omnia antiqua exẽplaria (quæ vidimus) habẽt. Item vbi in impressis libris legitur: Tamarindorũ ℨ.iij. Casiæ fistulæ ℨ.iij. In pręfatis exẽplaribus pro maiori parte legitur: Tamarindorũ, casię fistulę, ana ℨ.iij. Et ita putamus esse secũdũ veritatẽ, & melius ac clarius. Quia sine ana, poterit quispiam dubitare in ipsis clausulis esse errorẽ &c. Demũ vbi in fine descriptionis dicit Author: fiat vt diximus. Pro hac igitur & cęteris sequẽtibus, in quib⁹ erit opus, sciẽdũ ꝙ in prędicta prima decoctione ipse Author docuit aromatariũ modũ & regulã cõponendi, siue parandi omnes

consimiles. Videlicet quòd tamarindi, casia fistula, mann myrobalani, rheubarbarũ, & similia, nõ sunt coquenda: s perfecta aliarũ rerum decoctione immittãtur &c. Et quan do particulariter, & specificatè nõ assignatur liquor in qu sit facienda ipsa decoctio, seu infusio: tũc in aqua pura deb fieri, sumendo semper pro rata ex superioris description proportione. Vnde pro ista decoctione satis sunt libræ tr aquæ, vel seri caprini, quia non multùm differt à superio decoctione, cuius regula moderatur &c.

Modus infusionis aquæ casei &c. CCXXV.



IN præsenti descriptione per omnes impres sos codices mendosè legitur: Raued boni au j.s. Libri antiqui autẽ concorditer habẽt: Ra ued boni aur. ij.s. Et ita rectius legendũ puta mus. Præterea in fine descriptionis vbi legitur quandoq; in defectu rosarũ viridium, fit sine eis. Notandun sanè quòd eo in loco Author prudenter egit. Quoniã scien ipse omni tempore nõ posse reperiri rosas, scilicet flores ro sarum recẽtes, seu virẽtes, ne quis deciperetur putando poss fieri, aut esse bonũ in defectu recentiũ parare præsentẽ infu sionem cũ siccis rosis, declarauit esse minus malũ, si omittan tur ipsæ rosæ, quàm si admittantur siccæ. Vnde animaduer tendum quòd vbicunq; petuntur rosæ recentes, si nõ haben tur, faciendũ est potius sine eis, quàm cum siccis. Et econtrà, scilicet quòd in defectu siccarũ nõ sunt apponendæ recentes. Quamuis hoc rarissimè in aliqua vrgenti necessitate possit accidere. Quia faciliùs possumus siccare rosas tempore suo, quàm extra tempus congruũ inuenire recẽtes. Sed nõ est ita dicendum de omnibus aliis floribus, fructibus, herbis, & similibus: quoniã multa simplicia sunt quæ in defectu virentium possunt cõpensari sicca, & econtrà. Vt exempli gratia: In triphera persica, & in electuario de psyllio legitur: Violarum siccarũ aut viridiũ, scilicet virentiũ &c. Frequẽter enim reperitur viride pro virenti positum ab Authoribus. Et scias, quòd vbicunq; petuntur rosæ, si nõ legitur specificatè de recentibus, semper siccæ intelligũtur. Et hac de causa vult Author, vt potius fiat sine eis, quàm cum rosis siccis: quia præsens infusio habet educere cholerã, & rosæ siccæ cũ sint stipticæ, nõ conueniunt. Et quòd rosæ siccæ valde stipticent, non solùm probatur per Dioscoridẽ & cæteros Authores: verũetiam & per ipsummet Authorẽ nostrũ in capitulo de rosa.

Rosæ siccæ nõ sunt pro recentibus compensanda.

Item

Item in modo cõfectionis de succo corticum nucum ait: Et quando morbus est in principio, aliquid de stipticitatẽ habentibus misceri oportet, sicut sunt rosæ (supple siccæ) & balaustia. Vnde &c. Et quãuis rosæ recentes habeant suam stipticitatẽ, attamẽ pars solutiua in eis magis viget, quæ cũ siccantur, deperditur. Vnde in siccis nulla est solutio. Violæ autem econtrà, cùm siccantur magis soluunt. Quod probatur per Authorem nostrum, in capitulo de violis, vbi sic ait: Quæ recens est, solutione educit per ventrem lambificando, quæ verò est sicca, educit dissoluendo. Nos autem (saluo semper meliori iudicio) in defectu rosarum recentium, ponere succum ipsarũ putamus non malum esse. Et propriè drachmam pro vncia, scilicet quòd pro qualibet vncia rosarum recentium, ponatur ℨ. vna vel circa ex ipsarum succo. *Rosarũ recentium loco quid sumendum.*

De aqua Casei.

EX materia lactis animaliũ equidẽ quatuor principalia habemus, scilicet butyrum, quod primitus extrahitur, si desideratur, quoniã multi nõ eximunt. Secundò caseum, qui ab omnibus accipitur, mediante coagulo, seu alia recoagulante. Tertiò, scilicet post caseũ, aliam habemus rem quam Auicẽna cap. de caseo, caseum ex sero vocat, & vulgares Itali recoctã, siue ricoctã, & mascherpam nominãt. Quę quidem extracto caseo, per fortẽ decoctionẽ tanquam spuma coagulatur, & supernatat. Quam autẽ recoctã, caseũ secundarium rectius posse nuncupari fatemur. Vel spumã seri vocare, non esset ab re. Quartò, exẽpta ipsa recocta, quod residuum est aquosum, scilicet quòd à pastoribus (tanquã res inutilis) canibus bibendũ proiicitur, serum, aqua lactis, & aqua casei, & à nõnullis discoctũ dicitur. Non obstãte quòd aliqui velint aquã casei, propriè esse serũ à quo nõ est ablata recocta, scilicet illud quod immediatè remanet à casei coagulatione. Quodquidẽ licet nõ possit negari quòd nõ sit, veruntamen tũc ipsa aqua casei est tanquã succus alicuius rei nõ depuratus, de quo minimè intẽdit Author. Vnde oportet ipsum serum depurari. Quia quãuis hîc posset stare, quoniã hæc infusio nõ indiget bullitione: tamẽ in cõpositionibus vbi aqua casei necessariò est bulliẽda, esset nõ bonũ si cũ dicta recocta fieret ipsa compositio. Vnde melius est vt priùs depuretur & clarificetur. Et sic erit ipsamet aqua casei, supple purificata, & erit aqua lactis mera, & serũ purũ, necnõ & verũ discoctũ. Igitur pro ista infusione ipsa aqua casei sumẽda est cõtinuò, postquã recocta fuerit ablata. Et sic in ipsa, vel cum ipsa, actu *Recocta.* *Serum.* *Discoctum.*

calidissima, facienda est aliarum rerum infusio, & dimittē(
vsq; manè, vt præcipitur, posteà colanda, & propinanda &
Prǽtereà insuper sciendū quòd ex omni lacte, animaliū sup
ple, ex quo potest haberi caseus, & serū etiā per consequen
potest haberi. Quoniam non omne lac coagulatur. Lauda
tissimum omniū autē est serū caprinū. Quod quidē Autho
specificauit in præsenti descriptione, cùm dixit: Et propri
sumptæ ex capris. De aqua casei enim erat sermo. In suo eti
de Simplicibus scripsit particulariter capitulum de aqua la
ctis, in quo magnopere cōmēdat aquā sumptā ex lacte capr
no. Et prǽcisè ex iuuenibus capris, atq; nigris &c. Lege ibi.

Modus infusionis de succis herbarum &c. CCXXVI.



PER nonnulla exemplaria legitur in præsent descriptione: Succorum endiuiæ &c. ana ℥.iiij. & vulgares excusiones habent peius: ana ʒ.iiij. Reliqua autem exemplaria, & omnes impressiones Latinæ, rectius habent, ana ℥.viij. Nam in rei veritate de quolibet ipsorum succorum ℥.iiij. est parua quantitas pro infundendis rebus illhic notatis. Ideò rectius & verius est ℥.viij. Item vulgares impressiones prǽfatæ mendosè etiam habent: Tamarindi ℥.s. Lege ℥.j.s.

Decoctio Fumi terræ &c. CCXXVII.



MIRARI equidem quispiā potest, quare Author nō potius istam compositionē, quàm superiorē titulauerit de succis herbarū? Cùm sit, quòd hic quinq; diuersi succi recipiūtur: illhic autem non nisi tres. Etiam quare nominauerit istam, decoctionē? quæquidē cōpositio, clarissimè vt superior, probatur esse infusio, & non decoctio. Sed hac de causa (vt putamus) nominauit supradictā infusionē de succis herbarum: nō quia ista nō sit de succis herbarū, sicut & ipsa, sed quia in intentione priorū positarum est etiā & ipsa infusio de succis herbarū. Decoctio autem fumi terræ præsens, licet conueniat in quibusdam in earundem priorum intentione: tamen aliàs habet particulares intentiones diuersas à supradictis, vt patet in litera. Et vt nequis deciperetur in ipsis descriptionibus, placuit Authori in ista secunda descriptione infusionis de succis herbarū variare titulum. Vnde & nominauit eam decoctionē, & nō infusionem: & nō de succis herbarum, sed de fumo terræ, de cuius succo maiorē recipit portionem, vt mox infrà patebit. Hac etiā de causa (vt coniectamus)

mus) titulauit eam decoctionē: quoniam ſucci in iſtā compoſitionem ingrediētes, ſunt aliquatenus poſt ipſorū depurationem decoquēdi. vnde in litera habetur: Et proiice ſuper eis depuratis & coctis &c. Non obſtante quòd mendoſè in impreſsis codicibus legatur per cōtrarium, ſcilicet coctis & depuratis. Etenim ferè cuncta exemplaria ſuper hoc veritatem oſtentāt. Quoniā (vt iam in modo ſyrupi acetoſi de pomis deſcriptione noſtra diximus) quādo reperitur ſcriptus aliquis ſuccus, hoc modo, ſcilicet coctus & depuratus, ſiue deſpumatus: intelligitur quòd eſt decoquendus ille ſuccus, ſiue bulliendus vſq; ad perfectā ſui depurationē, non ampliùs. Quando autē econtrà ſcribitur: depuratus, & coctus: tūc intelligitur quòd poſt ipſius deſpumationē, eſt etiā decoquendus vſq; ad cōſumptionē tertiæ partis ad minus. Et iſto modo intelligitur in præſenti deſcriptione. Modus autē parandi talē decoctionē, &(vt melius dicamus) infuſionē, talis eſt. Depurentur ſucci, & decoquantur cum facilitate, vſque dum conſumpta ſit pars ipſorū quarta, & ponderentur, & ſtatim paſſulæ enucleatæ, & contritæ, & ſimiliter myrobalani enucleati & groſſo modo cōtriti, & tamarindi infundātur in eis calidis, & dimittatur ipſa infuſio refrigeſcere vſq; manè. Deinde coletur, & more ſyruporum propinetur &c. Prætereà animaduertēdum quòd per omnes impreſsiones, in præſenti deſcriptione eſt vnus error valde notabilis, videlicet vbi legitur: Succi fumi terræ ℥.s. Lege rectius ℥.viij. vt omnia antiqua exemplaria (quæ ſupple vidimus) nullóq; diſcrepāte, habēt. Etenim pro tam modica portione nō decebat Authorem intitulare ipſam decoctionē, de fumo terræ. Sed re vera ipſius ſucci ℥.viij. hìc recipiuntur, & non ℥.s. Nam ipſe ſuccus eſt baſis & fundamentū iſtius potionis ſeu ſyrupi: vt probari poteſt legendo omnes intentiones iſtius potionis, in poſſe capituli fumi terræ, ipſius noſtri Authoris. Vnde etiā denominatur à fumo terræ, tanquam à baſi & fundamento totius compoſitionis. Ex quo rectius ℥.viij. legendum eſt.

Decoctio Albaſce &c. CCXXVIII.



CVNCTA volumina impreſſa in præſenti deſcriptione habēt vnū mendum: videlicet vbi in eis legitur: Coquātur omnia in ℔.iij. aquæ: rectius legendum eſt, ℔.iiij. vt antiqua exēplaria habēt. Et ſic eſt melius: quia rerū coquēdarum eſt bona quātitas, & quædā ex ipſis nō parua indigent deco-

ctione. In qua quidem decoctione est faciẽda gradatio ipsarum rerum. Myrobalani autem non sunt bulliendi, sed vltimo loco ponantur, & continuò vas auferatur ab igne. Qui hîc, & in superiori decoctione fumi terræ, & similibus, quærit Author solutionẽ ex eis: vnde non oportet vt bulliãt &c. Item animaduertant qui vtũtur paruis impressionibus operis istius nostri Authoris: quoniam in eis presens descriptio est maximè vitiata, vnde sunt in ipsa plurimæ mendæ. De alhasce, siue hasce, quod est thymus, quære in superioribus.

Decoctio Myrobalanorum &c. CCXXIX.


SVNT etiamnum & in præsenti descriptione per omnes impressiones Latinas (vbi legitur: Et proiiciatur in ea, Casiæ fistulæ ℥.j. turbith, agarici, ana ʒ.s.) duo menda. Primum est, quòd illud, Casiæ fistulæ ℥.j. vacat. Secundũ est, quòd turbith est ʒ.j. & agarici ʒ.s. & vnumquodq; per se, sine ana. In nullo penitus antiquorum voluminum, neque in vulgari æditione est ita. Sed concorditer habent: Et proiiciantur in ea turbith ʒ.j. agarici ʒ.s. &c. Et sic est verum. Hinc verò sequitur: Et quando volueris vt sit medicamen debilius, siue medicina debilis (vtroq; enim modo inuenimus) non proiiciantur in ea illa duo, scilicet turbith & agaricum: sed sufficiunt casiæ fistulæ ℥.ij. &c. Myrobalani autem in fine ponãtur. Lege de eis suprà. Scribitur quoq; hæc decoctio ab Auicenna in quinto cañ. scilicet in primo tractatu secũdæ summæ. Cuius inscriptio est: Decoctio collecta &c. sed in aliquibus differt ab ista filii Mesuæ.

Decoctio de Stichados &c. CCXXX.


IN paruis impressionibus quidem mendosè legitur in præsenti descriptione: Turbith albi, arundinei drach. iij. rectius legendum est drach. iiij. vt reliquæ impressiones, & cuncta exemplaria habent.

Decoctio de Eupatorio &c. CCXXXI.


NON est in præsenti descriptione mẽda. Verũtamẽ vbi in omnibus impressionibus, & in exemplaribus antiquis pro maiori parte legitur: Chebulorũ, Indorum, ana ʒ.viij. passularũ enucleatarum ℥.j. In reliquis paucis exemplaribus

autem

autem concluduntur omnia vno ana, sic videlicet, Chebulorum, Indorum, passularum enucleatarum, ana ℥. j. Quodquidem nihil refert, quia idem est.

Decoctio Epithimi &c. CCXXXII.


ARIAE leguntur mendæ per varias excusiones in præsenti descriptione. Vnde in quibusdam, vbi legitur, chebulorũ, fumi terræ, ana ʒ. iij. lege. ʒ. iiij. Item in aliis vbi legitur: Salis Indi aur. j. lege verius aur. s. vt cuncta exemplaria, ac etiã nonnullæ impressiones habẽt. Prȩtereà, ipse Author noster in cura de soda frigida, habet vnã aliã epithymi decoctionẽ differentẽ ab ista. Itẽ Hali Abbas in x. practicæ vnam. Et Rhasis in ix. ad Almansorem, cap. de melancholia vnam: & in antidotario diuisionum, cap. etiam de medicinis ad melancholiam & lepram &c. alteram quasi eandem. omnes tamen differunt ab ista filii Mesuæ,

Infusio de Hiera &c. CCXXXIII.


ENIMVERO præsens descriptio & duæ sequentes, vt habẽtur in codicibus impressis recti⁹ vocari possunt cõfusiones, q̃ infusiones. Abalienatæ enim sunt à vera authoris intentione. Etenim non querit Author in his descriptionibus hieram, & vltra hieram aloen, cum ana &c. vt ipsi codices mendosissimè habent. Sed quærit hieram ex aloë, id est hieram picrã, quȩ ab ipso sub Galeni cognomine inscribitur. Quæ quidẽ vt suprà, scilicet in tract. de hieris retulimus, ab ipsomet Galeno in secũdo Miamyr, & alibi, Hiera ex aloe nuncupatur. Posuit autẽ Author in istis descriptionibus, ex aloe ad differentiam multarũ hierarum quæ absq; aloe cõficiuntur. Vt exẽpli gratia: Sunt suprà Hiera Archigenis, descriptione Pauli: & Hiera diacoloquintidos, inuẽtiõe Ruffi & cæteræ quæ minimè recipiũt aloen. Et de hoc testãtur antiqua exẽplaria, quæ pro maiori parte sic recti⁹ habẽt Recipe hieræ ex aloe bonæ, & nonnulla sic: Recipe ex hiera es aloe bona ℥. s. Nec est ibi ana, quia ipsa compositio hieræ tanquam si esset solum simplex, pro vna sola re intelligitur. Et vni quidem non conuenit ana. Nec sunt ibi ʒ. v. vt plures impressiones habent: sed ℥. s. tantùm. De facili nempe (vt coniectamus) librarii errauerunt, transsumentes pro, ex aloe, & aloes. Vnde & subsequentes posteà forsan putantes ibi deesse, addiderunt ana: rescribentes (quamuis

tal

falsò) Recipe hieræ & aloës ana &c. Igitur rectius legendũ est: Recipe hieræ ex aloe ℥.s.& funde &c. Quasi de consimili petiit filius Serapionis in 7. scilicet in vna pilularũ descriptione, cuius titul⁹ est: Pilulę quæ conferũt ad ægritudines choleræ citrinæ, & sanguinis, cùm dixit, Hieræ picræ, ex illa quæ fit cum aloë abluto &c. Ad differentiam aliarum Hierarum specificauit &c. Sed animaduertẽdum ꝙ in his infusionibus quærit Author species ipsius hieræ picræ tantũ, absque melle. Etiam cum ipsis speciebus connumeratur & aloe, ne putet quis ipsas species absq; aloë intelligendas esse: quia taliter nõ esset hiera ex aloë, neq; posset vocari picra. Præterea ipse Author in cura de soda frigida, habet plures quasi cõsimiles infusiones de hiera, in quarum nullà est vtrunq, simul positum, scilicet hiera & aloë, Vnde à simili est considerandum, ipsum Authorem non posuisse vtrunque in istis. Item sciẽdum quòd ab hac prima descriptione sumitur modus siue regula pro reliquis sequentibus.

Infusio alia hieræ &c. CCXXXIIII.


ONSIMILITER, vt præfata, & ista præsens est vitiata . Sed in ista verè sunt ʒ. v. ex ipsa hiera ex aloë: in superiori autẽ (vt dixim⁹) est ℥.s. Et sciendum ꝙ in nullo antiquorũ voluminum quæ vidimus, decoctio epithymi in præsenti descriptione est scripta cũ suo determinato pondere, vt est in impressis libris. Simpliciter enim cuncta concorditer sic habent: Et funde super ipsam decoctionẽ epithymi, quam diximus &c. Tamen quia decoctio epithymi præfata cùm est perfecta, non est nisi vna libra: ideò non est extra rationẽ in ipsis impressis libris si specificatè legitur ℔ j. Nos autem posuimus sine pondere, vt textus antiqui habẽt. Item sciendum ꝙ vbi in fine præsentis & subsequentis dicit Author, Et fiat sicut diximus, intelligitur vt in vase vitreo exponatur soli &c. sicut dixit in prima hieræ infusione.

Infusio tertia hieræ &c. CCXXXV.


VTHOR in ista vltima descriptiõe infusionis hieræ, non specificauit de hiera. Sed subintelligitur de supradicta hiera ex aloë. Aduertẽdum autẽ, ꝙ in omnibus impressionibus mẽdosè hìc legit͛: Et funde super ipsum decoctionis alhasce: ℔.ij. vbi rectius legendũ est, ℔.j. vt omnes vetusti codices habent. Etenim probatio eius mendæ est manifesta: quia

quia tota ipsa salhasce decoctio postquã cõpleta est, nõ est nisi vna libra: vnde Author ipse, sicut in superiorib⁹, sic & in ista non posuit nisi ℔.j. Et consimiliter de dicta hiera, sumendũ est pondus ℥.s. vel circa: quia ista infusio in omnibus regulatur ex superioribus. Vnde dicit. Et fiat sicut diximus.

De decoctionibus vsitatioribus &c.

EQuidem nobis visum est nõ esse ab re hoc in loco annotare decoctiones cõmuniores, & magis vsuales medicinarũ, quibus hodie vtuntur medici, & præcipuè in pharmacis laxatiuis propinãdis. Sæpe enim scribunt ipsi medici: Dissoluatur cum decoctione cordiali, seu cum decoctione florum & fructuũ cordialium, vel cum decoctione pectorali, vel cum decoctione cõmuni: & sic frequenter in enematibus &c. Igitur quando cum decoctione cordiali, vel cum decoctione florum & fructuum cordialium, quod idem est, si non specificatur in quo liquore, debet fieri in aqua simplici pura. Flores autem ac fructus cordiales conueniẽtiores pro huiuscemodi decoctionibus faciendis, hi sunt: videlicet, flores violarum, boraginis, & buglossæ principaliter, & flores roris marini, thymi, atque thymbræ, qui non sunt ita vsuales vt priores. Fructus verò sunt, Sebesten, pruna, (& præsertim Damascena nũcupata) iuiubæ, passulæ enucleatæ, & tamarindi. Sed tamarindos (vt scimus) nullus ponit, neq; Sebesten: nisi medicus speciatim præcipiat. Etiam additur liquiritia, licet sit radix, & non flos, neque fructus. Et huiusmodi vocatur decoctio cordialis, vel decoctio florum & fructuũ cordialium. Cui etiamnum aliquando additur ex florib⁹ labruscæ pars qui sanè cordiales sunt: veruntamen quia habẽt de stipticitate nõ parum, sicut & rosę siccę, & similia, nõ sunt apponendi in decoctionibus, absque medici præcepto. Sicut etiam aliquando ipsi medici ad speciales causas, addunt huiusmodi decoctionibus epithimũ, vel polypodiũ, vel senæ folliculos, vel myrobalanos &c. in quibus aromatarius non debet præsumere, nisi ex iussione medici pro quibus ipse ordinat. Et si non omnia præfata possunt haberi, saltẽ pro maiori parte debent esse in dicta cordiali decoctione. Decoctio autem pectoralis fit vt plurimũ in aqua pura, cũ iuiubis, passerina, siue passulis enucleatis, cum liquiritia, & ficis siccis. Sed fici debent poni in minori portione. Quandoq; verò ipsa decoctio pectoralis fit in aqua hordei, & quãdoq; addit ei pars mellis. Addũtur etiamnũ & alia plura, prout medicis videtur esse expediẽs, secũdũ infirmãtiũ qualitates.

Decoctio autem communis pro clysteriis fit in aqua pura & pluuialis est melior nō pluuiali, & principaliter cū malua & plāta violarū (quæ vulgò dicitur mater violarum) & cum mercuriali, quando potest haberi, & æstiuo tēpore additur blitum, & hyeme additur helxiste, id est vulgò parietaria, vitriola, & herba vēti dicitur. Et ponitur salis, & olei oliuarū quātitas bona. Et huiusmodi decoctio, cū sale & oleo potest seruari per aliquot menses in sua perfectione, vt ab infirmariis nostri Conuentus asseruatur: & non est necesse quotidie pro quolibet clystere facere communem decoctionem. Et talis decoctio Romæ & aliis in locis multùm habetur in vsu. Vtuntur etiam nonnulli & alia simpliciori communi decoctione, vel (vt melius dicamus) infusione furfuris triticei: quæ quidem virtute non est inferior supradicta, & in quacunque hora desideratur, parari potest. Et modus eius est: Accipe furfuris frumentacei pugillos iiij. vel v. plus vel minus, secundum qualitatem personæ, pro vno enemate, & ponatur in panno lineo, seu in staminea, in aliquo vase, & funde super illud aquæ bullientis quantitatem necessariam pro clysterio, & exprimatur diligenter: ipsi verò expressioni addatur sal, oleum sufficiens, & fiat enema. Decoctionibus etiam præfatis aliquando adduntur plura diuersaq; olea, mella, electuaria, ouorū vitelli, fœnum Grçcum, camomilla: melilotū &c. secundū ægrotantium necessitates. Sed quando hæc conueniant, potius est medici, quàm aromatarii scire. Præterea multæ diuersæq; decoctiones & infusiones medicinarum notātur ab Hali Abbas in decimo practicæ, & à Christophoro de Honestis in fine præsentis distinctionis, quç potius apud nos sunt particulares, qiàm cōmunes, & vniuersales. Antonius Guainerius quoq; in suo antidotario, facit capitulum de decoctionibus, in quo ponit decoctionem pectoralem, & decoctionē, quem vocat communem &c. Sed hæ, ni medicus mandet, non sunt administrandæ. Item Antonius ibidem facit capitulum de clysteribus, quequidem clysteria recipiūt varias decoctiones contra diuersas infirmitates: quapropter non possunt communia dici, nec absque medici iussione licet alicui ipsis vti.

Mater violarum.

Herba venti.

Et de decoctionibus dicta sufficiant.

OCTAVA DISTINCTIO.

Octaua distinctio est de Trochiscis, & erit &c. CCXXXVI



ROCHISCVS potius quàm Trocisc⁹, Et vt Sypontin⁹ in Cornucopia scribit, idē est quod pastillus. Pastillus autem à pane dicitur quasi paruus panis. Latinè propriè Rotula dici potest. Sed differt pastillus ab emplastro, in hoc scilicet ꝙ emplastrū aliquid liquidi recipit: pastillus autem tantummodo pulueres, qui aliquo liquore iunguntur & posteà exiccantur. &c. Paulus Aegineta autem in 7. cap. 12. ponit tres trochiscorum species. Ait enim: Pastilli, Græcè trochisci. à figura nominātur. Tres sunt eorum species. Alii nanq; sunt potabiles, alii in aluum dantur, & alii delinuntur. Hinc ex vnaquaque specie ponit differentias. Lege ibi: quia sub nomine pastilli, multas trochiscorum descriptiones notat.

Confectio Galliæ muscatæ &c. CCXXXVII.



B HAC etenim confectione Author incipit suā octauā (quæ est de Thochiscis, siue vt mauis trociscis) distinctionē. Vnde autem dicantur Galliꝫ, seu Galiꝫ (vtroq; modo legitur) ista & quædā aliæ cōfectiones, adhuc authēticè nō reperimus. Serapio quidem, & Auicenna in suis de simplicibus, faciunt capitulū de Gallia. Et incipit ipse Serapio: Such, id est Galia &c. Tamen ex ipsis non potest percipi quid hoc nomen Gallia simpliciter significet: præterquam, quòd sunt compositiones sic nominatæ. Simon Ianuensis autem, & Pandectarius, & ex cęteris recentioribus multi multa dicūt: sed omnes nempe de hoc, tanquam in somniis loquuntur. Huiusmodi enim galliarū cōpositiones aliter (imò rectius cū sint trochisci (sub nomine trochiscorum possunt nūcupari. Videlicet, Trochisci de Gallia, siue muscata, siue sebellia, siue alephangina, vel alefanginę, siue magna, vel regali &c. Vel Cōfectio trochiscorū de gallia muscata, vel sebellia &c. Nā quatuor Galliarū descriptiōes habent̄ in præsenti distinctiōe, scilicet muscata, sebellia, alephāgina, & quarta quę vocat̄ magna, siue regalis, quæ habētur infrà sub titulo sucaha lertif, vt legit̄ in impressis libris. Aliquādo etiā reperitur scriptū Algalia, siue cōfectio algaliꝫ, & idem est. Quatuor quoq;

galliarum species præfatus Serapio in dicto cap. Such, diu
ias tamen ab istis scribit. Auicenna autem vnam tantùm la
dat, quam in secundo cañ. capitulo proprio, Sinian factai
ex emblicis vocat. Sed animaduertendum quòd in præsen
descriptione Galliæ muscatæ filii Mesuæ, est vnus error va
de notabilis, ex quo quidẽ generata est in ipsa quædã magn
confusio, vt mox liquebit. Legitur nanq; in cunctis ferè im
presionibus, in præsenti descriptione: Ambræcani, vel can
ni. Et in quibusdã cum punctulis intermediis, sic: Ambræ, c
ni, partes iij. Cani igitur, aut canni, per se quid propriè si
gnificet, haud reperies. Quia hoc in loco nihil pręstat Arab
cè, neq; Græcè, neq; Latinè. Quãuis Latinè, canus, na, num
denotet habẽs canitiẽ, & canis significet & animal latrabile
Ambra vbi reperitur. & sydus cæleste, & piscẽ marinũ. Etiã stante eo quod nõnul
li doctores asseuerant, scilicet ambram in vẽtre ceti (qui es
marinus piscis) reperiri. Quia si quis obiiciens, dicat ambr
cani, esse ambrã ceti, tãquã si Author posuisset illud cani pro
pisce marino, ac intellexisset ꝓ ceto: hoc sanè duplici ex cau
sa ibi nõ posse stare, apertè probamus. Prima quia cete ipsa
licet sint pisces, nõ vocantur canes, nec cũ ipsis canibus ma-
rinis conueniunt in aliquo, præterquã in generibus anima-
liũ & pisciũ. Et per quã maximè differũt inter se, canis pi-
Cetus & canis piscis differunt. scis, & cetus: neq; est qui describat canẽ, aut aliud pisciũ gen⁹
haberę ambram, præter cete. Quæ cete grandia, vulgò bale-
næ dicuntur qui sunt maximi omnium pisciũ. Secũda cau-
sa est, quia latinitas non patitur eo in loco datiuum pro ge-
nitiuo poni. Nam dato ꝙ Author intelligat canem piscem,
pro ceto (quod absurdum est audire) litera staret: Ambrę ca-
nis, & nõ cani. Sed re vera errore literæ à pluribus nõ perce-
pto, introducta est inter gentes hæc cõfusio, seu abusio nun-
tiandi atq; scribendi, Ambra cani. Vt in aliis multis errori-
bus cõsimiliter iam probauimus esse factum. Igitur in anti-
quioribus exẽplaribus, nõ Ambræ cani, nec canni: sed Am-
bræ, cãphoræ, vel Ambræ camforæ legitur. Et in quibusdam
ex ipsis (vt in octo inuenimus) habetur distinctè & planè
per literas: in aliquibus verò abbreuiatè, seu incõpletè in his
& similibus variationibus: videlicet, ambr. camph. amb. canf,
ambr. camph. ambr. camp. cam. &c. & cum ana partes iij. Et
sic est secundum veritatem. Errorem autem huiusmodi, ex
vltima præfatorum variationum processisse coniectamus.
Quoniam quidam fortasse transcribens, inuenerit ambræ,
cam. & ignorans quid significaret cam. faciliùs potuit errare

conuer

conuertẽdo m, in ni, scilicet pro cam, scribens cani. In processu autẽ tẽporis alij forsan putãtes ambræ cani, esse vnum tantùm simplex, deleuerũt illud ana &c. Rectè itaq; scribendum est, Ambræ, cãphoræ, ana partes iij. Etiã animaduertito, ꝙ in sequẽtes, scilicet galliã sebelliã, & alephanginã similiter ingreditur cãphora &c. Præterea sciendũ quod in cõpositionibus filij Mesuę, quãdo absolutè petitur gallia: semper de ista prima, quæ muscata cognominatur, intelligitur. In cõpositionibus autẽ Nicolai & aliorũ (qui habent) suis galliis debemus vti. Itẽ sciendũ ꝙ antiquitus nõ solùm lutũ lemnium, verumetiã & scãmoniũ, & omnes trochisci, & alia plura sigillabãtur. Hodie autẽ, quia (vt dicit Author noster in cap. de scãmonea) fides sigillorũ periit: non multi facimus si trochisci sigillẽtur, vel nõ. Bonitas quippe ipsorũ non consistit in sigillo: qa & sigillati possunt esse mali: & ecõtrà absq; sigillo possunt esse boni. Fides enim potius dãda est, pharmacopôlis, quàm ipsis pharmacis. Quoniã eadẽ pharmaca bona, vel mala fiunt, secundũ ꝙ aromatarij boni vel mali sunt. Nos autẽ mallemus habere & scãmonium, & terrã lemniã, & trochiscos &c. absq; sigillo, vera, & bona: quàm sigillata, falsa, & mala. Vnde nihil facit ad rem si non sigillẽtur isti, & cõsimiles trochisci, vt Author pręcipit. Similiter dicendũ de ipsorũ forma, siue figura. Videlicet ꝙ nihil refert si sint rotundi, vel plani, vel lõgi, vel cõquadrati, vel alteriusmodi formæ. De magnitudine autẽ, & paruitate trochiscorum, est curandũ: quia magnitudo, vel paruitas potest ipsis addere vel minuere in bonitate, vel malignitate &c. tum propter fermẽtationẽ, tum verò propter desiccationẽ, & cõseruationẽ &c. Quam ob rem in hoc obseruandum est authoris præceptũ. Et hoc notatum habeas pro omnibus trochiscis.

Gallia absolutè.

Trochisci antiquitus sigillabantur.

Cõfectio Galliæ Sebelliæ, uel Sebellinæ &c. CCXXXVIII.



QVID propriè Latinè velit significare sebellia, seu sebellina, vel sebelia, nequaquam valuimus scire. Pandectarius tantùm dicit: Sebelia, vel Seben, est quædã medicina Inda. Sed vt coniectamus, nil aliud dicit, quàm res aromatica. Et vnum, & idem putamus sebelliam, & alephanginã significare. Sed scripsit Author præsentem confectionẽ sub tali titulo, ad differentiam alterius confectionis sequentis, quę cognominatur alephangina. Vnde titulus ipsius est: Confectio alia galliæ alefanginæ. Quia cùm dicit aliam, denotat prius

Sebellia quid.

ſcripſiſſe vnam conſimilem. Ex quo igitur, ſi Gallia aleſa gina interpretatur aromatica, propter ſpecies aromati quas recipit: quare & Gallia ſebellia non debet dici aromatica, quæ recipit eaſdē aromaticas ſpecies? Ergo ſebellia poteſt interpretari aromatica. Eſt nanque in præſenti deſcriptione vnus error. Videlicet, vbi legitur: Ambræ, & camphoræ, añ. aur. s. rectius legendū eſt. añ. aur. j. vt in maiori parte exemplariū inuenimus. Non obſtante, quòd in aliquibus ex ipſis exēplaribus legatur: Ambræ aur. j. cāphoræ, aur. s. qui (vt diximus) maior pars ipſorū habet: Ambræ, & camphoræ ana aur. j. Præterea hæ trochiſcorum de Gallis confectione per ſe ſimpliciter non habentur in vſu: ſed parantur pro eo quòd recipiūtur in aliis cōpoſitionibus. Sed animaduertendum ꝙ in pręparatione iſtius Galliæ nōnulli iuniores errauerunt, & anſam errandi pluribus tribuerūt, intelligēdo per contrariū ſenſum clauſulam illā: videlicet, Recipe foliorum roſarum recentiū, & humidarū, quæ iam incipiunt reſerare nodos. Primo errant, quia falsò intelligunt per nodū roſarū illud pomellū, ſiue pyrulū, in quo ſemina roſarū cōcreſcunt & ſeruantur ad maturitatē, quódque defluxis folijs reſtat in planta, & tēpore maturationis fit rubrū &c. Secundo quidē (veremur dicere) quòd ita hallucinati ſunt, quòd pro reſerare, intelligunt claudere, & non aperire. Tertio errant ꝙ cùm Author quærat roſas immaturas, tanquā magis ſtipticas & conſortatiuas: ipſi per contrariū accipiunt folia roſarū, quaſi in ipſorū defluxu, quæ ſunt magis ſolutiua & minus confortatiua. Expreſſe omnia contra authoris intentionē. Et hoc annotauimus pro imperitis & iuuenibus: quia circunfertur libellus quarundam declarationū ſuper canonibus, & antidotario filij Meſuæ, partim Latinè, & partim vulgariter impreſſus, intitulatúſq;. Opus qbuſlibet aromatarijs neceſſariū innominato authore: quāuis nōnulli (vt ſuprà dixim⁹) aſſeuerent ipſum opus à quodam Petro Paulo Villano aromatario Neapolitano eſſe æditum. Quod quidē opus ex iuuenculis & minus peritis aromatariis quidā, tanquā oraculum Apollinis amplectuntur. In quo opuſculo, licet ſint aliqua bene poſita, tamen plurimæ interſeruntur fatuitates, ac innumeri ſunt errores. Vnde in hoc quod diximus, tam ipſe Petrus Paulus, quàm Quiricus de Terthona dictus lumen apothecariorum, quàm etiā Paulus Suardus cognominatus Theſaurus aromatariorū magnopere errauerūt: vt quilibet ſcripta ipſorū intueri poteſt. Igitur per nodum roſarum nō intel

intelligit Author supradictum pomulum, sed calycem folia florum rosarum continentem. Et calyces rosarum propriè sunt illi, qui vulgariter bottones rosarum dicuntur. Et cùm dicit Author: Quæ iam incipiunt reserare nodos: non intelligit quòd rosæ sint ita completæ, quòd folia ipsarum stent in primò defluxionis gradu pēdentia versus stipitem, ac incipientia circundare & occultare præfatum pomulū, vt prænominati Authores malè exponunt. Sed dicit Author (vt peritos non latet) quòd illa folia rosarum sunt accipiēda, quæ iam incipiunt reserare, id est aperire nodos, scilicet calyces, quarum rubedo adhuc ex pelliculis, seu folliculis ipsius calycis, pro parte occultatur. Et propriè in principio apertionis ipsorum florum, scilicet antequam aliquod foliorū separetur in totum à reliquis: sed adhuc sint omnia in vnum ad inuicem colligata. Quia authoris intentio est per hanc confectionem stipticare, & confortare, & non soluere, vt legenti est clarum. Ex quo etiam ipsa cōfectio recipit & Ramich, quæ est compositio ad stipticandum, de qua infrà. Etiam nota, quòd istarum galliarum, & similium confectionum species, sunt vltimatè puluerizandæ. Ex quo ipse Author posuit in descriptionibus, sicut alcohol. Rosarū calyces. Rosarū bottones.

Confectio alia Galliæ alephanginæ, & eius interpretatio est aromatizatum &c. CCXXXIX.



DEclaratvr nempe in præsenti descriptione ab interprete significatum huius vocabuli: hoc est, Alephangina, vel alefangina, dicente: Et est eius interpretatio, aromatizatū, siue aromaticū. Tanquā si Author dixisset in hunc modum: Confectio galliæ aromatizatæ, siue aromaticæ. Vnde species alephanginæ, sunt species aromaticę. Et dicitur in singulari: Alefangina, æ, & in plurali, Alephāginæ, arum. Ex quo quandoque reperitur scriptum: specierum alefanginæ, & alefanginarum: & gallia alephangina, & alephanginæ, & similia. Et dicitur propriè res alephangina, res aromatica. Vnde largo modo omnes species aromaticæ, possunt dici alefanginæ: vt latius in modo operationis conditi de cytoniis, scilicet in prima miua iam loquuti sumus. Et similiter sebelliam (vt etiā suprà diximus) coniectamus illud idem significare &c. Sunt equidē in præsenti descriptione per impressos codices nonnullæ mendæ. Quam ob rem, vbi legitur: Ramich ℥.j.s. rosarum ℥.x. garyophylorum ℥.x. lege Alephangina quid.

rectius sic: R amich ℥.j.s. rosarum, garyophyllorũ, ana ʒ.x. Item vbi legitur: Musci boni ʒ.j. lege verius, ʒ.j.s. quia sic per exemplaria antiqua probauimus esse secundũ veritatẽ. Præterea sciendũ, quòd vbi Author dicit in præsenti descriptione. Et fundatur super eos aquæ rosatæ bonæ & electæ, infusionis rosarũ siccarum, & corticũ citrorum ℔.s. non intelligitur vt sumatur aqua rosacea sublimata, & in ipsa infundãtur rosæ siccæ, & cortices citrorũ &c. vt aliqui opinati sunt, quod litera non habet. Sed pro ea aqua, intelligitur infusio ipsa rosarum siccarũ, quam ad differentiam alterius quæ fit ex recentibus rosis, specificauit. Quia (vt aliàs diximus) generaliter quando doctores in suis libris petunt aquã alicuius rei: intelligunt succũ, vel infusionẽ, vel decoctionẽ illius rei, & non aquam sublimatã, quæ nõ legitur apud antiquiores, & rarissimè apud ipsum filiũ Mesuæ. Et illa bonitas, & electio referuntur ad infusionẽ, & non ad aquã, tanquam si sic legas: Et fundatur super eos aquæ rosatæ, videlicet ex bona, & electa infusione rosarũ siccarum, & corticũ citrorũ ℔.s. &c. Vnde facienda est ipsa infusio in bulliẽti aqua pura, cum rosis siccis, sicut fit cum recẽtibus, & cum permutatione rosarum &c. vt suprà dictum est. Et quia Author non notauit quantitatem corticum citrorum: ideò cum discretione poni debent. Videlicet, per quartam, seu quintã partem ad rosas: & debent ipsi cortices esse præsiccati, sicut flores rosarum, & in particulas incidendi sunt ante infusionem &c.

Aqua alicuius rei apud antiquos quid.

Confectio Trochiscorum Diarrhodon &c. CCXL.



DIARRHODON certè idem dicit quod de rosis. Igitur cùm ista sunt quatuor descriptiones trochiscorũ, sub hoc titulo, de rosis, in pręsenti distinctione. Hali Abbas enim decimo practicæ, habet tres descriptiones: sed vna ex eis quæ intitulatur Diarrhodon trochisci, differt ab ista filij Mesuæ. Necnon & reliquæ etiam sunt differẽtes. In antidotario Nicolai quoq; sunt trochisci Diarrhodon differentes ab istis. Et in septimo Breuiarij filij Serapionis, sunt quinque trochiscorum de rosis descriptiones: in Auicẽnæ v. cañ. autem vndecim. Apud Rhasim etiamnũ, cap. xj. decimi ad Almansorem, est cõfectio trochiscorũ diarhodon, qui cognominãtur parui. Non obstante ꝙ posteà sequatur sub titulo de rosis: ex quo probatur ꝙ idem est diarhodon, & de rosis. Item in eodem decimo, cap. 7. ipse Rhasis habet trochiscos de

de rosis completos, siue perfectos, vt in antiquo exemplari legitur. Et in nono ad eundẽ Almansorem, cap. videlicet 63. habet vnam aliam descriptionẽ trochiscorũ de rosis. Item in antidotario diuisionum, cap. 35. duas descriptiones, & vna ipsarũ intitulatur maior: omnes tamen in aliquibus differũt ab istis filij Mesuæ. A Paulo Aegineta etiã in duodecimo septimi, scribitur pastillus, scilicet trochiscus diarhodõ: sed est alteriusmodi compositionis. Item Actuarius libro de medicamentorum cõpositione, habet pastillum, scilicet trochiscũ diarhodon: id est è rosis, & similiter differt.

Confectio Trochiscornm de rosis stomachum &c. CCXLI.


ER omnes ferè impressiones in pręsenti descriptione est vnus librariorũ error tam clarus & manifestus ꝙ nõ indiget alia probatione: tamen ne intactus pertrãseat, vbi mendosè legitur: Adde scãmoneæ ℔. iij. lege rectè ʒ. iij. Nicolaus Præpositus habet ʒ. ij. sed putamus etiam esse mendam librariorũ. Sciendũ præterea, ꝙ quando speciatim petuntur trochisci diarhodon, de supradictis intelligitur. Per trochiscos de rosis autẽ absolutè, de istis est intelligẽdũ, supple per opera filij Mesuæ. Quia sequẽtes trochisci nõ sunt de rosis simpliciter, sed de rosis & eupatorio: & vltima descriptio in paucissimis exẽplaribus habetur: ex quo potest dubitari, an sit addita huic antidotario: & per consequens non potest absolutè de ipsa intelligi, sed de præsenti &c. *Trochisci de rosis absolutè.*

Cõfectio Trochiscorũ de rosis & eupatorio &c. CCXLII.


N quibusdam impressionibus, præsens descriptio est in vno vitiata: videlicet ꝙ vbi legitur, Raued seni ʒ. iij. Legendum est ʒ. iiij. vt reliquę impressiones, & cuncta exemplaria antiqua rectius habent.

Confectio Trochiscorum de rosis sicut &c. CCXLIII.


BI legitur in fine istius descriptionis, Aqua decoctionis radicũ: intellige (secundum cõmunem opinionẽ) aquã decoctionis ex quinque radicibus cõmunioribus, quæ sunt, videlicet: Radices apij palustris, & apij domestici (scilicet vulgaris vocati petroselini) asparagi, brusci, & fœniculi. *Aqua decoctionis radicũ quæ.*

Sed animaduertendum quòd (vt suprà diximus) hæc trochiscorum descriptio, necnon & aliæ plures ex seq̃uẽtibus, non sunt in maiori parte exemplariũ, nec in aliis, in quibus habentur, sunt locatæ eo loco & ordine, vt impreſsiones habent. Quapropter dubitari poteſt in aliquibus ex ipſis an ſint à proprio Authore, vel ab alio &c.

Such alharif. Et eſt Gallia magna, ſiue regalis &c. CCXLIIII.



FATEMVR enim veritatem, quòd in quinque exemplaribus tantùm reperimus præſentem & ſequentẽ trochiſcorũ deſcriptiones: & non in hoc loco, vbi in impreſsis libris habentur, ſed hincinde tranſpoſitas. Nec in ipſis quidem exemplaribus titulatur præſens deſcriptio. Suchahalertif: ſed in tribus eſt, Such alheref: & in vno Suchalherif, & in alio Such alheriffi. Vnde coniectamus verum ſuum vocabulum eſſe, Such alharif. Sicut etiamnum ſunt suprà confectiones electuarii alharif. Such enim (vt probatur per Serapionẽ, & alios Authores) idem dicit quod gallia. Et ſic, Such alharif, id eſt gallia alharif. Sicut etiã reperitur quandoq; apud Authores, ſuch camphoræ, vt eſt apud Rhaſim in antidotario ſeparato, videlicet in olei citri deſcriptione, nõ obſtãte quòd per impreſsiones mendoſè ibi legatur: Adde ſuccum camphoræ. Non enim à cãphora extrahitur ſuccus. Lege igitur rectius: adde ſuch camphoræ, id eſt galliam camphoræ &c. Et ne quis dicat, quòd per ſuccũ champhoræ, intelligat ibi Rhaſis aquã camphoræ (de qua infrà dicemus in declaratione ipſius camphoræ) quoniam hoc non poteſt eſſe: quia Author ponit ibi galliam camphoratã, cauſa aromatizãdi ipſum oleũ: & nihil neceſſe habet ibi ponere aquã, ſeu alterũ liquorem poſt perfectam ipſius olei decoctionem. Alharif autem vel ſignificare dixeris quod Latinè, magna, ſeu regalis (quia in litera legitur: Et eſt gallia magna, ſiue regalis) vel denotare bonum ſaporem (tanquam ſi diceretur: Such alharif, id eſt gallia boni ſaporis, vt diximus in prima confectione electuarii alharif) vel aliud, nihil refert. Nec multi facimus ſi ignoretur.

Such quid.

Alharif. quid.

Confectio Ramich &c. CCXLV.



ALITER vocatur iſta cõfectio, Cõfectio trochiſcorum Ramich. Ex quo legitur in ipſa: fac trochiſcos ſubtiles &c. Sed valde admirati ſumus (cùm ſit quòd recipitur in aliis cõpoſitionibus)

nibus)hanc cõfectionem deesse in maiori parte exemplariũ. Etenim necessariò debet adesse. Ramich autẽ(prout cõiecta- re potuimus) idẽ significat quod res stiptica, scilicet cõpositio rerum stipticarũ &c. Nam modi faciẽdi Ramich plures sunt,vt habẽtur apud Serap.& Bulchasim &c. Sed in cõpositionibus filii Mesuæ,suo ramich debemus vti.In interpretationibus Bellunẽsis autẽ, legitur Ramech. Et similiter in secundo cañ.Auicennæ, capitulo proprio. Sed in quinto cañ. ipsius, in pluribus cõpositionibus in quibus recipitur, legitur,ramich.Consimiliter est in libris Hali filii Abbas, scilicet ramich,& ramech.Et in nono Rhasis ad Almansorẽ,cap. de casu vueæ, legitur. Et in eius expositionibus, sic habetur: Ramech cõfectio est de qua fit gallia.Pandectarius quoq; in capitulo ramich,habet & rimich.Ergo ramech,ramich,& rimich,sunt vnũ & idem,& accipitur pro confectione ista. Rimech autẽ,siue aricmech,siue arimec(quod rectius putamus alrimech)secundũ dictũ Pandectariũ,herba est nascẽs in parietibus,habẽnsq; odorẽ cinnamomi,desiccatiua & consolidatiua hulcerũ &c. Quam quidem herbã adhuc ignoramus.

Ramich.

Rimech.

Confectio trochiscorum de rheubarbaro &c. CCXLVI.

PER cuncta nempe antiqua exẽplaria præsens descriptio trochiscorũ de rheubarbaro, locatur ante descriptionẽ trochiscorũ de camphora. Et sic visum est nobis in nostro libello describere.Est prætereà in præsenti descriptione per impressos codices vnum mendum. Videlicet,vbi legitur: Amygdalarũ amararũ ℥.iiij.legendũ est verius ℥.ij.s.vt habetur in omnibus ferè præfatis exẽplaribus.Auicẽna in quinto cañ.& Hali Abbas in decimo practicæ habent vnam descriptionem trochiscorũ de rheubarbaro.Rhasis autem in antidotario diuisionum,cap.de medicinis hepatis,habet duas descriptiones. Itẽ ipse Rhasis in nono ad Almansorẽ, capit. de dolore hepatis:sub titulo de raued, habet vnam aliam descriptionẽ. Et similiter filius Serap.in 7.habet suam descriptionem,sub titulo de raued.Omniũ tamẽ prefatorũ descriptiones sunt in pluribus differẽtes ab ista Authoris nostri. Raued enim & Rheubarbarum idem est. Sed aliquãdo variatur titulus compositionũ, ad maiorẽ declarationẽ differentiarũ ipsarũ:vt suprà etiã sunt trochisci diarhodon,& trochisci de rosis & infrà pilulæ de raued, & pilulæ de rheubarbaro &c. De raued autem, & rheubarbaro, dicetur in pilulis de rheu-

Raued & Rheu.

barbaro. Præterea sunt aliquæ compositiones, & trochiscorum, & pilularū &c. in quibus Author subticuit liquorē cum quo excipiendæ sunt, vt est præsens descriptio, & confectio trochiscorū de lacca, & cōfectio trochiscorū Hamech, & descriptio secūda pilularū alandahal, & pilulæ ad omnes morbos catarrhi, & pilulæ de Serapino &c. Iuniores autē, vt Luminare Maius, & cæteri, declarāt quòd isti trochisci excipiēdi sunt eupatorii succo. Sed nescimus an ipsi intelligant aliū succum eupatorii recenter extractū: quia cum notato in descriptione nō potest fieri: quia succus eupatorii, absynthii, liquiritiæ, & consimiles, quando in huiusmodi & similibus cōpositionibus recipiuntur, semper cōdensati ponendi sunt. Filius Serapionis, Auicenna, & Rhasis similiter, vt Author noster, subticuerunt liquorē. Hali Abbas autē in sua descriptione præcipit vt cōficiantur cum simplici aqua. Vnde potest coniectari, quòd Authores dimittunt huiusmodi confectiones, ad libitū conficientis, & parum æstimāt si cū aliquo liquore (nō cōtrario supple) vel cum aqua pura cōficiantur. Veruntamen omnes compositiones debent fieri eo meliori modo quo possint, & magis expedit infirmantium curis.

Confectio Trochiscorum de camphora &c. CCXLVII.



IN præsenti descriptione per plura antiqua exemplaria, liquiritia & spodiū vno cōcluduntur ana. Et similiter crocus, & semina cōia &c. alio cōclusa sunt ana. Quodquidē nobis visum est melius, & ita rescripsimus. Filius Serapionis in 7. habet vnam descriptionē trochiscorum de camphora. Et Hali Abbas in decimo practicæ duas. Auicēna autē in quinto cañ. quinque ponit descriptiones. Rhasis verò in nono ad Almansorē duas habet. Vnam videlicet, capitulo de tremore cordis & alteram, capitulo de icteritia. Item in decimo ad eundem, capitulo de febre Ethica, vnam aliam. Et in antidotario diuisionum, capitulo de medicinis hepatis, vnam aliam descriptionem habet. Sed omnes differunt ab ista Authoris nostri. Per gummi autem simpliciter scriptum quid sit intelligendum, lege in lohoc alio nostro de intentione hac.

De Camphora.

CAmphora, siue chāphora, siue canfora, siue per k, kanfora, kafor, & alia plura, vnū & idē significant. Res quidem nobis minus, quàm seminota. Tum, quia ignoramus

veram

veram originem eius, tum etiam quia Authorum opiniones de ipsius qualitatibus contrariantur ad inuicẽ, scilicet quòd aliqui, vt Serapio, Auicenna & cæteri, dicũt ipsam esse gummi, seu resinam, aut pinguitudinẽ medullarẽ quarundam arborum, & infrigidare ac desiccare in tertio gradu. Alii autẽ, vt Auerrois & cæteri, asserunt ipsam in mari nasci, & esse calidam & siccam in secundo. Imò etiã ipse Auerrois in quinto Colliget, dicit ambram esse speciem camphoræ, quæ oritur in fontibus maris &c. Rhasis autem in tertio ad Almansorem scribit camphoram esse frigidam & humidam. Sed & Platearius dictus circa instãs testatur illam frigidã & siccam in quarto, & quòd est succus herbæ, & nõ gummi arborum, neq; res marina. Item Bellunẽsis in suis interpretationibus ait: Aqua camphoræ, secundum Arabes, est aqua quæ fluit ex arbore producente camphorã. Et talis aqua, & similiter eius arbor, sunt calida in tertio, & camphora est frigida, vt omnes affirmant. Ecce in quo scopuloso pelago nos velitare oportet. Res etenim ipsa (si nõ est factitia) videtur nobis esse vnũ ex nobilioribus medicinæ simplicibus. Et potius tenemus cum Serapione & Auicenna, esse arborum gummi, quàm cum aliis contrarium asserentibus. De camphora enim qua vtimur, loquimur. Si autem apud ipsos præfatos Authores erat alter huiusmodi camphora, hoc equidẽ fatemur nos ignorare. Ista nempe (vt diximus) vel sit vera camphora, vel non, res est tam nobilis, quæ si non asseruatur diligentius, euanescit, & annihilatur. Quodquidem pluries experti sumus. Sed vtrũ hoc procedat à frigiditate, vel caliditate ipsius, videlicet vtrum sit ipsa frigida vel calida, est potius medici, quàm aromatarii perscrutari. Ipsa autem camphora quantò albior, clarior, purior, & odoratior est, tantò melior.

Ambra cãphoræ species.

Aqua cãphoræ.

Camphoræ optimæ notæ.

Confectio trochiscorum de spodio &c. CCXLVIII.

Confectio Trochiscorum de spodio, cum semine acetosæ &c. CCXLIX.



VATVOR semina quæ sunt in prima istarũ descriptionũ, sunt quatuor semina cõia maiora frigida, scilicet melonis &c. quæ etiam speciatim in immediatè suprascripta confectione trochiscorũ de cãphora, sunt posita, & alibi de quibus in superioribus satis diximus. Ponitur hæc prima descriptio trochiscorum de spodio ab Actuario, in libro de medicamẽtorũ cõpositione, sub titulo: Pastilli de spodio. Sed

differt in aliquibus : & loco mucilaginis psyllii, habet succ[um] psyllii &c. Abbas autem in x. practicæ, habet tres huiusmod[i] descriptiones, & in duabus recipitur semẽ hermazi, siue (v[t] putamus rectius) hemazi, quod à pluribus res acetosa interpretatur. Vnde semẽ hemazi, id est semẽ acetosæ. Auicẽna in v. cañ. duas habet : quarũ vna est cum semine acetosæ. Filius Serapionis quidem ponit tres descriptiones, & vna ex ipsis similiter est cum semine acetosæ. Rhasis verò in nono & x. ad Almansorem, & in antidotario diuisionũ, in pluribus capitulis plures habet descriptiones, & cum semine acetosæ, & sine eo, omnes tamẽ sunt differentes ab istis filii Mesuæ. De spodio dictum est in Diarhodon descriptione communi.

Hemazi.

Confectio Trochiscorum de berberis &c. CCL.

Confectio alia Trochiscorum de berberis &c. CCLI.


ER aliquas excusiones in prima istarũ descriptionũ mẽdosè legitur: Seminis citruli ℥.iiij.s. Lege rectius ℥. iij. s. vt cuncta exemplaria, ac etiam nonnullæ impressiones habent. In Nicolao Pręposito autem legitur ℥.iij. & similiter est non rectè. Actuarius quidem habet pastillum ex oxyacantha, quod idem est quod trochiscus de berberis, sed differt in pluribus ab istis. Filius Serapionis quidem in 7. habet tres trochiscorum de berberis descriptiones. Auicenna autem in quinto cañ. septem. Hali Abbas verò in x. practicæ, vnam. Rhasis quoque in nono ad Almansorem, cap. de dolore hepatis, vnam. Et in antidotario diuisionum, cap. de hepate inflammato, similiter vnam. Omnes autem differunt inter se, & ab istis Authoris nostri. De berberis dictum est suprà.

Pastilli ex oxyacãtha.

Confectio Trochiscorum de absynthio &c. CCLII.


EGITVR in fine præsentis descriptionis, & similiter in fine duarũ sequentiũ: Da cũ succo herbarũ. Et non specificatur de eis, quænã sint ipsæ herbæ. Declarãt autẽ aliqui (quorũ vnus est Christophorus de Honestis) quòd debent esse illæ herbæ quæ habentur in ipsis trochiscorũ descriptionibus, scilicet eupatoriũ, apium, anethum &c. Quodquidem multis nõ placet. Nonnulli autem (& forsan melius) dicunt, illas herbas esse, è quibus excipitur succus pro syrupo bisantino conficiendo: quod nobis quidem magis consonũ videtur. Et ratio hæc est, ob quam putamus Authorẽ intellexisse de

Succus herbarum absolutè.

de eis. Nā scripserat suprà ipse Author modū syrupi acetosi de succis herbarum,& syrupum acetosum de succis herbarum cum aromatibus,& modū infusionis de succis herbarū,in quibus satis ipsas herbas specificauit,tāquam pro exēplis ad quæ sit posteà recurrendū,pro omnibus aliis in quibus non speciatim scribuntur.Igitur hæ sunt herbæ ex quibus,vel omnibus,vel ex parte,accipiendus est succus pro huiusmodi trochiscis conficiendis.Endiuia videlicet,apium,lupulus,borago,buglossa,& fœniculum. Quæ omnes in prę-fatis compositionibus de succis herbarum habentur.Etiam dictus Christophorus,contra authoris intentionem, docet pro succis,sumere aquas sublimatas:quod omnino non debet fieri.Sed succi accipiendi sunt priùs tamen depurati.Habet enim filius Serapionis in 7.vnam trochiscorū de absynthio descriptionem.Auicenna autem in v.can.duas, quarum secūda in multis cōuenit cum ista Authoris nostri.Hali Abbas etiā in x.practicæ,duas ponit,in quibus recipitur absinthiū græcū:omnes enim aliqualiter differūt ab ista. Scribit̃ etiānū & ab Actuario in de medicamentorū cōpositione. Pastillus amarus,cuius descriptionis simplicia omnia sunt in ista descriptione filii Mesuæ;non obstāte ꝙ ipse fili⁹ Mesuę præter illa,habeat alia plura simplicia in ipsa descriptione. Possumus ergo dicere,ꝙ ille est pastillus, scilicet trochiscus absynthii ipsius Actuarii. Dicitur autē amarus, ab amaritudine absynthii,& amygdalarum amararum ingredientium.

Confectio Trochiscorū de eupatorio &c. CCLIII.



VNA duntaxat excepta, omnes impressiones quas vidimus,mendosè habēt in præsenti descriptione:Tereniabin,succi eupatorii,ana ℥.j. Legendū est autem rectius,ana ʒ. j. Vt cuncta exemplaria,& Luminare Maius,& cæteri habent.Ponit nēpe Actuarius suū pastillum de eupatorio, sed longè differt ab ista descriptione.Auicenna etiam in quinto can.habet vnam descriptionem similiter differentē.Ioannes Serapionis quoque in 7.habet suam descriptionem,cuius titulus est,Trochisci auctrion:& est eupatorium,sed nō est similis huic.Hali Abbas etiam habet vnam descriptionē, cuius inscriptio est:Gafeti trochisci.Gafeth enim idē est qđ eupatoriū.Sed neq; ipsa cōuenit in omnib⁹ cū ista filii Mesuæ.Succus autē eupatorii accipiendus est ex eupatorio ab ipso Authore descripto. Lege de eo in syrupo de eupatorio. *Gafet quid.*

Con

Confectio trochiſcorum de aniſo &c. CCLIIII.
Confectio alia Trochiſcorum de aniſo, & ſunt trochiſci de decem medicinis &c. CCLV.



RIMA iſtarum confectionũ ſcribitur à filio Serapionis in 7. & ab Auicenna in quinto ſub hoc titulo. ſcilicet trochiſci de aniſo. Secunda autẽ ponitur ab eiſdem ſub alio titulo. Et hic eſt: Trochiſci de decem medicinis. Quod etiã Author noſter notauit in ſua, cùm dixit: Et ſunt trochiſci de decem medicinis. Veruntamen differunt inter ſe in quibuſdam paucis ipſæ deſcriptiones.

De aniſo.

NOtiſsimũ eſt Aniſi ſemẽ, & ipſi⁹ herba à multis nõ ignoratur: quia pluribus Italiæ locis, ſicut & in multis aliis prouinciis ſeritur. A Dioſcoride Creticũ magis cõmendat. Auicenna autẽ Romanum laudat: vocátq; ipſum fœniculũ Romanũ. Hiſpanicum verò eſt deterius, ſecundum Serapionẽ. At Platearius refert aniſum, alio nomine vocari cyminũ dulce. Loco eius, ſecundum Auicennam, carui ponitur.

Aniſi loco quid ſumendum.

Confectio Trochiſcorum de lacca &c. CCLVI.



IMPLICIA præſentis cõfectionis per nõnulla exẽplaria ſcripta ſunt cũ ana ℥.ij. Et nihil refert. Quia cùm ſint omnia ſimplicia vnico concluſa ana, per plus, vel per minùs, nihil impedit poſſe ſcribi imò partes æquales, eſſet melius ſcribere. & ſic habet filius Serapionis. Laccæ mundatæ, ſcilicet ablutæ. Vbi notandum quòd ſecũdũ plurimorũ opinionem. lacca medicinis non eſt admiſcenda, niſi abluta. Et ſic ſemper debet intelligi, cùm abſolutè legitur lacca, Præterea ſcribuntur trochiſci de lacca, à filio Serap. in 7. ab Hali Abbas in x. practicæ, à Rhaſi in nono ad Almanſorẽ, cap. de dolore hepatis: & in antidotario diuiſionum: cap. de medicinis hepatis: & ab Auicẽna in quinto can. duplices. In nulla autem ipſarum deſcriptionum ponitur cum quo liquore ſint excipiendi, ſeu; informandi ipſi trochiſci: quia neque Author noſter (vt ſuprà diximus in hac ſua notauit deſcriptione. Ex iunioribus autẽ nonnulli dicunt cõficiẽdos eſſe cum vino. Alii autem, vt Luminare Maius in Dialacca magna, & in præſenti deſcriptione, cum decoctione ariſtolochiæ, & ſquinanti, ſcilicet cum ea decoctione cũ qua abluit ipſa

Lacca abſolutè.

ipsa lacca. Et alii opinantur debere fieri cũ decoctione, vel succo absynthii, seu eupatorii, vel apii, vel alterius rei inibi descriptæ. Quorum opiniones nec approbamus, nec reprobamus. Melius tamen nobis videtur, si consulatur medicus in his & similib⁹ accidẽtib⁹. lege etiã de hoc in trochiscis de rheubarbaro, Et de lacca, & eius ablutione, vide in Dialacca magna.

Confectio Trochiscorũ de terra sigillata &c. CCLVII.



RARO præsens descriptio tẽporibsu nostris habetur in vsu. Et (vt patet in litera) est de inuẽtione ipsius filii Mesuæ. Rhasis quidẽ in nono ad Almansorẽ, cap. de sanguinis proiectione cũ sputo sine vomitu, habet vnã descriptionem, & eandem habet in antidotario diuisionum: videlicet, in fine capituli de medicinis tussis & asthmatis &c. differt tamen ab ista. Ab Actuario etiam scribitur pastillus sphragis, id est sigillum cognominatus: quod est idẽ quod trochiscus de terra sigillata. Sed multùm differt ab ista descriptione. *Pastillus sphragis.*

De sanguine Draconis.

SApientissimè equidem Antoni⁹ Musa Brasaulus de sanguine Draconis pertractauit. Vnde in rei veritate, nec sanguine draconum, de quo Plinius cap. 7. libri trigesimi tertii loquens, asserit esse sanguinem draconis, scilicet animalis, elephantis sanguine permistum &c. qui & cinnabaris dicitur: non obstãte quòd cinnabaris de pluribus dicatur æquocè: neque sanguine draconis Serapionis (qui est herbæ achilleæ, scilicet millefolii succus, de qua herba Dioscorides sub nomine sideritis loquitur) vtimur, sed in sequenti vsu duæ res pro draconis sanguine, venales habentur: de quarũ nulla adhuc probum Authorem pertractantem legimus. Et vna ipsarum (quæ iudicio nostro est deterior) Venetiis & alibi factitatur ex sorbis contusis, bolo non Armeno, & caprarũ siue hircorũ sanguine, aliisq; diuersis rebus, & placentarũ more partes formatas, furno seu clibano, aut sole desiccant: qđ & tetigit Plinius in præcitato loco. Vtplurimũ tamen in equorũ & similiũ medicaminibus, his placentis, vtuntur. Licet multos non pudet ad humanorum corporum vsus eas quandoque administrare. Altera res est succus, & lacryma quarũdã magnarũ arborum, in insulis Lusitanorum nuper inuentis copiosè nascentium. Huiusmodi etenim plantarũ surculũ (mercatore quodã amico nostro mediante) Romæ viren

Cinnabaris

Sideritis.

Sanguinem draconis sup plentia.

Lacryma sanguinis draconis.

virentem habuimus, quem diligenter plantauimus, sed haud creuit. Vlyſsipone autem vidimus ingentiſsimas huius generis arbores. Sunt nempe tanquam columnæ, vnicæ crassitudinis maturæ, more dactylorum, ſeu palmarum, abſq; ramis. Folia ſunt eis ſimillima ſpatulæ fœtidæ, craſsiora tamē. Cortex verò arboris eſt ſubcinericius, & vnà cum tota arbore rubri ſucci plenus. Scarificatáq; arbos tempore congruo emittit lacrymas ſanguineas, quas more gūmi cōdenſatas abradunt è cortice incolæ, nec vilius vendunt. Multi etiā lignum eius fruſtatim inciſum ebullire faciunt, decoctionēq; huiuſmodi igne aut ſole condenſant &c. Vtrunq; enim ſanguinem draconis appellant. Sed longè melior eſt lacryma, ſeu ſuccus collectus, ligni decoctione. Si verò hic ſanguis draconis arbore⁹ ęquipolleat ſanguini draconis vero, ſcilicet cinnabari præfato, vel ſucco herbę achilleæ ſideritis (q eſt ſanguis draconis Serap. neſcimus.) Sed meli⁹ putamus eſſe, vti ſucco dictæ ſideritis (dūmodo textus Serapionis non ſit eo in loco deprauat⁹, ſeu malè trāſlatus) vel vti ſucco lactucæ cū authoritate Auicennæ, quàm alia re, abſq; vllo Authorum teſtimonio. Lege Braſaulū. Auerrois autem in quinto Collliget, ponit ſanguinem draconis, cap. de mineralibus, intelligēs (vt putamus) pro ſanguine draconis, cinnabarim mineralem.

Sideritis ſuccus quid ſuppleat.

De Ipoquiſtidos. & Ephyſtidos ſiue heuphiſtidos &c.

Hypociſtis.

Licet pro recto genitiu⁹ ſcribatur, & proferatur, ac indeclinabiliter habeatur ipoquiſtidos, quod rectius hypociſtis eſt: tamē ſemper intelligitur in Arabū libris pro fungo: ſiue cytino naſcenti ad radices plantæ barbæ hircinæ, vel pro ſucco ipſius fungi. Barba hircina Latinè, Græcè autem ciſtos dicitur. Heuphiſtidos autem, vel henfiſtides, vel ſimilia multa, quæ ſuprà, ſcilicet in modo cōfectionis iacur notauimus, nō eſt ipoquiſtidos, vt plurimi ex iuniorib⁹ credūt ac decipiūtur. En apertè probatur per pręſentē confectionē, in qua vtrunque recipitur. Et non putet aliquis eſſe mēdam in litera: quia cuncta exēplaria antiqua manu ſcripta (nullo penitus diſcrepante) ſimiliter habēt. Vnde malè fecerūt nōnulli, qui ab iſta deſcriptione deleuerunt vnum ipſorū ſcilicet hēfiſtides, quod debet eſſe, & admodū conuenit huic confectioni. Igitur henfiſtides (ſiue vt mauis heiufiſtidas, vel alteriuſmodi conſimile appellare) eſt ſuccus foliorum & florum dictæ plantæ barbæ hircinæ, apud Arabes: & non ſucc⁹ fungi pręfati, q apud ipſos ipoquiſtidos dicitur. Muſa Braſaulus etenim ſuper hoc non rectè dicit Auicennam nō cognouiſ

Barba hircina.

Hēfiſtides.

Braſauli malum de Auicenna iudicium.

gnouisse quid esset: quia fecit tria capitula de eo in secundo can. scilicet capitulum de barba hircina, capitulum de hensistides, & capitulum de tarathit. Vbi videndũ, ꝙ Auicenna nõ malè fecit, cùm de diuersis diuersa scripsit capitula. Nam in capitulo de barba hircina. loquitur de planta in generali: in capitulo autem de hensistides, tangit tantummodo succum ipsius plantæ: & in capitulo de tarathit, pertractat de fungo radicis eius. Non obstãte, ꝙ aliquando accipiatur hensistides, siue heusistides (quod idem est) pro ipsa planta. Vt apud Hali filium Abbas in secundo practicæ, cap. 34. dicentẽ. Lichieebat, vel Leieeltẽ, quæ Græcè Eusistides &c. Similiter & Serapio in vnomet cap. de prędictis succis, scilicet de succo plantæ, & de succo fungi distinctè loquit᷑. Itẽ in synonymis Serapionis legitur hersistides, id est succus plãtulæ, quę dicitur planta hircina. Item præfatus Auicenna in quinto tractatu secundæ summæ quinti can. habet tres trochiscorum descriptiones cõferentes ad sputum sanguinis: quarũ prima habet magnã similitudinem, & conuenientiam cũ ista filii Mesuæ. Et in sexto tractatu eiusdẽ secũdæ summæ, cap. de intestinis habet aliã descriptionẽ, cuius titulus est: Trochisci alfenginati. In quibus omnibus legitur speciatim: Succi barbę hircinæ, scilicet plantæ. Vbi autem voluit succum fungi, scripsit ipoquistidos. Similiter filius Serapio. in 7. habet plures trochiscorum descriptiones cõferentes ad profluuiũ & sputum sanguinis: & aliquæ ipsarum in multis conueniũt cum ista filii Mesuæ, in quarũ pluribus est specificatè positũ: Succi barbæ hircinæ. Sed clarius ibi, in descriptione trochiscorũ de arsenico Albbambd: & in alia immediatè sequenti, cuius titulus est: Trochisci conferentes ad excoriationẽ, & solutionem &c. in quibus legũtur ambo immediatè in his verbis. In prima videlicet: Succi Altharathit: aut succi barbæ hircinę. In secunda autem: Succi altharatit: & succi barbæ hirci. Igitur vterque succus, condensatus supple, scilicet succus plãtæ, & succus fungi ponendus est in præsenti trochiscorũ cõfectione. Et sic semper pro hensistides, seu pro succo barbæ hircinæ, intelligendus est succus plantæ, & non fungi. Verũ tamen in defectu vnius per alterum est supplendum. Etiam loco ipsorum, acacia, & quædam alia succidanea, quæ notãtur ab Auicenna in fine capituli tharathit, possunt substitui. Sed nota ꝙ fung⁹ herbæ hircinæ, licet sub nomine fungi appelletur: tamen formã aliorũ fungorum nõ sequitur. Vnde rectius nobis videt᷑ debere dici Leoncistis, quia simils est leoni Leoncistis.

leoni fabarum,& cæterorum leguminum, qui Græcè Orobanche dicitur:vulgò autē flammula, & sporchia appellatur. Quæ quidē flammula, radicibus plantarū leguminū annascens,necat eas. Et in hoc differūt inter se fungus cisti & flammula, scilicet quòd ipse fungus non interficit plantam cisti quamuis non credimus ipsam plantā sine aliqua sui læsione generare ipsum fungum. Et non in omnibus plantis sui generis reperitur. Nec attollitur ipse fungus, vt flammula, rarissimè dodrantalem transcendit altitudinem.

Flammula

Cisti fungus in quo differt à leone leguminum.

De Sedenagi.

PRo Sedenagi,vel sedenegi(quod putamus rectius)intellige in præsenti descriptione semen cannabis. Lege de hoc suprà in secunda distinctione.

De Bolo Armeno, & Terra sigillata.

Lutum Armenum.

ENimuero nostra tēpestate bolū,siue lutū Armenum penitus(vt verum fateamur) ab omnibus Europe incolis ignoratur. Quia pluribus de causis ex Armenia ampliùs non defertur. De vero bolo Armeno loquimur. Quoniā plurimum apportatur bolum ex Apulia,& Germania, aliisq; locis,& quodlibet ipsorū abusiuè bolum Armenū ab Apothecariis nuncupatur. Necnon & pro bolo Armeno vero, talia atque alia diuersa rubricarum genera in medicis compositionibus administrant. Quæquidem nunquàm Armeniam maiorem nec minorem viderunt. Vnde quodlibet ipsorum, pseudo siue adulterinū bolum Armenum rectius vocari licet. Singulatim autem,aliud bolum Apulum,aliud verò bolum Germanicum &c. Prætereà paucis ante annis Venetias deferri iam cœpit aliud bolum, quod vocant bolum Armenum finū,& bolum Orientale. Sed vt diligētius probat Brasaulus, neq; ipsum est Armenū. Imò(vt ipse etiam testatur) est lutū Lemniū,scilicet terra Lemnia, nō sigillata,id est illa de qua sumitur vt sigilletur. Quæquidem terra sigillata vera, terra Lemnia est,& variis tēporibus variis fuit munita sigillis. In præsentiarū autem Turchico sigillo imprimitur. Vidimus etiā plures alias pseudo terras sigillatas : videlicet, aliā cineritiam , lutum figuli admodum imitantem , aliam rubram, ex pseudo bolo aliísque rebus factitatam &c. Præfata tamen,quæ Turcharum sigillo munita, ex Lemno insula comportatur,nihil differt à supradicto vocato bolo Armeno fino,præterquàm in quadam arenula quam habet:quam arenam(vt fertur)non nisi causa retinendi sigilli impressionem,ipsi terræ admiscent : vnde & subalbior est ipso præfato

Lutum lemnium.

bolo:

bolo: quod bolum nihil penitus habet arenosi, sed totum in ore, vt butyrũ liquescit. Lege super his Brasaulũ. Non obstante etiã, ꝙ nonnulli qui ex Constantinopolitana ciuitate venerũt his diebus, asserãt contrariũ, scilicet ꝙ hoc bolũ Armenũ finum nuncupatũ, nõ sit terra Lemnia, vt vult Brasaulus, sed ꝙ est verum bolũ Armenũ ex Armenia deuectũ: quia nos ignorantes veritatẽ, nõ tenemur potius ipsis, quàm Brasauli rationibus pręstare fidem. Loco terræ sigillatæ autem, administrare dictũ bolũ finũ, putamus esse melius: quia (vt dictũ est) pro certo tenetur, ꝙ sit ipsamet terra, purior simple, & sine arenula illa. Etiã pro vero bolo Armeno in necessitatibus, dictũ lutũ, siue bolũ Lemniũ subministramus. Reliquis autẽ pseudo bolis & adulterinis terris nõ vtimur, nisi in medicinis equorũ, & asinorũ, & similiũ. Igitur in pręsenti descriptione, vel duplicetur pondus dicti boli fini: vel (si magis placebit) ponatᷣ pro parte sua, terra sigillata fina &c. Item in carentia vnius, alterum est substituendum. *Terræ sigillatæ loco quid sumendum.*

De Arnoglossa.

QVod Græcè Arnoglossa, vel arnaglossa (vt aliqui scribũt) dicitur: Latinè agni lingua, aut ouis lingua: vel inuersis dictionibus, lingua agni, & lingua ouis interpretatur. Arna enim Græcè, secundũ Ioannẽ Ianuensem, agna Latinè dicitur. Et arnon Gręci, Latini agnũ nominãt, & glossa linguã significat. Vocatur etiãnum Latinè plantago: cuius species secundũ Diosc. duæ sunt, scilicet maior & minor. Maior enim notissima est, & vulgò appellatur septineruia, & multineruia. Quibus appellationibus correspondent Gręcè Heptapleuron, siue Heptaneuron, & polyneurõ. Minor autẽ est illa, quæ à multis Lãceola vocatur. Non obstãte ꝙ à Dioscoride hoc nomen, scilicet lanceola, secũdum Ioãnis Ruellij & Marcelli traductiones, lõchitidi adscribatur, & nõ plãtagini. Author enim noster distinguit arnoglossam in amplã & longã. Vt probatur per ipsum in emplastro Arabico, & alibi. Sed per amplã, intelligit plãtaginẽ maiorẽ: & per longã, plantaginẽ minorẽ, scilicet lanceolã dictã. Est prętereà & tertiũ genus plãtaginis, quod licet à Dioscor. nõ pręcisè scribatur, verũtamen passim inuenitur. Et est mediũ inter maius & minus, cuius folia sunt plana, in quibus singulis quinque tãtùm sunt costæ. Quæ quidẽ tertia species in quibusdã locis Italiæ, vt in Apulia, quinqueneruia nominatur. Et Calabri adhuc ex parte Græcissantes, ipsam pẽtaneruiã appellãt. Hanc itaq; speciẽ, notat Ioãnes Agricola Am- *Agni lingua. Ouis lingua. Septineruia. Lanceola. Pentaneruia.*

Arnoglossa absolutè. monius in primo libro suæ herbariæ medicinæ. Sed vbi absolutè legitur (vt in præsenti descriptione & in similibus) semper de maiori intelligitur. Quãuis nulli dubiũ sit, aliam pro alia posse substitui. Demum aduerte ꝙ pro huiusmodi quæ in pręsenti descriptione habẽtur, & similibus aquis, intelliguntur succi, vel decoctiones, seu infusiones, & nõ aquæ sublimatæ, vt superiùs iam probauimus. Et similiter vbi dicit Author in pręsenti descriptione: Da cum aqua spodij &c. intelligitur aqua infusionis ipsarũ rerũ. Nõ enim distillãtur spodiũ, gummi, bolũ Armenũ & spica, quod quidẽ valde fatuũ esset & cogitare. Et quòd debet esse infusio, potest probari per vnam quasi similẽ trochiscorum descriptionẽ 7. Breuiarij filij Serap. cuius titulus est: Trochisci Ioãnis, ad illum qui spuit sanguinẽ. In cuius fine describit propinationem ipsorũ fieri cum aqua, in qua infusa sint spodiũ, & gũmi, & bolũ Armenũ, & folium. Sed Author noster loco folij, habet spicã, quæ potest poni in defectu ipsius folij. Et fortasse etiã sua tempestate, foliũ verũ, scilicet malabatrũ, vel malobatrũ, sicut & nunc nõ deferebatur : quam ob rem ipse in sua descriptione permutauerit, ponens pro eo æquiualens, & bonum.

De Virga pastoris.

SCiendum quòd Pandectarius errans ipse tribuit ansam pluribus iunioribus errãdi. Quia in suo cap. quod incipit, Dipseus duo capitula Serapionis immiscuit, scilicet capitulum 106. quod est de cardo dipsaco, scilicet de labro Veneris: & cap. 351. quod est de Virga pastoris, scilicet de sanguinaria, seu polygono. Et ad authoritatẽ Serap. de dipsaco, ponit capituli titulũ, Harsiharbai: addens ꝙ Latinè dicitur Virga pastoris. Quæ quidem verba in dicto 106. cap. Serap. (quod semicorruptè incipit Dibsacos, pro Dipsacos) minimè legũtur. Vnde (vt diximus) plurimi iuniores eum sequuti, hallucinati sunt, putantes dipsacum esse virgam pastoris: quod est falsum. Inter quos etiã Theodoricũ Dorsteniũ in suo Botanico & Leonardum, siue Germanicè Leonhartum Fuchsium, in suo de Historia stirpiũ, hallucinatissimos his diebus legimus. Qui etiã Leonardus falsissimè in hoc reprehendit Serapionis interpretẽ, cùm sit potius ipse carpendus. Item dictus Pandect. ponit aliud cap. quod incipit, Harsiarbai: vbi loquitur etiã de vtroq: polygono &c. Nam si credendum est Serapioni, & Auicennæ, magis quàm Pandectario & ipsum sequutis, Virga pastoris nõ erit dipsacus siue dipsacum: sed sanguinaria, quæ & seminalis dicitur, scilicet polygonum

Labrũ Veneris. Polygonũ.

Dipsacum non est virga pastoris

Leonharti Fuchsij error.

Seminalis herba.

gonum Dioſcoridis. Vt patet legenti capitula Dioſcoridis de ſanguinaria maſcula,& de ſanguinaria fœmina,& conferenti cap.Serapionis de Virga paſtoris,quod incipit:Baſialrahagi,id eſt Virga paſtoris.In quo cap.ipſe Serapio deſcripſit vtrunq; capitulũ Dioſcoridis de ſanguinaria. Auicenna autẽ,licet non deſcribat in ſuo cap.de Virga paſtoris, liniamenta plantarũ:cõuenit tamen cum Dioſcoride & Serapione,quòd eſt maſcula & fœmina. Quod quidẽ nõ verificatur de dipſaco:quoniam nullus eſt qui ſcribat dipſacũ inueniri maſculam & fœminã. Item ipſe Auicen.dicit maſculã virgã paſtoris eſſe fœmina fortiorẽ:quod ſanè teſtatur per Dioſc. in fine capituli ſanguinariæ fœminæ. Item Bellunenſis in dicto cap.Auicẽnæ,pro Virga paſtoris, reſcripſit in margine, Haſſa alrhai:quod cõuenit eſſe idem cum baſialrahagi quod eſt in principio capituli Serap.de Virga paſtoris. Ergo capitulum Auicẽnæ de Virga paſtoris,& cap.Serap.de eadem, ſunt vnũ & idem, cum capitulis Dioſcoridis de polygono. Igitur nulli dubium ſit,virgã paſtoris Arabũ, eſſe polygonũ Dioſcoridis,& non labrũ Veneris. Prætereà admodum erit mente captus, qui dixerit huic cõfectioni magis competere dipſacum,quàm polygonũ. Nam tota principalis intentio iſtorum trochiſcorũ(vt liquet in litera) verſatur circa ſanguinem reſtringendũ.Atqui ſanguinariam non ſolùm Dioſcorides,Plinius,& cæteri famoſi authores ſcribunt profluuiũ ſanguinis vndecunq; ſiſtere:verumetiã & omnes iuniores illud idem teſtantur. Vnde & ſanguinaria dicta eſt.Labrum Veneris autẽ nullus eſt qui dicat huiuſmodi facere.Ex quo ſequitur,quòd virga paſtoris Serapionis & Auicennæ, & cæterorũ Arabum,cuius operationes & proprietates ſunt eædem, quas Dioſcorides, Plinius,& cæteri polygono tribuunt,& pręſertim de ſiſtendo ſanguine,nõ eſt labrũ Veneris,ſcilicet dipſacũ.Sed verè eſt ipſa ſanguinaria.Etiã Auerrois in v.Colliget ſcribit virgã paſtoris intercipere fluxũ ſanguinis,à quacũq; parte veniat.Ergo &c.Sed quãdo abſolutè deſcribitur,de maſcula ſemper intelligitur. Animaduertẽdũ autẽ ꝙ Plin.deſcribit quatuor polygoni genera,& non ſatis clarè de eis loquitᷣ.At per quartũ genus,ponit illud polygonatũ,qđ vulgò fraxinella dicitur. De quo & Dioſc.immediatè poſt ſanguinariã fœminã,cap.facit. Itẽ nota quòd virga paſtoris,pręter nomenclaturas à Dioſc.poſitas in cap.de polygono,vocatᷣ aliis atq; aliis nominibꝰ. Vnde hęc ſunt ipſiꝰ ſynonyma,Arrhis,Aſpaltos,Carcineros,Cẽtinodia,Chilio-

Sanguinem ſiſtentia.

Sãguinaria abſolutè.

phyllos, Cynochala, Clema, Cnopodios, Corrigiola, Chulmulum, Chulũ, siue Cuculũ, Heraclea, vel Heraclia, siue Herculea, Geniculata, Genitura herois, Lingua passerina, Millefolium, Myrtopetalos, Pedalion, Polycarpos, Polygonatos, Polygonia, Polygonũ, Proserpinaca, vel Proserpinata, Sanguinaria, Seminalis, Stemphis, Thephis, vel Thelphis, Teuthalida, Virga pastoris, Viticula, Vnguis muris, Zarithea, & alia plura. Virga pastoris fœmina, scilicet sanguinaria fœmina etiam vulgo à nonnullis dicitur Cauda vulpis, siue cauda vulpina &c. Vtraq; enim sanguinaria notissima est.

Cauda vulpis.

Confectio Trochiscorum de croco &c. CCLVIII.



HOC sanè in loco, scilicet immediatè post descriptionem trochiscorum de Terra sigillata, per vniuersas impressiones desunt duæ trochiscorum descriptiones. Videlicet: Cõfectio trochiscorum de croco præsens, & confectio trochiscorum de arsenico sequens. Quas quidẽ in cunctis ferè exemplaribus inuenimus, & debẽt esse. Igitur descriptio trochiscorum de croco hæc est: Confectio trochiscorũ de croco, conferens ad internos capitis dolores, & hemicraneã difficilem, & sahara vehementem. Recipe croci aur. vij. s. cholcothar aur. v. aluminis, aur. viij. myrrhæ, spicæ, ana aur. j. s. omphacij, calchadis, ana ℨ. j. s. gummi, aur. ij. Fiant trochisci cum vino stiptico. Et cùm necesse fuerit dissoluatur vnus, cũ aceto permisto cum aqua rosacea, & liniatur frons, & tempora. Si autem insomneitatem patitur, opij aur. iij. addes. Hucusque. Describitur etiam hæc cõfectio, in paucis tamen differens, ab ipso filio Mesuæ, authoritate Alexandri, in cura de Hemicranea calida. Item vnam aliam descriptionem habet in fine capituli de synanchia gutturis. Luminare Maius quidem describens trochiscos de croco Auicẽnæ (qui habentur in fine capituli de cura sodæ calidæ, quod est xj. cap. secundi tractatus, primæ fen. tertij canonis ipsius Auicẽnæ. qui trochisci parum differunt ab istis) dicit dubitationẽ suã super his. Quia cùm sit, quòd ipse filius Mesuæ, in tractatu de soda frigida, citet hos trochiscos, in his verbis. Et eodem modo trochisci de croco dicti in antidotario. Ipse autem nusquam reperit eos. At nos quidem probamus per plura exemplaria, ipsos deesse in libris impressis. Vnde modo dubitatio ipsius soluta est, & citatio authoris probatur vera. Quia defectus librariorum non sunt authoribus imputãdi

libr

librorum. Bartholomæus Montagnana quoq; in suo antidotario habet trochiscos de croco, differētes tamen ab istis.

De Croco.

CRocus, vel crocum, vtroque genere legitur. Attamen aliqui faciunt differentiam inter florem & herbam, asserentes quòd crocus est flos, & crocum herba. Sed nos quidē in libris nō paucæ authoritatis & optimæ latinitatis, vtroq; (vt diximus) genere inuenimus, tam florem, quàm herbam scribi. Reperitur etiamnum præter Cnecum, siue Gnecum (quod à nonnullis syluestre crocum dicitur) & aliud crocū syluestre, quod in montib⁹ nascitur, satiuo simile, sed nō colligitur: quia parum lucri colligentibus præstat, ob id, quia minima sunt in eius flore illa tria fila, quæ particulariter crocum esse dicuntur. In montanis pratis plurimum nascitur &c. Crocum autem, vulgo hodie quasi omnes, Arabico vtentes vocabulo, Saphranū, siue Zaffaranum vocant. Arabicè quidem (vt in Serapione legitur) Zahafaran dicitur. Notissimum est in Italia, & pluribus seritur locis. Sed ex his satiuum, & præcipuè Sulmonense magis cōmendatur. In cornea pyxide (vt Plinius scribit) optimè asseruatur. Platearius verò dicit seruandum esse crocum in sacculo stricto de corio, per quinque annos. Etiam præfatus Plinius asserit crocum non solui melle, nullóque dulci, scilicet consimili, vt iulep, sapa &c. Quod quidem experientia docuit nos esse verum. *Saphranū.*

De Colchotar & Chalchade.

LOngum foret disputare de vitrioli (vulgò cuperosæ) generibus, siue speciebus, & res sanè parui momenti. Cùm sit, quòd ex omnibus speciebus altera pro altera potest substitui. Colchotar autē, & calchadis, siue calcadis, species sunt vitrioli: sed non sunt vnum & idem, vt nonnulli falsò putāt. Non obstante etiam quòd interpretes aliquando pro calcitis (quod est calcadis) falsò interpretati non sunt colchotar, accipientes speciem pro specie. Et quòd non sint vnum & idem, non solùm probatur per huiusmodi trochiscorum filij Mesuæ & Auicennæ descriptiones, in quibus ambo recipiuntur: sed & per capitula ipsius Auicennæ, necnon & Serapionis. Vnde lege in secundo cañ. Auicennæ capitulum de atrimento, siue atramento: & capitulum de calchanto, & capitulum de colchotar, siue colcotar. Et in Serapione capitulum de vitriolo, & de calcantho, & reperies omnes vitrioli species. Quia quanuis parum differant inter se, attamen di- *Vitrioli cōsideratio.*

Cuperosa. uersæ sunt species. Cuperosa autem, idē est quod vitriolum. Pro colchotar igitur intellige vitriolum citrinū: & pro calcade vitriolum albū, id est calcitim: Et pro calchanto vitriolum viride. Est prætereà & quarta species, quæ corrupto vocabulo apud Arabes vocatur alsuriæ. *Sori quid.* Sori enim rectè dicitur, pro qua intellige vitriolum rubeū. Auicēna sic distinxit. Pro qualibet istarū specierū autem, vitriolum (quod vulgò Romanū cognominatur) administra. Et vel sit è Balneo regio (oppido nō longè ab Vrbe sito, vbi hodiernis tēporibus in magna conficitur copia: quod verius Romanū esse putamus) vel sit è Cypro insula, vel Germanum, vel aliunde, nihil aut satis parū, & non de eo curandum refert. Item sciendum quòd cuperosa, seu vitriolum reperitur duplex, scilicet minerale, & artificiale. *Cuperosa duplex.* Sed minerale est melius, quàm factitiū. Vnde dicit Serapio in chalcantho, seu calchanto: Illud verò quod fit artificialiter, est bonū ad faciendum encaustū scriptorum magis, quàm ad vsum medicinæ. Sed animaduertendum quòd mendosi codices multoties sunt causa impingēdi in errorē etiā & doctiores. Legitur enim (quāuis mendosè) in quinto Breuiarii filii Serapionis, capitulo videlicet trigesimoprimo, quod est de eruptione sanguinis ex matrice: in vnius pessarii descriptione, sic: Et sanguis draconis, & calcadis, & est chalcāthū, cuius color est viridis. Nam quādo antiquatur, fit calchadis colcotar, & sumach &c. Igitur secūdum istam descriptionē, omnia, nempe de calchade, calchanto, & colchotar cōfunduntur. Sed re vera est mēda in litera, quam non animaduertit Luminare Maius. Sic itaq; rectius in vno exemplari (quod vidimus) legitur: Et sanguinis draconis, & calchadis, & calchāti (cuius color est viridis: nam quādo antiquatur, fit calchadis) & colchotar, & sumach &c. Enimuerò ipse filius Serap. eo in loco non dicit quòd calchadis sit chalcanthum viride, quod est falsum: neq; quòd calchadis sit colcotar, quod etiā est falsum, & cōtra Auicennā aliósq; Authores asserētes chalcadē esse albū &c. Sed volēs ibi tres vitrioli species, scilicet calchadis, chalcanthi, & colchotar, scripsit primā: Et chalcadis. Hinc secundam, & chalcāthi, quam speciē declarās, subsequutus est: Cuius color est viridis. Móxq; adiunxit proprietatē ipsius, dicens: Nam quādo antiquatur (supple ipsum chalcanthū) fit chalcadis. Hinc adducit cū copula, tertiā vitrioli speciē, scribens: Et colchotar. Sequēsq; suā pessarii descriptionē, dicit: Et Sumach, & cætera vsque in finē. Et sic ipse filius Serapionis nō est contrarius Auicēnæ: imò

imò ad literam illud idem ſcribit. Vnde ſciendum quòd calchadis eſt vitriolum antiquatũ, quod ex temporũ diuturnitate albũ effectũ eſt, quaſi ad hominis ſimilitudinẽ, qui ſeneſcens canos producit. Calchadis pro chalcitis, corruptè Arabicè ſcribitur. Nam chalcanthũ, ſecũdum Galenũ, teſte Hermolao, corollario 950. tempore in chalcitin lapidẽ mutatur. Alij autẽ aliter de hoc nõ rectè ſcribentes, confundunt plura & pro chalcuantos, quandoq; chalcanthũ intelligũt, & econtra. Cum chalcuanthos, ſiue chalcanthos minus rectè, aut per ſyncopã, ſit aliud à vitriolo chalcantho. Chalcuanthos enim non vitriolum: ſed flos æris eſt. Lege Hermolaum. *Calchadis.* *Chalcuanthos.*

De Alumine.

ALuminum ſcitur quòd plura ſunt genera: Sed quando abſolutè (vt in iſta deſcriptione) reperitur, de Alumine Roche cognominato intelligitur. Quodquidem ex quibuſdam quaſi lapidibus, priùs tamen in fornace calcinatis, deinde per ebullitionem &c. arte paratur. Et hoc notiſsimũ eſt. De omnibus autem aluminum generibus lege Braſaulum. *Alumẽ abſolutè.*

Confectio Trochiſcorum de arſenico &c. CCLIX.



HAEC eſt altera Trochiſcorum confectio quæ non inuenitur in impreſsis libris. Cuius deſcriptio (vt habetur in maiori exemplariũ parte) ſic eſt: Confectio trochiſcorũ de arſenico. Et ſunt boni ad excoriationẽ, & dyſenteriam, & ad herpetem. Accipe arſenici citrini ℥.j. calcis non extinctæ ʒ.xij. acaciæ (chartarũ combuſtarum) fęcis aceti aduſtæ, aluminis, balauſtii, ana ʒ ij. colchotar, floris æris, ana ʒ.v. Terantur cum aceto, & ſtent in ſole per dies x. & fiant trochiſci, & reponãtur in vaſe vitri, & ſtringatur os eius, & ponatur vas in vaſe vbi fuerit acetum. Et ſunt optimi. Et quando inuitat neceſsitas, ponuntur in eis opii ʒ.iiij. Hucuſque. Veruntamen ipſam deſcriptionem in dictis exemplaribus inuenimus variatam in vno, videlicet quòd aliqua habent, chartarum combuſtarũ: & aliqua eo in loco, Tartari combuſti. Quod autem melius, vel rectius ſit, haud diffinire audemus. Poſuimus tamẽ chartarum combuſtarum: tum quia maior numerus erat ipſorum taliter habentium, tum etiam quia Ioãnes Serapionis in duabus trochiſcorum de arſenico deſcriptionibus, quarũ tituli ſunt: Trochiſci de arſenico Albbambd. & Trochiſci cõferentes ad excoriationẽ, & ſolutionem &c. habet ſimiliter chartas cõbuſtas, & nõ tartarum.

In tertia autē descriptione, quæ post pręfatas sequitur, cui titulus est: Trochisci qui dicuntur sotira. ipse Ioannes nih horū habet. Item Hali Abbas in decimo practicæ habet, tro chiscos de arsenico, in quibus similiter recipiuntur chart combustæ. In nulla quippe prædictarū legitur penitus tarta rum cōbustum. Vnde cōiectauimus verius esse chartarū cō bustarum, quàm tartari cōbusti legendū. Sed nolētes nos i totū delere tartari combusti, quoniā est suspicandū in ipso ob id quod sequitur post ipsum, scilicet fęx aceti adusta, qu quasi eiusdem proprietatis dici potest: ac etiā quia in descri ptione huiusmodi trochiscorū in Nicolao Præposito legi tur (forsan in suo exemplari sic erat) ideò nos cum signo in margine à fronte notauimus: vt si cuipiā vel melius videbi tur (de perito loquimur) valeat permutare ipsa. Consulimu tamē, vt vtrunq; simul in textu nō scribant: ne fortè in futu ro aliqui in errorē ducantur, putātes vtrunq; recipiendū esse in ipsa descriptione. Præterea habet & Auicenna in quinto canone trochiscos recipientes arsenicum, quorū inscriptio est: Trochisci Andromachi cōferentes ad expulsionē sangui- nis. Rhasis quoq; in nono ad Almansorem, cap. de gingiuis sanguinolentis, habet vnam descriptionē. Et in antidotario diuisionum, cap. de medicinis ad fœtorem oris, habet aliam: & cap. de medicinis tussis, & asthmatis habet aliā. Omnium tamen descriptiones differunt ab ista filii Mesuæ.

De Arsenico.

ARsenicum & auripigmentū idem est, vt per omnes Au- thores probatur. Dioscorides quidē duo arsenici gene- ra facit. Alterum aureum, hoc est citrinū: alterum verò pal- lidum, glandis figurā imitans. Scribit etiamnum & sandara- cham, quæ est eiusdem materiæ, ac in eisdem fodinis colligi- tur. Vnde & tertium genus ipsius arsenici dici potest. Vel (si mauis) dices arsenicum, scilicet auripigmentū, esse sandara- chæ speciē. Quod nihil facit ad rem. Et sic erūt tres sandara- chæ species. Sandaracham autē intelligimus mineralem, de qua Dioscorides, Galenus, Paulus, Plinius, & cæteri probi Authores loquuti sunt, nō autem gummi iuniperi, quod etiā Sandaracham, & vernicē vulgò appellant. Serapio nempe il- lud idem (quāuis nō ita clarè) vt Dioscorides scribit, & san daracham sub nomine auripigmēti rubei pertractat. Auicē na similiter cap. de arsenico, in secundo can. tria genera no tat, scilicet albū, citrinū & rubeū. Sed putamus pro albo in tellexisse quod Dioscorides asserit esse pallidum. Et pro ru beo

Sandaracæ consideratio.

Vernix gummi.

peo, sandarachā antiquorū designat. Vnde dicit: Et suo odore similatur odori sulphuris. Quam notā sandarachæ tantùm Dioscorides tribuit. Sunt præterea duo alia genera, quorū alterū absolutè arsenicū nominãt, quod est albū. Alterum verò risagallū vocant, quodquidē est venenatū, discolor, scilicet subcitrinū, & albū. Quæ duo genera putãt plurimi esse factitia, scilicet ex auripigmento, & sandaracha, per sublimationē. Musa Brasaulus autē asserēs eos (qui ita putant) hallucinari, probat ipsa mineralia esse. Legito apud ipsum, quoniã super hoc probè scripsit. Non obstante quòd (vel librariorū errore, vel imprudentia ipsius Authoris factum sit) legatur ibi Serapionē in suo cap. de auripigmēto, quod incipit, Narneth, tetigisse arsenicū albū: quoniã illud (vt legenti patet) nō probatur esse verū. Bene autē ipse Serapio (vt putamus) videtur tãgere risagallum, cùm dicit quòd est laminosum, habēs laminã super laminã. Igitur pro arsenico citrino, quod recipitur in præsenti descriptione, nō est sumendū risagallum præfatū, vt nonnulli ex iunioribus dicunt, sed optimū auripigmentum citrinū: & in eius carentia vtitor sandaracha, quæ est verū auripigmentū rubeū, siue arsenicum rubeū, quódq; inter citrinū sæpe reperitur. Et ex eo excerptã, in nostra officina sandarachã asseruamus. De Sandaracha gummi autem, in oleo de iunipero dicetur. Modus verò comburendi arsenicum, atq; sandarachã, & huiusmodi similia, à Dioscoride & aliis pluribus clarè describitur.

Risagallū.

Auripigmētum citrinū quid suppleat.

De Calce.

EX omni lapide siliceo potest fieri calx. Et quantò durior est lapis, tantò calx fortior est. Ex lapide marmoreo mitior habetur. Veneti autem vt plurimum in suis ædificiis vtuntur calce, non ex silice, sed ex quodam gypseo lapide, quæ non est admittenda in medicinis, nisi (saluo meliori iudicio) in defectu gypsi.

De Charta.

CHarta, chartas, chartha, charthas, carathis vel sine h, vel per k, kartas, kirtas &c. (vt in variis libris legimus) vnū & idē significant. Sed per chartã nō intelligitur in medicinæ libris, mēbrana pergamena cognominata, quę fit ex pellibus animalium: neq; illa vulgò abusiuè dicta papyrus, quæ arte ex vetustissimis laceratisq; linteolis aqua maceratis cōficitur. Cuius vsus nō modicus hodie est in excudēdis libris, atq; ad scribendū &c. Huiusmodi enim papyrus in vsum medicū apud antiquos nō venit: quia non multis ante annis modus

faciendi ipsam repertus est. Et eius tantũ inualuit vsus, qu
veram papyrum, siue (vt mauis) papyri chartam, penitus e
pulerunt homines. Retinentes solummodo ipsius nom
Charta antiquorum. quod & chartæ nuper inuentæ contribuerunt. Charta aut
de qua Authores loquuti sunt, ex herba, seu frutice, siue iu
co papyro dicta, prius tamẽ exiccata, parabatur. Quæ ce
non solùm ad librorũ veniebat vsus, verumetiã & medici
expetebatur. Olim quidem iam notissima, nunc autem ha
Papyrus. est qui eam agnoscat, vel sciat modum faciendi ipsam. In
(quod peius est) in ipsa papyro, quænam sit, dubitatur. Di
scorides enim libro primo scribẽs ipsam, vel ipsum papy
(vtroq; genere legitur) dicit esse notissimã rem, vnde chart
tunc conficiebantur. Sed sanè propter chartarũ vsum, nece
sariò ipsis papyrus erat vulgaris & nota: quamobrem subt
cuit eius liniamẽta. Nobis autem vnà cum vsu ipsarũ cha
tarum, abolita est cognitio eius. Plinius verò aliqualiter pa
pyrũ depingit: at nõ ita clarè vt à nobis possit dignosci. Se
rapio autẽ cap. 101. quod incipit: Burdi, quod est papyrus. &
Auicẽna capitulo Papyrus: vbi Bellunẽsis pro burdi, rescri
psit berdi: similiter vt Dioscorides nõ declarãt, sed testantu
quòd ex eo fiunt chartæ. De charta huiusmodi autem, dictu
Auicenna separatim facit capitulũ. Iuniores verò, vt Simo
Ianuẽsis, Pandectarius, Luminare Maius, & cæteri, Burdi, si
ue burcdhi, vel burchidhi, vel burdi (quod etiã Latinè char
tafilago dicitur) declarãt esse speciẽ iunci lati palustris, vnd
Arabes faciũt sextariola, ad ferenda aromata. Bellunẽsis ver
in suis interpretationibus, sic ait: Carthas, vel carathis, es
herba iunci exiccata, ex qua cõstructæ sunt chartæ pro libri
scribendis, sicut iam consueuerunt antiqui Aegyptii. Aut pe
carthas intelligitur papyrus ipsa, seu iuncus exiccatus, & an-
tiquatus. Sicut illud quod assumitur ex stramento antiquo,
quod apud vulgares Venetos appellatur stuora. Et fit ex pa-
pyro, seu iunco recẽti. Hæc ille. Vbi animaduertẽdum quòd
secũdũ ipsum, papyrus est iuncus ille ex cuius genere texun-
tur storæ, siue stuoræ vulgò dictæ, & sportæ. Qui iuncus (vt
nonnulli volũt) est carax apud Virgiliũ Poetam. Et est aliud
à typha. Igitur si ita est, possumus loco chartarum cõbusta-
rum, ponere tales iuncos siccos atq; cõbustos. Et certè con-
iectamus ipsum iũcũ, si nõ est ipsa papyrus, nõ multùm dis-
tare à papyri genere, & loco eius perquàm commodè posse
substitui. Vt similiter loco pręfatarũ chartarũ ponitur & ipsa
papyrus. Nõ obstãte quòd Dioscorides, Plinius, Paulus, Se-
rapio,

ipio, Auicenna, & cæteri testentur ipsas chartas combustas
se maioris efficaciæ in medicinis, quàm papyrũ. Præterea
iendum ꝙ Luminare Maius scribens trochiscos de char-
cõbusta Auicennæ, demit ab ipsis trochiscis ipsam char-
, & tribuit titulo quod erat descriptionis seu cõpositionis.
quit enim: Dicũtur autem trochisci de charta, licet eorum
escriptionem charta non ingrediatur. Sed re vera, ipse bo-
us vir non bene percepit descriptionis Auicennę sensum:
pud quem, videlicet in tertio can. fen. 16, tract. 2. cap. 7. de
ura excoriatiõis intestinorũ & hulcerũ, post mediũ, sic legi
ur: Et trochisci de charta cõbusta. Descriptio trochiscorũ:
hartæ cõbustæ ℥. x. arsenicorum adustorũ, & corticũ æris,
aluminis iameni. & cætera quæ sequuntur. Peritis nẽpe vi
is, sensus huius literæ est clarissimus. pro minùs sciolis au-
sic legendũ est: Descriptio trochiscorũ, Et hic fiat pũctus.
t subintelligitur de charta cõbusta priùs nominata. Hinc
equitur modũ compositionis eius, dicens; Chartæ cõbustæ
. x. vbi licet subticuerit Accipe vel Recipe, vel simile verbum
amen subintelligitur. Tãquam si diceret; Descriptio trochi-
corum, præfatorũ supple, hæc est: Recipe chartę combustę
. x. arsenicorũ adustorũ &c. ana ℥. xij. Apud probos Autho-
es enim rarò in principio cõpositionũ ponit̃ illud Recipe
&c. quia semper subauditur, licet non speciatim ponatur in
Litera. Luminare Maius autem illas dictiones, scilicet char-
æ cõbustæ: attribuit titulo cõfectionis, & illas ℥. x. cõsocia-
uit arsenico. Vbi triplicem commisit errorẽ, scilicet abstulit
hartã, ab ipsa confectione, & scripsit in singulari & specifi-
atè, arsenici citrini ℥. x. cuius sunt ℥. xij. quia est de sequẽti
na, & expunxit etiam ab ipsa descriptione duas, vel saltem
ynam arsenici speciẽ. Quia Author, scilicet Auicenna, po-
nens in plurali arsenicorũ adustorum, intellexit omnia tria
genera ab ipso descripta, vel saltẽ duo, quæ Dioscorides &
cæteri ponunt: & non citrinũ solũ, vt ipse bonus vir scripsit.
Frustrà etenim dicerentur de charta cõbusta, si absq; ea cõfi
cerẽtur ipsi trochisci. Lege igit̃ rectè, vt est in Auicẽna; Char
tæ cõbustæ ℥. x. arsenicorũ adustorum, & corticum æris &c.

De Tartaro.

QVamuis (vt putamus) nõ sit ponẽdũ in præsenti confe ctione: tamẽ quia (vt diximus) in aliquib⁹ libris legit̃, noluim⁹ intactũ ꝑterire tartarũ. Est enim duorũ generũ. Et propriè est illud, qđ vulgariter dicimus Rasina de botte: Latinè autẽ: Resinã doliorũ significat. Abusiuè tamẽ, *Resina doliorum.*
quo n

quoniam verè non est resina, nec resinæ species. Dicitur autem potius per similitudinem, quàm per proprietatem: quia sicut resina in arboribus & plantis, ita hæc materia in doliis reperitur. Quamquidem rectius putamus rasinam esse dicendam, videlicet à radendo, quoniam ex doliis raditur. Ipsum igit aliud est ex vino, & aliud ex aceto. Ex vtroq; autẽ, aliud est ex albo, & aliud ex rubro. Intelligendo etiam cũ albo pro albo, citrinum, siue aureũ: & cum rubro, nigrũ, siue tinctum. Item ex vtroq;, aliud ex lento, & aliud ex acuto, seu [illegible]tenti. Item ex vino, aliud è dulci & aromatico, & aliud ex austero &c, Horum autem & similiũ, quælibet species siue differentia per se asseruanda est. Sed quando absolutè reperitur scriptũ, semper de vino albo, dulci, & aromatico, puta ex muscatico, seu phalerno, vel simili, est intelligendũ. Animaduertendum verò, quòd non est sumendum illud tartarum quod inuenitur circa fundum dolii, neq; quod est circa osculi cacumen: quoniã quod est in fundo, est fęculẽtũ, & quod est in cacumine participat de spuma ebullitionis ipsius vini. Quod autem reperitur circa parietes laterum dolii (tanquã medium inter extrema) est optimum, & illud est accipiendũ. Et quanto plus vinũ siue acetum fit vetustius, tantò magis tartarum ipsius fit melius, competẽter enim ℨ. vna ipsius ex iure sumpta ac sine molestia vsque quater aluum soluit.

Confectio Trochiscorum alandahal, qui ponuntur in Hiera Hermetis: & alijs confectionibus, loco coloquintidæ &c. CCLX.



PER omnes Latinas impresſiones inuenim⁹ in præsenti descriptione vnum mendũ valde notabile, Videlicet vbi in ipsis legitur: Accipe pulpæ coloquintidæ albæ, & lenis, & mundæ à granis ℨ. x. Legendum est rectius, vt est in cunctis exemplaribus, & in vulgari impresſione ℥. x. Nam pro x. ℨ. dictæ coloquintidæ, esset valde superflua quantitas olei rosati, scilicet ℥. j. Nec sic potest fieri. Igit lege ℥. x. Hæc equidem confectio paratur, non vt administretur sola, sed causa corrigendi coloquintidam, vt loco coloquintidæ ponatur (sicut textus declarat) in hiera Hermetis, & aliis cõfectionibus. Vnde intentio Authoris declaratur, quòd coloquintida nusquam est administranda incorrecta. Idcirco per trochiscum alandahal, nil aliud est intelligendũ, quàm coloquintida præparata, siue correcta, Et debet stare pulpa ipsius coloquin

Coloquintida nẽ administranda, nisi præparata.

...intidæ, oleo rosato bene cõfricata, per spatium tridui ad ...inus, & dimittatur ad solem vt oleum dilatetur, & transeat ...r totum: Postea cum glutino inibi descripto fiant &c.

De Coloquintidis.

COlocynthis Coloquintida, cucurbita deserti, cucurbita syluestris, fel terræ, nex plantarum, & andal, siue anda...l idem est. Fructus enim ipsius omnibus est notus. Et pul... tantummodo ipsius fructus administratur in medicinis. ...uæ prius tamen, secũdum præsentem trochiscorũ descri...ionem, præparanda est. Author enim noster in suo de sim...icibus, de ipsa optimè scripsit: quapropter non indiget plu...ma declaratione. Pluries seuimus eius semen, & ex eo plan...s habuimus, sed infructiferas. Cælum enim regionis no...ræ non fert ipsas fructificare. Folia ipsius simillima sunt ...liis cucumeris viridis magni, potiꝰ quàm cucurbitæ, pilo...ora tamen. Fructus autem ipsius quantò leuior & albior, ...ntò melior. Semen verò ipsius habet substantiam albã & ...nctuosam, atq; quod mirũ videtur, dulcem, vt quilibet ex...eriri potest, lauando priùs quàm frãgatur per quã optimè ...sum semen, & auferendo ipsius corticis amaritudinem.

Confectio Trochiscorum de Sandalis &c. CCLXI.



DVPLICITER inuenimus per libros præsentem descriptionem variatam in vno simplici. Videlicet, quod aliquę impressiones, & similiter aliqua exemplaria habent scriptũ: berberi, aut succi eius. Aliquæ verò & aliqua: ribes, ...ut succi eius. Veruntamen maior pars est tam exẽplarium ...uàm impressionum habentium berberi, quàm habentium ...ibes. Duas tantùm impressiones, & totidem exẽplaria in...enimus habere ribes. Et est vnum ex ipsis exemplaribus, qđ ...trunq; habet scriptum, sic: Ribes, & in alio, berberi &c. Nos ...uidem rectius putauimus stare berberi, propter librorum ...ultitudinem, quã ribes. Tamen quia in fine ipsius descri...tionis ab Authore dicitur: Da cũ lacte acetoso &c. aut Rob ...e ribes: potest dubitari, an eo in loco sit ribes & non berbe...i legendum. Sed saluo semper meliori iudicio, nos suspica...nur quodlibet ipsorũ posse poni: quoniam berberi, & ribes ...on multũ differunt in suis proprietatibus, siue qualitatibꝰ ...&c. Ab Actuario scribitur Pastillus Diasantalon: id est tro...chiscus de sandalis, quæ ipse santala vocat. Cuius descriptio in multis simplicibus conuenit cum ista descriptione.

De Sandalis.

SAndalum, & sandalus legitur, & santalum (vt diximu apud Actuarium, qui est ex iuniorib⁹ Græcis: Vnde m ta Arabū simplicia, ac plurimas ipsorum cōfectiones &c. bet, quæ apud antiquiores Græcorum non leguntur. Aral enim de sandalis pertractant. Tria sunt eius genera, & o nia ingrediuntur præsentem cōfectionem, scilicet rubru album, & citrinum. Sed citrinum (quod omnes fatentur e magis aromaticum) ampliùs non affertur. Aromatarii h dierni autem excauant meditullium ex albo, asserentes ill esse citrinum sandalum. Sed magnoperè errant: quia citri sicut & rubrum, & album, habet speciatim suam arborē. V de tres sunt diuersæ arbores, & non duæ. Etenim omnes t stantur album esse minùs bonum: igitur si citrinum fuis pars albi, nō esset melius rubro, imò esset inferiùs eo, qu est contra omnes Authores. Reperitur quādoque scriptur sandali mahazari &c. quod accipitur pro citrino. Et de h satis dictum est suprá.

Sandalorū tria genera

De Lacte acetoso.

LAc acidum, siue acetosum, oxygala Græcè dicitur. Mod autē faciēdi ipsum docet nos Author noster cap. de pri inquit enim: Operatio lactis acetosi, est secundū hunc mo dum: Accipe lac caprinū mundū, habens bonitatem ex sani tate animalis, & cōgruitate pascui ipsius, & extrahatur ex e butyrū, & dimittatur vna nocte in aëre temperato. Manè a tem agitetur vehemēter, & excludatur spuma eius. Est autem lac huiusmodi sedatiuū vehementis caloris, constrictiuū, & consolidatiuū. Hæc ipse. Hoc igitur lacte acetoso debemus vti in suis cōfectionibus: quia & alii modi reperiuntur apud alios. Vt apud Plin. nono cap. 23. libri. Et apud Columellā viij. cap. 13. siue vltimi sui libri &c. Fit etiānū ex acido lacte caseus, à Græcis oxygalactinus dict⁹, q similiter vt lac aceto sum habet vim cōstrictiuā, teste Paul. Ægineta cap. 37. quar ti libri, vbi sic ait: At ex acido lacte caseus (qui oxygalacti- nus dicitur) vulnera quoque ampliora committit.

Oxigalacti- nus caseus.

Cōfectio alia Trochiscorū de sandalis &c. CCLXII.



VPERIOR descriptio est magis vsualis, ta- mē p̄sens nō est despiciēda. Vbi autē dicit Au- thor: fiant trochisci, & administrent sicut pri mi. Intelligitur q̄ cōficiendi sunt isti cū aqua portulacæ, & dādi cum lacte acetoso &c. sicut

prim

imi. Sed per dictam portulacę aquam, intellige succũ, vel item ipsius decoctionem, & non aquam distillatam.

Confectio trochiscorum Hamech. &c. CCLXIII.

ISTI trochisci aliter trochisci de violis Hamech. Habet nanque author noster quasi simile descriptionẽ trochiscorũ, in cap. de turbith, Hamech. etiã authoritate vbi ait: inquit Hamech: Fiũt trochisci ex eo, & duplo põderis ex liis violarũ &c. Itẽ cap. de scammonea authoritate eiusdẽ amech, habet quoque trochiscos de violis huiusmodi: sed co turbith ponit scammoneã. vbi dicit: Inquit Hamech: cipe duplũ eius foliorũ violarũ &c. Item cap. de violis, vitur tãgere præsentes trochiscos, cùm dicit: Et quidam adnt quantitati earũ medietatẽ turbith. & faciunt trochiscos c. Itẽ cap. de Asthmate ponit vnã aliã descriptionem troiscorũ de violis, quasi similem huic in simplicibus, sed repit scãmoneã. Rhasis autem, qui (vt probauimus in confeione Hamech prima) est ipse Hamech, in antidotario diui onum, cap. de medicinis colicæ, habet duas descriptiones fferentes ab ista, quarum vna scammoneam recipit. Item ius Serap. in cap. 7. duas quoq; habet descriptiones. Hali obas etiam in decimo practicæ ponit vnã descriptionẽ. Itẽ Antidotario Nicolai sunt trochisci diani, vel diaui, quod itamus minus corruptũ, licet imperfectum. Tanquã si diret, trochisci Diauiolarum. Vnde interpretantur de violis bis. Omnes tamẽ differũt ab ista descriptione filij Mesuę. ræterea quia ab Authore pro informatione istorũ trochiorum non assignatur liquor: ideo sciendũ ꝙ si humiditas olarum non sufficeret ad suscipiendum & incorporanm alias res, potest liquefieri tereniabin cum modico opti i vini & cum eo informandi sunt ipsi trochisci: quia Seraonis filius cũ vino informat suos: vel liquefiat cum aqua, uia Hali Abbas aqua suscipit suos. Vel informãdi sunt cũ ucilagine psyllii (quod putamus melius) quoniã sic Rhas suos informat. Vel cum aqua violarum, & proprie ex insione earum. Et sic ipsi trochisci erunt valentiores.

De Violis.

VIola, quam vulgò mamulã cognominãt, notissima est. De qua Diosco. libro 4. capitulũ facit. Vbi dicit ipsam Romanis violã purpureã nũcupari. Et de ista semper intelligitur, cùm absolutè describitur. Est & alia viola purpurea apud

apud Dioſcoridem in tertio libro, cap. de viola alba, qua leucoion vocat: vbi diſtinguit ſpecies eius à florum varietate. Vnde illa quæ florem gerit purpureũ, viola purpurea dicitur: & quæ albũ, alba &c. Ex quibus, lutea in medicina præfertur. Quas quidẽ violas, Arabes keiri, ſiue cheirij vocant. Vnde ſuprà nominati trochiſci de violis albis Nicolai, cheiri albis intelliguntur. Et licet keiri cum flore purpureo dicatur viola purpurea: tamen abſolutè deſcripta viola, vel viola purpurea, quaſi antonomaſticè, de viola purpurea mamula intelligitur, quę etiã viola ſylueſtris, & muralis à Dioſcoride dicitur: nõ obſtante ꝙ rariſsimè in muris reperiatur: & nõ intelligitur de keiri purpureo. Viola alba autem keiri, à Dioſcoride viola matronalis, ſiue autumnalis, a aliis nominibus vocatur. Sed ſciẽdum ꝙ licet Dioſcor. cap. de viola purpurea, nõ ponat plures ſpecies: attamẽ nos propriis manibus in Alpino, ſiue Apennino mõte, qui vulgò dicitur Cornea, inter Italiam & Prouinciã, collegimus violas mamulas circa finem menſis Maii: nõ purpureas, ſed luteas imò croceas, ſcilicet quòd habebãt flores croceos, ac ſplẽdidos. In reliquis autem nihil videbatur ipſa planta differre à plantà violæ purpureæ, prȩter quàm quòd folia ipſius erant magis clara. Vnde ſicut viola purpurea eſt duplex, ita & lutea. Sed per luteam abſolutè, nõ eſt intelligẽda iſta quæ paucis eſt cognita: ſed illa keiri dicta, quæ eſt vulgaris & magis cõmunis. Etiam audiuimus quòd in montibus prope Brixiã reperitur viola mamula alba: ſed adhuc non vidimus ipſam. Igitur ſi ita eſt, ſicut de keiri ſunt tres ſpecies, ſcilicet lutea, purpurea, & alba: ita & de mamulis eædem reperiuntur. Demum ſciendum etiam, ꝙ quamuis Author in præſenti deſcriptione, & alibi dicat: Recipe foliorum violarum &c. non tamen eſt intelligendum de foliis plantæ, vt nonnuli minùs periti putãt, ſed de floribus. Quia ſicut ſcribitur de foliis roſarum: ita & de foliis violarum eſt intelligendum, in confectionibus, electuariis, trochiſcis & ſimilibus. In enematibus autẽ, ſiue clyſteriis, & emplaſtris, & ſimilibus, aliquando per folia violarum intelliguntur folia plantæ, quæ quidem vulgò matres violarum vocantur. Et hæ notæ ſunt.

Viola abſolutè.

Viola lutea abſolutè.

Cõfectio trochiſ. de cyperis &c. CCLXIIII.



DELENDVM eſt per impreſsiones Latinas, à præſenti deſcriptiõe, gummi Arabicũ in nullo nempe exẽplari legitur, neq; in vulgari ędi-

tione

one:neq; Luminare Maius,& Nicolaus Prępositus habent
suis descriptionibus. Quapropter nō admittatur, nisi me-
cus pcipiat. Et vbi legitur, cinnamomi: lege rectius, cinna-
i. Et vbi: Et in alio, musci chiratas ij. lege verius: Et alii (sup
e addūt) musci chirat. ij. quia sic est in prȩfatis exēplaribus.

De Cypero seu Cypiro.

Yperus, & cypirus legitur apud authores. In iuncorum generibus, & cyperus cōnumeratur. Est enim ipse iunis triāgulus &c. Sed an verus cyperus sit quo hodiernis temoribus vtuntur aromatarij, hoc nempe primū perscrutanım diximus. Et certè cùm loquitur Dioscorides de eius āta, vsq; ad minimū iota cōuenit plātæ vsualis cyperi. Sed ım de radice ipsius pertractat, multùm dissentire videtur. tenim ipse dicit cyperū habere radices, olearū figura, & ma nitudine, oblongas aut rotūdas, inuicē cōmissas, obnigras, maras, & iucundè odoratas, crassasq; &c. Radices autē cyeri, quæ cōmuniter ab omnibus accipiuntur, sunt sarmenosæ, lignosæ, longæ, nodosæ, & neruosę, quandoq; digitalē rassitudinē excedētes, rufæq; intus, & foris subnigræ, odoem tamen bonū spirantes. Si autē sunt veri cyperi radices, osipsi ô lectores iudicate. Præterea dicit Musa Brasaulus n suo Simplicium examine, ꝙ Ferrariæ sunt radices cyperi ales quales, à Dioscoride notantur: potest esse ꝙ sint, tamē n veritate opus suum Romæ adhuc erat in prælo, cùm nos stēdimus ei veri cyperi radices, quas vidēs, tanquā de re sibi oua, valde gauisus est. Vnde sciēdum, ꝙ nos collegimus verissimi cyperi Dioscoridis radices in Romano solo, ac etiā ntus Romam. Quæ radices quidem non excedunt olearū guram & magnitudinem, & sunt connexæ ad inuicem, filo mediante sicut radices herbæ vulgò dictæ filipendulæ. Nula deniq; nota à Dioscoride posita deest eis. Planta etiam similiter cōuenit descriptioni ipsius Dioscoridis ad vnguē siut altera, excepto ꝙ respectu alterius plantæ, scilicet cyperi sualis, hæc planta est minima. Raró equidem iuncus ei triquetrus supra binum palmum erigitur. Supradictam autem yperi vsualis plantā, multoties vltra nonū palmū vidimus rotēsam. Huius igitur dictæ paruæ plantæ cyperi radicibus timur, contra communem vulgarium vsum. Et indubiè tenemus hunc esse verum Dioscoridis cyperum. Et licet apud nos sit parua planta: poterat tamen apud Dioscoridem in maiorem altitudinem extolli: quoniam ipse dicit caulem ius cubitalem aut maiorem esse. Nam (vt suprà diximus) *Cyperus verus Romæ colligitur.*

respectu diuersitatis locorum plantæ diuersificãtur &c. At-
men non est tam parua planta, quòd altitudo iunci eius ne
possit mensura vnius cubiti parui, ac etiam communis, d
metiri. Etenim (vt diximus) pluries vidimus iuncos ipsi
Cubitorum duobus palmis altiores. Cubitus enim, secundum Doctore
cõsideratio. triplex est, scilicet cubitus paruus, qui continet pedem cu
dimidio, scilicet duos palmos extensos. Cubitus communi
qui capit duos pedes. Et cubitus magnus, qui comprehend
nouem pedes. Quanuis etiam secundum Ecclesiasticos, al
ter accipiatur cubitus, pro mensura arcę Fœderis, & arc
Noe &c. Quam ob rem cùm Dioscorides dixit quòd erig
tur in cubitalem altitudinem, de cõmuni cubito intellexi
Quia, vt ait Galenus primo de diebus creticis, cap. nono, p
mus, cubitus, significant mensuram cõmunem notam, dete
minatam: nisi addatur longum, aut curtum. Mensura igitu
cyperi, quo nos vtimur, ad cubitum paruum, seu cõmuner
refertur, & ad mentem authoris magis appropinquat. Men
sura autem cyperi vsualis aliorum, ad cubitum magnũ deb
referri, de quo Dioscoridem minimè intellexisse credimus
Item Auicenna in secundo cañ. cap. de cypero, laudat cyper
paruam habentem plantam, dicens: Melius est illud quod e
spissum, graue, difficile ad frangendum, aromaticum, cuiu
herba est breuis &c. Ergo secundum ipsum inuenitur cype
rus paruæ siue breuis plantæ, & cyperus longioris plantæ: S
ab eo magis laudatur cyperus paruæ plantæ. Ergo cyperus
quo nos vtimur, est verior & laudabilior illo cõmuni, & vu
gari. Etenim dudum cœpit agnosci. Veruntamen non aude
mus dicere illum magnum non esse cyperum. Quia licet at
ipso Dioscoride & aliis authoribus non præcisè scribatur
habet tamen (excepta radice) omnes alias notas cypero attri-
butas. Nec magnitudo eius facit aliquid: vt non sit cyperus
Fatemur enim ipsum esse cyperi speciem: sed à varietate for
mæ radicum ipsorum, alterum rotundum, alterum verò cy-
perum longum appellamus. In vsum autem medicum rotun
dum magis cõmendamus. Porrò in calce capituli Dioscori-
dis de cypero, legitur aliud cyperi genus in India nasci, zin-
ziberis effigie, quod mãducatum croci vim reddit &c. Quod
nonnulli putant esse illam radicem, quæ cõmuniter in offi-
Curcuma cinis habetur pro curcuma. Nam in omnibus descriptioni
officinarũ. correspondet. Et in rei veritate ipsa radix non est curcuma:
quoniam (vt dictum est suprà) curcuma est chelidonia. Præ-
terea ad meliorem declarationem præfatorum cubitorum,
ac

ac aliarum mensurarum, quæ frequenter contingere possunt cum virorum authoritate doctorum, sub breuitate hic annotare nobis percommodè visum est. Vt quilibet faciliùs dignoscat in omnibus plantis altitudinem, latitudinem, & profunditatem, eis ab authoribus contributas. Inquit enim Victruuius libro tertio, cap. primo. Mensurarum rationes, quę in omnibus operibus videntur necessariæ esse, ex corporis membris collegerunt. Ex manibus, denarius digitorũ numerus: ex digitis verò palmus: & ab palmo, pes est inuẽtus. Hæc ille. Georgius Valla libri decimi cap. 109. & Orontius libri primi cap. xj. dicũt, quòd digitus est latitudo digiti pollicis hominis mediocris staturæ, & bene formati. Palmus comprexus (qui Gręcè palestes dicitur, vt scribit Hermolaus in Plinianis annotationibus) est latitudo palmæ, quæ capit latitudinem quatuor digitorum. Palmus extẽsus (qui & spitame dicitur) continet tres palmos comprexos, scilicet duodecim digitos. Dodrans idem est quod palmus extensus. Pes continet quatuor palmos cõprexos, id est sexdecim digitos. Cubitus paruus comprehendit dodrantes duos, id est pedem cum dimidio. Hoc est, Sex palmos comprexos, scilicet vigintiquatuor digitos. Cubitus communis continet duos pedes, id est octo palmos comprexos. Cubitus autẽ magnus capit nouem pedes. Vlna verò quatuor pedes habet. Sesquipes, idem est quod paruus cubitus. Cætera dimisimus, tanquam hic non multum necessaria. Hæc autem breuiter dicta sufficiant.

Palmus cõprexus.

Vlna.

Sesquipes.

De Chirat.

KYrath, siue chirat, vel chiratas, vel chirates &c. vt ex vltimo septimi Breuiarij filij Serapionis, & ex vltimo quinti cañ. Auicennæ, atq; ex aliorum multorum interpretationibus habetur, est pondus quatuor granorum hordei. Et ita cõmuniter tenetur à iunioribus.

Confectio Trochiscorũ de ligno aloes &c. CCLXV.



EST nāq; in pręsenti descriptione per omnes impressiones vnus error. Videlicet vbi legitur, Heil, bauciæ. Legendum est rectius: Heil baugue: vel, heil bangue: sicut antiqua habent exemplaria. Et est vnum tantùm simplex, & nõ duo. Non enim recipitur baucia in præsenti confectione. Nicolaus Præpositus quidem animaduertit errorẽ: vnde scripsit, heil bace. Rectius tamen (vt putamus) baugue legendũ est.

De Heil baugue, vel bangue &c.

HEil baugue &c.(vt verum fateamur)est cardamomum minus Arabum. Sed aduertendũ quòd aliud est cardamomum Græcorum, & aliud Arabum. Cardamomũ quidem Græcorũ, scilicet Dioscoridis, & cæterorũ, apud Arabes vocatur Cardamenum, vel cordumenũ, siue cardameni, vel cordumeni, magis barbarè, & non cardamomum: vt patet cõferendo capitulum Dioscoridis de cardamomo, capitulo Serapionis & Auicennę de cordumeni, siue cardameni. Arabes enim, vt Serapio & Auicenna, faciunt plura cardamomi genera, vt patet in ipsorum descriptionibus. Attamen ipse Auicenna confundit species ipsius in diuersis capitulis. Vt in capitulo Cardamomum, & capitulo Cobzbague, & capitulo Elbue. Interpres etiam Serapionis, scilicet Simon Ianuensis, in capitulo Sacolla: quod est de cardamomo (vt putamus) errauit, ac etiã aliqua de suo addidit, scilicet verba hæc, quæ à nonnullis coniectantur non esse authoris: videlicet, Cardamomum maius est heil: & minus est hilbane, siue heilbane (quod putamus minus corruptum) & est masculus. Et illud idẽ scripsit in sua claui, in litera cardamomum. Et similiter errauit in capitulo 316. quod incipit, Cardamemi: quia non debuit intitulare ipsum de carui agresti: quoniam non est de carui agresti, sed de cordumeni, vt mox patebit. Et quanuis ipse interpres verum dicat, quòd heilbane, seu heilbaugue sit cardamomum minus: tamen heil absolutè non est cardamomum maius. Vt probari potest per plures descriptiones, nõ solùm septimi Breuiarij filij eiusdẽ Serapionis, & quinti canonis Auicennæ: verumetiã & per descriptiones præsentis antidotarij filij Mesuæ. Et particulariter per confectionem de xyloaloës, & per electuarium sarboteng, & per confectionem de cinnamomo, & per electuarium Indum maius &c. in quibus scribuntur ambo, scilicet cardamomũ & heil, simpliciter & absolutè, vt cuilibet legenti patet. Nam vt omnes cõmuniter tenent, quando absolutè est scriptũ cardamomũ, semper maius est intelligendum. Ergo Heil non est cardamomum maius. Hali Abbas etiam in decimo practicæ, cap. 16. in vno puluere, habet heil, & cacale. Quod cacale est cardamomũ maius. Et quòd Heil absolutè non sit cardamomum minus (quia neutrum est, scilicet nec maius, nec minus absolutè descriptum) probatur per dictum filium Serapionis, scilicet in capitulo 23. septimi sui Breuiarij: videlicet in operatione syrupi de cytoniis, qui est mĩua. Et similiter per Auicen. in quinto

Cardamenum.

Cardamomum absolutè.

Cacale.

quinto cañ.tractatu de syrupis, scilicet in syrupo de cydoniis, qui similiter est miua: vbi vterq; habet cardamomũ maius & minus, & heil speciatim & clarè &c. Heil baugue autẽ verissimè est Arabum cardamomum minus: quod quidẽ plures testantur: Et inter eos quoq; Bellunensis in suis interpretationibus, sic ait: Eilbua est cardamomum minus, & est granum apud Italos appellatum Melegete: & dicitur etiã heilbua, & tinalfil, & thairbua. Hæc ille. Quando autem Author petit cordumenũ, vt ĩ Diamorusia, & in Athanasia magna, & in Diasulphure, & in confectione alfescerae, & aliis pluribus: tunc non petit cardamomum Arabum, sed Cardamomũ Græcorum, quod quidem ipsi Arabes sub nomine cordumeni, siue cardameni describunt. Vnde sciendũ quòd cardamomi sunt quatuor genera, videlicet: Cardamomum maius & minus, & heil, & cordumenũ. Et omnia quatuor genera tangit Plinius 13. cap. libri duodecimi. Non obstante quòd hodie haud est (vt sciamus) qui cognoscat ea omnia. Heil autem (vt cõiectamus) describitur ab Auicenna, sub titulo cobzbague, in proprio capitulo. Et sic in quatuor capitulis, quatuor cardamomi genera habet. Quia licet capitulo de cardamomo tangat maius & minus: tamen quo ad virtutes loquitur tantummodo de maiori, quod Arabicè etiamnum per k, vel per c, cacule, vel cacale, siue chacolla, & sacolla dicitur. Et in capitulo Elbue, describit virtutes minoris. Vbi nempe dicit, quod est subtilius q̃ kacule, scilicet maius. Quod quidem etiã testatur à Serapione. Vnde apud ipsum Auicennam capitulum de cardamomo, est de kacule, scilicet de maiori. Et capitulum de elbue, est de minori. Et capitulum de cobzbague, est de heil. Et capitulũ de cordumeni, siue cardameni, est de cardamomo Græcorum. Sed nonnulli iuniorum, vt Simon Ianuensis, Pandectarius, Luminare Maius, & cæteri, ita & taliter cõfundunt cordumeni Arabum (quod quidẽ carui agreste falsò interpretatũ legimus) quòd vix erit lector qui sciat ab ipsorum laqueis immunis abire. Nam plura simplicia atq; diuersa, pro vno & eodem intelligunt, de quorum singulis & apud Dioscoridẽ, & apud alios plures sunt diuersa capitula: per quæ clarè percipitur aliud ab alio esse diuersum &c. At nos quidem breuitatis causa, tot ipsorũ confusas de huiusmodi lectiones, curiosis lectoribus dimisimus perquirẽdas &c. Hoc autẽ dicimus, quòd fatemur nos nescire quid sit Arabum cardamomũ maius, & heil penitus ignoramus, & cordumeni Arabum, scilicet Dioscoridis cardamomum,

Melegeta.

Cardamomũ minus Arabum.

quid certè ſit, adhuc nõ bene percepimus. Minus autem cardamomum, quod aliter heilbaugue &c. appellatur authoritate Bellunenſis &c. tenemus pro certo eſſe melegetam, ſiue meleghetam vſualem, quam omnes aromatarii cognoſcunt. Et hæc ponenda eſt in præſenti cõfectione. Cordumeni autem, ſiue cardameni (quod eſt cardamomum Dioſcoridis, quódq; interpres Serapionis declarauit eſſe carui agreſte, & malè: quam interpretationem, teſte Hermolao Barbaro, ſignificare ſylueſtre caron, nõ ambigimus) quòd non ſit carui ſylueſtre ſiue agreſte, patet expreſſè. Quoniam ſi cardamomum Dioſcoridis, quod eſt cordumeni Arabum, erit ſylueſtre caros, ſtaphyllinos agrios igitur (de quo Dioſcorides tertio libro facit capitulum) quid erit? Nam ſecundum veritatem, ſtaphyllinos agrios, ſylueſtre caros, baucia, & carui agreſte, idem ſunt. Etenim res ipſa eſt tam clara, quòd nõ indiget probatione. Et in ſuperioribus de huiuſmodi ſatis dictum eſt. Vnde non ita malum erat, ſi poſuiſſet ſimpliciter

Cordumeni loco quid ſit mendum.

titulũ præfati capituli Serapionis, De cordumeni. Dummodo autem ignorauimus, quid ſit cordumenũ, poſſumus (authoritate Pauli ſcribẽtis pro cardamomo) ponere cyperum, aut myrtũ. Vel authoritate Auicennæ poſſumus vti harmel, id eſt ruta agreſti, & ſquinanto. Et loco cardamomi maioris

Cardamomi maioris Arabum loco quid ſumendum.

Arabum, ac etiam loco heil, licet nobis vti minori cardamomo, ſcilicet melegeta quod minus vocatũ, eſt maius in bonitate: quia legitur quod eſt nobilius maiori. Melegeta autem, ſiue melegete, vel meleghete, vel melegheta, ſecundum diuerſos Authores etiam tot hæc ſynonyma habet: Chairbua, cacolla, ſiue cacalla minor (vt in electuario de ambra filii Serapionis, & in ſeminũ puluere Hali Abbas, capitulo 16. decimi practicæ legitur) Cardamomum minus, Ealbua, Heilbagne, Heilbague, Heilbane, Heilbangue, Heilbaugue, Eilbua, vel Heilbua, Elbue, Grana paradiſi, Hilbane, Mela Aegyptia, Meliketa, Nux Aegyptia, Nux ſarta, Sacolla minor, Thaybua, Tinalfil, Vimbue, ſiue vizbue, & alia plura. Inſuper magnopere errant ex iunioribus nonnulli, aſſerentes cordumeni, & keiſim eſſe vnum & idem. Lege in oxymelle ſquillitico deſcriptione Democriti, vbi vtrunque recipitur. Vbi & luminare Maius etiam plura confundit. Breuitati nempe

Cordumeni non eſt peucedanũ, nec ſeſeli.

ſtudentes, multa dimiſimus quæ congruebant ad declarationem errorum quorundam iuniorum, qui non ſolùm aſſerunt cordumeni eſſe cheiſim: ſed & ſeſeli, & peucedanum, & alia plura.

Conf

onfectio trochiscorum de capparibus &c. CCLXVI.


OANNES Serapionis in septimo habet vnã descriptionem trochiscorum de capparibus. Auicenna similiter in quinto cañ. vnam. Hali Abbas autẽ in decimo practicæ duas. Et Rhasis quoque duas, vnam videlicet in nono ad Almansorem capit. de dolore splenis, & alteram in antidotario iuisionum, capit. de medicinis splenis. Actuarius etiam habet pastillum de capparibus. Omnes tamen sunt differentes b ista descriptione filii Mesuæ.

De Cappare.

CAppar, seu capparis, quę mãditur sale macerata aut aceto condita, non est fructus ipsius, sed flos immaturus, cilicet qui nondum floruit. Romæ in muris seu parietibus etustis absque spinis nascuntur. In quibusdam autem locis puliæ cappares ita campos replent, quòd & sata multoties edunt. Res notissima in Italia. Et teste Plinio, laudabiliores unt Cappares Italicæ omnibus aliis cuiuscunque regionis. olia etiam sale aut aceto præparata manduntur. Cortices adicum maximè expetuntur medicinæ: rarò semen vel fo- a &c. Spleneticis mirè prodest capparis. Et cocta incolu- nior existit: Dioscorides Author est.

De Agno Casto.

VItex, scilicet Agnus castus, vulgaris notitiæ est. Folia, flores, & semina, in medicinis recipiuntur. Dicitur au- em Græcè agnus, Latinè verò castus, quoniã ad castitatem onseruandam, seu ad libidinem reprimendam magnopere uuat. Vnde & à quibusdam piper eunuchorũ vocatur. Dici- ur etiamnũ & piper agreste, & salix marina, seu amerina, & igos, siue lugusticũ, & aliis atq; aliis nominibus vocitatur. *Piper eunuchorum.*

Confectio trochiscorum de Charabe &c. CCLXVII.


EGITVR mendosè in præsenti descriptione per omnes impressiones Latinas, post cornu cerui adusti, gummi adusti. Quodquidẽ gummi in exemplaribus vetustis nõ legitur, neq; in vulgari æditione: vnde putamus nõ esse admittendum. Item eædem impressiones omnes habent in hac descriptione ipoquistidos, sed putamus nõ rectè: quia in cunctis præfatis exẽplaribus, henfistides legitur. Quod quid sit, in superioribus est declaratum. Item aliquæ impressiones ex magis deprauatis, pro papaueris nigri assati habẽt mendosè

papaueris nigri,assari. Et consimilis error passim in hu[...] modi libris excusis reperitur. Quiquidem error in nonn[...] confectionibus est nõ parui momenti. Rhasis enim in no[...] ad almansorẽ,cap.de mictu sanguinis,& puris,habet vnã [...] scriptionem. Et in antidotario diuisionum,cap.de medici[...] menstruorũ,& hæmorrhoidarum,alterã. Sed vtraque diff[...] ab ista. Hali Abbas etiã in decimo practicæ habet vnam [...] scriptionẽ similiter differentẽ. Auicenna autẽ in quinto c[...] videlicet in quinto tractatu secũdæ summæ habet nõnul[...] trochiscorũ descriptiones, in quibus recipitur charabe. Q[...] licet nõ intitulẽtur de charabe, attamẽ habent multã cõsim[...] litudinẽ cũ ista descriptione. Vnde(vt putamus) possunt a[...] qui ipsorũ dici trochisci de charabe. Et specialiter ille, cui[...] initium est: Trochiscus alius: Recipe charabe, coralli &c.

De Charabe, siue karabe.

DIsceptatio nõ minima est inter Doctores de hoc simpl[...] ci, & cõfusio magna in ipsorũ descriptionibus reper[...] tur, ita quòd nobis videtur impossibile, & supra vires no[...] stras cõcordare ipsorum dicta, ad dandam verã & absolutã[...] de hoc charabe diffinitionẽ, seu declarationẽ. Melius eni[...] est quandoq; tacere, quàm malè loqui. Nam Auicẽna in se[...] cundo cañ. habet quatuor capitula ad hoc simplex pertinen[...] tia: quorũ tria de arboris qualitate loquuntur: reliquũ ver[...] de ipsius arboris gummi tantummodo pertractat, quod di[...] cit esse hoc karabe. Capitula autẽ hæc sunt, videlicet, De hau[...] ro Romano, De hauro, De karabe, & De nuce Romana. Ad[...] uertendum autem quòd primum & quartũ est idem bis de[...] scriptum, vt legentem nõ latet. Brasaulus quidem omniũ fe[...] rè Authorum collegit opiniones. Legito apud ipsum. No[...] autem perlectis omnibus, tam Græcis, quàm Latinis, quàm etiã Arabibus, tam antiquis, quàm iunioribus, nihil resolutum accepimus, præterquàm quòd secundũ ipsorũ scripta, in multis vocabulis plura cõfundunt, & quasi de vno & eodẽ videntur loqui. Hæc enim quæ sequuntur secũdum ipsos, & barbara, & nõ barbara vocabula, sunt ad charabe pertinẽtia, secũdũ omnes variationes quas inuenimus, videlicet Acchiros, Achiros, Achirosa, Achirufes, Achirus, Acruches, Acrufex, Acrufos, Actufex, Agiros, vel Agyros, Alapton, Ambra, Ambrum, Ambar, Ampar caninũ, Archirosa, Argyra, Arsopodon, Haur, Haurcuma, Haur Romanũ, Haur romi, Haur romii, Haur romu, Haur rum, Haur rumi, Haurum Romanum, kakabre, Caraba, karaba, charaba, vel per e, in fine horum

am trium. Item, Carba, Kekabre, Chrysophoron, Aegiros, lectrum, Gagates, Gelber, Giauzi rumi, Glessum, Gummi uneris, Gummi populi albæ, & nigræ, leum, Lacryma populi albæ, & nigræ, Laurcuma, Leũ romi, Nux Gallica, nux Romana, Rapiens paleas, Sandaracha, vel sandaraca, succinum, & succinũ oriẽtale: & alia plura magis barbara quæ nõ onimus. Et sunt qui ex populi arboribus, & sunt qui ex pini generibus, & qui in Oceani septentrionalis insulis, & qui in Eridano, & qui in Rhodano, & qui in Gange, & qui in Nilo, & qui in Pado fluminibus, & aliis lacubus ac locis fabulantur huiusmodi simplex gigni, & cætera multa quæ dimittimus ne amplius lectoribus fastidium inferamus. Quibus omnibus bene perlectis & examinatis, veritas rei adhuc ita in tenebrosiori loco occultata iacet, quòd lector tãquam excitatus à somno phantasiari nõ desinit, ex tot variis vocibus ac opinionibus, cui debeat potius adhęrere. O vtinã in hoc solo simplici fuisset dubietas, certè pro nihilo reputassemus. Denum ne lõgius in his fabulosis cõtentionibus protrahamur. dicimus quòd licet ignoretur veritas originis huius charabe, siue (vt mauis) succini, aut electri: tamẽ res ipsa, qua pro charabe vtimur, quasi in omnibus videtur cõuenire cum descriptionibus Authorum de karabe, siue succino, siue electro. Ex quo tanquã verũ charabe, vel succinũ, siue electrũ, siue gummi populi albæ, vel nigræ, vel quomodocunque, & qualitercunque alteriusmodi tibi placuerit ipsum vocare, vbicunque opus fuerit, confectionibus admiscendum nõ despicimus. Et quòd charabe Arabum sit electrum, & populi albæ gummi, siue lacryma, probatur cõferendo Serapionẽ cum Paulo: qui Serapio capitulo de charabe, authoritate ipsius Pauli, sic ait: Karabe est gummi arboris haur romi: emanat ab haur romi, & coagulatur, & est coloris auri: & quãdo ipsum bibitur, retinet fluxum vẽtris, & stomachi, & abscindit fluxum sanguinis. Illud idem Paulus lib. 7. scribens, dicit: Electrum populi albæ lacrymam dicunt, quæ iuxta amnem Eridanum destillat, & in spissitudinem coit, aureo colore: quod si læuigatum bibatur, stomachi & alui fluxiones, & sanguinem compescit. Hæc Paulus, vt quilibet legere valet. Non obstãte quòd Brasaulus scribat Paulũ de gummi albæ populi pertractare, sed non dicere esse electrũ: quia in supradictis patet cõtrarium. Forsan quòd textus Pauli (ob diuersas traductiones) apud ipsum aliter se habebat. Itẽ quòd etiã Karabe sit gummi populi nigræ, probatur per dictum Serapionem, scilicet quòd

Succinum, vel succinũ orientale.

in eodem capitulo authoritate Dioscoridis, illud idem dicit quod Dioscorides in capitulo de populo nigra: vt legenti ad inuicem conferenti, non est dubium. Cætera verò quæ huic essent tanquam necessaria adducenda, & ob breuitatẽ omissa, studiosis committimus perquirenda.

Confectio trochiscorum alchechengi &c. CCLXVIII.



ST etiamnũ & in præsenti vltima trochiscorum descriptione, per quasdam magis mendosas excusiones, vna menda, videlicet vbi in ipsis legitur: seminis citrulli &c. ana ℥.j.s. Legẽdum est rectius: ana ℥.iij s. Vt reliqui libri tam impressi, quam manu scripti habent. Auicẽna quidem in quinto cañ. tractatu de trochiscis, habet duas descriptiones trochiscorum alkekengi, differentes ab ista. Et secunda ipsarum ponitur iterum ab ipso Auicenna in eodem tractatu, sub titulo: Trochisci disulidis, siue dissulidis. Rhasis quoq; in antidotario diuisionũ, capitulo de medicinis vrinæ, habet duas descriptiones. Sed titulo primæ est: Confectio ad hulcera renum, & vesicæ &c. Secundæ autẽ: Confectio trochiscorũ vltimorum &c. Vbi infrà dicit: Et nominantur alkekengi. Et similiter differunt ab ista. Hali Abbas etiam in decimo practicæ, habet vnam descriptionem, sub titulo: Trochiscorum apsolidis assignatio, qui sunt trochisci alchechengi. Sed pro alchechengi, legitur ibi caquenegi: & similiter est differẽs ab ista. Ioannes Serap. quoque in septimo habet descriptionem trochiscorum alchechengi: sed intitulatur, Trochisci alesculidus. Deprauationes enim barbarorum sunt. Rectius physsalida est legendum, & non Dissulidis, Apsolidis & Alesculidus, vt mox patebit. Bartholomęus Montagnana etiã in suo antidotario, habet vnam descriptionẽ consimiliter differentem ab ista. habet etiamnum in de medicamẽtorum compositione Actuarius Pastillũ diaphyssalidon, id est è vesicaria. Paulus Aegineta cõsimiliter in septimo cap. 12. habet pastillum ex vesicariis, Diaphysalidon dictum, qui pastilli differunt ab istis trochiscis. Item ipse Paulus habet vnam aliam descriptionem quæ intitulatur: Pastillus diaalicacabu: sed intelligitur fortasse de alia solani specie, sic dicta.

De Alchechengi siue Kekengi, & omni solano.

Solani, siue Solatri cõsideratio. SOlani, siue (vt mauis) solatri, scilicet strychni, plura sunt genera & differẽtiæ. Vnde sciẽdũ, ꝙ Alchechengi est vnũ solani genus, quod Dioscorides peculiari nomine Halicacabum,

bum id est vesicariam, aut physalida, vel physsalida nominat: & hoc gen⁹ nō ignoratur. Imò vulgares hodie in Italia proprie alchachengi ipsum appellant. Non estur solùm, sed semen eius in pharmacis receptù, vesicæ infirmitatibus mirè prodest. Aliud solani genus (quod absq; apparenti nocumento manditur, quodq; à Dioscoride solanum hortense nũcupatur) notissimum est. Vulgò absolutè solatrum & à nõnullis corrupto vocabulo, cacabascium siue cacauasciũ, quasi cacabalũ dicitur. Est & aliud genus apud nos vulgaris notitiæ, quod omnes solatrũ maius vocãt: quid autẽ sit in Dioscori. adhuc nõ bene percepim⁹. Facit enim Dioscorides plura huiusmodi generum capitula, cùm nullo tamen ipsorum videtur hoc solatrũ maius conuenire. Enimuero ipsa capitula sunt valdè confusa: & capitulum de Halicacabo quod est in calce primi libri, est illud idem quod in quarto libro, de solano somnifero: quodquidem autumant nonnulli redundare in ipso primo libro: non enim describi conuenit inter arborum genera. Hali Abbas autem in secundo practicę, capitulo 34. vocat solanum, caquenegũ. A Serapione verò Hameb athaleb: vel ameb alchahaich, & vua vulpis legitur appellatum. Et pro alkekengi scribitur ab ipso Serapione, Kekengi, Kakemb, & Keleb &c. Reliqua solani genera à Dioscoride posita ignoramus. Solatrũ absolutè.

De Albateca, seu Albatecha &c.

ALbatecha idem est quod batecha. Batecha autem, siue bateka (si credendũ est Bellunensi in suis interpretationibus, videlicet in literis B, & M) est nomen æquiuocum ad omne genus melonum, siue peponum, cucumerum, & citrullorum. Et similiter melo, cucumer, siue cucumis, & anguria, sunt nomina æquiuoca, ad eadem omnia & singula præfata. Sed quando absolutè scribuntur, vnumquodque ipsorũ antonomasticè habet suum significatũ. Vnde betecha absolutè non intelligitur (vt ferè omnes iuniores exponũt) melo magnus viridis, quem Serapio capitulo proprio, scilicet 244. Dullaha vocat. Sed intelligitur melo, siue pepo cõmunis: vt probari potest per dictum Serapionẽ cap. 243. quod est de melone, cucumere, & citrullo. Vbi vocat melonem batecha, & cucumerem chathe, & citrullum kura. Et patet quòd pro batecha intelligit melonẽ, si confers cap. Dioscoridis de melone siue pepone, cum authoritate ipsius Dioscoridis, quam ipse Serapio adducit in declarationem batachæ. Et similiter capitulo Auicẽnę de batecha, est cap. de melone, vt legenti Batecha. Batecha absolutè.

genti non est absconditum. Etiam probatur per filiũ ipsi Serapionis in sexto sui Breuiarii, cap. xj. videlicet in vna descriptione trochiscorum cõferẽtiũ febri ethicæ quæ incipit Recipe arnoglossæ ℥. iij. &c. Vbi distinctè recipiuntur quatuor semina cõmunia frigida maiora, scilicet cucurbitæ, citrulli, melonis, & cucumeris. Sed loco seminis melonis legitur semẽ bateke. Igitur bateka siue batheca simpliciter scripta, est melo cõmunis. Et melo etiã absolutè intelligitur ipse pepo. Et cucumer absolutè, est melo magnus viridis. Et anguria absolutè, est cucumer lõgus anguinus. Et citrullus simpliciter est ipsemet citrullus. Nõ obstante ꝙ alterum pro altero liberè potest substitui: quia (vt cõmuniter tenetur) nihil aut parũ inter se differunt virtute. Et hæc omnia & singula notiora sunt, q̃ vt declarari debeant. Sed ex eorum generibus sunt aliqua, quæ dicũtur hyemalia: pro quib⁹ vide suprà, scilicet in modo syrupi acetosi de pomis descriptione nostra.

Melo, cucumer, anguria & citrullus absolutè

De Bolo non Armeno.

Habet author in præsenti descriptione bolum Armenũ, & postea aliud bolũ simpliciter & absolutè descriptũ: pro quo est intelligẽdum alterius generis nõ Armeni. Quoniam ad bolũ, non additur Armenũ, nisi ad differentiam aliorum quæ non sunt Armena. Qua in re sciendum ꝙ sub nomine boli quælibet rubrica potest intelligi, sed particulariter illa quam vulgus macram, aut synopiã vocat. Et Dioscorides minium synopicum, & milton synopicã nominat. Auerrois in quinto Colliget, cap. de medicinis quæ ex mineris sunt: dicit, quòd bolũ cum quo tinguntur parietes: est Almogra. Vbi rectius putamus legendum, Almagra: quasi almacra, scilicet macra: qua carpentarii, scilicet fabri lignarii vtuntur in signandis lignis, filo videlicet in ipsa intincto. Et hæc à pluribus nõ ignoratur. vnde si nos nolumus pro ipso bolo substituere Armenũ (quod fore optimũ nõ dubitam⁹, scilicet multiplicare quãtitatem boli Armeni, vt fungatur alterius boli vice) ponere ipsam macrã pro dicto bolo putamus non esse malum. Dummodo sit ipsa (de qua loquuntur Authores) ista quæ habetur in vsu. Quoniam Auicenna in 2. can. cap. de luto macra, siue (vt mauis) magra authoritate Pauli, dicit quòd ipsum est in operationibus stipticitatis & exiccationis, melius quàm sigillatum. Estq; in Paulo libro septimo in his verbis: Synopis rubrica vementior, quàm lẽnia emplasticis miscetur medicinis, Item Serapio etiam capitulo de synopida, authoritate dicti Pauli ait: Magra id est

Boli nõ Armeni loco quid melius sumatur.

synop

ſynopida, eſt fortior bolo Romano, luto ſigillato, & ideò intrat in confectionibus vnguẽtorũ. Suſpicamur enim hic, ſcilicet in iſta authoritate, apud ſerapionẽ mendoſè pro bolo Armeno legatur bolo Romano, vel loco præfati boli cui non placuerit ſynopida, macra nuncupata, poterit ponere ex optimo bolo Apulo (quod fortaſſe eſt illud Romanum Serapionis) ſeu ex bolo Theutonico, ſiue ex altera quauis rubrica. Prætereà nonnunquam dubitauimus aliquo modo fuiſſe additũ iſtud bolum ad præſentem deſcriptionem: quoniam apud nullũ Authorum ſcribentium huiuſmodi trochiſcos, legitur. Sed quia in cunctis exemplaribus, & impreſsis libris, nullóq; diſcrepante, inuenimus: putamus non eſſe amouendum ab ipſa deſcriptione. De bolo Armeno autem, dictum fuit in trochiſcis de terra ſigillata. Vide ibi. *Bolum Romanum.*

NONA DISTINCTIO.

De Suffuſet, id eſt Pulueribus. CCLXIX.

De Suffuf in generali.



SVFFVF Arabicè, & ſuffuſet, idẽ eſt qđ Latinè puluis. & pulueres. Vnde ſciẽdũ ꝙ titulus hui⁹ diſtinctionis ab imperitis librariis (vt putamus) deprauatus eſt. Quia ibi legitur De ſuffuf. & pulueribus, rectius legendũ eſt: De ſuffuſet, id eſt pulueribus. Nã illud, et, non debet ſeparari à ſuffuf, nec ſtare pro copula. De ſuffuf autem idem dicit quod Latinè de puluere. igitur vanũ eſt dicere de puluere & pulueribus: tanquàm ſi non intelligeretur puluis in pulueribus. Sed re vera interpres filii Meſuæ dimittens ſtare titulum (vt coniectamus) Arabico vocabulo: hoc eſt, De ſuffuſet, immediatè ſubiunxit interpretationem, ſcribens, id eſt de pulueribus. Corruptores autem potius quã ſcriptores poſteà (vt credimus) intelligentes diſiunctim illud, et, à ſuffuf, & videntes non bene ſonare, De ſuffuſet, id eſt pulueribus, deleuerunt illud id eſt. Et quàm malè nũc ſonat, De ſuffuf & pulueribus intelligentes iudicent. Tanquã ſi ſuffuf non eſſet puluis. Sed pro certo ſcitote quòd adhuc extant plura exemplaria antiqua, in quibus legitur apertè & clarè ſic: videlicet, Diſtinctio ix. De ſuffuſet, id eſt pulueribus. Et nõnulla cũ abbreuiationibus ſic: diſtinctio ix. de ſuffuſet, id eſt pulueribus. Et his igitͬ modis, eſt ſecũdũ veritatẽ.

Suff

Suffuf de Ligno aloes &c. CCLXX.

Suffuf de Ligno aloes aliud &c. CCLXXI.



TQVAMVIS non vtũtur medici nostri tẽporis his pulueribus, descriptiones tamẽ ipsorũ emendabimus: vt si cuipiam placuerit eis vti habeat vnde rectè componat. Igitur in secũda istarum descriptionum, vbi per impressionem mendosè legitur: Cardamomi &c. ana ʒ.ij. lege rectius, ana aur.ij. quia sic est in vetustis exemplaribus.

Suffuf Diarhodon &c. CCLXXII.



ON ignorandum enim quòd trochisci ingredientes istud suffuf, ex ipsomet Authore accipiendi sunt, & non ex Nicolao, aut alio quouis Authore.

Suffuf Aromaticum &c. CCLXXIII.



VNT in præsenti descriptione per omnes impressiones duæ mendæ. Prima videlicet, vbi legitur: seminis fœniculi .aur.iij. Lege aur.vj. Secunda est, vbi legitur: Galliæ muscatę aur.ij. Lege verius, aur.j. vt in antiquis exemplaribus inuenimus. Et ita similiter habent Nicolaus Præpositus, Luminare Maius, & Thesaurus aromatariorum.

Suffuf bonum impinguatiuum &c. CCLXXIIII.

De Riso.

Oriza.



ISVM, siue Rizũ, siue Rizi, scilicet Oriza, est genus frumenti albi quod in aquosis nascitur. Vulgò risum aut granum risum vocant. Notissimũ est. Comeditur in cibariis & ptisanariis multum: sed panis ex eo non fit in Italia.

De Tritico.

TRiticum quid secundũ Isidorum 17. Etymologiarum libro, à tritura dictum, idem est quod frumentum. Sed frumentorum plura sunt genera. Vnde & in genere frumenti oriza præsata, & far, & adoreum, & siligo, & alia plura. De meliori igitur frumento, siue tritico, semper est intelligendũ cùm absolutè legitur. Et quamuis sit quasi propriũ frumẽti habere aristas: tamẽ est in ora Italiæ (quę olim Magna Gręcia dicebatur: nũc verò Apulia) vnũ optimi frumenti genus quod

quod non producit ariſtas, vulgóq; caruſellã vocant: Eſt etiã num & frumentũ, vulgò Indianum dictũ, nuper in Italiã aduectũ, quod ſaginæ modo fruticat. ferẽs ſpicas magnas, teretes, longas, atq; cuſpidatas, granis rotundis modò albis, ſiue ſubflauis, modò rubris, piſorum magnitudine, miro ordine plenas. Neque hoc genus in ſuis ſpicis ariſtas gerit. Sed trahentes ad granorum colorem, floccos quoſdam capillaceos molles, longos atq; tenues. Serunt itaque nonnulli ex noſtris hoc frumẽti genus in viridariis ad decorẽ, nõ autem ad vitæ ſuſtentamentum. Et de hoc genere non debet intelligi, cùm triticum ſeu frumentum non ſpeciatim legitur.

De Hordeo.

HOrdei nanq; tria facit Iſidorus genera. Quæ quidẽ tria ſub vno poſſunt intelligi, tanquam vnius generis, ſiue ſpeciei differentiæ indiuiduales. Quoniam Dioſcorides hordeum non diuidit in ſpecies. Hordeum enim notius eſt quã vt repreſentari debeat. Sed hodiernis temporibus ſeritur alterum hordei genus, quodq; hordeum mundũ vocatur, ex eo ꝙ ſpoliatur folliculis ſuis ſicut triticũ. Quodquidẽ aliquãdo ſuſpicati ſumus eſſe ſiliginem. Quia licet aliqui connumerent ſiliginem in triticeis generibus: veruntamen Auicẽna capitulo de hordeo, aſſerit ſiliginem eſſe ſpeciem hordei ſine cortice. Et Dioſcorides cap. de zea: de qua duo genera facit (quorum alterum olyram, quæ & ſiligo dicitur, intelligit vt in cap. de olyra, ſcilicet de ſiligine, apertè declarat) dicit, ꝙ zea nutrit magis quàm hordeum, & minùs quàm triticum. Vnde ſiligo, quod genus zeæ probatur eſſe, eſt inter hordeum & triticum. Et quia medium participat de vtroque extremorum, rectè ſiligo connumeratur inter tritici & hordei genera. At ſi hoc hordeum mundum præfatum erit ſiligo quid ergo erit illa, quam vulgò ſecalam vocant, quæ & ab omnibus communiter pro ſiligine habetur? Hactenus autẽ ſuper hoc quid veri tradamus, non habemus; ſed determinationi hæc & cætera libenter committimus. Hoc verum ſane fatemur, ſcilicet quòd hoc hordeum mundum, iudicio noſtro & aliorum plurium, non eſt inferius communi & vſuali. Vnde liberè poſſumus eo vti in omnibus in quibus hordeum eſt neceſſarium.

Zea duorũ generum.

De Tortellis de Scemi.

TOrtella eſt panis biſcoctꝰ de ſimila, ſeu de meliori ſarina frumẽti q̃ fieri poteſt. Et debet eſſe ipſe panis fermẽtatus. Nonnulli ex iunioribus ſcribunt, ꝙ faciendus eſt ipſe

Panis biſcoctus.

panis cum aqua masticis,& vua passa. Et in rei veritate somniant:quia(vt mox patebit)non est nisi simplex panis biscoctus.Accipe igitur optimũ panem biscoctum,seu taliter coctum quòd possit perquamoptimè pulverizari:non autem sit crematus & niger,vt Luminare Maius dixit. De Scemi autem.& non de Seni,scilicet de illa patria,quæ(vt aliqui exponunt)est Syria : quanuis & Seni etiã sit nomen patriæ,nihil obstat:tamẽ in multis exẽplaribus legitur Scemi. Sed tu nihil cures de Syriaco pane:cùm Romæ & per totam Italiam optimũ habeas panẽ. Imò filius Serapionis in septimo capitulo 27.in vno medicamine quod incipit: Dimadh,quod fit cum extremitatibus myrti &c.dicit panẽ Romanũ biscoctum esse tortellã.Hæc enim sunt verba apud ipsum:Recipe panis Romani:& est tortella,id est biscoctus &c.Et nihil ibi loquitur de aqua masticis,vel de vua passa &c.quæ iuniores fabulantur. Aduerte tamen ꝙ pro simila, non intelligimus furfurem frumentaceæ farinæ,quem vulgares Romæ semulam vocant.Sed intelligimus meliorẽ frumenti partẽ, quam etiam in regno Neapolitano,semicorrupto vocabulo,semulam,& semulellã dicũt.Ex qua fiũt panes biscotelli albissimi quos in Apulia frisellas nominant. Quæ frisellæ sunt albiores & pulchriores,q̃ Romanæ zambellæ.Sic enim appellitant Romæ panes,digitali grossitudine,longos atq; retortos,variisq; modis cõformatos.Veneti autẽ bucellada dicũt.

Panis Romanus biscoctus.

Zanbellæ Romanis quid.

Suffuf de granis myrti &c. CCLXXV.

De Coriandro.



ORIANDRVM,& Corianum dicitur.Petit itaq; Author in præsenti suffuf coriãdrum siccum , ad differentiam virentis forsan : quia cùm est virens pessimè olet:cùm autem siccatur , malus odor in bonum conuertitur. Sed melius (vt putamus) est diffinire,quòd petit siccũ, id est non recens:quoniam recens est magis malignum.Nam cùm coriandum sit hîc necessariò pulverizandum , non erat necesse scribere siccum. Virens enim non potest pulverizari. Idcirco necessè est ad alium sensum reducere illud siccum, scilicet quòd posuit siccum , pro non recenti. Sed re vera coniectamus, quòd Author considerata coriandri malignitate,præcepit sumi vetus, tanquam minus malignũ. Et fortasse quòd etiã scripserit, sed interpres pro nõ recenti verterit siccũ.Vnde saluo semper meliori iudicio,credimus semen

coriand

coriandri ante annum non esse administrandũ. Et de semine semper intelligitur, cùm absolutè coriandrũ legitur. Quod semen est lignosum, siue paleaceũ, rotundum, siccum, bene odoratum, omnibus notum &c. Præparatur, siue corrigitur in aceto, & zuccharo vestitũ manditur libentius ab Italis, scilicet à prandio, vel post cœnã. Non tamen largè sumunt. A nõnullis vulgò pitartima vocatur. Herbã sanè ipsius coriandri, quanuis sit cimicibus fœtentior, tamen Hispani abũdantius comedunt: & non solùm in iuribus coctã vt apium, verumetiam & crudam acetariis largè immiscent. Quam ob causam, putamus esse, ꝙ per totam Hispaniam sit maxima fatuorum copia, quod & coriandrũ facere, non solùm Dioscorides libro. 6. sed & omnes ferè authores apertè testãtur. Plura nempe hospitalia in ipsis Hispaniis vidimus, quæ scimus erecta esse tantummodo ad dictorum fatuorum sustentationem, in quibus diligens habetur de eis cura. *Coriandrũ absolutè.*

De Sauich, & Nabach.

DIuersi de sauich, diuersa dicunt. Et sunt qui hoc, & sunt qui illud esse affirmant. Sed perlectis omnium opinionibus, quas ne tædio lectores afficeremus, libenter dimisimus: quod autẽ verius compertũ habemus, afferimus. Igitur sciendũ ꝙ nil aliud est sauich apud Arabes, quàm quod polenta apud Latinos. Vt probatur cõcordando plura capitula Dioscoridis, cum capitulis Serapionis & Auicẽnæ, scilicet ꝙ eo in loco vbi Diosc. habet polentã, Arabes sauich habent. Vt exempli gratia, Diosc. cap. de coriandro ait: Illitum (scilicet coriandrũ) cum pane, aut polenta, ignibus, & hulceribus quę serpunt, medetur. Serapio autẽ in eodẽ cap. Quando fit emplastrum cum eo, & pane, aut cum sauich, curat erysipilã, & formicam. Item Diosc. cap. de hordeo: Ptisana plus alimenti præbet, quàm polẽta ex hordeo facta. Serapio autẽ ibidem: Aqua hordei est pluris nutrimenti, quàm sauich. Et Auicen. in eodẽ cap. Aqua hordei est nutribilior sauich ipsius. Et cętera cõsimilia multa. Sed sciendũ ꝙ polenta propriè est subtilis farina, siue per se sicca, siue in pultis modo redacta. Sed in hoc suffuf & similibus locis, polẽta, scilicet ipsum sauich, debet esse puluis: quia tota cõpositio hęc ex puluerib⁹ cõstat. Alioqui nõ esset suffuf, quod puluis interpretatur. Et nõ solùm intelligitur ex tritico, hordeo, & huiusmodi similibus: sed ex fabis, ciceribus, fœnugræco, & cæteris leguminum ac seminũ generibus. Etiã fit ex thure, & aliis atq; aliis rebus. Vnde legitur apud Auic. in quinto cañ. tractatu de suffufet: *Polenta.*

videlicet in descriptione Kamiati melonis longi, Sauich nabach,& sauich de bdellio. Et apud filium Serapionis in Breuiarii,cap.xj.vbi ait:Et detur in potu sauich de mespil aut de nabach,& sauich de granis granatorũ,& sauich de r lis absq; zucchаro.Sed quãdo simpliciter & absolutè legit sauich:siue polẽta:semper de hordeo,aut tritico intelligitu Et quasi antonomasticè, polenta, seu sauich, intelligitur hordeo.Farina autem,ex frumento.Vnde in cap.de coriãd Auicennæ,cùm legitur:Et cum farina fabarũ, aut sauich, a farina ciceris &c. pro sauich absolutè(quod est polenta)i telligitur farina hordei. Polenta quidem(vt nõnullis place à poline deriuari videt̃.Polen autẽ est puluis farinæ subtil simus,qui circa molẽdinũ colligitur.Vnde polenta,quasi rina subtilis,ad polinis similitudinẽ. Igitur sauic alnabac siue anabach,siue de nabach,est polenta,scilicet farina de n bach &c.Nabach autem,siue anabach &c.non est nomen p triæ,vt nonnulli falsò putauerunt : sed secundum veritate (vt probatur cõferendo ad inuicem capitulum 120.Serapic nis,quod est de Sadar, & nabach, cum capitulo Dioscorid de loto arbore, quã in primo libro posuit)est fructus ipsi loti. Lotus enim apud Arabes(vt legitur apud præfatum Se rapionem,Auicẽnam,& Rhasim &c.) Sadar,seu sedar voca tur.Fructus autẽ ipsius sadar,apud ipsos dicitur nabach. V de Serapionis sadar,est arbor, & fructus eius est nabach. D quo fructu, consueuerunt ipsi Arabes facere sauich.[Vt legi tur in præsenti suffuf, & in præfato kamiato Auicennæ, a etiam in proprio capitulo de nabach ipsius Auicennæ dice tis:Est stiptica,& propriè eius sauich. Et infrà : Confert &c & propriè eius sauich. Et similiter in præfata authoritate fi lij Serapionis & alibi.Ex quo patet,quòd nabach non est N bathi,vt quidam exposuerunt &c.Ponit etiã Auicenna aliu capitulum,quod intitulatur de grano anescen,siue(vt Bellu nensis traduxit)de habalmensem:in quo videtur describi fru ctus loti,scilicet nabach,si confers capitulum Dioscoridis d loto arbore, cum ipso capitulo de grano anescem. Sed ani maduertẽdum etiã,quòd Simon Ianuensis Serap.interpres in cap.186.errauit,inscribẽs ipsum cap.nabach. Quod qui dem cap.est propriè,& quasi ad literam, capitulũ Dioscori dis de narcaptpho,siue nascaphtho.Cuius minus recta tradu ctio pluribus ex iunioribus ansam similiter errandi tribuit. Et ibi rectius(vt putamus)scribere debuisset lahasaten : vel Latinè aliquid significans illud,]quàm nabach. Et probatur quòd

Sauich absolutè.

Polen.

Simonis Ianuensis error.

quòd est suus & non librariorum error: quoniam eundem errorē in sua claui pluribus in locis cōmisit. Lotus autē, siue lotos arbor (quæ & faba Græca, siue secundum Seruiū, faba Syriaca dicitur) si non est illa arbor, quæ vulgò Romæ pulsaraca nūcupatur, à nobis penitus ignoratur. Sed inclinatur animus ad illam: tum quia Diosc. dicit lotum esse arborem vastæ magnitudinis (quod quidē Plin. 30. capite libri sextidecimi melius declarauit, addens, ꝙ in Italia cerasorum modo fructificat: quod etiānum 17. cap. lib. 13. dixerat) tum quoq;, quia Hermolaus coralliorum libro, cap. de loto arbore, tradit accolas Padi ipsam arborem baccā Syriacam appellare, & quòd vulgò Romæ puls Syriaca vocatur. Vnde coniectamus ꝙ corrupto vocabulo, pulsaraca, quasi puls Syriaca, à vulgaribus Romanis hodie dicatur. Præterea quidā frater minor Siculus, cùm ostendissemus ei ipsam arborē pulsaracā vocatā, dixit nobis ꝙ in Sicilia vocabatur faba inuersa. Sed arbitramur ipsum errasse, & ꝙ pro faba Græca, faba inuersam protulisset. Quoniā faba inuersa secundū iuniores, aliud atq; aliud est. Et scias ꝙ sub eisdem vocabulis, scilicet faba Græca, faba Aegyptiaca, faba Alexādrina, faba basiria &c. etiam quędā pondera denotantur. Ex suprà dictis igitur colligitur, ꝙ fructus huius arboris pulsaracæ, siue puls Syriacæ, est nabach, cuius sauich quærit Author in præsenti suo suffuf. Vnde colligendus est ipse fructus, & præsiccādus, & postea molendus &c. Demum non ignorandū quòd loti diuersa sunt genera: vnde aliud arboreum, aliud herbaceum &c. De quibus scribit Diosc. libr. iiij. Item ex arboreo, aliud spinosum, & aliud lene, vt in cap. Sadar, authoritate Haboanifæ, Serap. scribit. Itē diuersum ab istis genus pingit Theophrastus cap. x. libr. quarti de historia plantarū. Item ex pręfato arboreo genere, aliud magnæ ramorum proceritatis, aliud paruum. item, aliud multi fructus, aliud pauci. Et aliud coloratius, odoratius, saporosius, siue dulcius altero. Quanuis hæc & similia accidentia, seu differentiæ, teste Plin. atque Hermolao, ex regionum diuersitate eis aduenient. Item alterius fructus, absq; interiori nucleo (qui bonitate præfertur cæteris) alterius verò osseus, vt est fructus nostræ pulsaracę. Et licet in loto arbore omnes pręfatæ, alięq; notæ & differentiæ reperiantur: attamen nō legitur alicuius authoritate, lotos per hyemē non amittere folia. Hoc nempe dicimus: quia ferè omnes iuniores hallucinātur, asserentes loton esse arborem agrifolium, siue acrifolium vulgò nūcupatam. Nam

Lotus arbor, vel lotos.

Baca Syriaca.

Agrifolium nõ est lotos. ipſam arborem agrifoliũ dictam, oculata fide, toto hyema tempore, videmus ſeruare folia, nec bruma illis vtcunq; frigidiſsima nocet. Et ꝙ lotus arbor abiiciat folia, ait Plin. 30 cap. libri ſextidecimi. Nc aufert ſolẽ hyeme decidentibus foliis. Multas & alias notas omittimus, quibus probare poſſumus, agrifoliũ non eſſe lotum arborẽ: Et ꝙ agrifolium non extendit ramos in longum &c. Ergo lotus, quãuis reperiatur ſpinoſa, non poteſt eſſe agrifoliũ dictum. Quod putamus rectius dicendum aquifolium, ſeu aquifolia, quod quidẽ est ilicis genus. Quódq; Theophraſtus primo de hiſtoria plantarum inter ea genera, quæ per hyemem ſeruant folia, connumerauit, xv. cap. dicẽs: Buxus, ilex, aquifolia, celaſtrus &c.

De Charub ſeu Carnub de ſpinis.

NOnnulli quidem ſunt (quanuis errent) tenẽtes nabach charub de ſpinis, ad vnum & idem referri debere. Pro nabach (vt ſuprà iam diximus) intelligentes Nabathi, ſcilicet regionem quandam ſic dictam. Cuius & meminit Auicenna cap. de Charnub Ob quam cauſam magis (vt credimus) fuit inclinatus eorũ animus ad tenendum fuiſſe ſecundum ſuam æſtimationem, ſcilicet ꝙ pro nabach, ſit intelligendũ Nabathi. Et ſenſus erit: Charub de arbore ſpinoſa, de illa regione Nabathia dicta. Sed re vera falſa eſt ipſorũ opinio. Nec bene quadrat dicere, vel credere, authorem primum ſcripſiſſe regionem, & poſteà ſimplex. Sed Author vult vtrunq;, ſcilicet ſauich de fructu nabach dicto, & vult etiã Charub de ſpinis. Quoniam vtrunq; competit huic ſuo medicamini. Carnub autem, ſiue charub, declarat Bellunenſis in ſua Arabicorũ nominum interpretatione, eſſe xylocaractam ſpinæ, videlicet in litera Aliembut, dicens: Aliembut eſt nomen cõmune ad arborem ex qua fit pix, & ad plantã in qua producitur carnub ſeuchi, id eſt xylocaracta ſpinæ, Et Ebenefis, & omnes alii Arabes in libris ſimpliciũ dicunt, ꝙ eſt carnub Nabathi, ſeu carnub ſpinæ, cuius planta à terra eleuatur per cubitum, & eſt ſpinoſa, & eius fructus eſt longus, & groſſus, ad magnitudinẽ dactyli magni: ſed tẽdit ad obliquũ, & nominatur ſiliqua, ſeu carnub ſpinę. Et licet tendat ad rotundũ ſicut dactylus, tamen ſecundũ colorem, & ſemina intrinſeca, ſimilatur ſiliquis, ſeu carubiis domeſticis, & communiter vſitatis in cibo. Et Damaſci reperitur huiuſmodi fructus. Hæc Bellunenſis. Veruntamen quia talis fructus de facili non poteſt haberi, quia in partibus noſtris non reperitur, putamus loco illius fructus, vti noſtris ſiliquis, ſiue charubiis, ſiue va-

gin

ginulis, vel vaginellis nuncupatis, non esse malũ: quas vaginulas Apuli vt Iuuenatiẽses, & cæteri Pistaczas vocãt: quarũ arbores in foliis, & fructificatione maximè æmulãtur casiæ fistulæ arbores. In caudice, & quasi per totã arborẽ, vt ficus Aegyptia, fructũ producũt. Et quãuis semel in anno fructũ ferat huiusmodi arbor: tamẽ nũquã est absq; fructu. Etenim ante vnius maturationẽ, alterum. s. sequẽtis anni formatum ostẽdit. In Cãpania autẽ circa Gaietã, sunt huiusmodi arbores admodũ paruæ: neq; fructus ipsarũ sunt ita boni: syluestres enim sunt, Apuliẽses autẽ sunt domesticæ, & meliores.

De Glandibus.

NOn vna tãtùm arbor glãdes gerit. Etenim plures sunt, vt quercus, robur, ilex, suber, & arbustũ generis aquifolij, quod etiam fert coccum. Et aliæ plures, quas Plinius ponit. Sed cum absolutè leguntur (vt hìc) ex ilice, vel è quercu sumi debent. Quanquam in inuicem, omnes & singulæ, scilicet altera cõmutari possunt. Iliceæ tamen, & quernæ, sunt cæteris meliores. Illud idem dicendum de cupulis, siue copulis glandium absolutè descriptis.

Glandium altera pro altera sumi potest.

De Curt & Tarathit.

SVnt per omnes impressiones Latinas, & pauca quædam duntaxat exemplaria, in fine præsentis descriptionis duo simplicia, quæ in maxima exemplariorum parte non leguntur. Neq; sunt in vulgari ęditione. Vnde contigit à nobis dubitari: an sint addita isti descriptioni, an verè ab ipso authore posita. Sed quia non videntur esse contraria, nobis visum est describere ea, signata tamen. Et hac de causa etiam nõ abstulimus: quoniã filius Serapionis in sexto Breuiarij, cap. xj. quasi consimile suffuf habet, in quo vtrunque recipitur. Sed pro Curt, ibi legitur corth. Inquit enim: Et si cogeris, da suffuf de granis granatorũ, cum corth, & tarathit, & granis myrti. Hæc ille. Curt autẽ, vel curthi, vel corth, vel curthcuri &c. plura sunt barbara atq; corrupta vocabula. Rectius tamen putamus legendũ Chard, vel Charad, vel Karad, vt Bellunensis in suis interpretationibus scripsit, quæ est arbor acaciæ. Et intelligitur hìc pro ipsa acacia: & nõ pro gummi Arabico, vt nonnulli falsò putauêre. Pandectarius autẽ, & recentiorum plurimi, in his & consimilibus vocabulis multa confundunt. De acacia quidẽ dictum fuit in modo confectionis iacur. De tarathit autem, quod est ipoquistidos, vide in cõfectione trochiscorum de terra sigillata. Ibi etiam diximus, quòd hæc duo possunt ad inuicem commutari.

Suffuf ad tußim antiquam. CCLXXVI.



EGITVR mendosè in præsenti descriptione per omnes impressiones, supple Latinas, seminis fœniculi ℥.j. legendum est rectius ℥.s. vt est in cunctis exemplaribus antiquis, necnon & in æditione vulgari.

DISTINCTIO DECIMA.

Pilulæ Alephanginæ, & eius interpretatio est, de aromatibus &c. CCLXXVII.



ILVLAE Alephanginæ, seu alefanginæ, idẽ est quod pilulæ de speciebus, siue de aromatibus, vt textus declarat. Pilulæ autem diminutiuè, à pila, quasi paruæ pilæ dicuntur. Coccia, & catapotia etiam vocãtur, à verbo Græco, quod significat deuorare. Quoniã id genus, non estur, nec lingitur, sed deuoratur. Hæ quidem pilulæ (vt habetur in litera) sunt ex inuentione ipsius filii Mesuæ. Veruntamen nobis videtur, quòd ipse Author noster in ista sua descriptione inclusit tres filii Serapionis descriptiones pilularũ de speciebus, quæ habentur in septimo Breuiarii. Quarũ tituli sunt: Pilulæ de aloë, cum speciebus multis. Pilulæ de speciebus, diminuto aloë, & Pilulæ de speciebus, cũ myrobalanis. Has igitur descriptiones variauit Author, vt sibi visum est. Vnde huiusmodi variationes forsan intelligit esse ex inuẽtione sua. Hali Abbas quoq; in decimo practicæ, habet pilulas aromaticas, quæ in multis conueniunt cum istis, sed magis cũ prima descriptione filii Serapionis. Et in septimo dictæ practicæ, capitulo quinto, habet vnam aliam descriptionem magis differẽtem. Bartholomæus Montagnana etiã in suo antidotario, habet pilulas de aloë præparato, quæ sunt multùm cõsimiles istis. Prætereà ferè omnes impressiones habẽt mendosè in præsenti descriptione: Absynthii sicci, rosarũ, ana ℥.v. Lege verius ʒ.v. Item, vbi legitur in cunctis impressionibus, ac etiam & in nonnullis exemplaribus, in præsenti descriptione: Et quandoque exigit dispositio vt minuatur ex eis virtus aloës: videtur esse minus recta circũloquutio. Non enim vult Author, vt minuatur virtus aloës, tanquã si voluisset aloën minus bonam (quod absit) sed vult vt minuatur pondus, siue quant

Coccia.

quantitas ipſius bonæ, imò optimæ aloës. Quod poſtea in ſequentibus probatur, cùm dicit. Et tũc ponimus ex eo ℥.iiij. Nam virtus aloes (teſte Galeno octauo Miamyr, cum aliis pluribus) minuitur in ipſius lotione. Vnde ſi Author voluiſſet minuere virtutem eius, nõ dixiſſet: Et ponimus ex eo &c. Sed dixiſſet: Et lauamus ipſum &c. Igitur rectius, & clarius lege, vt eſt in multis de antiquioribus exẽplaribus: Et quandoque exigit diſpoſitio, vt minuatur pondus aloes &c. Alias quoque literæ deprauationes inuenimus in præſenti deſcriptione, quas in receptario correximus, vt legẽti & cum aliis conferenti liquidò patebit.

De Aloe.

PEr varios Authores, variè legitur aloe, ſcilicet maſculino, fœminino, & neutro genere. Optimæ Latinitatis amatores (vt ſcimus) fœminino, vt plurimũ vtuntur, & more Græcorũ declinant: videlicet, aloe, aloes &c. & tam pro herba, quàm pro eius ſucco. Barbari autẽ, ſimili modo vt ireos, chamędryos, hypociſtidos &c. genitiuo tantùm, more inflexibilium vtuntur, aloes quaſi ſemper ſcribentes. Herba quidem aloes cognoſcitur, & ſuccus ipſius non ignoratur, cùm ſit vbiq; in frequenti vſu. Cognominatur autem hepatica, à calore quem cum hepate cõmunem habet: vel quia in operatione ſua, cùm ſumitur, nõ tranſcendit hepar: vt Galenus, & cæteri teſtantur. Author enim noſter in ſuo de ſimplicibus faciens capitulum de aloe, Succotrenſem magis laudat. Dioſcorides autem, licet numeret multa loca in quibus aloe naſcitur: tamen non commendat magis vnam, quàm aliam regionem. Excepit autem illam duntaxat, quæ naſcitur in Andro inſula, quæ non eſt apta ad ſuccum extrahendum: ſed ad agglutinanda vulnera emplaſtri modo appoſita. Vnde ſi nõ poteſt haberi ſuccotrina, ex qualibet regione poteſt ſumi dummodo non ſit arenoſa, vel nigra ſeu adulterata cum aliis extraneis liquoribus: quoniam huiuſmodi aloen omnino Authores deſpiciunt. De aloe autem caballina, ſiue alterius generis, non eſt opus pertractare, quoniam non exportantur ad nos ampliùs. Aloe autem abſolutè, ſuccus intelligitur. *Aloe abſolute.*

De Aloes ablutione.

NOn eſt minima inter Phyſicos & aromatarios iurgatio, de lauãda aloe. Et ſunt qui volũt vt abiiciatur aqua eius: & ſunt qui non, ſed fiat per modũ imbibitionis ſeu nutritionis: & ſunt qui aliter, & aliter tenẽt. Nos autẽ dictis omniũ bñ cõſideratis, reſpõdemus abſolutè, ꝙ valde errãt q̃ de

aloe,& maximè optima atque electa, cùm lauant abiiciun aquam lotionis eius. Imò (quod peius est) scimus nonnullos ita obcæcatos,& à quadam ignorantia crassa circunuentos qui lauantes aloen cum aqua specierum, proiiciũt & ipsam aquã, quam nos potius eligeremus tãquam partẽ meliorem ipsius aloes. Sed qua authoritate muniantur, vt aqua aloës ablutæ sit abiicienda, nescimus. At nullus est ex fide dignis Authoribus,qui hoc dicat. Author enim noster, cap. de aloe, cùm loquitur de qualitatibus optimæ aloes, nihil dicit de eius ablutione: cùm autẽ pertractat de aloe nõ bona, tũc declarat ipsam esset lauandam lotione, per quam fiat abstersio, id est separatio partium immundarũ. Inquit enim. In aloe, autem quod elongatũ est,& declinat à proprietatibus bonis, magnificantur hæc tria quæ diximus, supple suprà in rectificatione, scilicet quòd est ex tardè soluentibus,& quòd non extenditur in corpore, & quòd aperit orificia venarum quæ malignitates, in aloe minus bona sunt maiores, quàm in aloe bona. Vnde sequitur corollarium, quòd quantò aloe sit minus bona, tantò maiores illas tres malitias habet. Et vltra dicit Author, quòd adhuc etiã est conturbatiuum faciẽs dolorem ventris,& nocet stomacho & hepati,& cætera quæ sequuntur. Quæquidem in optima aloe minimè sunt. Vnde consequenter de rectificatione malignæ aloes, sequitur Author, dicens: Et nos rectificamus huiusmodi lauando lotione, qua partiũ immundarum fiat abstersio &c. Quasi dicat: in aloe bona non erat opus huiusmodi lotionis: & ideo hucusq; distulimus eam annotare. Similiter & Dioscorides faciens duo aloes genera, scilicet vnum purum, bonũ, iecinoris habẽs colorem &c. alterũ malum, sabulosum, siue arenosum, quod est tanquam purgumẽtum boni: & loquens in fine capituli, de aloës ablutione, clarè patet quòd de maligno genere intelligit, cùm dicit: Lauatur, vt quod sit arenosissimum tanquam inutile subsidat: & leue ac pinguissimum assumatur. Idẽ dicit Serapio, authoritate ipsius Dioscoridis. Igitur in aloẽ purã non cadit ista ablutio. Sciendum etiam. quòd ex supradictis intelligẽs lector & aduertẽs, potest percipere quòd nõ solũ ex bona aloë non est abiicienda aqua lotionis eius, sed neq; ex mala. Quę si arenositatis, vel alterius modi causa sit mala, seu nõ pura, lauãda atq; purificanda est his seu aliis cõsimilibus modis, videlicet post cõgruã triturationẽ liquefiat perquãoptimè in cõpetenti aqua pura, & clara. Hinc coletur per stamineam raram, vt si quid in ea

Aloen malam abluendi modus.

pilosi

pilosi aut paleacei, seu (vt barbarè loquamur) scofosi fuerit, vnà cum calculis maiusculis in ipsa staminea remaneat, & proiiciatur. Deinde quod colatū est, post modicā quietē (ad hoc vt si quid arenosi habuerit, fundum petat) transmittatur in aliud vas diligēter. Et quod in fundo repertū fuerit sabulosum abiiciatur. Quod autem purum transmissum est, in sole siccetur. Sed si prima vice nō benè purgabitur ex arena, transfundatur in aliud vas &c. donec habeas aloën mundissimam atq; purissimam. Et sic lauatur optimè & propriè, ad proborum virorum mentem. Et omninò non est abiicienda aqua ipsius lotionis. Prætereà ad obiectionem aliquorum, quam possent afferre dicentiū: Cùm sit quòd teste Galeno, ac etiā ipso filio Mesuæ in suis canonibus &c. aloë lota minus soluat, hoc nō posse euenire ei, nisi per abiectionē aquæ lotionis eius credendū est. Respondemus: Quòd cùm aloë lota siccatur in ipsa euaporatione aquæ & humiditatis eius: euaporat consimiliter & pars virtutis ipsius solutiuæ. Et sic efficitur minus solutiua, & magis confortatiua. Et ideò non est necesse vt abiiciatur ipsa ablutionis aqua. Et ne dicat aliquis, quòd per viam nutritionis (sicut declarauimus) non est lotio: quia probatur quòd sic. Et primò per præsentē descriptionem, in qua Author dicit: Et quandoq; exigit dispositio vt lauetur aloes priùs cum aqua myrobalanorū &c. Et inferius: Et laua vltimò cum aqua de speciebus. Et illud idē dicit filius Serapionis in sua descriptione pilularū de speciebus, cum myrobalanis. Non enim proiiciūtur aquæ myrobalanorum & specierū. Item in canone de modis lauationū ipse Author noster dicit: Et lauamus aloën: non lotus enim &c. vbi intelligitur per modum enutritionis, & cum aqua simplici, quia posteà sequitur præcisè de ablutione per viam abstersionis, ad differentiā enutritionis. Vbi ait: Et quādoq; lauamus vbi oportet abstergere partes immundas. Hinc sequitur de lotione enutritionis aquæ specierū, ad differentiā aquæ simplicis præfatæ. Vnde dicit: Et quādoq; lauamus aliquid vt magnificetur virtus eius, sicut lauamus aloën cū aqua specierū aromaticarū, vt magis cōfortet: & cætera quæ inibi leguntur. Ergo lauatio seu ablutio intelligitur etiā per viam nutritionis. Similiter probatur in libro Bulchasis, qui dicitur Seruitor: videlicet in 2. tract. vbi de ablutione aloës loquitur, quā posteà per viā enutritionis fieri docet. Vbi etiānum pręcipit aloën semper elotam, siue præparatā in aqua specierū, esse administrandam in omnibus cōfectionibus &

electuariis, in quibus aloe expetitur. Quodquidem laudamus. Tamē ſemper intelligitur, ſicut ipſe in fine ſecūdi modi ablutionis aloes ſcribit. Videlicet, quòd tua interſit vt addas & minuas, ac permutes ex medicinis iſtis ſecundum opportunitatem ægritudinis. Quia non omnes ſpecies indifferenter vni ac omni competunt infirmitati: ſed hoc potius eſt medici, quàm aromatarii ſcire. Igitur cùm dicit Author. Et accipe aloes ſuccotrini ℔.j. & lauetur in ſcutella lapidea vitreata, cū aqua pluuiali, lauationibus pluribus, deinde exiccetur &c. Intelligit quòd tu accipias aloen, & laues illam per viam abſterſionis partiū immundarum, modo ſupradicto, ſi eſt neceſſe, donec iudicaueris ipſam puriſsimam atq; mundiſsimam. Et idcirco Author non determinauit vices ablutionis eius: ſed iudicio noſtro illud dimiſit, ſcilicet quòd ſi non ſuffecerit ſemel, aut bis: lauetur ter, & quater, & quinquies, & cēties, ſi opus fuerit. Et nullo pacto abiiciatur aqua, ſed permittito ſiccari ſemper. Poſteà (vt pręcipitur) laua cum aqua ſpecierum, & deſicca, & vtere, vel ſerua.

De Decoctione ſpecierum alephanginarum.

ET licet clarum quòd Author dicat in canone decoctionum, quòd tibi ſupereſt ſcire medicinas quæ debilē coctionē ſuſcipiūt, & quæ fortē, ac poſtea doceat te cognoſcere ipſas, dicens: Omnia enim quorū virtus facilè reſoluitur, aut ſunt debilis texturæ, aut virtutem habent poſitam in ſuperficie, debili coctione indigent &c. Et infrà dicit: Et quando permiſcentur medicinæ diuerſarū intentionum &c. Hinc addit: Et ſi ſit vna ex eis debilior quàm altera, oportet vt gradatio in decoctione earum fiat plus vel minus &c. Tamen in præſenti deſcriptione, videtur ſibiipſi cōtradicere, cùm ſcribit ſpecies alephanginas, ſine aliqua gradatione, bulliendas eſſe in duodecim libris aquæ, vſq; ad duarū partiū conſumptionem. Nam cùm præcipit, vt primum infundantur, certū eſt quòd ipſe Author nō vult in ipſarum decoctione gradationem. Et generaliter omnes ſpecies aromaticæ paruā ſuſtinent decoctionem. Igitur quid eſt hoc quod dicit in pręſenti deſcriptione? Et certè ſi apud filium Serapionis, & Hali filium abbas, & apud Bulchaſim ſimiliter non inueniſſemus, iudicaremus eſſe mendam in codice. Sed filius Serapionis, & Hali Abbas dicunt, vt bulliant vſque ad medietatem. quod parum differt. Bulchaſis autem in primo modo conuenit cum iſtis, vt bulliant vſque ad medietatem: in ſecundo autem modo, ſicut Author noſter ſcripſit. Vnde probatur quòd non

non errore, sed omni diligentia, & bono modo quo debuit, hoc esse. Qua factum in re sciendum quòd nõ est regula generalis tam absoluta, quòd aliquam non patiatur exceptionem. Igitur à generali regula decoquendi gradatim medicinas, excipitur decoctio specierum alephanginæ pro lauanda aloë: quę aliter est facienda, vt textus declarat. Et hac de causa (vt arbitramur) authores permittunt diu bullire has species: vt si fortè in eis sit aliqua pars non confortantis virtutis, remoueatur ab ipsis: & sic posteà sint magis confortatiuæ. Vt exẽpli gratia: suprà diximus de myrabolanis, qui magis bulliti, sunt minùs solutiui, & plus confortatiui, & econtrà. Vnde authores volentes confortare aloë, necessario habuerunt perdere alteram ipsarum specierum partem, scilicet noncõfortãtem. Et hac intentione non cõtradicit sibiipsi Author, & debet fieri, vt ipse præcipit. Species autem alephanginæ quæ sint suprà scilicet in prima miua, declaratæ fuerunt.

Regula quælibet patitur exceptionrs.

Pilulæ stomachiscæ &c. CCLXXVIII.



EST in præsenti descriptione per omnes impressiones vnus error, videlicet vbi legitur, Absynthii, Scammoneæ, ana ℥.iij. Lege rectius ℥.iij.s. vt in cunctis exemplaribus inuenimus. Sciendum etiam, quod vniformiter in omnibus codicibus: tam impressis, quàm manu scriptis, legitur in præsenti descriptione, hieræ picræ ℥. vij. Luminare Maius autem habet ℥. viij. quod vel librariorum vitio (vt putamus) vel quomodocunque factum sit, non rectè manet. Item, lege epithymi Cretensis: vt habetur per omnes ferè codices tam manu scriptos, quàm excusos: non autem hortensis, vt Christophorus de honestis hallucinanter scripsit, ac declarauit. Prætereà nescimus quam ob causam Author noster posuerit pilulas stomachicas, & similiter alandahal, & de rheubarbaro siue de raued, & de Serapino, hincinde dispersas per præsentem distinctionem, & non iunctim omnes vnius tituli in vnum, vt de aliis fecit. Nam infrà habet quinq; alias pilularum stomachicarum, siue (vt mauis) stomachicarũ descriptiones: de quibus locis suis. Etiã capitulo de cura sodæ à permistiõe choleræ nigrę, & flegmatis, habet vnam aliam descriptionem: omnes tamen sunt differentes. Ioannes Serapionis in 7. vnam tantũ habet descriptionẽ authoritate Gabrielis, sub hoc titulo: sed supra & infra ipsam habet plures alias descriptiões, q̃ faciũt ad diuersas stomachi

infirmitates. Auicenna autem in quinto can. authoritate A kindi, habet vnã descriptionẽ valde differentẽ. Item Petru Appon⁹ siue de Ebano, capitulo de medicinis materiã à sto macho repellentibus, ponit plures pilulas faciẽtes ad stoma chũ, inter quas etiam & præsentem descriptionẽ habet, diue sam tamen in aliquibus paucis, & sub diuerso titulo. Hic es Pilulæ purgãtes stomachum ab omni superfluitate &c. Pro tribus myrobalanis autem, intellige citrinos, chebulos, & In dos. Quiquidem vnico capitulo tantùm ab Authore nostro describuntur. Lege de ipsis in confectione Hamech secunda

Pilulæ aggregatiuæ ex inuentione nostra &c. CCLXXIX.



VM dicit Author: Ex inuentione nostra, decla rat ipsas apud alios non esse quærendas. Sunt etenim & in ista descriptione aliqua emẽdanda. Et primum videlicet vbi per impressiones legitur: Recipe myrobalanorum citrinorum, raued seni, ana ʒ.iij. rectius lege, ana ʒ.iiij. Secundum vbi per nõnullas impressiones legitur: Succi eupatorii, succi absynthii, ana ʒ.ij. Lege verius, ana ʒ.iij. vt cuncta exemplaria habent. Tertiũ, sciendũ ꝙ cuncta excusa volumina habent in pręsenti descriptione: turbith boni, aloës, ana ʒ.vj. Lege melius, ana ʒ.vij. vt in maiori parte exemplarium inuenimus. Et certè si Author posuisset ʒ.vj. fecisset vnum ana, cum scãmo nea cuius similiter ʒ.vj. recipiuntur. Item sciendũ ꝙ electuarium rosatum cum quo conficiendæ sunt istæ pilulæ, ex descriptione ipsius Authoris & nõ alterius sumendum est. Cuius titulus est, Modus electuarii rosati &c. De quo quære supra. Præposuit Author hanc suam confectionem, tanquam aliis nobiliorem, & meliorem, quæ vbique habetur in vsu. Quanquam & sequentes etiam, à nonnullis quandoque parantur.

Pilulæ aggregatiuæ maiores &c. CCLXXX.



VNT & in ista descriptione per impressos co dices quatuor mendæ. Prima videlicet, desunt in primo ana myrobalani bellerici. Sic enim legendũ est: Recipe bdellii, myrobalanorum nigrorum bellericorum, & emblicorum &c. vti cuncta exemplaria habent: necnon & vulgaris æditio, & Luminare Maius, & Nicolaus Præpositus. Secunda, ante cin namomum, deest zinziber. Lege rectius sic: Zinziberis, cinnamo

namomi, cardamomi &c. Tertia eſt, quòd vbi legitur, penidiarum albarum ℥.iiij. legendum eſt ℥.x. vt exemplaria ipſa teſtantur. Quarta autem eſt, quòd in fine huius deſcriptionis, per omnes impreſsiones legitur: Et vnge manus tuas cũ oleo ſambacino. quod oleum apud nullum Authorum legitur. Nec illud quod falsò legitur in vltima diſtinctione huius antidotarii, per omnes eoſdem impreſſos libros, eſt oleũ ſambucinum: ſed eſt oleum ſambacinum, ſiue ſaubacinum. Quod quidem petit Author in pręſenti deſcriptione: vt probari poteſt per multa exemplaria, in quibus tam hîc, quàm ibi legitur apertè & clarè, oleum ſambacinum, Et in nõnullis (quod putamus minùs rectè) ſaubacinum, & non ſambucinum. Plures nempe in affinitate vocabulorũ ſæpe decipiũtur. Sambac autem ſiue zambac, ſiue ſaubac, eſt illud quod & ſcribitur & vulgò profertur ieſminum, ſeu iaſminum, ſiue magis barbarè ieſemin, vel iaſmin: vel ſecundum Rhaſim, tertio cap. antidotarii ſeparati, ieceminum. Cuius planta, ſecundum Serapionem & Auicennã, triũ generum eſt, ſcilicet quod quædam fert flores albos, quædam citrinos, & quædã purpureos ſiue lazulinos. Apud nos autem non niſi album iaſminum cognoſcitur, quod quidem in viridariis, opere topiatio, ad decorem à multis colitur. Sed aduerte quòd apud Auicennam in quinto can. non ponitur capitulum de ſambuco, & illud quod falsò inſcribitur de ſambuco, eſt capitulũ de iaſmino. Vnde legendum eſt ibi de ſambaco, ſiue de iaſmino, vt Bellunenſis emendauit: & legenti, & conferenti ipſum capitulum cum capitulo de iaſmino Serapionis, non eſt dubium. Oleum autem ſambacinum: hoc eſt de iaſmino, à multis commemoratur: vt præter Authorem noſtrum, à Dioſcoride in primo libro: de quo facit capitulum. Et petitur in pręſenti deſcriptione, & in vnguẽto de bdellio, vbi ſimiliter impreſsiones deprauatæ ſunt, vt ibi dicemus. Et legitur etiã in capitulo Serapionis de ieſemin. Et ponitur quoq; à filio Serap. in pluribus deſcriptionibus ſui antidotarii. Et habetur in ſecũdo can. Auicẽnæ, capitulo de ſambaco, quod falsò (vt diximus) inſcribitˀ de ſambuco. Ac etiã notatur ab ipſo Auicẽna, cap. de nefrin, vel neſrin, ſiue neſerin: quod eſt de roſa parua, ſylueſtri, alba, vulgò dicta Damaſcena, ſeu damaſchina & à nõnullis roſa muſcatella dicitur. Vbi aſſerit neſrin eſſe in virtute ſambaci, debilius tamẽ, & oleũ eiꝰ eſt proximũ virtuti olei ſambacini, quãuis debilius: quodquidem etiã dicit Serap. authoritate Meſarugie, in capit. de neſrin, ſcilicet quod

Sambac.

Iaſminum.

Oleum ſambacinum.

Roſa Damaſcena.

Roſa muſcatella.

quòd est simile virtute sua in ieusemin. Vnde sciendū, qu in defectu olei sambacini, possumus vti oleo de nesrin, id de rosis Damascenis, siue muscatellis præfatis. Item notat in eodem secūdo can. Auicēnæ capitulo de oleis, & in quin can. ipsi⁹, scilicet ĩ descriptiōe olei de euphorbio. Et alibi. I apud Rhasim in antidotario separato, scilicet in cōpositi olei citri, recipitur oleū zābac, quod idē est quod oleū san bacinū &c. Oleum autem sambucinū (vt diximus) adhuc n quam legimus, nisi errore positū pro sambacino, vt hic & Lege igitur rectius: Et vnge manus tuas cū oleo sambacin

Pilulæ aggregatiuæ minores &c. CCLXXXI.



ENDOSE legitur per omnes impressione in præsenti descriptione: Recipe myrobalan rum &c. ana ʒ.iij. Cùm rectius sit legendū, an ʒ.iiij. Vt habetur in antiquis exemplaribus. E similiter habet Petrus Appon⁹, qui ponit præsentem confectionē authoritate Iudæi, in cap. de medicini materiā à stomacho repellentibus. Cuius titulus est. Iudæus Pilulæ cōfortantes stomachū &c. Sed absq; raued seni: & additis succi rosarū ʒ.iij. Ponitur & ab Auicēna in quinto can. præsens descriptio authoritate filii Hilgeben: sed differt in ponderibus, nec habet raued seni, Præterea legitur in fine huius descriptionis: Confice cum succo apii, & da ʒ. ij. cū aqua calida. Illud cum aqua calida, in maiori parte exēplariū nō legitur. Vnde putamus, quòd vel est additio librariorum, vel est mēda in codice: vt similiter est in sequētibus pilulis de eupatorio. Et sic forsan intelligat Author ipsas pilulas cōficiēdas esse cū succo apii, vel cum aqua calida. Nam & Auic. cū simplici aqua suas informat. Et tunc sic esset legendū: Confice cum succo apii, vel cum aqua calida. & da ʒ. ij. Nō autem tanquam superfluum deleuimus ab ipsa descriptione.

Pilulæ de Eupatorio maiores &c. CCLXXXII.



AEC quidem pilularum descriptio ponitur à filio Serapionis in 7. in principio capituli decimiseptimi, quod est de pilulis: sed in his tantùm discordat ab ista. Videlicet, ꝙ habet aloës ʒ.iij. Author noster ʒ.v. Itē Raued seni ʒ.ij. Author autē noster ʒ.iij.s. Præterea peruersè legit̃ in fine præsentis descriptionis: Confice cū succo endiuiæ, dosis eius est ʒ.ij. cū aqua casei. In exemplaribus antiquis autem, sic recti⁹ legitur: Cōfice cum succo endiuiæ, vel cum aqua casei. dosis

est

est ʒ.ij. Et sic (vt credimus) est secundum veritatem. Filius Serap. autem habet simpliciter cum aqua endiuiæ.

Pilulæ de Eupatorio minore &c. CCLXXXIII.



ONSIMILITER vt in præfata, & in fine præsentis descriptionis: imò peruersissimè legitur: Confice cum aqua apii. da ʒ.ij. & in alio cum aqua endiuiæ. In maiori parte exẽplariũ antiquorũ sic inuenimus, videlicet, Cõfice cũ aqua apii vel cũ aqua endiuiæ, & da ʒ.ij. Et in nonnullis sic. Cõfice cum aqua apii, vel cum aqua casei, aut cum aqua endiuiæ, & da ʒ.ij. Et huiusmodi lectionẽ credimus esse veriorẽ. In tribus verò ex ipsis exẽplaribus, nec aqua casei, nec aqua endiuiæ legitur. Sed simpliciter sic: Confice cũ aqua apii, & da ʒ.ij. Filius Serapionis quidem, & Auicenna, ille in septimo, & iste in quinto habent istammet descriptionem, sed absque raued seni: & absolutè conficiunt cum aqua apii. Hali Abbas autem in. x. practicæ, sub titulo Pilularum gafeti, habet vnam descriptionem, diuersam tamen ab istis.

Pilulæ de Rheubarbaro &c. CCLXXXIIII.



D DIVERSAS intentiones diuersas Author noster pilularum de rheubarbaro posuit descriptiones. Et vt ne quis decipiatur in eis, alteram descriptionẽ accipiendo pro altera, variauit etiã & ipsarum inscriptiones. Et has præsentes pilulas de rheubarbaro: illas autem quæ sunt infrà, de raued titulauit. Etenim bene sciens ipse ꝙ rheubarbarum & raued sunt idem, ne quispiam suspicaretur ipsum imprudẽter seu ignoranter hoc fecisse: titulans istas de rheubarbaro, scripsit posteà: Recipe raued &c. Vnde sciendum, quòd pro pilulis de rheubarbaro absolutè (supple ipsis) semper istę debent intelligi, & non illæ quæ dicuntur de raued. Et ecõtrà, illæ semper de raued, & non istæ. Petrus Apponus, nẽpe Author libri filii Mesuæ in fine capituli de ægritudinibꝰ & oppilationibus hepatis, habet vnam descriptionem pilularum de rheubarbaro, differentẽ tamẽ ab ista. Rhasis quoq; in antidotario diuisionum, capitulo de medicinis hepatis, habet vnam similiter differentem. Et in nono ad Almansorem, capitulo de hydropisi, habet pilulas de raued quæ similiter differunt ab infrascriptis & ab istis. Sed filius Serapionis in septimo habet eandem præfatam & infrascriptam descriptionem pilularum de raued, in quibusdam tamen paucis differrent

Pilulæ de rheubarbaro absolutè.

rentem:& in eodem cap. habet etiam istammet descriptio pilularum de rheubarbaro, in aliquibus similiter different Sed non inscribitur de rheubarbaro. Et propriè est secunc descriptio, in ordine ipsius capituli de pilulis. Bartholomęu à Montagnana in suo antidotario, cap. de pilulis, habet pil las rheupontici, quæ (vt putamus) non intelligendæ sunt d rheubarbaro: quoniam ipse forsan vulgares sequutus, no tenebat rheuponticū esse rheubarbarum. Quod probatur i eodem suo antidotario, cap. de electuariis, scilicet quòd i electuario ad choleram prasinam, vtrunque descripsit, scilicet rheubarbarum, & rheuponticum: quod nusquam ab ali priorum legitur esse factum. Vnde dictas pilulas potius suspicamur esse de maiori centaurio, quàm de rheupontico De quibus mox dicemus. Præterea aliquæ impressiones habent mendosè in præsenti descriptione: Myrobalanorum citrinorum ʒ.iij.s. Verius est ʒ.ij.s. Vt in cæteris impressionibus, & cunctis exemplaribus legitur.

De Rheubarbaro, Rheupontico, & Raued.

SVpra vires nostras equidē labor est de rheubarbaro pertractare. Sed neq; fas erit ipsum absque declaratione pertransire. Et quāuis rhaponticū, siue rheuponticū non nominetur in ista descriptione: tamen & de ipso necessariū est aliqua cōscribere, ob meliorē rheubarbari declarationē. Rheubarbarum igitur, siue (vt mauis) rhabarbarū, si veritati volumus adhærere, idē est quod Rhaponticū, id est rheuponticū. Differētia enim quæ est inter ipsa, est diuersitas locorū. Vnde pro rheu, siue rha, siue raued, vel rauet, semper intelligitur genus radicis illius, quod vulgò rheubarbarū nominamus. Quod quidem, si nascitur in Pōto: dicitur rheu, vel rha Ponticū, Si autem in Barbaria habet ortum suū: dicitur rheu, vel rha, vel raued, vel rauet barbarū. Si verò in Turchia, nominatur rheu &c. turchium vel turchicum. Et si in seni, vel sini, seu sceni: vocatur rheu, seu raued seni, vel sini &c. Quod & testatur ab Authore nostro, cap. de rheubarbaro, dicēte, Ex speciebus raued, aliud est quod nascitur in India: & est rauet sceni: & aliud est rauet barbarū, & aliud est rauet turkium. Et similiter à Simone Ianuensi, & Pandectario in litera raued. Isidorus quoq; cap. nono libri decimiseptimi Etymologiarū, ait: Rheubarbarū, siue rheupōticum, illud quod trās Danubium in solo barbarico: istud quod circa Pontū colligitur nominatū est. Rheu autem radix dicitur. Rheubarbarū ergo, quasi radix barbara: rheu Ponticum, quasi radix Pontica. Hæc

Rhabarbarū, & Rhaponticum idem.

Rheu.

Isid

Isidorus. Celso enim absolutè radix pontica dicitur. Differt etiã rha ponticum, à rha barbaro, in hoc, scilicet quòd ponticum (vt Diosc. & Plin. tradunt) est inodorum, & valde leue: barbarũ autem, est odoratissimũ & ponderosius. Et hoc nõ magni facimus, quia plurima sunt, Theophrasto teste, quæ recẽtia minimũ aut nullũ habent odorẽ: sicca autẽ sunt odoratissima, & ecõtrà. Vt exempli gratia: Radicẽ gentianæ omnes scribunt inodoram esse: sed de recẽti, scilicet virẽti intelligunt: quę certè (vt pluries experti sumus) cùm est recens, quasi nullum habet odorẽ: sicca autẽ maximũ, & non ingratum spirat odorẽ. Et similiter est iris, & alia plura. Vnde potest esse forsan, ꝙ rheubarbarum recens sit inodorũ: etenim ad nos nunquã exportatur virens, non obstante ꝙ Manardus dicat in suis Epistolis, se habuisse verum rheuponticum inodorum: forsan si habuisset & rheubarbarũ ita recẽs, sicut & Ponticũ habuit, probasset etiã ipsum nõ ita odoratũ esse. Rauet aũt seni, est vt barbarũ, sed melius & electi⁹, teste ipso Authore nostro. quod ad nos ampliùs non defertur. Raued barbarũ tantùm cõuehitur, & hoc aliquãdo vitiatũ. Per rheu Turchium verò, putamus authorẽ nostrũ intellexisse rheuponticum: quoniã aliter rheuponticũ non descripsit. A Plinio rhacoma, siue rhecoma scribitur. Igitur pro rheupontico, & rheufini, optimè substituitur hoc rheubarbarũ quo vtimur. Prętereà quia doctorũ super his, & prępsertim iuniorum, variæ sunt opiniones, eas studiosis legẽdas dimittimus. Concordant tamen nobiscũ Ruellius, & Guilielmus Putaneus (qui aduersus Manardũ & Leonardũ Fuchsium, longa disputatione cõprobauit rheubarbarũ, à rhapontico nõ differre, nisi natali solo) & alij plures. Animaduertendũ autem ꝙ pro rheupontico non intelligimus hoc quod falsò sic nominãt hodie vulgares, quod quidẽ nõ è Ponto, sed ex Monte Gargano Apuliæ, & aliis locis affertur, quod certissimè est centauriũ maius. Quãuis Brasaulus aliter sentiat. Sed rheuponticum dicimus illã speciẽ rheubarbari (vt ita dicamus) quæ in Ponto nascitur. Apud Aëtium autẽ, & Actuariũ, & nonnullos Græcorum, legitur aliquando in suis cõpositis rhabarbarum, radix Pontica, rheu Indicum &c.

Recẽtia plura inodora, quæ sicca sunt odorata.

Rhecoma.

Rheupontici loco quid sumendum.



Pilulæ de Alchechengi. CCLXXX.V.

ISTARVM pilularũ descriptio (vt putamus) nõ est ex propria authoris nostri inuẽtione: quia licet legatur in textu, ex inuẽtione nostra

(quæ possunt esse addita ab aliis ad ipsum textum)poni- tamen à filio Serapionis in septimo quasi ad literã: & le- tur tertio loco in capitulo pilularũ,cuius titulus est: Pilu- quæ cõferunt ad febres antiquas &c. Item ponitur ab A- in quinto cañ.& titulus eius est:Pilulæ cõferentes ad febr- cronicam &c. Præterea intitulãtur hæ pilulæ de Alchech- gi,quarum inscriptio vel est mẽdosa(quoniã posteà nom- gitur alchechengi in tota descriptione, & neq; in filio Se- pionis, neque in Auicẽna est huiusmodi titulus)vel Auth- per aquam solatri(cum qua cõficiuntur ipsæ pilulæ)inte- xit succũ alchechẽgi,quod est species solatri. Et sic per ip- aquam solatri,qui est succus,vt in Auicen.clarè patet,int- ligendus esset succus alchechengi, quod quidẽ nobis nõ c- plicet. Verũtamen sic dimisimus:quia sic inuenimus in ex- plaribus antiquis etiã. Item sciendũ quòd præter vnam,q- est de modernioribus,omnes excusiones quas vidimus,h- bent in ista descriptione mendosè excusum: Casiæ fistu. In præfatis cunctis exemplaribus autẽ legitur absolutè,C- siæ:& stat pro casia lignea,vel eius specie:quoniã filius Se- pionis loco casiæ,habet Seitaragi: quo nomine(vt superi- diximus)quędã species casiæ ligneæ etiã nuncupatur. Auic- na autẽ nihil eo in loco habet. Et licet pro casia fistula qua- doq; intelligenda sit casia lignea:tamen pro simplicioribu- qui facillimè in æquiuocis peccant, non est bonũ vt scrib- tur cum additione fistulæ. Per venas liquiritiæ, intellige r- dices illius. Filius Serapionis autẽ & Auicenna in tali loc- succum liquiritiæ habent,quod putamus melius.

Aqua solatri.

Pilulæ ad febres antiquas: inuentione Philagrij &c. CCLXXXVI.



Ponvntvr hæ pilulæ ab Authore nostro- inuentione Philagrij. Habentur autẽ in sept- mo filij Serapionis sub eodẽ, sed nõ ex inue- tione Philagrij. Differunt tamen in quibusd- ponderibus: nec recipiunt trochiscos de rheu- barbaro. Præterea sciendum quòd in præsenti descriptione per omnes impressiones desunt myrobalanorũ chebulor- ʒ.iij. In cunctis enim exemplaribus inuenimus, & similite- sunt in descriptione filij Serapionis, quapropter rescribẽda- sunt in ipsis impressionibus. Et debẽt locari post trochisco- de rheubarbaro,sic videlicet: Recipe trochiscorũ diarhodon- trochiscorum de rheubarbaro, ana ʒ.iiij. myrobalanorum- chebul-

ebebulorum ʒ.iij.ſucci eupatorij &c. Itẽ, vbi legitur in ipſis impreſsis libris: ſalis indi ʒ.j.s. Lege rectius ʒ.j.quia ſic eſt ſecundum veritatem in præfatis exemplaribus: & ſic etiam habet filius Serapionis.

Pilulæ Indæ quas ſcripſit Hali &c. CCLXXXVII.



BI Hali Abbas deſcribat has pilulas, adhuc non valuimus inuenire. Vel forſan eſt alter Hali, cuius operibus caremus. Et quòd fuerit alter, huius nominis, præter filiũ Abbas, poteſt coniectari ex verbis ipſius Authoris noſtri, in cap. de ſarcocolla, dicẽtis: Confectio pilularũ ex ſarcocolla, quas fecit Hali ſenex. Senem forſan poſuit, ad differentiam alterius iunioris. Et ſimiliter Hali filius Abbas, forſan ſic cognominatur ad differentiã alterius Hali non filij Abbas. Ponit quoq; Author præſentem deſcriptionẽ, cap. de helleboro. Vnde rationabiliter poſſunt etiã dici, pilulæ de helleboro. Non obſtante ꝙ ipſæ deſcriptiones varient in quibuſdã inter ſe. Etiam quaſi conſimilẽ deſcriptionẽ, authoritate Sabor heben Girges, habet ipſe Author in cap. de ſoda frigida ab humore melancholico. In quinto cañ. Auicennæ autem ſunt pilulæ Indæ factæ cum muſco. Et in ſeptimo filij Serapionis ſunt duæ deſcriptiones pilularũ Indarũ, & vna ipſarum fit cũ muſco. Quæ omnes ſunt valde differentes ab iſta filij Meſuæ. Sunt prætereà in præſenti deſcriptione aliqua emendanda. Et primo vbi legitur per omnes impreſſos codices: Agarici &c. ana ʒ.iiij. Legendum eſt, ana ʒ.iij. Item in nõnullis ex ipſis impreſsis codicibus, in quibus legitur: Epithymi, ſticados. ana ʒ.v. legendum eſt, ana ʒ.vj. quia ſic inuenimus eſſe ſecũdum veritatem. Nicolaus Præpoſitus autem in iſta deſcriptione, præter epithymum, habet & thymum, qui apud nullum aliorum legitur: deleatur ergo.

Pilulæ Alandahal Hermetis &c. CCLXXXVIII.



ER impreſſos libros præſens deſcriptio in quibuſdam clauſulis ita confuſè legitur, ꝙ vix aromatarij vtcunq; periti poſſunt capere verũ ſenſum ipſius, & rectã authoris intentionẽ, de modo conficiendi ipſas pilulas. Etenim exemplaria antiqua ſic rectius & clarè habent. Omnia, præter laudanum & maſtichen, terãtur, & cribrellentur, & in vnũ miſceãtur. Maſtix verò diſſoluatur cum pauco oleo nucum, &

liniantur cum eo ſpecies cribrellatæ. Deinde cũ laudano cõ ficiantur in mortario, tenendo ea cũ piſtillo calido, & fiant pilulę groſſæ &c. Infrà Author ponit aliã quaſi ſimilẽ deſcriptionẽ, ſed abſq; hiera & maſtiche. Et inferiùs habet aliam diuerſam deſcriptionem, ſub cognomine de coloquintida.

De Laudano.

QVa planta Ladanum, ſiue laudanum colligatur, à Dioſcoride clarè deſcribitur. Ex ciſti enim, ſcilicet barbę hircinę genere cõſtat, longioribus ac ſtrictioribus foliis. Quod quidẽ (ni fallimur) ſæpe vidimus in Italia. Sed tam paruam pinguitudinẽ generat, ꝙ non colligitur ex eo laudanum. E Cypro inſula optimũ habetur: ſed ad nos rarò non adulteratum conuehitur. Qui emũt igitur animaduertant, vt purũ emant: quod eſt, vt ſit ſubuiride, molle, pingue, reſinoſum, odoratũ, nihil habens arenæ, ſeu alterius immunditiæ. Reperitur quandoq; ſcriptũ ſub nomine confitæ: vt eſt infrà, ſcilicet in emplaſtro Oribaſij. Lege ibi.

Pilulæ de Sarcocolla, & ſunt pilulæ Hali &c. CCLXXXIX.



HAS pilulas ad literam ponit Author in cap. de Sarcocolla, ex authoritate Hali ſenis, vbi dicit: Confectio pilularũ ex ſarcocolla, quas feci Hali ſenex &c. Vnde probatur titulus præſentis deſcriptionis per impreſſos libros eſſe deprauatus: & pro Hali, impreſſum eſt albæ. Plura etenim adhuc extant exemplaria, quæ habent clarè per literas Hali: & nonnulla abbreuiatè, Hal. vel ſic: al. ex quibus error originem ſumpſit.

De Sarcocolla.

SArcocolla gummi eſt arboris in Perſide naſcentis, vt inquit Dioſc. Sed à noſtro Authore in proprio cap. additur, quòd eſt ſpinoſa, & non admodum magna, ſed tanquam frutex: & quòd eſt duûm generum, ſcilicet alterum album, & alterum ſubcitrinũ: & quòd potentius eſt albo ſubcitrinum. Subcitrinum putamus poſuiſſe, pro ruſo: quoniã Dioſc. ſarcocollam rufam eſſe dixit. Auicenna quidem vt Author noſter loquutus eſt. Plinius autem cap. 14. libri 24. dicit: Vetuſtate ſarcocollam maximè nigreſcere: addénſq; candidiorẽ eſſe meliorem. Et libri 13. cap. xj. ſcripſit: Sarcocollæ gummi candidum eſſe melius, quàm rufum. Et idem dicit Serapio, authoritate Abix, ſcilicet quòd albior eſt melior. Ex quo, ſi

vetuſtate nigreſcit, ergo quantò albior, tantò recentior: & ſi albior eſt melior, ergo quantò recentior, tantò melior. Item concordat Author noſter cum Dioſcoride, de amaritudine, amarioremq; cõmendans. Et illud idẽ dicit Serapio, authoritate Dioſcoridis & Galeni. Plinius verò aſſerit ipſam cum quadã acrimonia eſſe dulcem. Nos autẽ in hoc ſimplici, potius credimus Dioſcoridi & Galeno, & per conſequens Authori noſtro, quàm Plinio. De huiuſmodi verò & cæteris ſimplicibus externis, malam poſſumus habere cognitionẽ: ex quo velimus nolimus, oportet nos de eis negotiatoribus præſtare fidem. Adulteratam vt plurimùm nobis vendunt: quoniam vt ipſi de ſe teſtimonium perhibent, ab infidelibus puram nequaquam emere valent.

Pilulæ fœtidæ maiores &c. CCXC.

Pilulæ fœtidæ minores &c. CCXCI.



FERE per omnes impreſsiones eſt vna mẽda in prima iſtarũ deſcriptionum: videlicet vbi in ipſis legitur, Scãmoneæ ʒ.iiij. legendum eſt rectius ʒ.iij. vt per cuncta exẽplaria habetur, & per deſcriptiones filij Serap. & Auic. probatur: qui duplicato põdere ſcribẽtes, habẽt ſcãmoneæ ʒ.vj. Author enim noſter in ſumma quarta de ægritudinibus neruorũ, habet quatuor pilularũ fœtidarũ deſcriptiones: binas videlicet, & binas, ſcilicet maiores & minores, quę in aliquibus cũ iſtis nõ cõueniunt. Filius Serapionis in ſeptimo habet maiorum deſcriptionẽ ſimilẽ huic, præter quàm ꝙ nõ habet hæc quatuor ſimplicia, ſcilicet hermodactylũ, aſſcebrã, turbith & zinziber: & recipit minorẽ euphorbij portionẽ, ſi ipſa deſcriptio nõ eſt aliquo modo deprauata. Habet quoq; duas minorũ deſcriptiones: quarũ prima ad literam cõuenit cum iſta minori. Auicenna autẽ in quinto cañ. habet quatuor deſcriptiones, quarũ tituli ſunt: Pilulæ fœtidæ magnæ, fœtidæ maiores, fœtidæ minores, & fœtidæ Alkindi. Maiores autẽ & minores, ad vnguẽ vt filius Serapionis poſuit: dempto ꝙ minores non habẽt myrrhã. Rhaſis verò in nono ad Almanſorem, cap. de Paralyſi, habet pilulas fœtidas: & in antidotario diuiſionũ, cap. de medicinis ad torturã, eaſdẽ poſuit, ſed cum additione maioritatis: & differũt ab iſtis in multis. Hali Abbas quoq; in x. Practicæ, ponit duas deſcriptiones ſimiliter differẽtes. Etiam Arnaldus à Villanoua in ſuo antidotario habet duas deſcriptiones, iſtis diſsimiles.

De Ammoniaco, siue (vt mauis) Armoniaco.

QVod ad armoniã non pertinet, barbarè quidem armoniacum dicitur. Rectius autẽ dicendũ est Ammoniacum ab Ammone, iuxta cuius oraculũ in Aphrica, seu in Lybia, secundum Marcellum, plurimũ gignitur. Gummi modo concretus succus est, è ferulacea planta eiusdẽ nominis, qua nos caremus, Dioscorides Author est. Vnde cõsimiliter, vt de sarcocolla, & de hoc, & aliis pluribus mercatoribus creditur. Sed nota ꝙ hoc nomen, scilicet Ammoniacũ est cõmune ad plura. Vnde etiã quoddam sal, Ammoniacũ dicitur, de quo aliàs. Et licet Ammoniaci succus à Romanis scilicet Latinis (vt Diosco. scribit) gutta dicatur: tamen pro gutta simpliciter scripta (quæ certè res aromatica est: vnde in Psalmo: Myrrha, gutta, & casia legitur) à doctis, nõ Ammoniacũ, quod malè olet: sed stacte, siue styrax liquida intelligitur. Et non per hoc, quia ipsemet Diosc. dicit ꝙ ex Ammoniaco fit thymiama, intelligatur ꝙ Ammoniacũ suauè oleat: quoniam antiqui in thymiamatis cõpositionibus multa olfactu horrida immiscebãt. Et ipsemet Author declarauit suũ malũ odorem, dans castorei similitudinẽ. Et res ipsa olfaciẽtibus maximũ veritatis rei præbet testimoniũ: ex quo igitur non dubitamus ipsum esse verũ quo vtimur, adulteratũ supple.

Ammoniacum plura significat.

De Harmel.

HVcusq; distulimus de Harmel pertractare, ex eo quòd in præsenti descriptione nonnulli pessimè declararũt Harmel (quod est genus siue species rutæ syluestris & montanæ) esse cicutam. Non enim sciunt quid loquũtur. O vtinam in cõpositionibus, quæ ore sumũtur, nõ fuisset expressè cõtrariũ, cicutam pro harmel substituere. Nescimus quippe qua authoritate Pandectarius, Lumẽ apothecariorũ, & Thesaurus aromatariorũ, & cæteri dicant cicutã vocari harmel, vel cũ aspiratione, vel sine ea. Atqui nõ legitur hoc in Diosc. non in Galeno, nõ in Paulo, non in Serapione: & quod maius est, neque in Auicenna, cuius authoritate malè intellecta forsan aliqui ex ipsis muniuntur, vt mox videbimus. Sed neq; est in aliquo ex iunioribus nõ spernendis, vt sunt, Ruellius, Brasaulus, Manardus, & cæteri. Nã quid Dioscorides lib. iij. cap. de ruta syluestri, de huiusmodi re dicat, audiamus. Pertractans enim de syluestri Galatica, & Cappadoca ruta, ait: Sunt qui eam armalam vocẽt, Syri Besasam: qui Capadociã incolunt, moly: quoniã quandã cum moly seruet similitudinem &c. Armala, pro armel, siue armela ponitur. Non obstante

Cicuta non est harmel.
Cicuta non est ore sumenda.
Armala.

tante quòd armala, siue armel, & besasa etiã vocetur ruta sa-
tiua, & hortẽsis, vt apud ipsum Dioscoridẽ legitur: quoniam *Besasa.*
absolutè, & quasi per antonomasiam (vt ab omnibus fide di- *Ruta sylue-*
gnis receptũ est) ruta syluestris, & montana intelligitur. Et *stris absolu*
secundũ traditiones Ruellii, & Marcelli, sine aspiratione in *tè.*
principio, scribitur. Hermolaus autẽ aspiratè traduxit har-
mala. Quid autẽ Galenus lib. 6. Miamyr, scilicet in Diabesa-
sa descriptione, aspiratè ponat, asseratur: Besasa, (inquit)
quod nonnulli harmala vocãt: est autẽ vna ruta syluestris. Et
Paulus lib. 7. sine h, sic scribit: Moly, quod nõnulli rutã syl- *Moly.*
uestrem, alii armalã dicũt, Syrii Besaiam. Serapio autẽ 285.
cap. (quod est de harmel) nónne illud idẽ, quod Dioscorides,
de ruta syluestri Galatica scribit? Et Auicẽna in secũdo cañ.
cap. de harmel, quid aliud quàm eandẽ rutã syluestrẽ intelle-
xit? En probatur, per authoritatẽ Dioscoridis, quam in dicto
suo capitulo adduxit. Ait enim: Membra oculi. Dioscorides
dixit quod ipsa trita cum melle, & vino, & felle alcubuli, &
gallinarũ, & aqua fœniculi, cõueniẽs est debilitati visus. Deest
quidẽ in ista authoritate crocus, & fortassè librariorũ incu-
ria. Dioscorides autẽ in præfato cap. eadẽ sentẽtia, de semi-
ne ipsius rutæ pertractãs, sic scribit. Quod cum melle, vino,
croco, & fœniculi succo, ac gallinaceo felle teritur, cõtra re-
tusam oculorũ aciem. Etiã quòd minimè intellexerit cicutã,
manifestè patet: quoniã infrà in eodẽ secũdo cañ. habet cap.
de succarã, quod est de cicuta. Illud autem quod positũ est ab
ipso Auicenna in quarto cañ. fen. vj. tract. iij. cap. 33. de cura
morsus viperarum, non contradicit sibiipsi, vt plurimi falsò
arbitrati sunt. Vnde nõ benè percipientes sensum illius cir-
cunloquutionis, nõ solùm errauerunt ipsi, sed & aliis pluri-
mis ansam errandi cõtribuerunt. Hæc nanq; sunt Auicennæ
verba: Ruta syluestris: & nõ est alharmel, secundũ quòd exi-
stimauerunt quidam, imò est species rutæ ipsius. Non enim
asserit alharmel nõ esse rutã syluestrẽ: imò cõfirmans quòd
est, & declarans dicit, quòd ipse nõ intelligit in illo loco, il-
lam rutam syluestrẽ, quæ speciali vocabulo vocatur harmel:
sed vult aliam speciẽ ipsius rutæ syluestris. Et quòd sint plu-
res species rutæ syluestris, non solùm per Dioscoridem, ve-
rumetiã & per alios plures Authores apertè describitur. In-
terpres operum Auerrois etiã magnopere errauit in quin-
to Colliget, declarans alharmel esse cicutam: vbi debebat di-
cere esse rutam agrestem, armalam nuncupatam: quia infrà
declarauit aliam speciẽ rutæ syluestris, sub nomine Alsedep.

Et manifestauit ibi errorem suum scribēs cōtra omnes Doctores, cicutā esse calidam & siccam in tertio gradu, quæ est frigidissima &c. Ex quo probatur, quòd non Auerrois, sed ipse interpres errauit: quia Auerrois pro alharmel intellexit rutam syluestrē: vnde notauit ipsam calidā. Authoritates verò iuniorū asserentiū harmel esse rutā agrestem, & nō cicutam, ne simus prolixiores, nō scribimus, studiosi quidem facillimè omnia percurrunt. Hanc itaq; rutam syluestrē harmalam, siue hermel vocatam. Venetiis primū vidimus, & exinde Romā detulimus, & in nostro Aræ cæli hortulo seuimus: sed bellis superuenietibus in Clementē septimum tunc pontificantē, ob subsequutā Vrbis captionē, & (vt ita dicamus) deuastationē, ad alia maioris momēti animū vertētes minimè de ipsa nobis cura fuit. Ac sic periit. Tota denique ipsius plāta descriptioni Dioscoridis ad vnguē correspondebat: vt in foliis longis, flore albo, semine triquetro &c. Sed quia hæc de facili nō reperitur, possumus in eius vice vti herba, quæ androsemon, siue hypericon vocatur: & vulgò perforata dicitur, quæ passim habetur, quæ quidē est peganon agriō, scilicet alia ruta syluestris ipsius Dioscoridis. Quoniā (vt patet legentibus) vnū & idem capitulū est, bis nempe descriptū in Dioscoride. Sed aduerte quòd per harmel absolutè, semen ipsius rutæ syluestris intelligitur, cuius tantùm in medicina est vsus, vt Dioscorides & cæteri tradūt. Et in defectu ipsius, substitue semē hypericonis. Etiā & semen hortensis rutæ (vt multis placet) potest subministrari. Nec omnino cicutam nomines, in his & similibus confectionibus, quod est venenum pessimum, & mortiferum, per os propinare.

Rutæ syluestris loco quid accipiatur.

Harmel absolutè.

Harmel supplentia.

De Scebram.

IN modo nanq; confectionis alscebrā, quid sit ipsum Scebram, satis declaratū est. Hic autē satisfaciemus mentibus legentiū, ex quadā dubitatione quæ posset oriri ex mala declaratione cuiusdam mendæ, in libro nostri Authoris. Vnde sciēdū quòd Ioānes Iacobus de Manliis hallucinatus ab ipsa menda, quæ est in cap. de cura maniæ, & melācholiæ sanguineæ libri filii Mesuæ, multa confundit, declarando scebrā in pilulis fœtidis, & in Dianasturtio. Nam ille bonus vir legēs in dicto cap. scebrā, siue (vt ipse scribit) scescebrā, id est ozimum maius, & nesciens mendā in codice, fecit differentiam inter scebram, & scescebram. Cùm in rei veritate scebrā, scescebram, sebram, alscebrā, seu alscebrem &c. consimilia barbara vocabula (quæ quidem omnia sunt scriptorū deprauationes)

tiones) vnum & idem significent. Et enim vltra quadraginta variationes, per diuersa volumina de huiusmodi vocabulo inuenimus. Ergo secundũ ipsum, quadraginta simplicia diuersa denotant illæ quadraginta variationes: quas si scripsissemus, ridicula fore nõ dubitauimus. Et prę sertim eo in loco (vbi diximus quod per impressiones mẽdosè declaratur esse ozimũ maius) quot sunt exẽplaria, tot sunt voces: videlicet vbi per additionẽ vnius literæ vel pluriũ, & vbi per diminutionem, & vbi per transpositionẽ literarũ, vel syllabarũ &c. Impressiones tamẽ vniformiter habẽt, in illo loco scebram. & non scescebrã. Et in vulgari æditione declaratur quòd est esula &c. Vnde sciendum quòd vera litera præfati capituli in eo loco (vt per plura exẽplaria apertè probatur) hæc est: Filius Zachariæ. Modus cõfectionis cõferentis melancholiæ, & timori. Recipe myrobalanorum nigrorum ʒ.xx. harmel, polypodii, scebrã, ana ʒ.j. ozimi maioris, marrubii albi, ana ʒ.v.&c. Ergo non est scebram siue scescebram, ozimum maius &c. Sed huiusmodi mendam, vnde coniectamus ortũ habuisse, longũ esset declarare: qualiter omissis è medio illud ana, & illa ʒ. dimisso illo, j. significante vnam drachmam, & posteà acceptũ est illud, j. pro id est, breuitatis causa, solerti ingenio præditis, dimittimus considerandum.

De Porro.

PORrum enim notissimum est. A Dioscoride prason cephaloton, hoc est, porrum capitatum, dicitur. Qualiter porri magni fiant, & de ipsorum satione, cultu, ac medela, à Constantino Cæsare 12. suæ agriculturæ libro diffusè scribitur. Duo eius genera faciunt Authores, sed sæpe alterum in alterum transit.

Pilulæ de Serapino &c. CCXCII.



DISSIMILEM huic, quo ad modũ, habet infrà Author vnam aliam descriptionem pilularum de Serapino: sed quo ad effectus multum similem. Filius Serap. in septimo habet quatuor descriptiones. Auicenna autem in quinto canone vnam tantùm. Et Hali Abbas in decimo practicæ vnam. Omnes tamen differunt.

De Serapino.

SAgapenũ, siue Sagapeniũ, à Doctoribus scribitur. In libris Arabũ autẽ Latinitati donatis, interpretes Serapinũ, pro sagapeno verterũt. Arabicè verò, sechbinegi, siue sacha-

benigi dicitur. Et super hoc etiā negotiatoribus datur fides quoniam è Media defertur nobis. Quanquam Plinius testetur in Italia nasci: & Brasaulus signet locum, scilicet in Apulia: tamen nos adhuc nō vidimus plantam illam ferulaceam ex qua sagapenū excipitur. imò desideramus ipsam. Auicenna quidē in duas diuisit species. Et quam dicit meliorē esse cōtrariis Dioscoridi depingit notis. Videlicet, vt exteriùs sit alba, & intus rubra. Econtrà Dioscorides, sagapenum ab extra subrubrū, intus verò album esse asserit: quódq; in vsuali sagapeno, probatur verū. Vnde eo in loco Auicennæ textum vel à malo interprete, vel à librariis deprauatum esse putamus. Author enim noster facit capitulum de Serapino, & dicit quòd est gummi alhasce hundeg, & quòd est arbor similis oleandro mōtano. Sed quid sint alhasce hundeg, & oleandrum montanū, ignoramus. Dicit etiā quòd melius est illud quod habet odorem porrorum, & quod non multùm olet assam, nec habet Galbani odorē. Econtrà Dioscorides laudat illud quod habet odorem inter galbanum, & laser, scilicet asam. Vndè vel interpres non rectè interpretatus est, vel ipse Author noster nesciuit quod scripsit.

Gummi alhasce hundeg.

Pilulæ de Euphorbio &c. CCXCIII.



IN summa de Aegritudinibus neruorū, authoritate Humaim, Author noster habet vnā aliā quasi similem descriptionē, in qua recipitur & mastix. Ponitur etiam præsens descriptio & à filio Serap, in 7. & ab Auicenna in v. sed in hoc differt Auicenna ab istis, scilicet quòd cōficit cum aqua caulis, isti autem cum aqua porri. Differunt etiam filius Serap. & Auicenna, ab Authore nostro, in hoc, videlicet quòd Author noster habet, aloës ʒ. v. ipsi autem scribētes pro medietate, habent aloës ʒ. ij. Dubitamus de menda in ista descriptione Authoris nostri: an fortè rectius sit legendum, aloës ʒ. iiij. vt cōueniat cum descriptionibus præfatorum. Tamen in cunctis exemplaribus, nullóque discrepante, inuenimus, sicut in impressis libris aloës ʒ. v. Et sic dimisimus. Forsan quòd ipse Author auxerit vnam drachmam prefatæ aloës ad suā descriptionē, cōiectandum est, ex quo nō est admouēda.

De Euphorbio.

GVmmi Euphorbiū dictū quo cōmuniter vtimur, iuxta nostrum & aliorū plurium iudiciū, est ipsum. Verumtamen nos desideramus videre plantā eius. Author enim noster

ter ponit cap.de Euphorbio in quo testatur euphorbiũ exce
ere omnia alia gũmi genera in calefaciendo, & subtiliãdo,
quapropter ante ipsi⁹ administratione est bene rectificandũ.
Vnde & ipse ibidẽ plures posuit ipsum rectificandi, siue cor-
rigendi modos. Lege ibi. Dioscorides enim duo succi ipsius
genera notauit, dixitq; translucens eligendũ esse. Adultera-
tur sæpe sarcocollæ gummi admisto &c. Lege Dioscoridẽ.

Pilulæ de Raued &c. CCXCIIII.



LEGITVR in præsenti descriptione per omnes impressiones: Opopanacis ʒ.iiij. mezereon, gũmi (scilicet arabici) ana ʒ iiij. Lege, vt est in exemplaribus antiquis, & rectius, opopanacis, mezereon, gummi, ana ʒ.iiij. Vide etiam de istis pilulis, in pilulis de Rheubarbaro.

Pilulæ de Mezereon &c. CCXCV.



AD LITERAM ponit Author præsentẽ descriptionẽ in cap.de mezereon. Sed aduerte ꝙ in præsenti antidotario, per omnes impressiones, in ista descripitione mẽdosè legitur: Confice cũ tereniabin, & tamarindis dissolutis in aqua endiuiæ. Antiquorum exemplariũ autem pars absolutè sic habet: Cõfice cũ tereniabin dissoluto in aqua endiuiæ. Et similiter nõ rectè. Et pars habet, sicut etiã est in descriptione capituli, per omnes codices, quod iudicamus verius. Videlicet, ꝙ loco copulatiuæ est disiunctiua. Vnde lege rectius: Confice cum tereniabin, vel tamarindis dissolutis in aqua endiuiæ. Hinc in omnibus exẽplaribus præfatis sequitur. Dosis est ʒ.j.s. Quæ deest in cũctis impressionibus. Petrus Apponus quidẽ cap.de cura hydropicorũ, habet pilulas maiores de mezereon. Filius Serapionis in 7. habet duas descriptiones. Rhasis quoq; in antidotario diuisionũ, cap.de medicinis hepatis, habet quatuor descriptiones pilularũ recipientium mezereon, sed vna ipsarum tãtũm intitulatur de mezereon. Omnes tamen differunt ab ista filii Mesuæ.

Pilulæ Lucis maiores &c. CCXCVI.



Pilulæ Lucis minores &c. CCXCVII.

PILVLAE lucis dicũtur. quoniã ad lucẽ & aciẽ oculorũ, & restauratione visus maximè cõferũt. In maiorũ descriptione autẽ ꝑ omnes impressi

presſiões eſt vna mẽda. Videlicet vbi legiť: Eufragię ℥. vj. I
gendũ eſt rectius ℥. vij. vt vniformiter cũcta exẽplaria habẽ

De Euphragia, ſeu Eufragia.

NOn ſcribi à Dioſcoride & veteribus euphragiam, fet omnes iuniores teſtantur. Sed temporibus filii Meſu iam cognoſci cœperat, quia & in ſuis cõpoſitis cõmiſcui. Et præſertim medicaminibus illis, quæ ad viſus & oculor corroborationem faciunt. Etenim quotquot de ipſa ſcribũ omnes in hoc vnum conueniunt, ſcilicet quòd euphragia eſ bona oculis quocunque modo exhibita. Secundũ Ruellium euphraſia rectius dicitur: tamen generaliter euphragiã, ſiu per f, eufragiam ferè omnes ſcribunt, & vulgò nominant Plantula ipſa, herbariis non eſt incognita. Vtplurimùm vn co, ruſo, exiguóq;, videlicet dodrantali caule, folio paruo, per ambitũ ſerrato, galliculi criſtæ perſimili, puſillóq; flore, quandoq; luteo, aut ſubrubro, quandoque ſubalbido cõſtat. Macro gaudet ſolo, atque à ventis perflato. Semen eſt ei longum, & ſubnigrum &c. ſylueſtris enim herba eſt. Et vbi citius, & vbi tardius ſecũdum loca, inter Cal. Maii: & Non. Iulii, non ampliùs reperitur virens. Cùm floret, colligitur, & in vmbra ſiccatur, atque vſui aſſeruatur.

De Lycio.

NVllidubium eſt quòd hodiernis temporibus caremus veris lyciis, quoniam neq; ex Cappadocia, neque è Lycia (quod lycium eſt ex pixiacãta) & minimè ex India (quod eſt ex lonchite ſecundum Dioſcoridem, ſiue etiam ex pixiachantha ſecundum Plinium) ad nos ampliùs defertur. Et cũ dioſcorides dicat. lycium pixiacanthum non ſolùm in Cappadocia & Lycia (quæ loca ob maximam illius exuberantiam nominauit) ſed & aliis pluribus locis naſci, poteſt igitur eſſe ꝙ in aliqua parte Italiæ (quæ nulli inferior eſt ad ꝓcreandum herbas & arbores) naſcatur. Tamen non tantùm à iunioribus ignoratur, ſed neq; (quod valde mirandũ eſt) à nemine ſeniorum memorię traditum eſt. Braſaulus ſolus dicit ſe equitaſſe per innumeras pixiachãtas ſupra Ligurię mõtes. Nullũ enim arbuſtum ſpinoſum, habẽs folia buxi, & ſemen nigrum, piperis magnitudine, adhuc nos vidiſſe meminimus. Neq; quænã ſit illa planta arbuſta Indica, lõchitis dicta, vel quo nomine apud noſtrates voceť, valemus cõiectare. Et cum hoc nomẽ, ſcilicet lonchitis, apud Dioſcoridem ad plura ſit cõmune, vt ad herbas Aſplenon & lamiolam, & longinã, quæ eſt lonchitis trachea &c. tamen ipſe Dioſcori des

Lonchitis Indica.
Lõgina herba.

des de his herbis, non tradit fieri lycium. Auicenna quidem in fine capituli de lycio scribit, ꝙ loco lycii potest poni felu zaharagi. Sed feluzaharagi, siue feluzeharagi, vel (vt Bellunensis traduxit) felizherengi idē est quod ipsa lycii arbor, vt per ipsum in proprio cap. declaratur. Sed hoc nobis est tanquā nihil, quoniam caremus & ipsa arbore. O vtinam haberem⁹ talem arborem, quia & lycium haberemus. Item dixit ipse Auicenna, quòd loco lycii ponitur æquale pondus ex aggregatis insimul faufel, & sandalo. Faufel autem (vt in superioribus dixim⁹) est quoddā genus auellanæ Indicę habēs virtutē propinquam sandalo rubro. Sed quia neque de isto genere apud nos est aliquod vestigiū. possum⁹ in lycii vice, sandalū rubrū absolute substituere. Iuniorum autem nonnulli, vt Guillelmus Placentinus, Luminare Maius, & cæteri scribūt fieri lycium: ex variis rebus: vt ex alcanna, scilicet cypro (qđ est verū ligustrū) & ex caprifolii baccis, & ex granatis syluestribus, scilicet berberis, & ex pruneolis syluestribus atrineis vocatis: & aliis, atq; aliis rebus. Quod quidē vnde approbemus aut reprobemus: adhuc nō habemus. Verū Brasaulus ex omnibus huiusmodi, & similibus generibus factitatū commendat. Tamen indiscriminatim, in oculorum medicamentis (vt in istis pilulis &c.) quolibet ipsorum vti nō posse credimus. Quoniam Dioscorides: & cæteri antiqui non tradūt ipsum lyciū totū simpliciter, & absolutè prodesse oculis sed spumā ipsius tantùm. De qua intellexisse Authorem nō dubitamus, cùm scripsit lycium in præsenti compositione. Vnde consulimus aromatariis: necnon (& cum supportatione) minùs peritis medicis: pro meliori parte, minùs malum sumere, scilicet ꝙ minus malū est: (si quo modo nō erit bonū) demere ab ista, & simili cōfectione, ipsum lycium: quā loco eius substituere aliquod contrariū effectui ipsius confectionis. Prætereà scribunt opinanter nonnulli lyciū, à Lycia dici hac de causa: quia à Diosc. describitur lycia abundare eo: tamē secūdū veritatē alia causa est: per quā lyciū dicatur. Nā si à prouincia propter exuberātiā nomē sibi acquisiuit quare nō poti⁹ Cappadociū à Cappadocia: quæ ab ipso Diosco. præscribitur tanquam melior: quàm lycium, à Lycia? Nec à bonitate loci: vt alii existimauerunt: quia si à bonitate: quare non potius, Indicum nuncupatur: quod Dioscorides Galenus, Paulus Plinius, Serapio, & (vt paucis concludamus) ferè omnes Authores melius esse testantur? Sed verius coniectādum est, scilicet in Lycia fuisse primum inuentū: vnde semper

Faufel.

Lyciū quare sic dictū.

per posteà nomen retinuit. Qualiter autem fiat ipsum Li-
cium medicamen, à Dioscoride & cæteris clarè notatur.

De Celidonia.

CHelidonium, siue chelidonia, siue (vt mauis) celidoni-
quæ & hirundinaria interpretatur, est curcuma, de qu-
dictũ est suprà. Duplex enim describit, scilicet maior & mi-
nor. Maior quidẽ vulgaris notitiæ herba est, ita ꝙ mulier-
& pueri eã agnoscunt. Minor etiã pluribus nõ est incognit-
vulgò testicul⁹ sacerdotis dicitur. Et de ipsa quoq; dictũ e-
Memithe. Prætereà decipiuntur non pauci, credentes memithe Arab-
Glaucium. (quod est glaucium Dioscoridis) esse succũ chelidonii mai-
ris, ob id, quia asserit ipse Dioscorides chelidonium ab ali-
quibus glaucium dici. Sed hi non aduertunt ꝙ chelidoniar-
omnes testantur esse calidã, & glaucium (quod barbarè me-
mithe dicitur) est succus frigidus cuiusdam herbę, quæ habe-
folia corniculato papaueri similia, vt Dioscorides scribit. E-
nec est ipsum papauer corniculatũ, vt similiter nõnulli fal-
sò putant. Vocatur & ipsa herba memithe, siue glauciũ, vt Se-
Glaux, siue glauca. rapio scibit: sed non est illa herba glaux, seu glauca dicta quã
Dioscorides libro quarto tradit iuxta mare nasci: quia hanc
nõ corniculati papaueris, vt glaucium, sed cytisi, aut lenticu-
læ dicit habere folia. At re vera alia herba est, ex qua glauciũ
exprimitur, quæ apud nos non cognoscitur. Igitur animad-
tant medici quando pro oculorum infirmitatibus ordinãt
memithe, vt aromatarii pro memithe, non mittant succum
celidoniæ: quia licet celidonia medicinis oculorum compe-
tat: tamen non omnibus, & similiter memithe. Nã valẽt am-
bo, sed ad diuersas oculorum infirmitates, quoniam celido-
nia calida est, & glaucium, siue memithe frigidũ. Et quidem
calidum & frigidum sunt contraria ad inuicem, quæ in vno
& eodem subiecto pari ratione non possunt conuenire.

Pilulæ stomachicæ, stomachum &c. CCXCVIII.



QVASI omnes impressiones Latinæ, in præ-
senti descriptione mendosè habent: Triũ my-
robalanorum, absinthii, ana ʒ.ij. Legendũ est
rectius, ana ʒ.iij, vt cuncta exemplaria quæ vi-
dimus, necnon & vulgaris editio habent. Per
præsentem nanque descriptionem patet expressè, ꝙ per tres
myrobalanos absolutè, intelliguntur citrini, chebuli, & In-
di, qui cognominantur nigri. Qui tres ab Authoribus vno
tantùm capite describuntur. Quoniam posteà speciatim de-
scrib

ſcribuntur in iſtamet deſcriptione, bellerici, & emblici. Et de his omnibus ſatis dictum eſt in ſecunda confectione Hamech: propterea vide ibi.

Pilulæ ſtomachicæ, & ſunt &c. CCXCIX.



ST & in præſenti deſcriptione per omnes præfatas impreſsiones vna menda, ſcilicet vbi legitur: Cardamomi &c. ana ℥.ij. Lege rectius, ana ℥.j. vt præfata exēplaria, & vulgaris editio vniformiter habent.

Pilulæ ſtomachicæ aliæ, ſtomachum &c. CCC.

Pilulæ ſtomachicæ noſtræ &c. CCCI.

Pilulæ Alandahal &c. CCCII.

Pilulæ ſtomachicæ aliæ noſtræ &c. CCCIII.



ON eſt in iſtis deſcriptionibus quid declarādum, præter quàm quod duæ priores in impreſſionibus erant tranſpoſitæ: in cunctis enim exemplaribus, & in vulgari æditione, tali ordine manent vt nos poſuimus.

Pilulæ de Agarico &c. CCCIIII.



ABET ipſe Author noſter præſentē deſcriptionem in capitu. de aſthmate: ſed ibi ſcribit ipſam duplicatis ponderibus. Animaduertendū autē, quod incuria librariorū (vt putamus) ibi mēdoſè legit per omnes impreſsiones, Turbith ℥.viij. cùm ſit verius legendum ℥.x. quod probatur non ſolū per iſtam antidotarii deſcriptionem, & per deſcriptionem Auicennæ, in quibus omnibus tam in exemplaribus quàm in excuſionibus, pro medietate legitur, turbith ℥.v. ſed per præfata exemplaria, quæ ibi habent clarè & apertè, turbith ℥.x. Et ita eſt ſecundum veritatem. Auicenna autem habet ipſam deſcriptionem quaſi ad literam, in tertio can. fen. x. tract. j. cap. de cura aſthmatis: non obſtante quòd ibi legatur abſque myrrha, quæ certè deficit. Et patet quidem, quia Bellunenſis reintegrauit. Veruntamen dimiſit ibi ipſe Bellunenſis alium errorem, ſcilicet quòd vbi legitur: Coloquintidæ, ſarcocollæ, ana ℥.j. legēdum eſt rectius: ana partes ij. Etiā minùs rectè poſuit: myrrhæ ℥.j. Melius erat, & verius, myrrhæ partē j. Quia ſcribens Auicenna per partes reliqua nō

bene

bene semper possunt cõuenire illæ drachmę cum supradictis partibus, tam maioribus, quàm minoribus. Et quòd dicta coloquintidæ & sarcocollæ habẽt esse partes ij. probatur per istas descriptiones filij Mesuæ, per omnes impresiones, & per cũcta exẽplaria, tam in antidotario, quàm in dicto cap. de asthmate: in quibus omnibus (intelligendo ʒ. pro parte) legitur: coloquintidæ, sarcocollæ, ana ʒ. ij. Et certè Auicenna fecisset vnum ana, ex coloquintida, sarcocolla, & myrrha, si partes non fuissent dispares. Putamus enim ꝙ è medio, vna cũ myrrha, sublatæ fuerunt illæ partes duæ, posteà pars myrrhæ adhæsit ana prædicto &c. Ingeniosi bene percipient verba nostra. Præterea sciendũ quòd Luminare Maius, Lumen Apothecariorum, Thesaurus aromatariorũ, & Nicol. Præpositus habẽt masttichen in præsenti descriptione, quæ salvo meliori iudicio, nisi medicus specificatè pręcipiat, nõ est admittenda. In duobus exemplaribus, & in vulgari æditione inuenimus, in descriptione antidotarii tantùm. Reliqua autem, vt vniuersæ impresiones, vnà cum Auicenna non habent. Sed tam in descriptione antidotarii, quàm in descriptione præfati capituli de asthmate, absolutè habent: Recipe agarici ʒ. iij. &c. Rhasis enim in antidotario diuisionũ, cap. de medicinis hepatis, habet vnã descriptionẽ huic dissimilẽ. Filius quoq; Serapionis in 7. habet vnã, similiter differẽtem.

De Agarico.

IN agarico nõ est dubium quin sit ipsum quo vtimur. Author enim noster in suo de Simplicibus, de eo capitulum perpulchrũ facit. Dioscorides autẽ tertio libro scribens, declarat se nesciuisse verã agarici originẽ. Igitur potius quàm Dioscoridi, credendum est Plinio, & Authori nostro, & cæterís qui absolutè dicunt esse fungum in arboribus. Et ita est, vt vnusquisque facillimè scire potest: quia etiam & in Italia, scilicet in Alpinis, atque Apenninis montibus, non modicum colligitur. Omnes distingunt in masculinum, & fœmininum: sed fœmininum magis commendatur. Plinius etiam scripsit agaricum esse odoratum, potest esse, quòd loquatur de recenti, quod aliquo modo putamus habere odorẽ: quoniam in sicco nullus sentitur odor. Caueant omnino aromatarii ab nigro agarico, siue masculino, siue fœminino: quoniam (vt Dioscorides libro 6. testatur) strangulationes facit. Præterea sunt nonnulli malè declarantes quædã verba Authoris nostri, in dicto ca. de agarico. Hæc videlicet. Et melior pars toti⁹ corporis eius, est superior pars ipsius dicẽtes

Agaricũ nigrũ, malũ.

quòd

quòd illa intelligitur superior pars agarici, quæ nascitur in superiori parte ipsius arboris, & non prope radices. Quod quidem non solùm Author non dicit, sed nunquã excogitauit. Author enim pro superiori agarici parte, intelligit illam quæ protenditur, & elongatur ab ipsa arbore: quia illa quæ tangit arborẽ, est tanquã radix ipsius agarici. Et sicut radix intelligitur inferior pars cuiuscunq; plantæ: ita & in agarico, musco, & similibus etiã dependẽtibus. Pars verò quæ arbori coniungitur, semper inferior iudicatur. Vnde & in sequentibus verbis, ipse Author declarat, cùm dicit: Et stipes eius nõ est bonus, habẽs quasi semitas ligni putrefacti: Stipitem enim vocauit inferiorẽ partẽ arbori annascentẽ. Sciendum etiam quòd licet in hoc antidotario Author nõ scribat trochiscos de agarico: vtimur tamẽ suis, quos in cap. posuit.

De Lilio cælesti.

Lilium cæleste quidẽ non est aliud, quàm iris, siue (vt aromatarij dicunt) ireos. Et probatur per descriptionẽ capituli de asthmate: vbi loco radicis lilij cęlestis legitur ireos. Lege de hoc in Lohoc de pino.

Pilulæ quæ cõferũt ad febres cholericas &c. CCCV.



PVRGANDA est præsens descriptio, ex nõnullis cõfusionibus & mendis quæ in ipsa per impresiones reperiũtur. Legitur enim & malè: foliorum rosarũ, seminis citrulli, raued seni, ana ℨ. iij. & in alio, raued ℨ. vj. Tollatur igitur à dicto ana, Raued seni. Et similiter quod sequitur (Hoc est, Et in alio) deleatur, & rectius legatur sic: Foliorũ rosarũ, seminis citrulli, ana ℨ. iij. raued ℨ. vj. Item, vbi legitur: Scãmoneæ coctę in cytonio ℨ. j. s. in alio ℨ. ij. s. Deleatur hoc totum: videlicet, in alio ℨ. ij. s. & legatur simpliciter: Scãmonęæ coctæ in cytonio ℨ. j. s. succi eupatorij &c. Sic enim legitur ferè in omnibus exẽplaribus antiquis, & similiter in vulgari ędi tione. Sic & Nicolaus Præpositus habet. Inuenimus tamen aliqua pauca duntaxat exẽplaria, quæ minus rectè habebant sic: Foliorum rosarũ, seminis citrulli, raued, ana ℨ. iij. Scãmoneæ coctæ in cytonio ℨ. ij. s. Vnde putamus, ꝙ librarij nescientes in variis lectionibus veriorẽ literã, vtranq; impresserũt. Filius Serapionis in 7. habet vnã descriptionem, cuius titulus est: Pilulæ quæ cõferunt ad ęgritudines cholerę citrinæ & sanguinis, quæ in multis cõuenit cũ ista. Item ibidẽ habet aliam descriptionẽ, cuius inscriptio est: Pilulæ valẽtes ad

omnes febres cholericas &c. quæ etiam habet aliquam similitudinem cum ista. Præterea cùm legatur in fine huius descriptionis: Mellis aggregationis casiæ fistulæ, & tamarindorum, & succi endiuiæ, quantùm sufficit: paucissimi enim sunt aromatariorũ qui verum huiusce lectionis percipiunt sensum. Quoniã non vult Author in præsenti descriptione mel apum in quo sit aggregata pars casiæ fistulæ, & tamarindorum, & succi endiuiæ, vt nonnulli falsò opinantur. Sed docet vt casiæ fistulæ, & tamarindorum partes æquales immittantur in aliqua succi endiuię quãtitate, & post aliquod spatium per stamineã exprimantur, ita quòd expressio ipsa non sit multùm liquida, sed tanquam mel. Quod quidem vocat mel aggregationis casiæ fistulę &c. cum quo melle cõficiendæ sunt istæ pilulæ, scilicet cum ipsius quantitate sufficienti. Et omnino mel apum, seu alterius rei, nõ intelligitur in ipsa præfata aggregatione. Et de consimili vbi necesse fuerit, potest fieri mel ex aggregatione aliarũ plurimarũ atq; variarum rerum, quarum expressio vocatur mel: quoniã ad spissitudinem mellis expressa sit ex rebus ipsis insimul aggregatis. Et non est apponendum mel apum, nisi speciatim legatur.

Pilulæ Diarrhodon &c. CCCVI.

Pilulæ de Turbith. & dicũtur pilulæ aureæ &c. CCCVII.



IN pilulis diarhodon non est aliquid declarandum. in istis autẽ de turbith sciendũ ꝙ aliquando scribuntur à medicis sub hoc titulo, videlicet: Pilulę aureæ turbithatę. Filius Serapionis in 7. habet vnam pilularũ descriptionem, cuius titulus est: Pilulæ allebeẽ: quæ dicũtur pilulæ abri. Quæ quidẽ in simplicibus nõ discordat ab ista. In põderibus autẽ aliqualiter est diuersa. Et forsan, ꝙ vbi legitur abri: rectius legendũ sit auri. Sæpius enim b, & v, cõfundũtur ab interpretibus, & minus peritis peregrinarũ linguarũ. Vnde pilulę auri, & pilulæ aureæ (sicut Author noster posuit) idẽ significãt.

Pilulæ de Turbith aliæ &c. CCCVIII.



SCIENDVM quippe ꝙ præsens descriptio pilularũ de turbith, & descriptio suprà notata, cuius initium est: Pilulæ stomachicæ aliæ nostræ, est vna & eadẽ cõpositio, sub diuerso titulo, bis ab Authore nostro posita, vt intuẽti nõ est dubium. Quod autẽ malè legitur, per cũctas excusiones

in

n calce præsentis descriptionis, scilicet Et in alio salis Indi .ij.cassetur: & sic(vt est in libris correctis, & similiter in præfata pilularum stomachicarũ descriptione)rectius scribatur:Croci & salis Indi,ana ʒ.j.Fiant pilulæ sicut diximus. Supple in immediatè pręscripta descriptione pilularum aurearum,siue de turbith. Scilicet quòd istæ conficiendæ sunt cum succo absinthij,sicut & ille,Et consimiliter stomachicæ prædictæ,succo absinthij excipiuntur.

Pilulæ de Lapide lazuli &c. CCCIX.



FILIVS Serapionis in septimo ponit præsentem descriptionẽ, quæ in quibusdã paucis differt,& conficitur cum aqua apij: sed intelligitur cum succo:quod probatur per authorẽ nostrum,qui speciatim posuit,cum succo apij.

Pilulæ de Lapide Armeno &c. CCCX.



AVTHOR noster in cura de soda frigida, ab humore melancholico,ex Alexãdri authoritate, habet vnã quasi similẽ descriptionẽ. Actuarius etiã ponit catapotia, scilicet pilulas ex Armeniaco lapide, quarũ descriptio in multis cõuenit cum ista. Animaduertendum autẽ ꝙ per impressiones sunt aliquæ mendæ in præsenti descriptione. Vnde vbi legitur:Epithymi,polypodij,ana ʒ.viij. Lege verius: Epithymi, polypodij,agarici,ana ʒ.viij. Probatur enim per multa exẽplaria ꝙ debet esse agaricum in præsenti descriptione. Etiã in descriptione præfatæ curæ,& apud Actuarium legitur.Et lege(vt est)ana ʒ viij.non autem ʒ.iiij.vt Nicolaus Præpositus mendosè habet.Item lege scammoneæ coctæ in cytonio ʒ.iij.s. Impressiones quidem mendosè habent ʒ.iij.

De Lapide Armeno.

ET quanquam omnes lapides vtriusq; Armeniæ, rectè lapides Armeni sint vocandi: tamen quo ad medicinæ vsum,vbi petitur lapis Armenus, non quilibet ipsorũ indifferenter est admittẽdus. Sed est apud Armenos vnum genus lapilli,qui alibi eiusmodi non inuenitur, qui peculiari nomine absolutè & antonomasticè Lapis Armenus ab omnibus dicitur.De quo semper intelligitur,cum lapis Armenus legitur.At verò ad nos ampliùs nõ defertur.Nec putamus hodie reperiri hominẽ in tota Italia, qui eũ, supple verũ,aliqñ viderit. Neque si in maiori, aut in minori Armenia sit hu-

iusmodi lapidis minera, à quoquam scire potuimus. Qua
ob rem non facillimè haberi potest. Vnde cum sit, quod p
lulæ de lapide lazuli non differant ab istis in suis propriet
tibus, siue operationibus, loco istarum possumus illis vi
Quoniam & lapis lazuli, & lapis Armen⁹ (vt per authore
nostrum probatur in propriis capitulis) non differunt vi
tutib⁹. Et quãuis lapis lazuli sit debilior Armeno, possum
tamen alterum pro altero substituere. Ex quo igitur in ist
pilulis, si quis voluerit eas parare, non habens Armenũ la
dem, ponat loco eius optimi lapidis lazuli portionẽ. De h
lapillis autem, qualiter sint, & de ipsorum ablutionibus, p
quàmoptimè & ab Authore nostro in suis capitulis, & a
aliis pluribus describitur. Sed aduerte ne decipiaris cum ali
quibus ex iunioribus asserẽtibus lapidẽ Armenum, & lutu
Armenum, vnum & idem esse. Quod vel cogitare nefas e

Lapis lazuli Armenũ supplet.

Pilulæ ad omnes morbos catarrhi &c. CCCXI.



ANONNVLLIS præsentes pilulæ vocantu pilulæ de cynoglossa. Ponit etiã Author præsentem descriptionẽ in fine capituli de cura c tarrhi, authoritate Alexandri, sed absq; croco quod putamus esse additionẽ ad præsentẽ de scriptionem. Tamen non deleuimus: quia in exemplaribu antiquis inuenimus. Signauimus autẽ ipsum, vt non sine bo norum medicorũ examinatione admittatur. Etiam ipse Au thor loquitur de ipsis pilulis inter medicinas tussis catar rhalis frigidæ. Vbi sic ait: Alexander. Confectio pilularũ ad tussim catarrhalẽ: & est ex medicinis benedictis, & est ex se cretis, & cõfert ad omnes ęgritudines catarrhales: & vocãtu pilulæ alchabei, & dictæ sunt in cap. de catarrho. Hæc ille Tamen in dicto cap. de catarrho, nõ legitur alchabei: sed al calcahar, & alchazaber, secundũ impressiones: quia secundũ exemplaria tot sunt variationes quot sunt descriptiones. Quãquam hæc omnia barbarissima, cõiectamus vnum & idẽ significare. Et nil aliud propriè quàm cynoglossam, s. lin guam canis, herbã videlicet sic appellatã, vt per concordatio-nem descriptionũ ipsarũ percipi potest. Ponitur etiã per im pressos libros in antidotario Nicolai, & similiter sine croco: sed in fine ipsius addũtur tria simplicia, quę sunt, garyophy-lus, cinnamomũ, & corcubrũ, siue cozumbrũ, cum ana ʒ.ij. Diximus enim per impressos libros: quia in multis exẽpla-ribus Nicolai è manu, quæ vidimus, nõ habetur huiusmodi pilul

pilularum descriptio. Et in prima Nicolai impressione legitur ipsa descriptio, sed absq; illis tribus simplicibus, & absq; croco. Sed addito rhodostomate, cum quo conficiuntur cætera ad literam, vt in isto antidotario posita sunt. Ex quibus dubitamus ipsam descriptionem esse forsan aliquorũ additionẽ in ipso Nicolai antidotario. Item aduerte ꝙ radicum linguæ canis nõ recipiuntur in ista descriptione, nisi ʒ.iiij. & locantur in ana, cum opio & hyoscyamo: quoniam sic est in exẽplaribus. Postea legitur: croci ʒ.j.s. Impressiones autem mendosè habẽt: radicem linguæ canis ʒ.iiij.s. Prætereà cùm Author nõ specificet in ista descriptione rem, cũ qua sint cõficiendæ ipsæ pilulæ: putamus melius esse si cõficiantur cum succo cynoglossæ (quẽ credimus significare, cũ succo alchazaber, quod legitur in præfato ca. de catarrho) quàm cũ rhodostomate, sicut Nicolaus pręcipit. Quod rhodostoma tradunt iuniores significare aquã rosacea. Demũ sciendũ ꝙ hæ pilulæ maximè cõmẽdantur in passione catarrhali à Hieronymo Accorombono de Eugubio in suo tract. de catarrho: videlicet in quinto remedio curæ catarrhi calidi: vbi probat illas esse Alexandri Tralliani, & non Nicolai. Vide ibi. *Rhodostoma.*

De Cynoglossa, scilicet Canis lingua.

CYnoglossa idem dicit quod canis lingua: siue dictionibus inuersis, lingua canis, seu lingua canina. A Dioscoride nempe scribitur ipsa, sed sine caule crescens. Illa autem qua vtimur, apud nos aliquoties caulem profert. Et hoc excepto, in omnibus aliis notis ad vnguem conuenit descriptioni Dioscoridis. Potest enim esse quòd in aliquibus locis nõ producat caulem, & præsertim vbi Dioscorides considerauit ipsam plantam. Quia (vt aliàs diximus) teste Theophrasto, sæpe secundũ loca diuersificantur plantæ, & in qualitatibus, & proprietatibus &c. Vnde habere caulem, non facit vt non sit lingua canis ipsa planta qua vtimur. Etiam possumus dicere quòd sunt plures species: quia vt Plinius 25. libr. cap. 8. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas. Et ista est nostra vsualis, quæ quidem notissima est. *Lingua canis.*

Pilulæ de Serapino &c. CCCXII.



IN ista secunda descriptione pilularũ de Serapino, per impressos codices duę mẽdę cognoscuntur. Prima videlicet, vbi legitur: Recipe Serapini &c. ana ʒ.ij.s. Lege rectius, ana ʒ.ij. Secunda vbi legitur: calamẽti, folij centaureę &c.

lege verius: calamenti fluuialis, centaureæ &c. quoniam i... est in cunctis exemplaribus quæ vidimus. Per Seitaragi I... di, intellige speciem Casiæ ligneæ, & non lepidium, vt M... nardus declarauit. Lege de eo suprà.

Pilulæ de Bdellio maiores &c. CCCXIII.
Pilulæ de Bdellio minores &c. CCCXIIII.
Pilulæ de Bdellio ex inuentione nostra &c. CCCX...



Hæ tres præsentes descriptiones, excepto i... aliquibus barbaris vocabulis, nõ indigent d... claratione. Filius serapionis in 7. habet qua... tuor descriptiones pilularum de bdellio: qua... rum vltima non intitulatur de bdellio, sed ti... tulus eius est. Pilulæ quæ conueniunt ad hæmorrhoide... quæ fiunt in anno &c. Secunda autem ipsarum quasi ad li... teram, conuenit cum præsenti maiori. Rhasis verò in no... no ad Almansorẽ, cap. de hæmorrhoidibus, habet vnam di... uersam descriptionẽ. Et ferè eandẽ habet in antidotario di... uisionum, cap. de medicinis menstruorũ & hæmorrhoidum... Hali Abbas quoq; in x. practicæ, habet vnam descriptione... similiter differentẽ. Bartholomæus Montagnana quoq; i... suo antidotario habet duas descriptiones, quæ etiã differunt... Animaduertant autẽ vtentes vulgari æditione, quòd descri... ptio minor istarũ pilularũ est in eius impressionibus mul... tùm deprauata. Legant potius impressiones Latinas.

De Bdellio.

SVprà etenim vbi de myrrha pertractauimus, diximus quòd hæc, qua vtimur, potius est species bdellij, quàm myrrha. Nam & in bdellio vsuali hæsitare cogimur, cùm nõ videmus ipsum eas habere notas quas illi attribuunt Authores. Vnde non est amarum, nec habet bonum odorem &c. Et si non est illud quod Dioscorides dicit ex India aduehi nigrum & malum, proculdubio tenemus non esse bdellium, nec speciem eius. Ex quo minus malum putamus esse ponere ipsam myrrham vsualem, quæ (vt diximus) non myrrha, sed species bdellij iudicatur, quàm hoc falsum bdellium. Quod quid sit, cùm apud nos nõ nascatur, nõ de facili possumus coniectare. Etiam negotiatores qui vendunt, minimè sciunt: quia ipsi non colligunt, sed à Saracenis & infidelibus barbaris, vt sarcocollã, ammoniacũ, atq; his similia, & hoc pseudo bdellium emunt.

Myrrha vsualis bdellũ supplet.

De Veneris, vel Venereis.

PEr varios codices varias inuenimus descriptiones vnius simplicis, quod recipitur in maiori istarum descriptionum. Et vbi legitur venarum adustarũ, & vbi venenarũ, vel venerarum, vel veneriarum, vel venerearũ, vel auellanarum, & cætera ferè innumera barbara vocabula. Vnde & iuniores prout varia inuenerunt, sunt qui vnum, & sunt qui aliud variaque interpretati sunt. Nos autem ex ipsis dictionibus barbaris, veriores putamus esse, veneriarũ, & venerearum: quoniam sic legitur in secũda & quarta descriptione filij Serapionis. Venerea autem, siue veneria, vt apud Dioscoridem probatur, est nomen cõmune ad plura, vt ad radicẽ acori, & ad sisymbrium, & ad Lonchitim &c. Pandectarius autem, & nõnulli ex ipsis iunioribus dicunt etiam significari per huiusmodi nomẽ, quoddã genus ostraciorũ, siue cõchularũ maris. Quodquidem hic nobis satis consonum videtur, cùm in tertia istarum, scilicet in pilulis ex bdellio, ex inuentione nostra, speciatim & clarè legitur, conchulæ adustæ. Et ita tenent ex nõ ignaris plurimi. Igitur conchulæ adustæ apponendæ sunt. Sed quia (vt supradictum fuit) conchularum & ostraciorũ plura sunt genera, ex nobilioribus autem sunt conchilium purpuræ, & illa vulgò dicta matriperna, & sic quodlibet istorum potest poni. Quod autem aliqui declarant esse illas conchulas, quas peregrini in pileis portant à sancto Iacobo Galitiæ, ridiculum est. Lege de hoc in confectione electuarii ex inuentione nostra.

Pilulæ de Coloquintida &c. CCCXVI.



OSVIT Author suprà duas alias descriptiones, sub titulo pilularum alandahal. Præsentem autem vocauit de coloquintida, ad differentiam ipsarum, necnon & ad differentiã pilularum de bdellio: quoniam & in istam confectionem ingreditur bdellium. Et licet intituletur hæc descriptio de coloquintida: non tamen (vt nonnulli fallò opinati sunt) ponenda est ipsa coloquintida incorrecta. Quodquidem erroneum est, & contra Authoris intentionẽ. Trochisci alandahal enim semper ponendi sunt vbi coloquintida petitur, præterquàm in aliquibus decoctionibus. Præterea animaduertendum, quod in pręsenti descriptione per diuersos libros, tripliciter inuenimus positũ vnũ simplex. Videlicet aliqui libri, & cõmuniter impressi, & Nicolaus Præ-

positus habent, absinthii Romani. Aliqui autem manuscri pti,& Luminare Maius:visci Romani Alii similiter è ma & vulgaris æditio, musci Romani habent. Duobus duntax demptis, in quibus absolutè legitur musci. Veruntamẽ qu les ipsorum sint veriores non facilè potest cognosci: quia vnum quodlibet ipsorum trium plures conueniunt. Eteni viscum Romanum non nisi apud recentiores legimus, qu & masticem esse declarant. Quodquidem minimè credi p test: quoniam mastix Romæ non oritur. Huiusmodi eni pilularum descriptionem apud quenquam aliorum Autho rum adhuc non inuenimus. Iudicio enim nostro potius le gendum esse absinthii, quàm visci, aut musci credimus: qui Romanum quod sequitur, potius cõpetit absinthio, quàn visco, aut musco. Veruntamen si alicui melius videbitu fiat. Nos quidẽ hæc, & omnia, semper meliori iudicio com mittenda relinquimus.

Viscum Romanũ quid.

De Nasturtio albo.

ALiqua de nasturtio, in Triphera minori ex arte Feno nis descripsimus. Sed quia in pręsenti descriptione spe ciatim legitur, nasturtii albi: ideò sciendum quòd nasturti satiui Plinius duo facit genera, scilicet album & nigrum. Sed per ipsius verba, non possumus percipere, an hoc domesti- cum notum sit album, vel nigrum: quoniam vnum tantùm genus satiuum scitur hodie apud nos, quod vulgò Romæ, allegrettum nominat. Sed ipsum quale sit videlicet album, vel nigrum, à nemine declaratur. Neque si ex semine vel flo- re, aut planta, siuę ex radice dicatur album, seu nigrum, me- moriæ traditum est à quoquam. Constat enim hoc notum habere semen luteum, & non album, vel nigrum. Igitur ex semine neutrum erit. Si autem ex floribus, seu è planta, aut ex radice ipsum considerabimus, album erit: quoniam florem lacteum habet. Et folia maximè albicantia sunt. Imò stipites, & thecæ seminis albissima conspiciuntur. Radix quoque est illi alba, vt quilibet non cæcus videre potest. Ex quibus quidem notis, rectè nos possumus dicere hoc esse nasturtium album. Etiam dato quòd sit nigrum, possumus eo liberè & pro albo vti: quoniam ferè cuncti testantur eandem vim in omnibus esse. Syluestris etiam nasturtii plu- ra sunt genera, & hæc vtplurimum apud herbarios nota sunt. Ab Authoribus nempe magis commendatur Babylo- nicum nasturtium: sed quia illud non facilius haberi potest, licet nobis nostrate vti.

Allegrettũ.

Pilulæ

Pilulæ de Opopanace &c. CCCXVII.


X Ioannitio Author noster in capitulo de paralysi ponit vnam aliam descriptionē in multis differentē ab ista. Auicenna autem in quinto cañ. habet istammet descriptionem: sed in quibusdam paucis differt. Bartholomæus quoque à Montagnana, in suo antidotario habet vnam descriptionem, sed non est similis huic.

De Opopanace.

REctius dicitur Opopanax, quàm oppoponax: & opopanacium, quàm oppoponacū, quod est succus panacis, ab opo & panace &c. Author enim noster de huiusmodi planta non syncerè scripsit. Vnde potius Dioscoridi, quàm ipsi credendum est. Nam Dioscorides tria panacis genera facit, scilicet. Heracleum: siue, vt mauis, Herculeū dicere: Asclepium, & Chironium. Sed de Heracleo tantùm tradit succum opopanacium colligi. Quod Heracleum, folia vt ficus habet &c. Author enim noster potius Asclepium, quàm heracleum pingit, cùm de foliis eius pertractat. De quo non dicunt Authores succum excipi. Et sic in suo capit. confundit plura Dioscoridis capitula. Panax autem heraclea habetur in Italia, sed ignauia incolarum non colligitur opopanax. Hoc opopanacium quo vtimur, sæpe adulteratum venditur. Nos pluries vidimus plantam opopanacis, sed commoditatis penuria non collegimus succum eius.

Pilulæ de Hermodactylis maiores &c. CCCXVIII.

Pilulæ de Hermodactylis minores &c. CCCXIX.

Pilulæ de Hermodactylis descriptione nostra &c. CCCXX.


HASIS quidem in nono ad Almansorē, cap. de podagra, habet vnam descriptionem pilularum maiorum de hermodactylis. Et filius Serapionis in septimo habet etiā pilulas de hermodactylis: omnes tamen differunt ad istis.

De Hermodactylis.

HErmodactylorum non minima copia reperitur apud nos in mōtanis pratis, & aliis locis, & grossi pulchrique sunt taliter quòd si nesciuissemus eos esse malignos, aliquando comedissemus ipsos. Quoniam (vt Diosc. refert) recentes magnam voluptatem afferunt aspiciētibus, & præ-

cipuè incautis de illorũ malignitate, eo maximè quòd dulces gustatu sentiũtur. Sed nescimus desiccare eos sicut orientales faciunt. Pluribus enim modis tentantes experiri ipsorum desiccationem, nunquàm effectũ desiderii nostri consequuti sumus. Etenim multos de hoc interrogauimus, à quibus varios accepimus modos. Veruntamen semper omni modo efficiũtur duri vt lapides, rugosi, & vti carbones nigri forsan quia alio solo & cælo nascuntur. Colchicon Græcè idem est quod hermodactylus. Latinè etiam bulbus agrestis dicitur. Author enim noster, in proprio capitulo duo genera facit. Vnum quod est longũ, vt digitus, & aliud rotundũ. Rotundum quippe est colchicon. Pro longo autẽ putamus intellexisse ephemeron, de quo Dioscorides separatim capitulum fecit. In quo dixit ephemeron habere radicẽ vnã longã digitali crassitudine &c. Non obstãte quòd dicat colchicon etiã ab aliquibus ephemeron vocitari. Similiter Serapio in vno suo capitulo de Hermodactylis, duo capitula Dioscoridis constrinxit, scilicet capitulũ de colchico, & capitulum de ephemero. Vbi per ephemeron, barbarè achimeron legitur. De rotundo autem, quòd est colchicũ, Author noster similiter, vt Serapio, posuit tres differẽtias, scilicet ꝙ hermodactylorum alius est albus, & alius rubeus, & alius niger. Et quòd albus est eligendus, rubeus verò & niger sunt mali. Hermodactyli quidẽ aromatariis & herbariis noti sunt. Sciendũ tamen quòd recentes non sunt administrandi. Teste ipso filio Mesuæ, qui sic ait: Et meliores sunt, in quibus iam præteriit medius annus, post bonam eorum exsiccationem. Auicenna autem dicit, quòd est radix plantæ habentes rosas albas, & citrinas: in quibus verbis manifestatur vel ipsius, vel interpretis eius mala intelligẽtia, scilicet quòd pro flore croci albicante (vt in Dioscoride legitur) intellexit florem croceum, scilicet citrinũ, & album. Vnde dixit: rosas albas & citrinas.

Colchicon.

De Cathartico.

Catharticum, siue per k, katarticũ, omnes testantur idem significare quod purgatiuũ, seu solutiuũ, aut simile. Vnde apud Galenũ quinto de simpliciũ medicamentorũ facultatibus, cap. 19. cathartica declaratur facultas purgãs. Additur autẽ rosatũ, ad differentiã aliorũ solutiuorũ, seu purgatiuorum, quæ à rosis nõ denominãtur. Vnde quia in hoc suo antidotario nõ habet aliud purgatiuũ rosatũ, quàm electuariũ rosatum, de ipso haud dubiè est intelligendum. Et probatur per illud quod sequitur, scilicet quòd in pilulis de hermodactylis

ctylis de sua descriptione posuit apertè & clarè: videlicet, c pilulas cum electuario rosato. Non autem cum electuario de succo rosarum, quod est in antidotario Nicolai, vt hristophorus de Honestis declarauit.

Pilulæ Sebelliæ &c. CCCXXI.



EBELLIAE, id est aromaticę. Dicũtur sic, ob varias species aromaticas quas recipiunt. Vnde rectius erat scribere ipsas immediatè post pilulas elephanginas, tamen non est nostrum peruertere Authoris ordinem. Per libros impressos enim generaliter in pręsenti descriptione est vna nenda: videlicet, vbi legitur: Raued, agarici, epithymi, ana ʒ. ij. Legendũ est rectius: ana ʒ. iiij. Quoniam sic inuenimus n cunctis exemplaribus, necnon & in vulgari æditione.

DISTINCTIO VNDECIMA.

De Vnguentis & Emplastris. CCCXXII.

De Emplastris. & vnguentis in generali.



NTEQVAM ad alia transeamus, primũ videndum est, quid interest inter emplastrum & vnguentum, & ceratum vel cerotum &c. Certum nanq; est quòd vnguentũ & emplastrũ potest largo modo alterũ pro altero nuncupari. Vnde præsentem distinctionem indifferenter & quasi communiter fecit, De vnguentis, & emplastris. Sed magis strictè considerantes (vt Sypontinus scribit in Cornucopia) quæ hodie vnguenta, supple falsò vocamus, sunt illa propriè, quæ à doctis Græco vocabulo emplastra dicuntur. Quæ autem emplastra, supple etiam falsò vulgò nominamus, à peritis cataplasmata, siue malagmata vocitantur. Vnde sequitur, ꝙ vnguenta propriè sunt alteriusmodi. Sed secundum cõmunẽ modum loquẽdi omnia, scilicet & illa & ista, possunt ad vnum & idem vocabulum, scilicet vnguentum deduci. Diuersa tamen vnguentorum genera reperiuntur. Et illorum, quæ propriè vnguenta dicũtur, alia sunt ex succis, & hæc Stagmata Græcè appellantur. Alia constãt ex corporeis rebus, quæ Hedysmata Gręcè.

Vnguẽtum ab emplastro & cerotũ in quo differt.

Et

Et alia ex pluribus odoriferis, quæquidem Diapasmata G[ræ]ci nominant. Et propriè illi pastilli possunt sic vocari: qu[os] myropolæ, siue seplasiarii fingẽtes vendunt, atq; vulgò pr[o] fumos appellitant. Fęces autem vnguentorum, Magmata [vo]cantur. Ex quo crocomagma, fęx crocini vnguenti interpr[e]tatur. Generaliter verò omne ex quo aliquid potest vngi, [vn]guen, siue vnguentum dicitur. Vnctio autem, ab vngo ded[u]citur. Vnde vnguẽtum, quasi vngimentum dici potest Cera[tum] verò, siue cerotum propriè non est emplastrum, nec p[a]stillus, neque vnguentum, quamuis & aliquando veniat su[b] nomine emplastri & vngueti &c. Vt exempli gratia: Autho[r] noster Isopi cerotum descriptione Plilagrii vocat vnguẽtu[m] cùm dicit inibi: Et cum cæteris fiat vnguẽtum. Et apud Au[i]cennam in quinto can. idem cerotum vocatur Emplastru[m] Philagrius &c. Constat enim cerotum vtplurimum ex past[il]lis, & rebus duris quæ igne mollescunt. Denominatur aut[em] ceratum siue cerotum, à cera, quæ in omnibus ceratis recip[i]tur. Vnde sequitur corollarium, ꝙ aliquod huiusmodi gen[e]ris non recipiens ceram, rectè non posse ceratum dici, ni[si] aliquo modo per similitudinem. Linimentum autem & vn[]ctio, non differũt. Manardus etiam in exordio huius disti[n]ctionis testatur similiter, ꝙ iuniores non conueniunt cũ an[]tiquis, in nominibus huiusmodi confectionũ. Ait enim: Vn[]guenti, & emplastri nomine, sed & ceroti, aliter antiq, alite[r] neoterici vsi sunt. Illi enim vnguenta ea duntaxat vocabant, quæ ex odoratis rebus cõficiebantur: emplastra quæ ex me-tallicis: cerota, quæ ex oleo & cera. Neotericis vnguẽti no-mẽ, ad antiquorum emplastra & cerota extenditur, cerota ea solùm vocantes quæ ita cuti hærent vt vix auelli posśint quæ ab hærẽdi vi, à Galeno ἐχεκόλλα dicta sunt. Empla-stra verò neoterici, quæ antiqui cataplasmata nominant. Hæc ille. Nicola⁹ autẽ in suo antidotario, scilicet in empla-stro quod dicitur apostolicon, definiuit, ꝙ emplastrũ est du-ra cõfectio. Nõnulli autẽ dicũt, ꝙ triplex est emplastrũ, scili-cet durũ, mediocre, & molle. Et confundunt sub nomine em-plastri & vnguenta & cerota &c. Sed hæc dicta sufficiant.

Vnguen.
Vngimẽtũ.
Cerotum.

Isopi cerotum descriptione Galeni &c. CCCXXIII.



ENOMINANTVR Isopi cerota istæ com-positiones ab Isopo humida, scilicet sorde la-narũ ouiũ, de qua magnã recipiunt quãtitatẽ. Luminare Mai⁹ enim & vulgaris ęditio, & pau-ca quædã exẽplaria (vt in duobus legimus) non rectè

ectè habent in præsenti descriptione, cerã in vno ana cum leis: etenim recti⁹ impressiones Latinæ, & Nicola⁹ Prępo tus, & ferè cuncta exẽplaria sic habẽt: Recipe cerę citrinę ℥. ij. olei chamæmilli, olei irini, ana ℥. vj. &c. Item falsò apud ipsum Luminare legitur: Croci ʒ. j. & falsissimè, Isopi humi dę ʒ. x. cũ cæteri libri tã antiqui quã impressi, vniuersaliter habeant: croci ʒ. j. s. & Isopi humidæ ʒ. lxxx. Et sic est verum.

De Cera.

VEre ex tam exigui animalis (scilicet apis) industria, magna nobis Deus noster maximus & benedictus contulit bona, vt sunt mel, & cera. Non enim mortalium quispiã (vt putamus) suo valeret ingenio, minimã vtcũq; particulã horum colligere. Igitur non nobis Domine, non nobis: sed nomini sancto tuo omnis laus det̃ & gloria. Cera itaq; notissima est, atque frequenter variis adhibetur vsibus. Reperitur nanq; citrina, siue fulua, siue mellea, quæ & mellis colorẽ & odorẽ habet. Et hæc est illa, quæ expresso melle, remanet in pręlis. Et hæc petitur ab Authore in præsenti ceroto, & vbiq;, vbi cera citrina, vel cera absolutè legit̃. Reperit̃ etiãnũ & cera alba, quę & duplex est, scilicet naturalis & artificialis. Sed naturalis est illa quæ in alueariis absq; melle inuenitur, quæ quidem à Dioscoride propolis vocatur, & vulgò cera virgo nominatur. Est enim alba, sed non in superlatiuo gradu. Alia autem alba artificialis dicta (ex eo ꝙ arte dealbatur) albissima est, quæ hodiernis tẽporibus Venetiis, & alibi, aqua marina &c. sicut Diosc. docet, in magna parat̃ copia. Aliiq; diuersi modi ceram dealbandi habentur, quos breuitatis causa pertransimus. Vetustate quoq; efficitur alba, quæ prius erat citrina. Tingitur quandoq; cera variis coloribus ex quibus postea varia sortitur cognomina, vt à cinnabari, minio, cera rubra: & à viridi æris cera viridis dicatur &c. *Cera absolutè.*

De mastiche, & Lentisco.

REsina lentisci, mastix, & lentiscina vocatur. Nam quasi per totam Italiam, magna reperitur lentiscorũ copia: tamen cæli qualitas non dat eis copiosè resinam producere, vt in Chio insula, & alibi. Rarò in Italia scimus lentiscum ferre resinam. Etenim post resinam terebinthi, id est terebinthinam, secundum Dioscoridem, mastix obtinet bonitatis locum. A nonnullis gluten Romanum, & viscum Romanum vocatur, quamuis putamus non rectè. Res quidem non ignota, Sed in trituratione ipsius animaduertant aromatarii, vt madefaciant priùs mortariolum, & pisi illum *Viscum Romanum.*

aqua

aqua pura,&sic nihil adhærebit ipsis. Similiter etiam pot
fieri in trituratione vernicis, thuris, & similium. Lentiscu
autẽ Græci schinon, scilicet schinum vocant. Sed nõ est i
cum schœno. A terebintho parũ differt lẽtiscus, vires quo
cõsimiles habet. Et(vt Dioscorides tradit)ipsa, aut succus f
liorũ eius, in vicem acaciæ,, & hypocistidis peroptimè cõ
satur. Fit etiã ex eius granis oleũ quod oleũ lentiscinũ, siue
lentisco, vocatur, ad multa vtile. Ipsa quoq; grana matu
per se simpliciter, aut muria macerata, à pluribus nõ sine v
luptate comeduntᷓ. In præsentiarum etiamnum, vt Discor
dis tẽpore, ex lẽtisci surculis dentiscalpia fiunt. Vnde Rom
plures sunt, qui quotidie ex industria & lucro horum dent
scalpiorũ, victus ac vitæ necessaria sibi non parcè acquirũ

Oleum lentiscinum.

De Terebinthina, & Terebintho.

TErebinthina, à terebintho: vel terminthina, à termin
tho dicitur. Græci enim terminthum, quod Latini tere
binthũ, vocant. Nonnunquam minùs rectè, & quasi barba
rè, per varios libros, terbentina, seu terebintina, vel trebenti
na, siue tremẽtina, aut termẽtina legitur. Omnibus aliis re
sinis à Dioscoride ista præfertur. Nam & ipsa (vt diximus
non solùm numeratur inter resinas, sed principatũ omni
resinarum habet: post ipsam verò mastix locum tenet, qua
quidem(vt ipse Dioscorides Author est)in omnibus terebi
thinæ correspõdet. Quam ob rem, quia vera terebinthina r
rissimè habetur: tutius est in eius carẽtia ponere masticem
quàm aliud. Hęc autem, qua vtimur sub terebinthinæ nom
ne, pro certò compertum habemus, quòd ex laricis arbor
excipitur: & verissimè suum proprium nomẽ Laricina est.
Vnde & à nõnullis hodie larga, quasi larica dicitur. Tamen
Aëtij authoritate, ad omnia quæ terebinthina valet, & hæc
accommodari potest. Habuimus aliquando Venetijs ex ve-
ra terebinthi resina, è Cypro insula aduecta. Quæ licet non
sit in ea bonitate in qua est illa, quæ ex Cycladibus insulis
sumpta, à Dioscoride magis commendatur: attamen est me-
lior quàm laricina. Terebinthi quidem arbores, in nonnul
lis Italiæ locis, ac etiam intus Vrbem nascuntur: sed experti
sumus ipsas rarissimè producere resinã: sicut & plures aliæ
arbores sunt in Italia, quæ vel rarò vel nunquàm producũt
gummi, seu resinas: cùm alibi extra Italiam id abundantius
faciãt. Vt est arbor storacis, & lentiscus, de quo mox suprà,
& cypressus, & oliua, & ficus, & hedera, & aranciorum, & ci-
trorũ arbores &c. Inuenimus tamen aliquãdo in huiusmo-
di

i arborib⁹,& resinas,& gũmi,respectiuè supple. Vulgò Romæ, terebinthum, cornucapræ vocant. Et ab Arabibus helcaimbat, albotin, siue botin, vel boton, aut baton appellatur. A Rhasi autem haelchalimbit scribitur. Non elongatur à lentisci similitudine. Nam secundum Serapionem, species vni⁹ generis sunt terebinthus, & lentiscus: sed terebinth⁹ folia maiora q̃ lentiscus habet. Fructũ fert duplicem, & quandoque triplicem. Primus non maturatur. Secũdus verò tẽpore vindemiarũ racematim, maior quàm fructus lentisci, rube⁹ primitus conspicitur posteà subuiridis, ad nigredinem tendẽs. Vnde est, quòd granum viride ab Auicenna, & aliis pluribus nominatur. Tertius (si fructus dici potest) variis coloribus & formis, in modum vesicarum vlmi prouenit. Huiusmodi enim tertii aliqui sunt longi, depressiq;, parum curui, cornibus caprarũ simillimi: vnde cornu capræ, nomen sibi arbor vendicauit. Alii sunt rotundi, & ex eis magni & parui, vt mala: alii oblongi, vt pruna &c. Ex quibus omnibus, alii sunt ex parte colorati, albi videlicet & rubri, alii subcitrini & albi, alii per totum albi, & alii subuirides &c. Ita pulchriores omnes, quòd magnã afferunt aspicientibus voluptatẽ. Intus verò cuncti, cùm sunt maturi, culicibus seu muscis paruis pleni sunt. Nonnulli etiam ex ipsis intus habent quendã humorem, sicut est in vesicis vlmi &c. quos fructus imò pseudo fructus, pluries manibus propriis ex terebinthi arbore collegimus. Et ꝙ terebinthus producat huiusmodi fructus, lege Theophrastum in capitulo xv. libri tertii de historia plantarum, vbi terebinthorum genera optimè scribit. Et etiam ꝙ reperitur terebinthus mascula, & terebinthus fœmina: sed masculam dicit esse sterilem, & infructiferam.

De omni Resina & Gummi.

INter arborum, siue arbustorũ, & plantarũ, seu herbarum genera, aliqua resinã, aliqua gũmi, aliqua verò neutrum producunt. Quandoque tamen ab Authoribus confunduntur, & alterum pro altero capitur. Ex his autẽ arborib⁹ quæ resinam fundunt; sunt Terebinth⁹, Lentiscus, Populus, Larix, Abies, Pinus, Picea, Cypressus, arbor Thuris, Iuniperus, &c. Ex arbustis verò, vt est in Hispaniis quoddam arbustũ: quod vulgari eorum lingua Sciara dicitur &c. Ex herbis seu plantis autem colligitur: vt ex Condrilla, Chamæleone albo & similibus. Gũmi consimiliter ex arboribus: vt sunt arbor Acaciæ, Cerasus, Prunus, Amygdalus, & aliæ multæ. Ex fruticibus autem, seu arbustis, vt sunt Hedera, Cyprus, Pru-

neol

neolus &c. Ex herbis quoque, seu plantis vt ex Tragacanth
& variis herbis ferulaceis &c. Quæ verò neutrum produ-
cunt, vt Taxus, & similia, penè innumera sunt. Sed (vt opti-
mè Brasaulus scripsit) in his differentiis principaliter cogno-
scuntur ab inuicem resina & gummi, scilicet quòd resina n
turam oleaginam, gummi verò aqueam habet. Quódq; tri
plici experientia probatur. Videlicet quòd resina ad ignẽ fa
ciliter accenditur, gũmi verò crepitat. Item difficilius est re
sinas & aquam miscere: facilius autẽ gummi & aquam. Item
econtrà, faciliter resinas & oleum cõmiscere: difficulter aut
gummi & oleum. Et scias quòd omnis pix est resinæ specie
Abusiuè quidem illud quod adhæret parietibus doliorum
vini & aceti, à nonnullis vocatur resina: longè enim differt
ab istis. Et rectius (vt in superioribus iam diximus) rasin
dici debet: non obstante quòd istæ etiam similiter abusiuè
quibusdam rasinæ dicantur. Vnde pasim in aliquibus libri
legitur rasina absolutè, & rasina pini &c. Et vulgò rasa pin
vocitatur. Resinarum autem, aliæ sunt liquidæ, & aliæ dura
ita quòd possunt puluerizari: aliæ verò inter liquidum & du
rum mediantur. Omnibus enim resinis (vt suprà diximus)
Dioscoride, Paulo, & aliis pluribus, præfertur terebinthina
Reliquis verò post ipsam, lentiscina, scilicet mastix. Serapio
autem primum authoritate Galeni dicit, gluten Romanum
(quod declarat esse masticem) esse melius omnibus glutini-
bus: infrà posteà authoritate Dioscoridis, dicit aliter, scilicet
quòd terebinthina est melior, & post ipsam mastix. Vnde po
test cõiectari quòd ambę sint æquali virtute & bonitate mu
nitæ, vel saltem quòd parum differãt inter se. Igitur cùm sint
multæ resinarum species, de qua autem sit intelligendum, cu
absolutè (vt in præsenti descriptione) legitur, variæ sunt iu-
niorum opiniones. Nam sunt qui volunt, vt intelligatur te-
rebinthina, alii autem mastix, ex eo quòd altera ipsarum cæ-
teris præferatur. Quorũ opiniones per præsentis ceroti de-
scriptionem (in qua recipitur terebinthina & mastix, & per
se resina) refelluntur atque confutantur. Alii autem & me
lius, tradunt illam absolutè esse intelligendam, quæ ex pini
arbore tãtùm sumitur. Quoniam licet terebinthina & ma-
stix, in genere resinarum sint præstantiones: tamen semper
speciali nomine describuntur, & nõ generali. Vnde antono-
masticè per hoc nomen, scilicet resina absolutè, neutra ipsa-
rũ potest intelligi. Sed re vera, per antonomasiã, resina è pi-
nu intelligitur. Nõ quia melior, sed quia copiosior habetur.

Resinæ & gũmi differentia ad inuicem.

Resina absolutè.

Vnde

nde Plinius 3.cap. trigesimiseptimi libri, dicit resinã proiè pineis inesse. Et vulgaris vsus vocandi adhuc extat. Onesenim resinam pini, siue rasam pini vocant. Et sic est secundum veram authoris intentionem, & ita debet intelligi.

Operatio Isopi humidæ &c. CCCXXIIII.



STIVS operationis descriptio satis est clara. Sed sciendũ ꝙ alius modus diuersus ab isto colligẽdi hanc lanarũ sordem, Isopum humidam dictam, ponitur à Dioscoride 2. libro. Quilibet nempe est bonus. De isopo humida, uæ œsypus Græcè dicitur, quære in syrupo de hysopo.

Isopi cerotũ descriptione Philagrij &c. CCCXXV.



EROTVM præsens sub nomine emplastri ponitur ab Auicenna in quinto cañ. cuius titulus est: Emplastrum Philagrii. Differt tamen in aliquibus paucis. Ponitur etiam & à filio Serapionis in septimo cap. 27. sub titulo, Dhiadh, Filagrii: tamen in pluribus est differens. Animaduerendum autem quòd præsens descriptio est multùm deprauata, & confusio non minima est in ipsa per impressos codies. Vnde primò sciendum, quòd vbi legitur: Bdellii &c. ana .vij. Legendum est rectius: ana ʒ.viij. Quia sic habent cũcta xemplaria antiqua, & vulgaris æditio, & Luminare Maius. Et similiter filius Serapionis, & Auicenna. Item, vbi legis in psis impresʃionibus, terebinthinæ ℥.j.s. Lege verius ℥.ij.s. quoniam sic est secundum veritatem in præfatis exemplaribus. Item quod habetur in fine descriptionis: videlicet. Et in lio ceræ ℔.j. minus quarta. Dele ex libro totum: & lege simpliciter, Seui vitulini ʒ.xv. & est conuenientius. Quia illa est ddditio imperitorum impressorum: nec est in exemplaribus ntiquis, neque in Nicolao Præposito. Et cum hoc patet, ꝙ est confusa loquutio. Quia cùm sit suprà: ceræ citrinæ ℔.j. nescitur modo per hanc superadditionem, an de ipsa cera suprapoſita sit minuenda pars quarta, vel cum aliis additionibus sit superaddenda alia ceræ libra minus quarta. Vnde si superadditur: certum est quòd non erit quod sequitur. Hoc est: Et est conuenientius. Imò disconuenientius erit: quoniã tanta quantitas ceræ non competit huic ceroto, vt bene fiat. Igitur non est admittenda, neque est minuenda quarta pars libræ superiùs positæ.

De Medullis.

EX duobus tantùm generibus ossium medulla colligitur, scilicet ex spina dorsi, & ex cruribus animaliũ, quamuis etiã & in mandibula reperiatur, quæ posset colligi. Vnde ad differentiã illius quæ spinæ dorsi est, Author specificauit cruris. Et posuit vaccæ, ad differentiã aliorum animalium, quoniã ex varijs animalibus sumitur. Vnde secundũ Diosc. medulla ceruina est omniũ laudatissima, & post ipsam vitulina, deinde taurina, cum qua intelligitur etiã & vaccina, siue (vt melius dicamus) bouina, quoniam bos cõmunis generis est. In cuius vice, etiã & bubalina potest substitui. Post bouinam autẽ, caprinã & ouillam ipse Diosc. numerauit. Postea subintellige ex cæteris animalibus, quæ ferè innumera sunt. Et ex quolibet cùm potest haberi, colligẽda est atq; seruãda, vt ex hœdo, agno, equo, asino, camelo, cane, lupo &c. Et seorsum altera ab altera: nec simul asseruari debet quę est ex cruribus cùm spinali. Etiã & humana medulla habenda est, quam (saluo meliori iudicio) nos putamus omniũ optimã. Et nota quòd quãdo petitur medulla ex altero vnius speciei animalium, puta ex masculo, si nõ potest haberi, sumatur ex fœmina eiusdẽ speciei, & econtrà. Ex cruribus autem, siue ex alis volatiliũ, nusquã legimus admissas esse medullas. Nec enim putamus ipsas omnino virtute carere. Vt sunt medullæ crurũ, & alarum anseris, anatis, gruis, ciconiæ, struthionis siue struthio, cameli &c. tamen nos (ni fallimur) credimus ipsas eiusdẽ virtutis esse cum alia ipsorũ pinguedine, & optimè pro ea possunt substitui. Non obstante quod taliũ medullæ sint generaliter liquidæ plus, quàm medullæ quadrupedum.

Medulla humana omnium optima.

De Adipibus.

ADeps, & pinguedo, siue pinguitudo, & quod vulgò grassum dicitur, vnũ & idem significant. Et sunt nomina generalia, seu cõmunia ad omne oleosum: non solùm in materia carnis, cuius sunt propria, verumetiã & ad alia referuntur. Vnde Psalmographus: Cibauit eos ex adipe frumenti. & Geneseos 27. de pinguedine: & in pinguedine terræ &c. Galenus autem xj. de medicamentorũ facultatibus, facit differentiam inter adipẽ & pinguedinem. Et pro adipe intelligit tantùm seuum, & pro pinguedine axungiã: tamen postea scribit quòd omnis adeps in animali potest dici pinguedo: & econtrà, omnis pinguedo potest adeps denominari. Attamen differt adeps ab adipe, siue pinguedo à pinguedine, vt mox dicemus. Adipis igitur, siue pinguedinis plures sunt species seu differ-

differentiæ, scilicet seuum (quod & sebum, & sepum etiam dicitur) axungia, siue axungnia, siue minus rectè assungia, laridum (quod quasi per syncopā, lardum vulgus vocat) vnctū, medulla &c. Sed sepum, siue seuum, reperitur in animalibus cornigeris vna tantùm parte dentatis. Axungia verò, & laridum sunt in animalibus non cornigeris, quorum quatuor dentes vtplurimum prominēt: Vt sunt porcus, siue sus, aper, porcus spinosus, ericius syluestris, mus, gliris, felis, canis, vrsus, elephas, & his similia. Inter quæ & homo etiamnum potest connumerari. Vnde ad differētiam aliarum axungiarū, multoties specificatur de porcina. Vnctum tamen specialiter dicitur de pinguedine quæ est in dorso porci. Medulla autem in innumeris animalibus ferè est. In auibus verò, nō seuum, nec axungia, nec laridum dici libet: sed tantummodo adeps, seu pinguedo, quę & pinguitudo dicitur. Author enim noster in hoc ceroto specificauit de adipe anserina, ad differentiam aliarum. Anser quippe auis aquatilis est, & notissima. Vulgò autē Ocha, & Paparum, siue paparus appellatur. Et omnis adeps, si non speciatim legitur de veteri aut salita, semper intelligitur recens, & absq; sale. Quomodo autē purgandus sit, atq; asseruandus omnis adeps, à Dioscoride optimo sermone declaratur. Sed nota quòd quādocunq; legitur simpliciter, & absolutè, alicuius animalis adeps, seu pinguedo, semper intelligitur illa quæ circa renunculos, & iecinora ipsius animalis reperitur. Sed in eius carētia, ex aliis quoque eiusdem animalis partibus adipem substitue. *Adeps cuiuslibet animalis absolutè.*

De Fœnu Græco.

QVare dicatur fœnu græcum, ignoramus. Non enim è Græcia apportatur: nec magis Græcum, quàm Italicū laudatur. Nam & in Italia, & præcipuè circa Orthas, in magna seritur copia. Herba quidem nota, seménq; notissimum est. A nonnullis fœnu græcum domesticū, siue satiuum nominatur, ad differentiam alterius plantæ, quod fœnu græcum syluestre vocant. Quódq; ab aliquibus ruta capraria, siue capragina nuncupatur. Vulgò autem, sunt qui taurinam, & sunt qui martanicam, & sunt qui herbā nesam appellant. Tota persimillima est fœnu græco satiuo, ex quo fœnu græcum syluestre dicitur. Non seritur in Italia, sed locis pinguibus, humectisq; copiosè prouenit. Apud antiquos quippe huiusmodi plantam adhuc nō legimus, tamen à pluribus scimus expertam esse, in morbos pestilentes, & contra venenata maximam vim habere. *Ruta capraria.*

Iſopi cerotum deſcriptione Pauli *&c.* CCCXXVI.



AVLVS in ſeptimo cap.17.habet vnum iſopi liquidi medicamentũ, quod quidem longè differt ab iſto ceroto. Aduertendũ autẽ ꝙ per impreſsiones Latinas,mẽdosè legitur in præſenti deſcriptiõe:Cerę ℨ.iiij.lege rectius ℥.ij.s. Vt eſt in cunctis exemplaribus, necnõ & in vulgari æditione.Nicolaus Præpoſitus verò habet ℥.ij.s.Et Luminare Maius ℥.iij.s.Vterq; ſimiliter mendosè. Putamus enim quòd librariorum incuria, in Nicolao ſit diminuta illa vncia,& in Luminari poſita ℨ.pro ℥. Item quædam impreſsiones de recentioribus,mendoſiſsimé etiã habent. Seui, & medullæ vituli,ana ℨ.ij.Lege ℥.ij. vt eſt in omnibus aliis libris tam manu ſcriptis quàm impreſsis. Pro Sigia autẽ, intellige ſtoracem liquidã:& de ipſa quære in ſuperioribus.Et pro ireleo, ſiue irileon,intellige oleum irinum.Et de ipſo dicetur in diſtinctione de oleis. Aliud iſopi cerotũ deſcriptione Democriti,habetur infrà,de quo loco ſuo dicetur.Item aliud diuerſum ab iſtis habet Author,authoritate Aboali,in cap.de bothor,& apoſtemate auriũ. Item,quaſi ſimilem compoſitionem ceroti ex iſopo humida habet circa finem capituli,de aſthmate,quod inſcripſit:Cerotum ex inuentione noſtra.

Vnguentum Diaphinicon *conferens &c.* CCCXXVII.



NIMADVERTENDVM quòd circa finem huius diſtinctionis ſunt duæ vnguẽti palmei deſcriptiones, quæ ſatis parũ differunt ab iſtis, ſcilicet præſenti & ſequẽti deſcriptionibus vnguentorũ diaphinicon. Quæ quidẽ deſcriptiones finales,cum duabus aliis,ſcilicet antè & retrò ſibi adhærentibus, in multis antiquis exẽplaribus non ſunt. Et in aliquibus prima tantùm vnguẽti palmei deſcriptio legitur,ſecũda minimè. Ita quòd pauca ſunt exemplaria,quæ vtranq; habẽt deſcriptionem. Vnde dubitamus,ne fortè ſint additiones ad præſentẽ diſtinctionẽ:tum propter hoc quod diximus,ſcilicet ꝙ in paucis habẽtur exẽplaribus:tum etiam quia ſeorſum locatæ ſunt ab iſtis in ipſa diſtinctione:quoniam clarũ eſt,ꝙ hoc primũ vnguentũ diaphinicon, & illud primũ palmeũ, eſt identidẽ bis deſcriptũ. Non obſtante ꝙ ſint in eis aliquæ paruæ differẽtiæ, quæ quidẽ nõ faciunt vt vtrunq; nõ ſit idẽ vnguentũ. Sed quia(vt diximus)ꝙ in quibuſdã paucis dũtaxat exẽplaribus legũtur, nõ viſum eſt nobis

bis delere ipsas descriptiones à libro, neq; à loco suo moue-re. Sciendũ tamen ꝙ illud primũ vnguentũ palmeum, ex primo Galeni librorũ secundũ locos, quasi ad literã sumptum fuisse probatur. Quod quidẽ à filio Serapionis authoritate ipsius Galeni, fere de verbo ad verbũ in septimo sui Breuiarij, sub titulo vnguẽti de calcadis ponitur. Et sub eodẽ titulo, & eadẽ authoritate, magis tamen succinctè, ponitur ab Auicenna in quinto cañ. ab Hali filio Abbas quoq;, cum inscriptione, colcotarij vnguenti: similiter ex Galeno scribitur in decimo suæ practicæ. Galenus autẽ libro prȩallegato dicit vocari ipsum, Emplastrũ diachalciteos: sed à palma Emplastrũ diaphinicon, siue phinichinõ appellat. Vnde Emplastrũ chalciteos, siue chalcitis, idẽ est quod emplastrũ, siue(vt mauis) vnguentũ de calcadis filij Serapionis, & Auicennæ. Et ex eo ꝙ vocatur de palma, siue diaphinicon: idẽ dicit ꝙ vnguẽtum palmeũ, & vnguentũ diaphinicon filij Mesuæ. Infrà etiã sunt alia duo emplastra, diaphinicon cognominata, quorũ secundũ authoritate Alexandri ponitur. Sed vtrunq; ipsorũ alteriusmodi cõpositionis est. In Hali autẽ à malo interprete (vt putamus) pro chalciti, siue chalcade, quod idem est, versum fuit colcotar, quod est alia vitrioli species: vt suprà, scilicet in trochiscis de croco, latius declarauimus. Similiter interpres filii Mesuæ in huiusmodi vnguentis hoc simplex nõ rectè interpretatus est. Quoniã in hoc vnguento diaphinicon primo, nõ colcothar, sed chalcitis, seu (vt mauis) chalcadis vertere debuisset: vt in secũdo (quod descriptione Arabica inscribitur) fecit. Et sic nos tanquã melius, non colcothar, sed chalcadis rescripsimus. Etiã in illis vnguẽti palmei descriptionibus minus rectè ipse interpres, vitrioli, nõ specificatè vertit. Et aliis in locis consimiles errores passim legũtur. Ex quo lectores semper animaduertãt, ne cum ipsis in eorũ errorem incidãt. Diaphinicon autẽ dicitur huiusmodi vnguẽtum, seu palmeum, aut de palma, à ramis dactylorũ, seu palmarũ cum quibus conficitur. Phenichia enim, dactyli sunt. Et sub eodẽ nomine palma etiã intelligitur: quoniã dactyli & palmæ snnt vnius generis species. Et indiscriminatim possumus altero pro altero vti: respectiuè tamen de arbore, vel de fructu. Veruntamen in defectu ramorũ dactylorum, seu palmarum: (vt in vnguẽto palmeo secundo legitur) radices cannarum substituuntur. Manardus autẽ dicit, se aliquando cũ ramo quercus parari fecisse, & inuenit ipsum vtile. Et hoc (vt putamus) à Guillelmo Placentino accepit, qui in quin-

to suæ practicæ, cap.21.videlicet in suo vnguento de palmar dicit: Vt agitetur ipsum vnguentũ cũ spathula palmæ, vel ligni glandiũ &c. Igitur authoritate istorum & huiusmodi ramis pro palmarũ, & dactylorum ramis in necessitate possumus vti in confectione talium & similium vnguentorum.

De Zirbo.

Zirbus nempe (vt iuniores cõcorditer tenẽt) idẽ est quod reticulũ, seu panniculus inuoluẽs intestina. Et proprie est illud quod vulgò Italicè rata, & ab aliis raticella, seu reticella dicitur. A nonnullis etiã absolutè rete vocatur, quoniã retis similitudinẽ habet. Quodquidem reticulũ in omnibus quadrupedibus nõ reptãtibus reperitur. Sed in vno animali magis pingue, quàm in alio. Et quandoq; pro toto animalis adipe, largo modo intelligitur. Strictè autẽ pro dicto reticulo, aut pro axungia tantùm. Quando autẽ nõ specificatur de quo animali, vt in ista descriptione, semper de suillo, scilicet porcino reticulo, tanquã de pinguiori intelligẽdum est. Generaliter enim omnes libri tam antiqui quàm impressi, quos vidimus in ista descriptione habẽt zirbi absolutè, præter vnã de vltimis impressionibus, & Nicolaũ Præpositũ in quibus speciatim legitur, zirbi cerui: & vnũ exemplar quod habet scriptũ zirbi hirci. Verũtamẽ vtrunq; est falsum: quoniam apertè probatur esse zirbũ porci. Nam Galenus sic clarè scribit: Vetusti adipis, quẽ institores axungiam appellant. Certũ nanq; est quòd axũgia absolutè, semper de porco intelligitur. Itẽ Hali Abbas clarius posuit in his verbis: Sume zirbi porci, aut adipis, sine sale &c. Item in vnguẽtis palmeis: videlicet in primo, sic legitur. Axungię veteris depuratæ à sale &c. Et in secũdo Latinè sic: Pinguedinis porcinæ depuratæ à sale &c. Ergo prædictũ zirbũ nõ est cerui, nec hirci: sed porci. Lege etiã Galenum, & videbis quòd magis cõpetit huiusmodi vnguento adeps porcinus, quàm alterius cuiusque animalis. Vnde Author tãquã excellẽtiorẽ præposuit ipsum adipi vitulino, in præsenti descriptione. Et sic est verum.

Reticella. Zirbum absolutè.

Vnguentum Diaphinicon descriptione Arabica, & est unguentum Arabicum &c. CCCXXVIII.



Hoc præsens vnguentum non negatur ab Authore esse idem cum supradicto: tamen dicit quòd est ipsum, sed secundum descriptionem Arabicam. Tanquam si diceret: Arabes variauerunt ipsius descriptionẽ in hũc modum &c.

Dans

ans intelligi, quòd suprascriptũ est secundum puram Græ-
orum descriptionẽ &c. Sunt autem in ista descriptione per
npressos codices aliquæ librariorum mendæ. Et primò.
ere in omnibus dictis codicibus legitur: foliorum cheiri,
luiæ, triaphyllon, allesa, acori &c. Super quibus verbis va-
æ sunt iuniorum opiniones. Vnde aliqui per triaphyllon,
ntelligunt speciẽ satyrionis, scilicet testiculum vulpis, ex eo
uòd tria folia, nec plus, nec minus habet. Alii intelligũt tri-
olium acetosum, alleluia nuncupatũ, & sic diuersimodè ipsi Alleluia.
ribunt. Vnde apud aliquos legitur: triaphyllon acetosi. &
pud alios: triaphyllon, id est alleluia: & nihil de allesa tan-
unt. Alii autem dicunt triaphyllon per se, & alleluia per se
ebere intelligi. Alii autem volunt vt per triaphyllon intel-
gatur lotus domestica: & pro allesa, siue allisa, intelligatur
lysson, vel alisma Dioscoridis. Et alii aliter somniant. Nos
utem his omnibus visis, atq; cunctis (quæ habuimus) exem-
laribus perlectis, dicimus breuiter, quòd veritas literæ ta-
is est: Recipe foliorum cheiri, saluiæ, triaphyllon, alleluia,
cori &c. Quoniam sic inuenimus in decem & octo ex ipsis
xemplaribus antiquis. Et in quinque aliis, legitur triaphyl-
on acetosi, quod idem significat. Et in duobus legitur sic:
Triaphyllon, id est alleluia: quod similiter est idem. In non-
nullis aliis etiã est simpliciter, alleluia. Et in aliis paucis, tria-
phyllon absolutè. In nullo enim penitus legitur alesa, quod-
quidem, si in impressionibus legitur, est librariorum depra-
uatio posita pro alleluia, de qua mox dicetur. Sed Author
sciens plurimas esse trifolii species, ad maiorẽ cautelam, ne
committeretur error, noluit absolutè scribere illud. Et ideò
cùm scripsit triaphyllõ, mox declarauit, addens alleluia. Vi-
delicet significãs quòd ex tot sit accipiendũ. Secundò vbi legi
tur: Ex foliis earundẽ herbarũ, ana ℥.iij. quia sic est in omni-
bus exẽplaribus & ita similiter habet Luminare Maius, Ni-
colaus Præpos. & vulgaris æditio. Tertiò, vbi legitur: Litar-
gyri mundi & triti cõtritione vltima, ℔.iij. Et in alio, ℔.iij.s.
Cassetur hoc, videlicet: Et in alio, ℔.iij.s. quoniã est additio
librariorũ superflua, qui forsan ex variis codicibus transsu-
mentes, & ita inuenientes vtrunq; posuerunt. Et enim nõ le-
gitur in dictis exemplaribus, neque in Nicolao Præposito.
Vnde legatur absolutè lithargiri &c. ℔.iij. Et sic est verum.

De omni Trifolio.

TRiaphyllon, siue triphyllon Græcè: Latinè trifoliũ si-
gnificat. Plura etenim sunt genera, species, & differẽtiæ

trifoliorum. Vnde in generibus triphylli, scilicet trifolii veniunt; Trifoliũ asphaltitiũ, siue acutũ, aut odoratũ: Medio... quod etiã trifolium odoratũ dicitur. Melilotũ, Lotum vrbanum, seu (vt magis placet) lotus vrbana, & lotum syluestre quod trifoliũ minus cognominatur. Cytissus, quod est trifolium maius. Testiculus vulpis, Fragaria, Sampsuchũ, Staphisagria, Andocacha, Alleluia, de qua nobis est sermo. ... alia plura, quæ licet à nobis visu cognoscãtur: tamẽ ea scripta apud Authores hucusq; non inuenimus. Vt est trifolium satiuũ, quod cõmuniter nõ ignoratur: quoniã pluribus seritur locis pro iumentorũ pabulo. Et aliud trifolium maxime odoratũ, quod vulgò Romæ tribulum (quasi trifolium) appellatur, quódq; largè mulieribus & aliis venditur: quoniam distillãt ipsum pro suffumigiis & aliis variis odoramentorum lasciuiis faciendis. Aliter adhuc in vsu medico nõ recipitur. Item sunt quædã alia trifolii genera, quæ passim nascuntur, & quoddã ex ipsis habet in foliis maculas albas, ad lunæ non plenæ similitudinẽ, quod trifolium lunatum appellamus: & aliud habet maculas nigras, in pupillæ oculi figurã, quod trifolium oculatum, seu maculatum nominare nõ displicet. Et alia plura, quæ superfluum est scribere, cùm apud Authores nesciamus ea capitulare &c. Alleluia aũt, quæ rectius (vt putamus) Luila dici debet, à nõnullis trifoliũ acetosum, siue panis cuculi nũcupatur. Et ab aliis vulgò acetosella, & salsarolla dicitur. Ex eo quòd in salsis, scilicet in cõdimentis libẽter cõmisceri solet. Folia enim fert ad corculi effigiẽ, in quolibet pediculo tria. Potius reptat, quàm eleuatur: semen habet in siliquis minimis rectis, triquetris, quæ prope maturationem, cùm tanguntur (quasi celantes semina ne accipiantur) continuò crepitant. & semina hincinde diffunduntur. Quæquidem semina, tanquam si viua essent, vt pulices saltando, se capi non permittunt. Ac sic in terram descendunt. Nascitur frequentius circa sepes & inter saxa. A pluribus quoque in hortis colitur, vnde non ignoratur.

Tribulum odoratum.

Trifoliũ lunatum.

Salsarolla.

Emplastrum Arabicum &c. CCCXXIX.



RAESENTIS emplastri Arabici descriptio, ab immediatè præcedenti vnguẽto Arabico dependet: vnde absq; illo stare non potest. Quia cùm legitur hic: Recipe ex foliis herbarum earundem, & dissoluantur in vino, aut succo herbarum, sicut hîc proximè diximus: declarat apertè de spe-

rorii

iori vnguento Arabico esse intelligendum. Sed nota quòd
ùm dicit, dissoluantur &c. non intelliguntur omnia supra-
icta, sed myrrha, aloë, & sarcocolla tantùm. Est autem in
ræsenti descriptione per impressos libros vnum mendum.
Videlicet vbi legitur, vitrioli, aur. iij. legendum est, vitrioli
ur. iiij. vt cuncta exemplaria antiqua, necnon & Nicolaus
Præpositus, & vulgares impressiones habent. Non obstan-
e quod in ipsis vulgaribus impressionibus mendosè im-
ressum sit: Myrrhæ, aloës, ana ℥. xij. ʒ. xij.

Vnguentũ mirabile relatũ ad Nicodemũ *&c.* CCCXXX.
Vnguentum Nicodemi *aliud &c.* CCCXXXI.


ISTORVM Nicodemi vnguẽtorũ descriptiones melius atq; rectius scribendæ sunt sine determinato medicinarũ pondere, vt in exẽplaribus vetustis legũtur. Prima, videlicet sic: Recipe myrrhæ, aloës, sarcocollæ, ana partes æquales &c. Secũda autẽ sic rectius legitur: Recipe myrrhæ, aloës, quantumlibet &c. Illæ nouẽ drachmæ, quæ in impressionibus sequũtur, ab imperitis librariis positæ sunt. Qui forsan legentes, ana, absolutè, absq; quantumlibet, vel absq; partes æquales, ac sine pondere, illud quod sequebatur immediatè, scilicet vini (vt putamus) intellexerunt ix. videlicet v. pro quinque & ini, pro quatuor, tãquã si essent quatuor sic, iiij. Et interponẽtes ʒ. fecerũt, vt legeretur, ana ʒ. ix. vt in vno mẽdoso exẽplari inuenimus. In quo ad maiorẽ mendi declarationẽ, sequebatur simpliciter sic: albi quãtũ sufficit. Nec erat ante vel post illud adiectiuum (scilicet albi) vini, aut alterius rei signum, pro substãtiuo ipsius adiectiui. Vnde posteà alii vtrũq; posuerũt, scilicet ʒ. ix. & vini &c. Sed multùm differt, & nõ est parui momenti inter partes æquales, & ʒ. ix. pro eo quod sequitur. Hoc est: Et sunt qui addunt vitrioli partis vnius quartã. Nã si legitur, ana ʒ. ix. necessariò quælibet drachma erit pars: & sic non adderetur vitrioli, nisi quarta pars vnius drachmæ, quod est tanquã nihil. Si autẽ stat, ana scilicet quantũlibet, vel partes æquales: & (exẽpli gratia) puta intelligis de quolibet simplici, pro parte vna, etiam ʒ. ix. vitrioli quidẽ nõ quarta pars vnius drachmæ, sed quarta pars vnius integri simplicis recipitur. Et sic tũc nouẽ drachmarũ quarta, quæ sunt duæ ʒ. & quarta alterius erit quãtitas vitrioli recipienda in ipsum vnguentũ. Et ita est verũ, & secundum veram authoris literam atq; intentionẽ. Etiam vulgares excu-

ſiones habent clarè & rectè ana quanto tu vuoi, ſine ℥.ij.
Nota etiam, ꝙ vbi dicitur in iſtis vnguentis: vini albi boni quantum ſufficit. intellige ad diſſoluendum ea, ſcilicet myrrham & ſimilia, quæ neceſſariò ſunt diſſoluenda.

Vnguentum Cæſareos magnum &c. CCCXXXII.

Vnguentum Cæſareos paruum &c. CCCXXXIII.



TENIM hæc duo vnguenta in cunctis ferè exemplaribus, & in vulgari æditione, nõ cerateos (vt per impreſsiones Latinas legitur) ſed Cæſareos intitulantur. Tanquam à Cæſare: quod putamus rectius. Non enim recipiũt cerama, vt ex ipſis denominari credantur. In magno iſtorũ vnguentorum per nonnullas impreſsiones mendoſè legitur floris æris ℥.ij. Lege rectius ℥.iij. vt eſt in cæteris libris. Item ſciendum, quòd omnes impreſsiones, ac etiã quædam pauca minus correcta exemplaria in hoc vnguento magno habent duas literarũ deprauationes: videlicet vbi legitur: Ammoniacum, & bdellium diſſoluantur in aceto &c. Et infra: Et proiice ſuper ipſum ammoniacum, & bdellium diſſoluta in aceto &c. tanquam ſi conſimilia gummi, vt galbanũ, opopanacium &c. non eſſent diſſoluenda: quod eſt falſum, & omninò contra Authoris intentionem. Imò non ſolùm ammoniacum, bdellium, galbanum, & ſimilia, quæ non poſſunt conteri, ſunt diſſoluenda, ſed & myrrha, & aloë, & alia plura, quæ aliquo modo conteruntur, & pulueriʒantur, quandoque præcipit Author vt diſſoluantur. Et huiuſmodi paſſim legitur. Vt exempli gratia: In Iſopi ceroto deſcriptione Philagrii, & in vnguento Arabico, & in Emplaſtro Arabico, & in vnguento mirabili Nicodemi &c. Et in vnguẽto arthanitæ magno dicit: Quæ ſunt terenda tere. Ex quo neceſſariò ſequitur corollariũ, ſcilicet. Et quæ ſunt infundenda ſeu diſſoluenda, infunde, & diſſolue, vt ibi inferius clarius patet, cùm dicit: Et proiice ſuper colaturam Serapini aur. v. myrrhæ aur. ij. ita quòd reſoluãtur prius in aceto vini &c. Ergò præter ammoniacum & bdellium, diſſoluenda ſunt & galbanum, & opopanacium, & myrrha, & ſimilia. Vera etenim litera, vt in multis vetuſtiſsimis exemplaribus legitur, ſic ſe habet: Ammoniacum, bdellium, & ſimilia diſſoluãtur in aceto &c. Et infrà: Et proiice ſuper ipſum, ammoniacum, & cætera diſſoluta in aceto. Et in vno ſic inuenimus: Et proiice ſuper ipſum ammoniacum, & omne quod diſſolutũ eſt in

ace

eto. Vnde in hoc vnguento dissoluenda sunt, ammonia-
m, bdelliũ, sarcocolla, myrrha, galbanũ, aloë, & opopana-
ũ. Similiterq; in consimilibus est faciendũ. Aduertẽdũ etiã *Vnguenta*
in vtraq; istarũ descriptionũ, per vulgares impressiones, *Apostolorũ.*
nt plures mendæ. Itẽ sciendum ꝙ hæc vnguenta à nõnul- *Vnguenta*
, vnguenta apostolorum, & vnguẽta gratia Dei vocantur. *gratia Dei.*

nguentum Arthanitæ magnum &c. CCCXXXIIII.



RAESENS magnum, & sequens paruũ vnguenta de arthanita, scilicet de pane porcino, scribũtur etiam ab ipso authore in capitulo de arthanita. Sed ipsę descriptiones differũt in quibusdam paucis inter se, vt mox patebit. gitur præsens vnguentum magnum descriptũ in antidotario, vniuersaliter per omnes codices tã impressos quàm manu scriptos, habet myrrhæ aur. ij. Descriptio autem capituli etiam vniuersaliter per omnes & singulos eosdem libros, habet myrrhæ aur. iij. At si vel hic imminutꝰ, vel illhic sit auctus vnus aureus, minimè coniectare valuimus. Item in vltimo, ana, per omnes præfatos libros, in ista antidotarii descriptione, non legitur cinnamomũ, quod quidẽ in cunctis isdẽ libris in descriptione capituli habetur. Sed animaduertendum ꝙ per impressiones, ipsa capituli descriptio in vno st vitiata: videlicet vbi legitur euphorbii ℥. j. rectius legendũ st, ℥. s. Vt est in exemplaribus antiquis, in ipso capitulo, & n cunctis libris in descriptione antidotarii. Non obstante quòd illæ paruæ impressiones etiã mendosè habeant in ista antidotarii descriptione, euphorbii ʒ. s. in quibus, impressorum incuria, posita est ʒ. pro ℥. Non parua differentia est inter ℥. j. & ʒ. s. quamuis vtrunque non rectè. Lege igitur ℥. s. Aduerte etiam quòd quædã de vltimis impressionibus, similiter mendosè habent pulpæ coloquintidæ ℥. iiij. Verius lege ℥. iij. vt est in cęteris libris Vulgares quoq; impressiones in vtraq; vnguenti arthanithæ descriptione, multa menda habent. Item, Luminare Maius, Lumẽ Apothecariorũ, ac Thesaurus aromatariorum, nõ rectè habent. Fellis vaccini aur. vj. Lege, aur. v. vt est in cęteris libris tam impressis quàm manu scriptis. Hæc igitur in hoc magno vnguento annotanda reperimus.

De Arthanita.

SCribẽs itaq; Author noster in suo de simplicibus, cap. de arthanita, declarat esse cyclamẽ. Et dicit, ꝙ ex eo reperiť mag

magnũ,& paruũ: ex quo conuenit cum Dioſcoride & cæte-ris qui cyclaminis duo genera ponunt. Plinius autẽ tertium genus addidit, quod & ſe vidiſſe fatetur. Apud nos quidẽ radix maioris cyclaminis tantùm habetur in frequenti vſu. Minoris autem radix, teſte Dioſcoride atque Galeno, nullius iuuamenti eſt. Non obſtante ꝙ in quibuſdam de nouis impreſſionibus, ad capitulum Authoris noſtri ſit additum à librariis: vtrunq; bonum eſt. & cõpetit vſui medicinæ. Quod ſane non legitur in aliis impreſsionibus, neque in aliquo exemplari inuenimus. Et licet minoris ſemen (vt præfati Dioſcorides & Galenus tradũt) valeat ad lienem &c. per quod verificari poſsit prædicta librariorũ additio videlicet ꝙ vtrũque bonum ſit, & competat vſui medicinæ, tamen ibi non intelligitur ſecundum diuerſas partes: quia Author noſter de radice tantùm pertractat, & intelligit. Et ideò illa additio est mala. Cyclamen verò, ferè apud omnes vulgaris notitiæ est, & vſitatiori vocabulo, Panis porcinus dicitur, quoniã plurima ſunt ei⁹ ſynonyma: vt Arthanita, ſiue Hartanitha: Cyclamen, & cyclaminum neutri generis, & cyclaminus fœminini generis: Bochormarien, vel Buchormarien, ſiue Bothormarien, vel Buthormarien, vel Bothomarien, vel Buthomarien & ſimilia plura. Item panis alcurit, panis fauni, panis porcinus, Caſſamum, vel caſſanum, ſiue quaſſamus, rapum terræ, malum terræ, tuber terræ, vmbilicus terræ, & alia plura nomina & cognomina, quæ apud Dioſcoridem, Pandectariũ & cæteros Authores leguntur. Qui Pandectarius, ſub nomine arthanitæ, etiam & peucedanũ intelligit: vt in ſuo 355 cap. quod eſt de peucedano, legitur. Sed nota ꝙ quandocũque legitur abſolutè arthanita, ſiue cyclamen &c. ſemper de radice maioris intelligitur. Præterea ne quiſpiam in aliquibus ſupradictorum ſynonymorum (Rhaſim Serapionem, Auicennam, Pandectarium, & nonnullos alios ex recentioribus legens) confundatur, aduertatq; hæc nomina barbara, ſcilicet bochormariem, & ſimilia, ſiue à malis interpretib⁹, ſiue à minùs peritis librariis factum ſit, ſunt ita confuſa & intricata, ꝙ ſummopere cõfundunt legentis mẽtem. Ita & taliter ꝙ in ipſis lectionibus tot ſunt pedicæ, quot ſunt verba. Quaſi impoſsibile nobis videtur ab ipſis nõ illaqueari, & irretiri. Conabimur tamen pro poſſe, ſi nõ in totum, ſaltem ex parte, aliqua enodare. Nam ſæpe mali interpretes aut addendo, aut minuendo, aut permutando, aut (vt paucis cõcludamus) peruerſè interpretando, multa confundunt. Et præcipuè in

Panis porcinus.

Arthanithæ abſolutè. Cyclamen abſolutè.

æqui

quiuocis peccant. Igitur si legis apud Serapionem. cap. de ciamine: Buchormarien, id est cyclamē. Et in secūdo can. uicennæ, capitulo de arthanitha, illud idem scilicet. Et est ichormarien. Et cap. Facailesus ipse Auicēna dicit. Facaile s quid est? dicitur quod est species buchormarien, & est gen⁹ thanitæ. Et apud Pandectarium: Buchormarien, id est Buomarien, Et in additionibus nouis Buchormarien, id est ialum terræ: nónne clarè & apertè intelligis buchormariē se cyclaminum? Itē si legis apud eundem Pandectarium: othormariæ id est panis porcinus. Itē bothomarien, quid t: lege buthomarien. Quasi dicat, quòd idem est, siue per , siue per u, legatur. Et capitulo 114. Buthomarien, vel alcha incha, vel arthanita Arabicè: Latinè verò panis porcinus. t in litera A, Arthanita, id est buthormarien: nónne indu- iè percipis buthormarien, siue bothormarien siue buthomariē &c. illud idē, scilicet panē porcinū, scilicet cyclaminū gnificare? Præterea si legis in tertio can. Auicennæ, fen. 16. ractatu quarto cap. 4. in vno clystere, simul & immediatè: uchormarien, & arthanita. Et capitulo de cholica, in nono Rhasis ad Almansorē, etiam in vno clystere immediatè: buhormarien, arthanithæ: amborum ana &c. Et in synonymis libri Serapionis. Arthanita, id est cyclamē: tamē nō est buchormarien. Et apud Simonē Ianuensem in litera Arthanita: Buchormarien, quod est dictū fumigiū: nónne planè cognoscis buchormarien, siue bochormariē nō esse arthanitā? Similiter legēs in eodē Rhasis libro, cap. de apoplexia, in vno alio clystere: mediatè tamē, sic: Bothormariē, cētaureę minoris arthanithæ &c. Sine dubio vides bothormariē esse aliud ab arthanitha. Quid ergo dicendū ad hæc? Quoniā siue per c, siue per t, scribantur, sunt, & non sunt, secundū dicta. Amplius lege apud Auicennam in secundo canone, cap. de Arbore Mariæ dicentē: Arbor Marię quid est? est Buchor marien. Quod cap. est de rosmarino, vt patet conferendo cū capitulis aliorum Authorum. Et quamuis in ipso capitulo Auicennæ legatur: Et iam dictum est de ea, non reperitur tamen aliter, sub quouis vocabulo, capitulū de rosmarino, in toto illo secundo canone. Vnde nescitur vbi dixerit de ea. Cō similiter passim apud ipsum Auicennam legitur: Iam diximus. Iā dictū est: Dicetur: & huiusmodi simile, quæ nusquā posteà reperiuntur. Bellunensis autem, pro arbore Mariæ, rescripsit, Segiar mariē. Hinc lege apud Serapionē, cap. 327. Xaieralmarien, id est arbor Mariæ: vel rosmarinus. Et secund

Arbor Mariæ.

cundum Pandectarium, cap. 386. Laieralmarien, est arb[or] Mariæ: Græcè libanotida: Latinè rosmarinus. Ex quibus [pa]tet ꝙ buchormarien (quod est arbor Mariæ) est rosmarin[us], quoniam arbor Mariæ apud Serapionem, est rosmarinu[s]. Quod cõfirmat Pandectarius ponens falsitatẽ in Auicenn[a] in litera A, dicens: Arbor Mariæ secundũ Auicennã, est b[u]thomarien: sed falsò: quoniã buthomariæ, est herba, non a[r]bor: sicut patet in litera buthomarien. Sed arbor Mariæ [e]st rosmarinus, pro qua lege laieralmarien. Hæc Pandectariu[s]. Et in synonymis libri Serapionis, Buchormarien, id est i[n]censum. Vltrà, Lege in Bellunẽsis interpretationib⁹: Segia[r]marien, seu arbor Mariæ, vel planta Mariæ, sicut scribit El[]bitar, est herba quæ dicitur alachuen, quæ est matricaria: [&] apud Italicos vulgares nominat᷑ herba sanctæ Mariȩ. Et Se[]giarmarien, dicitur etiã de arbore, cuius folia similantur fo[]liis arboris cytoniorum, & ex ea colliguntur grana algul i[n] Aegypto. Et in Græcia colligitur storax siccã, gũmosa, aro[]matica, & odorifera, quæ ab Auicenna secundo can. dicitu[r] Astarach, & apud vulgares Arabes bachurmarien. Host est Suffumigium Mariæ. Hæc Bellunensis. Franciscus de Pede[]montiũ autem, cap. de dolore intestinorum, in vno collyrio scripsit sic: Burchormarien, & est radix pyrethri, vel mali te[r]ræ. De qua re, à Luminari Maiori arguitur. Et certè à pro[]pinquitate vocabuli deceptus errauit. Quia vt legitur in prȩ[]fatis synonymis Serapionis, Bochormasen est radix pyre[]thri, & nõ burchor, siue buchormarien. Ex quibus ergo prȩ[]dictis Bellunẽsis verbis nõ te latet cognoscere buchormariẽ & similia non esse arthanitã, neq; rosmarinũ. igitur hoc ma[]gnũ Chaos quis euadet? Nã supradicta collegimus, quia nõ placuit nobis distinctio, quam facit Luminare Maius, scili[]cet ꝙ per c, buchormarien scriptũ, sit rosmarinus: & per t, buthormarien, sit cyclamen. Et vel ipse bonus vir falsò indu[]cit authoritatem capituli Serapionis de cyclamine, vel co[]dex Serapionis apud ipsum erat in illo loco mendosus. Nõ enim in dicto cap. Serapionis de cyclamine legitur buthor[]mariẽ, vt Luminare testatur, sed buchormariẽ. Quod etiam probatur sic esse per Simonẽ Ianuensem, qui in fine literæ buchormariẽ, ait: Apud Serapionẽ verò buchormariẽ est cy[]clamen. Cæterùm, vt præfati Simon Ianuensis & Pãdectari⁹ èxponũt, buchor, siue bochor, vaporem etiã & fumigiũ signi[]ficat. Aiũt enim Buchor Arabicè vapor, fumigiũ. Buchorma[]rien, est dictum vapor vel fumigiũ Mariæ. Itẽ Pandectarius:

Herba sanctæ mariæ.

uchur sudel, id est fumigatio nigra. Etiã per bothor, interpretatur pustula, seu tumor in carne &c. Vnde pro conclusione, omnibus bene pensitatis, meliùs est coniectandũ. Hoc est, quòd bochormarien, buchormarien buthormarien &c. idem significant, & sunt nomina communia, seu æquiuoca ad cyclamen, rosmarinum, matricariã, storacem, vaporem, seu suffumigiũ, & ad alia plura. Et sic in præfatis locis Rhasis & Auicennæ, in quibus legitur buchormarien, vel simile, pro arthanita, nõ est falsitas neq; error: sed pro ipso barbaro vocabulo, intelligi debet vel rosmarinũ, siue rosmarinus, vel matricaria, vel storax, scilicet illud ex eis qđ ad ipsum pharmacũ, seu clysterium conuenientius iudicatur. Quapropter animaduertãt aromatarii, & nouitii medici, in huiusmodi vocabulis, cùm inuenerint, vt nõ differẽter semper ponãt arthanithã, neq; rosmarinum &c. Sed priùs diligenter examinent cõpositionem, & illud posteà substituãt quod magis cõuenierit. Demũ non ignorandũ, ꝙ in secundo can. Auicennæ sunt duo capitula de arthanitha, vnum videlicet, quòd propriè inscribitur de arthanita: alterũ verò Facailesus titulat. Capitulum autẽ de arbore Mariæ (vt diximus) est de rosmarino. Sed non intelligitur de isto vulgari, quẽ rosmarinum coronariũ Dioscorides nominat. Nã sunt apud Dioscoridẽ & similiter apud Serapionẽ quinque rosmarini genera. De tribus prioribus est istud capitulum Auicennæ. Quæ tria, cũ quarto etiam quod Theophrasto inscribitur, à raris cognoscuntur. Quintum verò genus, quod coronarium cognominatur, est istud vulgare. Item sciendũ quòd ipse Auicenna capitulo de Arthanita commiscuit capitulum Dioscoridis de Struthio, scilicet de radicula, quæ & lanaria herba, & herba fullonum dicitur. Et hoc (vt putamus) à falso codice Dioscoridis, quem habebat. Quoniam in Dioscoride primũ est capitulum de radicula, quod immediatè sequitur capitulum de cyclamino. Arabici autem interpretes, seu scriptores, de duobus fecerunt vnicum capitulum, quod inscripserunt. De cyclamino, scilicet Arabice, de arthanitha. Vnde fuit ꝙ ipse Auicenna intellexit herbam lanariam esse arthanitæ speciẽ. De qua herba lanaria, in oleo de Euphorbio loquemur. Quære ibi.

De Cucumere asinino.

CVcumer asinin⁹, & cucumis syluestris, idẽ est. A Dioscoride etiam elaterium dicitur: quanquam & elaterium quoq; peculiariter nominet medicamentum factũ è succo fruct

fructuum ipſius cucumeris ſyluestris, de quo & diſtinctu
capitulũ poſuit. Planta ipſa, cucumer aſininus dicta, noti
ſima eſt, & tam ipſa, quàm fructus eius ita nominatur. M
cris atq; incultis ſponte naſcitur locis &c. Secundum Dioſ
& alios plures, ſeorſum tam de fructu quàm de radice, quà
etiam ex foliis colligitur ſuccus, pro variis medicaminibu
aſſeruãdus. Author enim noſter in proprio cap. ex foliis n
ſcribit aſſumendum eſſe ſuccum: de fructu & radice tantù
pertractat. Vnde apud ipſum quocunq; non ſpecificatè po
nitur, ſemper de fructu intelligitur: qui ſi non haberi conti
gerit, ex radice cõpenſari oportet. Etiam ſecundum Dioſc
à bimatu ipſius expreſsionis vſq; ad decennium vires habet
Plinius autem libro 20. ex Theophraſto dicit, vſq; ad ducen
tos annos aſſeruari, & quòd non ſit medicamentũ quod e
diutius duret. A trimatu incipit, & vſq; ad quinquageſimun
annum lucernas extinguit, ſi eis approximetur: quódque e
eo vetuſtius eſt, illud eſt melius &c. Vnde ante biennium hu
iuſmodi ſuccus nõ eſt adminiſtrandus. Imò tutius erit, ſi ſe
cundum Plinium, tranſacto triennio adminiſtretur. Sed ho
intelligitur de illo qui per os ſumitur. In vnguẽtis autem, v
hic & in cõſimilibus, de recẽti Author intelligit. Quod pro-
batur cùm dicit: Et ſubmerge in ſuccis &c. in ſucco enim cõ-
denſato nõ poſſunt res illæ ſubmergi. Nec põt intelligi de ſo
lo arthanitæ ſucco, cùm dicit in ſuccis: & nullus alius, prçter
iſtos duos, in hoc vnguentũ ſuccus ingreditur: ergo recẽs eſt
intelligendus. Qualis autem ſit huiuſmodi ſuccũ extrahendi
modus, & ab Authore noſtro, & à Dioſcoride in propriis
capitulis, necnon & ab Bulchaſi, & aliis pluribus, ſatis clarè
deſcribitur. Nec omittatur quin ſcribatur in cuiuſlibet va-
ſe annus ſuæ collectionis, vt ipſi non obliuiſcantur, & etiã
poſteri ſciant tempus quo fuit extractus & aſſeruatus ipſe
ſuccus, & agnoſcant ſi eſt adminiſtrandus, vel non.

Cucumeris aſinini ſuccus abſolutè.

De Felle.

FEl etenim eſt pars animalis nota. Et ex omnibus ani-
mantibus (ex quibus haberi poteſt) accipiẽdum eſt, atq;
aſſeruandum à bono aromatario: quoniã nõ ſemper quod-
libet animal ad votum reperitur. Author enim noſter ſpe-
ciatim poſuit hic de vaccino, ſed cuius cognomine intelli-
gitur & taurinum, quod eſt melius tamen poteſt poni alte-
terũ pro altero. Modus autem conſeruandi fel, duplex po-
nitur à Dioſcor. ſecundo libro, videlicet aliter pro medica-
mentis oculorum, & aliter pro aliis medicamentis. Lege ibi

Fellis conſeruãdi modus.

Vnguen

Vnguentum Arthanitæ paruum &c. CCCXXXV.



SVPRA nempe diximus quòd hoc vnguentũ ſcribitur etiam ab Authore in cap. de Arthanita: ſed differunt in quibuſdã paucis ipſorum deſcriptiones. Animaduertendum autẽ ꝙ per impreſsiones, in præſenti deſcriptione, ſunt ...res mendæ. Vnde per cunctas impreſsiones vbi legitur: ...opi humidæ ʒ.v. lege verius ℥.xv. Item vbi legitur: Ammo...aci, bdellij, ana ʒ.j.s. Lege rectius: ana ℥.j.s. Quia ſic eſt in ...nctis exemplaribus antiquis, & ſimiliter in deſcriptione ...pituli. Item plurimæ excuſiones ſunt, in quibus mendosè ...gitur: ſpicæ ʒ.iiij. lege ʒ.iij. Item in nonnullis aliis etiã mi...is rectè legitur: ſucci extremitatũ tamaricis ʒ.ij. lege ℥.ij. vt ...cęteris libris tam excuſis quã manu ſcriptis probatur eſſe ...cundum veritatem. Vulgares autem impreſsiones in hu...ſmodi vnguentis etiam ſunt multùm deprauatæ.

De Filice.

DVplex eſt filix, ſcilicet maſcula & fœmina. Serapio autem in albam & nigram diuidit. Et maſculam dicit eſſe ...gram, fœminã verò albam. Filix igitur fœmina, ſcilicet al...a, notior eſt maſcula: quoniã vbiq; paſsim reperitur, & ita ...mpos replet, quòd vix poteſt quis tranſire per ipſos. Ma...ula autem filix, quæ & nigra dicitur, non ita in campeſtri...is inuenitur, neque tam copiosè prouenit. Naſcitur enim ... petroſis atque vmbroſis locis. Vulgò quidem à nonnullis ...s mundi, ſiue os munda vocatur. Neutra florem aut ſemen ...rt. Irridendi ſunt enim nonnulli ſuperſtitioſi, qui in nocte ...ui Ioannis Baptiſtæ pergunt ad colligẽdum Filicis ſemen. ...ui licet fruſtrà pergant, tamen cum hoc grauiter peccant, ... ipſi, & qui ipſis credunt, participantes cum ſuis ſuperſti...onibus. Sed hæc tranſeant: quoniam non eſt hîc locus de ...nſcientiæ caſibus pertractare. Filicum igitur radices tan...m in vſu medico recipiuntur, ſecundum Authores. Non ...bſtante quòd aſparagi, ſiue cauliculi nouiter è terra pro...euntes elixi mandantur ad aluum emolliendam, vt Dioſco...des ſcribit. Quando autem ſimpliciter filix legitur, vt in ...ræſenti vnguento, ſemper de maſcula, ſcilicet nigra eſt in...lligendum, quam Dioſcorides & cæteri authores, alteri, ...ilicet fœminæ præponunt. Et probatur quòd hic magis ...nuenit maſcula quàm fœmina: quoniam principalis in...ntio huius vnguenti eſt curare ſpleneticos, vt in exordio

Os mundi.

ipsius descriptionis apparet. Dioscorides de mascula loqu (scilicet de illa quæ os munda dicitur) asserit lienosis maxime prodesse. In capitulo verò de filici fœmina, nihil de li ne meminit. Ergo mascula competit huic vnguento, & n fœmina. Attamen secundum veritatẽ possumus altera pro tera vti. Quia Galenus dicit vtranq; eandem habere vim. Serapio authoritate ipsius Galeni illud idem testatur, in fi capituli de filice, quod incipit sarax. Sic enim Arabicè nu cupatur De alba loquens. Virtus eius (inquit) est sicut virt sarax supradictæ, nec plus, nec minus. Sed nota quòd licet f licula, quod est polypodium, intelligatur sub filicis nom ne: tamen cùm legitur filix absolutè, non intelligitur pol podium, vt quidam falsò declarauerunt, sed ipsa filix, Pter Græcè dicta, quæ & mascula est. Vel alia, quæ à Græcis Pt lypteris dicitur, quæ filix fœmina est, debet intelligi.

Filix absolutè.

De CauenZich. seu CauenZigh &c.

Est in præsenti descriptione vnum simplex. Videlicet primo ana ita barbarizatum ꝙ nos oportet potius d uinare, quàm interpretari quid sit. Tam ex impreßis, quàm ex manu scriptis, quasi singuli singula, videlicet quasi quil bet liber habet diuersam ab aliis suam barbaram dictionen Vnde sunt, qui cauenizich, & sunt qui cauenzigh, & qui ka menelis, & qui thetineatis, & qui cameatis, quanuis semiba barè, & qui aliter & aliter habent. Vsq; ad trigintaseptẽ va riationes, per varios legimus codices. Ex quib⁹ barbarsmis nulla dictio est quæ poßit auribus nostris aliquid intelli gibile, Græcè, vel Latinè significare, nisi cameattis: quæ di ctio in duobus tantùm exemplaribus vetustißimis, & in N colao Præposito, per nos reperta est. Ex quo coniectamu verã esse aliquorũ iuniorũ interpretationẽ, ꝗ videlicet inte pretati sunt esse chamæacten. Et certè pluribus doctis viri non displicet talis interpretatio. Ex eo maximè quòd in di ctis exemplaribus legitur. Putamus enim ipsas barbaras di ctiones, cũctas esse librariorũ deprauationes ex chamæact processas. Vnde si ita est, vera litera chamæactes, siue (vt ma uis) chamæactis stare debet. Et significat paruam sambucũ quã Latini ebulũ nominant, & vulgò Romæ nebio dicitur Nam acte sambucus est. Vtraq; enim notißima est. Sed animaduertendum ꝙ Author addens ad hoc vnguentũ radicis ebuli succum, minorauit pondus aliorum duorũ simpliciũ, quæ in eius ana comprehenduntur. Vnde in descriptione capituli de Arthanita, dictorũ duorũ simpliciũ, ana ℔. j. recipi-

Ebulus.
Acte.

tur:

…hic autem ex tribus, ana ℥.ix. posuit. Et addidit insuper ra…es capparorum, & spicam, quæ non sunt in dicta capitu… arthanita descriptione.

Vnguentum de Lino &c. CCCXXXVI.



HOc præsens vnguentum intitulatur de lino, ob id quia recipit rasurã panni linei antiqui.

De Lino.

LInum equidem herba est. Et sicut est notissima, ita & vtilissima. Vnde nõ solùm pan…, siue telas lineas habemus, sed ex ipsa ac ex suo semine …ltas suscipimus medicinas. Quod quidẽ semen, cum fœ…græci semine, eandem vim obtinuit, vt Dioscorides me…riæ tradidit. Ex quo altero pro altero possumus vti.

Vnguentum Alariel &c. CCCXXXVII.



IN præsenti descriptione, præter vnum barbarizatum vocabulũ (de quo mox dicetur) est ferè per omnes impressiones vnum notabile mendum. Videlicet vbi legitur: Axungiæ porcinæ ʒ.x. vel v. rectius legendũ est ʒ.xlv. scilicet …adragintaquinque: vt in cunctis exemplaribus, & in vna …ouis impressionibus legitur, & Luminare Maius habet. …ror enim huiusmodi (vt cõiectauimus) sicut & alij plures, …mperitis librarijs traxit originem, qui separauerunt ab …icem x, l, & v. vnde illud l, posteri intellexerunt pro disiun…ua, scilicet vel. Quoniam plurimi ex pristinis scriptori…s vtebãtur l, absolutè, aut sic l̄. pro disiunctiua, scilicet in…igentes pro vel, vt passim in libris manu scriptis legitur. …ex hoc postea impressores intelligentes dictum l, pro vel, …presserunt distinctè per literas, tanquàm clarius ʒ.x. vel v. …d re vera quadragintaquinque drachmæ sunt. Etiam me…i libra, non esset multùm. Decem autem drachmæ nõ suf…unt, & à fortiori minus possunt quinque sufficere. Præ…eà sciendum, quòd hoc vnguẽtum potius est cauterismus, …àm vnguentum, tamen sub nomine vnguenti habetur.

De Alariel, siue Altaranhel &c.

…St (vt diximus) in præsenti descriptione vnum simplex, …ex quo ipsum vnguẽtum accepit denominationem, sed …barbarè ac variè positum, quòd vix audemus de ipso lo…i. Et quemadmodum suprà diximus de cauenizich: ita & …isto dicẽdum, scilicet quòd oportet nos diuinare quid sit.

Etenim vigintinouem variationes descriptionum pro h[...] iusmodi simplici, reperimus per varios codices tam impr[...] sos, quàm calamo exaratos. Vnde sunt qui alariel, & s[...] qui alkariel, & qui tharariel, & qui alcharel, & qui taranh[...] & qui altaranhel, & qui aliter & aliter habēt. Luminare M[...] ius, & nonnulli ex iunioribus, declarant significare canth[...] rides. At ob id, quia in exordio huius vnguenti legitur qu[...] est efficiens operationem cauterizationis, & facit vesicati[...] nes &c, nobis non displicet ipsorum declaratio. Tamen q[...] & aliæ res sunt quę faciunt consimiles operationes, nō p[...] sumus certitudinaliter affirmare, an sit hoc, an aliud. M[...] nardus etiam dubitauit quidnam esset. Vnde scripsit: Pro [...] ranhel, intellige vel cantharides, vel campas, vel pityocam[...] pas, vel buprestes. Sit autem quid sibi velit, vnum est, scilic[...] quòd cantharides conueniunt, & non agitur expresse cōt[...] authoris intentionem. Ex quo quidem potest hoc vnguen[...] dici, vnguentū de cantharidibus. Sed aduerte quòd ipsæ ca[...] tharides, sint recenter collectæ atque correctæ, & terant[...] cum axungia, & dimittantur marcescere &c. vt in litera h[...] betur. Tamen vbi non possunt haberi recentes, fiat vnguen[...] tum cum non recentibus: sed dimittēdæ sunt per plures di[...] cum axungia, antequam bulliant. Cantharides ipsæ autem notæ sunt apud aromatarios, & non solùm in segetibus, s[...] etiam & in oliuetis & alibi inueniuntur. Aceto meliùs quàm oleo præparantur. Et propriè vt Dioscorides docet, scilic[...] quòd ponantur viuæ in vno vase, puta in olla, & cooperia[...] tur atque ligetur os eius cum linteolo mundo & raro, & p[...] natur vas inuersum vt os eius sit super os alterius vasis i[...] quo sit acetū acerrimū. Bulliátq; acetum, vt sic vapore ipsi[...] necentur cantharides. Post verò ipsarum enecationem, co[...] tinuò cum axungia pistentur, pro huiusmodi vnguenti co[...] fectione, vel siccentur, & aliis reseruentur vsibus.

Cātharides pro vnguento quales.

Vnguentum Rosatum &c. CCCXXXVIII.

Vnguentum Violatum &c. CCCXXXIX.

Vnguentum de Papauere &c. CCCXL.



IOLATVM, & de papauere vnguenta hæc, [...] cet non parentur (quoniam vsus ipsorum, o[...] quā causam nescimus, cessauit) tamen possu[...] parari, & in necessitatibus administrari, sicu[...] & rosatum &c. Et similiter ad violatum, po[...] te[...]

...t addi opium. Ad vnguentum autem de papauere, non ...s necesse: quoniam satis in se, ipsa papauerum capita habẽt ...ium. Veruntamen cum recentibus capitibus debet fieri. ...endum autem quòd in descriptione vnguenti rosacei per ...nes impressiones: ac etiam in Luminari Maiori, & in Ni...lao Præposito, est vna menda valde notabilis, scilicet vbi ...itur: Olei amygdalini partes vj. Lege verius, vt est in o...nibus exẽplaribus antiquis: Olei amygdalini, partis sexta. ...on enim recipit sex partes olei amygdalini, sed sextam par...m vnius partis, scilicet sextam partem quantitatis axun...e: & medietatem ipsius quantitatis axungiæ, ex succo ro...rum. Opium autem ponendum est, si medicus præcipit, ali... non. Nec quantitas eius sit ad libitum aromatarij, sed ad ...itum seu arbitriũ præcipientis medici. Ex quo igitur aro...atarius seorsum debet seruare apud se vnguentum rosa...m opiatum, à non opiato.

Vnguentum Basilicon maius &c. CCCXLI.
Vnguentum Basilicon minus &c. CCCXLII.



ISTORVM vnguentorum titulus, non à basilico, id est ozimo (quod nõ recipitur in ipsis) basilicon dicitur: sed regalæ interpretatur. In nonnullis exemplaribus autem nõ basilicon, sed basilionense legitur. Sciendum prætereà ...òd per omnes impressiones, in prima istarũ descriptio...um, non sine menda legitur: Glutinis, olibani. Etenim in ...emplaribus antiquis, non olibani: sed olimbath, siue (vt in ...is) alimbath est scriptũ. Et adhæret glutini, quia est vnum ...ntùm simplex. Nicolaus Præpositus autem vtrunque po...it, & duo simplicia constituit scribens sic: glutinis alum...th, & olibani. Quod quidem olibanum in nullo præfa...rum exemplarium legitur, ex quo superfluum esse existi...amus. Luminare Maius quidem declarauit esse legendum: ...utinis olibani, & intelligendum pro vna solare, id est pro ...ure, quod omnino non placet. Quia non solùm in dictis ...emplaribus non legitur olibanum, sed neque filius Sera...onis, neque Auicenna, neque Hali Abbas, in huiusmodi ...is compositionibus vnguentorum habent olibanum. Imò ...uicenna clarè posuit, glutinis alimbath. Quam ob rem ...xpressè patet librariorum error, qui pro alimbath, siue o...mbath, posuerunt olibani. Item in cunctis libris tam im-

presſis, quàm manu exaratis, nullóque diſcrepante, inue[illegible]
mus in fine præſentis maioris deſcriptionis quod ſequit[illegible]
videlicet, In alio ceræ ℥.ij. picis ℥.iij. & aliorum, ana ℥.j. [illegible]
autem ſit ipſius Authoris poſitio, vel ſcriptorũ additio, h[illegible]
ſcimus. Tamen nobis videtur incongrua circũlocutio. [illegible]
bet etiam & Bartholomæus de Montagnana vnguẽtum [illegible]
ſiliconis in ſuo antidotario. Sed malè per baſilicon po[illegible]
baſiliconis. Paulus Aegineta quidem in ſeptimo habet, e[illegible]
plaſtrum baſilicon tetrapharmacum, id eſt de quatuor m[illegible]
dicinis: & non ſcribit oleum. Sic enim legitur: Ceræ, [illegible]
ſinæ colophoniæ, picis, ſeui taurini, pares portiones. Fil[illegible]
Serapionis autem in ſuo vnguento baſilicon maiori, di[illegible]
quòd nominatur tetrapharmacũ, id eſt medicamen ex qu[illegible]
tuor medicinis. Sed ſi apud ipſum numeretur oleum, ſu[illegible]
quinque, & non quatuor medicinæ. Ait enim: Recipe ce[illegible]
& reſinæ, & picis, & ſepi vaccini, & olei quantum neceſſe [illegible]
Et quidam ponunt loco ſepi vaccini, butyrum vaccinu[illegible]
Hæc filius Serapionis. Vnde coniectandum quòd Paulus [illegible]
ſuo tetrapharmaco, ſubticuit oleum tanquam neceſſariu[illegible]
& ſic præter oleum intelligendæ ſunt quatuor medicinæ: [illegible]
cut etiam exempli gratia dicitur hiera ex octo rebus, ſcili[illegible]
quòd præter mel ſunt octo res &c. Igitur in deſcriptio[illegible]
Pauli, intelligendum eſt & oleum.

De Glutine alimbath ſiue olimbath &c.

Terebinthinæ conſideratio.

GLuten alimbath, ſiue alimbac, ſiue alumbath, ſeu olin[illegible]
bath, ſeu albotim, vel albothin: vt ferè omnes iunior[illegible]
declarant, idem ſignificat quod terebinthina, ſcilicet reſi[illegible]
ex terebintho, de qua ſuprà dictum eſt. Auicenna autem [illegible]
cap. de terebinthina, nihil dicit: ſed mittit lectorem ad ca[illegible]
de grano viridi, verũtamen Bellunenſis in dicto capitulo [illegible]
terebinthina, pro terebinthina, reſcripſit alchalambat, [illegible]
albothin. Item Auicenna in capitulo de glutine (quod Bell[illegible]
nenſis inſcripſit alch.) dicit: Gluten quid eſt: iam loquuti fu[illegible]
mus de glutine alimbat, & reſina pini, & reliquis in lo[illegible]
ſuo. Veruntamen ibidem ſequens declarat naturam & op[illegible]
rationes atque proprietates ipſius glutinis alimbat. In cap[illegible]
tulo autem de grano viridi, huius vocabuli, ſcilicet alimba[illegible]
nihil meminit interpres. Item dictus Bellunenſis in ſuis in[illegible]
terpretationibus, in litera Aliembut, dicit quòd aliembut e[illegible]
nomen commune ad arborem, ex qua fit pix, & ad planta[illegible]
in qua producitur carnub &c. vnde ſuſpicamur alimbat, [illegible]
aliembut non multùm differre ab inuicem, ſicut pinus à p[illegible]
cc

a &c. Nam affinitas vocabulorum, multoties etiam & rei opinquitatem ostendit. Sit autem quid sibi velit, ponen- terebinthinam, credimus quòd non malè agitur. Quandoque etiam inuenitur (& specialiter apud filiũ Serapionis) alcalimbat: & idem est, quod alchalimbat, id est glutẽ alimat. Halc enim siue helc Arabicè, glutẽ interpretatur Latinè.

Cerotum de Sandalis &c. CCCXLIII.



QVARE dicatur de Sandalis hoc cerotũ, nulli dubium est. Quasi idem sub nomine Dimadh de sandalis ponitur à filio Serap. in septimo. Rhasis autem in antidotario diuisionum, habet emplastrum de sandalis, quod differt ab hoc cerоto in pluribus. Aduerte quòd in præsenti descriptione apud Nicolaum Præpositum mendosè legitur: Sandali albi & citrini, ana ℥.vj. Lege rectius ʒ.vj.

Cerotum Galeni ultimum in frigidatione &c. CCCXLIIII.



PONITVR cerotum istud (sed nõ ex Galeno) à filio Serap. in septimo, cuius titulus est: Cerotum infrigidatiuum &c. Sciendum etiam quòd vbi Author dicit: Et sit radix olei, oleum omphacinum: non intelligitur pro radice illa, fæx olei omphacini, vt aliqui falsò declarant. Sed dicit vt radix, scilicet fundamentum, siue basis istius olei rosati, sit oleum omphacinum. Hoc est, fiat oleum rosatum pro conficiendis huiusmodi vnguentis, cum oleo omphacino, id est cum oleo de oliuis immaturis: & non cum communi oleo; quod generaliter fit ex oliuis maturis. Et hæc notauimus quidem, quia aliqui super huiusmodi nobiscum contentiosè egerunt. Imò & rosæ ipsæ, etiam secundum prudentiorum iudicium, cum quibus faciendum est ipsum oleum rosatum, debent esse incompletæ: quoniam dicit Author capitulo de rosis, apertè & clarè, quod est maioris infrigidationis. Ait enim: Oleum quoque factum ex rosis nondum completis, est maioris infrigidationis & stipticitatis. Cuius melius fundamẽtum est oleum sumptum ex oliuis nondum perfectis. Hæc ille. Illud idem dicit infrà, scilicet in descriptione olei rosati. Vbi oleum omphacinum, vocat oleum rude. Lege ibi. Nicolaus Præpositus non rectè habet hic: ceræ albæ ℥.ij. cùm reliqui omnes habeant ℥.j.

Vnguentum de Bdellio &c. CCCXLV.


VNT in prȩsenti descriptione per omnes impressiones plura menda. Primum videlicet, vbi legitur: Euphorbii ʒ. iiij. lege ʒ ij. Secundum, vbi legitur, ceræ ʒ. xxv. lege ʒ. xv. Tertium, vbi legitur, olei sambucini: lege rectius, olei sambacini, siue saubacini. Et vide de hoc oleo in pilulis aggregatiuis maioribus. Christophorus de Honestis quidem (vt putamus) benè dixit in sua prȩsentis vnguenti expositione, scilicet olei sambacini, id est olei de iessemino: sed librarius malè impressit sambucini. Nam multùm differt iesminum a sambuco: & per consequens est pessima expositio illa ibi, vbi legitur: Olei sambucini, id est olei de iessemino. Quartum mendum est, vbi sequitur: Aut olei de cheiri ʒ. x. lege emendatius ℥. x. quoniā ita se habent omnia hæc in cunctis exemplaribus: & sic est secundum veritatem.

De Ruta agresti.

Ruta absolutè. RVtæ agrestis, id est syluestris & montanæ, plures sunt species. Sed quādo absolutè scribitur, semper de prima specie intelligitur. Quamquidem Dioscorides peganon agrion, & hyppericon, atque androsemon, & aliis nominibus appellat. A Latinis autem inguinalis dicitur. Et vulgò perforata vocatur. Quando scribitur harmel, seu armala &c. est alia rutæ agrestis species. Lege de ipsis in pilulis fœtidis. Pro aqua verò rutæ agrestis, quæ hic legitur, intellige succū, vt est in sequentium vnguentorum descriptionibus.

Inguinalis.

Aqua Rutæ agrestis.

Vnguentum ualens similiter &c. CCCXLVI.


VM dicit Author Vnguētum valens similiter. subintellige ad omnia quæ supradictum vnguentum de bdellio. Est enim per aliquas impressiones in prȩsenti descriptione vnus error, videlicet vbi legitur in illis: Succi asphodillorum, succi rutæ agrestis ana drach. iiij. lege, ana ℥. iiij. Nicolaus Præpositus (si non est librariorum error) peius habet: quia legitur apud ipsum, pyrethri &c. ana drach. iij. Vbi verius legendum est, ana ʒ. iiij. Hinc succi affodillorum &c. ʒ. iij. vbi rectius (vt diximus) ana ʒ. iiij. legendum est.

De Staphide agria.

STaphis agria, quæ & triphyllum à Dioscoride vocatur, à Latinis pedicularia dicitur. Valet enim mirè ad pediculos effugandos atque necandos. Vnde à Serapione granum capitis

pitis appellatur. In quibusdam locis etiam vulgò brancha leonina nuncupatur. Et alii (quanuis falsò) brancham vrsinam nominant. Vbiq; cognoscitur. Si autem absolutè scribitur, semen intelligitur.

Brancha leonina. Staphia agria absolutè.

De affodillus seu asphodillus, scilicet asphodelus.

REctius asphodelus, quàm affodillus, vel asphodillus dicitur. Vocatur etiam hastula regia: & albucus, siue albucius. Italis nempe notissimus est. Vnde à nonnullis (vt ab pulis) vulgò corrupto vocabulo, quasi albucus, siue albuus, auuczus nuncupatur. Et ab aliis porraciũ dicitur, ob id uia folia habet porro similia &c. Platearius enim & nõnulli x iunioribus ipsum imitantibus, magnoperè errauerũt, teentes affodillum & centũ capita idem esse: cùm in rei veriate longè differat alterũ ab altero. Nam centum capita, nomen Hispanũ est, & vt probatur per Dioscoridem, Pliniũ, & lios plures, non asphodelo, scilicet affodillo tribuitur: sed ryngio, quod semibarbarè apud Arabes iringum, seu irinus, vel iringi scribitur. Et licet Serapio hoc nomen, scilicet entũ capita, tam sterattico, id est bubonio, quàm iringi, scicet eryngio adscribat: tamẽ nõ per hoc probatur asterattiũ esse asphodelũ, qui similiter maximè ab asphodelo distat: t per omnes fide dignos Authores expressè patet &c. etenim es ipsæ apud nos sunt notiores, quàm vt declarari debeant. Quandocunq; autem absolutè asphodelus, siue affodillus legitur, semper de radice, tanquam de meliori ipsius plantæ parte, intelligitur. Vnde hic ex radicibus assumendus est succus, & non è foliis, vt etiam nonnulli falsò opinati sunt.

Hastula regia. Centum capita. Asphodelus absolutè.

Vnguentum Philagrij &c. CCCXLVII.



PHILAGRII, vel per f, Filagrii, vt est in exẽplaribus antiquis, & non Filagrios legendum est. Ab Authore ipsius sic dicitur. Ponitur simile à filio Serap. in 7. sub titulo Dimadh, quod confert ad spasmum, & mollificationem. Estq; per impressiones in præsenti descriptione vnus error, videlicet quòd vbi legitur, olibani, verius legendum est olei balsami. Ab imperitis librariis factum esse putamus, qui forsan aliquo modo abbreuiatè legentes, olibani intellexerunt. Etenim non solùm antiqua exẽplaria hunc detegunt errorem, sed probatur etiam per descriptionem filii Serap. & per Luminare Maius, & Nicolaũ Præpositũ: qui omnes concorditer habẽt, olei balsami; & non olibani. Sciendum tamẽ quòd

dictus Nicolaus habet in sua descriptione, cinnamomum quod non legitur in nullo filii Mesuæ volumine, supple in præsenti descriptione: neque in descriptione filii Serapionis &c. quapropter putamus non esse admittendum. Loco glutinis alimbat, filius Serapionis habet, helc alimbat. Et loco sigiæ, storacis. quæquidem eadem sunt.

Vnguentum aureum &c. CCCXLVIII.



LEGITVR ferè nempe per omnes impressiones in præsenti descriptione: Resinæ, colophoniæ, ana ℥.j.s. aliàs ℥.ij.s. Sed istud aliàs ℥.ij. in nullo penitus exemplarium antiquorum neque in vulgari æditione, neq; in vna de vltimis impressionibus, neque in Luminari Maiori, & Nicolao Præposito legitur. Cassetur igitur, quoniam confundit lectionem. Habetur enim in antidotario Nicolai aliud vnguentum aureum diuersum ab isto. Prætereà sunt nonnulli asserentes super hac descriptione, quòd vbi legitur: Resinæ colophoniæ: nō sint duæ: sed vna tantùm res, scilicet pix colophonia, quæ aliter dicitur resina colophonia, & vulgò pix Græca nominatur. Et quòd illud ana, ab imperitis librariis sit additum &c. Alii autem contrà dicunt quòd sunt duæ res, & pro resina absolutè, intelligitur resina pini: & pro colophonia, intelligi debet pix supradicta, ex quo illud ana est necessarium. Nos autem visis tot exemplaribus & variis excusionibus, nullum inuenimus librum carentem ana illo. Imò, quod maius est omnes & singuli habent illas dictiones separatas ab inuicem, mediante cōmate, seu virgula. Quam ob rem non vnum, sed duo iudicauimus esse simplicia, scilicet resinam pini, & picem Græcam præfatam. Et vtraque ponenda est. Quandoque etiam ambo sunt vnum, (vt exempli gratia) est in emplastro tetrapharmaco basilico Pauli, cuius suprà iam meminimus. Vnde lectores in huiusmodi & similibus, sint semper animaduertentes.

Pix graca.

Vnguentum de Cerusa &c. CCCXLIX.



AVICENNA in quinto cañ. habet tria vnguēta de Cerusa, & Ioānes Serapionis in septimo duo. Similiter Hali abbas in decimo practicæ duo, sub titulo vnguenti albi. Item Arnaldus de Villa noua in suo antidotario habet vnguentū de cerusa, sub eodem vnguēti albi titulo. Etiā est in antidotario Nicolai vnguentū album, quod est vnguentū de cerusa.

Ex

Ex quo sciendum quòd à multis hoc vnguentum de cerusa vocatur vnguentum album. Rhasis quoque in 7. ad Almansorē, capitulo de adustione ignis, & aquæ, & olei: habet vnū vnguentum de cerusa. Omnia tamen differunt aliquo modo ab isto filii Mesuæ. Sciendum etiam quòd vulgaris æditio, Luminare Maius, & Nicolaus Præpositus nō rectè habēt cerusæ & merdasengi, ana ℥.vj. Lege ʒ.vj. vt est in aliis libris, tā antiquis, quàm excusis. Præterea sunt nonnulli qui parant vnguentum de cerusa simplex, quod cōstat ex cerusa, & oleo rosato tantùm, vocantq; ipsum vnguentum album. Et alii addunt alia non hic notata. Sed eiusmodi apud Authorem authenticum non inuenimus. *Vnguentū album.*

De *Cerusa*.

CErusa, siue (vt aliis placet) cerussa notissima est, & diuersimodè fit, secundū diuersas gentium nationes. Ex plūbo, scilicet & acerrimo aceto, & quandoq; cum sale: vt Auicenna scribit &c. Quantò cerusa est albior, tantò melior. A pluribus vulgari vocabulo biacca dicitur. Vnde non desunt; qui vocant præsens vnguentum, vnguentum de biacca. Ab Auicenna autem cinis plumbi vocatur cerusa. De eius autē factione, adustione, & ablutione &c. satis clarè plures scribunt Authores. Apud ipsos legito. *Cinis plūbi*

De *Merdasengi*.

MErdasengi quippe lithargyrū est & de ipso dicetur infrà, scilicet in vnguento tripharmaco.

De *Plumbo*.

PLumbum etenim est metallum tam notius quòd repræsentari non indiget. Sed qualiter vritur atque lauatur, & à Dioscoride, & ab aliis pluribus non dubiè scribitur.

De *Scoria argenti*.

SPeciatim posuit Author de argentea scoria, ad differentiā aliarū: quoniam ex omni metallo scoria sumitur. Argēti scoria enim, vt Dioscorides & Galenus memoriæ tradiderunt, Græcè helcyma appellatur. Lege de ipsa & cæteris suprà scilicet in triphera muscata. *Argenti scoria.*

De *Zimar, siue Ziniar*.

IN calce præsentis descriptiōis legitur per omnes excusiones: Et quandoq; apud necessitatē, adde Ziniar ʒ.ij. In exēplaribus antiquis autem partim Ziniar, partim verò Zimar legitur. Et idem putamus esse significatq; æris æruginem. Nonnulli autē faciunt differentiā inter æruginē ęris & illud qd dicit̄ flos æris. Nos autē passim inueniem⁹ indifferēter

alter

alterum pro altero positũ. Et sub nomine viridis æris, omnia eiusmodi potest intelligi. Et rectius vocabulũ putamus Zimar, quã Ziniar esse. Errore nẽpe librariorum suspicamur versam esse, m, in ni, vt pro zimar legat ziniar Zimar enim

Zimarium. siue zimariũ quasi zyma æreum dicitur. Zyma quidẽ Græcè fermentum significat Latinè. Vnde azymus, azyma, azymũ, id est sine fermento. Et quia scim⁹ quandoq; ex fermẽto lita intrisecus & extrinsecus vasa ærea, & fimo supposita fieri hoc æs viride nominatum: ideò putamus eiusmodi zimariũ dici. quasi dicatur fermẽtũ ęreũ. Tamẽ sit quomodocũq; nihil præstat ad rem: si zimar, aut ziniar dicatur, dummodo ipsa res nõ ignoretur. In libro Seruitoris etiã zimar, nõ ziniar legitur. Apud quem quasi ad literam ex Dioscoride, plures sunt modi faciendi zimar &c. Aduerte etiam quòd differt ziniar, à ziniam, de quo diximus in syrupo de Sticados.

Vnguentum Syricinum &c. CCCL.



RAESENS descriptio poti⁹ est ad superiorẽ additio, quàm vnguenti compositio. Sed quia ipsum vnguentum de cerusa, proptẽr hanc additionem amittit priorem nomenclaturam: ideò ipsa additio per se, & nomẽ, & cõpositionis effectum retinuit. Vnde à syrico ipsum ingrediente, vnguentum syricinum dicitur. Aduertendum tamen quòd aliquæ impressiones, ac etiam nonnulla pauca exẽplaria, non rectè habent in hac descriptione, ipsius syrici ℨ.j.s. Lege emẽdatius ℥.j.s. vt reliqua librorum multitudo habet. Nec enim credendum est, pro tam pauco syrico mutasse Authorẽ priori compositioni titulum. Secundum veritatem autem ℥.j.s. posuit & sic stare debet.

De Syrico.

SYricum, non sericum (vt aliqui putauerunt) & scribendum & pronuntiandum est. Sic enim & rectè est in maiori parte impressionum: sic etiam in cunctis ferè exemplaribus vetustis legitur. Et non est sericum, scilicet arborum

Seta. lana, seu bombicium opus, quæ seta vulgò dicitur, vt plurimi affinitate vocabuli decepti credidêre. Inter quos, etiam & Manardum prudentem virum hallucinatũ legimus. Quiquidem sicut & credidit, ita & scriptum reliquit: necnon & declarauit quòd validius esset ipsum vnguentum, si sericum vteretur. Non enim cõuenit huiusmodi vnguento sericum, sed syricum. Syricum autem qui Galenum, Paulum, Pliniũ,

&

[…]c alios plures benè perlegunt. quid si non ignorant. Etiã Si[…]non Ianuensis & Pandectarius non multùm eloganturà ve[…]itate. Aiunt enim Syricum de plumbo, id est cinis plumbi, […]el adustum eius Cinis plumbi autem secundum Auicennã, […]erusa est: & posuerunt adustum eius: quasi dicerent, quòd […]yricum idem est quod cerusa adusta. Item dicunt: Suricõ est […]ex plumbi, post exitũ cerusæ, & est cerusa vsta, & est rubea. Suricon. […]uricon enim idem est quod syricõ. Pluries enim Græca in-[…]erpretantes, verterũt, y, in u. Item additiones in Pandectas, […]x Galeno ad Paternianum, sic habent: Syricum fit de cerusa […]lurimùm siccata &c. Ergo quod est ex cerusa, non potest […]sse sericũ. Paulus autem lib. 7. quasi idem esse cum sandice […]cripsit. Inquit enim: Sandix aut syricum, extenuat, & siccat, […]on tamen calefacit. Si autem syricum non calefacit, clarum […]st quòd non potest esse sericum. Quoniam Serapio, & Auicenna in de viribus cordis &c. scribunt sericum esse calidum. Plinius autem melior omnibus, declarat nobis apertè quid sit syricum, cap. vj. lib. xxxv. de factitiis colorib[us] loquẽs: Inter factitios (inquit) est & syricum, quod minium sublimi diximus. Fit autem sinopide, & sandice mistis. Hæc Plini[us]. Ac suprà nempe tractauerat de sandice, quæ fit ex cerusa vsta, & rubrica, æquali potione admista. Vnde sandix ex serusa vsta, & rubrica constat. Syricum autem ex sinopide & sandice. Hoc est, ex sinopide pro medietate: ex rubrica pro quarta parte, & ex cerusa vsta pro reliqua quarta parte. Et hoc syricum ponẽdum est in hoc vnguẽto, quia maximè cõuenit. Sed cũ plures sint rubricæ, quoniã omnis rubra terra sub rubricæ nomine intelligi potest. Et eadẽ largo modo sub alio, scilicet boli nomine etiam venire, suprà testati sumus. Quæ autem absolutè, & antonomasticè, rubrica dicatur, cũ qua cerusa adusta ꝓ sandice faciẽda, vniri debet, haud facilius indigari potest. Cõfusè nẽpe Doctores de rubrica loquuti sunt. Vnde secundũ aliquos, videtur esse minii genus: secundum alios, sinopidis species: & secundum alios, nihil differre videtur à terra sigillata. Nã & ipsa rubrica, vt plurimi asseuerant, in Ponto (vnde Pontica cognominatur) & in Lemno est, & nõ nisi munita sigillo vendebatur. Alii autẽ tradunt in Lẽno esse tres diuersas notabiles terras. Vna videlicet quæ in collis cacumine est. Et hæc sacra, siue sphragis dicit[ur] hácq; verã terrã sigillatã esse affirmant, id est terrã, quæ speciali prærogatiua sigillo muniri solet. Alia autẽ terra, quã & rubricã dicunt, sed fabrilem cognominãt: quámq; scilicet abri

fabrilem, Dioscorides ad omnia sinopide inferiorem scribi: nec laudat Lemniam, sed optimam dicit esse Aegyptiam, & Carthaginensem. Imò de lemno in ipso capitulo nihil meminit. Tertia est qua (vt fertur) incolæ loci, vice saponis vtuntur. Et sic secundum istos differt terra lemnia, à rubrica lemnia. Alii autem dicunt esse rubricam sinopidam, scilicet minium sinopidũ. Alii autem, ipsum minium volunt esse verã & singularem rubricam. Et alii alia dicunt. Nos autem arbitramur (quãuis ignoretur vera rubrica) quòd si pro rubrica vtamur minio, in hoc vnguento, non malè agemus: vel terra sigillata, & erit melius. Et fortasse ipsa terra sigillata lemnia est vera rubrica. Et hoc absolutè tenet Sipontinus in Cornucopia. Sic enim ait: Rubrica quam Græci milton vocant, nascitur per se rubra minio proxima, præsertim in insula Lemno: nec nisi signata venundari olim solebat, propter quod sphragidem appellabant: hac minium adulteram, & à Ponto (vbi nascitur) dicitur Põtica. Hæc Sipontinus. Sinopida autem siue sinopis, vulgaris notitiæ est & apud vulgares quasi per idem nomen, minùs tamen rectè, sinopia dicitur. Non enim differt à macra nisi nomine. Et scias quòd vnguentum de cerusa cùm receperit syricum: nõ ampliùs erit albũ, sed rubeum: nec deinceps dicetur vnguentum album, siue de cerusa: sed ab ipso syrico, vnguentum vacabitur syricinum.

Terra lẽnia an differat à rubrica lemnia.

Rubricæ loco quid sumendum.

Vnguentum Aegyptiacum magnum &c. CCCLI.



DICITVR Aegyptiacum hoc vnguentum: vel quia ab Aegyptiis inuẽtũ, vel quia forsan apud ipsos vsitatius habebatur. Magnum autem cognominatur, non ad differentiam parui quod non reperitur: sed à magna ipsius operatione & effectu. Et si non additur ei olibanum, potest etiam dici vnguentum tripharmacum. Non enim amplius quàm tres recipit medicinas. Cum olibano autem tetrapharmacum erit. Nonnulli etiam, vnguentum de melle vocant. Ponit hoc vnguenrum Rhasis in calce antidotarii diuisionum: variat tamen in ponderibus. Bartholomæus à Montagnana etiam in suo antidotario, habet vnguentum Aegyptiacum: sed loco simplicis mellis, habet mel rosaceum, & differt etiã in ponderibus. Luminare Maius, & Nicolaus Præpositus, non rectè habent in hac descriptione: mellis aur. xiij. cùm cæteri libri habeant xiiij. & sic est verum.

Vnguentum tripharmacum faciens &c. CCCLII.

Vnguentum tripharmacum aliud &c. CCCLIII.



TRVNQVE istorum vnguentorum dicitur tripharmacum, ob id, quia tres duntaxat medicinas recipit: quę sunt lithargyrum, oleũ, & acetum. Vocatúrq; à nonnullis vnguentũ de lithargyrio. Et sub hoc titulo Bartholomæus à Montagnana in suo antidotario habet vnam descriptionem, sed loco olei simplicis, posuit oleum rosatum. Filius Serapionis autem in 7. similiter habet vnam huiusmodi vnguenti descriptionem: sed inscribitur, vnguentum de merdasengi, & aceto. Auicenna verò in quinto can. habet cõsimile vnguentũ, quod ab eo, vnguentũ rubeum intitulatur. Od id quia addit ad ipsum ex venis tinctorũ, scilicet ex rubea tinctorum, libram. Nicolaus Præpositus quidem ponit vnguentum tripharmacum authoritate filii Mesuæ Sed si à librariis non est vitiatus codex, neutrius istorum prosequitur ordinem. Imò malè ordinatum est: quia lithargyrum per partes, acetum verò per ℥. legitur. Non bene potest cõuenire semper vncia media, quæ ibi legitur, cum partib⁹: quoniam partes ipse possunt fieri & maximæ & minimæ, secundum voluntatem conficientis: vncia verò semper manet in suo pondere, ex quo non bene.

De Lithagyro.

Lithargyros Græcè, siue lithargyrũ, siue lithargyrium: Latinè autem argenti spuma, & etiam lithargyriũ dicitur. Trium generum communiter lithargyrum scribunt Doctores. Nonnulli verò duûm tantùm. Nostra tempestate quidem, non nisi duo genera cognoscuntur. Quorum vnum vocatur lithargyrum argenteum, alterum verò aureum. Non tanquam ex auro, ex quo non fit, sed quia in colore aliqualiter æmulatur aurũ, idcircò aureum cognominatur. Plurimi nanq; hallucinati sunt, falsò putãtes lithargyrum aureũ ex auro fieri: vt in libro Seruitoris. scilicet Bulchasis & in Platerio legitur, Et solus ipse Platearius scripsit quatuor lithargyri genera. Etenim præter ipsum, apud neminẽ legitur lithargyrũ stãneum. Et quomodo (vt ipse refert) est spuma auri, vel fit ex auro lithargyrũ aureum, cùm inter ipsius materiã plurimũ purum reperiatur plumbum? Sed re vera tria genera sunt, & sub vnico nomine. Hoc est, Argẽti spuma. Tãquam à meliori metallo, à Latinis cõcludũtur scilicet quòd

quod

quodlibet ipsorum trium dicitur argenti spuma Quanuis non ex argento omnia: quoniam vnum genus tantum fit ex argenti materia. Quam argẽti spumam, Græci Calabritin siue calauritin cognominãt: Latini autẽ lithargyrum argenteum. Aliud genus fit è plumbo. Et quia hęc argẽti spuma est quasi similis supradictę: ideò argyritis cognominatur à Græcis. Non autẽ absolutè argentea, sed quasi ex argento. Plinius autem absolutè dicit argyritin ex argento. Vnde patet ꝙ supradictam, scilicet calabritin, sub hoc vocabulo intellexit. Aliud autem lithargyri genus fit ex plũbari arena, & huiusmodi spumã ipsi Græci molybditin appellãt. Sed quia (vt diximus) colore æmulatur aurũ, chrysitin cognominãt. A nostris autẽ lithargyrium aureũ dicitur. Plinius verò hãc chrysitim tantùm nominat. Molybditin autem appellat supradictam, quæ fit ex plũbo. Omnes enim testantur lithargyrum aureum esse aliorũ optimũ. Et de hoc est semper intelligendum, cùm simpliciter legitur. Ab Arabibus autem & barbaris, Merdasengi, & martech, siue marechet nũcupatur. De eius operatione, adustione, lotionéve, non est opus scribere, cùm Dioscorides, Plinius, Serapio, Bulchasis, & alii plures de hisce rebus diffusè, atq; satis clarè pertractauerint. Et certè apud aromatarios vtrunq; lithargyrũ, est res valdè nota. Tertium autẽ non ita distinctè cognoscitur: quia cùm sit simile argenteo, putamus mistũ cum eo venundari, & alterũ à negotiatoribus cũ altero cõfundi. Prætereà hoc animaduersione dignũ, quòd legitur quandoq; in quibusdam compositionibus quorundam Doctorũ: Lithargyrum spumificatum, siue despumatum. Et hoc passim apud Bartholomæum Montagnanam: tũc pro lithargyro spumificato, intellige vnguentum tripharmacũ iamdudum declaratum. Et nequis dubitet in hoc, ipsummet Bartholomæum citamus in testimonium, qui in vno medicamine, docens modum spumificandi lithargyrum, apertè ostendit ordinem siue modũ compositionis præfati tripharmaci vnguenti. Ait enim in septima intentione secundi capituli secundæ sectionis 301. consilii. Recipe lithargyri subtilissimè triti ℔.ij. olei rosati ℥.iij. agitentur simul in mortario, deinde superponantur eidem, aceti albi satis acuti ℥.iij. & iterum concutiãtur simul longo tẽpore in mortario plumbeo cũ pistillo suo. Post illud autẽ superaddatur iterũ quãtitas olei, intermistũ conquassando: deinde superaddatur acetũ, & sic fiat decies vsquequo spumificetur & augmẽtetᷓ: crescit enim vsq; ad quãtitatẽ mirabilẽ in spa

Argyritis.

Molybditis quid Græcis, & quid Plinio.

Lithargyrium absolutè.

spatio duorum dierum. Hæc ille. In vnguento autē lithargyri apud ipsum, quod etiā est hoc vnguentum tripharmacon, vbi legitur: Recipe lithargyri spumificati: putamus esse mendam in codice: & rectius vel legendum est spumificandi, vel sine eo absolutè legatur lithargyri: quia aliter eo in loco non potest stare. Quoniā si accipitur lithargyrum spumificatū, ad quid necesse est ipsum iterū spumificare? Nam descriptio ipsius vnguenti lithargyri, est eadē cū supradicta, in qua docet spumificare lithargyrum ipsum. Igitur nō rectè.

Vnguentum Alpsoricon &c. CCCLIIII.



PRAESENTIS vnguenti, & sequentis confectionis titulus, vel à malo interprete, vel à minus peritis librariis maximè corruptus probatur. Vbi pro psoricon, phisiricon & alsesiricon, seu alsesericon, vel alserisicon legitur. Vera etenim litera talis est: Vnguentum Alpsoricon. Et infrà: Recipe cerusæ, lithargyri, psoricon &c. Et est propriè psoricon, confectio immediatè sequens, quæ sic à Græcis appellatur, vt mox dicetur. Et non est sescera, scilicet brionia, vt nonnulli iuniores hallucinati peruersè declararunt. Et vocatur hoc vnguētum, alpsoricon, id est de psorico, ab ipsa confectione psoricon dicta, quam recipit. Præterea animaduertito quod aliquæ impressiones in hac descriptione non habent crocum, quod debet esse: Luminare Maius autem habet crocum, sed non climiam argenti. Nicolaus Præpositus verò, neutrum habet. Sed re vera vtrunque ponendū est, quia in omnibus antiquis exemplaribus legitur. *Psoricon.*

De Climia.

CLimia idem est quod Cadmia. Sed vt Dioscorides, Galenus, Plinius, Serapio, Auicēna, & cæteri scribunt, sunt plura cadmiæ, seu (vt mauis) climiæ genera. Et ideò Author noster ad differentiam aliarum cadmiarum, specificauit de argentea. Est igitur cadmia principaliter duplex, scilicet Cypria, quæ & mineralis, siue lapidea dici potest: quæ in Cypro insula, in montibus, & in fluentis reperitur aquarum. Alia est, quæ in fornacibus metallorum fit. Et hæc in plurimas diuiditur species, prout sunt diuersa metallorum genera e quibus assumitur. Vt ex auro, argento, ære, & similibus. Ab Auicenna autem auri climia magis laudatur. Plinius verò, ærariam aliis præfert, & absolutè lapidem (ex quo fit æs) cadmiam vocat, fusurisq; necessarium: sed medicinæ inuti- *Cadmia.*

lem ipſum lapidem eſſe aſſerit. Ponit etiam ſicut & Dioſco rides, multas differentias de cadmia quæ fit in fornacib ſecundum fornacis loca. Quilibet per ſe ipſum apud illo dere poteſt. Sciendum tamen quòd cadmia parum differt thutia, id eſt pompholyge, & poſſumus in neceſsitatibus terum pro altero compenſare. In libro Seruitoris autẽ p cadmia, barbarè legitur cathimia : & confusè ipſe Bulch per cathimiam, nunc thutiam, nunc climiam intelligit. In non latet legentem, quòd illud quod ex lapide, ibi thutia citur eſſe, eſt ſine dubio climia, ſcilicet cadmia. Nam ex pide fit, qui lapis præcisè à Plinio (vt diximus) vocatur ca mia, ex quo fit æs. Thutia autẽ, quę põpholyx eſt, non eſt l pis ipſe ignitus, vt ille Author ſcripſit : ſed è tecto forna accipitur, in qua dictus lapis concoquitur ad metalla fu denda. Vnde ſub nomine cathimiæ, & cadmiam, & thutia confundit. Demum de aduſtione cadmiæ, deq; eius abluti ne, omnes præfati authores, & alij plures, ſatis abundè ſcri pſerunt. Igitur apud ipſos quærito.

Thutia parũ differt à Cadmia, et pro ea ponitur.

De Argento viuo.

Mercurius quid.

ARgentum viuum res eſt vbique notiſsima. Nonnul inter metalla computant, & à pluribus Mercurius v catur. Inter venena communiter annumeratur. Et quanu Dioſcorides, & alij plures, prohibeant ipſum per os admini ſtrari; tamen Auicenna in quarto cañ. fen. 6. tractatu prim ſcilicet in prima ſumma de venenis congelatorum ex mine ris, ait, quod plurimi ex his qui bibunt ipſum, non lædun tur eo : egreditur enim cum diſpoſitione ſua per inferiorem regionem. Hæc Auicenna. Et nos ſcimus phyſicum vtẽter in cura infirmorum, pilulis, in quibus argentum viuu (prius tamen mortificatum) recipitur. Et infirmis ſempe (vt ſciamus) bene ſucceſsit, & à varijs infirmitatibus libera ti ſunt. Veruntamen non niſi in magnis cauſis, & cum ma xima cautela ipſum propinandum eſt. De extinctione eiu autem, imò de eius mortificatione (non enim omnino mo ritur, ſed tantum mortificatur, quia cum tempore ſempe iterum reuiuiſcit) plurimi ſunt modi. Author enim noſte non ſpecificauit de eo : quoniam quilibet modus eſt bonus ſiue cum ſaliua, vel cum ſucco citrij, arancij, & ſimilium, ve cum aliqua pinguedine, vel quomodocunque aliter morti ficetur, nihil refert, & maximè in his quæ non ſunt ore ad miniſtranda, vt in vnguentis, & ſimilibus.

De Oleandro.

MVltis Italiæ locis oleandrum non eſt incognitum, tamen circa Romam ſponte nõ naſcitur: quam ob rem aucis Romæ cognoſcitur. In noſtro Aræ cæli horticello icis ante annis ſeuimus plantam, & viret adhuc, quæ cau- vt in dies à pluribus Romanorum non ignoretur. Ne- Nerion. n à Dioſcoride vocatur. Nõnulli Rhodendron, ſiue Rho dendron, ſiue Rododaphnen, alijſq́ nominibus appellit. Vnicum tantùm genus Dioſcorides poſuit. Auicenna tem duo, ſcilicet ſylueſtre, & fluuiale: ſed fluuiale verè eſt erion Dioſcoridis. Sylueſtre autem (quod dicit eſſe ſpiſum, habens folia portulacæ &c.) à raris videtur. Dictum nobis quòd in montibus ſuprà Baſsianas, longè ab Vr- ferè per quadraginta milliaria naſcitur. Oleandrum etim, id eſt nerium, eſſe venenoſum atque mortiferum, & ſtijs & hominibus, ferè omnes fatentur. Veruntamen (vt ioſcorides & Auicenna teſtantur) hominibus contra ſerntium morſus, cum vino rutáque potum, maximum eſt æſidium. Flos eius ſimillimus videtur roſæ ſubrubræ, quę lgò incarnata cognominatur. Vltra quatuor menſes con nuè & ſucceſsiuè floreſcit &c. Ponitur autem à noſtro Au ore in iſta compoſitione oleum de oleandro: ſed qualir ſit faciendum tale oleum, ab ipſo non declaratur. Nec pud aliquẽ antiquorũ legimus, pręter quàm apud Rhaſim, antidotario ſeparato. Igitur ſecundum Rhaſim debet fie-. Cuius deſcriptio talis eſt: Recipe ſucci oleandri libram j. oſarum ℔.s. olei omphacini ℔.ij. coque donec conſumaur ſuccus. Cola & reſerua. Hæc Rhaſis. Sed contigit dubita ſuper iſta deſcriptione, an pro roſis intelligendæ ſint roſæ ommunes & notæ, an flores ipſius oleandri, qui quidem ro ei ſunt. Et à ſimilitudine, quam cum roſis notis habent, voantur & ipſi roſę, oleandri ſupple. Vnde & rhododaphne, & hododendrum, ipſum oleandrum dicitur. Quaſi diceret. Recipe ſucci oleandri, ſupple foliorum arboris: & roſarum, upple ipſius oleandri &c. Veruntamen an ſit melius vel peus cum vno, quàm cum altero, hoc non eſt noſtrum defiire: ſed ipſi medici conſulendi ſunt. Hoc autem diximus, quòd vel ſint flores oleandri, vel flores roſarum cõmunium pro huiuſmodi oleo parando, putamus recentiores ſiccis eſſe meliores. Nos autem credimus Rhaſim loquutum fuiſſe de floribus ipſius oleandri potius, quàm de roſis communibus.

Confectio Pſoricon &c. CCCXV.



NON alſeſiricō, vel alteriuſmodi barba rè:
Pſoricon eſt proprium nomen præſent is c
ſectionis. Nec dicenda eſt confectio alpſo
con, vt præfatum vnguentū quod ſignificat
pſorico. Sed propriè & abſolutè, pſoric
quoniā talis confectio ſic vocatur. Et dicitur pſoricon à p
ra, quod eſt quoddam malū, ſignificans aſperitatē cutis,
impetiginē, vel ſcabiem ſiccā, vel huiuſmodi ſimile. Vnde c
fectio, ſeu vnguentū pſoricon, id eſt ad pſoras, ſupple ſan
das, ſcilicet præfata cutis mala, rectè interpretari libet. Sic
& ipſemet Author noſter exponit, cùm dicit ꝙ eſt medic
mentum ad fiſtulas, & cancrū &c. quæ ſequūtur. Prætereà
gitur ipſamet cōfectio, ſub eodē titulo, ſcilicet pſoricō, ap
Dioſc. v. libr. poſt cap. de chalcite: & apud Gal. in calce no
lib. de ſimpliciū medicamentorū facultatibus. Sed in hoc di
ferunt inter ſe Dioſc. & Galenus, ſcilicet ꝙ Dioſc. habet ca
miam: Galenus verò loco eius habet lithargyrū. Author n
ſter autem poſuit lithargyrū, ſicut Galenus: & poſuit flore
æris, pro cadmia Dioſcoridis. Sed pro chalcite, chalcantu
eius interpres (vt putamus) vertit. Sic enim ſcribit Dioſcor
des, Ruellio interprete: Fit ex ea (ſcilicet chalcite) medicam
tum, quod pſoricon vocant, duabus chalcitis partibus cu
vna cadmiæ additis, & ex aceto tritis. Oportet autē in ficti
obruere fimo diebus quadraginta per Caniculæ ardores. Si
enim fit acrius. Hæc Dioſcorides. Galenus autem. Pſorico
(inquit) conficitur hoc medicamen, dupla chalcite admiſta l
thargyro: antè tamen vtriſq; aceto acerrimo ſolutis. Sicqu
in ollam nouam coniectis, quam fimo æſtate media, diebu
quadraginta obrutā ſepelies. Hæc Galenus. Igitur nō eſt du
bium, ꝙ de vna & eadē confectione omnes tres, quāuis par
variè, loquuntur. Auicen. quoq; habet hanc eandē cōfectio
nem, de qua videlicet facit cap. propriū, in ſecundo cañ. ſu
barbarizato vocabulo. Hoc eſt, Faſuricon, ſiue Feſurichum
& quaſi ad literā, vt Gal. ſcribit. Inquit enim: Faſuricon qui
eſt. Eſt medicamen ad ſcabiē, factū ex merdaſengi, & dupl
ipſius de calcadis, tritis cum aceto vehemēter forti. & poni-
tur in vaſe nouo, linito ex luto, & ſepelitur in fimo quadra-
ginta diebus, in tēpore æſtiuo. Hæc Auic. magis nempe cre-
dendum eſt Auicennā & filium Meſuæ ſumpſiſſe ipſam co
fectionē à Græcis, puta à Dioſc. ſiue Galeno, quàm Græci ab

Arabi

dibibus, siue Barbaris. Et ex consequenti, Psoricon rectè nuncupari debet, sicut Græcè nuncupatur. Nicolaus præpositus quidem(vt patet)non intellexit ipsam confectionem: quoniam sub nomine vnguenti, eam descripsit, vocauitq; vnguentum alfessericum aliud. Qui autē posteà in ipsius librū fecit additiones, minimè hoc animaduertit. Vnde iterum posuit eandem confectionem inter confectiones in litera C. Ex quo bis est in ipsius Nicolai dispensario.

Confectio unguenti sanātis uulnera &c. CCCLVI.



NON legitur in præsenti descriptione per antiqua exemplaria, nec in vulgari æditione, succus celidoniæ: neq; in Nicolao Præposito, scilicet in litera V. vbi sub nomine vnguenti ad vulnera antiqua, habet præsentē confectionē: quoniam ex imprudentia authoris additionū, in litera C, inter confectiones, similiter, vt supradictam, frustrà posuit & iteram. Et scripsit in ea succum celidoniæ, sicut à mēdosis impressionibus sumpsit. Qui succus non debet esse. Quoniā iudicio quorundam non spernendorum, minimè huic compositioni cōuenit. Igitur cassetur, & legatur simpliciter, cum succo absinthij, & succo plantaginis, donec &c.

Isopi cerotum Diatessaron descriptione Democriti &c. CCCLVII.



DICITVR Diatessaron, id est de quatuor, supple medicinis. Quod quidē similiter potest vocari. Isopi cerotū tetrapharmacū. Sed est cōputandū & oleū, alioqui esset tripharmacū. Cōsimiliter & in ceroto diapēte, est cōnumerandū oleū. Est autē in pręsenti descriptione per omnes excusiones vnū mēdū: videlicet, vbi legitur: Isopi humidæ ℥.ij. lege ℥.ij.s. Sic enim habent cuncta exēplaria, & Luminare Maius. Vulgares impressiones autē habēt ʒ.ij. Vbi similiter librarij malè posuerūt per drachmas, quę erāt ponēda per vncias. Quia etiā & oleum irinū est ibi per ʒ. quod recte debet stare per ℥.

Cerotum Galeni stomachum confortans. CCCLVIII.



CVNCTA nempe exēplaria, nulloq; discrepante, & similiter Nicolaus Præpositus, habēt Galenū in titulo præsentis descriptionis. Luminare Maius autē dicit se hoc non reperisse apud Galenū. Quapropter potest dubitari de

ipsius authore. Sed hoc parum facit ad rem. Veruntamen apud ipsum Luminare non rectè legitur: mastis drachm. x cùm cæteri concorditer habeant drachm. xx. Vulgares quoque excusiones multa menda habent in ista descriptione. Pro aqua rosata, intellige infusionem rosarum.

Cerotum Diapente &c. CCCLIX.



NTITVLATVR Diapente, id est de quinque supple medicinis. Potest etiam Cerotum pentapharmacum dici. Vulgaris nanque æditio omnia habet in præsenti descriptione per ℥. quæ cuncta volumina Latina habent per ʒ. Et non multum refert: quoniam stante eadem proportione, potest fieri per plus & per minus. Veruntamen melius est vt hoc & cætera fiant semper secundum ordinatam ab authoribus quantitatẽ. De glutine Zanahã, vel alzanac, vel zanahac &c. quære infrà, scilicet in emplastro diachylon magno.

Cerotum Alexandrinum &c. CCCLX.



ON ab Alexãdrina ciuitate, sed ab Alexandro Authore, præsens Cerotũ Alexãdrinũ titulatur. Sed sciendũ ꝙ vbi per impressiones legitur in præsenti descriptione: Olibanũ & ammoniacum in vino &c. Verius legendũ est: Ammoniacũ, & storacem in vino &c. quoniã sic inuenimus in maiori parte antiquorũ exẽplariũ. Et certè meliori modo potest puluerizari olibanũ, quàm storax. Igitur storax debet infundi &c.

Cerotum aliud eiusdem &c. CCCLXI.



VM legis eiusdem: subintellige Alexandri præfati. In quibusdã tamẽ paucis dúntaxat exẽplaribus, nõ eiusdem: sed nostrũ legitur, sic videlicet: Cerotum aliud nostrum fortissimum &c. Vnde secundũ huiusmodi, non Alexandri, sed ipsius Authoris intelligitur. Attamẽ putamus esse mẽdosum istiusmodi: & rectius eiusdẽ, esse legẽdũ. De oleo de naphtha lege infrà, scilicet in descriptione olei philosophorum.

Cerotum Andromachi factum ex nouem medicinis &c. CCCLXII.



INVS rectè per cunctas ferè impressiones, legitur in præsenti descriptione, Olei de been. Lege de ben. Vulgares libri etiã hic plures habent deprauationes.

Emplastrum Diachylon &c. CCCLXIII.



VOCANTVR diachylon, siue (vt mauis barbarè) diaquilō hæc emplastra, ab succis, siue mucilaginibus quæ recipiuntur in ipsis. Chylon vel chylum, declarāt nonnulli significare succum, vel mucilaginē, vel simile: vnde syrupus dicitur etiam Syrupus diachylon, à diuersis sucbisantijs, quos recipit. Et generaliter omnes compositiones recipiētes succos vel mucilagines possunt diachylon cognominari. Consimile emplastrum habet filius Serap. in 7. sub titulo Vnguenti de mucilaginibus: vbi immediatè declarās dicit, Et est diakilon. Similiter & Auicenna habet eandem descriptionem, cum inscriptione vnguenti diaquilon. Hali abbas etiam in x. Practicæ habet istam cōpositionē, quam semibarbarè nuncupat, vnguentum diachylon. Vbi loco fœnugræci habet helbe: quod idem est, vt plures exponunt: & facit mucilagines (quas vocat spumas) in vrina chameli. Rhasis quoque in 7. ad Almansorem, cap. de scrofulis, habet simile emplastrum. Item ipse Rhasis in lib. de ægritudinibus iuncturarum. cap. 26. habet aliud diaquilō, dissimile omnibus dictis. Paulus etiamnum in 7. ponit emplastrum diachylon, quod similiter differt. Aetius quoque 14. cap. lib. 15. habet duas descriptiones aliquomodo differētes, & vna est ex Oribasio. Præterea sciendum quòd in presenti descriptione, pro omnibus consimilibus, dat Author noster regulam siue modum conficiendi mucilagines cū lithargyro, scilicet quòd non sunt miscendæ mucilagines in bullienti lithargyro: sed post bullitionem eius, permittendum est infrigidari. Non tamen in totum: sed cum est quasi tepidum, immittantur mucilagines, priùs tamen aliquantulum bullitæ: & cùm facta fuerit ipsorum ad inuicem permistio bona, reducatur totū ad ignem, & perficiatur decoctio &c.

Emplastrum Diachylon magnum &c. CCCLXIIII.



AD differentiam sequētis parui, cognominatur magnum præsens emplastrum: ac etiam à magna sui operatione &c. Supradictum autē potest dici Diachylon descriptione cōmuni, scilicet quòd cōmuniter illud à doctoribus scribitur: siue emplastrū de succis &c. A nōnullis etiā vocatur hoc emplastrū, Emplastrū, siue Cerotū de mucilaginibus. At ab alijs adduntur ad istā descriptionē plura gūmi, vt bdellium,

ſagapenum, ammoniacum &c. Ex quo poſteà nuncupa
Emplaſtrũ, ſiue Cerotum, ſiue Diachylon gummatũ. Adu
tendũ tamẽ quòd per omnes impreſsiones, deeſt in præſe
deſcriptione mucilago radicũ altheæ, quæ locanda eſt p
mucilaginẽ ſeminis lini. In omnibus etenim exemplarib
inuenimus, ex quo iudicauimus ipſam eſſe admittendam.

De Glutine Alzanac, ſiue Zanahan, ſiue alteriuſmodi barbarè.

EST nanq; in præſenti deſcriptione, & ſimiliter ſuprà Ceroto diapẽte, & infrà in Emplaſtro filii Zachariæ & vnum ſimplex ita barbarũ atque corruptum, quòd ex iunio ribus haud eſt qui audeat ipſum abſolutè, ac ſine trepidatio ne declarare. Enimuero ſexagintaquatuor variationes, p varios libros legimus de huiuſmodi barbariſmo. Et ſunt qu habent zanahan, & ſunt qui alzanahan, & ſunt qui zanaha & qui alzanaac, & qui zanahana, & qui alzanahanari &c quæ ſi omnia ſcriberentur, ridicula fore non dubitauimus. Vnde nonnulli ex iunioribus ſuſpicantur eſſe viſcum quer num, alii collam piſcium, alii piſcium viſcoſitatem quæ ma nibus piſcatorum adhæret, alii gummi arboris aſſæ fœtidæ & alii (qui forſan melius) putãt eſſe gummi hederæ: ad quo rum opinionẽ & nos libenter aures inclinamus, ſcilicet cre dentes eſſe gũmi hederæ potius, quàm aliud ex ſupradictis. Tum quia in Pandectario legimus conſimilia plura vocabula, pro hedera vel gummi hederæ interpretata: vt in litera A, Alzachanam, id eſt hedera: Alzanarari, id eſt gummi hederæ. & in litera Z, Zanahanen, id eſt hedera &c. Tum etiam, quia excellentiſsimus vir Ioannes Manardus fuit conſimilis opinionis. Ait enim ipſe in ceroto diapente: Glutinis za naham, fortè gummi hederæ. Veruntamen non intantum approbamus iſtam, vt reprobemus aliorum opiniones. Igitur quod melius iudicatũ fuerit, illud facito. Nos autem interim dum veritas exquiratur, gummi hederæ ſemper, pro eo ſubſtituemus, ac ſubſtituendum aliis conſulimus.

Gũmi hederæ quid ſuppleat.

Diachylon paruum &c. CCCLXV.



CVM legis hîc Diachylon, præaudi Emplaſtrũ. Paruũ cognominatur, ad differẽtiam ſupradicti magni, cuius operationẽ ſequitur, vt in litera habetur. Sed quia magnum cõficitur ſicut primũ: igitur tam pro magni quàm pro parui operatione, ad primi regulam recurrendum eſt.

Empl

Emplaſtrum de granis lauri &c. CCCLXVI.

VBI legitur in præſenti deſcriptione per omnes excuſiones; Mellis colati: legendum eſt rectius: Mellis calidi, quia ſic inuenimus ferè in cunctis exemplaribus. Habet nanque filius Serap. in 7. duas emplaſtrorum deſcriptiones, ſub titulo dimadh, quæ recipiũt grana lauri: ſed valde ab iſta differunt. Initium vnius eſt, Dimadh ad hepar &c. Alterius verò: Dimadh ad gibboſitatem &c.

De Lauro, & granis eius.

PLura nempe Plinius enumerat lauri genera: veruntamen principaliora (vt Dioſcoridi & aliis pluribus placet) duo tantùm ſunt. Vnum videlicet, quod tenui conſtat folio, ſterile, quódque maſculũ à quibuſdam appellatur. Floret enim maximè, ſed nũquam baccas alit. Alterum verò genus, quod fœmininum à nonnullis vocatur, latiori folio atque maiori probatur, baccáſque fert innumeras, oleis ſimiles, ſed rotundiores, ab extrà nigras, ab intus verò albas, vel ſubcitrinas, abſque nucleo oſſeo &c. Et hæ quidem maturæ colligendæ ſunt, quæ nunc grana, nunc baccæ dicuntur. Græcè enim daphnides vocantur: quia & daphnis ipſa laurus eſt Græcis. Vtrunque lauri notæ genus crebrum eſt in Italia. De aliis autem generibus apud ipſum Plinium quærito.

Emplaſtrum ſtomachum & hepar confortans &c. CCCLXVII.

LEGITVR mendoſè in præſenti deſcriptione, ferè per omnes impreſsiones, immediatè poſt Galliæ muſcatę: ſeparatim, ana &c. Caſſetur illud ſeparatim: & loco ipſius ſcribatur, ſquinanti. Deeſt enim ſquinantũ in illis mendoſis lectionibus. Sic nempe habent omnia antiqua exemplaria, ac etiam vna ex nouis impreſsionibus. Garyofyllorum, macis, cinnamomi, ſpicæ, nucis muſcatæ, galliæ muſcatæ, ſquinãti, ana ℥ j. s. &c. Quaſi idem emplaſtrum, & ſub eodem titulo, ponit Guillelmus Placentinus, in quinto ſuæ Practicæ, cap. 22. A nonnullis autem hæc compoſitio; Emplaſtrum de ligno aloës nominatur.

De Emplaſtrorum ſuffumigatione.

IN calce quarundam emplaſtrorũ deſcriptionũ pręcipitur ab Authore, vt ſuffumigetur illud emplaſtrum cum ligno aloës, ſcilicet cùm fumo ipſius ligni. Et hoc intelligitur fa-

ciendum statim, cùm ponēdū sit ipsum emplastrū super locū, scilicet quòd immediatè ante immissionē debet suffumigari. Modus autē ab eo non assignatur, sed hic est valde bonus. Videlicet: Extēdatur & cōplanetur emplastrū quātū necesse est, & ponatur aliquātulū ligni aloës minutatim incisi super ignitos carbones, tanquā incensum in thuribulū, & superponatur igni fumiganti setaciū rarum cū emplastro, vel aliter manibus teneatur emplastrū ipsum, ita quòd totus fumus cremantis ligni directè ad ipsum ascendat. Cōpleta autem suffumigatione, continuò ipsum emplastrū cōpetenter calidum ponatur super locum &c. Et licet aliqui aliter suffumigent: modo tamen dicto expeditius & vbique fieri potest.

Emplastrum de Gallia &c. CCCLXVIII.



Pvd filiū Serap. in 7. cap. 27. habet tres quasi similes cōpositiones. Quarū initia sunt, Dimadh ad diariam, & debilitatem stomachi. Dimadh quod fit cum extremitatibus myrti: & Dimadh quod cōfert ad diariā antiquam. Prçterea sciendū quòd per varios codices variè legitur in quibusdam locis præsens descriptio. Vnde vbi legitur in aliquibus libris: Recipe galliæ muscatæ, squinanti, ana ℥. j. s. Et in alijs peius, videlicet ana grā. j. s. Maior pars exemplariū, nec sic nec sic: sed omisso squinanto cum suo ana, habēt galliam in vnomet ana cum sequētibus simplicibus: sic videlicet, Recipe galliæ muscatæ, ramich, sumach, acaciæ &c. ana ℥. ij. & ita iudicauimus verius esse. Ex quo non est ponendū squinātum in ista compositione, nec habetur in descriptionibus filij Serap. neq; in sequēti emplastro legitur. Item, nōnulli libri habēt: Deinde accipe succi foliorū myrrhæ humidæ. Alij autem loco myrrhæ humidę, habēt mētæ humidæ. Alij rutæ humidæ. Et alij myrtę humidæ. Vbi sic rectius legēdum iudicauimus: Deinde accipe succi foliorū myrti humidę, scilicet tenerę. Et similiter intelligēdū est in sequēti descriptione, in qua simili modo eadē clausula per diuersas excusiones diuersimodè legit̃. Et hoc nō solùm probat̃ per antiqua exēplaria sic esse secūdū veritatē, verūetiā & per supradictas filii Serapionis descriptiones. Itē vbi mēdosè per quasdā impressiones legitur: Gūmi, assari &c. Lege rectius: Gūmi assi, siue assati. Etenim error ipse est manifestus, cū absq; ana sequunt̃ ℥. vij. Similis quoq; error reperit̃ per quosdā libros in sequēti descriptione: Itē vbi in aliquibus mēdosis impressionibus

legi

itur: Deinde terantur, & fiant sicut puluis &c. Lege: Et nt sicut puls &c. Aduerte etiam quod vbi Author dicit: folio- lauri, subintelligitur ibi, succi. Tanquã si diceret: Accipe cci foliorum myrti humidæ, succi foliorũ lauri, supple hu dæ, seu teneræ: quia in eodem sensu intelliguntur hic fo- lauri, in quo folia myrti. Sed si quis nõ poterit habere ex- emitates teneras de lauro, siue de myrto vnde succũ expri- at, põt facere ex aliis foliis durioribus, recentibus supple, nam decoctionem: qua, loco succorum, vti cõmodè vale- t. Sed melius erit, si succum acceperit. Per vinum ponticum tellige vinum austerum, & non de Ponto insula sicut rheu onticum. Et propriè intellige illud quod à vulgaribus vi- um bruscum nuncupatur.

Vinum austerum, vel bruscum.

Emplastrum de Gallia &c. CCCLXIX.



SVNT & in presenti descriptione per recentiores codices plura mẽda. Et primo desunt in ipsa gallæ, quæ locãdæ sunt inter balaustii & hypoquistidos, sic videlicet, Charabe, balaustii gallarũ, hypoquistidos, acaciæ &c. Itẽ vbi legitur: Succi extremitatũ myrrhæ, seu mẽtæ, seu rutæ humidę, & aceti, ana ℥.j. Lege rectius: succi extremitatum myrti humidæ, & aceti, añ. ℥.j.s. Itẽ vbi est: Gũmi Arabici, assari ʒ.iiij. lege emẽdatius: Gũmi Arabici asſi, siue assati ʒ.vi. Itẽ vbi est impressum. Miuæ acetosæ ʒ.ij. vel iij. Lege ℥.ij. vel iij. Quoniã ita certè est, secundũ veritatẽ, in cunctis ferè exẽplaribus antiquis. Ex quib⁹ etiã erroribus aliqui declarati sunt in suprascripta cõsimili cõpositione. Præterea sciendum quod vbi Author dicit: Accipe succi capreolorũ vitiũ: subintellige domesticarũ. Vuarum agrestiũ: subintellige etiam succi capreolorũ vitiũ agrestium, scilicet labruscarũ. Tanquã si diceret Accipe succi capreolorũ vitiũ domesticarũ ℥.ij. succi capreolorum labruscæ ℥.j. &c. Et nota quod non posuit absolutè vitiũ agrestium: quoniã vitis agrestis est nomen cõmune ad plura. Vnde addidit vuarum ad differentiam aliarum. De Sauich autem, Alchohol &c. in superioribus require.

De Capreolis.

CApreolus quidẽ in his & similib⁹ locis intelligitur propriè ille coliculus intortus, vt cincinnus, siue illa clauicula, qua sese vitis in proximas arbores & similia ligãs, sustẽtatur. Etiã pro capreolo largè sumpto potest intelligi tot⁹ pãpinus, siue coliculus tener, scilicet palmes, seu extremitas illa

tener

tenella atq; succosa sarmentorum vitis. Cuius succo nõnu verno tempore, loco acrestæ in obsoniis vtuntur. Et clar habetur in emplastro de fermento. Veruntamen cùm cõ dè fieri potest, pro huiusmodi & similibus compositioni melius est si ex illis clauiculis, seu cincinnis excipiatur succ

Emplastrum relatũ ad Andromachũ &c. CCCLX



ABET & Auicenna in quinto can. hoc em plastrũ, sed in quibusdã paucis differt. Hab quoq; aliud mirabile relatũ ad Andromach quod etiam non conuenit cum aliquo istori Aduertendum tamen ꝙ præsens descriptio fe re per omnes impressiones est in pluribus vitiata. Nã dee in ipsa Gummi pini, scilicet resina pini: cuius pondus est ℥ viij. & locari debet ante auripigmentum. Et enim in omnib exemplaribus habetur, & similiter in vna ex vltimis impres sionibus. Etiam & in descriptione Auicennę legitur. Vnd debet poni. Item ana, quod sequitur post calcem non extin ctam, per easdem impressiones varie legitur. Quædã enim habent: ana ℥.xv. & quædã. ana ʒ.xv. & quædã ana ℥.x. & quę dam, ana ℥.iij. & quædam aliæ, ana ʒ.iij. At re vera in exẽpla ribus antiquis pro maiori parte, ana ʒ.xv. scriptũ inuenim⁹: & sic iudicauimus verius esse. Auicenna autem, ana ℥. ij. habet. Quod satis parum differt ab ana ʒ.xv. Ergo ʒ.xv. ponendæ sunt. Lege igitur rectè sic: Recipe sepi anatis, picis, ana ʒ.xviij. gummi pini ℥.viij. auripigmenti rubei, & citrini, aluminis iameni, calcis non extinctæ, ana ʒ.xv. ammoniaci ℥.ij. & non ʒ.ij. vt vulgares impressiones habent &c. Pro auripigmento rubeo autem, sandaracham intellige: & pro citrino, vsuale notum: de quibus supra dictum est. Et alumen iamenum idem est quod alumen scissile quod aliter alumen plumæ, alumen schiston, & flos petrę, siue flos lapidis dicitur. Lege Antonium Musam Brasaulum.

Auripigmẽtũ rubeum.

Emplastrum aliud Andromachi &c. CCCLXXI.

Cauterium Andromachi.



OTEST hoc emplastrũ, absque dubio, vocari cauteriũ Andromachi; quoniam vt patet in litera, nil aliud est quã efficacissimũ cauteriũ. Filius Serap. quidẽ in 7. cap. 28. & Hali Abbas in decimo Practicæ, ca. 25. sub nomine vnguẽti, habent quasi cõsimilẽ cõpositionem, & in vtroq; est antepenultima capituli descriptio. Sed pro granis risi & frumẽti,

vter

erque ipsorum habet viscum: quãuis filius Serapionis habeat sub barbaro vocabulo, hoc est dabach, quod idẽ est qđ viscum, vt Pandectarius & alii plures interpretati sunt.

De aqua ardenti, scilicet Aqua vitæ, & Aqua saponis.

QVoniam sub nomine aquæ ardẽtis, tam aqua saponis, scilicet aqua ex qua, oleo admista, fit sapo, quàm aqua vini sublimata (quæ aliter etiam aqua vitæ dicitur) intelligitur. Ideo Author specificans de ea, dixit: Et est aqua saponis. Dicitur autem aqua ardens aqua vitæ: quia si approximatur ei flamma ignis, accenditur ac inflammatur, & ardet. Et hoc signo cognoscitur bona à mala. Videlicet ꝙ illa est optima, quæ tota in flammis consumitur. Aqua saponis autem dicitur etiã ardens, non per modum patientis, vt præfata aqua vitæ: sed per modũ agentis, scilicet ꝙ vrit carnes &c. quib⁹ approximatur, faciens ampullas, & vesicationes, tribuénsque dolorẽ vt ignis vrens. Et est propriè aqua saponis, lixiuium factum ex duabus seu tribus cineris, & vna calcis partibus. Et illa est fortior, in qua ouũ immersum magis supernatat extra aquã. Quia quantò magis est mitis ipsa aqua, tantò magis ouũ submergitur in ea. Primum igitur lixiuium est fortius secundariis: & illud est sumendũ, si vis potius facere cauteriũ, siue emplastrũ istud &c. Sed aduerte ꝙ differet aqua vitæ ab aqua vitis. Nam aqua vitis à vite ipsa excipitur, videlicet tempore veris cùm putãtur vites, loca incisa per aliquot dies semper lacrymant aquã clarissimã. Et illa propriè est aqua vitis, Quæquidẽ vitis aqua, vnà cum melle per ignem sublimata, oculorum lippitudines maximè curat. *Aquæ vitis ab aqua vitæ differentia. Aquæ vitis medicina.*

Emplastrum Sinapismum &c. CCCLXXII.



PONITVR hoc emplastrũ in libro diuisionũ Rhasis, cap. de sciatica (scilicet de ischia) & dolore iuncturæ anchæ: & à Guillermo Placẽtino quinto practicæ, cap. 22. quasi idem describitur. Cuius initiũ est: Emplastrũ eradicans sciaticam &c. Sed sciendum quòd per impressiones non sine mẽdis habetur præsens descriptio. Nam vbi in ipsis legitur: Si autem minus (supple vehemens facere volueris ipsum emplastrum) ex ficubus partes tres, & ex sinapi duas: supple pone. Rectius legẽdum est, Si autẽ minùs, ex ficubus partes duas, & ex sinapi partem vnam &c. Sic enim in cunctis exemplaribus vniformiter inuenimus.

De

De Sinapi.

SInapis hortēsis, siue (vt mauis) sinape, vel sinapi, herba vbique notissima. Ex semine eius quod etiam sinapi dicitur, vna cū musto cocto & aliis rebus, paratur intinctus rabilis, à pluribus, exquisitus. Quæ vulgares à musto, mstardam: & alii ab ipso sinapi, sinapatam, quasi sinapiū voc Tria eius genera Plinius 8. cap. 19. libri posuit. Dioscori autem volunt aliqui, non nisi de vnico hortēsi pertractas Tamen ipsi errāt: quoniam in fine capituli de eruca, ipse Dioscorides meminit syluestris erucæ Iberiæ, scilicet Hispani Cuius semine (inquit) pro sinapi vtuntur incolæ. Et hæc eruca Hispanica, est tertium genus à Plinio descriptū. Etenim in cap. de sinapi ipse Dioscorides, ad quid specificauit hortse, nisi ad differentiam sinapis syluestris? Itē ipse Dioscorides cap. de thlaspi, asserit ab aliquibus vocari sinapi Persic & sinapi syluestre. Etiā apud ipsum, cap. de cappari, secund Hermolai & Marcelli traductiones, legitur ꝙ à Roma sinape Persicum nuncupatur. Ecce quòd nō de vnico sinap in vno cap. Dioscorides loquutus est: sed in diuersis capitulis plurima sinapis genera cōnotauit. Quāuis aliquod ipsorum, vt capparis, nomine tantùm: nō re sinape sit. Quoni nihil cū sinapi capparis. Aliud autē Plinii genus, scilicet secundū (quod rapi folia dicit habere) non ignoratur, nec seritur apud nos, sed creberrimū intus & extra Vrbem spont atq; syluestre oritur. Et vulgò propriè, sinapē syluestrē vocmus. Non est in eo dubium quin sit ipsum. Plurimi eo vtūtur domestici vice. Serapio autem, & Auicēna, duorum tantùm generum meminerunt, scilicet hortensis & syluestris.

Eruca Hispanica quid Plinio.

De ficubus.

NOtissimæ quidem sunt ficus. Sciendum tamen quòd non absq; ratione Author specificauit siccas ficus, atque pingues esse sumēdas pro huiusmodi emplastro. Imò v per Galenum probatur, illæ ficus sunt ad cōcoquendū aptiores, quæ sunt pinguiores. Inquit enim Galenus 8. de Simplicium medicamentorum facultatibus: Ficus aridæ vim habē excalfaciendi ordine primo, etiam cōpleto, aut secundo incipiente: habent verò etiam partium tenuitatem quandam. Ex istis duobus idoneæ sunt, quæ tubercula dura concoquant. Statim verò etiam ea digerunt &c. quæ sequūtur. Hinc ait: Porrò scire oportet, quòd quæ pinguiores sunt, magis possunt concoquere. Hæc Galenus. Igitur quæ huiusmodi non sunt, minime huic compositioni congruunt. Idcirco eligendæ

læ sunt pinguiores & optimæ, vt sunt Masiliēses, & Sabinenses, atque ipsis similes.

De Schybalis.

QVæ Schybalæ, seu schyballæ, seu magis barbare squibalæ dicuntur; stercora rotunda dura sunt, vt plures declarauerunt. Caprinæ autem specificantur, ad differentiam aliorum similium stercorum.

De Columbis agrestibus.

COlumbi etenim, siue (vt quibusdam magis placet) columbæ, & domesticæ, & syluestres, siue agrestes reperiuntur. Domesticæ quidem domi viuunt. Agrestes autē in agris pascūtur, sed in turribus & montium ripis nidificant atque nocte quiescunt; quæquidem domesticis sunt minores. A nonnullis liuiæ, quasi liuidæ nuncupantur. Harum autem fimus in huiusmodi emplastris ab Authore quæritur. Vtrunque genus satis est notum. Est & aliud genus, qui non columbi, sed palumbi, siue palumbæ, siue duūm generum, palumbes agrestes dicuntur; imò rectiùs syluestres: quoniam in syluis manent, & in arboribus nidificant. Has nempe sunt qui à glandibus, quibus libenter vescuntur, glandiphagas nominant. Alii autem à torque plumeo quem habent, torquatas appellāt. Sunt etenim maiores domesticis colūbis: & hyemali tempore non inuenientes semina, & fructus, fame cogente pascuntur herbis.

Emplastrum de fermento &c. CCCLXXIII.



HOc nempe emplastrum (vt in litera clarè habetur) diuersis paratur modis. Inuenimus tamen in ista descriptione plurimas deprauationes, quas simpliciter emendauimus in receptario. Et præsertim inter ipsas, vbi legebatur per impressos libros, dubellet, rescripsim⁹ delet, vt in cūctis exemplaribus, & in vulgari æditione reperimus. Et licet dubellet, siue dubellati, secundum Simonem Ianuensem, Pandectarium, & cæteros, significet apostema colligens saniem, de quo magis speratur quòd fiat hulcus, quàm q̄ resoluatur: tamen cū priùs hic legatur: Maturat enim & rūpit apostemata. superfluum est addere, & dubellet: quod esset illud idem repetere. Igitur rectius est, & delet. Item quod sequebatur in litera, scilicet, Si bdellium cū farina hordei misceatur: extrahit spinas, deleuimus, ob id quia in nullo penitus dictorū exemplarium, neque in vulgari æditione, neque in

Nicol

Nicolao Præposito inuenimus. Reliquas partes à nobis emendatas, si conferas cum aliis, facillimè cognosces. Scribitur equidem à Plinio in septimo vnum emplastrũ de fermento, quod cum quadam variatione istius descriptionis habet non paruam similitudinem.

De Fermento.

NOn ignoratur fermentum, à quibus cognoscitur panis. Zyme, siue zyma Græcè dicitur. Author noster quidem in exordio præsentis descriptionis magnoperè laudat illud in vsum medicum recipi: cùm ex Democrito dicat esse medicinam medicinarum nobilium. Et ponens plures ex ipso pharmacorum compositiones, in fine addidit, quòd prolixum est narrare omnem eius experientiam &c. Ex farina frumenti fit optimum, de quo semper intelligitur, cùm absolutè legitur. Post ipsum in bonitate ex hordeo sequitur. Hinc ex cæteris frugibus.

De Visco.

VIscum, vel viscus visci dicit. Res quidẽ nota & aucupibus & aliis multis. plura etenim sunt eius genera. Vnde Author specificauit de quercino, ad differentiam aliarum arborum, quoniã non in sola quercu procreatur. Verũetiã, vt Dioscorides & alij Doctores tradunt, & experientia certa pluries comprobauimus, in multis arborũ generibus reperitur. Porrò Brasaulus probat in omni arbore posse fieri, ac etiã & in vite se vidisse confitetur. Nos quidẽ præter arbores à Diosco. Plinio, & cæteris descriptas, sæpius & in amygdalis vidimus: tñ in aliquibus arboribus, vt in oliuis, ficis, &c. nunquàm vidimus, nec aliquẽ vidisse audiuimus. Vnde coniectamus, nõ omnes arbores pati supra se viscũ generari. Et licet Plinius cap. vltimo 16. lib. dicat: Omninò satum viscũ nullo modo nasci, nisi per aluum auium redditum: & præcipuè palumbis, & turdi, vnde Brasaulus argumentum sumpsit, asserens quòd sicut turdus, siue turdela (quæ etiam connumeratur in generibus turdorũ, quanuis sit maior turdo) siue palumbes, siue turtur potest super omnem arborem stercus emittere: sic omnis arbor potest viscũ procreare tamen non per hoc ipse Plinius probauit viscũ super quamlibet arborẽ nasci. Imò specificauit ex eis quasdam: quod non fuisset necessariũ, si super omnes posset viscũ oriri. Ergo secundum ipsum Brasaulũ, vbicunq; cacauerint ipsæ aues, viscum nascetur. Ergo & super herbas, & lapides &c. quod est falsum. Igitur dicẽdum quòd sicut exempli gratia, epithymũ non

on nascitur super omnem plantam, sed super ipsas tantùm quibus à Deo & natura speciali prærogatiua concessum est: & viscum non super omnes arbores, sed super illas duntaxat quæ sunt aptæ natæ ad illud producendũ. Neq; creden dum est ꝙ solummodo stercus auis, quæ iam comederit viscum, scilicet illud propriè quod ex visco eso & digesto efficitur, viscum super arbores generat, vt scripsit Plinius: quoniam probatur non esse verum. Nam si viscum oritur tãtùm ex stercore auis comedentis viscum: primum igitur viscum quomodo ortum habuit, ex quo aues nunquã comederunt? Ergo alia causa est per quam viscum generatur. Enimuero melius est coniectandũ, scilicet ꝙ omne stercus illarũ auiũ, vel comederint viscum, vel non, sit aptum ad generandũ viscum. Aptius tamen si ipsum viscum comederint, tanquã materia magis disposita ad illud faciendũ. Et supra illas arbores tantùm dicimus, quæ etiã specialiter in se habent talem prærogatiuam, siue dispositionẽ vt viscum cõcipiant. Non autẽ supra omnes. Quod autẽ dicit Plinius, scilicet ꝙ viscum per aluum auiũ redditũ nascitur, hoc nõ fit (vt putamus) ex parte visci, scilicet inquantũ ꝙ est viscum: sed ex parte animalis, scilicet inquantum ꝙ est stercus illarũ auium. Quoniã viscum per se nullo modo nascitur, neq; etiã si per ventrem auium redditũ fuerit. Fit etiã à nonnullis artificio viscũ, ex variis rebus: vt ex sebesten in Damasco, & ex radicibus maluauisci, & ex fructu aquifolii, & similibus, ad capiẽdas aues, etiã & aquatiles aues. Quod quidẽ medicinæ est minus aptũ. Ex arboribus autẽ melius est quernũ, quod Græcè Dryos hyphear dicitur. Eligendũ est purũ, recens, intus viride, seu porraceum, extra subfuluum, ex maturis collectũ acinis. Et potius, quàm alterius regionis, nostrate, quia recentius. Sed si ex quercu non habebis, è robore accipito, siue ex ilice.

De Furculis.

PRo Furculis, siue furcillis, hoc in loco intelliguntur festucæ, seu lignorum, aut cannarum & similium frustula. Et propriè sunt quæ à vulgaribus stecchæ, & stelæ nuncupantur. Et lege rectius sic: Et est emplastrum efficax ad extrahendum spinas, & furculas, seu furcillas, & ossa carni infixa &c. Et non ossa cranei infixa, vt mendosè per omnes impresiones legitur. Et pro succo vuarum agrestium, intellige, vt suprà, succum extremitatum vitium vuarum agrestiũ, scilicet syluestrium, & sunt labruscæ. Et succi extremitatũ vitium, supple domesticarum, vt aliàs diximus.

De Sief memithe.

SIef equidem idem est quod collyriũ, seu medicina ocul appropriata. Memithe autẽ, est idem quod glaucium, quo quære in pilulis lucis, cum chelidonia. Cùm igitur h quęrat Author sief memithe: intellige collyrion factũ ex su co glaucio dicto. Qui succus cõdensatur in forma nuclei o sei dactylorũ, & cõseruatur. Et Arabicè dicitur memithe &

De Asphalto.

REctiùs asphaltum, quàm aspaltum dicitur. Et idem e quod bitumen, scilicet bitumen Iudaicũ notũ. Quo bitumen aliquando etiam à Græcis pissasphaltum appella tur. Quanuis & pissasphaltum propriè sit alterius bitum nis genus, quod consimiliter & asphaltum nominant. Prin cipaliter autem asphaltum, scilicet bitumen, à Dioscorid duplex describitur: vnum durum è lacu Iudeæ, vnde Iudai cum dicitur, quod præfertur cęteris aliarum regionum eius dem generis. Aliud est liquidum, quod in Sicilia fontibu Agrigentinensis agri innatat, quódq; naphtæ iudicatur spe cies. Quo & incolę olei vice in lucernis vtuntur. Sed in ho emplastro, de duro intelligitur. De naphta dicetur in ole philosophorum.

Bitumen duplex.

Emplastrum filij Zachariæ &c. CCCLXXIIII.



ER impressiones legitur mendosè in præ senti descriptione: Medullæ cruris vaccæ &c ana ℥.iij. lege, ana ℥.iij.s. quoniã sic est in exẽ plaribus antiquis. De Zanahan quære suprà

Emplastrum Diaphinicon confortatiuum &c. CCCLXXV.

Emplastrum Diaphinicon descriptione Alexandri &c. CCCLXXVI.



AEC nempe emplastra habent multã affinitatem cum emplastris de gallia suprascriptis. Vnde (saluo meliori iudicio) putamus ꝙ potest alterũ pro altero ipsorũ substitui in necessitatibus. Seruatis tamen illis caliditatis & frigiditatis significationibus, in ipsis emplastri de gallia ab Au thore notatis. Dicũtur Diaphinicon, à dactylis ipsam intran tibus. Auic. quidẽ in quinto cañ. sub titulo vnguenti, scilicet Vnguentũ quod cõfert ad vehementiã debilitatis hepatis &

stomach

omachi, habet quasi similẽ compositionẽ cum hoc primo
mplastro Diaphinicon. Sed aduertendũ ꝙ in secunda descri
ione, quæ inscribitur Alexandro, vbi per impressos libros
gitur, Acaciæ, succi acrestæ &c. ana ℥.iiij. legendum est re-
iùs, ana ℥.v. vt est ferè in omnibus exemplaribus antiquis.
ro Alistimbre autẽ, quod est in exordio, intellige digestio-
em: tanquã si diceret, Et ad malitiã digestionis siue conco-
tionis. Et pro floribus vuarum agrestiũ, intellige flores la-
ruscarũ. Qui flores, sicci intelliguntur, in isto emplastro.
t ratio tenet: quia cùm hîc ingrediatur etiã succus acrestæ:
on enim potes habere vno & eodẽ tempore acrestam & flo
es vitis, nisi alterum ipsorũ sit non recens, vel vitis sit bife-
a, scilicet ꝙ bis ferat flores & fructus: quoniã reperiuntur
ites quę nõ tantùm biferæ, sed & triferæ, & quadriferę sunt,
t Romæ habentur. Et vulgò huiusmodi vites, acrestæ nomi
antur. Vnde potest esse ꝙ aliqua vitis labrusca sit huiusce-
nodi: & sic habebis flores labruscarũ, & acrestã vitium vno
ẽ eodẽ tempore: quia aliter, quàm si labrusca fuerit bifera,
non potest fieri: quoniã non quæris flores vitis domesticæ,
ed labruscæ. Præterea in ista secunda descriptione per o-
mnes antiquos libros, non sandalorũ citrinorũ, sed sandali
mazahari, siue machazari &c. est scriptũ: Quod (vt in supe-
rioribus iam diximus) putamus idem significare. Per vinum
stipticum autem intellige vinũ maxime rubrũ: siue (vt mauis
dicere) nigrum, atq; austerum, & non dulce, nec limphatum.
Et idem est quod ponticum: quanuis etiam & ponticum al-
bum reperiatur: stipticum autem semper rubrum.

Vitis bifera, trifera, & quadrifera.

Vinum stipticum.

Emplastrũ de allijs Alexandri &c. CCCLXXVII.



VLTAE literarum deprauationes & mendæ per nonnullas impressiones legũtur in præsenti descriptione, quas simpliciter in litera emendauimus, quoniã peritos viros nõ latẽt. Hæc tamen est notanda, scilicet ꝙ vbi legitur euphorbij ℥.j.s. Legendũ est ℥.j. vt est in cunctis exemplaribus, & cæteris libris. Paulus in septimo habet emplastrum diascorodon: hoc est, ex allijs, sed differt ab isto.

De Allio.

ALlium equidẽ rectiùs, quàm alleũ dicitur. Est enim notius domesticũ, quàm vt declarari debeat. Et syluestre etiã nõ ignoratur, quod Gręcè opioscorodon dicitur. Domesticũ verò, scorodon nuncupatur. Non autẽ scordeon, quod est herba chamędry ꝑsimilis: in qbus hallucinati sunt pluri-

Ophioscorodon.

Scorodon.

Allium absolutè. mi, vt suprà apertè demõstrauimus. Allium igitur cùm ab[...] lutè describitur, semper domesticũ, siue hortẽse intelligitu[...]

Emplastrũ relatũ ad Aristarchũ &c. CCCLXXVII[...]



TENIM (vt putamus) non est hodie in It[...]lia qui perfectè parare possit hoc emplastr[...] & oleũ nardinũ infrascriptũ, videlicet quo[...] tertium modũ, ob maximam olei balsami c[...]piam quam requirunt. Quoniã haud est q[...] vnciam, non tantùm libras, habeat veri balsami liquori[...] Christophorus de Honestis super hoc emplastro dicit, quò[...] maximè eius vsus frequentatur: sed pro oleo balsami, oleu[...] de spica ponunt. Si autem bene, Deus scit. Non enim pote[...] cõparari hoc ad illud, vt in eius vicẽ transeat. Est pręterea i[...] præsenti descriptione vna menda per omnes impressione[...] Videlicet vbi legitur: Colophoniæ ℥.vij. legendum est ℥.v.[...] cuncta exemplaria veritatem ostendunt.

De Calophonia.

Pix Colophonia. COlophonia autem, siue pix colophonia (à Colophon[...] ciuitate dicta, vnde olim in maxima vehebatur copia[...] illa est, q̃ vulgo pix Græca, & pix Hispana, siue pix sicca di[...]citur ad differentiam picis liquidæ, quę & naualis cognomi[...]natur. Quamquam verior pix naualis sit illa, quæ à vetusti[...] deraditur nauibus, quę Græcè Zopissa, & Apochima nomi[...]natur: tanquam ea quæ directè à naui veniat, potius quàn[...] ea quæ ad vsus nauiũ & aliarum rerum transire potest. E[...] *Pix omnis resinæ species.* scias quòd omnis pix sub resinæ nomine intelligitur: sed[...] non econtrà, scilicet quòd non omnis resina sub picis voca[...]bulo intelligenda sit.

Emplastrum Oribasij &c. CCCLXXIX.



IN præsenti descriptione per aliquas impres[...]siones tres mendæ annotãdæ sunt. Prima, vb[...] legitur Aloës ʒ.j. lege ℥.j. Secunda, vbi legitur[...] Thuris masculi, cuscutæ, galbani, ana ʒ.xij. le[...]ge ʒ.xiij. Tertia, vbi legitur, Confice ℥.ij. lege[...] Confitæ ℥.ij. & non confice. Ita hæc secundum veritatem[...] sunt per antiqua exemplaria, ac etiam per nonnullas minus[...] malas excusiones.

De Confita.

PEr simplex t, confita, secundum Simonem Ianuensem,[...] Pandectarium, & Manardum, & cęteros, Laudanum est,[...]

Sed

ed cōficta (vt ipſe Pandecta rius dicit) fæx ſtoracis rubeę liquidæ eſt. Animaduertant igitur aromatarij, ne decipiantur in vocabulorum affinitate, vt ſæpe accidit.

Emplaſtrum Oribaſij aliud &c. CCCLXXX.



VNVM notandum mēdum eſt in præſenti deſcriptione per aliquas excuſiones. Videlicet vbi legitur: Olei chamæmillæ, & irini, ana drach. iiij. lege rectius ℥. iiij. vt in cæteris libris tam antiquis, quàm impreſsis habetur. Et animaduertant minus periti & noui aromatarii, quòd hic, & ſimiliter in emplaſtro de gallia ſupradicto, & alijs locis, per impreſsiones magis mēdoſas pro puls, legitur puluis. Non enim in illo emplaſtro de gallia, dactyli infuſi in aceto, per diē & noctē, & hic galbanū infuſum in aceto per duos dies, poſſunt teri donec fiant ſicut puluis, ſed bene ſicut puls. Intelligētes quidē faciliter percipiunt huiuſmodi literæ deprauationes. Igitur non pro ipſis, ſed pro iunioribus & nouis hoc annotauimus, ne fruſtrà in triturando laborent.

Emplaſtrum de Meliloto &c. CCCLXXXI.



NON habetur ſine mēdis præſens deſcriptio. Nam per cunctas impreſsiones, vbi legitur: Seminis apij &c. ana ℨ. j. s. Legendū eſt verius, ana ℨ. ij. s. vt vniuerſa exemplaria habent. Sunt etiā & aliæ literarum deprauationes, quas ſimpliciter in textu rectè poſuimus, vt liquidò cum aliis conferenti patebit. Habet filius Serapionis in ſeptimo duo, ſub nomine dimadh, emplaſtra de meliloto, ſed differunt ab iſto.

De Meliloto.

MElilotum, ſiue melilotus, herba eſt, quæ & ſertula campana dicitur, ob id quia in Cāpania, & præſertim circa ciuitatem Nolæ laudatiſsima habetur, vt Dioſcorides refert. In Romano ſolo autem, quod eſt Campaniæ initium, non eſt (vt credimus) inferior Nolana. Eſt enim odoratiſsima, & optima, atq; omnibus nota. Et dicitur melilotus, ſiue melilotos, quaſi mellea lotos. Habet enim noſtra melilotos ſemen in corniculis lunatis, ſeu curuis. Apud Nolam autem reperitur etiā ſicut Serapio ſcribit, habens vaginas ſubtiles, rotundas, & rectas, ſicut virgæ puerorū paruulorum. Et nos quandoq; habuimus de illa meliloto, quæ (vt viſum eſt nobis) exceptis ipſis vaginulis, in nullo alio à noſtrate differt. *Sertula cāpana.*

Mistura ad uulnera sananda &c. CCCLXXXIII



PRAESENS descriptio,& tres sequẽtes(vt su-
prà diximus) in paucis exemplaribus legũtur.
Ex tot enim quot vidimus,in vndecim tantũ
reperimus:quorum huiusmodi description
nõ solùm cum impressionibus nõ cõcordant
verumetiã & intèr se ipsas minimè conueniunt.At neq; ip
impressiones vniformiter se habẽt.Vnde sunt in huiusmo
mistura tot & tantæ cõmistæ varietates,cõfusiones,& liter
rum deprauationes,quòd visum est nobis impossibile inu
nire, seu interpretari literæ & sensus veritatẽ. Nam verè
mistura,imò chaos omniũ confusionum. Ex quo medicis
aliis nobis peritioribus viris,dimittimus illã resarciendam
seu (vt meliùs dicamus) de nouo cõponendam : si tamẽ vs
eius (vt aiunt) ita multis frequentatur locis.Nos enim nu
quàm parauimus, nec scimus Romæ parari ab aliquo. V
runtamen vt quilibet meliùs cõsideret descriptionẽ ipsius
compositionẽ,non pigebit nos breuiter subnectere quas i
uenimus, tam antiquorũ , quàm recentiorũ variationes l
brorum. Ex impressis igitur quidam sic habent:Recipe G.
ryophyllatæ,radicũ artemisiæ,pimpinellæ,camomillæ,pen
taphyllon,herbæ violarũ,herbæ venti,caulis rubei, canabi
tenerarũ rubi &c.Alii autẽ vsque herbæ violarũ inclusiuè s
militer,deinde sic:herbæ veteris cauli,tenerarum rubei cana
bis &c. Et alii aliis modis aliter variant ab istis. Ex antiqu
exemplaribus autẽ in quibus inuenimus,exceptis duobus li
bris (quorũ vnus habet abbreuiatè primã dictionẽ,sic : Ga
ryof.quod etiã pro garyofyllis,sicut & pro garyofyllata po
test interpretari.Et alter qui habet,artemisiæ absolutè:absq
radicũ perscriptione) omnes alii libri habẽt prima duo sim
plicia,sic videlicet.Recipe garyofyllatæ,radicũ artemisiæ.I
sequẽtibus autẽ sic variant.Quatuor libri cõcorditer talite
habẽt scriptũ:Pimpinellæ:camina,pentaphyllon,herbę vio
larum,herbæ venti,caulis rubei,canapis renatũ &c. Reliqu
septẽ singuli singula habẽt, videlicet. Primus (post duo sim
plicia dicta semper intellige) sic sequitur : Pimpinellæ, pilu
sellæ,pentaphyllon,herbæ violarũ, herbæ vẽti, caulis rubei
canabis,senationis &c.Secũdus sic habet: Camomillæ, pen
taphyllon, herbæ violarũ, herbæ venti, caulis rubei,canabi
renatũ &c.Tertius:Pimpinellæ,pentaphyllõ,herbæ violarũ
herbæ venti,caulis rubei,recentiũ omniũ &c.Quartus:Pim-
pinellæ,

inellæ, cannam, pentaphyllon, herbæ violarũ, veteris caulis rubei, & canapum renatũ &c. Quintus. Pimpenellæ, camina, pentaphyllon, herbæ violarũ, herbæ venti, cuculi rubeæ, canabũ renatũ &c. Sextus: Pimpinellæ, carmina, pentaphyllon, herbæ violarũ, herbæ venti, caulis rubei, canabis, senai &c. Et septimus sic habet: Pimpinellæ, cannæ, pentaphyllon, herbæ violarũ, veneris, caulis rubei, canapũ renatũ &c. Luminare Maius etiã, & vulgares excusiones, & cæteri aliter & aliter habẽt. Quilibet per seipsum autem apud illos legat. Simplicia tamẽ, quæ possunt declarari, declarabimus. E quibus enim aliqua sunt quæ apud veteres nusquam leguntur. Vnde verè cõiectandum est, has quatuor descriptiones finales istius distinctionis, esse modernorum additiones.

De Garyofyllata.

GAryophyllata quidẽ siue garyofyllata vulgò dicta, apud antiquos neq; sub hoc, neque sub quouis alio nomine adhuc meminimus nos legisse. Solummodo apud Pliniũ septimo cap. vigesimisexti libri, Geum legimus, quod asserit habere radiculas tenues, nigras, bene olentes, sicut nos videmus garyofyllatã habere. En garyofyllata dicitur, quia radices eius garyofyllorũ spirant odorẽ: & radices eius sunt tenues, atq; nigræ, vel saltẽ subnigræ. Quod si Geum nõ erit, fatemur nos nescire quid sit. Nonnulli enim suspicãtur esse Dioscoridis bacchare: veruntamen descriptio non cõuenit plantæ. Nam garyofyllata nõ habet caulẽ angulosum, vt de bacchare legitur: nec folia baccharis cõueniunt cum foliis garyofyllatæ &c. ex quo probatur quòd baccharis differt à garyofyllata. Pandectarius quoque, & ex iunioribus plures hallucinati sunt vocãdo ipsam lagopũ, scilicet pedem leporis: quãuis etiã apud ipsum pandectariũ barbarè, per lagopũ, legatur lapagũ: quoniã lagopus (vt Dioscorides tradit) in segetibus nascitur, garyofyllata autẽ semper locis incultis, & specialiter in sepibus oritur. Et Simon Ianuensis testatur, se vidisse depictã lagopi plantã, alterius formæ & similitudinis, quàm garyofyllatæ. Ergo garyofyllatæ nõ est lagopus. Vocatúrq; à nõnullis sanamunda, ipsa garyofyllata. Folia eius quidẽ sunt similia foliis eupatorii (quod falsò minùs periti agrimoniã nuncupãt) maiora parũper, & rotundiora. Flos verò eius est citrinus, ex quo procedit seminis pilula, in modus pilulæ platani, minor tamẽ. Hac herba sæpe vsus fuit Albertus Magnus in medicinis equorũ: vt ipse 22. lib. de Animalibus scribit. & quandoq; vocat ipsam herbã benedictam.

Geum.

Baccharis non est garyophyllata.

Lagopus.

Sanamunda.

Sed aduertendum quòd si nō speciatim herba scribitur, semper de radice intelligitur. Quoniam ipsa radix est vera garyofylata. Folia enim præter herbaceū, nullum habent odorem. Vnde melior ipsius pars est radix.

Garyophylata absolutè quid.

De Artemisia.

ARtemisia nempe secundum Galenū, & alios plures, duplex describitur. Tamē secundū alios triplex probatur. Etenim secundū veritatē triplex est. Prima videlicet est, quæ vulgò canaparia nuncupatur: quia tanquam canapis ad tri cubitalem & ampliorē altitudinē extollitur. Folia eius sunt absynthio similia. Quæ ex vna parte, scilicet quæ cælum spectat, viridia sunt, ex altera autē alba. Non enim hęc ignoratur: quoniā ferè vbiq; locis incultis, & inter arundineta prouenit. Alia est, quæ vulgò matricaria cognominatur. Et hæc similiter est nota. Tertia est, quæ vt plurimū in hortis habetur, & secus decursus aquarū oritur: & hæc à multis tanacetum vocatur: ab aliis autem thanasia siue athanasia dicitur. Folia habet ordinatè, vno pediculo, ex vtroq; latere plura, pennata, atq; incisa: & flores croceos, in vmbella, qui nō citò marcescunt &c. Et hæc quoque à pluribus cognoscitur. Omnes tres odoratæ sunt: sed canaparia mitiori nō iniucundo munitur odore. Matricaria autē, & tanacetū grauiter olēt. Dicitur enim matricaria, ob id quia muliebribus malis (quæ ex matrice prodeūt) efficacior cæteris habetur. Quādo autē absolutè artemisia scribitur, de mitiori, scilicet de canaparia intelligitur. Sed ad matricē curandā, licet omnes proficiant, vtilior tamē (vt diximus) matricaria est. Et ipsa est accipiēda.

Matricaria.

Athanasia.

Artemisia absolutè.

De Pimpinella.

PImpinella, siue pampinulla, herba est ita ferè cunctis viuentibus notissima, sicut & priscis fuit incognita. Abūdè recentiores de ipsa loquuti sunt: tamen nullus ipsorū valuit apud quempiam priscorū inuenire. Vnde quasi omnes tenent hanc cum aliis pluribus veteribus fuisse incognitam. Quodquidem valdè mirandum est. Neq; nos etiā hucusque potuimus ipsam apud aliquem antiquorum capitulare. Sed omissis omnibus aliorum iudiciis, nos putamus vel ipsam propriè saxifragiam, vel speciem eius esse. Nam & in saxosis libenter crescit, & ad calculos in vesica frangēdos valdè efficax est, vt pluries experti sumus. etenim cùm plures sint saxifragiæ species, inter eas nō est absonū & pimpinellā connumerare. A nonnullis etiā sanguisorba appellatur. Et à Pandectario in litera f, Fillum indicū, pimpinella interpretatur.

Sanguisorba.

Fillum indicum.

Leon

Leonardus Fuchsius autem, fecit differentiam inter sanguisorbam, & pimpinellam, & vtranque duplicem pinxit.

De Pentaphyllo.

Ipsum quippe est pentaphyllon, scilicet quinquefoliũ quo vtimur. Et non est tormentilla, nec heptaphyllon, nec apiũ risus, neque fragaria, vt nonnulli ex iunioribus volunt. Non obstante etiã quòd apud Pliniũ legatur quinque folium gignere fragas. Quia potest esse quòd ipse Plinius viderit aliquam fragariã cum quinque foliis, quam putauit esse verum pentaphyllum: quoniã scimus virum quendam aliquãdo vidisse fragariã pentaphyllam. Nam & nos multoties vidimus pentaphyllum in vno pediculo habere septẽ folia, ac etiã in aliquo tria. Sed hæc sunt monstra naturæ, de quibus nõ multum mirari debemus: quoniã non solùm in herbis & vegetabilibus natura est monstrosa, verumetiã & in animalibus, & sæpe in hominibus ostendit potentiam suam. Vnde exempli gratia: plures nanque cum vigintiquatuor digitis, scilicet sex pro qualibet manu, & totidem pro quolibet pede nascuntur. Nonnulli etiã cum maiori numero, vt propriis oculis pluries vidimus Romæ vnũ mendicũ, qui in qualibet manu & quolibet pede septẽ digitos cum totidem vnguibus habebat: sed ita cõnexos ad inuicẽ, & curtos, quòd nullomodo valebat exercere eos, ex quo mendicando viuebat. Aliqui autem cum minori numero quàm viginti nati sunt. Et aliqui cum duobus capitibus. Quod monstrum paucis antè annis visum est per Italiam, ac venit Romam. Et alia multa quæ non scribimus. Dicat igitur Plinius quicquid velit, quòd nunquàm verũ pentaphyllum gignet fragas. Etenim hoc quinquefolium vsuale cognitũ, omnes notas habet quas Dioscorides scribit. Solummodo quod de ramulis pertractat, videtur aliquatenus dissentire, scilicet quòd ramuli pentaphylli in Italia, nõ dodrantales (vt ipse Dioscorides tradit) sed cubitales, & amplioris longitudinis super terrã extenduntur. Et hoc non est tanti momenti, quòd faciat ipsum nõ esse verum pentaphyllon. Quoniã (vt aliàs diximus, & Theophrastus testatur) alio cælo & alia terra sæpius diuersificantur plantæ &c. Vnde non est dubium quod habemus verũ pentaphyllum: heptaphyllon autem, scilicet septifoliũ, aliud est à pentaphyllo, & à tormentilla. Nam stipites heptaphylli non sternuntur super terrã, sed eleuãtur recti, ab vna radice plures. Et folia eius sunt maiora foliis quinquefolii, in quolibet pediculo septem. Et nascitur in montibus, & non iuxta

Quinquefolium Plinij.

riuos aquarum,& ſecus vias,vt quinque folium &c.

De Herba Violarum.

HErba violarum propriè, eſt ipſa planta, quæ & ma violarum dicitur. Cunctis notiſsima eſt.

De Herba Venti.

MVltas nempe de herba venti inuenimus diffinitiones ex quibus patet quòd herbæ venti plura ſunt gene ſeu differentiæ, vel (vt melius dicamus) herba venti eſt n men commune ad plura. Vnde ſecundum Simonem I nuenſem, Ioannem Manardum, & Braſaulum, herba ve ti eſt cotyledon, ſcilicet vmbilicus veneris, ſiue terræ vmb licus, qui & cymbalion, & cymbalaria, & ſcatuncellus, ſc tuncellum, & auricula petræ dicitur. Secundum Ruelliu autem, eſt anemone, ſcilicet fremii genus. Sed ſecundu Pandectarium, & Luminare Maius, qui faciunt duo herb venti genera, ſcilicet maius & minus, maius eſt parietari ſcilicet helxine, quæ & herba vitri, ſeu vitriola dicitur. M nus verò eſt conſolida minor. Item ſecundum additiones Pandectas herba venti, herba vinciroxicum, & conſoli minor, idem ſunt. Igitur cùm prædictarum herbarum, qu ſub nomine herbæ venti deſcribuntur, aliquæ ſint calidæ, aliquæ frigidæ complexionis: quando abſolutè in aliqu compoſitione, herba venti expetitur, non eſt ſumendu quicquid ad manum venit: ſed prius pharmaco diligent examinato: quod competentius iudicatur, illud adminiſtra ri neceſſe eſt. imò ſuper huiuſmodi & ſimilibus ſemper con ſulendi ſunt medici.

Cotyledon. Vmbilicus veneris.

De Piloſella.

APud vulgares quidem plures herbæ ſunt, quæ piloſel læ vocantur, & ipſum etiam nomen vulgare eſt. A qua dam maxima piloſitate, quam habent, ſic appellatæ ſunt. Non enim apud antiquos tale reperitur herbæ nomen. Iu niores tantùm de piloſella loquuntur: nec qualis ſit, ip apertè demonſtrant. Pandectarius dicit quòd eſt herba ha bens folia ſatis alba, & piloſa, ſicut chartafilago, & quò eſt frigida, & ſicca. In additionibus etiam nouis in fin Pandectarum, habetur capitulum de virtutibus piloſellæ vbi deprauatè per x, piloxella legitur. Luminare Maius autem, ſuper vnguento de vermibus Petri Argillatæ, ſcri bens ipſam, ſubticuit formam eius, dicens, Piloſella herba eſt ſatis nota, naſcens in locis lapidoſis & ſiccis, cum foliis quæ expanduntur ſuper faciem terræ, & ſuper ipſa folia ha-

be

et pilos ab vtroq; latere cũ flore rubeo &c. Non desunt qui pilosellam auriculam muris nominant: quoniã est vnũ genus pilosellæ quod habet folia simillima auriculæ muris foliis. Sed Ruellius in suo de Stirpibus: capitulo de myosotide altera, scilicet de auricula muris: depingẽs aliqualiter ipsam pilosellam probat non esse muris ariculam, scilicet Dioscoridis myosatam: quoniam pilosella (quam sic dicunt) habet flores luteos ranunculo similes: myosata autem cœruleos. Item probat ipse Ruellius pilosellam non esse elatinen, quæ est helxine, scilicet parietariæ species nec holosteum, vt nõnulli putauere &c. Aliud genus pilosellæ reperitur, quã etiã vulgares herbam lucciam nominant, quæ habet folia quasi triticea valdè pilosa &c. Item est aliud genus, cuius folia sunt ampla, vt vola manus oblonga, & per ora duabus vel tribus paruis scissuris diuisa, pilosa valdè, imò villosa vrsi auribus colore atque forma, nõ absimilia: vnde à nonnullis auricula vrsi dicitur. Et hæc in altissimis montibus, & crepidinibus petrosis nascitur. Hanc quidem pilosellam primùm in citeriori Hispania cognouimus, scilicet in illo, qui Mons serratus vocatur. Omnes autem præfatas pilosellas cognoscim⁹. Sunt denique (vt aiunt) & aliæ herbæ pilosellæ vulgò dictæ, de quibus quoniam adhuc nullam veram habemus cognitionem, non est opus de ipsis facere declarationem. Sed qualis prædictarum sit accipiẽda, pro ista mistura, ignoramus. Cõsulito ergo medicos, qui tali vtuntur mistura, & ipsi vobis diuidendo forsan insinuabunt eam.

Auricula muris non est pilosella.

Auricula. vrsi.

De Caulibus.

MVlta atque diuersa sunt caulium siue brassicarũ genera, & species, vt olitores meliùs, quàm medici, pro maiori parte cognoscunt. Et caulis quidem in innumeris plãtis est. Sed non specificatè, de brassica, scilicet crambe intelligitur: ob id, quia caulis, scilicet cima huius plantę, inter omnes alias principatum obtinet. Vnde est, quòd tota brassicæ plãta caulis dicitur. In hac descriptione autẽ (vt plurimis legitur) caulis rubeus, ad differẽtiam aliorũ specificatur. Quoniã reperiuntur etiam & caules albi, & nigri, & crispi folii & tyrsuti & caputii &c. Caulis rube⁹ quidẽ nõ multũ differt à nigro, & sæpi⁹ cõuertũtur in inuicẽ, vt olitores referũt. Nigri enim & albi, & crispi folii, & tyrsuti atque caputii caules noti sunt. Est nanque & aliud brassicæ gen⁹, qđ ex Syria defertur, & canabit, seu canauit vulgò dicitur, quodq; à Pãdectar

Caulis imperialis. ctario, caulis imperialis vocatur. Et omnes isti caules in ... lia hodie habentur, quorum vsus non est minimus, etiam apud nobiles. Sunt præterea, & alia brassicarum genera, ... quibus legitur apud diuersos Authores, quæ breuitati stu... tes: omisimus. Legitote Hermolai Corollaria, & apud R... lium de natura stirpium, & cęteros. Demum de brassica s... *Brassica canina.* uestri & rustica, & canina, quæ cynocrambe Græcè dicit... & marina, quæ vulgò soldanella vocatur & de caule aqu... qui nenuphar est, secundum Pandectarium, non expedit h... *Caulis absolutè.* facere declarationem. Absolutè autem cùm scribuntur ca... les: semper de communioribus notis intelliguntur.

De Cannabe.

VT Diosc. scribit, duplex est cannabum, vel cannabis s... ue canapis herba: scilicet syluatica, & satiua. Satiua a... *Cannabis absolutè.* tem notissima est: syluatica verò non ita cognoscitur. Sed ... absolutè describitur, de satiua intelligitur. De cuius semin... etiam duplex oritur planta, scilicet altera sterilis, & alter... fructifera. Syluestris autem planta cõmunem similitudin... habet cum althææ & alcææ plantis. Ex cuius etiamnum cor... tice, sicut ex cortice satiuæ, funes fiunt. Legitur enim in ali... quibus descriptionibus istius misturæ, vt suprà ostẽsum e... cannabis renatum, canapis renatæ, canabis senati, siue sena... tionis &c. Deprauationes enim librariorum sunt: pro quib... intellige cannabem tenellam, scilicet folia, vel cimas ipsiu... plãtæ. Sunt quoq; & in ipsis descriptionibus aliæ plures lit... rarũ incorrectiones: vt sunt, Veteris, cimarum, rubi, cannæ... cannam, cammina, cuculi &c. De quibus omnibus vanũ es... prolongare sermonẽ: quoniã clarè per se cognoscuntur q... sunt librariorũ mendæ: vt exempli gratia: pro cuculi, nõ debet hîc intelligi panis cuculi, id est alleluia, & sic de singulis.

Vnguentum palmeum &c. CCCLXXXIII.

Vnguentum aliud palmeum &c. CCCLXXXIIII.



MVLTA nempe de huiusmodi vnguentis suprà scilicet in primo Diaphinicon vnguento, disseruimus: propterea vide ibi. Hîc tamen notandum, quòd in hoc vltimo vnguento palmeo per omnes excusiones Latinas, est vna nõ parua menda: videlicet vbi legitur, Pinguedinis porcinæ depuratæ à sale ℥.v. Valde etenim insufficiens est ista quantitas pinguedinis respectu quantitatis lithargyri, & vitrioli. Nam in quibusdã exemplaribus, & in vulgari æditione, ipsi⁹

ping

pinguedinis ℔.iij.habentur. Quod est minùs malum. Sed in quibusdam aliis ex vetustioribus exemplaribus, non libr. iij.neque ℥.v.sed ℔.v.legitur: quod putamus rectius esse. Errore forsan (vt coniectamus) impressa fuit ℥. pro ℔. Et non putet quis quinque librarum quantitatem esse superfluam, quoniam maior iudicatur esse quantitas trium librarū olei, & duarum axungiæ, quæ recipitur in primo vnguento palmeo, quàm quinque librarū axungiæ in hoc vnguento, respectu olei ad axungiam, quæ est corpulentior oleo. & similiter in vnguento Diaphinicon descriptione Arabica, sunt quinque libræ ex oleo & pinguedine. Itē in vnguēto diaphinicon primo, sex libræ recipiūtur; scilicet tres pinguedinis, & tres olei. Igit̃ si sex librarū quātitas nō est superflua, à fortiori quinque librarū minimè erit non enim magis vnū, q̃ aliud istorum quatuor vnguentorum recipit de lithargyro & vitriolo. Ergo quinque libræ sunt secundū veritatē ipsius pinguedinis recipiēdæ in hoc vnguēto, & nō quinque vnciæ.

Vnguentū expertū ad scabiem. CCCLXXXV.



NVNQVAM experti fuimus hoc vnguentum, nec apud alios (vt sciamus) habetur in vsu. A quibus autem sit expertum, nescimus. Inuenimus tamen in tribus exemplaribus præsentē descriptionē recipere mastichem in vno ana, cum oleo laurino, argento viuo &c. Quæ (vt nobis videtur) satis cōuenit. Manardus quoque præcipit, vt addatur: quod tam nobis, quàm pluribus peritis viris non displicet. Vnde rectius legatur sic vt est in dictis exemplaribus: Olei laurini argenti viui, cæræ mundæ, masticis, thuris albi &c.

DVODECIMA DISTINCTIO DE OLEIS.

Est enim multiplex oleorum operatio &c.
CCCLXXXVI.



IN HAC nempe præfatiōe præsentis duodecimæ & vltimæ distinctionis, clarè denotat Author necessariā multiplicitatem, & varietatē oleorū, quas aggreditur: sed in ꝓcessu, causa breuitatis (vt putamꝰ) plura olea, tāquā notiora dimisit. Vt exēpli gratia. Non scribuntur ab eo modi faciendi oleū olearū, siue (vt ma uis)

uis) oliuarum quamuis ipse dicat quod oleum de schino
sicut oleum de oliuis:& oleum completũ, ex oliuis cõple
& oleum rude, ex oliuis immaturis &c. Qui modi omnib
aliis erant præponendi, ex eo maximè quòd oleum ab ol
nomẽclaturam sumpsisse creditur:& etiam quia ipsum ol
est basis siue fundamẽtum seu radix multorum oleorum c
positorum, vt in processu patebit. Vnde ad maiorem decla
tionem, post oleum de semine cucurbitæ, dicit, Ex multis
tem seminibus olea fieri possunt: & habent virtutem sem
num eorum, de quibus sermonem non ædimus &c. Iter
dimisit aliqua tanquam medicicinæ minùs necessaria:
sunt olea chimistarum &c. pro quibus cognoscendis remi
tit lectorem ad chimistas, dicens: Tu autem &c. De his ig
tur quæ per expresionem fiunt, incipiens hanc suam disti
ctionem. oleum de amygdalis dulcibus cęteris præposui
Vnde sequitur.

Oleum de Amygdalis dulcibus &c.	CCCLXXXVI
Oleum de Amygdalis amaris &c.	CCCLXXXVII
Oleum de Nucibus, grossarum uentositatum est resolutiuum.	CCCLXXXIX.
Oleum de Auellanis &c.	CCCXC.
Oleum de Chrysomilis &c.	CCCXCI.
Oleum de Persicis &c.	CCCXCII.
Oleum de Ben &c.	CCCXCIII.
Oleum de Cherua &c.	CCCXCIIII.
Oleum de Carthamo &c.	CCCXCV.
Oleum de Nuce Indica &c.	CCCXCVI.
Oleum de Cerasis &c.	CCCXCVII.
Oleum de Almahaleb &c.	CCCXCVIII.
Oleum de Granis citri &c.	CCCXCIX.
Oleum de Fisticis, & Pineis &c.	CCCC.


NO nempe canone vniuersa hæc atque similia olea regulantur. Quiquidem canon siue regula pro omnib⁹ aliis in prima, scilicet olei de Amygdalis dulcibus descriptione: ab Authore satis clarè describitur. Et ita sunt ipsi modi vbique in frequentiori vsu, quòd non oporteat de eis facere declarationem. Igitur simplicia, & cætera quæ minùs peritis

s posſint videri obſcura, ad legentium vtilitatem, faciemus clara. Prætereà non ignorandum, quòd tam ex iſtis, quàm ex infraſcriptis, quàm etiam ex aliis diuerſis oleis, ſunt deſcriptiones multæ, tam apud Grecos & Arabes, quàm apud Latinos Authores, quos ſæpe citare ſuperfluum eſt. Quærite igitur apud ipſos, & inuenietis.

De Zaynari.

PRo Zaynari autem, ſiue Zacharali, ſiue Zarinari, ſiue alteriuſmodi barbarè, quod legitur in oleo amygdalorũ dulcium &c. nil aliud poteſt intelligi, quàm torcular, ſiue prelum, ſiue aliud inſtrumentum aptum ad exprimendum oleum, & ſimilia. De amygalis quære ſuprà.

De Nuce.

NVx ſimpliciter & abſolutè, ſemper intelligitur vſualis, de qua, vnà cum cæteris quære in modo confectionis corticum nucum. Prætereà magnopere admirati ſumus de Ioanne Iacobo Manlio, qui groſſe (vt ita loquamur) & pueriliter errauit in hoc oleo, declarãs nucem groſſam eſſe nucem vſualem. Imò nux groſſa propriè, eſt nux Indica, quæ cunctis nucibus eſt groſsior. Dicim⁹ enim quòd pueriliter errauit in textu Authoris: ſcilicet legens oleum de nucibus groſſarum ventoſitatum eſt reſolutiuum &c. intelligit oleũ de nucibus groſsis, vnde in ſuis declarationibus dixit: Nux groſſa, id eſt nux vſualis &c. Quodquidem nec in re, nec ſecundum literam eſt verum: quia Author non loquutus eſt hîc de nucibus groſsis, ſed abſolutè poſuit de nucibus, pro quibus intelligũtur communes & vſuales. *Nux groſſa* *Nux abſolutè.*

De Auellana.

AVellana quidẽ in Italia notiſsima eſt: quæ & nux auellana & nux pontica dicitur: & vulgò Romę nocchia vocatur. Sed in Regno Apuliæ, quaſi per diminutionẽ à nuce, nucella appellatur, *Nux pontica.*

De Chryſomilis, & Perſicis.

CHryſomela, vel chryſomila, ſiue chryſomella, vel chryſomala, id eſt aurea mila, vel mala &c. eadem ſunt, quæ præcoqua, ſiue præcocia, & armeniaca dicuntur. In generibus Perſicorum connumerantur. Nam plura ſunt Perſicorũ genera: ſed per antonomaſiam, Perſica intelligũtur illa quorum nuclei oſſeus cortex eſt durus, & aſper, & nõ planus, vt in Armeniacis eſt. Multùm enim differunt in foliis perſica & Armeniaca. Et enim perſicorum folia ſunt longa, amygdalinis foliis ſimillima; folia autẽ chryſomelorũ ſunt

rotunda, vt pyrorum folia. Isidorus quidem tria tantùm genera huiusmodi fecit, scilicet duracenum siue duracinum, armeniacũ, & persicũ. Hodie tamen multa plura habemus vel natura, vel arte ꝓducta, quę breuitatis causa dimittimus.

De Ben.

Ben per simplex e: non autẽ been, vt nonnulli codices impressi habent, & hîc & alibi. Sed de eo satis diximus in confectione de musco dulci. Vide ibi. Item scias quòd hoc oleum, secundum Simonem Ianuensem, in litera Balanus & in litera ben, est oleum muscellinum. Dioscorides in primo libro facit de eo cap. & vocat ipsum oleum balaninum: in eius capituli fine dicit quòd oleum carynum, scilicet de nuce iuglande, hoc est de nuce vsuali, valet sicut oleum balaninum, hoc est de ben. Ergo in defectu olei de ben, licite possumus substituere oleum de nuce communi, & vsuali. Cęterùm, patet in his oleorum descriptionibus error quorundam iuniorum asserentium ben esse semen cataputiæ scilicet cherua, cùm author separatim ab oleo de ben, doceat facere oleum de cherua, quod immediatè sequitur.

De Cherua.

Ricinum, siue cicinum oleum (quod idem est) vocatur à Dioscoride hoc oleum de cherua. Cherua autem, siue kerua, est genus cataputiæ. Cataputia autem duplex à Serapione notatur, scilicet maior & minor: & in duobus capitulis, videlicet 222. & 364. Et vtrunque genus habet plura nomina, vt mox videbimus. Author enim noster ipse etiã ponit cap. de vtraq; cataputia, sub barbaro vocabulo. Hoc est, Albemesuch. Sed titulus eius à librariis (vt putamus) est vitiatus, scilicet quòd vbi legitur: De albemesuch, id est cherua. Rectius legendum est: De Albemesuch, id est cataputia: vt in quibusdam exẽplaribus antiquis adhuc clarè legitur. Nam albemesuch est nomen cõmune ad vtranq; cataputiam. Cherua autem est nomen speciale, quod pro cataputia maiori tantùm ponitur. Minor enim non vocatur cherua. Author noster optimè scripsit, ponẽs primùm nomina cõmunia siue generalia: videlicet albemesuch, & granũ regũ: postea descẽdit ad particularia, vnde de maiori scripsit. Et dicitur quòd magna est cherua. Cherua autẽ, siue albemesuch maius, siue granum regum magnũ, scilicet cataputia maior. vbique cognoscitur, & idem est quod ricinũ. Quod nomẽ sibi vendicauit, à similitudine quam habet semen ipsius cũ ricino animali. Ricinum quippe animal propriè est illud quod vulgò cecca, siue cicca di

Cataputiã duplex.

Ricinũ animal quod.

a dicitur: quæ in auribus animaliũ, canũ maximè, & boum, sanguinem suggens, pendet. Etenim quasi semigræcè. Nam hæc planta cici, seu cicum à Græcis vocatur. vt apud Diosc. quarto libr. vbi etiã & alia plura nomina istius plantæ enumerat. Appellatur quoq; à nonnullis hęc planta pentadactylus, & custos horti, & ab aliis alia sunt ei attributa nomina: vt heliotropia, girasolis, mira solis, sponsa solis, solsequia &c. In Lusitania quidẽ arborescit, & perdurat ad multos annos, vt propriis oculis intus Eborã ciuitatẽ, in horto quorundam religiosorũ, plures arbores huiusmodi plantæ vidimus: quarum truncum vix certè funiculus quatuor ferè palmorũ sufficiebat cingere. Vocatúrq; ab incolis loci, lingua eorum, fighiera de linferno. Quod Latinè, ficus inferni est. Apud nos autẽ ante annũ moritur. Porrò cataputia minor, siue albemesuch minus, siue granũ regum paruũ, quod mendana, seu mendena Arabicè dicitur, vt est apud Serapionem, à Gręcis lathyris appellatur, & inter tithymalorũ genera cõnumeratur. Vnde sunt qui tithymalũ, siue lactariã herbã nominant. Dioscorides enim Author est. Sed à vulgaribus, & mulierculis Romæ, tam maior quàm minor Scardapucza vocat̃: quasi cataputia, corrupto vocabulo. Etenim cataputię dicũtur: quoniã semina ipsarũ ad aluum soluendã, tanquam pilulę deuorantur. Pilulæ enim Græcè catapotia, seu catapu tia nuncupantur. De vtriusq; igitur cataputię semine, vno & eodem modo extrahitur oleũ: vt ipse Author noster in præfato cap. de albemesuch scripsit. Hic autem de cherua tãtùm, scilicet de maiori loquitur. Ambæ sanè vulgaris notitiæ sunt: quoniam sæpe in hortis, & iuxta domorũ parietes, in suburbanis nascuntur. Prætereà nõ parum admirati sumus de Brasaulo viro nostra ætate famosissimo, qui dicit interpretem Serapionis errasse, interpretãdo cheruam esse cataputiam maiorẽ: nec talẽ aliunde probat errorẽ. Quin ipsum magis deceptũ putamus, dicentem cataputiã maiorẽ esse primam speciem tithymali, quæ characias Græcè dicitur. Et secundum ipsius verba, præter calumniã in Serapionis interpretem, duplicẽ ipse cõmisit errorẽ. Primo errauit, quia minorem cataputiã, pro maiori accepit. Nam vt à pluribus viris audiuimus, eadem planta est herba dalle carpanede apud Ferrariẽses, quę apud Romanos scardapucza minor. Enimuero talis plãta nõ ignoratur, & (vt videre licet) ad amussim est mẽdana Serapionis, scilicet cataputia minor. Secũdò errauit: quia talis herba apud Dioscor. non characias (vt ipse

Cicum.
Custos horti.
Lathyris.
Brasauli error.

vult) sed est lathyris, vt legenti Serapionem, & Diosco conferenti, non est dubiũ. Etenim Serapio facit tria capi correspondentia tribus cap. Dioscoridis, videlicet capitu de kerua, scilicet de cataputia maiori, quod respondet ca lo Dioscoridis de ricino, scilicet de cico. Et cap. de catap minori, quod incipit Mendana: quod quasi de verbo ad v bum, corresp͡odet capitulo de lathyri ipsius Dioscoridis cap. de tithymalis, vbi ab ipso Serapione, velut etiã à Dio ride, prima species characias dicta describitur. Non obs te ꝙ in Serapione ibi barbarè Caritias, pro characias le tur. Præterea si apud ipsum Brasaulũ præfata herba dalle panede, erit maior cataputia, minor ergo qualis erit, cu ipse nõ meminit? Nam scribentẽ maiorẽ, non decuit tac minorem. Maioritas enim non tribuitur vni, nisi respe minoritatis alterius &c. Et quòd sint duæ cataputiæ, non lùm per Serap. cuius interpres habetur ipsi Brasaulo susp ctus, verumetiã & per Auerroim & alios plures probat Ait nanque Auerrois in quinto Colliget scribens de vna, licet de maiori: Halberea, id est cataputia &c. Et infrà p mẽdana (quæ est cataputia minor) Magdeene scripsit, dic Magdeene, id est cataputia &c. Causa breuitatis dimittim iuniores, q de vtraq; cataputia loquũtur. Vt sunt, Simõ I nuẽsis, Pãdectari⁹, Luminare Maius, Ruellius, & cæteri. Ig pro cõclusione, cataputia maior est cherua, & est cicũ Dios Et minor est lathyris, & non cherua, neq; Diosc. characias.

De Carthamo.

DVûm generũ ab omnibus carthamus describitur, scili cet carthamus domesticus & syluestris. Author noste in suo cap. eligit domesticũ tãtùm, dicẽs: Electio. carthamus de quo loquimur, est domesticus. Quasi dicat: quicquid scri bimus de carthamo, de domestico intelligimus. Vnde & ho oleũ de domestico intelligi debet. Carthamus domesticus au tem, siue carthamũ: Cnecus, & Cnecũ, siue Cnicus, siue (vt m uis) Gnicus dicitur: vt Diosc. 4. libro scribit. Ex nostris vero alii crocũ hortulanũ, alii Zaffranũ syluestre, alii Zaffranũ fatuum, siue Zaffranũ fatuorũ nominant. Auerrois in quin- to Colliget Elcratis, & semen de papaga vocat. Ait enim El- cratis, alias carthamum, id est semen de papaga &c. Papaga propriè est illa auis, quæ vulgò papagallus nuncupatur: La- tinè autẽ psittacus. Quasi dicat Auerrois, ꝙ est semen quod psittaci libenter comedunt. Non enim est incognita herba hæc: in hortis seritur, & inter aculeatas connumeratur. Sed

Papaga vel Papagallus

Cnecum

ecũ syluestre, siue carthamus syluestris, spinosior est do-
ítico: vt veritas in re ipsa probari potest. Quãuis Theo-
astus quarto capitulo, libri sexti, de historia plantarum,
at contrariũ: vbi & de Cneco syluestri, s. carthamo sylue
duo genera posuit. Vocatur autẽ carthamus syluestris
onnullis colus rustica: quoniã priscæ mulieres pro colo,
vtebantur planta. Vnde putamus, quòd à Cneco, vulgò
; hodie, pluribus in locis colus fœminarum corrupto vo-
ulo dicatur conochia: quasi cnochia, pro cneca. Dicitur
& ab alijs fusus agrestis. A Dioscoride autem attractylis
atur. Vbiq; nascitur, ex quo minimè ignoratur. Sed ani-
duertẽdum quòd apud Serapionem, sub nomine cartha-
, duo scribuntur capitula, scilicet 126. quod incipit: Car-
mũ, id est churtal &c. quod cap. vt patet legẽti & Diosco
i conferenti, est cap. ipsius Dioscoridis de bromo, quod vi
icet est in secundo libro: quoniam quarto libro est aliud
pitulum de bromo, quod apud Serapionem non legitur.
iam non ignorandum quòd capitula Dioscoridis de bro-
o, videlicet tam secũdi, quàm quarti libri, nõ sunt de aue-
, vt nonnulli putant: quia cap. de auena, quod concordat
m 25. capitulo Serapionis de auena, est capitulum de ægi-
pe, quod est in quarto libro ante cap. de bromo. Aegylops
itur est auena: bromus autem est herba auenæ similis: vnde
similitudine nonnulli etiam bromum, auenã nuncuparũt.
iud autẽ cap. Serapionis, videlicet 202. quod incipit: Kar-
m, id est carthamus, est ex eo syluestris & domesticus &c.
t verum & proprium cap. de vtroque Cneco: vt legenti nõ
t dubium. Item sciendum etiam, quòd Auicenna facit cap.
carthamo, & separatim ponit aliud cap. de croco hortu-
no: sed an apud ipsum sit aliud crocum hortulanum à car
amo, nescimus. Nobis tamen videtur idem esse.

Attractylis

Bromus.

De Cerasis.

Erasia, vel cerasa vbiq; per Italiã cognoscuntur, & sunt plura ipsorũ genera. Vnde libro 15. Plinius octo enu-
erat. Ex quo inter ea cõnumerantur & amarena, scilicet il
a cerasia acria, quæ vulgò Romæ viscioli nũcupantur, quo-
um etiã plures habẽtur species. Cerasi etenim sunt huiusce-
nodi naturæ, q̃ post cũctas ferè arbores florẽt, & de priori-
us sunt quę fructũ ad maturationẽ perducũt. Reperiuntur
etiã & cerasi syluestres, sed nõ sic passim vt vrbanæ nascun-
ur. In partibus Apuliæ plures arbores vidimus, quæ ab inco
lis loci neræ vocantur, quarũ fructus non est almahaleb, vt

mox patebit. Est enim fructus neræ minor, atque nigr
cerasio domestico, & folium rotundius, & minus, ac s
dius. In caudice autẽ & cęteris partibus, non differt nera
raso. Et tam cerasus, quàm amarenus inseritur in nera
optimè fit. Producit & gũmi nera affluenter, vt cerasus

De Almahaleb siue Mahaleb

Mahaleb, siue mahalep, vel machaleb, vel machabel, ve
teriusmodi barbarè: vel cum al in principio, almal
leb &c. idem arbustum est apud Arabes quod apud Græc
phyllirea, vt patet conferendo cap. Serap. de mahaleb cũ c
Diosc. de phyllirea. Quod cap. apud ipsum Diosc. est in p
mo libro immediatè post cap. de cypro, scilicet de ligustr
Quod cap. de phyllirea minimè potest esse cap. de tilia
Hermolaus, Ruellius, & Marcellus interpretati sunt, & fe
Tilia. omnes iuniores tenent. Quoniam (vt scitur) Tilia est arb
vastæ magnitudinis: vnde Theophrastus quinti de histo
plantarũ, cap. 8. sic dicit: Tilia foris nauiũ longarũ, & arch
rum, mensarúmq; fabricæ expetenda est. Ex quo non pot
cõparari ad cyprũ. Nec tiliæ folia asimilãtur foliis, quæ
ignorãtur hederacea esse: sicuti etiã dictus Theophrastus t
tij de historia plantarũ, cap. x. testatur. Et cætera quæ breu
tati studentes omittimus. Nec in antiqua translatione ill
cap. loquitur de Tilia. A vocabulorũ propinquitate eos ha
lucinatos esse putamus. Tilia enim Græcè, nõ phyllirea: s
φίλυρα dicitur. Phyllirea proprie quid Latinè significet a
huc nescimus. Arabicè autẽ (vt diximus) est mahaleb: de qu
& Serapio, & Auicen. & Rhasis, & alii plures Arabicę lingu
scriptores pertractarũt. Mahaleb autẽ arbuscula in Syria n
tissima est, & vsq; hodie ibidẽ vulgò mahaleb vocatur. Qu
(vt sciuerimus) nõ reperitur in Italia. Est enim spinosa, & f
lia eius sunt similia foliis oliuæ, & fert grana quasi racema
tim in ramis, vt lentiscus, paulò grosiora tamen. E quibu
Syrij exprimũt oleũ valde odoriferũ, ex quo cõficiunt sapo
nes olfactu suaues, & alia plura. Quæ grana etiã mahaleb v
cantur: vnde Bellunẽsis in suis interpretationibus dicit: Ma
haleb est granũ notum in Syria. Et nos habuimus de rami
eius, mediante quodã fratre nostri ordinis, qui nuper veni
ex illis partibus &c. Ergo mahaleb nõ sunt fructus cerasi sy
uestris, vt ferè omnes iuniores hallucinantes interpretat
sunt. Fortasse quia cùm immediatè post oleũ de cerasis, Au-
thor posuerit oleũ almahaleb, & in eius descriptione dixerit,
Oleũ de almahaleb forti⁹ est in omni re, q̃ oleũ de cerasis &c.
ipsi

de facili errauerunt, putantes mahaleb esse cerasia sylue... Sed re vera satis differunt inter se cerasia syluestria,& ...aleb. Ex quibus patet, quòd oleum de almahaleb non est ...m de cerasis syluestribus.

De seminibus citrij & citranguli.

IVismodi grana, siue semina, ex maturis citriorum & citrangulorũ pomis accipienda sunt. Immatura enim ...ina, & fructus, parum aut nihil habent de oleo. Pari ra...ne etiamnum potest fieri oleum ex seminibus limonum, ...milium. Et quodlibet ipsorum æquipollet supradictis. ...de potest fieri ex omnibus, & singulis, tam coniunctim, ...m diuisim, sicut vnicuique placet.

De Fisticis, & Pineis.

FIsticum idem est quod pistachium, siue pistaciũ. In Syria plurimũ nascitur. Et in Italia satum crescit, & fructi...at: quoniã Venetijs vidimus arborẽ nõ minimã, cum fru...u. Folia fert terebintho simillima &c. Pinei nuclei nõ igno...ntur. Et ideò Author copulauit ista: quoniam eiusdem vir...tis sunt ambo. Nam & Dioscorides cap. de pistacijs testa...r nucleis pineis similia esse pistacia, supple forma & virtu... Vnde alterum pro altero potest substitui.

Oleum Laurinum &c. CCCCI.

Oleũ de granis uiridibus, & est albo tin &c. CCCCII.

Oleum de Schino &c. CCCCIII.

PONIT Author in horũ prima oleorum descriptione pro omnibus similibus alium modum exprimẽdi oleum. Veruntamen nos scimus meliorẽ modũ, pro oleo laurino, quàm is qui assignatur. Quo quidẽ copiosius oleũ ...xprimitur, & clarius, atq; odoratius, & per cõsequens me...ius. Qui modus certè faciliùs addiscitur operatione, quàm ...ectione. Attamen subscribimus ipsum clariori modo quo ...ossumus, vt vel saltẽ ingeniosi percipiant. Ponantur igitur ...accæ maturæ, omniq; sorde optimè purgatæ & integræ, in ...aldario, cum sufficiẽti aqua supra ignẽ, & bulliat aqua vsq; ...d perfectã baccarũ coctionẽ; & sic calidæ mittantur in ali...quo sacculo nouo, mundo, & non raro, ita quod sacculus sit minus quàm semiplenus ipsis baccis percoctis. Posteà ligetur os sacculi, & cũ aliquo forti baculo grosso quantũ manus capere potest, cubitalẽ longitudinẽ vel circa, plus vel minus habẽte, exerce te sic; videlicet, Extẽsum sacculũ super ta-

bulam decliuem ex vna parte, sub qua sit vas ad recipiendu oleũ, stantibus baccis per totũ vsque ad os sacculi, dicto b culo ad os ipsius baculi aliquo modo ex vna extremitatũ i uoluto, seu ligato: malassa, seu malacissa, siue subagitan subige, dextrè voluendo, & exprimendo fortiter, & citò. S per infundendo quãdoq; aquã calidam, vsquequo videas to oleũ effluxisse in vas. Deinde collige quod supernatat, & se ua. Eodem modo etiã potest fieri de granis viridibus, & gr nis lẽtisci, & similibus. Tamẽ in Apulia & aliis locis, extr hitur oleũ ex semine lentisci, sicut ex oliuis. De Baccis aũt s ue granis lauri, satis dictũ est in emplastro de granis lauri.

De Granis viridibus.

GRana viridia, teste Auicenna, atque Serapione, sunt fru ctus arboris albotin, id est terebinthi: de quibus lege i Isopi ceroto descriptione Galeni, & in eo quod hîc subse quitur de schino. Præterea Bellunensis in suis interpretatio nibus etiam sic scribit: Granum viride est fructus arbori nominatæ albotin apud Arabes: apud Latinos verò terebin thus, ex qua colligitur gummi terebinthinæ, seu terebin thinæ veræ, quod apud Arabes vocatur gummi albotin. E infrà dicit: grana alcadra sunt grana virida, quæ sunt fructu terebinthi. Hæc ille. Vnde &c.

De Schino, seu barbarè de Stincho.

STinchus, siue stincus, hoc in loco, non est animal, vt Luminare Maius credidit. Sed secũdum veritatem, est lentiscus. Nam (vt verè cõiectamus) corruptum est vocabulum, & vbi legitur oleum de stincho: rectiùs legendum est oleum de schino. Schinos enim Græcè, lentiscus est Latinè. Et certè rectè Author post oleũ de granis terebinthi, posuit oleũ de schino, scilicet de lentisco: quod falsò titulatur de stincho: quia vnius generis sunt ambo: vt per Serapionẽ cap. de terebintho probatur. Ait enim: Baton, vel botõ, id est arbor grani viridis: & est botin, id est terebinthus Albotin secundum medicos, est duarum specierum, scilicet domestica & syluestris: & domestica est botin secundum veritatem, & fructus eius est granũ viride. Et syluestris est lentiscus, & ambæ habent gummi. Hæc Serapio. Ergo oleum de stincho non est oleũ de animali. Quia si stinchus hic accipitur pro animali: quomodo bene sequitur quod dicit Author: hoc est, Et fit sicut oleum de lauro: vel de oliuis? Igitur de schino, scilicet de lẽtisco intellige. De stinco animali, siue rectius de schinco, in superioribus dictum est. De lentisco etiam require suprà.

Oleum

Oleum de Balſamo &c. CCCCIIII.


OCET nos Author præſens oleũ, tribus parare modis, qui modi nobis carentibns balſami plantis, nihil aut ſatis parũ proficere poſſunt. Parũ diximus: quia aliquãdo poſſunt eſſe vtiles ad cognoſcẽdum ipſum balſami oleum, elicet quali modo ex tribus paratũ ſit, cùm ad manus venit &c. Opobalſamum Græcè dicitur. Balſamum propriè lanta eſt, licet quandoq; pro ipſo balſami oleo vſurpetur. enim his notis ſecundum Dioſcoridẽ cognoſcitur verũ à lò. Fuſum in pannum laneum, non facit (ſicut cætera olea ciũt) maculas: neq; ſi poſtea eluatur, notã relinquit in pan-. Item in lacte inſtillatũ, coagulat ipſum. Et tam in lacte, àm in aqua celerrimè liquatur. Sed & in aqua lacteſcit, od in lacte cõprehendi non poteſt. Adulteratum verò, aut eudo opobalſamum, nullum horum facere poteſt: At verò uia opobalſamũ non habetur, videtur nobis nõ incongruè ſſe hoc in loco, vt ſubſcribamus opiniones Doctorũ declantium quid pro eo æquiualens cõpenſari liceat, in antidorum cõpoſitionibus commiſcendum. In primis, videlicet Paulus in fine ſeptimi libri. Pro balſami liquore, ſtillatitia myrrha, ſcilicet myrrha liquida, quæ ſtacte dicitur. Legitur tiam ibi, pro opobalſamo liquor myrti. Sed putamus eſſe mendam in codice: & rectius liquor myrrhæ legendũ, quàm iquor myrti. Auicenna in ſecundo cañ. cap. de oleo. Ponitur loco olei balſami, myrrha liquida, aut æquale pondus olei adedhii, ſeu aldadi, vel dadi, vt Bellunẽſis traduxit. Rhaſis in calce antidotarii ſeparati, ſcilicet in oleo benedicto, quod eſt oleum de lateribus. Valet (inquit) ſicut oleum balſami, ſed eſt ſubtilius, & calidius, & maioris vtilitatis, in ægritudinibus frigidis. Guillelmus de Saliceto Placentinus in quinto ſuæ practicæ, cap. de oleis, ait: Oleũ quod ponitur loco balſami, ſic fit: Recipe carpobalſami, myrrhæ, nucis indæ, ana ℥.s. hypericonis ʒ.ij. Terantur omnia groſſo modo, & dimittantur in ℥.iiij. olei veteris, vſq; ad menſes ſex, & reſeruetur. Item aliud quod ponitur loco balſami, & eſt nobilius illo, ſic fit: Recipe olei ℔. j. s. myrrhæ, xylobalſami, opopanacis, bdellii, aloës, carpobalſami, ammoniaci, ſerapini, nucis indæ, hypericonis, macis, gũmi Arabici, thuris, tragacãthi, ana ℥.j. lateris triti quem nunquã aqua tetigerit, igniti, & in oleo cõi extincti ℥.iij. terebinthinæ mũdæ & claræ ℥.vij. Terantur

Balſamum

Myrrha liquida quid, & pro quo ſumatur.

Oleum benedictum.

omnia,& malaſſentur ad inuicem in mortario,& ponant in vaſe alembici,& diſtillentur hęc vt aqua roſata,& hoc eſt illud quod diximus. Valet ad vitium lapidis, cùm ponitur in medicinis lapidis:& applanat duritiės, & cicatrizationes, & ponitur loco balſami in omni re. Item aliud oleũ quod ponitur loco balſami, ſic fit: Recipe myrrhæ, carpobalſami, nucis indicæ, ana ℥.s.hypericonis ʒ.j. Terantur groſſo modo,& miſceantur cum ℥.v.olei,& ℥.j.s.terebinthinæ, & in fine addantur grana v.muſci, & grana tria ambræ, & ℥.j.olei de lateribus, & diſtilletur vt ſuprà. Hoc enim loco balſami poteſt poni in omni loco: facit enim operationes vt balſamum. Hæc Guillelmus. Bartholomæus Montagnana in ſuo antidotario,cap.1.quod eſt de vnguẽtis,poſt mediũ. Ad balſamum faciẽdum: Recipe terebinthinæ ℔.j.thuris albi ℥.iiij gummi elemi ℥.vj.bacearũ lauri ℥.iiij. maſticis galangæ, & garyofyllorũ, cinnamomi, zedoariæ, nucis muſcatæ, cubebæ,ligni aloës bene triti, ana ℥.j.omnia ſimul miſta ponantur ad diſtillandũ,Primò cum lento igne, & prima, quæ venit,aqua,dicitur aqua balſami.Secundò ſuperadde ignem,& iterum pone aliã aquam per ſe in vaſe.Et ſic facter. Tunc veniet balſamus in omni probatione. Sed quãtò plus diſtillatus fuerit,tãtò erit fortior.Serua in vaſe bene obturato.Hęc Bartholomæus.Petrus Apponus,aliàs de Abano , in ſua additione,in librũ filii Meſuæ:videlicet in ſermone de vnctionibus. Modus confectionis eſt:Recipe myrrhæ electæ,aloës epaticæ ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, thuris, mumiæ, opopanacis, bdellii, carpobalſami, ammoniaci, ſerapini, croci,maſticis,gũmi Arabici, ſtoracis liquidæ, ana ℥.ij.laudani electi,ſiue caſtorei ℥.ij.s.muſci ʒ.s.terebinthinæ ad põdus ſingularũ rerũ. Pulueriza puluerizanda, & miſce omnia hæc cum terebinthina,& pone hoc totũ in alembico,& ingenioſè diſtilla. Eſt enim ars,ſicut de aqua roſarũ. Liquorem autem per ſublimationẽ diſtillatũ,ſuſcipe in vaſe vitreo forti:vicinatur enim balſamo. Hæc Petrus. Sed animaduertendum quòd hanc deſcriptionẽ poſuimus ſicut inuenimus in pluribus exẽplaribus manu ſcriptis:quoniã in impreſsionibus,& in Luminari maiori ſunt plura menda. Et præſertim notabiliora ſunt. Primũ,vbi in ipſis impreſsionibus legitur, ſarcocollæ:in exemplaribus eſt ſerapini. Et ana quod ſequitur,eſt ℥.ij.& nõ ʒ.ij.Itẽ,vbi per impreſsiones legitur:laudani electi,ſucci caſtorei ʒ.ij.s.in exemplaribus legitur apertè ſic:Laudani electi, ſiue caſtorei ℥.ij.s.Luminare Maius autẽ

declar

...larauit quòd illud succi, legendũ est, sicci. Veruntamẽ nec ...cci, nec sicci, secũdum veritatem inuenimus: sed est disiun... ...ua siue: quoniam Author non vult ambo illa: sed alterum ...sorum tantùm: & veritas rei probatur, cùm sequitur vnc. ...is. sine ana. In nullo nempe exemplarium, neque in quauis ...pressione legitur ibi ana, quod in sua descriptione ipsum ...minare addidit. Cætera patebunt legenti, & conferenti ...m aliis. Item, in tractatu quid pro quo, qui imprimitur ... libris filii Mesuæ, legitur quòd pro balsamo, terebinthi...a distillata, vel oleum laurinum, vel gummi hederæ poni...ur. In his igitur, & aliis pluribus, quæ loco opobalsami ...ossunt substitui, nullus præsumere debet, nisi de consilio ...eritissimorum doctorum.

Oleum de granis sesami &c. CCCCV.
Oleum de semine lini &c. CCCCVI.
Oleum de granis papaueris &c. CCCCVII.
Oleum de semine Lactucæ &c. CCCCVIII.
Oleum de semine Cucurbitæ, Citrulli, Cucumeris, & Melonis &c. CCCCIX.



DIVERSI enim modi à supradictis, extrahendi oleum ex seminibus & granis notantur ab Authore in prima istarum descriptionum, pro reliquis & similibus, qui clari sunt.

De Sesamo, seu Sisamo.

SEsamum potius, quàm sisamũ, à peritis viris dicitur. In Italia hodie, quasi periit memoria huius seminis. Olim verò, teste Plinio & Columella, plurimũ serebatur. In Syria autem frequẽtissimè habetur: vnde ad nos (quãuis rarò) aduehitur. Arabicè autẽ semsem dicitur: vt est apud Serapionẽ, & in interpretationibus Bellunensis. Syrii quidem vtuntur eius oleo, & in lucernis, & in cibis: sed in cibis, nõ nisi priùs decocto, quod decoquũt, vt remoueatur ab eo quidã fœtor, & fiat dulcius. Et nota quòd secundum Authorem nostrum, hoc oleum in omnibus valet, sicut oleum oliuarũ completum, & quandoq; etiam pro rudi ponitur, vt in oleo violato legitur, scilicet quòd potest fieri cum oleo rudi, aut amygdalino, aut sesamino. Et quòd valeat sicut oleum cõpletum oliuarum, probatur in descriptione olei rosati, & aliis pluribus, in quibus præcipit Author, vt accipiatur oleum oliuarum, aut oleum sesaminum. Imò vtplurimum hoc oleo sesa-

mi in medicamentis vtebantur antiqui. Vt manifestat Author, cùm dicit, in ipsius descriptione: Et est materia aliorum oleorum multorum. Et melius dicetur in oleo alasech. De reliquis autem seminibus, & similibus vt sunt semina melanthii, nasturtii, hyoscyami &c. nō est dubiū, quòd per modos præfatos de singulis potest exprimi oleum: & habēt virtutem ipsorum seminū, & fructuum &c. vt ipse Author noster testatur in fine istius vltimæ descriptionis, cùm dicit: Ex multis autem seminibus olea fieri possunt &c.

De alrachine.

Est in præfatorum modorum lectione vnum barbarum vocabulum, quod est, secundum impressiones, Alrachine, vel Altachine. Secundum antiqua exemplaria autem, vnumquodq; volumen habet suam diuersam ab cæteris vocem. Vnde ex ipsis est liber, qui Alcharie, & est qui arahine. & est qui alcharais, & qui alchol, vel alchoim &c. aliter & aliter singuli libri habent. Cuius vocabuli declarationem, præter Manardum, apud neminem legimus. Manardus igitur sic inquit: Credo debere fieri veluti panes: vel quòd nō fiat perfecta molitura. Nobis autem potius farinam subtilem, seu pastones placet interpretari. Tamen vel hoc vel illud, vel aliud significet, res parui momēti est. Vnum quippe certum est, scilicet quòd molenda sunt ipsa grana.

Fiunt autem olea per impreßionem &c. CCCCX.

Hinc aggreditur Author secūdam particulam huius distinctionis, quæ est de oleis, quæ diuersimodè per impressionem fiunt. Et de his non omnia, sed multa tanquam magis necessaria subscribit: vt ipse apertè testatur in fine præsentis rubricæ, dicens: Et modi oleorum huius præparationis diuersi sunt. Et nos harum diuersitatū modos multos trademus, si Deus voluerit. Vnde ab oleo rosato incipit, cuius operationis quatuor ab eo assignantur modi.

Oleum rosatum completum &c. CCCCXI.

Ponit Author hîc (vt diximus) quatuor modos parandi oleū rosatū: sed secūdū veritatem sunt octo diuersitates: quoniā quilibet ipsorū quatuor modorū dupliciter fit, vt clarè habetur in textu. Scilicet fit cum oleo oliuarū completarum in sua maturatione, & cū rosis perfectæ maturitatis. Et per hanc operationē quodlibet ipsorū quatuor modorum,

...orum dicitur oleum rosatum cõpletum. Fit etiam cũ oleo ... oliuis immaturis (quod ab Authore nostro vocatur oleũ ...de: à Græcis autem & cæteris oleũ omphacinũ dicitur) & ...m rosis, quę nõ iam reserarũt nodos suos, scilicet quę nõ... floruerũt, quæquidem acerbæ possunt dici. Et per huius...odi factionem appellatur oleum rosatũ omphacinũ, siue ...completũ. Et sic sunt quatuor modi olei completi, & qua...or rudis. Non obstãte ꝙ tertius modus fiat cũ amygdalis, ... oleo amygdalino, quibus non competunt ruditas, & cõ...letio: quia similiter potest fieri dupliciter, sicut alii, scilicet ...um rosis cõpletis & incompletis. Verũtamen, vt dicit Au...hor, sunt simpliciter quatuor modi: quia vno & eodẽ mo...o quo fit cõpletũ, fit etiã & rude oleũ. Ex quibus quatuor ...rimus tãtùm tam pro rudi q̃ pro cõpleto ab optimis phar...acopôlis frequentatur modus. Ab optimis diximus: quia ...aior pars aromatariorum vtuntur primo modo Rhasis: ...el (vt melius dicamus) Pauli: qui modus est per insolationẽ ...impliciter, Vnde leuissimus & paucæ virtutis iudicatur esse ...espectu istius nostri authoris. Nam Rhasis in antidotario ...eparato, ponit tres modos, diuersos tamen ab istis filii Me...uæ, qui videlicet sunt isti. Prim⁹: Accipe olei oliuæ loti ℔.j. & pone in vase vitreato, & pone in eo quartam partem rosa...rũ viridium, & oppila caput vasis, & suspende ad solem per tres dies (hic putamus esse mendam in codice) posteà cola, & in vitro repone: & istæ modus est melior omnibus aliis. Secundus modus: Accipe oleũ & rosas in eadem quãtitate prędicta, & suspende in puteum ita ꝙ tãgatur ab aqua, & dimitte sic per duos mẽses, deinde cola & reserua. Terti⁹ modus: Sume oleũ & rosas in eadẽ quãtitate, & pone in vase vitreo int⁹ melle illinito, & oppila caput vasis, & summitte in profundo terræ, in loco vbi nõ tangatur ab aqua, nec alia humiditate, & dimitte sic per duos menses. Et oleum sic factũ magis acquirit odorẽ à rosis, quã prima olea. Hæc Rhasis. Paulus Aegineta autem quasi vt Rhasis dicit, breuibus tamen verbis, & exponit soli quadraginta diebus, non tribus. Ait enim cap. 20. septimi libri: Rosacei (supple olei) cõfectio. Rosarũ rubrarum, detractis vnguibus, refrigeratarum die noctéque vna, vnciæ tres, olei omphacini sextarius, vrna diligẽter cõstricta, ne perspirẽt, insolabis sub dio, diebus 40. atq; sic repones, nõ in pauimento, sed assere. Aliqui verò vice insolat⁹, in puteũ vrnam diebus 40. mittunt, vt ex frigiditate odoris gratia conseruetur. Alii verò ipsam sub terra defodiũt. Hæc Pan

Oleũ rude.

Paulus. Et nota quòd Auicenna in secundo cañ. cap. de oliuis: bis dicit, quòd oleũ de oliuis syluestrib⁹, valet sicut oleũ rosatum in multis intentionibus. Item sciẽdum ꝙ in primo modo olei rosati Authoris nostri per omnes impressiones legitur mendosè: Et proiice super illud, aquæ infusionis rosarũ, quam tradidimus in cap. de syrupis: sicut quãtitas olei. Vbi re vera non solũ est deprauatus sensus literæ, sed nec est bona latinitas. Rectius igitur legendum est: sicut quartam olei: vt est in omnibus antiquis exẽplaribus: & nõ sicut quãtitas olei. Non enim ponitur de infusione rosarũ tantũ quãtum est oleũ, sed quantum est quarta pars ipsius olei, secundum veram literam. Quamuis non tenemus esse malum, si ponatur plus quàm quarta. Præterea si quęratur: quare vult Author, vt lauetur oleũ, pro faciendo oleo rosato, vel simili? Respondetur. Vt ab eo minuatur caliditas. Quoniã ait Auicenna in præallegato capitulo de oliuis: Oleũ de oliuis vltimè maturis, est calidũ commensuratè, & declinat ad humiditatem: quod si lauetur, est temperatum in humiditate, & siccitate, & minùs calidum. Hæc Auicenna. Igitur &c.

Oleũ quare lauetur.

Oleum Chamæmillinum, & est oleum benedictum. CCCCXII.

Oleũ benedictum.



RHASIS vocat benedictum, oleum de lateribus: sed Author noster, etiam & istud chamymillinũ, & oleum nardinum, & alia pulra: Ergo cætera sunt maledicta? Absit. Sed aliqua dicuntur benedicta, propter multorũ iuuamentorũ experientiam in ipsis inuentam. Vnde in oleo Philosophorum dicit Author, ꝙ alii oleũ sapientię, alii benedictum alii diuinum, alii verò sanctum dixerunt. Præcipitur nempe à Paulo fieri oleum chamæmillinum per insolationem: vultque vt perspiret, dum insolatur.

De chamomilla, seu chamæmilla.

CHamæmalum, seu chamæmelũ rectius: tamẽ chamomilla, siue camomila, & chamæmilla etiã dicit'. Gręcis Anthemis est. Et Arabes Babunegi, seu Debonigi vocant. Herba triũ generum est, secũdum communem Doctorũ opinionẽ: veruntamen hodie duo eius genera penitus ignorantur ab Italis. Vnũ autẽ genus, quo vtimur, est primũ positũ à Dioscoride qđ est notissimũ. At in italia planta ipsius, non dodrãtalis (vt Diosco. scripsit) sed cubitalis est. Porrò vidimus in Hispaniis chamæmillã, non excedentẽ palmi altitudinẽ'

Anthemis.

hab

bentem tamen flores nostratibus maiores. vocantque pa-
io nomine manzanillam, quasi macianillam: quoniam vul
ares Hispani mala maciana, manzanas nuncupant. Vnde
anzanilla idem significat, quod clamęmalum &c. Est etiā
um & alia herba, cotula dicta, chamæmillæ ita simillima ꝙ
on nisi odore secernitur altera ab altera. Nam chamæmil-
a odorata est, bonū habens odorem: cotula autem valdè fœ
et: vnde à plurib⁹ cotula fœtida appellatur. Reperitur quo- *Cotula.*
ue & alia cotula, quæ non ita malè olet, nec est odorata vt
hamæmilla, de qua Serapio cap. facit. Et est buphthalmos,
d est bouis oculus: vt patet legenti & Dioscoridi conferenti.
Cùm simplititer autem legitur, chamæmilla: de flore intelli-
gi debet. Et potest etiam fieri oleum chamæmillinum cū cha
mæmilla sicca. Vt Paulus in oleo anethino scriptū reliquit.

Oleum uiolatum &c. CCCCXIII.



ST NANQVE per omnes impresiones in præsenti descriptione vna menda: videlicet vbi legitur, debet fieri cum oleo viridi. Lege rudi: vt est in omnibus exemplaribus, ac etiam & in vulgari æditione, & non viridi. Prætereà sciēdum ꝙ oleum de nenuphare, valet sicut oleū violatum, vt Author noster infrà docet. Vnde rectè possumus altero pro altero vti. Imo Serap. cap. de nenuphare, authoritate Albē mesuai dicit, nenuphar esse fortioris operationis, quàm viola. Et authoritate Rhasis, Oleum nenupharum est fortius oleo violaceo. Item Hali Abbas in secundo practicę: cap. de oleis sic refert: Oleum ninifar simile est oleo violato virtute, sed fortioris actionis in cephalea: prodest enim manifestè. Item Rhasis in tertio ad Almansorem, cap. 23. scribit: oleum violatum frigidum est, & somniferum: oleum de nenufare simile est huic, fortiùs tamen operatur. Oleum de semine cucurbitæ illis duobus simile iudicatur &c. ex quo etiā habemus, ꝙ oleo de semine cucurbitæ possum⁹ vti ꝓ altero prędictorū.

Oleum Anethinum &c. CCCCXIIII.



CRIBIT Paulus posse fieri hoc oleū cū coma anethi sicci: sed oportet vt coquatur. Et similiter oleū chamæmillinū. Porrò hæc olea imbecilliora sunt iis, quæ ex viridibus fiunt.

De Anetho.

NOtius est anethū, q̄ vt debeat repræsentari. vocatur à Pādectario absynthiū dulce. In hortis abūdè nascitur.

Quan

Quandoq; etiam anethum domesticum appellatur, ad differentiam syluestris, quod vocatur meum. Si absolutè scribitur anethum, semen intelligitur.

Anethũ absolutè.

Oleum de Lilio &c. CCCCXV.



ENDOSE quidẽ in præsenti descriptione per multas impressiones legitur: Accipe ex foliis liliorũ ℥.viij. Lege ℥.ix. vt cuncta exẽplaria, ac etiã & quædã impressiones habẽt. Animaduertito autẽ ꝙ nonnulli minus scioli, cũ dicit author in hac descriptione: Accipe ex foliis liliorũ: putant folia plantæ, & nõ floris esse intelligẽda, ob id quia non specificatur de floribus: sed iudicium ipsorum fallitur, cũ sequitur Author: Oportet vt citrinitas eorũ tota abiiciat. Nã in planta non est citrinitas, sed in floribus. Vnde per illud clarè folia florum declarantur esse, & non plantæ.

De Lilio.

Lilium, & lirium dicitur. Vnde oleum de lilio, à Plinio, lirinon vocatur. Quiquidem Plinius cap.5. vigesimiprimi libri optimè de Lilio scripsit. Crinon Græcè, & susinon appellatur: vulgò lilium album nominant. Non obstante, ꝙ etiam & iridis flos reperiatur albus: quod similiter lilium album nuncupant. Alii lilium album odoratum dicunt ad differentiam lilii ireos, quod non ita olet. Ab Authore nostro autem, liliũ notum nominatur. Vt habetur in fine descriptionis præsentis olei. Est enim non solùm notum, sed notissimum: Et per lilium absolutè, semper istud intelligitur. Reperiuntur eiusdem generis & lilia purpurea, non natura, sed arte facta, vt præfatus Plinius refert. Admittuntur medicinis autem & flores, & radices, & folia plantæ.

Lilium absolutè,

Oleum Irinum &c. CCCCXVI.



RILEON, siue (vt mauis) ireleon, hoc oleum quandoque à nostro Authore vocatur. Vt habetur suprà, scilicet in Isopi ceroto descriptione Pauli &c. De iride etiam dictum est suprà.

Oleum Sambacinum &c. CCCCXVII.



VNCTA nẽpe exemplaria quæ vidimus (vno dẽpto in quo legitur saubacinum) habẽt apertè & clarè per literas descriptũ sambacinũ, id est, de iesmino, & nõ sambucinũ. Non obstante ꝙ similiter posset fieri ex sambuci floribus.

Verun

...eruntamen vſque modò, apud nullum probum Authorem ...uenimus oleum de Sambuco. De ſambaco autem, ſiue de ...ibaco, id eſt de ieſmino, paſsim legitur. Vide de hoc in pi...lis aggregatiuis maioribus. Item in fine huius deſcriptio...s vbi mendosè legitur: Et fit ſicut oleum roſatum. Lege re...ius: Et fit ſicut oleum chamæmillinum, vt eſt in cunctis ...æfatis exemplaribus, necnon & in vulgari æditione.

Oleum de Cheiri &c. CCCCXVIII.



HOC oleum forſan à Paulo ſub nomine olei violacei deſcribitur. Quia & cheiri inter violas connumerantur. Ait enim libri ſeptimi ca. 20. quod eſt de oleis. Violaceum præparant modò purpurearum, modò crocearum, modò ...andidarum violarum foliis, vngue deſecto &c. Etiam poteſt ...ſſe quòd Paulus intelligat de violis mamulis: quia, vt in ſu...perioribus diximus, reperiuntur ex iſtis tria genera, ſicut ex ...heiri. Lege de ipſis ſuprà, ſcilicet in trochiſcis Hamech.

Oleum de Papauere &c. CCCCXIX.
Oleum de Lactuca &c. CCCCXX.
Oleum de Meliloto &c. CCCCXXI
Oleum de Nenufare &c. CCCCXXII.
Oleum de Cucurbita &c. CCCCXXIII.



POSVIT Author ſuprà olea de ſeminib⁹ papaueris, lactucæ, cucurbitæ &c. Hæc autẽ declarat non ex ſeminibus: ſed ex foliis, florib⁹, & ferè ex tota planta eſſe facienda. Et nota q̃ ſicut fit oleum de cucurbita, ita poteſt fieri & de melone, & de citrullo, & ſimilibus.

De Lactuca.

LActuca quidem, tum quia lacte abundat, tum etiam quia mulieribus lactis exuberantiam affert, à lacte denominationem accepit. Plura etenim ſunt lactucarum ſatiuarum genera. Et ſyluestre etiam reperitur genus, quo plures falsò pro endiuia vtuntur. Plinius autem quatuor genera lactucarum ſylueſtrium, ſeu ſpontè naſcentium enumerat. Et hoc primum (de quo loquuti ſumus) Lactucam caprinam nominat. Dioſcorides enim nõ depingit lactucas, tanquam res vbique cognitas. Vnde ſciẽdum, quòd quædam ex eis ſunt natura magnæ, & quædam

paru

paruæ, quædam plani folii, & quædam crispi, quædam sunt hyemales, aut vernales, & quædam æstiuales, quædam albæ & quædam rubræ, & quædā nigræ, albarum respectu. Quarundam etiam ante caulis productionem folia in vnum constringuntur, & quarundam expanduntur sexilium herbarum modo: vnde & sexiles cognominātur. Et quarundam semen est albissimum, & quarundam nigerrimum &c. & hæ omnes species, siue differentiæ indiuiduales, vbiq; in hortis habentur. Syluestris autem in vineis, vtplurimùm reperitur. Plura quoque alia lactucarum genera à Plinio describuntur: vt est lactuca lati caulis, & cæteræ quas ignoramus: legito apud ipsum. Notandum etiam quòd Dioscorides dicit lactucam satiuam habere virtutes (cùm in caulem exit) syluestri non dissimiles. Ex quo nō incongruè pro syluestri lactura possumus vti lactucæ hortensis caule.

Lactuca sexilis.

De Nenuphare.

NEnusar, Arabicè, siue nenuphar, siue ninifar, vel nilofar vt in serapione: Græcè autem & Latinè nymphęa dicitur. Duo sunt eius genera, videlicet album & citrinū, à florum varietate sic dicta. Et tertium genus est aliquorum iuniorum, scilicet eorū qui dicunt vngulam caballinam esse nenuphar terrestre. Nascuntur in aquosis: vnde nymphææ vocatæ sunt. Folia colocasiæ, scilicet fabæ Aegyptiæ simillima habent, multò minora tamen. Etenim à paucis ignorātur. Et vtplurimùm hodie aromatarii vtuntur floribus, de quorū virtutibus nihil penitus Dioscorides meminit. Porrò secūdum Authorem nostrum, in hoc oleo de nenufare, cum dicit: Confert sicut oleum violatum, & fit sicut illud: apertè declaratur quòd cum floribus debet fieri, sicut fit oleum violatum. Et scias quòd quolibet ipsorum vice alterius possumus vti, & similiter oleo de Cucurbita.

Vngula caballina.

Oleum de Cytonijs &c. CCCCXXIIII.



AVTHOR noster in hoc oleo non specificauit de ipsis cytoniis: ex quo dedit intelligi, ex omni genere, videlicet tam dulciū, quàm acetosorum &c. posse fieri. De cytoniis quidem in superioribus satis dictū est. Dioscorides, Paulus, Actuarius, & cæteri hoc oleum de cytoniis: oleum melinum nominant. Sed Author noster intitulauit de cytoniis, ad differentiam alterius olei malini, vel melini, vel milini, quod posuit, cuius descriptio est immediatè sequens.

Oleum

Oleum malinũ, seu melinũ, uel milinũ &c. CCCCXXV.



RAESENS oleum in nullo penitus antiquorum exemplarium legitur titulatum, myrtinum: sed pro maiori parte ipsa exemplaria habent: oleum milinum scriptũ. Reliquorum autem, quædam habent oleum malinum, & quædam pauca oleum melinum, & vnum, oleum milon habet: quod mendosum tenemus. Et ipsa exẽplaria inter descriptionem olei de pomis mandragoræ, & descriptionem olei de enula, habent descriptionem olei de myrto: paucis duntaxat ipsorum exemplarium exceptis, quæ similiter vt cunctæ impressiones carent ipsa olei de myrto descriptione. Vnde putamus quod nonnulli non inuenientes in libris, præfatã infrascriptam olei de myrto descriptionẽ (quæ librariorum incuria omissa iam fuerat) & legẽtes in descriptionibus olei de enula, & olei de ruta, & alibi, quòd eorum operatio est sicut operatio olei myrtini: arbitrati sunt oleum milinũ, esse legendum oleum myrtinũ: tanquam si mendosè fuisset positum milinum, pro myrtinũ: & inde oleum myrtinũ impresserunt. Sed in rei veritate, oleum milinum, seu malinum, vel melinum (quod idem est) stare debet. Et est oleum de malis, seu pomis &c. Vnde dicit Author ꝙ hoc oleũ fit sicut oleũ de cytoniis. Bona est enim ista similitudo, pro omnibus malis, siue pomis, & similibus: sed non pro myrto, & minùs pro ruta, & sampsucho, & consimilibus. Quoniam si secundum impressiones, oleum myrtinum fit sicut oleum de cytonijs, oleum de ruta, & oleum de sampsucho, quæ fiunt sicut oleũ de myrto, eandem habebunt operationem: quod minimè potest fieri, vt patet: quia extremitates myrti (cum quibus fit oleum myrtinum, vt infrà apparebit) & extremitates rutæ, & sampsuchi, non sunt sicut cytonia, & alia mala, vt habeant carnes, & cortices &c. Vnde oportet, vt alio modo fiant huiusmodi olea. Pręterea, sæpius nanq; consueuit Author post aliquã cõpositionem, siue descriptionem de cytoniis, immediatè subscribere de pomis, & malis aliis, tanquã de consimilibus: vt plura possumus assignare exempla. Videlicet, in distinctione de conditis, post cytonia condita, posuit immediatè pyra, poma, & persica condita. Aliud exemplum. In distinctione de syrupis, videlicet in modo syrupi acetosi de succis & aquis fructuũ, dicit. Accipe succi cytoniorũ, & malorum, & pyrorũ &c. Item ibi, post modũ syrupi acetosi de

Oleum de malis.

cytonijs, immediatè posuit modũ syrupi acetosi de pom In cuius fine ait: Et eius modus est sicut syrupus de cytoni Item in ipsamet distinctione post rob de cytoniis, imm diatè subiunxit rob de pomis, & rob de pyris. Item in ca tulo de mezereon, videlicet in rectificatione eius, ait, Infu dantur cytonia, aut maciana. Et consimilia plura. Vnde n est dubium, quòd hîc similiter fecit, scilicet quòd immedi tè post oleum de cytonijs, subscripsit oleum de malis: & est verum. Sed quia ab Authore non specificatur, de quib malis sit faciendum ipsum oleum: possumus ex quibuscun suscipere, vel saltem ex macianis, vt Rhasis fecit. Descripti nem verò olei de myrto, seu myrtini, vbi suprà diximu reperies: quam (vt in præfatis exemplaribus inuenimus) verbo ad verbum totam rescripsimus, vt quilibet habeat v de suum possit reintegrare librum.

Oleum de pomis Iabrolæ, & sunt poma mandragoræ &c. CCCCXXVI.



ISTVD barbarum vocabulum quod legitu in titulo præsentis olei, quod interpretatur si gnificare pomum mandragoræ, non solùn in antiquis exemplaribus variatũ inuenimu Verumetiam & apud authores alios, & cæte ros libros diuersimodè scribitur. Vnde omissis exemplari barbarismis, legitur apud Serapionem: labora, id est mandragora. Et apud Auicennã iabrol: vbi Bellunensis, iabruha, id est mandragora, vertit. Et apud Auerroim Lesaha, id est mandragora. Et in Simone Ianuensi iabroha, Arabicè mandragora. Et in Pãdectario iabroa, iabroc, iabroch, id est mandragora. Quod autẽ ex his & alijs pluribus sit verius vocabulum significans mandragorã, fatemur nos nescire. Quinque tantùm exemplaria in vnum cõcordabant cum aliquibus impressionibus, in quibus legitur: Oleum de pomis iabrolæ. Et sic nos trãscripsimus in nostro receptario. Si quis autẽ melius inuenerit, rescribat. Sed parum proficiet ipsius notitia: quoniam scimus quòd illa barbara vox denotat pomum mandragorę, siue mandragoram ipsam, Vnde sufficit nobis per verba latina habere oleum de mãdragora, & nihil sit curæ quomodo dicatur à barbaris.

De Mandragora.

TAm Dioscorides, quàm Plinius, quàm Serapio duo tantùm mandragorarum genera faciunt: vnum nigrum, quod

...d dicunt esse fœmininum: alterum verò album & mascu...m. Mandragoræ quidẽ fœmineæ plures plantas habe...s, in nostro Aræ cœli horticello. Flores istius plãtæ albe...ntes, & pallidi sunt inter folia, quia caret caule. Fructus ...ò plures in terra iacẽtes, primùm virides, mox maturi lu...conspiciuntur, odorem melonis cum quadã grauitate ha...ntes &c. Masculus autẽ mandragoras similis est fœminæ: ... quia est albior, & facit maiora poma, sed numero mino... Videlicet terna, quaternáve, & quandoq; singula. Fœmi...m verò vltra quinquaginta in nostro horto pluries in so...planta facere cõperimus. Garganus Apuliæ mons vtriusq; ...neris maxima abũdat copia. Et tam fœmina quàm mascu... orbatur caule, vt ipsimet obseruauimus. Vnde & Diosc. ...rax probatur. Et vel Theophrastus & Plinius scripsêre ...ẽdacia: vel ipsorum codices deprauati sunt, vel pro caule, ...mmũ radicis (in quo folia & fructus velut caules, aut pro ...ulibus nascũtur) intelligunt. Præterea tam à Dioscoride, ...àm à Serapione subscribitur alia plãta, quam asserũt ab ...quibus in mandragoræ speciebus cõnumerari. Et vocant ...sum Morion: quo nomine etiã albus mandragoras à nõ...illis (vti Dioscorides scribit) vocatus est. Serapio autẽ hoc ...rtiũ genus tradit nuncupari marbus, barbarè & corruptè ...t putamus) pro morio. Hæc equidem tertia mandragoræ ...ecies, ab Hermolao putatur esse illa plãta, quæ melõgena, ...ue malanzana vulgò dicitur, & ipse mala insana vocauit. ...uæ quidẽ planta notissima est. Brasaulus autẽ decipitur, as...rens præfatum Hermolaum putasse melanzanũ esse secun...um genus mandragorę, scilicet masculinũ: quoniã (vt patet ...genti) Hermolaus de tertia specie hoc dixit, non de secũda: ...rsan hoc vocabulũ Morion (quod tam ad secũdum, quàm ...d tertium genus refertur) fefellit ipsum Brasaulum. Sed re...era Hermolai putatio non sine causa fuit. Nam multũ con...uenit descriptioni tertiæ speciei mandragoræ hæc melanza...ni planta. Et quãuis in nouis æditionibus Dioscoridis non ...egatur quòd hæc planta caulem habeat: tamen in antiqua ...ranslatione, ac etiam in Serapione (qui de hoc omnia descri...bit Dioscoridis authoritate) probatur habere. Sic enim legi...tur in præfata antiqua translatione: Hasta ei est alba, & lon...ga duobus palmis, album colorẽ subtus à radice habẽs. Et in Serapione sic est: Et habet virgam longã circa duos palmos: cuius color est albus &c. Et certè nouæ translationes in hoc passu nobis vidẽtur aliqualiter cõfusę ac imperfectę: fortasse

Morion.

Melõgena.

Brasauli error.

codices Græcorum fuerãt vitiati. Vnde putamus in hoc antiquam translationem esse meliorem. Ex eo maximè, quia concordat cum Serapione. Item sciendum quòd hæc planta melongianum dicta: nec apud Dioscoridem, nec apud Serapionem aliàs potest capitulari. Ex quo tanto magis cõtingit de ista tertia mandragoræ specie suspicari. Nec obstat quòd cap. 541. Pandectarij, quod est de melongenis loquatur de ipsis authoritate Serapionis: quia vel ipsius Pandectarij, vel librariorũ incuria factum sit, videmus ibi inesse errorem: quoniã quasi totum illud capitulũ est extractũ ex Auicẽna, & nõ ex Serapione, vt legentẽ non latet. Neq; in toto Serapionis libro reperitur tale, aut aliud alteriusmodi capitulum de melongenis: dummodo nõ sit ista tertia mãdragoræ species. Porrò teneremus cum Hermolao, credẽtes melongenam esse præfatã tertiam mandragoræ speciẽ. Sed hæc sunt, quæ nobis obstant. Primum videlicet, ꝙ scribunt aliqui melongenum esse calidũ. Secundum, ꝙ ipsum melongenũ nõ est ita soporiferum ꝙ faciat comedentes ipsum, drachmæ pondere, vsum rationis amittere, & statim somno immergi, vt ait Diosc. de morio. Imò præter alios, qui quotidie comedunt, vidimus quendã rusticum, non tantùm ex præcoctis, sed ex crudis melangianis cum pane & sale tantùm, vltra duas libras comedere in solo prãdio: & nihil mali ei accidit, sed robustè & fortiter tota die laborauit in agro. Et quod maius est, in illa refectione, vini egestate, aqua pura vsus fuit. Et nos quoq; pluries comedimus ex coctis & crudis, & nunquàm consequuti sumus ex ipsis aliquã apparentẽ læsionem in nostris mẽbris. Sunt etenim optimi gustus cocta, & edentibus magnã afferunt voluptatẽ. Vnde de ipsis ad confirmationem nostrã, sic ait Auerrois in quinto Colliget, cap. de herbis, & oleribus. Melengiæ sunt ex his quibus nos facimus in terra nostra multa cibaria delicata: & postquàm proiecta est prima aqua suarũ decoctionũ, & coquuntur cum carnibus pinguibus, sunt multùm delectabiles. Et ego reputo ipsum temperatũ cibum, postquam sic factus est. Propterea, quia pars acuta, quæ est in eo remouetur per primam decoctionẽ, & sua siccitas & stipticitas remouẽtur propter carnes decoctas in eo. Et quãuis medici dicant, ꝙ generat humorẽ melancholicum, similẽ humori generato ex caulibus: tamen cõseruare debemus in cibis duas res. Vna est res, quæ secum miscetur, quæ potest mouere malitiã, si est. Et delectatio cibi hæc est secunda. Et quãdo est multùm delectabilis, læsio quæ

Melongenæ noiæ.

quę prouenit ex eo nō est multùm manifesta. Et hic est vnus ... delectabilibus cibus. Hæc Auerrois. Ex quibus igitur pa-... quòd melanzanum, siue malum insanum (vt ipse Hermo... scribit) non potest esse morion. Præterea mandragoras ... nonnullis etiam malum terrestre vocatur: & ab alijs malū ... ninum &c. Demum omittimus scribere tot vaniloquia, ... quæ de radice mandragoræ à multis dicuntur, & in libris ... quorundam leguntur. Et quòd habeat formam hominis, sci... et masculus masculi, & fœmina fœminæ &c. Multas nem-... effodimus huiusmodi plantas, ac proprijs extirpauimus ... nibus: sed nunquam audiuimus vocem, nec inuenimus ha... re formam humanam. Verum est quòd habent radices ma... as, cum pluribus ramis, ex quibus aliquę de facili possunt ... tari in formam pueri, vel puellæ, vt aliqui impostores, & ... cūforanei, hæc & alia, malitiosè, studioséq; effingunt, ad ... udendum ignaros homunculos, & simplices personas, vt ... torqueant ab eis quicquid pecuniæ habent. Et similiter fa-... unt ex Bryoniæ radicibus, & consimilibus. Væ illis. Sunt ... nim huiusmodi fraudes, furta manifesta, nec possunt absol... ,qui talia agunt, nisi restituant, vel proprijs dominis, si est ... ossibile vt cognoscant eos, vel tanquam de incertis distri-... uant pauperibus & ecclesijs &c. Fugite ergo hos pestilen-... es. Imò effugandi sunt & ipsi, atq; expellēdi à ciuitatibus: vel ... uniendi tanquā fures, & latrones, atq; malefici, qui non so-... ùm bona temporalia, sed æterna quoq; simul auferunt: quia ... nultas animas ducunt in perditionem: quoniam sine dubio ... & sæpius docent simplices plurimas superstitiones, & male-... icia, aduersus sanctum ecclesiæ catholicæ dogma.

Malum terrestre.

Malum caninum.

Oleum de myrto, uel myrrtinum &c. CCCCXXVII.



VLLA quippe impreſsio (vt suprà diximus) habet præsentem olei de myrto descriptionē: & similiter non est in quibusdā paucis exemplaribus minus correctis. Etenim necessariò debet esse: alioqui esset confusio in sequentibus, in quibus legitur: Et fit sicut oleum myrtinum &c. Descriptio autē ipsius olei hæc est: Oleum de myrto (& in alia litera, Oleum myrtinū) membra cōfortat, & stringit sudoris multitudinē, & prohibet: & cōfert cōtritioni membrorū, & neruorū, & prohibet casus capillorū. Et modus operationis eius est: Accipe olei ex oliuis incōpletis, & extremitatū myrti tenerrimarum, & expreſsionis extremitatum earum, ana

partes æquales. Vini odoriferi partem mediam. Decoque a succi & vini consumptionem: deinde cola, & reconde in vase, cum eiusdem myrti expressione, sicut est quarta pars, & vtere. Hucusque. Sed animaduertendum quòd communiter hodie aromatarii faciunt oleum myrtinum ex fructu ipsius myrti. Forsan ex authoritate Ioannis de S. Amando: cuius descriptionem non legimus apud quenquam Authorẽ probum, sed omnes qui scribunt hoc oleum cum foliis tenerrimis myrti: aut cum succo ipsorũ foliorum, aut cum vtroque faciunt: vt quilibet per se videre potest apud Dioscoridem in primo libro, & apud filium Serapionis in septimo, & apud Hali filiũ Abbas in decimo practicæ: & apud Rhasim, in antidotario separato (qui Rhasis etiam & cum floribus docet fieri) & apud alios plures: vt apud Actuarium, & cæteros. Author enim noster similiter fecit, & optimè concordans se cum aliis, & docẽs fieri ipsum oleum cum foliis & succo foliorum: vt in descriptione clarè habetur. Ex antiquioribus quidem solum Plinium cap. 7. quintidecimi libri adhuc legimus dicentem fieri oleum ex myrti baccis: necnon & ex foliis, vt cæteri, sed non ponit modum.

Oleum de Enula &c. CCCCXXVIII.



SCRIBVNTVR quippe ab Authore nostro in præsenti descriptione duo modi faciendi oleũ de enula. Attamẽ secũdus nõ est per se varius modus: sed est additio ad primũ modum.

De Enula.

Helenium. ENula, siue Inula, scilicet enula campana, à Campania fortasse sic dicta, vt sertula campana. A Græcis helenium dicitur. Duo eius genera Authores ponunt: quorũ primum est ita notissimum quòd non alia indiget repræsentatione. Econtrà autem, secũdum est ita cunctis nostræ Europæ incognitum, quòd haud est qui audeat de ipso loqui. Necessarium fore arbitramur in Aegyptum mittere ad ipsum helenium perquirendum: quoniam ibi à Dioscoride scribitur nasci. Et vnum est odoratius altero. Vnde in vltimo sui 7. libri, Paulus helenii odorati meminit.



Oleum de Cinnamomo &c. CCCCXXIX.

IN quibusdam exẽplaribus præsens descriptio intitulatur, Oleum de cinnamomo: & in quibusdam aliis, Oleum de cinnamo. Suprà iam

declar

ratum est quòd aliud est cinnamomum, à cinnamo. o tamen sunt species vnius generis: & de vtroque po- intelligi. Sed dicit Author quòd valet sicut oleum de enu- eadem est operatio eius. Nam si oleum de enula fit si- oleum myrtinum: quare ergo non dixit, Et operatio eius cut olei myrtini? Respondetur, quòd duplici de causa ecit. Prima est, quòd declarans hoc conferre sicut oleum ula: rationabiliter subiunxit, Et eadē est operatio eius. nda autem (quæ potior est) fuit, quòd declarauit hoc m de cinnamomo posse fieri, cum illa rerum additione, fit oleum de enula. Quoniam si dixisset fieri debere si- oleum myrtinum: exclusisset penitus ab eo præfatam ad- onem. Et similiter intelligitur de duobus sequentibus, cet de sauina, & de pulegio oleis. Hoc est, quòd fieri sunt cum illa additione, & sine ea, sicut oleum de enula. quali modo possit fieri oleum de cinnamomo, sicut um de enula, non intelligimus. Nam ex cinnamomo possumus exprimere succum, sicut ex enula: tum quia habemus, tum etiam quia si haberemus nō esset recens: oniam (vt credimus) Author intelligit de recenti cinna- omo. Ergo non potest fieri? Etiam. Igitur cùm necesse rit, loco eius vtamur oleo de enula, vel oleo de sauina, vel o de pulegio: quoniam quodlibet istorum (vt in textu ha- tur) valet sicut oleum de cinnamomo. Ioannes de sancto nando autem docet fieri ipsum per resolutionem, sicut fit eum de iunipero. Sed huiusmodi nō est secundum Autho- nostri intentionem: quia si Author intellexisset per mo- m resolutionis, nō dixisset ipsum fieri debere sicut oleum enula: & locasset ipsum in vltima particula huius distin- ionis, inter alia olea quæ fiunt per resolutionem.

Oleum de pulegio pro quo submi-nistretur.

Oleum de Sauina &c. CCCCXXX.

De Sauina.



SAVINA, siue sabina, siue herba sabina, vt in Dioscoride legitur, quanuis non sit herba, sed arbor, duorum generum est. Vnum foliis cy- pressi simile, sed non extollitur vt cypressus: potius enim in latitudinem se diffundit. Alte- rum vero folia amarici proxima habet, sed spinosa sunt. Vtrunque cognoscitur, & vtrunque bonum est, atque alte- ro pro altero possumus vti.

Oleum de Pulegio &c. CCCCXXXI.

De Pulegio.



VLEGIVM quidem nõ solùm ab herbariis & cæteris viris, sed à mulierculis & pueris vbique cognoscitur. Et licet rarò seratur: tamen dicitur etiam pulegiũ satiuum. Et hoc ad differentiam diptamni & calaméti, quæ à nonnullis syluestre pulegiũ nominantur, vt apud Dioscoridem legitur. Maximè nempe pulegium, & forma, & virtute cum diptamno certat: quãuis efficacius sit pulegio diptamnũ. Sed aduerte, quòd per diptamnum, siue (vt omnes dicunt) diptamum, non intelligimus illam officinarum radicem, quam communiter Aromatarii & herbarii diptamum album nominant, quam & pro vero diptamo ferè omnes accipiũt: cuius planta adhuc quid sit ignoramus: quæquidem nunquam fuit diptamum, nec species eius. Sed intelligimus verum diptamum, siue diptamnum Cretense, à Dioscoride, & cæteris fide dignis Authoribus descriptũ. Serapio autem quasi essent vnius generis sub nomine faudenegi, & pulegium, & origanum atque diptamni genera, vnico conclusit capitulo.

Pulegiuum satiuum.



Oleum de Ruta &c. CCCCXXXII.

HOC rutaceũ oleum fit sicut oleum myrtinum scilicet cum foliis & succo foliorum &c. Vt est in descriptione per nos loco suo restituta.

De Ruta hortensi.

RVta quippe cùm absolutè legitur, vt hìc, quasi antonomasticè, semper de hortẽsi intelligitur. Quæ etiã satiua & domestica cognominatur. Quãuis de consimili nihil impediat posse fieri & oleum, & cætera de omni ruta syluestri, siue montana, sicut de hortensi. De ruta syluestri montana: lege in pilulis fœtidis, & in vnguento de bdellio. Hortensis autem ruta notior est, quàm vt declarari debeat. Sed melior est illa, quæ prope arborem ficus crescit. Dioscorides Author est.

Oleum Nardinum &c. CCCCXXXIII.



DICITVR nardinum hoc oleum, à nardo aromatica, seu indica, quæ vulgò spica nardi nuncupatur. Tanquam si diceret: oleũ de spica nardi, supple indicæ, seu aromaticæ. Quæ cognomina adduntur ei, ad differentiã nardi celticæ, scil

ſcilicet ſpicæ celticæ, & nardi ruſticæ &c. Poſuit nanq; Author in præſenti deſcriptione tres diuerſos modos parandi hoc oleũ, & proceſsit aſcendendo, ſcilicet quòd primus modus eſt bonus, ſecũdus melior, tertius optimus, ſi poſſet fieri apud nos. Sciendũ autẽ quòd per omnes impreſsiones multùm eſt deprauata præſens deſcriptio. Vnde in ſecũdo modo vbi legitur ſampſuchi ℥.ij. xyloaloës, enulæ &c. Lege melius: Olei ſampſuchi ℥.ij. xylobalſami, enulæ &c. Item vbi legitur: prius quàm fuerint cõtrita. Lege, poſtquã fuerint bene contrita. Item in tertio modo vbi legitur: Olei balſami ℥.vj. olei ſiſamini ℔.iiij. Lege rectius, abſolutè ſic: olei balſami ℔.iiij. quoniam ſic eſt ſecundum veritatẽ in cunctis exemplaribus, necnon & in vulgari æditione. Item, quædam impreſsiones mendoſiores, in tertio modo habent; ſpicæ indæ ʒ.iiij. Lege verius ℥.iiij. Prætereà nõ ignorandũ quòd nonnulli aromatarii parant hodie oleũ nardinũ, nõ cum nardo indica, neq; cum nardo celtica: ſed cum floribus cuiuſdam plantæ, quæ vulgò lauandula, ſeu lauendula dicitur. Et ab aliis ſpicum, quaſi ſpica vocatur. Quãuis ſpicum Hiſpanis, & Gallis, habeatur pro alia huiuſmodi generis ſpecie, quæ proceritate, & odoris ſuauitate, ſuperat lauendulam: tamẽ nobis viſum eſt vtrunq; idem eſſe: quia hæc accidentia ſimpliciter non conſtituunt ſpeciem diuerſam. ſunt enim differentiæ indiuiduales. Quoniam ſæpius plantæ (vt aliàs diximus) & cultu, & tranſpoſitione, & aere &c. diuerſificantur odore, ſapore, forma, virtute &c. Ruellius quidem huiuſmodi, pſeudo nardum Plinii intellexit. Veruntamen ipſi aromatarii non probè agunt: quoniam componere habent cum nardo indica, ſi adeſt facultas habendi: Sin autem cum nardo gallica, ſcilicet celtica (vt Plinius 7. cap. libri quintidecimi tradit fieri) vel ſaltem cum aſaro, quoniam aſarum, teſte ipſo Plinio 13. cap. libri 12. vim nardi habet. Oleum autem ex lauandula præfata, ſeu pſeudo nardi ſpico, ob ſuum bonũ odorem, ad multa aptari poteſt: tamen in re medica, pro oleo nardino non eſt ſubſtituendum. *Lauandula* *Spicum.*

Oleum Maſtichinum &c. CCCCXXXIIII.



LEGITVR in ſecũdo modo præſentis deſcriptionis per omnes impreſsiones: Vini boni vnc. viij. in alio iiij. Caſſetur hoc: in alio iiij. & legatur abſolutè. Vini boni vnc. viij. vt eſt in cunctis exemplaribus & in vulgari æditio-

ne. Et enim additio librariorum, quæ confundit legentium mentes.

De Kist seu de Chist.

COmmunis quidem opinio est hodie apud medicos, & aromatarios, quòd kist cõtineat in se pondus vnius libræ cum dimidio, & ita sumitur in hoc oleo parando. Tamen apud Doctores est discordia magna de pondere kist, & cotulæ, seu cotilæ, & aliorum similium plurium. Legito igitur in calce septimi libri filii Serapionis, & cap. 20. eiusdem septimi: videlicet in electuario Galeni cum aqua de cytoniis & in synonymis ipsius operis. Item in fine quinti cañ. Auicennæ. Item in interpretationibus Bellunensis, in litera, kist, seu kust. Item apud Saladinum, Simonem Ianuensem, Pandectarium, & alios de recentioribus plures, quos breuitatis causa dimisimus. Fuisset enim longus sermo, de singulis pertractare. Sed apud plures capitur pro ℔. j. s. Vt exempli gratia: In oleo de chamæmilla, vbi Auicenna habet kist j. Filius Serapionis in eodem loco habet ℔. j. s. Item in oleo nardino, Auicenna kist v. Filius Serapionis ℔. vij. s. Item in oleo de serpentibus Auicẽna kist iij. filius Serapionis & Hali Abbas ℔. iiij. s. habent. Et alia plura exempla passim reperies.

Oleum de Storace &c. CCCCXXXV.


EST & in pręsenti descriptione vna mẽtis perturbatio, cùm legitur: storacis ℥. iij. vel iiij. Deleatur igitur illa disiunctiua cũ sequẽti numero. Hoc videlicet, vel iiij. & legatur simpliciter ℥. iij. quoniã sic inuenimus in cũctis exẽplaribus, & in vulgari æditione. Et ita Luminare Maius posuit.

Oleum Constinum &c. CCCCXXXVI.


VBI mendosè per impressiones legitur in præsenti descriptione: Olei sesamini ℔. iij. Lege rectius ℔. ij. Vt sæpe dicta exẽplaria, vnà cum vulgaribus excussionibus concorditer habent.

Oleum de Alchanna &c. CCCCXXXVII.


AVTHOR in hac descriptione primùm dicit, vt fiat hoc oleũ sicut oleũ rosatũ. Hinc sequẽs ait: In defectu autẽ florũ, fiat cũ foliis, & iteretur coctio eius cũ modico vino. Super quibus verbis est sciẽdũ quòd Author nõ vult, vt simpliciter mittantur folia, sicut ponebãtur flores cũ oleo supra ignem:

gnem: sed postquam steterint in sole folia & oleũ septẽ diebus, superinfundatur aliquid de optimo vino, & reducatur totum ad ignẽ, & bulliat in duplici vase per tres vel quatuor horas vsque ad vini consumptionẽ. Hinc coletur, & permutentur folia & reducatur ad solem, & posteà iterum superinfundatur vinum, & coquatur &c. Et sic fiat ter vel quater.

De Alchanna.

HAud dubiè habemus, quòd alchenna, vel sine aspiratione, vel per k, descripta, apud Arabes, & cyprus apud Græcos, & ligustrũ apud Latinos, vnũ & idem sint: vt legentem Serapionem, & Dioscoridi ac Plinio conferentem non latet. Vnde & in oleo cyprino Actuarii legitur: florum ligustri, qui Græcis cyprus dicitur &c. Sed animaduertito quòd nonnulli hallucinãtur in ligustro, credẽtes ligustrũ esse florem maioris volubilis: quod quidem falsum est. Sed rẽ vera ligustrum, scilicet cyprus siue alkãna, est arbuscula quędam cuius folia sunt similia foliis oliuæ, minora tamen: vnde à quibusdam oliuella vocatur. Et flos est ei plurimus, paruus, albissimus, & valde odoratus. Qui flores plurimi pro vno in simplici ramusculo sumpti, à mulierib⁹, & pueris Romę, fiorfiorello nũcupantur. Fructũ fert sambuco, vel potius lẽtisco simile, nigrũ &c. Flores igitur hui⁹ arbusculæ petit Authorad componẽdum hoc oleũ de ligustro, siue ligustrinũ, quod Arabicè titulatur de alchãna: sed à Dioscor. Paulo, Actuario, & cæteris Græcis, oleum cyprinũ nominatur. Lege etiam de alcanna suprà, scilicet in Diarhodon descriptione communi: quia secundum Bellunẽsem, Alcanna est nomen commune, ad hanc arborem, & ad arundines, siue cannas, ex quibus fit spodium Arabum. *Cyprus arbuscula.*

Oleum de Sampsucho &c. CCCCXXXVIII.



IDEM est oleum de Sampsucho quod oleum de Maiorana.

De Sampsucho.

SAmpsuchum & Maiorana non differunt, nisi nomine. Duûm generũ reperitur. Vnũ videlicet cũ minutulis foliis: alterũ verò cũ foliis quasi origano seu calaminthę similibus constat. Vtrunq; enim & maiorana, & sampsuchũ appellatur. Attamẽ hodie nõnulli faciũt differentiã in nomenclaturis, & maioranam vocãt illud genus cum maiusculis foliis, reliquum autem sampsucum. Porrò non differunt virtute, & cum quolibet ipsorũ potest hoc *Maioranæ cõsideratio*

oleum

oleũ fieri. Quod autẽ tenui constat folio, letophyllos peculiari nomine à Dios. vocatur. Etenim vulgaris notitiæ vtrũq; est, apud Italos. Arabicè autem mezenius, vel mercenius nũcupatur, vt in Pandectario, vel merzanzium, vt est in primo cap. vndecimi tractatus primi libri Abumeron Auenzoar, vel marcanzus, vt est in antidotario eiudem Abumeron.

Oleum de Mezereon &c. CCCCXXXIX.



Lac absolutè. NON specificatè Author posuit lac in præsenti descriptione: sed communiter tenetur, quòd absolutè semper caprinum intelligitur, tanquam commune, & mediocre, inter omnia lactis genera. *Lac muliebre.* Lac muliebre quidem omnibus excellentius iudicatur, ac etiam reuerendum putatur, ob id, quia primum necessarium hominis alimentum. Quapropter non debemus eo vti in alienis causis, nisi maxima cogẽte necessitate. Post caprinum verò ouillum, & bouinum sequuntur. Nam quodlibet ipsorum est bonũ. Caprinum autem est magis temperatum.

Oleum Alhasech &c. CCCCXL.



SVNT nempe aliqua & in hoc oleo discutiẽda. Et primò sciendum ꝙ hoc oleum, non est oleum de hasce, seu alhasce, quod declarãt esse oleum de hyssopo, vel thymo, in quo omnes ferè iuniores allucinati sunt. Sed est oleum de hasech, siue oleum alhasech, quod idem est. Nam impressiones sunt variæ in hoc, & similiter exemplaria manu scripta, scilicet ꝙ quædam impressiones, & quędam pauca dũntaxat exẽplaria, habẽt scriptum, siue impressum: oleũ de hasce. siue oleũ de alhasce. Et quædã impressiones minùs malè, & maior pars exemplarium habet scriptũ, oleũ de hasech, seu hasceech: seu alsech, siue oleũ alhasech. Et sic veri⁹ putamus. Qđ probatur, nõ solùm per descriptiones filii Serapionis, sed etiã & per descriptiones Auicennæ nuper per Andreã Bellunensem correctas, ac pristinæ veritati restitutas, videlicet ꝙ in omnibus illis locis illarum triũ descriptionũ, & in oleo de cherua, & in oleo de alchehengi: in quibus mendosè legebatur hasce, ipse Bellunensis (sicut inuenit in Arabicis codicibus) hasceech rescripsit. Igitur titulus præsentis descriptionis rectè stabit, Oleũ de hasech, vel hasceech, siue oleum alhasech &c. Et non oleũ de hasce. Et similiter infrà in ipsa descriptione legendum est: Accipe alhasceech &c. Et quanta differẽtia

tia sit inter hasech, & hasce, qui bene vtrunque sciscitatus fuerit, non ignorabit. Porrò hasech omnes describunt esse frigidũ, & econtrà hasce calidissimũ. Et quàm malè sit ponere expresse cõtrarium alicuius rei, in vno medicamine, vos ipsi ô lectores iudicate. Quid autẽ sit hasech, seu alsek, mox declarabitur. De hasce autem satis dictũ est suprà. Præterea sequitur in ipso titulo: Et est oleum sericinum. Quasi declarãdo dicat: oleũ alhasech esse oleũ sericinum. Quod glossema minimè competit huic lectioni. Quoniã ex tali glossatione nihil inde veri sequitur, vt mox patebit. Imò talis glossa totam lectionem confundit. Et certè coniectam⁹ esse quorundã imperitorũ additionẽ: qui fortasse legentes apud filiũ Serapionis descriptionem primam olei alsek; inuenerũt qđ inibi legitur: videlicet. Et decoquatur donec cõsumat aqua, & remaneat oleum sericinum. Et exinde putauerũt hoc oleũ alhasech, post eius compositionẽ appellari oleum sericinũ. Vnde posteà addiderunt titulo præsentis descriptionis filii Mesuæ: Et est oleũ sericinum. Etenim in pluribus exẽplaribus non legitur, ex quo certiores facti, non dubitamus illã esse additionem. O vtinam non malam. Et licet in descriptione illa filii Serap. sit superflua illa dictio, scilicet sericinum: tamen non est incongrua, vt in præsenti descriptione. Videamus igitur quid sit oleum sericinum. Enimuerò oleum sericinum nil aliudest, quàm oleum sesaminum. Dicetis forsan: vnde probabitis? Probabimus equidem per descriptiones ipsiusmet filii Serap. conferendo cum aliis Authoribus. Vnde exẽpli gratia. Vbi in descriptione olei de chamęmilla ipse filius Serap. dicit: Recipe olei sericini: in eodem loco Auicẽna, & Hali Abbas dicunt, Recipe olei sesamini &c. quæ breuitatis causa non scribimus. Imò ad maiorem declarationẽ ferè omnia olea filius Serapionis componit cũ oleo sesamino. Author autem noster inibi dixit cum oleo de oliuis cõpleto, aut oleo sesamino. Ergo oleum sericinũ non est aliud quàm oleum sesaminum. Porrò cum dicit Serap. in sua olei alsek descriptione: & remaneat oleũ sericinum, scilicet oleũ sesaminum, verum dicit: quia ibi præter oleum sesaminum nõ recipitur aliud oleum, ex quo post coctionem non remanet nisi oleũ sesaminum. Quãuis frustrà fiũt per plura, quæ possunt fieri per pauciora. Quoniã nõ erat necessaria dictio illa, quã ad decorem forsan etiã vel interpreti, vel ipsi Authori placuit variare. Satis enim erat, imò clarius simpliciter scribere: Et remaneat oleũ. In præsenti autẽ descriptione

Oleum sericum.

ne filii Mesuæ, non ita capitur. Quia si tu dicis: Oleum ala
sech est oleũ sericinũ, scilicet sesaminum, non rectè loque
ris: quoniã conuertitur hæc circunlocutio: ergo oleum se
minũ est oleũ alasech. Si concedis: Ergo sequitur ꝙ vbicũ
legimus oleum sesaminũ, semper debemus intelligere ole
alhasech, & econtrà. Quod est falsissimum. Igitur casset
illa glossa, & legatur simpliciter, & rectè: Oleum de alsec
siue oleum alhasech confert dolori renum &c.

De Asek. seu Alsech &c.

HAsceeh, siue asech, vel hasech, vel alsek &c. sine dubi
Arabicè idẽ significat quod Latinè tribulus: vt legẽ
Serap. & Auicennam, & Dioscoridi, Theophrasto, Plinio,
cæteris Authoribus conferenti patet. Tribuli autem, siue a
sek &c. ferè ab omnibus duo constituũtur genera; vnũ vide
licet terrestre, quod vbiq; per cãpos, & hortos, & in sterqu
liniis circa oppida, & secꝰ vias, & in ripis fluminũ, & litori
Tribulus marinus. maris oritur: vnde à nõnullis tribulus marinus vocatur:
legitur in vnguẽto Agrippæ Nicolai: & à Pãdectario, & ali
pluribus testatur. Etiã & ab antiquioribus Græcis. vt ab Hi
pocrate, quẽ Ruellius in tertio de natura stirpiũ citat. A nõ
nullis in Italia, hoc vulgariter basapede nuncupat̃, quod La
Cicer imperatoris. tinè est osculans pedẽ. Et in synonimis libri filii Serap. ex
ponitur esse cicer imperatoris. Quãuis Pãdectariꝰ hoc no
mẽ cap. 119. ad vtrunq; genus referat. Semẽ est ei aculeatũ, v
in spinachiis: extẽditur enim super faciẽ terræ &c. Et hoc g
nus est notissimũ. Aliud autẽ genus non nisi in lacubus, &
amnibus, atq; in aquis stantibus nascit̃: ex quo tribulꝰ aqua
tilis à quibusdã appellatus est. Folia sunt ei magna quasi ne
nupharis: quæ tantùm expansa super aquã, videntur natare
reliquæ autẽ plantæ partes sub aquis occuluntur. Fructus
eius nigerrimus quasi perpolitũ cornu bubalinũ, magnitu
dine nucis vsualis, cum quatuor acutis angulis, velut spinis
grossis in quatuor laterib': videlicet dũo anguli sunt hinc &
inde versus inferiorẽ partẽ fructus. Reliqui verò duo in re
liquis lateribus, hinc & inde ecõtrà, versus superiorẽ partẽ
cũ quibusdã liniamẽtis, ita striatus ipse fructus, ac pulcherri
mè est factus, ꝙ videtur illis qui primitus aspiciunt, nõ à na
tura: sed studiosè paratus, in similitudinẽ cuiusdã capitelli
colũnę. Intus verò habet substãtiã albã, dulcẽ, nutritiuámq;
Castanea aquatilis. vnde à nõnullis castanea aquatilis nominatur. Et fit ex eo,
in aliquibus terris, panis bonæ substantiæ, & gustui nõ in
gratus. Herba quoq; ipsius equos impinguat, & stipes eius
propè

propè radicē est subtilior, quā in parte superiori &c. Et hic quoque tribulus cognoscitur à multis. Ambo vnius virtutis & proprietatis sunt. Veruntamē & cum hoc, terrestris tribulus est etiam contra venenū: vnde melior iudicatur. Igitur quando absolutè reperitur tribulus, seu alsek &c. semper de terrestri, tanquam de notiori seu cōmuniori atque meliori est intelligendū. Eò maximè in illis locis, in quibus (vt in ista descriptione) expetuntur extremitates eius. Quoniam de aquatili nescimus quales extremitates, præter folia possunt intelligi. Igit᷑ in hac cōpositiōe petit Author extremitates tenellas alhasech, scilicet tribulorum terrestriū, vt possit ex eis excipi succus &c. Et sic est secundum veritatem. *Tribulus, seu Alsek absolutè.*

Oleum de *Cucumere asinino.* CCCCXLI.



IN SECVNDO modo isti⁹ descriptiōis per impressos libros mēdosè legitur: Accipe succi radicū eius, & radicū eius cōtritarū, ana ℔.s. Lege verius sic: Accipe succi radicū eius cōtritarū ℔.s. Vel sic: Accipe succi radicis eius contritæ: quoniā sic vel sic legitur in antiquis exēplaribus, & in vulgaribus impressionib⁹. Author enim noster posuit duos modos faciēdi hoc oleū: videlicet vnū ex succo fructuū, & alterū ex succo radicū eius, scilicet cucumeris asinini. Et hunc secundū modū forsan (vt putamus) ex Paulo sumpsit. Ponit nanq; ipse Paulus in 7. tres modos sub nomine olei sycionii. Sed primus, qui est simplex, quasi similis est huic secūdo. Non obstante ꝙ posset fieri sicut (exempli gratia) fit oleum de enula, scilicet cum succo radicis, & ipsa radice contrita. Tamen in nullo exemplarium (vt dictum est) legitur.

Oleum de *Pomis citranguli &c.* CCCCXLII.



LEGITVR nāq; in exordio præsentis descriptionis vna barbara dictio, & tam per antiquos quàm per impressos libros, diuersimodè est posita. Vnde sunt qui sic, & sunt qui sic & sunt qui aliter habent: Allelengi, allelem, alaleugi. alchebeng, alebegi &c. Quid propriè sit, nescimus. Pandectarius autem in litera lehelleng, & in litera Loheleg, declarat hæc significare quosdam tumores, qui vocantur rosulæ. At rosulas quidem in partibus Apuliæ scimus vocari quasdam maculas rubras, quę apparent in cruribus, & coxis quando quis discalciatus per hymem patitur frigus, & sedēs apud ignem multùm excalfacit se. Sed an hoc oleum deleat. *Rosula.*

has

has maculas, facillimè quis experiri potest.

De Pomis citranguli.

SVb nomine citranguli possunt intelligi omnia gene
pomorum aureorum, scilicet narantiorũ, siue aranti
rum, limonum, citriorum, quæ sunt mala medica, & cętero
rum consimilium, tam acrium, quàm dulcium. Et hoc ol
intelligitur esse faciẽdum de ipsis pomis propriè, seu mali
Suprà enim posuit oleum quod fit ex solo semine citrij, siu
citranguli &c. Præterea præcipit Author, vt sint ipsa pon
antiqua, id est valde matura. Et propriè illa sunt antiqu
quæ supra annum permanserunt in arbore sua. Item præc
pit ipse Author, vt dicta poma ponantur integra in vase &
Quod intelligitur, vt nihil ex eis abiiciatur, scilicet quod o
mnes ipsorum pomorum partes sint in vase. Porrò secand
sunt, atq; frangenda ipsa poma, vt faciliùs oleũ possit pen
trare omnes suas partes, tam intrinsecas, quàm extrinseca

Oleum de Croco &c. CCCCXLIII.



PONITVR hoc oleum ab Auicenna in quin
to cañ. differt tamen in ponderibus. Fæx enim
huius olei ab ipso Auicenna, crocoma vocatu
de qua re fecit cap. in secundo cañ. Rectius au
tem crocomagma legendum putamus, vt e
apud Dioscoridem, & alios plures.

Oleum de Piperibus &c. CCCCXLIIII.



AB AVICENNA quidem (vt coniectari po
test) præsentem descriptionẽ Author accepit
Auicẽna autem à filio Serap. seu ab Hali fili
Abbas. Omnes enim quatuor habẽt huiusmo
di olei cõpositionem. Sed Author noster vo
cat ipsam: Oleum de Piperibus: ex quo addidit ipsi composi
tioni piper album, quod apud cæteros non legitur. Et præ
scripsit tria pipera, propter ipsius olei denominationem
cùm cæteri anteponant myrobalanos. Auicenna verò no
minat ipsum, oleum alkechengi, & malè. Non enim in
trat præsentem compositionem alkechẽgi. Et hic est (vt pu
tamus) error ipsius Auicennæ: quoniam Bellunensis nõ emẽ
dauit. Fortasse ipse Auicẽna ab Hali sumpsit suã descriptio
nem, & pro caquenelegi, intellexit caquenegũ: quoniã apud
dictũ Hali, oleum caquelenegi intitulatur. Sed nõ est vnum
& idẽ caquenegũ, & caquelenegi. Caquenegũ enim est sola-
ni genus: vt in secũdo practicæ ipsius Hali habetur. Caque-

Caquenegum.

leneg

negi autem idem est quod kelengi, siue alchelengi. Vnde in ipso Auicenna, oleum alchelengi credimus rectius Isgendũ esse. Forsan etiã est mendum librariorum, quod ipse Bellunensis non animaduertit, scilicet ꝙ pro alchelengi, mendosè sit positum alchechengi. In filio Serapionis autẽ legitur clarius, videlicet: oleum alkelenici: quod idem est quod oleum alkelengi. Alkelengi autẽ (vt suprà, scilicet in Alchelengi correctione diximus) multorum iuuamentorũ &c. declarationẽ significare cõiectauimus. Vnde oleum alkelengi, id est oleũ multorum iuuamẽtorum &c. Legitur etiã mendosè in Auicennæ descriptione, iusquiamus. Ex quo probatur, ꝙ ipsum sequutus Author noster, descripsit in sua. Quod quidẽ mendum nec Bellunensis notauit. Filius Serap. autem, & Hali, eo in loco, non iusquiamum, sed ammoniacum habent. Et ita stare debet. Nequaquam competit huic cõpositioni iusquiamus, scilicet hyoscyamus. Vnde peritissimus quoq; vir Manardus suspicatus fuit mendam esse in hoc loco. Ex quo igitur rectius lege: Serapini, opopanacis, ammoniaci, ana &c. Sunt præterea & aliæ plures librariorũ mendæ in præsenti descriptione filij Mesuæ, per omnes impressiones, & similiter in Nicolao Præposito, & in Luminari Maiori. Vnde vbi legis: Accipe trium piperum, ana ℥.iij. lege verius, ana ʒ.iij. vt antiqua exemplaria testantur: & filius Serapionis & Auicenna, atq; Hali præfati cõcorditer habent. Sed animaduertendum ꝙ Author noster pro medietate cõposuit suam descriptionem. Item vbi legis: turbith ʒ.xij. Lege rectius ʒ.ij. vt est in dictis exemplaribus, ac etiã apud filium Serapionis. Nam Auicenna & Hali non ʒ.iiij. sed sextaria iiij habent. Sextariũ autem (vt in superioribus dictũ est) apud authores, multipliciter sumitur. Vnde potest esse ꝙ hic ab ipsis sit positum pro drachma. Item vbi in quibusdã impressionibus legitur hîc, hasce: lege hasech. Vt dicta exẽplaria, & filius Serap. & Hali habent: & Bellunensis in Auicenna emẽdauit. Plurimi nempe ex iunioribus hallucinati (ob literæ falsitatem) declararũt hoc esse thymum. Item vbi legitur tapsiæ: legendũ est emendatiùs, casiæ. Et est vna ex speciebus casiæ ligneæ, siue Indæ, quæ aliter (vt in tripheris declarauimus) seitaragi Indi vocatur. Vnde in filio Serap. hoc in loco, seitaragi legitur: & in Hali, sitaragi Indici. Et in Auicẽna est capsiæ, semicorruptè pro casiæ. Vbi Bellunensis sythragi, pro seitaragi traduxit. Antiqua exemplaria etiam pro maiori parte, habent casiæ scriptum. Et sic est secundum veritatem. Item non ignoran-

Caquelenegi.

dum, quòd antiqua exemplaria in exordio huius descriptio-nis sunt varia, videlicet aliqua conueniunt cum impressis li-bris, & habent scriptum: Et confert ad epilepsiam, & veram sciaticam &c. Et confert dolori ani, à frigiditate &c. Aliqui autem, non veram sciaticam: sed venam sciaticam: & nō ani sed auris habent, sic videlicet: Et confert ad epilepsiam, & ve-nam sciaticam &c. & infrà: Et cōfert dolori auris, à frigidi-tate &c. Quæ autē litera sit verior, medici potius est, quàm aromatarij sciscitari. Auicenna autem habet venam sciatic- & infrà dicit: Et sedat dolorē ani: Filius Serap. verò sciatic- simpliciter posuit. Cæterùm qui legunt descriptionem fil- Serapio. animaduertant quòd aliquæ impressiones haben- ipsam imperfectam. videlicet, quòd vbi in ipsis legitur: E- fundātur super eam aquæ ℔. xxiiij. & decoquatur, donec co- sumatur aqua &c. Ibi, scilicet inter consumatur, & aqua, de- sunt multa verba. Vnde vt in quodam exemplari è manu, & in vna de primis impressionibus inuenimus, sic rectiùs le-gendum est: Et fundantur super eam aquæ ℔. xxiiij. & deco-quatur donec consumatur medietas, & proiiciantur super e- olei de cherua heminæ iiij. & decoquatur, donec cōsumatu- aqua, & remaneat oleum &c. Veritas huius erroris per se es- manifesta, cùm in ipsa descriptione mendosa non legatu- oleum, quod necessariò debet esse: vnde &c.

De Hemina.

Mina. HEmina quidem ab hemis, scilicet semis: & mina, scili-cet mensura, quasi semimensura dicitur: quia (vt ferè omnes communiter tenent) hemina est medietas sextarij. Et scribitur cum aspiratione in principio: quāuis etiā apud ali-quos minùs rectè legatur emina sine h. Quandoq; etiam-num reperitur in libris mina, pro hemina. Et apud Hali fi-lium Abbas, menna legitur. Et mina quoq; siue mna (quod *Sextarius.* idem est) ab alijs aliter accipitur. Sextarius autē siue sextariū (vt diximus) variè capitur. Veruntamen plurimi in heminæ declaratione, dicūt sextariū esse mensurā duarū librarū. Vn-de hemina pro libra intelligi potest. Et sic in ista descriptio-ne est ad propositū: quoniam satis sunt duæ heminæ, scilicet duæ libræ olei cheruæ pro hac cōpositione. Non obstante ꝙ sextarius reperiatur & maior, & maximus: & minor, & mi-nimus. Nec etiā contradicēte, ꝙ mina in filio Serapionis & Auicēna diuersimodè declaretur. Vnde legitur ꝙ aliqua mi-na est, quæ cōtinet quadraginta sextarios &c. Quia nos cō-munem plurium opinionē sequuti, intelligimus hîc hemi-

nam

nam pro libra. Si autem quispiā meliùs iudicauerit (de perito loquimur) debere fieri secundū ipsius iudiciū nō imus inficias. Actuarius autē scribit heminā capere vncias nouem.

Oleum de Euphorbio &c. CCCCXLV.



VO ab Authore nostro in præsenti descriptione constituuntur modi faciendi oleum de Euphorbio. Primus tamen (qui est simplicior secundo) ex antidotario Rhasis (vt putamus) sumptus est. Vel ex secundo Galeni de medicamentorum cōpositione secundum loca. Cui & vinum indidit Author, quod ipsi non habent. Secundi autem modi (vt credimus) principalis Author est Auicenna. Quoniam in quinto suo cañ. dicit, Oleum de euphorbio nostrum &c. Ab Auicenna igitur accipiens Author noster hunc secundū modum, peruertit eius ordinem. Vt sibi attribuerent forsan. Veruntamen non latet legentem, quòd vna & eadem cōpositio est in vtraque descriptione. Sed aduertito, quòd in præsenti filij Mesuæ descriptione, per impressos codices mendosè legitur: Accipe staphisagriæ, condisi, ana ʒ.iiij. Rectius coniectauimus legendum esse sicut Auicenna habet, scilicet staphisagriæ ʒ.iij. condisi ʒ.iiij. Nam in hoc exemplaria antiqua varia sunt. Videlicet quædam habent (vt dictum est) sicut Auicenna, quam putamus esse veriorem literam. Et quædā econtrà sic: staphisagriæ ʒ.iiij. cōdisi ʒ.iij. In nullo tamen est cum ana: vt impresiones habent. Item sciendum quòd in Auicenna est pyrethri pondus ʒ.vij. Hic autem tam per cuncta prędicta exemplaria, quàm per excusos libros concorditer legitur, pyrethri drach.vj. si autem illa drachma redundet in Auicenna, vel hic sit imminuta, verè nos latet. Præterea non ignorandum quòd in Auicennæ descriptione mendosissimè legitur: Et decoquantur in vase cum quadraginta drach. vini odoriferi &c. Lege ibi verius: cum quadraginta vnciis Non enim sufficiunt quadraginta drachmæ ad illa infundenda, & posteà decoquenda. Author enim noster posuit vini: libr. iij. Nam 40.℥. tres ℔. & ℥.iiij. sunt igitur in duabus tantùm vnciis differunt: quas putamus authorem addidisse, vt meliori modo posint infundi & decoqui illa &c. Sed maxima differentia est inter 40.ʒ. & ℔.iij.s. Igitur 40.℥. legi debet. Et sic est verum: quamuis Bellunensis non emendauerit. Fortasse non animaduertit. Non enim omnia possumus omnes.

De Condisi, seu Radicula.

Herba fullonum.

Condisi, siue condes, siue chundes, vel kundes, idem e[st] quod struthium, scilicet lanaria herba, quæ & radicul[a] & herba fullonum dicitur. Vt patet concordando cap. Serapionis de condisi, cum cap. Dioscoridis de struthio, scilice[t] de radicula. Struthium autẽ à Dioscoride non pingitur, se[d] dicit rem notã esse. De quo valde miramur, ꝙ res tam not[a] veteribus sit ita viuentibus incognita cunctis, ꝙ tam medic[i] & aromatarij, quàm herbarij, quàm etiam fullones (quibu[s] maximè eam expetere opus foret) nesciunt illã. Sed neq; no[s] adhuc potuimus inuenire quid sit ista radicula. Nam perij[t] vsus eius apud Latinos. Auicenna autẽ cap. de harthanita de[-] ceptus (vt putamus) à falso codice, credidit ipsam esse speci[em] harthanitæ. Et scribit ipsam esse spinosam: & similiter Sim[on] Ianuensis, & alij plures scribunt ipsam esse spinosam, cum caule ferulaceo, & lanuginoso, inodoro flore, aspectu tame[n] grato, sine semine &c. Bellunensis verò in suis interpretatio[-] nibus, scilicet in litera cõdisi, authoritate Isaach ebenharan[i] dicit ꝙ radix eius exteriùs est nigra, interiùs verò ad citri[-] nitatem tẽdens, & quòd eius planta assimilatur cardo alhar[-] sef, vocato in Sicilia Cacozole, & ꝙ ipsa radix est nota in Sy[-] ria &c. Siculi autẽ à nobis percunctati dixerunt, quòd fer[e] omnia carduorum genera apud ipsos sub isto vocabulo (scilicet cacozole) veniunt. Vnde similitudo illa Bellunensis est tanquam nihil, ad condisi inuestigationẽ. Quod autem ipse Bellunensis ex Ebẽbitar posuit. Hoc est, ꝙ neq; Dioscori. neq; Galenus loquuti sunt de ipso. Si ipse Bellunensis intelligit de simplici vocabulo, scilicet condisi, verũ est: quia nusquam Græci condisi meminerũt. Si autem de re ipsa, hoc est falsum: quoniam & Diosc. & Gal. & Paulus, & alii plures, de condisi, sub nomine radiculæ, seu struthij, multa dixerunt. Imò Paulus in septimo scripsit radiculam ferre semen. Qui autem opinati sunt esse radicẽ hellebori albi, hi magnopere errauerunt. Errorémq; ipsorum plura comprobant. Vt sunt capitula diuersa authorum de vtroq; tractãtia, & spinositas qua caret helleborus &c. Verum est quòd condisi mouet sternutamenta, & alia plura facit, sicut helleborus, tamen nõ est helleborus, nec species eius. Porrò ponitur loco condisi æquale pondus de nuce vomica, & tertia pars ipsius de pipere. Et hoc in vomitionibus prouocandis tantùm. Auicenna author est. Sed in alijs necessitatibus, authore Paulo, pro condisi, scilicet radicula, veratro nigro vti conceditur.

Oleum

Oleum Vulpinum &c. CCCCXLVI.


Vnt nẽpe per aliquas impreſsiones duæ mendæ in præſenti deſcriptione. Prima videlicet, vbi legitur in ipſa: Et funde ſuper ipſam aquæ fontium, & aquæ marinæ, ana chiſt j. Lege rectius, ana chiſt ij. Secunda eſt, cùm ſequitur: Olei antiqui clari chiſt iij.s.. Lege verius, chiſt ij.s. Quoniã ita eſt non ſolùm in cunctis exemplaribus, & vulgari æditione: verumetiã & in nonnullis impreſsionibus minus mẽdoſis. Præterea ſciendum quòd licet Author determinauerit quantitatem aquarũ, ſcilicet chiſt iiij. quæ ſunt ſecundũ communem opinionem libræ vj. tamen iuxta noſtrum iudicium, eſt parua quantitas: vnde de maiori chiſt, hoc in loco eſt intelligendum. Quia chiſt (vt ſuprà iam diximus) variè ſumitur. Porrò diſcretio aromatarij in his & ſimilibus eſt melior ſtatera ponderandi res neceſſarias adminiſtrandas, quàm lanx ænea: videlicet quòd ſi vulpes erit vulpecula, quantitas aquarum ab authore aſsignata erit forſan ſufficiens per aliquod chiſt maius ſupple intellige. Si autem vulpes erit magna, & annoſa, operator debet ponere tantam aquarum quantitatem quòd ſufficiat ad optimè decoquendum ipſam. Eò maximè quòd annoſa vulpes, & omne animal annoſum, maiori indiget bullitione, quàm anniculum & tenellum. Quoniam decoquenda eſt ipſa vulpes (vt Author monet in fine iſtius deſcriptionis) donec diſcocta ſit, vt omnes artus eius diſſoluantur &c. Quod quidem fieri non poteſt cum pauca aqua, in vulpe magna & annoſa. Etiam & inter decoquendum, cùm viderit operator aquam penè conſumptam, & vulpem non perfectè decoctam, debet ſuperinfundere ex ipſis aquis iterum atque iterum donec optimè decoquatur &c. Porrò oleum non eſt augendum in magna vulpe, ſed potius in vulpecula minuendum: quia quanto minus erit oleum, tantò efficacius & potentius habebitur.

De Vulpe.

ANimal notiſsimum eſt vulpes, & aſtutiſsimum. Vnde animus vulpinus, ſæpius pro homine aſtuto & malitioſo ponitur. Ab Hiſpanis quidẽ (ob id forſan, quia rapit) Rappoſa nuncupatur. Gallinas libenter perſequitur &c. Sed aduerte quod dicit Author: Accipe vulpem integram, interioribus tantùm proiectis &c. Vbi ſciendum quòd ipſum *Rappoſa hiſpanis quid*

animal non est excoriandum: sed bene potest (qui vult) concidere illud, in tres, vel quatuor, vel plures partes, vt melius in vase ad decoquendum aptetur. Quoniam Author non ponit integritatem ipsius, vt intelligatur sana: vt habeat omnes suas partes, prçter interiores. Et antequã immittatur oleum (si immittendũ erit) debet priùs peroptimè despumari &c.

Oleum de Serpentibus &c. CCCCXLVII.


CRIBITVR etiam hoc oleum, & à filio Serap. & ab Auicenna, atque ab Hali filio Abbas. Et tam Author noster, quàm quilibet ipsorũ specificat de serpentibus, vt sint nigri. Manardus autẽ declarat esse viperas, quod nobis non placet. Nam viperæ non sunt nigræ &c. Non obstante quòd eodem modo potest etiam fieri oleum ex viperis, & cæteris serpentibus, sicut fit ex serpentibus nigris. Quod posteà ex viperis oleum viperinum esset nuncupandum ad multa vtile. Sicut quandoque parauit quidam Theotonicus physicus. Ex quo oleo viperino Romæ, temporibus nostris, plures fecit experientias notatu dignas. Veruntamen intentio præfatorum Authorum est, vt fiat hoc oleum cum serpentibus nigris. Et sic debet fieri. Porrò iuxta nostrum iudicium, melius est vt decoctio eius operetur in vase vitri. Et in duplici vase, sicut coquitur oleum rosatũ, per modum balnei, quod balneum Mariæ dicitur. Quo quidem modo, sine vasis apertione (quod periculosum est) poterit quis videre ab extra, quando serpentes sint optimè percocti, & oleum nõ frigetur sicut in sartagine, & per consequens clarius erit.

De nigris serpentibus.

Nigri scribuntur ad differentiam aliorum diuersicolorũ. Et sunt hi serpẽtes notissimi in multis regionibus, & præcipuè in regno Apuliæ, vbi in magna copia vidimus. Sunt etenim longi, atque nigerrimi, sed nõ multum habent de veneno. In forma sua similantur illis, qui ceruini dicuntur. Nonnulli viuos serpentes in oleum mittunt, quod putamus melius esse.

Serpentes ceruini.

Oleum de Scorpionibus &c. CCCCXLVIII.


VPLICI modo docet Author fieri hoc oleũ, & vterque modus est bonus. Sed aduerte quòd tam in primo modo, quàm in secundo, oleum amygdalarũ amararum est intelligendũ. Mendosè enim legitur absolutè, amygdalarum in

primo

primo modo, per omnes impreſsiones. In exemplaribus antiquis autem, clarè de amaris ſpecificatur. Alias plures literæ deprauationes hîc inuenimus, quas ſimpliciter in textu emendauimus. Iſte ſecundus modus, bis à Rhaſi deſcribitur. Videlicet, in nono ad Almanſorem, cap. de difficultate mingendi: & in antidotario diuiſionũ, cap. de medicinis vrinæ.

De Scorpionibus.

SCorpius, & ſcorpio dicitur. Quæ nomina ſunt cõmunia ad plura. Vt ad animal, quod cauda pungit ad mortem, & ad ſignum cæleſte, & ad piſcem marinũ, & ad quandam herbam, & ad quoddam militare inſtrumentum, & ad quoddam tormenti genus &c. Sed hîc de animali cauda feriente intelligitur. Quod animal vbiq; cognoſcitur. Sed in quibuſdam locis magis, quàm in aliis abundat. Vnde eſt quòd circa Neapolim Campaniæ ciuitatem, rarò inuenitur. Et Romæ plurimus eſt. Et particulariter intra Vrbis mœnia, in monte videlicet qui Teſtaceus dicitur, copioſiſsimè habetur. Libẽter enim inter teſtas generatur. Audiuimus nempe à fide dignis viris, qui per Syriam ſancta peragrarunt loca, quòd circa Hieroſolymam, & per totam Syriam, ſunt ſcorpiones magni, ſicut ſunt apud nos cancri fluuiales, quos gambaros, ſiue gambares vulgò nominant. Apud nos autem ſunt minimi, fabæ videlicet magnitudinem non excedentes. Vnde non eſt mirum, ſi Author noſter viginti tantùm ſpecificauit ponendos eſſe in hoc oleo: quoniã de genere magnorum intellexit. Sed bene poſteà ſubiũnxit plus, vel minus, ſecundum quantitatem paruitatis, & magnitudinis eorum. Vbi ſciendum quòd nos qui habemus tam paruos ſcorpios, cẽtum ad minus pro qualibet olei libra ponere debemus. Aliter enim oleum erit imbecillius, & ſine vi, ad cõſequendam ſanitatem illorum malorum, pro quibus ab Authore ordinatum eſt. Colligendi ſunt autem ſcorpii, cùm ſol eſt in Leone: videlicet inter xv. Calendas Auguſti, & xv. Calendas Septembris. Non autem quando ſol eſt in Scorpione, vt nonnulli falſò opinati ſunt. Et viui ponendi ſunt in oleũ, quod per triginta dies ad minus inſolabis, poſteà colatum reſerua &c.

Scorpiones quando venari oporetet.

Oleum de Ranis &c. CCCCXLIX.



VITIO librariorum per omnes excuſiones Latinas, legitur mendoſè in præſenti deſcriptione: Recipe ranarum antiquarũ &c. Nam cuncta exemplaria, ac etiam vulgaris æditio, &

similiter Luminare Maius, concorditer habent: Recipe ranarum aquaticarum &c. Et sic est verum.

De Ranis.

RAnarum quippe plura sunt genera: vnde ad aliarũ differentiam, aquaticas specificauit Author, quæ cæteris sunt meliores. Nonnulli putant omnes ranas esse venenosas. Dioscorides autem, & Serapio dicunt quòd ranæ, simple aquatiles, coctæ cum oleo, & sale, si edantur, sunt antidotum magnum cõtra omnium serpentium venena. Ex quo securè plurimi vescũtur eis aquaticis dúntaxat. Et præcipue Lombardi, quibus ranæ aquatiles quadragesimali tempore sunt domestici atque quotidiani pisces. Ranæ autem terrestres, vt sunt mutæ (quæ sic dicuntur, quoniam voce carent) & rubetæ, quæ & racanellæ, quasi raniculæ vocãtur &c. non comeduntur: quoniam, vt sæpius, cum buffonibus coeunt. Quam ob causam malignæ reputantur.

Rana muta & rubea.

Ex multis autem rebus fiunt olea &c.

CCCCL.



HIC Author declarat quòd non omnia Doctorum olea ipse notauit: sed magis necessaria tantùm. Consimilia igitur quæ possunt fieri, apud alios quærito.

Fiunt autem olea per resolutionem diuersis modis &c. CCCCLI.



INCIPIT hinc Author tertiam particulam huius distinctionis; scribens non omnia, sed ex multis aliqua, tanquã nobiliora olea quæ fiunt per resolutionem, seu per sublimationem &c. Vnde sequitur.

Oleum de ouis &c. CCCCLII.



SCRIBIT Author in præsenti descriptione tres modos faciendi oleũ de ouis: sed primum (vt coniectamus) ex antidotario Rhasis: vel ex septimo filii Serapionis accepit. Secũdum autem & tertium ex quinto cañ. Auicennæ.

De Ouis.

QVasi superfluum est oua declarare, quia notiora sunt, quàm vt declarari debeant. Omniũ autem optima sunt gallinarũ oua, post ipsa verò, à quibusdam perdicum, ab aliis fasianorum oua præponuntur cæteris.

Oleum

Oleum de Frumento. CCCCLIII.



RIMVM modum factionis huius olei, scribit etiã Rhasis in suo antidotario. Vbi autem in secundo modo dicit Author: Ponatur frumentum excorticatum in vase sublimationis, & fiat sicut dicemus: subintellige, in oleo Philosophorum. Sed non est cremandum frumentum, vt lateres: sed simpliciter, vt litera habet, excorticatum ponatur in vase sublimationis. Non obstante quòd etiam posset fieri per modum descensionis, sicut fit oleum de iunipero, vt Manardus refert se fecisse parari. Et nota quòd sicut fit de frumento, ita potest fieri de hordeo, & similibus.

De Frumento.

FRumentum idem est quod triticum. Plura sunt eius genera, sed omnia notissima. De quocunque autem genere accipiatur, nihil refert. Porrò optimum est, quod post messem non est madefactum aqua, seu alio quouis liquore, lucidum, plenum, siue perfectè maturum, nouum, scilicet eiusdem anni (quod enim post annum superest, vetus dicitur) durúmque, nec corrosum à vermibus.

Oleum Sinapinum &c. CCCCLIIII.



ALDE admirari contigit de Authore nostro docente fieri oleum præsens, sicut oleũ de frumento. Quod faciliùs potest fieri per expressionem, sicut fiũt olea de seminibus papaueris, lactucæ, & similium, ac etiam sicut oleũ amygdalarum &c, vt nosipsi quidem pluries experti sumus. Vnde, saluo semper meliori iudicio, videtur nobis (quod & cõsulimus) videlicet, vt fiat per expressionẽ, ex semine sinapis optimè maturo: quia agilius, clarius, abundantius, & nobilius fit. Nec vllum malum habet odorem. Quódque magnopere memoriæ confert: Rhasis autem aliter parat.

Oleum de Iunipero &c. CCCCLV.

Oleum Fraxininum &c. CCCCLVI.



VO hæc olea eiusdem operationis & virtutis, sunt. Et simili modo ex aliis quampluribus lignis fieri potest oleum, ad diuersos tamẽ effectus. Sed aduerte quòd huiusmodi ligna & similia, oportet vt sint optimè pręsiccata, syncera, sine cortice, teredinibúsq; inexperta &c. Item, pro dolio,

intellige vas magnum testaceum, igni resistens, vitreatum intus &c. Item vbi dicit: Et præpara parietes eius cum terra figuli: subintellige ab extra. Hæc autem scripsimus pro simplicioribus: quia non desunt ignari intelligentes pro dolio vas vinarium ligneum, quod similiter dolium vocant homines. Quoniam ferè recessit vsus antiquorum vinariorũ doliorum, quæ quidem fictilia erant. Nunc autem quasi omnes ligneis vtuntur vasibus, quibus & dolii nomen attribuerunt. Veruntamen in aliquibus Hispaniarũ regionibus fuimus, quarũ incolæ adhuc condunt vinũ in doliis fictilibus, picatis, antiquorũ more. Itali autẽ huiusmodi dolia, ad alios cõuerterũt vsus: vt Romani ad aquam fluminis asseruandã &c. quę quidẽ dolia propriis priuata nominibus, Ziri, siue Zare aut Giara hodie vulgò vocantur. Sed cùm scribit Author vitreatum interiùs: declarat esse fictile vas, non ligneum. Vasa etenim lignea nõ vitreantur. Nam & si fuisset ligneũ, nónne priùs combureretur vas, quàm distillaretur oleum à præparatis lignis? Et per consequens, oleum non haberetur.

De Iunipero.

IVniperus secundũ Dioscoridẽ duplex est, scilicet magna & parua. Serapio autem confundit in vno capitulo, & cypressi, & iuniperi, atque sauinæ genera. Porrò duo iuniperi genera notissima sunt: sed quæ prope mare nascitur, iuniperus marina cognominatur. Fructus fert grãdiores quã illa, quæ in montibus prouenit: attamẽ odoratior est montana, quã marina. Magna etenim iuniperus vt plurimũ in maritimis oritur, & asperis, Cypresso simillima est. Parua autẽ, & in maritimis, & in mõtanis nascitur, cuius folia sunt aculeata &c. Gummi verò istarum arborum, vernix solida, siue scriptorũ est. Solida, & scriptorũ posuimus, ad differẽtiã alterius quæ liquida est: quę quidem est res factitia, ex oleo seminis lini, & aliis rebus, qua pictores & fabri lignarii vtuntur ad illustrãdum colores &c. Scriptorũ etiã diximus; quoniam puluis ipsius super chartas extenditur ab ipsis scriptoribus, vt literæ scribendæ pulchriores fiant. Vocatur nempe hæc vernix scriptorũ, scilicet hoc gummi iuniperi, Arabicè, Sandarax, vel sandoros, vt in tertio Rhasis ad Almansorem legitur. Vnde est, quòd plurimi abusiuè, sandaracam nominant. Nam sandaracha propriè, auripigmentum rubeum est. Vt in trochiscis de arsenico diximus. Sed vt ne lector confundatur in legendo: hoc obseruandum duximus: videlicet, vt sandaraca gummi semper sine aspiratione scribatur:

Vernix solida, siue scriptorũ. *Vernix liquida.* *Sandarax.*

tur:quia vt plurimum sic legitur in libris Arabum. Sandaracha mineralis autem cum aspiratione, quia per χ, Græcè scribitur, σανδαραχη, id est Sandarache.

De Fraxino.

Dioscorides quippe asserens esse arborem notam, non pinxit Fraxinum. Atre vera notissima est, & per quàm simillima orno. Serapio autem scribit ipsam simillimam vlmo. Nam huiusmodi similitudinẽ non bene quadrare eis, omnes qui vident confitentur. Vnde suspicamur mendam esse in capitulo 226. Serapionis, scilicet quòd non dirdar, siue didar, quod significat vlmum: sed aliam arborem debebat ibi interpres pro illius similitudine rescribere. Quia forsan illud quod interpretatus est dirdar apud Arabes, est nomen æquiuocum, plura significans. Et sic non ad vlmum sed ad aliam arborem: puta ornum præfatam, vel consimilem erat referendum. Ornus enim arbor, quæ vulgò ornellus dicitur, à fraxino non multùm differt, vt quilibet videre potest. *Ornus.* Quæquidem ornus duplex reperitur, scilicet alba & nigra, tamen inter se forma non differunt. Semen autem fraxini, lingua auis vocatur. Et de eo dictum fuit in Dia Satyrione. *Lingua auis.* Fert etiam & fraxinus gummi dulcissimum, quod mannam nominant. Sed de hac re satis suprà diximus in confectione de manna. Propterea vide ibi.

Oleum de Gagate, est oleum sacratum &c. CCCCLVII.



ONITVR ab Authore duplex modus parãdi hoc oleum. Primus videlicet per discensorium: vt oleum de iunipero. Secundus autem per sublimationem: vt oleum de lateribus. Sed non sunt comburendi ipsi lapides, sicut lateres comburuntur.

De Gagate lapide.

Iste lapis apud nos rarò reperitur, & rarissimè exportatur. Vidimus enim aliquando ipsum lapidem. Est nanque niger (sicuti Dioscorides quinto libro scribit) pumicosus, bituminosus, leuis, friabilisq;. Videbatur enim nobis tãquam lignum marcidum, quod stetisset longo tẽpore sub terra. Putamus equidem illum esse de mineris naphthæ. Vnde Dioscorides capitulo de naphtha, dicit quòd naphtha bituminis genus, comitiales morbos suffitum explorat, gagatæ lapidis more.

Oleum

Oleum Philoſophorum &c. CCCCLVIII.



OLEVM Philoſophorum, Oleum ſecretorum iuuamentorum, Oleum ſapientiæ, Oleum benedictum, Oleum diuinum, Oleum ſanctum, Oleũ perfecti magiſterii, Oleũ naphtha, Oleum petræ, Oleum petroleum, & Oleum de lateribus. Per tot nomina, ſeu cognomina, & appellationes, ſiue nomenclaturas, poſſunt vocari olea in præſenti deſcriptione notata, & ſimilia. Quamuis aliqua prædictorũ ſint ſpecialia, & non generalia vt oleũ perfecti magiſterii, Nephtha & de lateribus. Ponit igitur Author duas ſpecies, ſiue duo genera huiuſmodi olei. Vnum videlicet naturale, alterum vero artificiale. Naturale autem declarans, dicit quòd profert illud minera, & quòd vocatur nephtha. Quod autẽ ibi legitur, Hoc eſt. Aliàs mare, vacat. Eſt enim additio librariorum, quæ non legitur in exemplaribus antiquis. Et iſtud genus in tres diuiſit ſpecies, ſeu differentias. Videlicet in ſubalbidam, ſubrubram, & ſubnigram, de quibus mox dicemus. Quod autẽ ab arte haberi poteſt, ipſemet clarè ſcribens, inſinuat modum faciẽdi ipſum, ſcilicet ex lateribus &c. Vnde & oleum de lateribus, poſſe vocari dixim⁹. Et ſic Bulchaſis vocat. Rhaſis autem in antidotario, ſub titulo olei benedicti, & aliàs ſub titulo olei de lateribus, habet huiuſmodi olei deſcriptionem. Quod & aſſerit valere ſicut oleum balſami. Vbi ſubſcribit, ꝙ ſi piſcatores inungent retia ſua ex eo, congregabunt multitudinem piſciũ. Quod an verum ſit, faciliùs quilibet experiri poteſt. Eandem Rhaſis deſcriptionem poſuit Guillelmus Placentinus, in quinto ſuæ practicæ.

De Naphtha.

NAphtha rectiùs, quàm napta. Eſt enim ſecundum Dioſcoridem, bituminis colamẽ. Multi oleum petroleum, ſiue abſolutè petroleum (vt Auicenna) hoc eſt, oleum petræ, nominant. Duo eius genera ipſe Dioſcorides fecit, ſcilicet album & nigrum. Sed Author noſter tertium, quod eſt ſubrubrum, addidit. Etenim quaſi vnius generis ſunt, Bitumen, aſphaltum, piſſaſphaltum, & naphtha. Vnde largo modo omne bitumen liquidum, clarè poteſt naphtha vocari. Serapio enim ſcribit piſſaſphaltũ Dioſcoridis, in capitulo de munia. E petroſis locis nempe ſcaturit naphtha, ſub aquis fontium, lacuum &c. E montibus quoque ſaxoſis defluit in amnes. Vnde rectè oleum petrę dicitur. Nam pluribus locis

ſunt naphthæ mineræ: vt in Sicilia, in agro videlicet Agrigentino. Et apud Tocchum regni Neapolitani oppidum. Et in Mutinenſis montibus, ſcilicet in illo qui Mons gybius, ſiue Mons zybius, vel Zilius vocatur. Omne enim huiuſmodi oleũ fœtet: ex quo nonnulli, ſtercus diaboli nuncupant. Sed vnum plus quàm aliud. Quod è Sicilia aſportatur, minùs malè olere plurimi teſtantur. Veruntamen oleum Montis zybii experti ſum⁹, quòd nõ malè, ſed grauiter olet. Et ſcias quòd omnis naphthæ ſpecies ſecundum Authorem noſtrũ, vocatur oleum Philoſophorum, oleum ſecretorum iuuamentorum &c. *Stercus diaboli.*

De Lateribus.

SVperfluum eſt lateres declarare: ſatis enim per ſe manifeſtantur in parietibus & plateis ciuitatum &c. Sed hoc notandum quòd Author noſter præcipit vt ſumantur lateres, non ſolum antiqui, ſed multæ antiquitatis. Rhaſis autem & Bulchaſis econtrà quærunt nouos, quos adhuc non tetigit aqua. Qui ergo vult facere hoc oleum, ſecundum Rhaſim & Bulchaſim, nouos dudũ à fornace eductos accipiat. Qui autem imitatur filium Meſuæ, de antiquiſsimis ſumat. At in defectu laterum, aliis vaſorum teſtis fictilibus nõ vitreatis, rubris ſupple, vti poſſumus, & bene.

De Oleo alchilil, ſiue alkikil &c.

PRæcipit nanq; Author in præſenti deſcriptione, vt ſubmergantur lateres igniti, in oleo alchichil ſecundum ꝙ in impreſsis libris legitur. Veruntamẽ deſcriptionẽ huiuſmodi olei, ſcilicet alchilchil, nec apud ipſum, nec apud quẽpiam aliorum Authorum adhuc inuenimus, Luminare Maius declarat eſſe oleum quod fit ex floribus roſmarini, quod oleum ſimiliter non reperitur apud Auhores. Non obſtante quòd ſicut fiunt ex variis floribus olea: ita & ex floribus roſmarini poſſet fieri oleum &c. Porrò nec nobis conſtat potius intelligendum eſſe hoc oleũ ex floribus roſmarini, quã ex granato ſylueſtri, aut ex alia re: quoniam non vniformiter ſe habent in hoc antiqua exemplaria, & excuſi libri. Et licet ſit tædioſum legere: attamen nobis videtur eſſe neceſſariũ, ob meliorẽ rei declarationẽ, ſcribere librorũ diuerſitates. Igitur ſciendum quòd concorditer impreſsiones omnes, & Luminare Maius, habent alchichil. Libri verò manu ſcripti, quaſi ſinguli ſingula dicunt. Rarò autem duo aut tres cõueniunt in vnũ. Has equidem variationes reperimus. Vnus liber tantùm habet ſicut impreſsiones: ſed per k, non

per

per ch, ſcriptum: videlicet, alkikil: & ſic poſuit Nicolaus Pr poſitus. Aliorum autem aliqui ſic, & aliqui ſic habent: vide licet, Alkikil, Alchilil & qui per k, alkilil, Alkil, Alſeikil Alſi cil, Alſeikal, Alſeibal, Alſekikil, Alſekil, & Allelileil. Et vulg ris æditio, Alpheilkil. Etenim de huiuſmodi & cõſimilib plurib⁹ vocaculis, in ſuperioribus diffuſè diximus: videlic ꝙ ſunt barbaræ voces, quæ ad plura applicari poſſunt. Vn de conſultius & tutius nobis videtur hoc, videlicet, poſtqu Author poſuit, quòd ſimiliter poteſt fieri cum oleo antiqu claro, vt fiat cum ipſo oleo antiquo, ſcilicet oliuarum. Qu niam ſimiliter Bulchaſis docet. Et Rhaſis etiam abſolutè i oleo, ſcripſit. Et ſic erit quoque ſecundum Authoris inte tionem. Et fortaſſe melius: quoniam in re dubia nullus præ ſumere debet: quia faciliter errare poteſt. Et qui ſe expon periculo, incidet in ipſum. Fugiendum eſt enim omne peri culum. Sed id potiſsimè quod pluribus nocere poteſt. Nam ſi quælibet ars exercenda eſt cum diligentia magna, & omn ſolicitudine, vt artifex conſequatur ex ea honorem & tempo ralem retributionem: quantò magis diligentiori cura, & ve hementiori ſtudio, & cautela, atque non abſq; Dei timor medicina exercenda erit. Cuius quantuluſcunq; error quã doque poteſt eſſe cauſa necis plurium hominum, & per con ſequens cõtra ipſius operatoris animã. Quod à nobis, & ab omnibus Chriſtianis auertat ipſe CHRISTVS IESVS, verus medicus, & Saluator animarum, & corporum. Qui cum Patre ſuo æterno, & Spiritu ſancto, eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

CENSVRAE IN ANTIDOTARIVM IOANNIS FILII MESVAE.

FINIS.

RECEPTARIVM ANTIDOTARII

IOANNIS FILII MESVAE

in pristinum decorem restitutum, & adamussim emendatum per Venerandos Patres, & IESV CHRISTI seruos, fratres Angelum Paleam Iuuenatiensem, & Bartholomæum Vrbeuetanum, ordinis Minorum obseruantiæ. Prouinciæ Romanæ.

DISTINCTIO PRIMA.

SCripsimus in libris explanationum nostrarum, &c. I.

Electuarium de Aromatibus, quod scripsit Galenus &c. II.

ACcipe ligni aloës crudi, Rosarum, ana aureos xij. Galliç muscatç, Macis, Doronici, Piperis longi, Nucis muscatæ, Mentæ siccæ, Spicæ, Casiæ ligneæ, Masticis, Cinnamomi, Caryofyllorum, Asari, ana aur.iij. Calami aromatici, aur.iiij. Croci, Cardamomi maioris, Cardamomi minoris, Trium sandalorum, Rheubarbari, Cubebæ, Costi, Zinziberis, Seminis fœniculi, Anisi, Cheisim, ana aur.ij.s. Zucchari ℥.vj. Miuæ aromaticæ ℥.xij. Mellis despumati quantum sufficit. Dosis est ab ʒ.ij. vsque ad aur.iij.

Electuarium de Gemmis &c. III.

ACcipe albarum margaritarum ʒ.iij. Fragmentorũ sapphyri, Hiacynthi, Sardonychis, Granatorũ, & Feruzegi, ana ʒ.j.s. Zedoariæ, Doronici, Corticum citri, Macis, Seminis alseleniemisch, ana ʒ.ij, Corallorũ rubeorum, Charabæ, Limaturæ eboris, ana ℈.ij. Been albi, & rubei, Caryofylorum, Zinziberis, Piperis longi, Spicæ, Folii, Croci, Heil, ana ʒ.j. Trochiscorum diarhodon, Ligni aloës, ana ʒ.v. Cinnamomi, Galangæ, Zurumbet, ana ʒ.j.s. Foliorum auri, & argenti, ana aur.s. Musci boni ʒ.s. Confice cum mellis emblicorum, & colaturæ geleniabin de rosis partibus æqualibus quantum sufficit. Dosis est ab aur.s. vsque ad j. cum aqua buglossæ, & vino odorifero.

Confectio Alchermes &c. IIII.

ACcipe setæ tinctæ ex chermes circiter libram vnam. E proprie super cuius tinctura non præteriit spatium extensum, & submerge eam in succo pomorum dulcium, & aquæ rosatæ, ana ℔.j.s. Et dimitte die vna. Deinde fac modicum bullire, donec aqua rubeat. Deinde extrahe ab ea setam & exprime eam, & pone in ipsa aqua Zucchari tabarzet ℥.cl. Et coque vsque dum habeat spissitudinem mellis, & remoue ab igne, & proiice in eo calido Ambrę crudę minutatim incisæ ℥.iiij. Et dimitte in eo liquefieri. Deinde proiice super ipsum puluerem harum rerum. Accipe ligni aloës crudi, & Darseni, ana ℥.vj. Lapidis lazuli loti & præparati ℥.xij. Albarum margaritarum ℥.ij. Auri boni ℥.j. Musci boni ℈.j. Confice. Et sit dosis ab aur.j. vsque ad ij.s.

Confectio de Xyloaloes &c. V.

ACcipe ligni aloës crudi, & Rosarum, ana ℥.viij. Garyofyllorum, Spicæ nardi, Macis, Nucis muscatæ, Galliæ muscatæ, Cubebæ, Cardamomi, Zinziberis, Heil, Masticis, Cinnamomi, Cyperi, Squināti, Zedoariæ, Been albi, & Been rubei, Folii, Setæ crudæ adustæ, Margaritarum, corallorum rubeorum, charabæ, Foliorum citri, & corticum citri, Alfeleniemisce, Sansuci, Sisymbrii, Mentæ siccæ, Piperis longi, ana ℥.iiij. Musci boni ℈.j. Ambræ ℥.j.s. Cōfice cum melle emblicorum, & miua aromatizata. Sit dosis à ℥.j. vsque ad iij.

Descriptio electuarij Sarboteng, & est lætificans, descriptione Hamech filij Zachariæ &c. VI.

ACcipe rosarum, Ligni aloës, ana ℥.vj. Macis, Nucis muscatæ, Galliæ muscatæ, Cardamomi, & Heil, ana ℥.ij. Cinnamomi, Croci, ana ℥.ij.s. Cyperi ℥.v. Garyofyllorū, Masticis, Spicæ, Asari, ana ℥.iij. Fiat omnium trituratio bona, & confice cum melle emblicorum, & aromatiza cum musci boni grañ.xv. Et sit dosis à drach.j. vsque ad iij.

Modus electuarij de Citro, ex inuentione nostra &c. VII.

ACcipe corticum Citrorum, aur.xx. Garyofyllorum, Ligni aloës, cinnamomi, macis, Galangæ, ana drach.ij. Musci drach.s. cardamomi, Zinziberis, ana drach.j. Confice cum melle. Dosis est ℨ.s.

Confectio de Musco dulcis &c. VIII.

ACcipe Croci, Doronici, Zedoariæ, ligni aloës, macis, ana drach.ij. Albarum margaritarum, setæ crudæ adu-stæ,

[illegible],charabæ, coralli rubei, ana drach.ij.s. Galliæ,ozymi ci-
[illegible]ti,ana ʒ.j.s. Been albi,& rubei,folij,ſpicæ, garyofyllorū,
[a]na ʒ.j.Zinziberis,Cubebæ, Piperis longi, ana ʒ.j.s.Muſci
ʒ.j.Confice cum melle crudo,quod ſit quadruplum ponde-
[re] omnium. Et ſit doſis à drach.j.vſque ad ij.

Confectio de Muſco amara. IX.

[S]I ſupradictam confectionem amaram facere volueris,
[q]ua valentior efficietur &c. Et propriè ſi addatur in permi-
[ſti]one eius Abſinthij,& roſarum,ana drach.iij. Aloës opti-
[m]æ ablutæ drach.iiij.Caſtorei,Cheiſim,ana drach.j.Cinna-
[m]omi drach.ij.s.Confice vt ſuprà.

Modus confectionis Teſticuli vulpis, & eſt Satyrion &c. X.

ACcipe Satyrionum, qui abſcinduntur à patre ſuo ℔.j.
Et terantur,& coquãtur cum lacte ouili dulci,in quan
[ti]tate ſufficiēti,ſuper prunas,vſq; dum decocti ſint,& ſit con
[ſ]umptum lac.Et tunc ſunde ſuper eos olei amygdalarū dul-
[c]ium ℥.iij. Et agitetur ſic conterendo cum ligno. Et poſteà
[ſ]uper totū funde ſyrupum,cuius modus eſt:Accipe ſucci bu
[g]loſſæ cocti & deſpumati ℔.ij. ſucci pomorū dulcium ℥.xij.
Zucchari boni albi ℔.iij. Miſceatur agitãdo cum prędictis,
vſquedum fiat eis cōpetens decoctio, & deponatur ab igne,
& proiiciatur ſuper ea Cinnamomi ſubtilis & electi ʒ.v.
Been albi,& rubei,ana ʒ.ij. Ligni aloës ʒ.iij. Croci, Sandali
citrini,ana ʒ.j.s.Confice &c.Doſis ab aur.iij.vſque ad v.

Confectio alia Teſticulorum vulpis, & eſt Dia Satyrion &c. XI.

ACcipe Secacul albi, mundi, & elixati in aqua cicerum,
quorum eiecta fuit aqua prima ℔.j. Teſticulorum vul-
pis vncias viij. Radicis raphani vncias iij. Luf plani vnc.ij.
Terantur, & infundantur ſuper ea Lactis vaccini,aut oui-
ni quantitas, quæ ſupereminεat radicibus duobus digitis,
Olei ſeſamini,& butyri vaccini recentis, ana vncias iiij.Et
excoquantur cum facilitate, vſque ad ſpiſsitudinem. Et ſi
adhuc radices non bene decoctæ ſint, fundatur ſuper eas ex
lacte,& oleo,& butyro prædictis, vſque dum perfectè deco-
ctæ ſint. Et poſt hoc,funde ſuper hoc totum mellis boni,&
deſpumati ℔.vj.Succi cæpe humidæ,℔.j. Decoque omnia ſi-
mul vſq; ad perfectam decoctionem. Tunc enim depone ab
igne,& proiice ſuper ea puluerē,cuius permiſtio hæc eſt:Ac-
cipe Caudarū ſcinci,cū renibus & ſumine ʒ.viij.Seminis eru
cæ,zinziberis,Beē albi,& rubei, linguę auis,ſeminis naſtur-

tii,cinnamomi,Piperis longi,bauciæ ſeminis, ſeminis ſir-pis,& Aſparagi,ana ʒ.iiij. Et conficiantur cum eis. Vltimò verò ponantur in medicamine Pinearum mundatarum ℔. Fiſticorum mundatorũ ℥.x.Cerebellorũ paſſerũ ℥.ij. Conficiantur omnia bene,& aromatizentur cum ʒ.j boni muſci. Dosis eſt ab ℥.s.vſq; ad ℥.j.cum pauco bono vino & puro.

Confectio de Galanga &c. XII.

ACcipe Galangæ,ligni aloës,ana ʒ.vj. Garyofyllorũ,nucis,cheiſim,ana ʒ.ij. Zinziberis, macropiperis , cinnamomi,piperis albi,ana ʒ.j.s.Calamēti ſicci,mentę ſiccæ,heſpicæ,ſeminis apii,fœniculi,carui,aniſi,ana ʒ.j.Calami aromatici ʒ.j.s.Zucchari tabarzeth ℥.x.Mellis deſpumati quantum ſufficit.Dosis eſt à ʒ.ij.vſque ad aur.ij.

Diarhodon deſcriptione communi &c. XIII.

ACcipe foliorum roſarum rubearum ʒ.xx.Trochiſcorum diarhodon,trochiſcorum de ſpodio, Liquiritiæ,ana ʒ.iiij.Cinnamomi, garyofyllorum, Galliæ muſcatæ,ana ʒ.ij. Spodii,croci,maſticis, berberi, ligni aloës,ana ʒ.ij. Trium ſandalorum,ana ʒ.iij.Aſari,Spicæ Indæ,macis,cardamomi ſeminis portulacæ,lactucæ,ſcariolæ,citrulli,melonis,cucumeris,cucurbitæ,albarũ margaritarũ,Alſelengemiſch,raſuræ eboris,tragacāthi,gũmi arabici,ana ʒ.j.Cāphoræ ʒ.s.Muſci ℈.s.Cōfice cũ ſyrupo de roſis,ex aqua roſa. Dosis eſt ℥.s.

Aromaticum roſatum ſtomachum &c. XIIII.

ACcipe foliorum roſarum rubearum ℥.j.s. Ligni aloës, macis, garyofyllorum, trochiſcorũ diarhodon, galliæ muſcatæ, ana ʒ.ij. Liquiritiæ mundatæ ʒ.viij. Cinnamomi ſubtilis, & electi ʒ.iij. Galangæ, zinziberis, nucis muſcatæ, ana ʒ.j.s.Heil,Spicæ,ana ʒ.j.Syrupi roſati, & ſyrupi corticũ citri,ana quantũ ſufficit.Et ſunt qui aromatizant illud cum ℈.s.boni muſci. Dosis eſt à ʒ.iij.vſque ad v.

Aromaticũ roſatũ deſcriptione Gabrielis &c. XV.

ACcipe foliorum roſarum rubearum ʒ.xv.Liquiritię raſæ ʒ.vij. Ligni aloës boni, ſandali mazahari, ana ʒ.iij. Cinnamomi boni & electi ʒ.v. Macis, garyofyllorum, ana ʒ.ij.s.Gummi Arabici, tragacanthi, ana ʒ.iij. & ℈.ij. Nucis muſcatæ,cardamomi,galangæ,ana ʒ.j.Spicæ ℈.ij.Muſci ℈.j. Ambræ ℈.ij.Syrupi roſati,& ſyrupi corticũ citri.ana quantum ſufficit.

Aromaticum roſatum minus &c. XVI.

REcipe Roſarũ rubearũ ʒ.x. Ligni aloës, ſandali mazahari,ana ʒ.ij. Cinnamomi electi ʒ.iiij. Maſticis ʒ.j.& ℈.j.

j.Ambræ ℈.ij.Musci ℈.j.Syrupi rosati, quantum sufficit.

Aromaticum Muscatum &c. XVII.

RECIPE Ligni aloës ʒ.viij, Darseni electi ʒ.x. Ambræ crudæ ʒ.iij. Musci boni & electi ℈.ij. Syrupi rosati, quantum sufficit.

Aromaticum Garyofyllatum &c. XVIII.

RECIPE Garyofyllorũ ʒ.vij. Macis, zedoariæ, galãgæ, sandali mazahari, trochiscorum diarhodon, cinnamomi, ligni aloës, spicæ Indæ, piperis longi, heil, ana ʒ.j. Rosarum ʒ.iiij. Liquiritiæ, galliæ muscatæ, ana ʒ.ij. Folii, cubebæ, ana gra.xlv. Ambræ ʒ.j. musci ℈.s. Syrupi citri quantum sufficit. Dosis est à ʒ.iij. vsque ad v.

Aromaticum Nardinum &c. XIX.

ACCIPE Spicæ Indæ ʒ.ij. Rosarum ʒ.iiij. Liquiritię ʒ.ii.s. Galliæ sebelliæ, cubebæ, ligni aloës, macis, garyofyllorum, cinami, Folii Indi, anisi, corticum citri, trochiscorum diarhodon, ana ʒ.j.& ℈ j. Pinearum purgatarum, amygdalarum mundatarum, ana ʒ.v. Gummi arabici, tragacanthi, ana ʒ.ij. musci ℈.s. Syrupi rosati, quantum sufficit.

Diacyminum bonum &c. XX.

RECIPE Cymini pridie in aceto infusi & exiccati ʒ.x. Zinziberis, cinnamomi, ana ʒ.iiij. Garyofyllorum ligni aloës, macis, ana ʒ.ij.s. Galangæ, piperis longi, cardamomi, ana ʒ ij. musci ℈.s. Mellis despumati, quantum sufficit.

Dianisum &c. XXI.

ACCIPE Anisi ʒ.xx. Liquiritiæ, masticis, ana ʒ.viij. Carui, macis, galangæ, zinziberis, fœniculi, cinnamomi ana ʒ.v. trium piperum, calamenti, pyrethri, casiæ, ana ʒ.ij. Heil, garyofyllorum, cubebæ, croci, spicæ, ana ʒ.j.s. zucchari ℥.ij. mellis despumati, quantum sufficit.

Diambra &c. XXII.

RECIPE Cinnamomi, Doronici, Garyofyllorũ, macis, nucis muscatæ, folii, galangæ, ana ʒ.iij. Spicæ, cardamomi maioris, & minoris, ana ʒ.j. Zinziberis ʒ.j.s. Sandali citrini, ligni aloës, piperis longi, ana ʒ.ij. Ambræ aur.j. musci ʒ.s. Cõfice cũ syrupo rosato, ex aqua rosata. Dosis eius est ʒ.iij.

Confectio de Cinnamomo &c. XXIII.

RECIPE Cinnamomi subtilis & electi ʒ.xv. Darseni cinnami, enulæ, ana ʒ.iiij. Galangæ ʒ.vij. Garyofyllorum, piperis lõgi, cardamomi, zinziberis, heil, macis, nucis muscatæ, ligni aloës, ana ʒ.ij. Croci ʒ.j. zucchari tabarzeth ℥.v. Cõfice cũ melle despumato. Et quãdoq; ponitur in eo duplum

ponderis medicinarum de zuccharo puluerizato, siue mel-
& accipitur sicut suffuf. Et alii addunt in eo, Musci ℈.ij
pulucrizatur cum eo. Dosis eius est à ʒ.j. vsque ad duas.

Electuarium de Granis myrti. XXIIII.

ET modus eius est, vt in confectione de aromatibus a
iungantur, Granorum myrti tritorum sicut alcohol ʒ.
Myrobalanorum nigrorum, bellericorum, & emblicoru
super quos iam præteriit bullitio vna in aqua cytonioru
& vino odorifero, ana drach.vij. Carui, anisi, cymini, sem
nis apii, infusorum in aceto vini die ac nocte, & exiccat
rum, & castorei, ana ʒ.v confice cum miua aromatizata:
da cum syrupo decoctionis de cytoniis.

Dia calamentum descriptione Galeni. XXV.

REcipe Calamenti fluuialis, & montani, seselęos, & pe
troselini, ana ʒ.vj. Zinziberis ʒ.iij. Seminis apii, extre
mitatum alhasce, ana ʒ.ij. Cheisim ʒ.vj. Piperis ʒ.xij. Mell
despumati quantum sufficit. Dosis eius est à ʒ.j. vsq; ad ij.

Diatrion pipereon descriptione communi &c. XXVI.

REcipe Trium piperum, ana aur. v. Zinziberis, hasce
anisi, ana aur.ij. Spicæ, ammeos, amomi, ana aur.j. Ca
siæ, seminis apii, seselęos, asari enulæ siccæ, aur.s. Confice c
melle despumato. Dosis eius est ab ℥.j. vsque ad ij.

Diacyminum valens &c. XXVII.

ACcipe Cymini carmeni pridie in aceto infusi, & exicca-
ti, drach.xx. Zinziberis, Alhasce, ana drach.iij. Piperis
cinnamomi, ana drach.ij. Ammeos ℥.j.s. Foliorũ rutæ sicco-
rum, Baurach rubei, ana ʒ.iiij. Confice cũ melle despumato.

Confectio de seminibus &c. XXVIII.

REcipe Cymini, seminis fœniculi, carui, anisi, dauci, am-
meos, seminis apii, amomi, infusorum die ac nocte in
aceto, & exiccatorũ, ana ʒ.vj. Cinnamomi ʒ.v. Cheisim ℥.iij.
Cardamomi, spicæ, garyofyllorũ, ana ʒ.iiij. Zinziberis, ma-
cropiperis, seselęos, galãgæ, ana ʒ.v. Mellis despumati quan-
tum sufficit. Et quandoque ponitur in eo zucchari duplum
ponderis omniũ, & fit sicut suffuf, & est sanum & expertum.

Confectio de cytoniis bona &c. XXIX.

ACcipe Carnium cytoniorũ coctorũ in vino ℔.iij. Mel-
lis boni & despumati, tantundem. Decoque cum facili-
tate, & postquam coctum fuerit proiice super ipsum Cinna-
mi, garyofyllorum, cardamomi, galangæ, ana ʒ.j. Darseni
ʒ.iij. Zinziberis, piperis longi, macis, ana ʒ.iiij. Et quandoq:
inuitat

uitat necessitas, & coquuntur cytonia in aceto ad causas
lidas. Et quandoque permiscetur eis aceti tertia pars eorũ,
it media. Et quandoq; permiscetur eis succus granatorum
cetosorum, in medio ponderis eorum. Et quandoq; succus
tri, in quarta parte ponderis eorum. Et quandoque fit sine
peciebus. Et quandoq; cum speciebus prædictis. Et quãdo-
ue cum puluere isto. Accipe spodii, berberi, seminis aceto-
e, trium sandalorum, rosarum rubearum, partes æquales.
t quandoque ponuntur alia, secundum intentiones Phy-
corum, Et quandoque aromatizatur cum musco, aut cam-
hora, aut vtroque. Et quandoque fit cum zuccharo. Et
uandoque cum melle.

Confectio de citonijs facta cum succo cytoniorum &c. xxx.

RVcipe succi cytoniorũ, & mellis, ana ℔.iij. Ita quòd mel sit despumatũ. Aceti boni puri ℔.ij. Decoquãtur cũ facilitate, & cõtinuè auferatur spuma eius, & sępe. Et cùm mellis spissitudinẽ habuerit, puluerizetur super ipsum, Piperis longi, zinziberis, cinnamomi, ana ʒ.j. Garyofyllorum, ligni aloës, ana ʒ.iiij. Musci ℈.j. Et quandoq; fit sine speciebus: & quandoq; cũ speciebus aliis, sicut necessitas cõducit. Et quãdoque fit cum zuccharo. Et quandoq; variatur aliis modis.

Electuarium de Pomis &c. xxxi.

REcipe Carnium pomorum dulcium, & redolentium, mundatorum, & incisorum per frusta, ℔.vj Zucchari albi ℔.v. Aquæ rosatæ ℔.ij. Ligni aloës ʒ.v. Sandali citrini ʒ.iij. Garyofyllorũ ʒ.iiij. Cinnamomi electi ʒ.iiij.s. Ambræ ʒ.ij. Musci ℈.j. Hoc etiã modo fit electuariũ de pomis acetosis, & electuariũ de pomis paruis, & aromaticis, & dulcibus.

Electuarium de persicis &c. xxxii.

ACcipe Carnium persicorum mediocriũ inter maturitatem, & acerbitate, & mundatorum à corticibus suis, & succi eorũ, ana ℔.iij. Zucchari tabarzeth ℔.ij. Terantur persica, vt sint sicut medulla, & exerceas in eis decoctionẽ, cum syrupo, sicut diximus in confectione de cytoniis. Et cùm coctum fuerit, puluerizẽtur super ipsum Ligni aloes drach.ij, Cinnami, cubebæ, macis, ana ʒ.iiij. Sandali citrini ʒ.ij. Musci ℈.s. Et quandoq; fit sine speciebus. Et est sanũ, & expertum.

Electuarium, quo vtuntur Reges, & delicati &c. xxxiii.

REcipe Pinearum mundatarum vnc.viij. Amygdalarum purgatarum vnc.v. Zucchari albi ℔.iiij. Aquæ rosaceæ

℔.j.s. Olei amygdalæ dulcis recentis ℥.iij. Cinnamomi e-ctissimi drach.iiij.s.Garyofyllorum drach. iij. Ambræ bonæ drach.j.Musci ℈.s.& est bonum,& expertum.Et confortat stomachum,cor,pectus,& cerebrum.

Electuarium secundum,quo vtuntur Reges &c. XXXIIII.

RECIPE Pinearum mundatarum ℥.vj.Amygdalarum dulcium purgatarum ℥.iiij.Zucchari albi ℔.iiij.Aquæ rosatæ ℔.j.s.Foliorum rosarum rubearum ℥.j.s.Sandali citrini drach.iij.Ambræ drach.j.Musci ℈.s.

Electuarium de Fructibus &c. XXXV.

ACCIPE Carnium cytoniorum, & Pyrorũ ponticorum & malorum acidorum, quorũ singulum elixatum fuerit in aceto vini fortis: in quo infusum fuerit sumach die ac nocte, & Succi acrestæ: super cuius trituratione elaborandum est, vsque ad consumptionem vltimam granorum, ana ℔.j.Carnium sorborum immaturorum ℥.v.Zucchari ℔.iiij. Coque ad spissitudinem mellis. Deinde pone super ipsum, Succi berberi ℥.ij.Spodii seminis acetosæ, ana ℥.j. Repone postquam confectum est,in vase vitreo: & da à ʒ.ij.vsque ad iij.cũ aqua frigida,& rob, citri, aut ribes,aut aliquo talium.

Confectio alia Galeni, & est confectio de acetosis &c. XXXVI.

RECIPE Xylo aloës, cubebæ, ana ʒ.iiij.Rosæ, coralli rubei,margaritarũ albarũ,sandali citrini, fausel, ana ʒ.ij. Berberi, seminis cucumeris, cucurbitæ, citrulli, & melonis, ana ʒ.iiij.Spodii, charabe, gummi tragacanthi,ana ʒ.iij.Boli armeni ʒ.ij.s.Seminis acetosæ ʒ. iiij. Seminis portulacæ, & buglossæ,ana ʒ.iij.s.Camphoræ ʒ.j.cõfice cum rob citri, aut rob acrestæ.Dosis eius est à ʒ.ij.vsque ad iiij.cũ aqua frigida.

Confectio de Prunis &c. XXXVII.

ACCIPE Carnium prunorũ nigrorũ, oblongorũ,& muzorum,accedentiũ ad dulcedinem,& elixorũ,in aqua in qua priùs portulaca elixata fuerit, ℔.ij.Zucchari albi ℔.ij.s. Aquæ violarum ℔.j.Decoque cum facilitate, vsque ad spissitudinem. Reconde in vase vitreo,& da aur.iiij.vel vj.

Electuarium de Sorbis &c. XXXVIII.

ACCIPE Carnium sorborum immaturorum, vicinorum maturitati, & elixatorum in aqua in qua rosæ priùs decoctæ fuerint & cortices granatorum, ℔. iij. Mellis aut Zucchari ℔.ij.s.Coquatur vsque ad spissitudinem,& recondę ipsum in vasa.& da ℥.j.

SEC

SECVNDA PARS DISTINCTIONIS PRIMAE, QVAE EST *de antidotis amaris magnis.*

Theriaca diatessaron &c. XXXIX.

RRecipe Gentianæ, baccharum lauri, myrrhæ, aristolochiæ rotundæ, ana. Confice cum melle despumato. Dosis eius est ab aur.s. vsque ad aur.j.

Triphera Saracenica magna &c. XL.

RRecipe Omniũ myrobalanorũ, ana ʒ.v. Cinnami trium piperum, secacul, folii, spicæ, vtriusque cardamomi, casiæ, seitaragi indi, cyperi, apii, linguæ auis, garyofylli, been albi & rubei, zinziberis, ana ʒ.ij. Nucis muscatæ, macis, sesami excorticati, ana ʒ.iij. Amygdalarũ dulcium & amararum, ana ʒ.v. Ligni aloës, rheubarbari, seminis fœniculi, masticis, ana ʒ.ij. Alselengemisch, mentæ siccæ, origani, persici, ana ʒ.j.s. Fricentur myrobalani cum butyro vaccino, & cæteræ species cum oleo amygdalino, & confice cum melle, quantũ sufficit. Dosis eius est à ʒ.j.s. vsque ad iij. Et sunt quidam, qui addunt in cõfectione, turbith ʒ.xv. Et sunt qui aromatizant ista, cum Musci ʒ. vnius quarta.

Triphera Muscata, quam fecit Alcanzi &c. XLI.

RRecipe Myrobalanorum chebulorum, nigrorum, emblicorum, & bellericorum, piperis, macropiperis, zinziberis, cyperi, casiæ, indæ, spicæ, ana ʒ.v. Seminis anethi, seminis porri, ana ʒ.ij. Seminis bauciæ, rosarum, cinnami, nucis muscatæ, garyofylli, ana ʒ.j.s. Macis, heil, galliæ, ligni aloës crudi, musci, ana ʒ.j. Granorum nasturtii ʒ.x. Confice cum melle despumato, & da à ʒ.ij. vsque ad iiij. Et quandoque ponuntur in ea Scoriæ ferri nutritiæ ℥.ij.

Triphera Galeni &c. XLII.

RRecipe Omniũ myrobalanorũ, ana ʒ.x. Zinziberis, masticis, cinnami, garyofyllorum, ana ʒ.vj. Galãgæ, marathri, anisi, apii, ammeos, spicæ, asari, croci, ana ʒ.iiii. Costi, piperis nigri, & lõgi, casiæ, ana ʒ.iij. Nucis muscatæ, macis, cardamomi maioris, & minoris, calami aromatici, ligni aloës, ana ʒ.ij. Tuderi albi, & rubei, alufulfumen, cyperi, ana ʒ.iij.s. Ambræ ʒ.j. Musci ʒ. vnius partes iij. Fricẽtur myrobalani cũ oleo amygdalarũ dulciũ. Et cõfice omnia cum melle despumato. Et Galenus quidẽ quandoq; addidit scoriam ferri nutritam in aceto vini, secũdũ mensurã medicinarũ omniũ. Et quandoq; secundũ medietatẽ earũ. Dosis est à ʒ.j. vsque ad ij.

Triphera maior ex arte Fenonis &c. XLIII.

Recipe Myrobalanorum chebulorum, indorum, bellericorum, emblicorum, nucis muſcatæ, ana drachm.v. Naſturtii aſſati, perſici, piperis, olibani, ammeos, zinziberis, charmezith, ſpicæ ſquinanti, ciperi, ana drachm. iiij Scoriæ ferri nutritæ in aceto diebus v.& aſſatæ drachm.xx Myrobalani aſſentur cum butyro vaccino, & inuoluantur cætera cum oleo amygdalarum dulcium, & aromatizentur cum muſci drachm.j. Et confice cum melle deſpumato, & da poſt ſex menſes. Doſis à drach.j.vſque ad iij.&c.

Triphera minor deſcriptione cognita &c. XLIIII.

Recipe myrobalanorum chebulorum, indorum, bellericorum, & emblicorum, ana partes æquales. Inuoluantur butyro vaccino, & frigantur. Et conficiantur cum melle emblicorum, & aromatizētur cum muſci, ſemioctaua vnius partis. Et in deſcriptione alia: Cyperi, olibani, naſturtii aſſati, ana ſextam partem vnius partis. Et apud alios, Scoriæ ferri nutritæ partes.iij. Et eſt bonum, & expertum.

Diacurcuma maior &c. XLV.

Recipe Croci, aſari, petroſelini, dauci, aniſi, ſeminis apii, ana ʒ.iiij. Raued ſeni, phu, meu, ſpicæ, ana ʒ.vj. Coſti, myrrhæ, caſiæ ſquinanti, carpobalſami, rubeæ tinctorum, ſucci abſinthii, ſucci eupatorii, olei balſami, ana ʒ.ij. Calami aromatici, cinnamomi, ana ʒ.j.s. Scordeon, ſcolopendriæ, ſucci liquiritiæ, ana drach.ij.s. Tragacanthi drach.j. Confice cum melle deſpumato. Doſis eius eſt à drach.j.vſque ad iij.

Diacurcuma minor &c. XLVI.

Recipe Spicæ, myrrhæ, caſiæ, croci, floris ſquinanti, coſti, cinnamomi, ana. Confice cum mellę deſpumato, & eſt bona & experta.

Diamoruſia &c. XLVII.

Accipe Croci, acori, ana drachm.ij. Myrrhæ drach.iij. Baccarum lauri drachm.ij.s. Dauci, cinnami, caſiæ, cymini carmeni, carpobalſami, florum ſquinãti, ſeminis apii, aniſi, cordumeni, ſpicæ mentæ ſiccæ, marmacur, ammeos, ana drach.j. Coſti, trium piperum, ana drach.s. Confice cum melle deſpumato. Doſis eius eſt à drach.j.vſque ad ij.

Dialacca magna &c. XLVIII.

Recipe laccæ ablutæ, raued ſeni, ana ʒ.iij. Spicę aromaticæ, maſticis, ſeminis apii, ſquinãti, abſinthii, ſucci eupatorii, ammeos, ſauinæ, amygdalarũ amararũ, coſti, myrrhæ,

rubeæ

[r]ubeæ tinctorũ, seminis fœniculi, anisi, asari, aristolochiæ, [g]entianæ, croci, cinnamomi, hysopi siccæ, casiæ, cimarũ squi[n]anti, bdellii, ana ʒ.j.s. Piperis, zinziberis, ana ʒ. j. Infunde [m]yrrhã & bdellium in vino, & cætera tere: & confice cum [m]elle despumato. Dosis eius est ab aur.j, vsque ad duos.

Dialacca minor &c. XLIX.

RECipe Laccæ ablutæ, croci, costi, florũ squinanti, rubeę tinctorũ, aristolochiæ rotundæ, liquiritiæ, piperis ana ʒ.s. Raued seni ʒ.iij. Mirrhę bdellii, ana ʒ.j. confice vt primũ.

Confectio de Raued seni &c. L.

RECipe Raued seni, succi eupatorii, succi absinthii, ana ʒ.v. Fumi terræ, spicæ, anisi, cimarum squinanti, seminis apii, asari, casiæ, amygdalarum amararum excorticatarum, ana ʒ.s. Myrrhæ croci, ana ʒ.j. Confice cum melle despumato.

Diacostum &c. LI.

RECipe Costi amari, casiæ cinnami, ana ʒ.v. Seminis apii anisi, cimarũ squinanti. & raued seni, ana ʒ.iij. Asari ʒ. iiij. Croci, aristolochiæ, myrrhæ, ana ʒ. ij. Mellis quantùm sufficit.

Confectio electuarij ex inuentione nostra &c. LII.

RECipe Ligni aloës, spicæ, galliæ muscatæ, cyperi, calami aromatici, ana ʒ.ij. Cymini carmeni infusi in aceto die ac cocte, & assati ʒ.iij. Seminis porri torrefacti ʒ.j.s. Emblicorum, & bellericorũ infusorum in succo cytoniorum, & tostorũ, nucis muscatæ. ana ʒ.ij.s. Granorum nasturtii tostorum ʒ.vj. Granorum passularum ʒ.v. Granorũ myrti tritorum sicut alcohol ʒ.xxvj. Balaustii, cõchularum adustarũ, olibani, fructus tamarici, ana ʒ.ij.s. ammeos ʒ.iij. Tere omnia, & frigantur in vino odorifero, & exiccẽtur, & frigantur iterum in aqua cytoniorum, aut aqua granorum myrti, & exiccẽtur. Deinde dimitte siccari super vase vitreo, & iterum terantur sicut alcohol, & inuoluantur in miua aromatica, Et fit dosis ʒ.iij. cum syrupo de cytoniis, aut mytino.

Electuarium confortans stomachum &c. LIII.

RECipe granorũ myrti tritorũ sicut puluis alcohol ʒ.xij. Rosarum, spodii, sumach, trium sandalorũ, balaustii, gummi Arabici assi, ana ʒ.j.s. Granorum granatorum assatorum ʒ.vij. Coriandri infusi in aceto, & assati ʒ.vij. Seminis plantaginis, seminis rosarum, ana ʒ.ij. Fiat omniũ cõtritio bona

bona,& frigantur cũ succo acrestæ:vel succo myrti,& aceto & siccentur. Deinde inuoluantur in miua acetosa. Et sit dosis eius à ʒ.ij.vsq; ad iij.cum syrupo acetosorum cytoniorũ.

Modus confectionis Alcanzi &c. LIIII.

RAcipe Rosarum,costi spicæ,ana ʒ.iiij. Florũ alkilil ℥.j. Nucis muscatæ,calami aromatici,gariofyllorum,macis,cardamomi,ana ʒ.iij. Cyperi ʒ.xij. Trium piperum, ana ʒ.iij.s. Zinziberis ʒ.ij. Mirobalani indi,emblici,& bellerici, ana ʒ.vj. Granorum myrti ℔.j. Balausti,thuris,corticũ citri, fructus tamarisci,ana ʒ.iiij. Bulliant cũ bono vino antiquo, bullitione vna,& exiccentur. Deinde bulliant cum succo cytoniorum bullitione alia,& exicca in vase terreo vitreato. Et tere omnia sicut alcohol,& confice cum miua. Et da ʒ. ij. cum syrupo cytoniorum.

Confectio de assa &c. LV.

RAcipe Assę,piperis,myrrhæ foliorũ rutæ siccorũ, ana partes æquales. Cõfice cũ melle despumato. Et est dosis à ʒ.j.vsq; ad aur.j. Et propriè cũ oxymelle in febre per vnã horã ante periodum. Et venenosis morsibus cũ vino calido,

Confectio Anacardina, & est confectio sapientum &c. LVI.

RAcipe Piperis,macropiperis,myrobalanorum chebulorum,emblicorũ,bellericorũ, & indorum, & ium de bedust,ana ʒ.ij. Costi,anacardi,zucchari tabarzeth,burungi, baccarum lauri,ana ʒ.vj. Cyperi ʒ.iiij. Tere anacardos per se deinde medicinas alias. Et cõfice cum butyri vaccini,& mellis priùs bullitorum quantitate æquali,& da post sex mẽses. Dosis eius est ʒ.ij.cum aqua fœniculi,& apii. Caueat sumens à labore,ira,coitu,& ebrietate.

DISTINCTIO SECVNDA EST DE MEDICINIS OPIATIS.

Confectio Philonij ex inuẽtione propria &c. LVII.

RAcipe Piperis albi,hyoscyami albi,ana ʒ.xx. Opii ʒ. x. Croci ʒ.v. Spicæ Pyrethri,castorei,ana ʒ.j. Confice cũ melle despumato:quod sit quadruplũ põderis omniũ. Dosis eius sit,sicut cicer,aut faba parua,cũ eo quod cõuenit ex potibus. Et sunt qui ponũt musci ʒ.vnius tertiã. Et est sublime.

Confectio Philonij,descriptione Hamech filij Zachariæ &c. LVIII.

RAcipe Nigellæ,castorei,piperis, ammeos, baccarum lauri,cymini,foliorũ rutæ calamenti,opii.hyoscyami,

cort

corticum mãdragoræ,ana partes æquales.In alio: Opii,partes duas:croci,partem vnam.Confice eum melle despumato.Dosis est à ʒ.ij.vsque ad aur.ij.

Sagzenea experta &c. LIX.

RΕcipe Castorei,myrrhæ,opii, piperis, macropiperis, galbani,costi,cinnamomi,phu,meu,dauci,asari,croci: ana partes æquales.Cõfice cum melle despumato. Dosis est, aur.j.Et sunt qui conficiunt cum rob.

Athanasia magna &c. LX.

RΕcipe Croci,opii,myrrhæ,castorei,hyoscyami albi,costi,cordumeni,seminis papaueris nigri,spicæ, eupatorii,hepatis adib.& cornu dextri de cornibus capræ,ana partes æquales.Terantur terenda:cætera liquefiant in vino, & confice cum melle despumato,& da post sex menses. Dosis est ab aur.s.vsq; ad aur.j.cum vino suaui,& dulci: aut cum rob,& succo endiuiæ,& apii.

Dia sulphur &c. LXI.

RΕcipe Piperis arbi:& longi,ana ʒ.vj.Sulphuris citrini, thuris,meu,hyoscyami albi.myrrhæ,storacis, cordumeni,ana ʒ.viij.Rutæ costi,ana ʒ.v.Opii,mandragoræ, ana ʒ.iij.Croci ʒ.ij.s.Casiæ ʒ.vj.confice cum melle despumato,& vtere post sex menses.

Confectio de storace.&c. LXII.

RΕcipe Storacis liquidæ,opij,asari,seminis hyoscyami albi,castorei,croci,myrrhæ,olibani,ana partes æquales.Mellis quantùm sufficit.

DISTINCTIO TERTIA EST DE MEDICINIS SOLVTIVIS.

TΕrtia distinctio est de medicinis solutiuis, & sunt quædam ex eis aloeticæ &c. LXIII.

Hiera picra Galeni,nomen habet amaritudinis &c. LXIIII.

RΕcipe Cinnamomi,masticis,asari,spicæ nardi, carpobalsami,croci:xylobalsami,casiæ,ana partes æquales. Et quidam addiderunt florum squinanti, partem vnam. Et quidam addiderunt absinthium.Et alii alia.Aloës autem, sit duplum ponderis omnium.

Hier

Hiera hermetis, & est hiera luf &c. LXV.

RECipe Aloës ℥.j. Trochiscorũ alandahal, aur. viij. Turbith, agarici, luf vtriusq; sicci, ireos, serapini, myrobalanorum citrinorum, chebulorum, & indorum, ana ʒ.j.s. Zinziberis, cinnamomi, masticis, bdellii, hellebori nigri, euphorbii, asari, casiæ ligneę, salis Indi, castorei, croci, apii, cheisimi seminis mezereon, stichados, ana ʒ.j. Squillæ assatæ ʒ. ij. s. Scammoneæ bonæ ʒ.ij. Fiat omnium contritio bona. Gummi autem ponatur in vino odorifero. Et inuoluatur puluis in succi cucumeris asinini quantitate, qua bene inuoluatur & exiccetur. Et iterum denuò inuoluatur in prędicto succo & pauco oleo nucum, & iterum siccetur. Et cõficiatur totũ cum mellis despumati quantitate, quã fiat totũ sicut pasta & detur post sex mẽses. Dosis est à ʒ.j. vsque ad ij.

Confectio hieræ Archigenis &c. LXVI.

RECipe pulpæ coloquintidæ ʒ.xxij. Prassii, stichados, helbori nigri, chamædryos, scammoneæ, leucopiperis, macropiperis omnium ana ℥.ij. Cępæ muris assatæ, euphorbii, aloes, croci, gentianę, petroselini, ammoniaci, opopanacis, omniũ ana ℥.j. Polii, cinnamomi, serapini, myrrhæ, spicæ, squinanti, calamẽti montani, Aristolochiæ rotundæ, omniũ ana ʒ.ij. mellis quantũ sufficit. Et fit dosis aur. iiij. Cũ decoctione epithymi, & passularũ mundatarum.

Hiera Archigenis, descriptione Pauli. LXVII.

RECipe Prassii, agarici, chamædryos, pulpæ coloquintidę, stichados, omniũ añ. aur. xx. Opoponacis, serapini, petroselini, aristolochiæ rotundæ, Piperis albi, omniũ ana aur. v. Cinnamomi, spicæ, polii, croci, ana aur. iiij. Tere ex medicinis, quæ sicca sunt, & gummi cõquassa, & infunde in melle, & permisce. Et sit dosis aur. iiij. Cum salis triti pondere ʒ. vnius, & aqua mellis.

Hiera diacoloquintidos, inuentione Ruffi &c. LXVIII.

RECipe Stichados, Agarici, chamedryos, ana ʒ.x. Cologntidę & electę ʒ.xx. [Et in alio loco cologntidę, trochiscorũ alãdahal ʒ.xxv.] Serapini, opopanacis, ana ʒ.viij. Petroselini, Aristolochię rotũdę, Piperis, ana ʒ v. Casiæ ʒ. vij. cinnamomi, croci, Spicę, myrrhę, Polii, ana ʒ.iiij. Myrrhã in vino infunde, & medicinas tere, & cõfice cũ melle despumato.

Hiera, inuentione nostra &c. LXIX.

RECipe Aloës bone ʒ.xv. Epithymi, costi, ana ʒ.xv. Euphorbii, croci, spicæ, chamedrios, ana ʒ.vj. Agarici ʒ.ix.

Garyofyllorum ʒ. ij.calamia romatici, maſticis, caſiæ, ana x, Xylobalſami ʒ.iiij.Piperis albi,& nigri,Gentianæ,Amomi,ana ʒ.iij.Scãmoneę coctę in pomo ʒ.ij,mellis quantum ſufficit.Doſis eſt aur.j.

Diaſiracoſt,deſcriptione Irani,quæ eſt medicina benedicta &c. LXX.

Recipe Alſiracoſt boni & recentis ℥.iiij. Tamarindorũ cheirũ ℥.vj.medullæ caſiæ ℥.iiij.Zucchari violati ℥.xvj. Succi apii,Succi malorum dulcium,& acetoſorum & muzorum,& Succi acetoſitatis citri,ana ℥. iij. Diſſoluantur ſiracoſt,& tamarindi,& caſia fiſtula,in ſuccis iam dictis priùs tamen depuratis.Deinde cola & munda à ſordibus & impuritatibus.Deinde accipe radicum endiuiæ,& apii,ana ℥.iij.Foliorum lupuli,capillorum veneris,ana ℥.ij.Prunorum ſiccorum,centum numero.Violarum ℥.j.s. Roſarum ℥. j. Spicæ ʒ.iij.Decoquantur hæc in tribus libris aquæ fontis: vſq; ad ℔.j.s.Et cola,& exprime.Deinde in ipſa decoctione proiice Zucchari tabarzeth ℔.iij.Aceti boni ℔.j.Et quoque ebullitione vna.Deinde proiice ſuper illud colaturam priorum, & coque dum mellis habeat ſpiſsitudinẽ. Vltimò verò proiice in medicamine Sandali citrini,Roſarum,Spodii,charabæ,Berberi,Seminis portulacæ,ſeminis acetoſæ, & ſeminũ cõmuniũ,ſcilicet melonis,citrulli,cucumeris,& cucurbitæ, ana ʒ.iij,ligni aloës ʒ.iiij.cubebæ ʒ.v.camphorę ʒ.j.Repone in vaſe vitreato.Eſt enim medicamẽ nobile.Doſis ei⁹ eſt ab ℥.vſque ad duas,cum aqua frigida,& hoc in æſtate æſtiua.

Triphera Perſica &c. LXXI.

Recipe ſuccorum ſolatri Endiuie,& apii depuratorũ, ana ℔.ij.Succi lupuli ℔.j.Et proiiciãtur ſuper eos Violarum,ſiccarum,aut viridium,& Roſarum,ana ʒ.iij. Folliculorum ſene ℥.ij.Agarici ℥.j.Prunorum damaſcenorum pinguium,quinquaginta numero.Cuſcutæ ℥.s.Spicæ aromaticæ ʒ.iij.Bulliant ſuper prunas cum facilitate,vſquedũ remaneant ℔.ij.Et proiiciantur ſuper illa Epithymi boni,& mũdi ʒ.xl.myrobalanorum citrinorum,chebulorum, & indorum,in oleo amygdalarum dulcium inuolutorum, ana ℥.ij. Et bulliant bullitione vna,& deponantur ab igne, & colentur.Et diſſoluãtur in vna parte iſtius colaturæ tamarindorũ bonorum,& recentiũ ℥ iij.mannæ ℥.j.s. Pulpæ caſiæ ℥. zucchari violati ℥.xij.Coletur totum,& mundetur à granis & ſordib⁹ ſuis.Et in altera parte ipſi⁹ colaturæ proiiciãtur zucchari tabazeth ℔.iij.Aceti vini ℔.j.Coquantur cum facilitat

litate. Deinde quod dissolutum est in prima parte dictæ colaturæ proiiciatur super,& simul in vnum coquantur, vsque ad mellis spissitudinem. Vltimò verò puluerizentur raued boni ℥.ij. myrobalanorum citrinorum ℥.j.s. chebulorũ Indorum,ana ʒ viij.bellericorum, emblicorum, ana ʒ.iiij.granorum fumi terræ, trochiscorum diarhodon, macis,masticis,cubebæ,spodii,Sandali citrini,ana ʒ.ij.Quatuor granorum,ana ʒ.ij.anisi ʒ.iiij.spicæ ʒ.ij. Inuoluantur in oleo violato,& proiiciantur in illud totum. Quod confectum,repone in vase vitreo,& da cũ aqua frigida, & succo endiuiæ, aut succo solatri. Dosis eius est ℥.j.

Confectio electuarii alharif, & est electuarium boni saporis,quod composuimus nos &c. LXXII.

REcipe myrobalanorum citrinorum, & chebulorum, & indorum,ana partes æquales. Tere, & cribella,& accipe olei amygdalarũ quãtum sufficit.Et infunde super ipsos, & frica manibus. Et hoc facias tribus diebus in sole. Et dum iugiter exiccatur,semper superinfunde oleum.Deinde quantitatem zucchari albi sufficientẽ,in decuplo ipsius aquæ fontium dissolue:& cum ea aqua misturam prædictam cõtinuè triduo tere, semper in eam parum de ipsa aqua infundendo. Et hoc facies, vt myrobalanorũ amaritudo cesset. Deinde fac in vmbra siccari. Deinde accipe ex hoc toto ʒ.xv. Turbit boni ʒ.vj. Anisi,masticis, ana ʒ.ij. Spicæ ʒ.j.s. Violæ siccæ ʒ.vij. seminis apii ʒ.ij.s.nabet,& zucchari albi,ana ʒ.x.Cõfice cum melle despumato,& sit dosis ʒ.iij.cum aqua calida.

Confectio alia electuarij alharif boni saporis, quod etiam composuimus nos &c. LXXIII.

ACcipe myrobalanorũ chebulorũ,& nigrorũ,ana partes tres.Emblicorũ,& bellericorũ,ana partẽ j.s.Citrinorũ partes duas.Tere,& cribella.Et iuxta modũ superioris doctrinæ,in eorum rectificatione opus est obseruandum. Deinde accipe ex hoc toto ʒ.xviij.Turbith albi & mundi ʒ.vij. Zinziberis,heil,masticis,cinnamomi boni,ligni aloës, garyofyllorũ,piperis,cucubæ,galãgæ,macis,seminis apii,ana ʒ.j.s.Spicæ,drachmæ vnius partes duas. Pinearum mundatarum,zucchari tabarzeth,& nabet,ana ʒ.xij. Confice cum melle despumato.Et sit dosis eius ʒ.iij.cum aqua calida.

Confectio electuarij Indi maioris &c. LXXIIII.

REcipe Cinnami,garyofylli spicæ,rosarum, casiæ, macis,cyperi,ana ʒ.iiij.Sandorum citrinorum ʒ.ij.s. Ligni

ni aloës,nucis muſcatæ,ana ʒ.ij.Turbith boni albi,& gum
noſi,& arundinei ʒ.l.Zucchari,& penidiarũ,ana ʒ.xx.Galan
æ,heil,cardamomi,aſari,maſticis,ana ʒ.j.s. Scãmoneæ bo
æ,& decoctæ in pomo ʒ.xij.Omnia cum oleo amygdalino
ricentur.Deinde accipe Succi cytoniorũ,& granatorũ,ſuc-
i apiij,& fœniculi,ana ℔.s.Decoque cum melle,ad ſpiſsitu-
inem,& confice cum ſpeciebus. Doſis eius eſt aur.iij.

Electuarium Indum minus &c. LXXV.

Recipe Turbith ʒ.c.Zucchari tantũdem, macis, piperis, zinziberis,garyofyllorum,cinnami,heil,nucis muſcatæ,ana ʒ.vij.Scammoneę ʒ.xij.Confice cum melle deſpumato.Doſis eius eſt aur.iij.

Confectio de dactylis, & eſt Diaphinicon, quam ſcripſit Filius Zerar &c. LXXVI.

Recipe Dactylorũ cheyron infuſorũ in aceto tribus diebus & noctibus, partes centũ. Penidiarũ ſahiri,partes quinquaginta,amygdalarũ purgatarũ,partes triginta.Turbith,partes xxxv.[Scãmoneæ,in aliquib⁹ libris, partes duodecim:& in aliquib⁹,partes viginti duas.]Zinziberis,piperis lõgi,foliorũ rutę ſuccorũ,cinnami,macis,ligni aloës,aniſi, fœniculi,dauci,galãgæ,ana partes ij.s.Et fiat omniũ contritio bona. Et cõfice cũ melle deſpumato, quantũ ſufficit.Eſt enim medicina mirabilis.Doſis eſt ab aur.iij.vſque ad vij.

Modus electuarij de pſyllio &c. LXXVII.

Recipe Succi bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris,& ſucci endiuiæ,& ſucci apii coctorum,& deſpumatorum,ana ℔.ij.Et proiice ſuper ipſos Cuſcutę,aniſi,foliculorum ſenæ, ana ℥.s.Capillorum Veneris,manipulum j. Succi fumiterræ ℥.iij.Aſari ʒ.iiij.Spicæ ʒ.ij. Et dimitte die,ac nocte,& bulliãt bullitione vna. Et proiiciantur ſuper ea Violarũ viridium, vel ſiccarum ℥.iij.Epithymi ℥.ij. Et bulliant adhuc alia bullitione parua. Deinde coletur totum, & exprimatur,& in colatura ponantur Pſyllii ℥.iij. Et dimittatur per diem ac noctem,omni hora tamẽ agitando illud cum ſpathula. Deinde exprimatur viſcoſitas eius tota.Deinde accipiantur huius viſcoſitatis ℔.iiij.Et proiiciantur ſupereã zucchari albi ℔.ij.s. Scammoneæ coctæ in pomo ℥.iij. Et coquatur totum cum facilitate:poſtquam coctum fuerit, proiiciãtur ſuper ipſum trochiſcorum diarhodon, trochiſcorum de ſpodio,& raued ſeni ana ℥.j. Trochiſcorum de berberis ℥.s. Doſis eius eſt,à ʒ.iii.vſque ad aur.iij.Et vocauit Hamech confectionem hãc, electuarium trochiſcatum. Sunt alii qui addunt aceti ℔.j.s.

Et alii addunt ſucci violarum ℔.j. Et eſt medicamen nobil

Electuarium Eleſcophi &c. LXXVIII.

RE cipe Scammoneæ Antiochenæ bonę, turbith albi, an drach.vj. Garyofyllorum, cinnami, zinziberis, embl corum, nucis muſcatæ, polypodij, ana drach.ij.s. Zuccha albi vnc.vj. Confice cum melle deſpumato. Doſis eius eſt a aur.ij. vſque ad iiij.

Confectio medicaminis, quod ſcripſit Hamech &c. LXXIX.

RE cipe Myrobalanorum citrinorum ℥.iiij. Chebulor & nigrorum, rheubarbari boni, ana ℥.ij. Agarici, colo quintidæ, polypodij, ana ʒ.xviij. Abſinthij, haſce, ſenæ, an drach.vj. [Violarum ℥.j.s. Epithymi ℥.ij. Aniſi, roſarum, fœ niculi, ana ʒ.vj.] Succi fumiterræ ℔.j. Prunorum numero l Paſſularum enuclearum ℥.vj. Infundantur omnia in aqu caſei quantitate ſufficiēti, & ponātur in vaſe vitreato ſtrict orificij, & obturetur os eius, & dimittatur per dies quinque Demū bulliant bullitione vna, poſtmodū colentur. Et i vna parte competenti ipſius colaturæ, diſſoluantur Caſiæ fi ſtulæ mundæ ℥.iiij. Tamarindorum ℥.v. Tereniabin ℥.ij. Fr centur manibus, & colentur. Et in alia parte dictæ colatura diſſoluatur zucchari boni & albi ℔.j.s. Et coquatur vſquedū mellis habeat ſpiſsitudinem. Hinc ſuperponatur quod colatum eſt ex caſia, tamarindis, & tereniabin, & coquatur. Deinde pulverizentur ſuper illud Scāmoneæ bonæ ℥.j.s. Myrobalanorum citrinorum, chebulorū, & Indorum, ana ℥.s. Bellericorum, emblicorum, rheubarbari electi, ſeminis fumiterræ, ana drach.iij. Aniſi, ſpicæ, ana drach.ij. Doſis eius eſt à drach.ij. vſque ad aur.ij.

Confectio alia Hamech &c. LXXX.

RE cipe Myrobalanorum nigrorum, chebulorū, & Indorum, epithymi, ana ʒ.50. Fumiterræ, abſinthij, ana ʒ.xx. Haſce, calamēti, polypodij, agarici, liquiritiæ, bugloſſę, ana ʒ.x. Stichados, chamędryos, chamępithyos, bebegard, aniſi, ana ʒ.v. Prunorum, iuiubarum, ſebeſten, ana numero lxx. Paſſularū enuclearū ℔.j. Coquantur in aqua ſufficienti, vſque ad tertiam partem, & pone in ea rob ℔.ij. Mellis ℔.j. Scammoneæ vnc.ij. Coquantur cū facilitate vſq; ad mellis ſpiſsitudinem. Doſis eius eſt à ʒ.iij. vſque ad vj.

Modus electuarij roſati &c. LXXXI.

RE cipe Succi roſarum rubearū cōpletarum ℔.iiij. Zucchari tabarzet ℔.j.s. Tereniabin puri & recentis ℥.vj.

Scamm

ammoneæ Antiochenæ ℥.j.s. Coquantur omnia cum facilitate, super ignem, qui sit sicut candela, vsquedum mellis habeat spissitudinem. Deinde proiice super illud Trochiscorum de spodio ℥.j Galliæ, croci, ana ʒ.ij. Trochiscorũ de berberis ʒ.iiij. Repone in vase vitreo. Dosis eius est ʒ.v.

Confectio alfescera, quam scripsit Democritus &c. LXXXII.

REcipe Radicis alfesceræ mundatæ, & cõtritæ ℔.s. Mellis, passularũ ℔.iiij. Squillæ assatæ, pinearũ mundatarum, ana ℥.j.s. Nucis muscatę, cordumeni, macis, zinziberis, ana ʒ.ij. Garyofyllorũ, piperis lõgi, ana ʒ.j.s. Seseleos, salis gemmæ, gallię, ana ʒ.j. Spicę ʒ.s. Agarici ʒ.iij. Stichados ʒ.j.s. Dosis eius est à ʒ.ij. vsque ad v. Da post sex menses.

Confectio Mannæ, ex inuentione Galeni &c. LXXXIII.

REcipe Mannæ puræ & recentis ℔.j. Scãmoneæ Antiochenæ ℥.j. Dissoluatur manna cum succo rosarum rubearum, & sit succi quantitas conueniens, videlicet circiter ℔.j. Et coquatur cũ facilitate, donec habuerit sufficientẽ coctionẽ. Deinde pone super illud masticis ʒ.iij. Et da ℥.s. &c.

Confectio Almezereon, ex inuentione nostra, quod est medicamen benedictũ &c. LXXXIIII.

REcipe Foliorum almezereon præparatorum, partes x. Carnium cytoniorum elixatorum in aceto vini, & zucchari tabarzeth, ana partes lxxx. Aquæ casei infusionis agarici, partes xxx. Tereniabin, partes xl. Olei almezereon, partes xij. Dissoluantur zuccharum & tereniabin, in aqua casei prædicta, & misceantur cum carne cytoniorum, & coquantur cum facilitate, vsquedum mellis habeant spissitudinem. Et inuoluatur puluis foliorum almezereon, cum oleo iam dicto, & conficiatur cum eis. Et sit dosis eius ʒ.iiij.

Modus confectionis Alscebram &c. LXXXV.

REcipe Alscebram boni & electi ℥ j. Myrobalanorũ citrinorum ℥.ij. Pulucrizentur, & cribrellentur, & proiiciatur super eorum summam Succi fœniculi humidi quantitas, quæ cooperiat. Et pone in sole diebus quinque semper innouando modicè stillationem succi super eos. Deinde dimitte siccari, & repone in vase vitreo. Et est dosis à ʒ.j. vsque ad ij. cum zuccharo & aqua calida.

Modus confectionis de Eupatorio &c. LXXXVI.

REcipe Succi eupatorii, raued boni, ana ʒ.iiij. Laccæ, seminis cuscutæ, aã.ʒ.iij. Croci, cimarũ squinãti, seminũ

citrulli, cucumeris, & portulacæ, ſucci abſinthii, añ. ʒ.ij. Scā-
moneæ coctæ in cytoniis ʒ.ij.s. Fiat omniũ contritio bona.
Et ſit doſis eius aur.j. cum lacte chamelarum, aut aqua caſei.
Et ſi illhic eſt caliditas, cũ ſucco ſolatri, endiuię, & volubilis.

Alchelengi, & eſt medicamen magnum &c. LXXXVII.

ACcipe Succi volubilis, ſucci endiuiæ, & ſucci apii purgatorum, ana ℔.iiij. Proiice ſuper eos myrobalanorum citrinorum, chebulorum, ana ʒ.xij. Emblicorum ʒ.l. Indorũ bellericorum, ana ʒ.viij. Agarici ʒ.x. Abſinthii, cuſcutæ, radicis apii, radicis fœniculi, aniſi, ana ʒ.iiij. Ireos ʒ.x. Paſſularum enucleatarum ʒ.lxxx. Bulliant cum facilitate vſq; ad medietatem ſuccorum. Deinde colentur, poſtquam omnia fuerint manibus bene confricata. Et proiiciantur ſuper vnam partem ſuccorum Tamarindorum cheyron ℥.viij. Caſiæ fiſtulę tantundem. Tereniabin ℥.iij. Deinde colētur à ſcoſis. Et in alia parte aquæ, proiiciantur penidiarum ſahiri ℔.iiij. Deinde miſce omnia ſimul, & bulliāt bullitionibus duabus. Tunc verò proiice ſuper illud olei ſeſamini recentis ℥.xv. Et agitentur omnia ſimul. Deinde coquantur vſque ad mellis ſpiſsitudinem. Tunc verò deponatur ab igne, & puluerizentur ſuper illud totum, Trochiſcorum diarhodon, trochiſcorũ de eupatorio, trochiſcorum de abſinthio, & rheubarbari, ana ℥.j.s. Ireos ℥.j. Agarici, foliorum almezereon nutritorum in aceto, ana aur.viij. Scammoneæ, ſucci eupatorij, ſucci abſinthii, croci, laccæ ablutæ, myrobalanorum citrinorum, & chebulorum, ana aur.iiij. Bellericorum, emblicorum, & Indorum, ana aur.iij. Spicæ, aniſi, ana aur.ij. Turbith boni ℥.vj. Inuoluantur omnia priùs cum olei almezereon ℥.iij. Et miſceantur cum prædictis, & bene incorporentur. Et ſit doſis eius à ʒ.iij. vſque ad iiij. cum aqua endiuiæ.

Confectio electuarij diacytoniten &c. LXXXVIII.

ACcipe Succi cytoniorũ ℔.iij. Mellis tabarzet ℔.ij. Scāmoneæ ℥.j.s. Galliæ bonæ, garyofyllorum, zinziberis, maſticis, piperis longi, cinnamomi, nucis muſcatæ, ana ʒ.iij. Confice omnia ſimul. Et ſit doſis eius ab aur.j. vſque ad iij. Si autem volueris, vt ſolutione educat choleram & phlegma, ponantur in medicamine Scāmoneæ ʒ.v. Turbith ʒ.xij.s. Si autem volueris vt ſolùm phlegma educat, abiecta Scamonea, ponantur Turbith ʒ.xxv. Carthami excorticati, pondus ſcammoneæ. Et ſi volueris vt choleram nigram educat, ponatur loco prædictorum Helleborus niger, aut epithymum,

ut polypodium. Et apud plures fit hæc medicina cum mel-
e,& apud plures cum zuccharo. Et quandoq; fit cum succo
cytoniorum,& quandoq; cum carnibus, & succo ipsorum.

QVARTA DISTINCTIO.
DE CONDITIS.

Qvarta distinctio est de conditis &c. LXXXIX.
Chebuli conditi &c. XC.

ET modus condiendi est, vt accipias ex eis humidis, si haberi possunt, vel saltem ex humectatis secundũ artẽ, qua humectari possunt, quantitatem quam volueris, & cum stylo punge eos vndique, & decoque eos in aqua cum facilitate, vsquedum tenerescant. Post hæc dimitte eos super tabulam, & exprime aquam illorum, & submerge illos in aqua mellis,& dimitte eos per duos dies. Tunc verò decoque eos cum igne lento, cum facilitate. Et postquàm decocti fuerint, reconde eos in vase vitreo,& submerge eos in melle decoctionis eorum,& da post sex menses. Ars autem auxiliatur ipsos in humectando, hoc modo: Infundantur in aqua plurima:& exponãtur radiis solaribus per dies octo. Déinde accipe vas magnum sicut dolium, vel saltem fiat fouea magna sub terra in loco humido, aut inter multam arenam humidam pone, in qua disiunctim sepeliãtur, sæpe ac sæpe aquam superinfundendo, & innouando arenam de quarto in quartum diem, vsquedum tumescant, & humectentur.

Emblici conditi &c. XCI.

ACcipe ex eis quantitatem, quam volueris, & infunde super eos aquã,& expone soli, quousq; tumescãt,& humectentur. Et pòst exprime, & pone in aqua mellis, & dimitte per duos dies. Deinde coque cũ facilitate. Postquã cocti fuerint, dimitte eos infrigidari,& cõfice cũ melle tabarzet, scilicet cum quarta parte totius,& recõde. Quidã verò supercondiunt cum speciebus aromaticis, sicut sunt cinnamomũ,& gallia,& cardamomum,& crocus,& muscus,& similia.

Cytonia condita &c. XCII.

ACcipe Cytonia magna munda à putrefactione, & mundẽtur à cortice suo,& granis interioribus,& incidant in frusta cõueniẽtia, & decoquãtur cũ iuleb multæ aquositatis,& post diem vnum decoquantur cum alio iuleb quod est vicinum perfectæ coctioni, vsquedum perficiatur in eis decoctio. Deinde aromatizentur cum musco, & ponantur

in vaſe vitreo, & ſepeliantur cum iuleb in quo decocta fuerunt. Et quidam decoquunt cum melle, & quidam cum vino cocto. Et quidam supercondiunt cum ſpeciebus aromaticis. Et alii faciunt alia.

Pyra condita &c. XCIII.

MOdus condiendi ea, eſt ſicut cytoniorum.

Poma condita &c. XCIIII.

MOdus condiendi ea, eſt ſicut cytoniorum.

Perſica condita &c. XCV.

MOdus condiendi ea, eſt ſicut cytoniorum.

Citra condita &c. XCVI.

ACcipe Corticum citri mundatorum à carnibus ſuis, & propriè magnorũ, ſicut ſunt volæ manus, quantitatem quam volueris, & fundatur ſuper eos lixiuii clari quantitas, in qua ſubmergantur, & mutetur ſuper eos vſque ad ix. dies ſemel in die. Poſt illud mittatur ſuper eos aqua clara tantùm, donec dulceſcant, & abſcedat amaritudo eorum. Tunc verò elixentur in aqua fontium plurima, in vaſe mundo, vſque dum tenereſcant. Déinde exprimantur, vt fluat aquoſitas eorum. Poſt illud fundatur ſuper illos in vaſe lapideo iuleb quantitas aliqua, qua ſubmergantur, & ſic dimittantur per diem & noctem. Et ſit iuleb ex zuccharo albo in aqua, quæ ſit in triplo ipſius. Déinde coquantur cum facilitate, donec iuleb ſit coctum ad modum penidiarum. Tunc verò ſeparentur cortices citri à zuccharo, & recondantur in vaſe vitreo & condiantur cum iuleb roſato, cuius decoctio fit: ſicut habet, ita quòd vna ſuperficies ſit laminarum citri, & alia iuleb. Et reconde, & da poſt menſem. & ſunt qui aromatizant cum ambra & muſco.

Secacul conditum &c. XCVII.

ACcipe radices eius albas, groſſas & teneras, & radatur cortex eius cineritius, & elixentur, & mundentur à venis interioribus, & incindantur in fruſta, ſicut eſt menſura pollicis, & ponatur in eius vacuitatibus arundinoſis fruſtum zinziberis humectati, ſicut dicemus in capitulo de zinzibere condito, & garyofyllus vnus humectatus. Et accipiantur ad omne pondus eorum, mellis pondera tria. Et alii ponunt, mellis pondera duo, & zucchari pondus vnum. Et poſtquam fuerit coctum cum facilitate, proiiciantur ſuper illud ſpecierum alephanginæ, partes conuenientes. Et doſis eius eſt ℥. j. vel ij.

Zinzibere conditum &c. XCVIII.

Recipe Zinziberis recentis (si haberi potest) vel saltem humectati per artem, partem vnam, mellis partes tres, & zucchari partem vnam. Coquatur sicut secacul. Et quidam accipiunt Secacul, & zinziberis humectati, ana partem s. & fit delicatius. Et quidam supercondiunt cum speciebus alephanginis. Et quidam faciunt alia. Modus autem humectationis ei9 est, sicut dixim9 de chebulis, & propriè vt infundatur in aqua, déinde sepeliatur in arena. Et sit zinziber albũ, & mundum, & recens.

Confectio de Zinzibere &c. XCIX.

Accipe Zucchari albi partes viij. Mellis tabarzet partes iiij. Zinziberis boni albi, pulu erizati puluerizatione vltima, sicut alcohol, partes tres. Aquæ infusionis zinziberis quantum sufficit. Dissoluatur zuccharum cum aqua & melle dictis, & coquatur vsque dum sufficit. Déinde proiiciatur super illud puluis zinziberis, & agitetur, & incorporetur cum eo, & administretur.

Bauciæ conditæ &c. C.

Eius modus est sicut Secacul.

Acorus conditus &c. CI.

Eius modus est sicut Secacul conditi. Adduntur tamen ad omnem partem eius, secacul boni partes duæ.

Zuccharum Rosatum &c. CII.

Recipe Foliorum rosarum albarũ, aut rubearum quantitatem quam volueris, & expandantur ipsæ rosæ super tabulas in vmbra vsque dum superfluũ humiditatis ipsarum resoluatur. Et sint rosæ habentes medietatẽ inter completionem & acerbitatem, & terantur in vase lapideo: deinde proiiciatur super eas zucchari tabarzet triplũ ponderis earum, & reponatur in vase vitreato, & obturetur os eius cum pergamana, & exponatur soli mensibus iij. omni die sæpe agitando illud. Déinde remoueatur à sole, & seruetur. Et quidam faciunt illud cum rosis non habentibus aliquid de completione, & inuenitur magis stipticum. Et sunt qui nõ terunt rosas: sed incidunt cum forficibus, & fricant manibus fricatione vltima rosas, & zuccharum, déinde exponunt soli.

Zuccharum Violatum &c. CIII.

Eius modus est, sicut zucchari rosati. Indigent tamẽ violæ expansione longiori, & expone in sole.

Zuccharum buglossatum &c. CIIII.

Modus eius est sicut zucchari violati.

Zuccharum Alchilil &c. CV.

EIus operatio est, sicut zucchari rosati.

Mel rosatum sic fit. CVI.

REcipe foliorum rosarum præparatorum, sicut diximus superiùs, & sint ipsorum partes ij. Mellis boni, partes vj. Coquatur cum facilitate, sicut oportet. Et sunt qui ponunt mellis, & succi rosarum partes æquales, & non ponunt aliquid ex foliis omnino. Et sunt, qui ponunt foliorum partem j. succi partem j. s. mellis partes tres.

Mel Violatum. CVII.

EOdem modo fit sicut rosatum.

Mel Buglossatum. CVIII.

FIt similiter.

Mel Alchilil. CIX.

SImiliter fit: sed in hoc sunt qui ponunt species Alephanginæ notæ.

DISTINCTIO QVINTA DE SPECIEBVS LOHOC.

QVinta Distinctio est de speciebus lohoc de quibus &c. CX.

Lohoc de Pino &c. CXI.

REcipe Granorum pini drach. xx. Amygdalarũ dulcium, auellanarum assatarum, tragacanti, gummi Arabici, liquiritiæ, & succi eius, amyli, capillorum Veneris, radicum lilii cælestis, ana ℥. iij. Carnium dactylorũ cheyron ℥. xxxv. Amygdalarum amararum ℥. iij. Mellis, passularum, zucchari tabarzeth & butyri recentis, ana vnc. iiij. mellis tabarzeth quantum sufficit, Sumatur ex eo quasi lambendo ℥. j.

Lohoc de Papauere, & est diapapauer &c. CXII.

REcipe Papaueris albi drach. xxv. Amygdalarũ dulcium excorticatarum, granorum pini, gummi Arabici, tragacanthi, succi liquiritiæ, ana drach. x. Amyli ℥. iij. Seminis portulacæ, seminis lactucæ, seminis cytoniorum, ana drach. iiij. Croci drach. j. Penidiarum albarum ℥. iiij. Syrupi de Papauere quantum sufficit. Et sit propriè syrupus, ex capitibus papaueris albi, & nigri, & semine lactucæ, & violis.

Modus confectionis de iacur, secũdum intentionem Galeni, & est Diacodion purum &c. CXIII.

REcipe decem papauera, in quibus sit mediocritas, inter paruitatẽ & magnitudinẽ, & humiditatẽ & exiccationẽ, & proiiciatur super ea aquæ sextarius vnus. Et sit aqua pluuialis.

tialis. Et si sint humida plus quàm sicca, dimittantur die ac nocte. Et si sint sicciora, dimittantur plus. Tunc coque ea, usque dum discocta sint, & aquæ duæ partes sint cõsumptæ. Tunc verò cola succum eius. Et restat post illud duplex consideratio. Quoniã si catarrhus subtilis fuerit, & timetur fluxus eius, ad pectus, & pulmonẽ, & cannam, & timentur vigiliæ, oportet tunc vt misceatur ex rob quantitas, quæ sit medietas aquæ, & coquatur super ignem in quo nõ sit flamma, neque fumus, sed super prunas tantũ. Et non cõuenit in hac intẽtione mel: quoniã mel est ex habẽtibus acumẽ, qua re est subtiliatiuũ, & est præter hoc quod intẽdimus. Et quoniã est materia subtilis valdè, & mel est ex subtiliantibus. Cùm autẽ plenitudo cõtinetur in thorace, & pulmone, & velis medicamen fieri abstersiuũ: tunc mel cõuenientius est: quoniã dormire facit, & materias quæ sunt in pectore habilitat. Et quãdoque fit medicamẽ ex vtrisq; quãdo cadunt in occupatione duplicis intẽtionis. Et est dosis eius ℥.j. plus & minus, secundum quod exigit dispositio. Et oportet vt teneat eam patiẽs in ore suo, & traiiciat idẽ modicũ quod dissoluitur ex ea in saliua. Si aũt velis vt sit retentiuũ naturæ, & eruptionis sanguinis à locis quæ sunt super diaphragma, & ab aliis locis manationis, & à partibus viscerũ. Tunc ad vnãquanq; librã ipsius proiiciatur Acaciæ, rubeæ, henfistides, croci, myrrhæ, balaustii, ana ℥.j. (Ramic ℥.iiij.) Et administretur. Et sunt, qui ponũt in de iacur puro, loco mellis, penidias. Et sunt qui ponunt zuccharũ. Et quandoque exigit dispositio ægritudinis, quæ est multæ caliditatis, & acuitatis, vt fiat medicamen ex papauere nigro: & sint eius capita vsque l. Et quandoq; ex albo, & nigro: & loco mellis ponitur zuccharũ aut penidia.

Modus confectionis de Moris: & est diamoron, siue diamorum &c. CXIIII.

REcipe expressionis mororũ, quæ currũt secũdũ semitã ficus, & mororũ de sente, ana ℔.j.s. Rob, & mellis, ana ℔.j. Coquantur cum facilitate, vsque ad mellis spissitudinẽ, & reconde. Et sunt qui faciunt medicamen illud simplex: & sunt qui addunt (& propriè quãdo maior vocat necessitas) Aluminis, myrrhæ, croci, succi acrestæ, ana partes æquales.

Modus confectionis de succo: corticum nucum: & vocatur Græcè diacaryon &c. CXV.

ACcipe Succi exteriorum corticũ nucum in diebus canicularibus ℔.iiij. Decoque ipsum bullitione vna, deinde adde ei, Mellis ℔.ij. Et decoque donec impinguetur: & fiat

ſicut mel. Et poſt illud nobis occurrent intẽtiones quatuor. Nam pro pueris, & mulieribus, & humidis natura ſufficit medicamen ſic factũ. Et quãdo morbus eſt in principio, aliquid de ſtipticitatẽ habẽtibus miſceri oportet: ſicut ſunt roſæ, balauſtia. Et quãdo ægritudo eſt in ſtatu, crocus, & myrrha miſcẽda ſunt. In declinatione verò, baurach, & ſal ammoniacus, & ſimilia. Eſt enim medicamẽ ſublime, & expertum.

Lohoc de Squilla &c. CXVI.

ACcipe Succi ſquillæ, & mellis deſpumati partes conuenientes. Decoquatur in ſubſtantia lohoc, & accipiatur ſic lambendo.

Lohoc de Alfeſcera. CXVII.

VAlet ſicut lohoc de ſquilla, & eius modus eſt ſicut in illo. Et eſt medicamen bonum & expertum.

Lohoc ſanum, & expertum, & eſt ex inuentione noſtra &c. CXVIII.

ACcipe Cinnami, hyſopi ſiccæ, liquiritiæ, ana ℥.s. Iuiubarum, ſebeſten, ana numero, xxx. Paſſularũ enucleatarũ, ficuum ſiccarũ, & dactylorũ pinguium, ana ℥.ij. Fœnugræci ʒ.v. Capillorũ Veneris, manipulum j. Aniſi, fœniculi, Ireos, calamenti, ſeminis lini, ana ʒ.iiij. Hæc omnia coquantur in ℔.iiij. aquæ: vſque dum remaneant ℔.ij. Et proiiciãtur ſuper ea Penidiarum ℔.ij. Et coquantur, & impinguentur vſq; ad ſpiſsitudinem mellis. Déinde proiiciãtur ſuper illud Pinearũ mundatarum. ʒ.v. Amygdalarũ mundatarũ liquiritiæ, tragacanthi, gummi Arabici, amyli, ana ʒ.iij. Ireos ʒ.ij. Miſceãtur omnia & agitentur, vſquedum medicamen maceretur, & album fiat. Doſis eius eſt à ʒ.v. vſq; ad x. & ſumatur lambẽdo.

Lohoc ad caliditatem &c. CXIX.

ACcipe Radicis liquiritiæ drach. xv. Cheſmes pinguium ℥.ij. Sebeſten, iuiubarum, ana numero xxv. Decoquantur cum facilitate in iiij. ℔. aquæ, vſq; ad vnam, & proiiciatur ſuper ipſum Caſiæ fiſtulæ vnc. j. Déinde coletur à ſcoſis, & proiiciantur ſuper illud Rob ℥.iiij. Penidiarum ℔.s. Déinde coquatur, donec impinguetur. Déinde miſceãtur cum eo farinæ fabarum vnc. ij. Et lambatur ex eo.

Lohoc aliud noſtrum de intentione hac. CXX.

ACcipe Seminis papaueris ʒ.x. Radicis liquiritiæ ʒ.vij. Sebeſten, numero xx. Pſyllii, granorum cytoniorum, ana ʒ.v. Coquantur cum iij. ℔. aquæ vſque ad j.s. & colentur, & proiiciantur ſuper illud Rob, & penidiarum, ana ℥.iiij. Et iterũ coquatur illud donec impinguetur. Déinde miſceatur

cum

um eo tragacanthi,& gũmi,ana ℥.v.Papaueris albi,& trium granorum,ana ℥.ij.

Lohoc bonum &c. cxxi.

Recipe Papaueris albi,ſpodii,ſeminis lini torrefacti,croci,amygdalarũ dulcium ana ℥.iij.Amyli,tragacanthi,& gummi,ſeminis cytoniorum,ſeminis citrulli,ana ℥. vj. Naſturtii,granorũ cottoni,amygdalarũ amararũ,fabarũ añ.℥.s.Penidiarũ ℥.lxx.Diſſoluãtur penidię in aqua fontiũ,& coquãtur, & cõficiant cũ eis cętera. Doſis ℥.ij.cũ aqua mellis.

Lohoc de Aſthma bonum &c. cxxii.

Accipe Sqllæ aſſatæ ℥.iij.Radicis lilii cæleſtis ℥.ij.Hyſopi,Praſsii,añ.℥.j.myrrhę,croci,añ.℥.s.Cõſice cũ melle.

Lohoc de amygdalis &c. cxxiii.

Recipe Amygdalarũ dulcium,& amararum,ſeminis lini torrefacti, granorũ pini,aniſi,tragacanthi,gummi Arabici,ſucci liquiritiæ,& radicis eius,ana ℥.j.s.Zucchari,& penidiarum,ana ℥.iij.Confice cum mellis & ſucci fœniculi bullitorum quantitate ſufficienti.

DISTINCTIO SEXTA, DE SYRVPIS, ET ROBVB.

Syruporum alij ſunt ſimplices,ſicut ſpecies iuleb &c. cxxiiii.

Modus operationis iuleb roſati &c. cxxv.

Recipe Aquæ infuſionis roſarũ ℔.v.zucchari ℔.iiij. Coquãtur cũ facilitate,& adminiſtrentur cũ aqua frigida.

Modus iuleb violati &c. cxxvi.

Eius operatio eſt,ſicut roſati.

Operatio infuſionis roſarũ,& violarũ &c. cxxvii.

Accipe Foliorum roſarum,aut violarũ recentium ℔.vj. Ponãtur in vaſe vitreato terreo ſtricti orificii,& fundãtur ſuper ea aquæ bullientis ℔.xv.Et ſtringatur orificiũ vaſis, & dimittatur per horas viij. Tunc colentur, & denuò in vaſe tantundem foliorum roſarum recentium,aut violarum mittatur, & denuò eadẽ aqua calefacta , in prima bullitione ſuper ea mittatur, & ſtringatur orificium ſimiliter per octo horas.Déinde coletur.Et ſi conſeruare volueris,ponatur in vaſe vitreato ſtricti orificii,& diſtilletur oleum in orificio eius,& ſtringatur caput eius,& exponatur ſoli diebus l.Et dicitur iſtud,mucharus roſarum vel violarum.

Iuleb aliud roſarum. cxxviii.

Accipe Aquę roſarum ℔.iij.zucchari ℔.ij.Fiat vt ſuprà.

Iuleb

Iuleb de succo violarum: & Iuleb de succo rosarum. CXXIX

ACcipe succi violarũ ℔.iij. Zucchari ℔.ij. Fiat vt suprà. Et simili modo põt fieri de succo rosarũ, & est laxatiuũ.

Iuleb iuiubinum &c. CXXX.

ACcipe Iuiubarum magnarum, & pinguium, numero c. Et decoque in ℔.iiij. aquæ vsque dum remaneant ℔.ij. Et cum ℔.j. zucchari fiat syrupus.

Syrupus de pomis &c. CXXXI.

ACcipe succi pomorum dulciũ, & acetosorum, ana ℔.v. Coquatur vsque ad consumptionẽ medietatis ipsi⁹, & dimittat᷑ per dies ij. vsquedũ clarescat. Deinde coletur, & cũ iij. ℔. zucchari fiat syrupus. Et sunt qui submergũt in succo setã tinctam ex chermes, post succi depurationem, vsquedũ rubeat, & recipiat virtutem tincturę, & excellentior est,

Syrupus de Pyris &c. CXXXII.

EIus modus est, sicut syrupi de Pomis.

Syrupus de cytonijs. CXXXIII.

VAlet sicut syrup⁹ de pyris, & idẽ modus est vtriusque.

Syrupus de persicis &c. CXXXIIII.

EIus modus est, sicut syrupi de Pomis.

Syrupus de succo acetosæ &c. CXXXV.

EIus modus est, sicut syrupi de succo violarum.

Syrupus de succo Cucurbitæ. &c. CXXXVI.

ACcipe Cucurbitam magnam, & inuoluatur pasta, & decoquatur in furno. Et accipe expressionis eius ℔.v. zucchari ℔.iij. Fiat vt suprà.

Syrupus de Prunis &c. CXXXVII.

VAlet sicut syrupus de Violis, & fit sicut ipse.

Syrupus de Granatis acetosis &c. CXXXVIII.

FIt vt suprà.

Syrupus de Granatis dulcibus &c. CXXXIX.

FIt vt suprà. Et sunt qui immergunt in succo setam tinctam ex chermes, & est excellentior..

Syrupus de corticibus citri &c. CXL.

ACcipe Corticũ pomorũ citri recentiũ ℔.j. Decoque cũ aquę fontiũ ℔.v. vsq; ad consumptionem duarum partiũ, & cũ zucchari ℔.j, Fiat syrupus. Et condiatur cũ Musci granis.iiij. Et sunt. qui in iuleb proiiciunt ex corticib⁹ citri partes cõuenientes: & propriè quãdo vicinatur cõpletioni coctur ę eius, & est delectabilis. Et quãdo submergit᷑ in aqua decoctionis citri seta tincta ex chermes, tunc est excellẽtior.

Syru

Syrupus acetositatis citri &c. CXLI.

REcipeSucci acetositatis citri ℔.xij:Decoque in vase vitreato,super prunas,cum facilitate,vsquedũ consumatur tertia pars ipsi⁹.Deínde coletur,& dimittatur donec clarificetur:& accipe ex eo,qui clarus est ℔.vij. Et funde super ipsum ex iuleb claro & depurato ℔.v. & coquatur, donec inspissetur.Si autem æstas fuerit, dimittatur in sole donec eius aquositas consumatur.

Syrupus de Acresta &c. CXLII.

MOdus operationis eius est,sicut syrupi de acetositate citri.Et quidam condiunt cum garyofyllis.

Syrupus de Granis myrti &c. CXLIII.

MOdus eius est,sicut syrupi de acresta.

Syrupus chesmes &c. CXLIIII.

DEcoquãtur Chesmes,sicut dixim⁹ in syrupo de iuiubis.

Syrupus albalach vel albelach, vel alchelach &c. CXLV.

SVmantur albalach,& enucleentur,& conterantur,& coquantur vsque ad consumptionem duarum partium: & fiat syrupus sicut diximus.

Syrupus de Papauere &c. CXLVI.

ACcipe Papaueris albi,& nigri,& propriè capitũ eorum ana ℥.lx.Et decoquãtur in ℔.iiij.aquæ pluuialis, vsque dum redeat ad ℔.j.s.Et cũ zucchari albi,& penidiarum, ana ℥.iiij.Fiat syrupus.

HVcusque scripsimus &c. CXLVII.

Syrupusdinari, & eius interpretatio est de bisantijs &c. CXLVIII.

ACcipe Succi endiuię,succi apii, ana ℔.ij. succi lupuli, succi boraginis,aut buglossæ,ana ℔.j.Bulliant bullitione vna,& despumentur,atque depurentur.Tunc accipe eius clarificati ℔.iiij.Zucchari tabarzet ℔.ij.s. Et coquãtur cum facilitate donec fiat syrupus.Et quandoque ad omnẽ partẽ succi depurati ponitur aceti boni,albi,& clari,pars.s.Et quãdoque bulliant in succis foliorum rosarum ℥.ij. Liquiritiæ ℥.s.Spicæ.ʒ.ij.Anisi fœniculi,seminis apii, ana ʒ.iij. Et est mirabilis.

Sermo in syrupo acetoso &c. CXLIX.

ACcipe zucchari boni albi,partes v.Et funde super illud in vase lapideo aquę fontiũ dulcis,& claræ, partes iiij. Et decoquatur semper abiiciendo spumam eius.Et sit ignis, in quo coquitur,prunarum,aut tenuis flammæ,sine fumo.

Et

Et decoque hoc modo, donec clarificet,& diminuta sit aqu ficut medietas eius. Déinde funde super ipsum aceti vini alb clari, partes duas, in leni. Et in forti, partes quatuor. Et in mediocri, partes tres. Et da ei post illud perfectionẽ in coctu ra. Et sit dosis eius ab ℥.j. vsque ad iiij. cum aqua frigida.

Modus syrupi acetosi cum radicibus &c. CL.

ACcipe Aquæ fontium claræ ℔.x. Et proiice super ipsum radicis fœniculi, apii, endiuię ana ℥.iij. Anisi seminis fœniculi, apii, ana ʒ.viij. Seminis endiuiæ ℥.s. Coquatur cũ facilitate, vsquedũ veniat ad ℔.v. Tunc proiice super ipsam decoctionẽ zucchari boni ℔.iij. Et clarificetur sicut priùs. Déinde funde super ipsum totum aceti boni quantitatem sufficientem, iuxta modum superioris doctrinæ, & vbi oportet.

Modus syrupi acetosi, de succis herbarum. CLI.

REcipe Syrupi dinari partes tres: & funde super ipsum aceti boni partem vnam.

Modus syrupi acetosi de succis fructuum &c. CLII.

ACcipe Succi granatorũ muzorũ, & acetosorũ, ana partes tres. Coquatur cum facilitate, vsquedũ diminuta sit eius pars tertia. Et dimittatur per duos dies vsquedũ clarescat. Et accipe eius partes duas, & iuleb partes tres, vel plus, vel minus: & perfice coctionem in eo.

Modus syrupi acetosi de succis & aquis fructuum &c. CLIII.

ACcipe Succi cytoniorum, & malorum, & pyrorum, & granatorũ muzorũ, & zarur, ana partes æquales. Aquę decoctionis sumach. & berbororum, ana partem j.s. zucchari partes tres. Fiat vt suprà.

Modus syrupi acetosi de cytoniis &c. CLIIII.

ACcipe Succi cytoniorum acetosorũ & eius propriè qui depuratus est, & factus clarus partes x, Aceti boni partem.j.s. zuchari boni partes duas.

Modus syrupi acetosi de Pomis &c. CLV.

EIus modus est, sicut syrupi de Cytoniis.

Modus syrupi acetosi de Prunis &c. CLVI.

ACcipe Aquæ prunorum acetosorum, & aquæ tamarindorum, & succi granatorũ acetosorũ, ana ℔.j. Aquę acetositatis citri ℔.s. Coquantur cum facilitate, & cũ ℔.j. zucchari fiat syrupus. Et da cum aqua frigida, vel aqua niuis. Et quandoque non ponitur in eo zuccharum, & fit sicut rob bonum & expertum.

Modus

Modus ſyrupi acetoſi de Pomis deſcriptione noſtra &c. CLVII.

REcipe Succi malorum acetoſorũ, ſucci vuarũ agreſtiũ acerbarũ, ſucci granatorum acetoſorũ, ana ℔.j. Aquę roſatæ: aquæ infuſionis tamarindorum, & aquæ prunorũ, ana ℔.j.s. Succi endiuię cocti & deſpumati, & aceti, ana ℔.ij. Zucchari ℔.viij. Et ſupercondies cum ʒ.ij. Camphoræ. Et da cum aqua melonum hyemalium, vel cum aqua frigida.

Syrupus alius acetoſus de Pomis &c. CLVIII.

ACcipe Succi pomorum acetoſorum. ℔.j. Succi acetoſitatis citri ℔.s. iuleb boni ℔.ij. Da cum aqua niuis. Et quandoq; ſubmergitur in ſuccis, ſeta tincta ex chermes, & tunc fit nobilior ad cauſas cordis.

Modus ſyrupi acetoſi altereniabin &c. CLIX.

REcipe Tereniabin ℥.iij. Pone in vaſe lapideo, & funde ſuper ipſum, Succi endiuiæ cocti & depurati ℔.j. Buliant bullitione vna. Deinde frica manibus, & cola. Deinde accipe aquæ roſatæ, ſucci granatorum muzorum, ana ℔.j. Succi vuarum agreſtium immaturarum, aquæ acetoſitatis citri, ana ℔.s. zucchari ℔.iij. Da vt ſuprà.

Modus ſyrupi acetoſi ſolutione educentis choleram &c. CLX.

REcipe Prunorum ſiccorum, ſebeſten, ana centum numero Tamarindorũ ℔.s. Myrobalanorũ citrinorũ ℥.iiij. Succi roſarũ recentis ℥.iij. Mannę, caſiæ fiſtulæ, ana ℥.iij.s. zucchari ℔.iiij. Fiat ex eis ſyrupus. Et poſt hoc funde ſuper illud Aceti ℔.ij. Succi granatorum acetoſorum ℔.j.s. Decoque cum facilitate. Deinde accipe Scãmoneæ bonæ. ʒ.vj. Tere, & liga in pãno ſubtili, & ꝓijce in ſyrupo, & decoque, ſemper fricando pannum, vſquedum perficiatur eius decoctio.

Syrupus conferens catarrhis &c. CLXI.

REcipe Iuiubarum & ſebeſten, ana centum numero. Violarum, mannæ, ana ℥.j. Liquiritiæ, florũ bugloſſę, ana ʒ.xij. Seminis maluæ: ſeminis cytoniorum, ana ʒ.v. & cũ zucchari ℔.ij. & ſucci mali granati dulcis ℔.j. Fiat ſyrupus.

Syrupus de cannis zucchari &c. CLXII.

REcipe Succi granatorum dulcium ℔.iiij. Aquæ malorum de ſcemi, & aquæ cannarum zucchari, aut penidiarum, ana ℔.j.s. Et fiat ſyrupus.

Syrupus de Portulaca &c. CLXIII.

REcipe Succi endiuiæ cocti & depurati, ℔.iiij. Seminis portulacæ ℥.xij. Teratur ſemẽ, & fundat̃ ſuper ipſum ſuc

ſuccus,& dimittatur in vaſe lapideo, per diem & noctem,& coquatur cum facilitate vſq; ad medium, & additis zucchari ℔.ij. Fiat ſyrupus. Et quandoq; additur ei Aceti ℔.j. aut Succi malorum granatorum acetoſorum ℔.j.s.

Syrupus de Violis &c. CLXIIII.

REcipe Violarum ℥.ij. Seminum cytoniorum, ſeminis maluæ,ana ʒ.vij. Iuiubarum,ſebeſten,ana xx. numero. Et coque cum ℔.vj. aquæ cucurbitæ, vſque ad tertiam partem,& cum zucchari ℔.j.s. Fiat ſyrupus.

Syrupus de Iuiubis &c. CLXV.

ACcipe Iuiubarum ſexaginta numero. Violarum,ſeminis maluæ,ana ʒ.v. Capillorum Veneris ℥.j. Seminis cytoniorũ,papaueris,melonis,lactucæ,tragacanthi, ana.ʒ.iij. Liquiritiæ,hordei mundi,ana ʒ.viij. Decoque in ℔.quatuor aquæ fontium,& cum ℔.ij. Zucchari. Fiat ſyrupus.

Syrupus de papauere &c. CLXVI.

REcipe Papaueris albi, & nigri, ana drach.l. Capillorum Veneris drach.xv. Liquiritiæ drach.v. Iuiubarum xxx. numero. Seminis lactucæ drach.xl. Seminis maluæ, ſeminis cytoniorum, ana drach.vj. Coquantur in ℔.iiij. aquæ, vſque ad ij.& cum zucchari,& penidiarũ,ana ℥.viij. Fiat ſyrupus.

IAm quidem loquuti ſumus &c. CLXVII.

Sermo in aqua mellis &c. CLXVIII.

PRimus modus eſt,vt accipiatur Mellis boni,& mũdi &c. Et pone ipſum in vaſe lapideo,aut vitreato. Et funde ſuper ipſum aquæ fontis dulcis,& claræ,partes octo. Et coque ipſum cũ facilitate. Et auferatur ſpuma eius,nec permittatur ſuper ipſum multiplicari. Imò quàm citò apparet auferatur. Deinde coletur colatorio denſo de panno. Et ſi bibitur recens,oportet vt fiat multæ aquoſitatis &c. Si autem bibatur antiqua,oportet vt fiat pinguior,ſicut iuleb &c. Et ſunt ex hominibus,qui aromatizant illam cum ſpeciebus alephanginæ,ſicut ſunt zinziber,crocus,cinnamomum,macis,& ſimilia. Et ſunt qui aromatizant cum gallia muſcata , ligno aloës,& ſimilibus.

Secundus modus operationis eius eſt.

REcipe mellis partem j. aquæ fontium claræ , partes octo. Et diſtẽperetur cũ eis parũ fœnugræci, & propriè ad omnes centum ℔.aquæ & mellis,ſint eius ℥.iij. Et includitur in vaſe ligneo , ſicut ponitur muſtũ, ita quòd remaneat ex vaſe vacuũ,ſicut menſura trium digitorum. Et illud ideò, quia patitur de ebullione, ſicut muſtũ. Déinde, ſcilicet poſt ebull

ullitionem eius, stringatur orificium vasis, sicut stringi- r vas vini. Et bibatur post menses tres. Si autem ipsam aro atizare volueris, ponantur in vase species alephangina li- tæ in panno.

Sermo in secaniabin puro &c. CLXIX.

ACcipe Mellis boni partes duas, aceti boni partẽ vnam, aquæ fontium claræ, & dulcis, partes iiij. Et quandoq; igit dispositio, vt addatur ad quantitatem aceti, sicut te sci- fecimus in capitulo de syrupo acetoso. Et operatio eius t, vt accipiatur mel, & aqua, & abijciatur spuma eius, dein- e fundatur super illud acetum, & decoquatur. Et non per- nittatur eleuari, & excrescere super ipsum spuma eius. mò uferatur omni hora, vt clarescat. Et cùm coctum fuerit, re- onde. Et est dosis eius ab ℥.j. vsque ad iij.

Modus secaniabin de radicibus &c. CLXX.

ACcipe Corticum radicum apij, & fœniculi, ana ℥.ij. Se- minis apij, & fœniculi, ana ℥.j. Mundentur cortices, & cõterãtur, & proiiciãtur super eas in vase lapideo Aceti boni antiqui, & albi, ℔.x. Aquæ ℔.xij. Et dimittatur per diem & noctem. Deinde coquatur, donec eius tertia consumatur. Posteà coletur. Et proijciatur super ipsam colaturam mel, quod sit medietas eius. Et coquatur cum facilitate, sicut su- periùs dixi.

Modus secaniabin solutione educentis phlegma. CLXXI.

ACcipe Secaniabin ex radicibus facti quantitatem, circi- ter ℔.ij. Et suspende in ipso quando coquitur, medullã carthami, ligatam in panno raro subtili, & frica omni hora, donec perficiatur eius decoctio. Et quandoq; ponuntur in eo Turbith, & zinziber, in panno subtili ligata & suspensa.

Modus Secaniabin solutione educentis me- lancholiam. CLXXII.

REcipe Thymi, calaméti, agarici, buglossæ domesticę, & syluestris, liquiritiæ, ana ℥.j. Polypodij ℥.iij. Anisi, cha- mædryos, chamæpityos, stichados, bedegard, ana ʒ.v. Passu- larum enucleatarum ℔.s. Fundantur super ea Aceti boni al- bi, & succi buglossæ, ana ℔.ij.s. Aquæ ℔.ij. Et dimittatur to- tum per diem & noctẽ. Deinde coquatur cum facilitate, vsq; ad medietatem. Tunc coletur, & cum mellis ℔.iij. fiat seca- niabin. Et in decoctione ipsius ponantur in panno Epithy- mi ℥.j. Hellebori nigri, aur.ij. Et suspendantur in eo, & fri- centur, & fiat sicut diximus.

Modus Secaniabin de cheisim &c. CLXXIII.

ACcipe radicum fœniculi, apij, petroselini, calaměti, da-ci, ana ℥.j. Zinziberis, seminis anisi, cheisim, apii, cupa-torii, asari, absynthii, carui, ana ℥.s. Garyofylli, galangæ, an ʒ.iij. Spicæ ʒ.ij. Coque in aceti ℔.x. vsque ad dimidium. E cum ℔.v. mellis fiat secaniabin.

Modus Secaniabin de calamen-to &c. CLXXIIII.

REcipe Radicum apii, fœniculi, endiuiæ, ana vnciam j. Squinanti drach. ij. Seminis apii, anisi, fœniculi, ana ʒ vj. Spicæ, asari, masticis, casiæ, calaměti agrestis, & domesti-ci, dauci, & petroselini, ana drach. iiij. Garyofyllorum, chei-sim, zinziberis, galangæ, ana ʒ.ij. In ℔.viij. aceti, & in ℔.vj aquæ bulliant: vsquedum remaneat tertia: & adde mellis de-spumati ℔.v. Et da ℥.j. vel ij.

Syrupus acetosus Diarhodon &c. CLXXXV.

REcipe Succi endiuiæ, apii, ana libras duas, s. Radicum fœniculi, apii, endiuiæ, ana vnc. ij. Rosarum ℥ij. Li-quiritiæ vnc.s. Spicæ drach. ij.s. Seminis anisi, fœniculi, apii, ana drach. vij. Proiice super ea aquæ dulcis ℔.vj. Et decoque vsque ad consumptionem duarum partium. Et cum tribus libris zucchari, & duabus aceti, fiat syrupus. Dosis eius est ab ℥.j. vsque ad tres.

Syrupus acetosus de succis herbarum, cum aromatibus &c, CLXXVI.

REcipe Succi fœniculi, endiuię, apii, & lupuli cocti & de-spumati, ana ℔.ij. Succi buglossæ ℔.j.s. Rosarum ℥.j. Spicæ ʒ.iij. Liquiritiæ ʒ.viij. Seminis anisi, fœniculi, & apii, raued, eupatorii, absynthii, cuscutæ, ana ʒ.v. Zucchari ℔.ij.s. Aceti ℔.ij. Condias cum galliæ aromaticæ ʒ.ij.

Syrupus de Menta &c. CLXXVII.

ACcipe Succi mentæ ℔.j. Succi granatorũ dulciũ, & ace-tosorum, qui iam cocti sunt ad medietatẽ insimul ℔.ij. Mellis vel zucchari libr.j. Coquatur, & administretur.

Syrupus de Menta inuentione no-stra &c. CLXXVIII.

ACcipe Succi cytoniorum muzorum, & dulcium, succi granatorũ acetosorũ, & dulciũ, & muzorũ, ana libr.j.s. Proiiciatur super eos mentæ siccæ libr.j.s. Foliorum rosarũ ℥.ij. Dimittatur per diem & noctem. Deinde coquatur cum fa-cilitate vsque ad medium. Et cum mellis, vel zucchari libr.ij. Fiat Syrupus, & aromatizetur cum gallia.

Syrup

Syrupus de Absynthio &c. CLXXIX.

RECipe Absinthij romani libr.s.Foliorum rosarum ℥.ij. Spicæ ʒ.iij. Vini albi antiqui, boni & odoriferi, succi cytoniorũ,ana libr.ij.s. Et dimittatur per diem & noctẽ,in vase lapideo.Deinde coquatur cum facilitate,vsq; ad medietatem,& cũ mellis ℔.ij.fiat syrupus.Et est expertus & nobilis.

Syrupus de Absynthio alius expertus. CLXXX.

ACcipe Absinthij Romani ʒ.centũ. Decoquatur in aquæ ℔.iij.vsq; ad tertiam partem.Deinde fricetur manibus, & coletur,& cum mellis & vini,ana libr.j.Fiat syrupus.

Syrupus de Fumo terræ maior &c. CLXXXI.

ACcipe Myrobalanorũ citrinorũ, chebulorũ, ana ʒ.xx. Florum boraginis,& buglossæ, violarũ, absinthii,cuscutæ,ana ℥.j.Liquiritiæ, rosarũ,ana ℥.s. Epithymi,polypodii, ana.ʒ.vij.Prunorum enucleatorũ, passularũ enucleatarum, ana ℔.s. Tamarindorum,casiæ fistulæ,ana ℥.ij.Hæc omnia bulliãt in aquæ ℔.x.vsq; deueniat ad ℔.iij.& cum succi fumi terræ cocti & depurati,& zucchari,ana ℔.iij.Fiat syrupus.

Syrupus de Fumo terræ minor,descriptione cognita &c. CLXXXII.

REcipe Myrobalanorum citrinorũ ℥.ij. Violarum,cuscutæ,absinthij,ana ℥.j.Coquantur cum ℔.vij.aquę vsq; ad tertiã partem,& accipe succi fumi terrę cocti & despumati,& zucchari,ana ℔.ij. Da ℥.j.vel ij. Et quidã suspendunt in eo dum coquitur Scammoneæ ℥.s. ligatam in panno raro.

Syrupus Liquiritiæ &c. CLXXXIII.

REcipe Liquiritiæ ℥.ij. Capillorum Veneris ℥.j Hysopi siccæ ℥.s. Proiice super illud,aquæ ℔.iiij.& dimittatur die,ac nocte:deinde coquatur vsq; ad mediam partem.Deinde proiice super illud mellis, & zucchari,& penidiarum,ana ℥.viij. Aquæ rosatæ ℥.vj. Fiat syrupus & administretur.

Syrupus de Hysopo &c. CLXXXIIII.

REcipe Hysopi siccę,radicum apii,fœniculi,petroselini, liquiritiæ,ana ʒ.x. Hordei mundi ℥.s. Seminis maluæ, tragacanthi,seminis cytoniorum,ana ʒ.iij.Capillorum Veneris ʒ.vj.Iuiubarum,sebesten,ana numero xxx.Passularum enucleatarum ʒ.xij. Ficuum siccarũ, & Dactylorũ pinguiũ, ana numero x.Penidiarum albarum ℔.ij. Et fiat syrupus.

Syrupus de Prasio &c. CLXXXV.

REcipe Prasij ℥.ij.Hysopi,capillorum Veneris, ana ℥.j. Calamenti,anisi,radicum apij,fœniculi,ana ʒ.v. Seminis maluæ,fœnu græci,ireos,ana ʒ.iij. Seminis lini,seminis

cytoniorum, ana ʒ.ij. Passularum enucleatarum ℥.ij. Ficus siccas pingues xv. numero, Penidiarum ℔.j.. Mellis boni despumati ℔.ij. Fiat syrupus.

Syrupus de Calamento &c. CLXXXVI.

RECIPE Calamenti domestici, & syluestris, ana ℥.ij. Cheisim, dauci, squinanti, ana ʒ. v. Passularum enucleatarum ℔.s. & mellis ℔.ij. Fiat syrupus.

Syrupus de Calamēto valens &c. CLXXXVII.

RECIPE Succi calamenti ℔.iiij. Succi malorum granatorum acetosorũ, cum pulpa sua interiori ℔.v. Vini odoriferi ℔.iij. Coque vsque ad medietatem, deinde dimitte per dies duos, quousque resideat. Et cum ℔.iiij. zucchari fiat syrupus. Et aromatizetur cum drach.ij. galliæ aromaticæ. Et reponatur in vase vitreato, & stringatur orificium eius, & dimittatur in sole per dies quadraginta.

Syrupus de Thymo &c. CLXXXVIII.

ACCIPE Extremitatum thymi ℥.ij. Calamenti, mentæ siccæ, ana ʒ.v. Anisi, fœniculi, apij, dauci, ana ʒ.iiij. Passularum enucleatarum ℥.iiij. Et cum mellis ℔.ij. fiat syrupus. Et aromatizetur cum galliæ ʒ.ij.

Syrupus de Eupatorio &c. CLXXXIX.

ACCIPE Radicum apij, fœniculi, endiuiæ, ana ℥.ij. Liquiritiæ, squinanti, cuscutæ, absinthij, rosarum, ana ʒ.xvj. Capillorum Veneris, bedegar, suchaha, florum buglossæ, aut radicum eius anisi, fœniculi, eupatorij, ana ʒ.v. Raued masticis, ana ʒ.iij. Spicæ, asari, folij, ana ʒ.ij. Coque in aquæ ℔.viij. vsque ad tertiam. Et cum zucchari ℔.iiij. & succi apij, & endiuiæ, quantitate sufficienti, fiat syrupus.

Syrupus de Epithymo &c. CXC.

RECIPE Epithymi boni Cretensis ʒ.xx. Myrobalanorum citrinorum & Indorum, ana ʒ.xv. Cuscutæ, fumi terræ, ana ʒ.x. Thymi, calamenti, buglossę, emblici, bellerici, liquiritiæ, polypodij, agarici, stichados, ana ʒ.vj. Rosarum, seminis fœniculi, anisi, ana ʒ.ij.s. Prunorum, numero xx. Passularum enucleatarum ℥.iiij. Tamarindorum ℥.ij.s. Zucchari ℔.iij. Rob ℔.ij. Et fiat syrupus.

Syrupus de Stichados &c. CXCI.

RECIPE Florum stichados ʒ.xxx. Hasce, calamēti, origani, ana ʒ.x. Anisi, pyrethri, ana ʒ.vij. Piperis longi ʒ.iij. Zinziberis ʒ.ij. Passularum enucleatarum ℥.iiij. Mellis ℔.v. Condias cum cinnamomi, calami aromatici, spicæ, croci, zinziberis, piperis nigri, & longi, ana ʒ.j.s. Liga in pãno raro,

o, & suspende in syrupo. Dosis eius est ℥.j. cum aqua decoctionis spicæ, & alchilil.

Sermo in mellicrato condito &c. CXCII.

Recipe Vini antiqui boni ℔.x. Mellis boni & despumati ℔.ij. Proiice super ea cinnamomi boni & subtilis drach.v. Spicæ aromaticæ ʒ.j. Garyofyllorũ, zinziberis, ligni aloës, macis, ana ʒ.iiij. Heil ʒ.ij. Croci ʒ.j.s. Tere trituratione grossa, & coletur in colatorio grosso denso de panno. Et aromatizetur cum musti ℥.vnius tertia.

Modus conditi de Citro &c. CXCIII.

Accipe Corticum citri, vel foliorum citri ℥.iiij. Cytoniorum, numero tria. Pomorum odoriferorum, numero iiij. Diuidãtur in frusta, & accipe adhuc de speciebus quas diximus superius, quantitatem eandem, & funde super ea vini antiqui ℔.viij. Et dimitte per duos dies. Posteà coque ebullitione aliqua, & cum mellis despumati & zucchari tabarzeth, ana ℔.ij. Aquæ rosatæ ℔.j. coquatur ad spissitudinem iuleb. Et in fine aromatizetur cum Musci ʒ.vnius quarta. Si autem recens illud propinabitur, sufficit in eo parua decoctio, & bibatur impermistum.

Conditum aliud de Citro &c. CXCIIII.

Recipe Corticũ citri ℥.vj. Buglossæ ℥.j.s. Marmacur ℥.s. Garyofyllorum, aur.j. Ligni aloës, aur.s. Terantur, & proiiciantur super ea vini boni ℔.iiij. & dimittantur diebus tribus. Déinde proiiciantur super ea zucchari tabarzet ℔.ij. Et aromatizetur cum galliæ bonæ, aur.s. Croci ʒ.vnius quarta. Masticis ʒ.j. Musci ʒ.vnius sexta.

Modus conditi de Buglossa &c. CXCV.

Recipe Buglossæ, mentæ siccæ, foliorum rosarum, corticum citri, aut foliorũ citri, ana ℥.iij. Alfeleniemisch ℥.j. Trium generum cytoniorum, trium generum pomorũ, ana ℥.j.s. Setæ crudæ incisæ, nucis muscatæ, zedoariæ, galangæ, been vtriusq;, sandali citrini, croci, ana ʒ.j.s. Ligni aloës ʒ.ij. Vini, & aquæ, ana ℔.vj. mellis ℔. viij. Aromatizetur cũ musci ʒ.vnius tertia, & galliæ ʒ.ij.

Modus operationis conditi de Cytonijs, & est Miua &c. CXCVI.

Recipe Succi cytoniorum acetosorum ℔.xx. Vini antiqui boni ℔.x. Coquantur cum facilitate, vsquedum cõsumpta sit eius tertia, semper auferendo spumam eius. Déinde coletur, & dimittatur residere, vt clarescat. Et proiice super illud mellis boni despumati ℔.vj. Et iterum bulliat, &

auferatur spuma eius. Et proiiciantur super illud species alephanginæ ligatæ in panno suspenso super illud medicamen. Et sunt propriè, cinnamomi, & heil, ana drach.iij. Garyofyllorum drach.ij. Zinziberis, masticis, ana drach.j.s. Croci drach.ij. Ligni aloës, macis, ana drachm.j.s. Omnia, præter crocum, terantur contritione grossa, & suspendantur in panno, sicut diximus, omni hora fricando illud, super medicamine, donec fiat ei spissitudo. Deinde aromatizetur cum musci drach. vnius tertia, & galliæ drachm.ij. Et sunt ex hominibus, qui faciunt ipsum sine speciebus: & sunt qui loco mellis ponunt zuccharum, & propriè quando oportet, & faciunt cum speciebus, & sine speciebus.

Confectio Miuæ simplicis &c. CXCVIII.

REcipe Succi cytoniorum ℔.c. Et ponatur in vase lapideo mundo, & bulliat cum facilitate, auferendo omni hora spumam eius vsque ad consumptionem medietatis. Deinde coletur, & dimittatur modicum residere, sicut per horas tres, & proiiciantur super ipsum vini antiqui ℔.quadraginta. Deinde coquatur super prunas, vsquedum spissitudinem habeat. Et sunt qui loco mellis ponunt zuccharum. Et sunt qui faciunt cum speciebus, & quidam sine eis. Et aromatizant sicut diximus.

Confectio Miuæ acetosæ &c. CXCVIII.

ACcipe Succi cytoniorum acetosorum ℔. quadraginta. Et decoquatur vsque ad consumptionem medietatis. Deinde funde super ipsum aceti boni, & albi ℔.septuaginta. Et fiat sicut diximus.

Confectio Miuæ alterius &c. CXCIX.

ACcipe Succi cytoniorum acetosorum ℔.lxx. Et proiice super ipsum mentæ siccæ, & foliorum citri, ana ℥.viij. Foliorum rosarum vnc.iij. Bulliat vsque ad medium, deinde coletur. Et funde super ipsum vini antiqui albi ℔.xxv. Deinde compleatur decoctio eius, sicut diximus, scilicet cum speciebus aut sine speciebus, cum melle, aut cum zuccharo, aut vtroque. Et sunt qui loco vini ponunt acetum.

Confectio Miuæ factæ ex succo fructuum &c. CC.

ACcipe Succi cytoniorum, qui iam decoctus est vsque ad medietatem, ℔.ij. Succi malorum montanorum, & pyrorum agrestium decoctorum vsque ad medietatem, ana ℔.j. Vini antiqui ℔.ij. Coquatur sicut diximus cum speciebus, vel sine speciebus.

Sermo in Aceto squillitico &c. CCI.

Recipe ex laminis squillæ & propriè quæ sunt inter corpus & corticem ipsius, quantitatem quam volueris, & consue eas separatim in filo, cum stylo ligneo, & dimitte siccari in vmbra, diebus xl. Post illud comminue eas in frusta cum incisorio ligneo, & pone ad omnem ℔. ipsarũ aceti boni ℔. viij. Et pone in vase vitreato stricti orificii, & stringe caput eius, & dimitte in sole per alios 40. dies. Post illud cola, & administra, vbi oportet. Et si necessitas vrget festinare, sepeliatur vas in cinere calido vel arena, cũ successione non repentè, sed propriè inter horã & horam. Et dixit Paulus: Laminæ eius sicut sunt, ponantur in aceto, à principio veris vsque ad finem æstatis, in vase vitreo sigillato, & exposito soli. Et post illud administretur. Et sumatur in potũ ex eo, omni die ieiuno parumper donec deueniatur ad ℥. j. s.

Modus Oxymellis squillitici virtuosi &c. CCII.

Accipe Mellis despumati ℔. iij. Aceti squillitici ℔. ij. Coquatur & despumetur, & perficiatur eius operatio, sicut diximus in speciebus secaniabin.

Modus Oxymellis squillitici de radicibus &c. CCIII.

Fit sicut secaniabin de radicibus, sed pro aceto communi ponitur acetum squilliticum.

Oxymel squilliticum, descriptione Democriti &c. CCIIII.

Accipe Origani, hysopi siccæ, alhasce, cheisim, cordumeni, stichados, ana ʒ. v. Coquãtur in tribus ℔. aquę, vsque dum deueniat ad ℔. j. Et proiice sup ipsum mellis ℔. ij. Mellis passularum ℔. s. Succi alfescerę ℥. v. Aceti squillitici ℔. j. s. Auferatur spuma eius omni hora, & coquatur sicut diximus.

Restat sermo noster &c. CCV.

Rob de ribes &c. CCVI.

Recipe Succi ribes ℔. x. Coquatur cum facilitate, vsque dum cõsumatur tertia ipsius. Deinde coletur, & dimittatur residere, vsque dum clarescat. Deinde coquatur cum multa facilitate, in vase vitreo vsquedum habeat spissitudinem. Aut exponatur soli, vsquedum pinguescat, & conseruetur. Da cum aqua niuis, aut cũ aqua frigida. Et scito quòd rob herbæ acetosæ est in virtute eius.

Rob de acetosa &c. CCVII.

Eius operatio est sicut rob de ribes.

Rob de cornis &c. CCVIII.

OPeratio eius sicut diximus de ribes.

Rob de berberis &c. CCIX.

VAlet sicut rob de ribes, & eius operatio est sicut illius
Et si haberi nõ potest de berberis recẽtibus, accipe ex eis sic
cis ℔.ij.& proiice super illos, ℔.iij.succi acrestæ. Et dimitt
per dies tres, donec humectetur. Deinde fricentur manibus
& exprimatur aquositas tota, & coquatur sicut diximus.

Rob de Sumach &c. CCX.

VAlet sicut rob de berberis, & fit sicut illud.

Rob de Moris de scemi immaturis &c. CCXI

VAlet sicut rob de sumach, & fit sicut illud.

Rob de Cytonijs &c. CCXII.

FIt sicut rob de ribes.

Rob de Pomis &c. CCXIII.

FIt sicut illud de ribes.

Rob de Pyris &c. CCXIIII.

VAlet sicut rob de cytoniis, & fit sicut illud.

Rob de Prunis &c. CCXV.

FIt sicut primum.

Rob de Granatis acetosis &c. CCXVI.

VAlet sicut rob de berberis, & fit sicut illud de acresta.

Rob de Persicis &c. CCXVII.

FIt sicut illud de cytoniis.

Rob de acetositate citri &c. CCXVIII.

VAlet sicut rob de ribes, & fit sicut illud.

Rob de fructibus &c. CCXIX.

ACcipe Succi granatorum acetosorum, & muzorum, succi cytoniorum acetosorum, succi pyrorum immaturorum, succi pomorum montanorum, succi zarur, succi acrestæ, succi acetositatis citri, ana partes æquales. Proiice in eis berberorum, & sumach, ana partem mediam. Fiat sicut diximus in rob de berberis.

Rob de fructibus aliud &c. CCXX.

REcipe Succi granatorum acetosorum, & muzorum, aquæ prunorum, & aquæ tamarindorum, ana partes æquales. Succi acetositatis citri, partem s. Fiat sicut diximus in rob de ribes.

Rob myrtinum. CCXXI.

FIt sicut rob de ribes. Et omnis quidem syrupus factus ex succis, si inspissetur, præter mel & zuccharum, vocatur rob.

DISTINCTIO SEPTIMA, DE DECOCTIONIBVS ET INFVSIONIBVS.

Septima Distinctio est &c. CCXXII.

Decoctio capillorum Veneris &c. CCXXIII.

Accipe Capillorum Veneris ℥.j.s. Fumi terræ ℥.j. Lupuli. violarum siccarum, ana drach.viij. Prunorum quadraginta numero. Iuiubarum viginti numero. Coquantur in ℔. iij. aquæ cum facilitate, vsquedum redeant ad ℔. j. Et proiice in ea casiæ fistulæ mundatæ à cortice suo ℥. iij. Tamarindorum ℥. ij. Siracost ℥.j. Rheubarbari boni drach.iij. Fricetur manibus, & coletur, & propinetur ius in mané. Et quandoque ponuntur loco aquæ, seri caprini ℔.iij.

Aqua fructuum &c. CCXXIIII.

Accipe Prunorum, numero quinquaginta. Sebesten, iuiubarum, ana xxx. Tamarindorum, casiæ fistulæ, ana ℥.iij. Mannæ ℥.j. Fiat vt diximus.

Modus infusionis aquæ casei &c. CCXXV.

Recipe Foliorũ rosarũ recentiũ cõpletarum ℥.ij. Raued boni, aur.ij.s. Spicæ ʒ.s. Conterantur raued cõtritione grossa, & rosæ similiter modicum cõterantur. Et fundantur super ea aquæ casei, & propriè sumptæ ex capris ℔.ij. Et dimittatur à sero, vsque mané. Deinde coletur, & propinetur, & quandoque in defectu rosarum viridium fit sine eis.

Modus infusionis de succis herbarum &c. CCXXVI.

Recipe Succorum endiuiæ, lupuli, & buglossę depuratorum, ana ℥.viij. Proiice super ipsos corticum myrobalanorum citrinorum ℥. j. raued boni ʒ. iij. Tamarindorum ℥.j.s. Carnis casiæ fistulæ ℥.iij. Fiat vt suprà.

Decoctio fumi terræ &c. CCXXVII.

Accipe Succi altaraxacon, & endiuiæ, & lupuli, & buglossæ, ana ℥.iiij. Succi fumi terræ ℥.viij. Et proiice super eis depuratis & coctis myrobalanorum citrinorum, & indorum, ana ℥.ij. Passularum enucleatarum tritarum vnc.j. Tamarindorum ℥.iij. Fiat syrupus, sicut diximus:

Decoctio Alhasce &c. CCXXVIII.

Recipe Alhasce, cuscutæ, hysopi, ana ℥.j. Passularũ enucleatarum ʒ.xx. Myrobalanorum chebulorũ, & emblicorum, ana ℥.j. Turbith ʒ.iiij. Stichados ʒ.v. Eupatorii, absinthii, ana ʒ.iij. Radicum apii, & fœniculi, ana ℥.vij. Polypodii ʒ.v. Anisi, dauci, ana ʒ.iij. Coquãtur omnia in ℔.iiij. aquę,

vsquedum redeant ad ℔.j. Deinde colentur, & proiiciantur in ea Turbith ʒ.j. Zinziberis ʒ.s. Agarici drachm.j. Et dimittatur vsque mane. Deinde coletur, & accipiatur.

Decoctio myrobalanorum &c. CCXXIX.

RECipe Myrobalanorum citrinorum, chebulorum, indorum, ana ℥.j. Tamarindorũ ℥.j.s. Fumi terræ ʒ.viij. Absynthii ʒ.iij. Prunorum xxx. Passularũ enucleatarum ℥.j. Coquantur in ℔.iij. aquæ, vsquedum deueniant ad ℔.j. Et accipe ex ea ℔.s. vel plus, vt oportet. Et proiiciatur in ea turbith ʒ.j. Agarici ʒ.s. Et quando volueris, vt sit medicina debilis, non proiiciantur in ea illa duo, sed sufficiunt casiæ fistulæ ℥.ij. Et sunt quidam qui decoquunt dictas res in aqua casei, & est medicamen nobile.

Decoctio de stichados &c. CCXXX.

RECipe Stichados, origani, ana ʒ.iiij. Seminis apii, fœniculi, eupatorii, ana ʒ.iij. Squinãti, hysopi, ana drach.ij. Passularũ enucleatarum ʒ.viij. Turbith albi arundinei ʒ.iiij. Coquantur, & administrentur.

Decoctio de eupatorio &c. CCXXXI.

RECipe Eupatorii, absynthii, asari, Spicę, capillorum Veneris, cyperi, raued seni, fumi terræ, bedegar, suchaha, ana ʒ.iiij. Chebulorũ, indorum, ana ʒ.viij. Passularum enucleatarum ℥.j. Coquantur, & administrentur.

Decoctio epithymi &c. CCXXXII.

RECipe myrobalanorum nigrorum, Stichados, epithymi, passularum enucleatarum, ana vnc.j. Chebulorum, fumi terræ, ana drachm.iiij. Folliculorum senæ drachm.viij. Polypodii drach.vj. Turbith drachm.iiij. Eupatorii drach.v. Omnia præter epithymũ bulliant in aquæ casei ℔.iij. vsquedum redeant ad ℔.j. Deinde proiiciatur super illud epithymum, & bulliat ebullitione vna. Deinde coletur, & fricetur super Hellebori nigri drachm.j. Agarici drachm.s. Salis indi aur.s. Et administretur.

Infusio de Hiera &c. CCXXXIII.

RECipe hieræ ex oleo bonæ ℥.s. Et funde super illam decoctionis eupatorii, quam diximus ℔.j. Et ponatur in vase vitreo, & exponatur soli per dies xij. vel plus. Et da ex ea omni mane ℥.j. plus vel minus sicut oportet.

Infusio alia Hieræ &c. CCXXXIIII.

RECipe Hieræ ex aloë drachm.v. & funde super ipsam decoctionem epithymi, quam diximus. Et fiat sicut diximus.

Infusio

Infusio tertia hieræ &c. CCXXXV.

Funde super ipsam decoctionis alhascæ ℔.j. Et fiat sicut diximus.

DISTINCTIO OCTAVA, DE TROCHISCIS.

Octaua Distinctio est de Trochiscis, & erit &c. CCXXXVI.

Confectio galliæ muscatæ &c. CCXXXVII.

Recipe Xyoales crudi, & electi, partes v. Ambræ, cāphoræ, ana partes iij. Musci boni partē j. Glutinis tragacāthi ex aqua rosata, quantū sufficit ad cōmiscendū ea. Fiāt trochisci similes foliis myrti, & sigillētur, & reponātur in vase vitreo, & administrētur. Et apud alios dissoluitur ambra in vase vitreo, cū oleo de ben pauco, & conficiuntur cætera cū eo.

Confectio galliæ sebellıæ, vel sebellinæ &c. CCXXXVIII.

Recipe Foliorum rosarum recētium rubearū, quæ iam incipiunt reserare nodos ℥.j.s. Conterantur contritione vltima in mortario lapideo, cum pistillo ligneo. Deinde proiiciantur super illa Ligni aloës electi, & Garyofyllorum & gūmi, & spicæ Indæ, ana ʒ.j.s. Sandali citrini ʒ.ij. Ramich ʒ.iij. Trita omnia priùs sicut alcohol, terantur cū rosis, & humectētur cum modico aquę rosatę infusionis gummi Arabici, & iterum humectentur, & terantur. Et hoc fiat per diē vnum. Vltimo verò aromatizetur cum musci ʒ.vnius partibus duabus & ambræ, & camphoræ, ana aur. j. & fiant trochisci sicut diximus, & sigillentur.

Confectio alia galliæ alephanginæ: & eius interpretatio est aromatizatum &c. CCXXXIX.

Accipe Emblicorū bonorū abiectis ossibus ℥.iiij. cōterātur cōtritiōe grossa: & ponātur in vase vitreo, & fundatur super eo, aquę rosatę bonę & electę, infusionis rosarū, & corticū citrorū ℔.s. Et stringat̄ os vasis, & dimittat̄ per dies tres. Deinde exprimant̄, & denuò fundātur in eis aquæ p̄dictę infusionis ℥.iiij. Et in crastinū fiat similiter vsquequo emblicorū virt⁹ in aqua impressa sit. Tūc verò accipe Ligni aloës boni ʒ.viij. Ramich.℥.j.s. Rosarū, gariofyllorū, ana ʒ.x. Spicæ indæ.ʒ.iij. Sandali citrini aromatici ʒ.iiij. Gūmi arabici ʒ.vj. Terantur omnia sicut alcohol, sicut dixi, & fundat̄

super

ſuper ea, parum ſucci prædictæ infuſionis emblicorũ & cõteratur omne cum eo, vſquedum tota infuſio in eo paulatim fundatur. Vltimò verò aromatizetur cũ ʒ.j. cãphorę, & ambræ ʒ.ij. & muſci boni ʒ.j.s. Fiãt inde trochiſci, & ſigillẽtur ſicut diximus. & ponantur in vaſe vitreo, & adminiſtrentur.

Confectio Trochiſcorum diarhodon &c. CCXL.

ACcipe Foliorum roſarum rubearum, aur. vj. ſpicæ aromaticæ aur. ij. Liquiritiæ aur. iij. Ligni aloës aur. ij. Spodii aur. j. Croci. aur. s. Maſticis ʒ. ij. Confice cum vino albo, & fiant trochiſci ʒ. vnius.

Confectio Trochiſcorum de roſis ſtomachum &c CCXLI.

REcipe Foliorum roſarum ʒ. x. Liquiritię ʒ. v. Spicæ ʒ. ij. s. Confice cum vino albo & ſi vis facere ſolutionẽ adde ſcammoneæ. ℥. iij.

Confectio Trochiſcorum de roſis, & eupatorio &c. CCXLII.

REcipe Foliorum roſarum ʒ. viij. Spicæ ʒ. iij. Raued ſeni ʒ. iiij. Spodii ʒ. j. s. Liquiritiæ ʒ. iij. s. Succi eupatorii ʒ. x. Fiãt trochiſci cum tereniabin.

Confectio Trochiſcorum de roſis, ſicut &c. CCXLIII.

REcipe Roſarum ʒ. iij. Ligni aloës ʒ. ij. Maſticis ʒ. j. s. Abſinthii romani, cinnamomi, ſpicæ, caſiæ ligneæ, ſquinanti, ana ʒ. j. Fac trochiſcos ʒ. ij, cum vino antiquo, & aqua decoctionis radicum.

Such Alharif, & eſt gallia magna, ſiue regalis &c. CCXLIIII.

REcipe Succi albelach ℔. j. Bulliat ebullitione vna. Déinde coletur. & proiiciatur ſuper ipſum gallarum recentiũ contritarũ contritione vltima ℥. iij. Et bulliat, donec fiat ſicut mel. Déinde accipe foliorum roſarũ ℥. j. Cardamomi, linguæ auis, garyofyllorum, nucis muſcatæ, maſticis, ligni aloës, ana ʒ. vij. s. Darſeni ʒ. iij. Sandali mazahari ʒ. v. Croci ʒ. s. Gummi Arabici ℥. j. Terantur, & cribrentur, & miſce cũ prædictis. Et expande ſuper marmor inunctũ oleo amygdalarum, donec ſiccetur totum. Déinde pulucrizetur, ſicut alcohol, & aromatizetur cum muſci aur. s. Déindecum aqua roſata fiant trochiſci ſubtiles, & ſiccentur in vmbra.

Confectio Ramich &c. CCXLV.

REcipe Succi herbæ acetoſæ ℥. xvj. Bulliat ebullitiõe vna cum roſarum ℥. j. Granorum myrti ℥. ij. Et coletur, & miſc

nisce cum eo Gallarũ recentiũ & humidarũ, tritarũ vltima contritiõe ℥.iij. Et coquat adhuc. Deinde puluerizet super ea foliorũ rosarũ ℥.j. Sādali mazabari ℥.j.& ʒ.ij. Gũmi arabici ℥.j.s. Carniũ sumach, spodii, añ ʒ.viij. Succi acrestę ʒ.vij. succi granorũ myrti tritorũ cõtritiõe vltima ℥.iiij. ligni aloës, garyofyllorũ, masticis, nucis muscatæ, ana ʒ.iiij. Inuoluantur omnia simul, & expande in scutella lapidea vsquedũ siccetur. Deinde tere sicut alcohol. Et cũ camphoræ aur.j.& aqua rosata sufficienti, fac trochiscos subtiles, & exicca in vmbra. Et apud alios, loco succi acetosæ, ponitur succi cytoniorũ acetosorum immaturorum, tantundem. Et quidam sunt qui aromatizant cum musci ʒ.vnius quarta.

Confectio trochiscorum de reubarbaro &c. CCXLVI.

ACcipe Raued boni ʒ.x. Succi eupatorii ʒ.iiij. Rosarum ʒ.iij. Spicæ, anisi, rubeæ tinctorum, seminis apii, absinthii, assari, ana ʒ.j. Amygdalarum amarum ʒ.ij.s. Et fiant trochisci aurei vnius.

Confectio trochiscorum de camphora &c. CCXLVII

REcipe Foliorum rosarum ʒ.iiij. Spodii, liquiritiæ, ana ʒ.ij. Sandalorum citrinorum ʒ.ij.s. Croci, seminis citrulli, melonis, cucumeris, cucurbitæ, tragacanthi, gummi, spicæ, ana ʒ.j. Ligni aloes, cardomomi, amyli, camphoræ, ana ʒ.vnius partes duas, Zucchari tabarzet, & tereniabin, ana ʒ.iij. Confice cum mucilagine psyllii ex aqua rosata.

Confectio trochiscorum de spodio &c. CCXLVIII.

REcipe Spodii ʒ.iiij. Rosarum rubearum ʒ.vij. Seminis portulacæ, succi liquiritię, ana ʒ ij. Confice cum mucilagine psyllii, & fac trochiscos drachmæ vnius. Et da cũ succo mali granati. Et alii addunt quatuor seminum, gummi Arabici, tragacanthi, croci, ana ʒ.j s.

Confectio trochiscorum de spodio, cum semine acetosæ &c. CCXLIX.

REcipe Rosarum rubearũ ʒ.xij. Spodij ʒ.x. Seminis acetosæ ʒ.vj. Seminis portulacæ, granorum coriandri infusorum in aceto, & torrefactorũ, & pulpæ sumach, ana ʒ.ij.s. Amyli assi, balaustiorũ, berberorũ, ana ʒ.ij. Gummi Arabici assi ʒ.j.s. Confice cum succo acrestæ: & da cum aliquo ex robub stipticis.

Confe

Confectio trochiscorum de berberis &c. ccl

Recipe Berberorum, aut succi eorũ, spodii, succi liquiritiæ, & seminis portulacæ, ana ℥.iij. Rosarum ℥.vj. Spicæ, croci, amyli, tragacanthi, ana ℥.j. Seminis citruli ℥.iij.s. Camphoræ ℥.s. Confice cum tereniabin.

Confectio alia trochiscorũ de berberis &c. ccli

Recipe Berberorum ℥.ij. Spodii, xyloaloës, seminis acetosæ, masticis, galliæ, spicæ, ana ℥.j. Rosarum ℥.v. Gummi ℥.iij. Confice cum aqua rosata.

Confectio trochiscorum de absinthio &c. cclii

Recipe Rosarũ, absinthii, anisi, ana ℥.ij. Raued, succi eupatorii, asari, apii, amygdalarum amararũ, spicæ, masticis, & folii, ana ℥.j. Fac trochiscos cũ succo endiuiæ: & da cum succo herbarum.

Confectio Trochiscorum de Eupatorio &c. ccliii.

Recipe Tereniabin, succi eupatorii, ana ℥.j. Rosarũ ℥.s. Spicæ ℥.iij. Raued, asari, anisi, ana ℥.ij.s. Spodii ℥.iij.s. Fac trochiscos cum succis herbarum, & da cum eis.

Confectio trochiscorum de Aniso &c. ccliiii.

Recipe Anisi, eupatorii, ana ℥.ij. Seminis anethi, spicæ, masticis, folii, absinthii, asari, apii, amygdalarum amararum, ana ℥.s. Aloës ℥.ij. Confice cũ succo absinthii, & apii, & da cum syrupo acetoso, & succo herbarum.

Confectio alia trochiscorum de aniso, & sunt trochisci de decem medicinis &c. cclv.

Recipe Anisi ℥.iiij. Masticis, spicæ, apii, absinthii Romani, asari, folii, an. ℥.j. Amygdalarũ amararũ ℥.j.s. Aloës bonæ ℥.ij. Succi eupatorii ℥.iiij. Confice cum decoctione absinthii.

Confectio trochiscorum de Lacca &c. cclvi.

Recipe Laccæ mundatæ, succi liquiritiæ, absinthii, berberi, succi eupatorii, raued, aristolochiæ longæ, costi, asari, amygdalarum amararum, rubeę tinctorum, anisi, apii squinanti, ana ℥.j. Fac trochiscos ℥.vnius.

Confectio Trochiscorum de terra sigillata, ex inuentione nostra &c. cclvii.

Recipe Sanguinis draconis, gũmi Arabici assi, ramich, foliorum rosarum, & seminum earũ, amyli assi, spodii, acaciæ, spoquistidos, lapidis hæmatitis, hensistides, balaustii, boli armeni, terræ sigillatæ, sedenegi, coralli, charabæ,

ana ℥.ij. Margaritarum, tragacanthi, papaueris nigri, ana ℥.j. Portulacæ assæ, cornu cerui adusti, thuris, gallarũ, croci, ana ℥.ij. Fiant trochisci cum aqua arnoglossæ. Et da cũ aqua spodii, gummi, boli Armeni, & spicæ. Et quandoque inuitat necessitas, vt ponantur in eis opii ℥.ij. Et quandoq; plus, & quandoq; minùs, sicut oportet. Administratio autem eorũ est secũdũ tres modos. Ad fluxum sanguinis ex pectore, aut pulmone, administrandi sunt cum aqua portulacę. Et ad excoriationem, cũ rob cytoniorum, aut aliquo robub stiptico rum. Et ad emanationẽ sanguinis ex partibus inferioribus, confert iniectio eorum cum aqua virgæ pastoris.

Confectio trochiscorum de croco, conferens ad internos capitis dolores, & hemicraneam difficilem, & sahara uehementem. CCLVIII.

RΕcipe Croci aur. vij. s. Colchotar aur. r. Aluminis aur. viij. Myrrhæ, spicæ, ana aur. j. s. Omphacii, calcbadis, ana ℥.j. s. Gũmi aur. ij. Fiant trochisci cum vino stiptico. Et cùm necesse fuerit, dissoluatur vnus cum aceto permisto cũ aqua rosacea, & leniãtur frons, & tempora. Si autem insomneitatem patitur, opii aur. iij. addes.

Confectio trochiscorum de arsenico. Et sunt boni ad excoriationem, & ad dysenteriam, & herpetem. CCLIX.

ACcipe Arsenici citrini ℥.j. Calcis non extinctæ ℥.xij. Acaciæ [chartam combustarum] fęcis aceti adustæ, aluminis, balaustii, ana ℥.ij. Colchotar, flos æris, ana ℥.v. Terantur cum aceto, & stent in sole per dies decem: Et fiant trochisci, & reponantur in vase vitri, & stringãtur os eius, & ponatur vas in vase vbi fuerit acetũ. Et sunt vltimi. Et quando inuitat necessitas ponuntur in eis, opii, ℥.iiij. [Alia litera loco chartarũ cõbustarũ, habet tartari cõbusti.]

Confectio trochiscorum alandahal, qui ponuntur in hiera Hermetis, & in alijs confectionibus loco coloquintidæ. CCLX.

ACcipe Pulpæ coloquintidæ albæ, & lenis & mundæ à granis ℥.x. Incidatur cum incisorio incisione cõuenienti, & fricetur cum ℥.j. olei rosati. Deinde accipe Tragacãthi, gummi, bdellii, ana ℥.vj. Infundãtur in aqua rosata per dies quatuor: & cõficiatur coloquintida incisa, cum glutino eorum, & fiant inde trochisci, & exiccentur in vmbra. Deinde terantur contritione bona: & iterum conficiantur cum glutino præfato, & fiant trochisci, & administrentur.

Conf

Confectio Trochiscorum de sandalis &c. CCLXI.

ACcipe Trium sandalorum, ana drach.viij. Spodij, seminum cucumeris, cucurbitæ, citrulli, & portulacæ, ana drach.iiij. Rosarum drach.vij. Camphoræ drach.j. Berberi, aut succi eius drach.vj. Boli Armeni drach.iiij. Confice cum aqua portulacæ, & da cum lacte acetoso, aut cum aqua acetositæ, aut acetositate citri, aut rob de ribes.

Confectio alia Trochiscorum de sandalis &c. CCLXII.

REcipe Sandalorum citrinorum ʒ.ij. Gummi Arabici, seminis citrulli excorticati, ana ʒ j. Seminum portulacæ, & lactucæ, tragacanthi, Succi liquiritiæ, ana ʒ.s. Fiant trochisci, & administrentur sicut primi.

Confectio trochiscorum Hamech &c. CCLXIII.

REcipe Foliorũ violarum mediocritatẽ habentiũ inter humiditatem & siccitatem aur.xij. Turbith albi, & gũmosi aur.vj. Succi liquiritiæ aur. iij. Tereniabin ʒ.iiij. Fac trochiscos. Dosis eorũ est aur.ij. cum zuccharo, aut pulpa cassiæ fistulæ. Et quãdoq; inuitat necessitas, & ponuntur in eis scammoneæ aur.ij.

Confectio trochiscorum de cyperis &c. CCLXIIII.

REcipe Zinziberis, heil, nucis muscatæ, cubebę macis garyofyllorum galliæ, ana aur.j. Corticum citri, masticis florum squinanti, cyperi, spicæ cinnami, emblicorũ, extremitates myrti, ana aur.ij. Et alii, musci, kirat ij. cõfice cum melle passularum, & da ex eis cum vino odorifero. Et hoc post vomitum, & ventris solutionem.

Confectio trochiscorum de ligno aloes &c. CCLXV.

REcipe Ligni aloës, rosarum rubearum, ana ʒ.ij. Masticis, cinnamomi, garyofyllorum, galliæ, spicæ, macis, nucis muscatæ, cubebæ, cardamomi, corticum citri, heilbaugue, ana ʒ.j.s. Musci, ambræ, ana ʒ. vnius sextam. Fiant trochisci cum melle passularum, & administrentur cum vino odorifero aromatico.

Confectio trochiscorum de capparibus &c. CCLXVI.

ACcipe Corticum radicum capparis, seminis agnicasti, ana ʒ.vj. Nigellæ, calamẽti, succi eupatorii, acori, amygdalarum amararũ, nasturii, ammoniaci, foliorũ rutæ, aristolochiæ rotundæ, ana ℥.ij. Cyperi, scolopendriæ, ana drach.j.

Amm

ammoniacum dissoluatur in aceto, & aliarum rerum puluis onficiatur cum eo. Et fit dosis eius aur.j. cum vino, in quo oquantur radix capparis, cortex fraxini, & cortex tamariis, aut extremitates ramorum eius, & cortex salicũ. Et sunt qui duplicant ammoniacum, & est melius.

Confectio trochiscorũ de charabæ &c. CCLXVII.

ACcipe Charabæ aur.vj. Cornu cerui adusti, coralli adusti, tragacanthi, acaciæ, hensistides, balaustii, masticis, laccæ, papaueris nigri assati, ana aur.ij. Thuris, croci, opii, ana aur.j.s. Fac trochiscos vnius ʒ. cum mucilagine psyllij.

Confectio trochiscorum Alchechengi &c. CCLXVIII.

REcipe Granorum alchechengi ʒ.iij. Seminis citruli, albatechæ, & cucurbitæ, ana ʒ.iij.s. Boli Armeni, gummi Arabici, thuris, sanguinis draconis, papaueris albi, amygdalarum amararũ, succi liquiritiæ, tragacanthi, amyli, granorum pini, ana ʒ.vj. Seminis apii, charabæ, boli, hyoscyami, opii, ana ʒ.ij. Da ʒ.j. cum iuleb, aut aqua mellis.

DISTINCTIO NONA DE SVFFVFET ID EST PVLVERIBVS. CCLXIX.

Suffuf de ligno Aloes &c. CCLXX.

ACcipe Ligni aloës ℥.s. Galliæ, aur.j.s. Zucchari tabarzet vnc.j.s. Potio eius est drach.iij. cum miua.

Suffuf de ligno Aloes aliud &c. CCLXXI.

REcipe Ligni aloës drach.iij. Cardamomi, mentæ siccæ, spicæ, marmacur, cyperi, corticis citri, ana aur.ij. Galliæ, squinanti, ana drach.j. Masticis, anisi, apii, ana ʒ.ij. Zucchari, pondus omnium. Da cum miua.

Suffuf Diarhodon &c. CCLXXII.

REcipe Trochiscorum diarhodon, masticis, ana ʒ.iij. Charabæ, mētæ siccæ, ligni aloës, ana ʒ.ij.s. Da ʒ.j. cum vino odorifero.

Suffuf Aromaticum &c. CCLXXIII.

REcipe Anisi, aur.xij. Seminis fœniculi, aur.vj. Liquiritiæ, zinziberis, ana aur.iij. Garyofyllorum, macis, cinnamomi electi, galangæ, ana aur.ij. Gallię muscatę, aur.j. Ligni aloës, corticis citri, ana aur.j.s. Musci boni ʒ. vnius quartam. Zucchari tabarzet, pondus omnium. Zucchari nabet, mediũ pondus omniũ. Dosis eius est, aur.ij. cum vino bono.

Suffufbonum impinguatiuum, & expertum. CCLXXIIII.

RЕcipe Farinæ cicerum infuſorum in lacte dulci, & exiccatorum, & iterum infuſorũ, & exiccatorum, & tertio fit ſimiliter, deinde coctorum. Et ſint ſicut trochiſci ℥.vj. Riſi abluti multoties ℥.ij. Tritici, & hordei excoriatorum & ablutorum multoties & exiccatorum, & multoties infuſorũ in lacte, & exiccatorum, ana ℥.iij. Amygdalarum dulcium ℥.v. Papaueris, tortellarum de ſcemi, ana ℥.iiij. Zucchari tabarzet ℔.j. Terantur, & da vt ſorbeat omni die, in mane vnc.iij. poſtquàm decoquitur in lacte, aut aqua ciceris.

Suffuf de granis myrti &c. CCLXXV.

RЕcipe Granorum myrti, & granorum granatorũ acetoſorum toſtorũ, ana ℥.xx. Cymini carmeni infuſi die ac nocte in aceto, & exiccati & torrefacti, ſauich alnabach, charub de ſpinis, ſumach, glandium, ana ʒ.x. [Charad, & tarathit, ana ʒ.v.] Confice, & da.

Suffuf ad tuſsim antiquam &c. CCLXXVI.

RЕcipe Amygdalarum dulcium, zucchari, ana ℥.ij. Seminis fœniculi ℥.s. Tere, & da cum iuleb.

DECIMA DISTINCTIO, DE PILVLIS.

Pilulæ alephanginæ, & eius interpretatio eſt de aromatibus: & ſunt ex inuentione noſtra &c. CCLXXVII.

RЕcipe Cinnamomi, cubebę, ligni aloës, calami aromatici, macis, nucis muſcatæ, cardamomi, garyofyllorũ, aſari, maſticis, ſquinanti, ſpicę, carpobalſami, ana ʒ.j. Abſynthij ſicci, roſarum, ana ʒ.v. Terantur contritione groſſa, & fundantur ſuper ea aquæ ℔.xij. Et coquantur vſque ad conſumptionem duarum partium. Déinde fricentur manibus, & colentur, & exprimatur aquoſitas eius. Et accipe aloës ſuccotrinæ ℔.j. Et lauetur in ſcutella lapidea vitreata cum aqua pluuiali, lauationibus pluribus. Déinde exiccetur, & fundatur ſuper ipſam, expreſsionis prędictę circiter ℔.ij. Et terantur in ſole. Déinde admiſceantur cum aloë præfata, myrrhę, maſticis, ana ʒ.v. Croci ʒ.iij. Tere contritione bona. Déinde prædictæ expreſsionis reſiduum ſuper ea fundatur, & cōterantur vſquedum ſiccentur. Et fiant ex eis pilulæ in modum ciceris. Et da ex eis à ʒ.ij. vſq; ad aur.ij. Et quandoq; exigit diſp

spositio, vt minuatur ex eis pondus aloës. Et tūc ponimus ea ℥.iiij. & quādoq; plus:& quandoq; exigit dispositio, vt uetur aloë priùs cum aqua myrobalanorū. Et tunc accipe eis ab ℥.iiij.vsq; ad ℥.viij.& coque in aqua. Et postquā co ris, cum hac aqua laua,& exicca illam. Et laua vltimò cum qua de speciebus, sicut diximus. Sunt enim incolumes.

Pilulę stomaticę &c. CCLXXVIII.

RECipe Hieræ picræ ʒ.vij. Trium myrobalanorum, ana ʒ.iij. Agarici ʒ.ij. Turbith boni ʒ.x. Epithymi Cretēsis, nisi, ana ʒ.ij.s. Salis Indi ʒ.i.. Absynthij, scammoneæ, ana. ʒ. j.s. Fac pilulas cum penidiarum ʒ.iij.& succo scariolarum. Dosis eius est ʒ.ij. plus & minus, secundum dispositionem.

Pilulæ aggregatiuæ, ex inuentione nostra &c. CCLXXIX.

RECipe Myrobalanorum citrinorum, raued seni, ana ʒ. iiij. Succi eupatorij, succi absynthii, ana drach.iij. Scā noneæ Antiochenæ coctæ in pomo drach.vj. Chebulorum ndorum, agarici, coloquintidæ, polypodii, ana drachm.ij. Turbith boni, Aloës ana drach.vij. Masticis, rosarum, salis gemmæ, epithymi, anisi, zinziberis, ana drach.j. Electuarii rosarum, quantum sufficit ad aggregationem. Fiant pilulæ grossæ. Da drach.j. vel aur.j.

Pilulæ aggregatiuæ maiores &c. CCLXXX.

RECipe Bdellij, myrobalanorum nigrorum, bellericorū & emblicorum, ana ʒ.iiij. Turbith boni & electi ʒ.xiij. Seminum apii, fœniculi, anisi, carui, ammeos, origani, rosarum, seitaragi Indi, harmel, hermodactyli, salis Indi, masticis, ammoniaci, ana ʒ.j. Zinziberis, cinnamomi, cardamomi, acori, spicæ, croci, casiæ, ana ʒ.s. Serapini ʒ.iiij. Coloquintidæ ʒ.iij. Penidiarum albarum ʒ.x. Aloës succotrinæ ʒ.xv. Confice cum succo caulium. Et vnge manus tuas cum oleo sambacino, quando facis pilulas.

Pilulæ aggregatiuæ minores &c. CCLXXXI.

RECipe Myrobalanorum citrinorum, nigrorum, & emblicorum, ana ʒ.iiij. Masticis, anisi, succi eupatorii, absynthii, rosarum, ana ʒ.ij. Raued seni ℥.v. Hieræ picræ ʒ.xij. Confice cum succo apii. Da drach.ij.

Pilulæ de Eupatorio maiores &c. CCLXXXII.

RECipe Myrobalanorum citrinorū, succi eupatorij, succi absynthii, ana ʒ.iij. Raued seni ʒ.iij.s. Masticis ʒ.j. Croci ʒ.s. Aloës bonæ ʒ.v. Confice cum succo endiuiæ, vel cum aqua casei. Dosis est ʒ.ij.

Pilulæ de Eupatorio minores &c. CCLXXXIII.

REcipe Myrobalanorum citrinorum, raued seni, succi eupatorij, aloës, ana partes æquales. Cõfice cum aqua apii, vel cum aqua casei, aut cum aqua endiuiæ: & da ʒ.ij.

Pilulæ de Rheubarbaro &c. CCLXXXIIII.

REcipe Raued seni ʒ.iij. Succi liquiritiæ, succi absynthii, masticis, ana ʒ.j. Myrobalanorum citrinorum ʒ.ij.s. Seminis apii, fœniculi, ana ʒ.s. Trochiscorum diarhodon ʒ.iij.s. Hieræ picræ ʒ.x. Confice cum aqua fœniculi, & da ʒ.ij. cum aqua casei calida, in sero.

Pilulæ de Alchechengi &c. CCLXXXV.

REcipe Absynthii, & succi eius, & succi eupatorii, aloës, myrobalanorum citrinorum, masticis, croci, raued seni, laccæ ablutę, asari, anisi, casiæ, seminis fumi terræ, an̄ ʒ.ij. Hieræ picræ ʒ.iij. Confice cum aqua solatri. Dosis eius est à drach.j. vsque ad aur.j.s. Et si est tussis cum febre, pone venarum liquiritiæ, medietatem ponderis omnium. Sunt enim sanæ, & expertæ.

Pilulæ ad febres antiquas, inuentione Philagrij &c. CCLXXXVI.

REcipe Trochiscorum diarhodon, trochiscorũ de rheubarbaro, ana ʒ.iiij. Myrobalanorum chebulorum ʒ.iij. Succi Eupatorij, bedeguar, ana drac.ij. Absynthij ʒ.j.s. Myrobalanorum citrinorũ, seminis cuscutæ, turbith, ana ʒ.iiij. Agarici, aloës, ana drach.vij. Salis Indi drach.j. Confice cum aqua fœniculi: & da drach.ij.

Pilulæ Indæ, quas scripsit Hali &c. CCLXXXVII.

REcipe Myrobalanorũ nigrorum, hellebori nigri, polypodij, ana ʒ.v. Epithymi, stichados, ana ʒ.vj. Agarici, lapidis lazuli loti, coloquintidæ, salis Indi, ana drach.iij. Succi eupatorii, Spicæ, ana drach.ij. Garyofyllorum drachm.j. Hieræ picræ drach.duodecim. Fiant pilulæ cum succo apij. Dosis eius est à drach.ij. vsque ad aur.ij. Et sunt sanæ, & expertæ. Da cum aqua casei.

Pilulæ Alandahal Hermetis &c. CCLXXXVIII.

REcipe Trochiscorum alandahal ʒ.xij. Hieræ ʒ.vij. Masticis ʒ.ij. Salis gemmę aur.j. Laudani boni ℥.j. Omnia, præter laudanum, & masticen, terantur, & cribrentur, & in vnum immisceantur. Mastix verò dissoluatur cum pauco oleo nucum, & liniãtur cum eo species cribratæ. Deinde cum laudano conficiantur in mortario, terendo ea cum pistillo calido. Et fiant pilulæ grossæ. Da à ʒ.s. vsque ad ʒ.j.

Pilul

Pilulæ de Sarcocolla, & sunt pilulæ Hali &c. CCLXXXIX.

Recipe Sarcocollæ ℥.iij. Turbith.℥.iiij. coloquintidæ ℥.j.s. Zinziberis tantundem. Salis gemmæ ℥.j. Dissolue sarcocollam in aqua rosata, & confice alia cum ea, & fiant pilulæ. Sunt enim sanæ & expertæ.

Pilulæ fœtidæ maiores &c. CCXC.

Recipe Serapini, ammoniaci, opopanacis, bdellii, coloquintidæ, harmel, aloës, epithymi, ana ℥.v. Hermodactyli, & alscebram, ana ℥.ij. Scammoneæ ℥.iij. Cinnamomi, spicæ, croci, castorei, ana ℥.j. Turbith ℥.iiij. Zinziberis ℥.j.s. Euphorbij ℥.vnius partes duas. Dissoluātur gummi in aqua porri, & fiant pilulæ. Da drach.ij.

Pilulæ fœtidę minores &c. CCXCI.

Recipe Serapini, ammoniaci, opopanacis, bdellij, myrrhæ, ana drach.v. Turbith drach.x. Coloquintidæ ℥.vj. Fiant sicut priores. Da drach.ij.

Pilulę de Serapino &c. CCXCII.

Recipe Serapini, ammoniaci, bdellij, opopanacis, aloës, castorei, harmel, ana ℥.ij. Coloquintidæ drach.iij. Fiant pilulæ cum aqua porri.

Pilulę de Euphorbio &c. CCXCIII.

Recipe Euphorbii, coloquintidæ, agarici, bdellij, serapini, ana drach.ij. Aloës drach.v. Fiant pilulæ, cum a qua porri. Potio à drach.s. vsque ad drach.j.

Pilulę de Raued &c. CCXCIIII.

Recipe Raued seni drach.vij. Ammoniaci, serapini, bdellij, ana drach.x. Laccæ drach.viij. Opopanacis, mezereon, gummi, ana drach.iiij. Turbith drach.x. Spicæ, polij, aloës, ana drach.v. masticis drach.ij. myrobalanorum citrinorum drach.x. Dissolue in vino gummi, & fac pilulas. Dosis est drach.ij. cum aqua casei.

Pilulę de Mezereon &c. CCXCV.

Recipe Foliorum mezereon infusorum in aceto, & exiccatorum ℥.v. Myrobalanorum citrinorum ℥.iiij. Chebulorum ℥.iij. Confice cum Tereniabin, vel tamarindis dissolutis in aqua endiuiæ.

Pilulę lucis maiores &c. CCXCVI.

Recipe Rosarum, violarum, absynthij, coloquintidæ, turbith, cubebæ, calami aromatici, nucis muscatæ, spicæ, epithymi, carpobalsami, xylobalsami, sileris, seminis rutæ, squināti, asari, masticis, garyofyllorū, cinnamomi, anisi,

fœniculi, apii, caſiæ, croci, nucis, ana ʒ.ij.myrobalanorum citrinorum,chebulorum,indorum,bellericorum, & emblicorum,raued ſeni,ana ʒ.iiij.Agarici, ſenæ, ana ʒ.v.Euphragiæ ʒ.vij.Aloës ſuccotrenſis,pondus omnium. Confice cum ſucco fœniculi.Doſis eius eſt à ʒ.ij.vſque ad iij.

Pilulæ lucis minores &c. CCXCVII.

Recipe Xylobalſami,carpobalſami, ana ʒ.j.Chelidoniæ ʒ.v.Roſarum,violarum,abſynthii,euphragiæ,ana ʒ.iij. Senæ,epithymi,myrobalanorum citrinorum,chebulorum indorum, bellericorum, & emblicorum, agarici,coloquintidæ,ſquinanti,lycii,lapidis lazuli, ana drach.ij.s.Aloen bonam ad pondus omnium. Confice cum ſucco fœniculi, aut chelidoniæ.

Pilulæ ſtomaticæ,ſtomachum &c. CCXCVIII.

Recipe Hieræ picræ drach. x. Trium myrobalanorum abſynthii,ana drach.iij.maſticis,aniſi,bellerici, emblici, agarici , ana drach.iij.s. Zinziberis drach.ij.Garyofyllorum,ſalis gemmæ,ſquinanti,ana drach.j. Turbith drach.xij. Confice cum ſucco abſynthii,& da ʒ.ij.vel iij.

Pilulæ ſtomaticæ,& ſunt &c. CCXCIX.

Recipe Trium myrobalanorũ, ana ʒ.iij.Roſarum, maſticis,ana ʒ.ij.Cardamomi, ligni aloës, ſandali citrini cubebæ, garyofyllorum, ſquinanti, nucis muſcatæ, ana ʒ.j. Raued ſeni ℥ s. Turbith ʒ. vij. Aloën ad pondus omnium. Confice cum vino odorifero.

Pilulæ ſtomaticæ aliæ,ſtomachum &c. CCC.

Recipe Aloës drach.vj.Maſticis, roſarum, ana drach.ij. Confice cum ſucco ſolatri.

Pilulæ ſtomaticæ noſtræ &c. CCCI.

Recipe Turbith ʒ.x.Maſticis ʒ.iiij.Roſarum ʒ.iij.Aloën bonã ad pondus omniũ. Confice cum ſucco abſynthii.

Pilulæ alanda hal &c. CCCII.

Recipe Trochiſcorum alandahal drach.x.Salis gemmæ drach.j.Laudani drach.xij.Olei roſarum quantum ſufficit.Et ſunt expertæ.

Pilulæ ſtomaticę aliæ noſtræ &c. CCCIII.

Recipe Myrobalanorũ citrinorum,aloës, Turbith,ana ʒ.x.Roſarum,ſpicæ,maſticis,ana ʒ.ij.s.Aniſi ʒ.j.s.Salis indi,croci,ana ʒ.j.Confice cum ſucco abſynthii.

Pilulę de Agarico &c. CCCIIII.

Recipe Agarici ʒ.iij.Radicis lilii cæleſtis,Praſsii,ana ʒ.j. Turbith ʒ.v.Hieræ picræ ʒ. iiij. Coloquintidæ Sarcocollæ,

ollæ, ana ʒ.ij. Myrrhæ ʒ.j. Confice cum robub. Et da ʒ.ij.

Pilulę quę conferunt ad febres cholericas &c. CCCV.

Recipe Myrobalanorum citrinorũ, & indorum, seminis fumi terræ, cuscutæ, emblicorũ, ana ʒ.ij Foliorum rosarum, seminis citrulli, ana ʒ.iij. Raued ʒ.vj. Scammoneæ coctæ in cytonio ʒ.j.s. Succi eupatorii, succi absynthii, ana ʒ.ij. Agarici ʒ.ij.s. Hieræ picræ drachm. viij. Mellis aggregationis casiæ fistulæ, & tamarindorũ, & succi endiuiæ, quantum sufficit. Dosis est à drach.ij. vsque ad aur.ij.

Pilulę diarhodon &c. CCCVI.

Recipe Trochiscorum diarhodon, absynthii, ana ʒ.v. cimarum squinãti, masticis, ana ʒ.ij. Salis indi ʒ.j. Aloës bonæ pondus omnium. Confice cum aqua foliorum citri.

Pilulæ de turbith, & dicuntur pilulæ aureæ &c. CCCVII.

Recipe Turbith boni drachm. xvj. Aloës ℥.j.s. Masticis, rosarum, ana drach. vij. Myrobalanorum citrinorum drach. x. Croci drach. iij. Confice cum succo absynthii.

Pilulæ de turbith aliæ &c. CCCVIII.

Recipe Turbith, myrobalanorum citrinorum, aloes optimæ, ana ʒ.x. Masticis, rosarum, spicæ, ana ʒ.ij.s. Anisi drach.j.s. Croci drach.j. Fiant pilulæ, sicut diximus.

Pilulæ de lapide lazuli &c. CCCIX.

Recipe Lapidis lazuli abluti drachm. vj. Epithymi, polypodii, ana drach. viij. Scammoneæ, hellebori nigri, salis indi, ana drach. ij. s. Agarici drachm. viij. Garyofyllorum, anisi, ana drach. iij. Hieræ picræ drach. xv. Confice cum succo endiuiæ, & da drach. ij. cum aqua casei.

Pilulæ de lapide Armeno &c. CCCX.

Recipe Lapidis Armeni loti, & præparati, hieræ picræ, ana ʒ.v. Epithymi, polypodii, agarici, ana ʒ.viij. Scammoneæ coctæ in cytonio drach. iij. Garyofyllorum ʒ.ij. Salis indi drach.j.s. Confice cum succo solatri.

Pilulæ ad omnes morbos catarrhi &c. CCCXI.

Recipe Myrrhæ purę ʒ.vj. Olibani ʒ.v. Opii, hyoscyami, radicum linguæ canis, ana ʒ. iiij. Croci ʒ.j.s. Fiant pilulæ, & administrentur. Et da à ʒ.s. vsque ad drach.j.

Pilulæ de Serapino &c. CCCII.

Recipe Serapini, ammoniaci, opopanacis, bdellii, ana ʒ.ij. Seminis apii, ammeos, harmel, anisi, ana ʒ.j. Acori,

ſeitaragi indi, calamenti fluuialis, centaureæ, polii, coſti, ſalis gemmæ, ana ℥.s. Aloës ℥.vj. Coloquintidæ ℥.v. Fiant pilulæ & adminiſtrentur.

Pilulæ de Bdellio maiores &c. CCCXIII.

Recipe Bdellii ℥.xij. Ammeos ℥.iij. Chebulorũ, indorum, bellericorum, emblicorum, venerearum aduſtarum, charabæ, ana ℥.ij.s. Infundatur bdellium in ſucco porri, & fac pilulas in modum ciceris. Doſis eſt à ℥.ij. vſque ad aur.ij.

Pilulæ de Bdellio minores &c. CCCXIIII.

Recipe myrobalanorum chebulorum, indorum, emblicorum, & bellericorum, ana drach.v. Bdellii drach.xv. Fiant ſicut diximus.

Pilulæ de Bdellio, ex inuentione noſtra &c. CCCXV.

Recipe myrobalanorũ nigrorum, emblicorum, & bellericorũ, ana ℥.v. Bdellii ℥.x. Scorię ferri, ſeminis porri, ana ℥.iij. Corallii aduſti, charabæ, conchulæ aduſtæ, ana ℥.j.s. margaritarum ℥.s. Confice ſicut diximus.

Pilulæ de coloquintida &c. CCCXVI.

Recipe Coloquintidæ drachm. vj. myrobalanorum nigrorum, & citrinorũ, ſerapini, bdellii, ſarcocollæ, ana drach.v. Aloës drach.vij. Nigellæ, cymini carmeni, origani perſici, naſturtii albi, ſalis gemmæ, abſynthii Romani, ana drachm.j. Infunde gummi in aqua porri, & fac cùm cæteris pilulas. Doſis eſt à ℥.j. vſque ad aur.j.

Pilulæ de opopanace &c. CCCXVII.

Recipe Opopanacis, hermodactyli, ſerapini, bdellii, ammoniaci, coloquintidæ, ana ℥.v. Croci, caſtorei, myrrhæ, zinziberis, piperis, macropiperis, caſiæ, myrobalanorũ citrinorum, bellericorum, emblicorum, ana ℥.j. Scammoneæ ℥.ij. Turbith ℥.iiij. Aloës drach.xij. Infundantur gummi in aqua caulium, & fiant cum eis pilulæ. Doſis eſt à drach.j. vſque ad aur.j. cum aqua iuæ.

Pilulę de hermodactylis, maiores &c. CCCXVIII.

Recipe Hermodactylorum, aloës, myrobalanorum citrinorum, turbith, coloquintidæ, bdellii, ſerapini, ana drachm.vj. Caſtorei, Sarcocollæ, euphorbii, opopanacis, harmel, apii, ana drach.iij. Croci drachm. j. s. Confice cum ſucco caulium, & fac pilulas.

Pilulæ de hermodactylis minores &c. CCCXIX.

Recipe Hermodactylorum ℥.v. Scammoneæ ℥.ij.s Myrobalanorum citrinorũ ℥.iij. Roſarum ℥.ij. Aloës ℥.x.

Et

Et confice cum catartico rosato,& da ʒ.ij.

Pilulæ de Hermodactylis,descriptione nostra &c. CCCXX.

RECipe Hermodactylorum, aloës, ana ʒ.v.Myrobalanorum citrinorum, turbith, ana ʒ.iiij.Zinziberis ʒ.ij. Fac pilulas cum electuario rosato,& da ʒ.ij.

Pilulæ Sebelliæ &c. CCCXXI.

RECipe Spicæ indæ drachm. v. Spicæ Romanæ drach.ij. Raued, agarici, epithymi, ana drachm. iiij. costi, masticis, chamædryos, amomi, ana drachm iij.Croci drach.ij. Myrrhæ, cinnamomi, garyofyllorũ, squinanti ana drach.j. Aloës drach.x.Fiant pilulæ cum vino antiquo. Da drach.ij. cum vino permisto.

DISTINCTIO VNDECIMA DE VNGVENTIS, ET EMPLASTRIS. CCCXXII.

Hyssopi cerotum descriptione Galeni &c. CCCXXIII.

RECipe ceræ citrinæ ℥.iij.Olei chamæmillæ,& olei irini, ana ℥.vj.masticis ℥.i.Spicæ ʒ.ij.s.Croci ʒ.j.s.Terebinthinæ ℥.j.Resinæ ℥.s.hyssopi humidæ ʒ.lxxx.

Operatio hyssopi humidæ &c. CCCXXIIII.

RECipe Lanarum ouium succidarum, circiter ℔. lx. Et funde super eas aquæ fontium calidæ, quantum sufficit ad infundendum. Et dimitte per horas octo. Deinde bulliat bullitione vna, & exprimatur aqua lanarum, & coletur aqua,& coquatur cum facilitate in vase stannato agitando semper fundum vasis, cum ligno amplo, ne recipiat de vestigio adustionis aliquid: & coquatur vsquedum fiat sicut mel currens,& seruetur.

Hyssopi cerotum,descriptione Philagrij &c. CCCXXV.

RECipe Croci drachm. v. Bdellii, masticis, ammoniaci, aloës,storacis liquidæ,ana drachm. viij. Ceræ citrinæ ℔.j.Terebinthinæ vnc.ij.s.medullæ cruris vaccæ,adipis anseris, ana drach.xv.hyssopi humidæ ℔.j.s.Olei nardini quantum sufficit. Bdellium, ammoniacum, & aloë, dissoluantur in aqua infusionis fœnigræci, & chamæmillæ, & cum cæteris fiat vnguentum. Et post Philagrium,addiderunt expressionis squillæ vnc.iij.Olibani vnc.j.Sepi vitulini drach. xv.Et est conuenientius.

Hyssopi cerotum, descriptione Pauli &c. CCCXXVI.

REcipe Ammoniaci drach.x.Bdellii drach.v.Sigiæ ℥.iiij. Croci drach.j.s.Aloes,masticis,olibani,ana drach.ij.s. Ceræ ℥.iij.s.Sepi,& medullæ vituli, ana ℥.ij.hyssopi humidæ drach.xl.Ireleon quantum sufficit.

Vnguentum diaphinicon, conferens &c. CCCXXVII.

REcipe adipis zirbi antiqui,mundi,& colati,& adipis vituli antiqui mundi & colati, ana ℔.j.s.Calchadis ℥.iiij. Olei antiqui.& lithargyri mundi, ana ℔. iij. Terantur lithargyrum, & calchadis contritione vltima, & mundentur per pannum subtilem,& spissum. Déinde terãtur cum oleo, & elaboretur in permistione eorum, semper parum ex oleo addendo,& fiat illud.Déinde coletur super illud adeps,& coquatur cum facilitate, agitãdo illud sine intermissione cum ramo palmarũ, & propriè cum extremitate eius grossa, abiecta cute eius. Et sint rami, super quorum incisione non præteriit spatium. Et quoties exhauritur humiditas rami à decoctione medicaminis, iterum alterius humidi extremitate agitetur. Necnon & aliorum ramorum partes humidiores incidantur in frusta, & ponantur in medicamine. Déinde mutentur, dum exiccantur. Et hoc fiat, donec perficiatur eius decoctio.Et fiat in terminum horæ ignis,aut sicut prunæ,aut flammæ tenuis.

Vnguentum diaphinicon, descriptione Arabica, & est vnguentum Arabicum &c. CCCXXVIII.

REcipe foliorũ cheiri, saluiæ, triaphyllon alleluia, acori, ana ℔.j.Terantur contritione bona & funde super ea in vase lapideo olei rosati, aut myrtini, & adipis zirbi vituli antiqui, & colati, ana ℔.ij.s.Dimitte per dies ix.déinde accipe myrrhæ mundæ,aloes succotrẽsis,ana aur.ix.Sarcocollæ,aur.vij.Terantur, & cribrentur,& proiiciantur super ea in vase alio lapideo vini albi,aut succi arnoglossæ longæ, in quo coctæ fuerint ex foliis earundem herbarum,ana ℥.iij. Et sit vini, aut succi quod funditur super ea quantitas sufficiens ad dissoluendum ea. Et dimitte per dies vij. Déinde redeas ad herbas, & decoque cum oleo, & adipe, ebullitionibus duabus, & cola, & exprime oleum & adipem. Et accipe huius expressionis ℔.iiij.s.Lithargyri mundi, & triti cõtritione vltima ℔.iij.Calchadis ℥.iiij.Et terantur, & coquãtur,

sicut

ſicut ſuperiùs diximus. Et Agitentur cum ramo palmeo ſimiliter. Et bulliant totum ebullitione vna, vſquedum medicinæ color alteretur. Déinde deponatur ab igne, ſine intermiſsione agitando, vſquedum frigeat parum. Tunc quoque mucillagines ſpecierum, quæ ſunt in vino diſſolutæ antè, paulatim fundas in eo, agitando cum piſtillo ferreo, donec bona fiat eorum permiſtio. Déinde perficiatur ei⁹ decoctio, ſicut proximè diximus. Et eſt ſanum, & expertum. Et additur ab aliis arnogloſſæ ℔.j. & propriè longæ.

Emplaſtrum Arabicum &c. CCCXXIX.

REcipe ex foliis herbarum earũdem, ana ℔.j.s. Olei myrtini, adipis vituli antiqui, ana ℥.ix. Myrrhæ, aloes, ana drachm. xij. Sarcocollæ, vnc. ix. Diſſoluatur in vino, aut ſucco herbarum, ſicut hîc proximè diximus. Herbæ quoque conterantur contritione vltima. Et fundantur ſuper illud oleum, & adeps, & mucilagines rerũ, & cum eis vitrioli aur. iiij. ponãtur. Et coquantur omnia cum facilitate, & fiat totũ ſicut pulmentũ, & adminiſtretur in panno, aut in tenta. Et quandoque diſſoluuntur ſpecies in ſucco arnogloſſæ lõgæ, aut amplæ, & propriè in æſtate. Et eſt experimẽtum nobile,

Vnguentum mirabile relatum ad Nicodemum &c. CCCXXX

REcipe myrrhæ, aloës, ſarcocollæ, ana partes æquales. Mellis deſpumati, duplum ponderis omnium. Vini albi boni, quãtum ſufficit. Coquantur cum facilitate, vſquedũ habeant ſpiſsitudinem. Et quandoque additur in medicina vitrioli, circiter partem mediam. Et propriè ad cõſumptionem carnis, & eſt expertum.

Vnguentum Nicodemi aliud. CCCXXXI.

REcipe Myrrhæ, aloes, ana quantumlibet, vini albi, quãtum ſufficit. Terantur ſicut alcohol: & proiice ſuper ea vinum, & tere cum eo miſcendo: & iterum infunde vinũ antè modicũ terendo illud: & ſic dum fiat liquidũ, ſicut mel, & adminiſtretur. Et ſunt qui addũt vitrioli, partis vnius quartam. Et ſunt qui conficiunt cum oleo myrtino, & vino, viciſsim parũ de vtroque põnendo.

Vnguentum Cæſareos magnum &c. CCCXXXII.

REcipe Ammoniaci ℥.j. Bdellii olibani maſculi, ariſtolochiæ, ſarcocollæ, ana ʒ.v. Myrrhæ, galbani, ana ʒ.iiij. Lithargyri ʒ.xv. Aloës, opopanacis, añ. ʒ.ij.s. Floris æris ʒ.iij. Reſinæ ʒ.xiiij. Ceræ albæ ℥. ij. Olei quantum ſufficit.

Ammon

Ammoniacum & bdellium,& similia,dissoluantur in aceto. Lithargyrum teratur,& coquatur cum oleo,donec liquefiat & tunc remoueatur ab igne,donec frigeat parum.Et proiice super ipsum ammoniacum,& cætera dissoluta in aceto,& reducad ignem,donec coaguletur.Et post illud, proiice super ipsum reliquas medicinas,& administretur.

Vnguentum Cæsareos paruũ &c. CCCXXXIII.

Recipe Aristolochiæ,radicis ireos, sanguinis draconis, ammoniaci,sarcocollæ,ana ℥.s.Lithargyri triti,& puluerizati ℥.v.Decoquatur lithargyrũ cum olei ℔.j.donec liquefiat,& conficiatur cum aliis sicut diximus.

Vnguentum arthanitæ magnum &c. CCCXXXIIII.

Recipe Succi arthanitæ.℔. iij. Succi cucumeris asinini ℔.j.Olei irini ℔.ij.Butyri vaccini ℔.j.Pulpæ coloquintidæ ℥.iij.Polypodii ℥.vj.Euphorbii ℥.s.Quæ terenda sunt, tere:& submerge in succis,& oleis,& pone in vase vitreato stricti orificii,& stringe caput eius,& dimitte per dies octo. Déinde bulliat totũ ebullitione vna,& coletur.Et proiice super colaturam Serapini aur.v.Myrrhæ aur.ij.Ita ꝙ resoluãtur priùs in aceti vini quantitate sufficienti.Et aggrega omnia insimul,& bulliant,agitando semper cum fuste,vsque ad succorum ferè consumptionem.Tũc proiice super ea Ceræ ℥.v.Fellis vaccini aur.v.Ferueant cũ eis,vsquedũ liquefiat cera.Déinde pulueriza super ea sic conterendo,Scãmoneæ, aloës,mezereon,coloquintidæ,ana aur. v.Euphorbii aur.ij. Salis gẽmæ aur.iij.Turbith.aur.v.Piperis longi, zinziberis chamæmillæ.ana aur.ij.Conficiantur,& administrentur.

Vnguentum arthanitæ paruum &c, CCCXXXV.

Recipe Succi arthanitæ & viscositatis quæ mulgetur ex radice filicis,& succi chameactis,ana ℥.ix.Succi extremitatum tamaricis ℥.ij.Olei irini ℔ ij.hyssopi humidę ℥.xv. Ammoniaci,bdellii,ana ℥.j.s.Aceti quantum sufficit,cerę citrinę ℥.vj.Corticis radicis capparorum ℥.j.s.Spicę,ʒ.iij.Fiat sicut superiùs diximus.

Vnguentum de lino &c. CCCXXXVI.

Recipe Opopanacis partẽ j. Rasuræ panni de lino antiqui subtilis & mundi,partem mediam.Vini & mellis & olei rosati,aut myrtini,ana partes v.Lithargyri,aloës,sarcocollæ,myrrhæ,ana partis vnius tertiam.Fiat vnguentum sic,terendo in mortario nunc oleum,nunc vinum infundendo, & administretur.Et quandoque additur in eo vitrioli, partis vnius quarta.

Vnguentum alhariel &c. CCCXXXVII.

REcipeAlhariel recentium ℨ.x.Axungiæ porcinę ℨ.xlv. Terantur ſimul,& dimittãtur marceſcere per dies vij. Déinde bulliant,& colentur,& ſeruetur vnguẽtum in vitri vaſe,& administretur vbi oportet.

Vnguentum roſatum &c. CCCXXXVIII.

REcipe Axungiæ porcinæ recentis quãtitatem quam volueris,& lauetur in aqua calida nouies,& tantũdem cũ aqua frigida.Déinde teratur cum ea roſarum rubearum recentium,quantũ ipſa eſt & dimittantur marceſcere per dies vij.Déinde coquantur cum facilitate,& colentur,& tantũdẽ roſarum teratur cum ea,& dimittãtur per alios dies vij. Et fundatur ſuper ipſum ſucci roſarum,pars media.Olei amygdalini partis ſexta.Et iterum coquatur,vſque ad ſucci cõſumptionem.Déinde reponatur & adminiſtretur.Et quandoque diſrumpitur in aqua roſata parum opii,& proiicitur in decoctione.Et eſt mirabile vbi oportet,& propriè quando vigiliæ adſunt.

Vnguentum violatum &c. CCCXXXIX.

FIat ſicut vnguentum roſatum.

Vnguentum de Papauere &c. CCCXL.

FIt cum capitibus recentium papauerum,ſcilicet albi,& nigri,& axungia.Et fiat ſicut roſatum.

Vnguentum Baſilicon maius &c. CCCXLI.

REcipe Ceræ albæ, reſinæ, ſepi vaccini, picis, glutinis alimbath,myrrhæ,ana Olei quantum ſufficit.In alio, ceræ ℥.vj.Picis ℥.iij.& aliorum,ana ℥.j.s.

Vnguentum Baſilicon minus CCCXLII.

REcipe Reſinæ,picis,ceræ,ana Olei quantum ſufficit.

Cerotum de Sandalis &c. CCCXLIII.

REcipe Roſarum ℨ.xij Sandalorum rubeorum ℨ.x.Sandali albi,& citrini, ana ℨ.vj.Boli Armeni ℨ.vij.Spodii ℨ.iiij.Cãphorę ℨ.ij.ceræ albæ ℨ.xxx.Olei roſati ℔.j.Conficiãtur & adminiſtrentur.Et ſunt qui lauant oleum, & ceram priùs,& poſteà permiſcent cum aliis,& eſt melius.

Cerotum Galeni, vltimum in infrigidatione &c. CCCXLIIII.

REcipe Ceræ albæ ℥.j,Olei roſati ℥.iiij.Et ſit radix olei, oleũ omphacinũ.Aquæ fontis claræ,quãtũ ſufficit: vt oleũ multoties,& bene lauetur.Et quãtò magis elaboratur in lauando illud,tantò fit excellentius.Vltimò verò cõquaſſetur cum aceto albo,& claro.& pauco,& conſeruetur.

Vngu

Vnguentum de Bdellio &c. CCCXLV.

RECipe Bdellii ʒ.vj. Euphorbii ʒ.ij. Castorei ʒ.iij. Serapini ʒ.iiij. ceræ ʒ.xv. Olei sambacini, aut olei de cheiri ℥.x. Bdellium & serapinũ dissoluantur in aqua rutæ agrestis: cætera liniantur cum aqua calida, & fiat vnguentum, & liniatur cum eo.

Vnguentum valens similiter. CCCXLVI.

RECipe Castorei ʒ.ij. Pyrethri, euphorbii, staphisagriæ, zinziberis, sinapis, ana ʒ.iiij. Succi asphodillorũ, succi rutæ agrestis, ana ℥.iiij. Liniantur omnia cũ succis. Deinde coquantur cum ceræ ℥.v. Olei rosati ℥.xx. vsque ad succorũ consumptionem. Deinde coletur & administretur.

Vnguentum Philagrii &c. CCCXLVII.

RECipe Ceræ ℥.iij. hyssopi humidæ, succi rutæ agrestis, ana ℥.ij. Euphorbii, piperis, ammoniaci, croci, olei balsami, castorei, glutinis alimbath, opopanacis, ana ℥.ij. Sigiæ. ℥.ij.s. Olei quantum sufficit.

Vnguentum aureum &c. CCCXLVIII.

RECipe ceræ citrinæ ℥.vj. Olei boni ℔.ij.s. Terebinthinæ ℥.ij. Resinæ, colophoniæ, ana ℥.j.s. Olibani, masticis, ana ℥.j. Croci ʒ.j.

Vnguentum de Cerusa &c. CCCXLIX.

RECipe cerusæ, merdasengi, ana ℥.vj. Plumbi adusti, scoriæ argenti, ana ʒ.iiij. Masticis, olibani, ana ʒ.ij.s. Olei rosati, & aceti albi, quantũ sufficit. Terantur in mortario, & ponatur priùs oleũ, postea acetũ, ana parũ infundendo, ita quòd sine intermissione terantur, nũc hoc, nunc illud infundendo, donec impinguetur. Si autem eo indiget pruritum habens: Argenti viui ʒ.v. adde, & administra. Et quandoque apud necessitatem, adde Ziniar. ʒ.ij.

Vnguentum Syricinum &c. CCCL.

SVper vnguentum de Cerusa, adde Syrici ℥.j.s. Aloës, myrrhæ, ana ʒ.iiij. Et vtere.

Vnguentum Aegyptiacum &c. CCCLI.

RECipe Floris æris aur. v. Mellis aur. xiiij. Aceti fortis aur. vij. Coque super ignem donec inspissetur. Et sunt qui addunt ei olibani masculi triti, aur. ij.s.

Vnguentum tripharmacum, faciens &c. CCCLII.

ACcipe Lithargyri triti sicut alcohol partẽ vnã. Et funde super ipsum, nunc oleum, nunc acetũ: & teratur, & adæquetur, & propriè quantum sufficit. Et administretur.

Vng

Vnguentum tripharmacum aliud. CCCLIII.

RƎcipe Lithargyri ſicut alcohol, partem vnam, aceti vini tantundem. Olei antiqui, partes duas. Coquantur cum facilitate, vſquedũ fiat eius ſpiſsitudo. Et adminiſtret᷑.

Vnguentum alpſoricon &c. CCCLIIII.

RƎcipe ceruſæ, lithargyri, pſoricon, aloës bonæ, climiæ argenti viui extincti, ana partes æquales. Olei de oleãdro, & aceti quantum ſufficit. Fiat ſicut vnguentũ de ceruſa.

Confectio pſoricon &c. CCCLV.

RƎcipe Lithargyri albi, calcãthi, ana partem vnam. Floris æris patem mediam. Terantur cum aceto vehementer forti, in ſole tempore æſtiuo, ferè per diẽ vnam, ſemper autem modicum addendo acetum. Deinde ponatur in vaſe vitreo, & ſtringatur os eius, & ſepeliatur in fimo diebus 40 Deinde adminiſtretur.

Confectio vnguenti ſanantis vulnera &c. CCCLVI.

ACcipe Aloës boni, myrrhæ mũdæ, ana partes æquales. Deinde tere vehementer cum ſucco abſinthii, & ſucco plãtaginis. donec fiat ſicut mel. Et adminiſtretur cum coto, aut panno ſubtili.

Hyſſopi cerotum diateſſaron, deſcriptione Democriti &c. CCCLVII.

RƎcipe ceræ citrinæ, terebinthinæ, ana ℥.xij. Olei irini ℥.iiij. hyſſopi humidæ ℥.ij.s. Et ex eis fiat vnguentum, & adminiſtretur.

Cerotum Galeni, ſtomachum confortans &c. CCCLVIII.

ACcipe Roſarũ ʒ.xx. Foliorũ abſynthii ſicci ʒ.xv. Maſticis ʒ.xx. Spicæ inde ʒ.x. Tere ſubtiliter. Et accipe ceræ mũdæ ℥.iiij. Olei roſati ℔.j.s. Diſſoluantur in igne, & lauentur lauationibus pluribus in aqua roſata. Deinde iterum diſſoluãtur, & lauentur in vino veteri, & ſucco cytoniorum, & aceto pauco. Deinde miſceantur cum puluere rerum, & fiat cerotum & adminiſtretur.

Cerotum diapente &c. CCCLIX.

ACcipe ceræ citrinæ ℥.iij. Sigiæ vnciæ vnius partem tertiam Therebinthinæ ℥.j. Mucilaginis zanahã ℥.v. Olei irini quantum ſufficit. Et eſt expertum.

Cerotum Alexandrinum &c. CCCLX.

RƎcipe cimarũ abſynthii, olibani, ana ʒ.x. Ammoniaci, ſtoracis calamitæ, ana ʒ.xij. Spicæ ʒ.iij. ceræ ℥.iiij.

Olei

Olei chamæmillæ, quantum sufficit. Ammoniacum, & storacem in vino sufficiēti per diem & noctem infunde. Absynthium autem & spicam tere & cribra. Oleum verò & ceram solue super ignem & cum eis reliqua misce.

Cerotum aliud eiusdem &c. CCCLXI.

Recipe castorei, euphorbij, piperis lōgi & nigri, ana ℥.j. Ammoniaci, opopanacis, galbani, ana ℥.j.s. Medullæ ceruinæ, medullæ cruris vaccæ, ana ℥.ij. Terebinthinæ ℥.vj. Storacis liquidæ ℥.j. Adipis gallinæ, anatis, & anseris, & adipis porci, ana ℥.j.s. Ceræ ℔.j. Olei veteris, olei nardini, olei laurini, olei irini, olei naptici, olei chamæmillæ, & olei de cheiri, ana ℥.viij. Olei balsami ℥.iiij. Vini veteris, quntū sufficit ad infundendum medicinas siccas. Et sunt qui addunt hyssopi humidæ ℥.iiij. Et est efficacius.

Cerotum Andromachi, factum ex nouem medicinis &c. CCCLXII.

Recipe Storacis ʒ.iiij. masticis ʒ.xij. Folii, spicæ, ana ʒ.iij s. Euphorbii ʒ.iij. cinnamomi ʒ.vj. Ceræ albæ. ʒ.xx. Ole. de ben ℥.viij. Olei balsami ʒ.xv. Fiat cerotum.

Emplastrum diachylon &c. CCCLXIII.

Recipe ex fœnogręco, & semine lini, & radice althęæ, scilicet de singulis mucilaginibus, ana partem vnā. Lithargyri triti contritione vltima & mundi à plumbo & à scoria, partem.j.s. Olei antiqui clari, partes iij. Modus autem operationis eius talis est. Lithargyrū, & oleum diu in mortario lapideo cum pistillo ferreo cōquassetur, & laboretur in eorum conquassatione multùm. Déinde bulliat super ignem, cum facilitate, semper & indefinēter agitando cum spathula, vsquedum coaguletur lithargyrū. Tunc deponatur ab igne, & dimittatur infrigidari paulatim. Posteà accipe mucilagines, & bulliant ebullitione aliqua. Déinde ante modicum proiice mucilagines super lithargyrum, & oleum, semper cum pistillo conquassando, donec decens fiat eorum permistio. Tunc coquatur super ignem, vsquedum inspissetur. Inquit Hamech: Felicissimum opus eius, si cum eo puluis ireos tritæ permisceatur. Mirabilis est iuuamenti ad resoluendum, & maturandum fortiora. Si autē mucilagines meliloti (& propriè seminis eius) operatio ipsius receperit, erit eius sedatio fortior. Et sunt qui pro communi oleo, oleum irinum, & oleum de chamæmilla ponunt, & est in cunctis operatio eius nobilior.

Emplastrũ diachylon magnum &c. CCCLXIIII.

RECIPE Lithargyri mundi triti & cribrellati ℥.xij. Olei irini, & chamæmillini, & anethini, ana ℥.viij. Mucilaginis seminis lini, mucilaginis radicum althææ, mucilaginis fœnigræci, mucilaginis ficuum pinguium, & mucilaginis passularũ, & succi ireos, & succi squillæ, & hyssopi humidæ, & glutinis alzanahan, ana drach.xij.s. Terebinthinæ vnc.iij. Resinæ pini, & ceræ citrinæ, ana vnc.ij. Conficiatur sicut diximus. Et est expertum. Inquit filius Zachariæ. Requiritur & in decoctione, vt discedat à mollitie ceræ, & accedat ad spissitudinem vnguentorum, & liniatur in panno, & superponatur vbi oportet.

Diachylon paruum &c. CCCLXV.

RECIPE Lithargyri vnc.vj. Olei veteris clari ℔.j. Mucilaginis psyllij ℥.iiij. Mucilaginis hyoscyami ℥.j.s. Mucilaginis seminis lini, & mucilaginis radicis maluæ, ana ℥.ij. Cuius operatio est sicut operatio alterius.

Emplastrum de granis lauri &c. CCCLXVI.

RECIPE Olibani, masticis, myrrhæ, ana ℥.j. Granorũ lauri ℥.ij. Cyperi, costi, ana ℥.s. Mellis calidi quantũ sufficit ad aggregãdum. Et extendatur in panno, & calidũ superponatur, vbi oportet. Si autem triplicatur in eo cyperus, & ponitur de stercore caprarum, aut vaccarum sicco, ad põdus omnium, inuenitur mirabile ad hydropisim.

Emplastrum stomachum & hepar confortans &c. CCCLXVII.

RECIPE Ligni aloës, absynthij, gummi Arabici, masticis, cyperi, costi, zinziberis, ana ℥.s. Calami aromatici, olibani, aloës, ana ʒ.iij. Garyofyllorũ, macis, cinnamomi, spicæ, nucis muscatæ, galliæ muscatæ, squinanti, ana ʒ.j.s. Aggregentur cum miua aromatica, & extende super pannũ, & suffumigetur super ligno aloës & superponatur.

Emplastrum de gallia &c. CCCCLXVIII.

RECIPE galliæ muscatæ, ramich, sumach, acaciæ, hypoquistidos, laudani, gallarũ nõ perforatarũ, calami aromatici, rosarum, & seminis earum, Sandalorum alborum, & rubeorum, masticis, xyloaloës, garyofyllorum, spicæ, olibani, costi, myrrhæ, cyperi, absynthij, ana ʒ.ij. Fiat eorũ contritio bona. Deinde accipe foliorum myrti humidæ, foliorũ lauri, aquæ rosatæ, & vini Pontici, ana ℥.j. Submerge in eis calefactis tortellarum de seni drach.iij. Dactylorum siccorum xij. numero. Et dimittantur per diem & noctem. Dein-

de terantur & fiant ſicut puls, & miſceantur cum miuæ aromatizatę vnc.iij.aut iiij.Gummi aſſati drach.vij.Coquantur omnia lento igne,vſque ad ſpiſsitudinem mellis.Déinde aggrega cum puluere rerum,& tere diu in mortario,donec fiat totum viſcoſum.Déinde,lini ex eo ſuper lamina,& ſuffumiga cum ligno aloës,& epithymetur cum eo.

Emplaſtrum aliud de gallia &c. CCCLXIX.

REcipe galliæ,ramich,roſarum,& ſeminis earum,pulpę ſumach,ſandalorum alborum,& rubeorũ, ſpodij,ſanguinis draconis,charabæ,balauſtij, gallarũ , hypoquiſtidos, acaciæ, corticum mandragoræ, capitum granatorum, ana drach.ij.camphoræ drach.s. Tere,& fac puluerem. Et accipe ſucci capreolorum vitium vncias duas. Vuarum agreſtium vnciam j.Succi extremitatũ myrti humidæ,& aceti,ana ℥.j.s. Infunde in eis ſauich hordei, & granorum myrti tritorum ſicut alcohol,ana drach.iiij. Gummi Arabici aſsi drach.vij. Et miſce cum eis miuæ acetoſæ vnc.ij.vel iij. & decoque in igne leui,vſque dum habeat ſpiſsitudinem viſcoſam.Déinde aggrega omnia ſimul cum ſpeciebus,& lini ex eo ſuper laminam,& ſuffumigetur cum xyloaloës, & epithymetur cũ eo. Et eſt ſanum & expertum.

Emplaſtrum relatum ad Andromachum &c. CCCLXX.

REcipe Sepi anatis,& picis,ana ʒ.xviij. gũmi pini ℥.viij. Auripigmenti rubei, & citrini,aluminis iameni,calcis non extinctę,ana ʒ.xv.Ammoniaci ℥.ij.Diſſoluatur ammoniacum in vino rubeo, & diſſoluatur in igne, & diſſoluãtur cum eo olei ℔.ij.Et puluerizanda pulverizentur, & aggrega omnia ſimul ſecundũ decentem modum pręparationis eius. Et mitte vbi oportet expanſum in lamina.

Emplaſtrum aliud Andromachi &c. CCCLXXI.

REcipe aquæ ardentis (& eſt aqua ſaponis) libras quatuor. Granorum rizi,& frumenti excorticatorum,ana vnc.vij. Ponantur in vaſe vitreato, & ſtringatur orificium eius vehementer, & dimittatur per diem & noctem. Déinde agitetur cum ligno,& claudatur.Et fiat hoc omni die,donec grana diſſoluãtur,& totũ ſit factum mucilaginoſum. Déinde reſeruetur.Cùm autem eo vti oportet,recipiatur de eo in vacuitate corticis auellanæ,aut in nodo arundinis,aut in cera præparata,& ponatur vbi oportet. Facit enim cocturam ſicut cauterium. Et propriè dimiſſum in loco tribus horis, aut plus,ſi oportet.

Emplastrum Sinapismum &c. CCCLXXII.

Recipe Ficuum siccarum pinguium partē vnam. Et infunde in aqua tepida per diem & noctem. Tunc exprime fortiter, vt nullus humor in eis remaneat. Deinde sinapim tritam cum aceto cum eis misceas, diligenter diu commiscendo. Et sit sinapis pars vna, & ficuum alia. Si autem vehementioris virtutis facere volueris, pone de sinapi partes duas. Si autē minus, ex ficubus partes duas, & ex sinapi partem vnam. Quādo autem applicatur loco, dimittatur in eo: sed auferantur antequam vulneretur, & propriè quando solum calefacere oportet. Et quandoque dimittitur donec vulneretur, & propriè quādo profundarum materiarum exclusionem quæris: sicut in sciatica, & talibus. In defectu verò sinapis, schæbalæ caprinæ, pridie in aceto infusæ ponantur. Et est ad hydropisim, & duritiem, & dolorem splenis efficax. Et quandoq; additur eis fimus columbarum agrestium, & radix inulæ: & semen nasturtij, & grana lauri: & confert ad frigidas & ventosas ægritudines viscerum, & splenis & hydropisim, & similia. Expertum est ab antiquis medicis.

Emplastrum de fermento &c. CCCLXXIII.

Illud quod ex eo antiquius est, nobilius est, cum melle distemperato, & sint partes eorum æquales, & sexta pars eorum ex visco quercino, & octaua pars ammoniaci dissoluti in aqua fœni græci, aut lacte arboris mori, & modico fæcis olei antiqui. Et est emplastrum efficax, ad extrahēdum spinas, & furcillas, & ossa carni infixa, etiā si profunda sint, Adhuc autem, accipe fermenti partem vnam, succi mentæ, & succi absynthij, ana partem s. aceti vini, aut succi vuarū agrestium, aut succi extremitatum vitium, aut succi cytoniorū, quartam partē vnius. Macis, garyofyllorū, ligni aloës, masticis, spicæ, foliorū rosarum. Absynthij sicci, ana octauam partem vnius. Misceantur omnia & coquantur ad ignem, & emplastretur ex eis stomachus, & hepar. Confert enim iuuamentum manifestum ad debilitatem eorū. Et adhuc eius acetosi partem vnam, Succi endiuiæ, aut solatri, & aceti, aut succi vuarum agrestiū, aut succi extremitatū vitium, ana partē mediam, farinæ hordei tertiā vnius partis, trium sandalorū, foliorum rosarum, spodij, fausel, sief memithe, boli Armeni, ana sextā vnius partis. Succi portulacæ, & mucilaginis psyllij, ana quantū sufficit, ad aggregandū ea. Et fiat ex eis emplastrum, & ponatur super hepar, & viscera, in quibus est vehemens inflammatio, & erit mirabile. Præter hoc autē, accipe

fermenti, mellis, olei, lactis mulieris, Vitellorum ouorum, ana partes æquales. Fiat emplastrum. Maturat enim, & rumpit apostemata, & delet. Si autem fortius facere volueris emplastrum, adde galbani circiter partis medietatem, & dissolue cum eis. Quod si adhuc fortius facere volueris, adiunge eis Baurach sextam vnius partis. Stercoris columbini & gallinacei, ana quartam vnius partis, aut plus, aut minus. Amplius autem, si aceto & sale fermentum coques, hepati & spleni necessarium in multis ægritudinibus inuenies. Amplius nanque, si ammoniaci, & bdellij, & ficuum pinguium, sumes ana, & partem mediam fermenti addideris, & propriè dissoluti in aceto, & foliorum rutæ, & fructus tamaricis, & baurach, ana quartam vnius partis. Et miscueris omnia, & fortiter contundes, miraberis effectum eius, ad grossitiem splenis. Si autem opus est siccare in visceribus contenta superflua, cum fermento, sulphure, & sale, cinerem vitium combustarum addes. Si autem acrius facere volueris, asphaltum indes. Si autem adhuc acrius, euphorbium adiũge. Inquit Democritus. In multis adhuc antiqui laudauerunt experiẽtiam eius, quod narrare prolixum est.

Emplastrum filij Zachariæ &c. CCCLXXIIII.

RECipe Ceræ citrinæ vnc.iij. Medullæ cruris vaccæ, adipis anatis, & adipis gallinæ, mucilaginis seminis lini, ana vnc.iij.s. olei de lino quantum sufficit. Si autem fortius facere volueris, adde mucilaginis althææ, & mucilaginis fœnigræcij, partes conuenientes: & pro oleo de lino, ponatur oleum de cheiri citrino, vel vtrunque. Et si adhuc fortius facere volueris, adde hyssopi humidæ, & glutinis zanahan, quantum de vna mucilaginum. Et miraberis effectum eius, ad ea quæ diximus.

Emplastrum Diaphinicon confortatiuum &c. CCCLXXV.

IN primis fiat cerotum, ex ceræ ℥.ij. olei rosati, & olei nardini, ana ℥.iiij. Deinde accipe Dactylorum siccorum xl. numero. Tortellarum de seni ℥.v. Et funde in vino odorifero, & accipe carnium cytoniorũ decoctorum in vino ℥.viij. Et tere cum dactylis contritione vltima, & misceantur cum ceroto, & contundantur in mortario, donec aggregentur. Deinde proiice super ea masticis, olibani, absynthij Romani sicci, ana drach.ij.s. Ligni aloës, macis, myrrhæ, aloës, spicæ, acaciæ, galliç, ramich, calami aromatici, ana drach.j. Laudani ℥.ij. Et iterum cõterantur, donec permisceantur. Deinde li

le lini super laminam ex eo, & suffumiga cum xyloaloës, & pone super stomachum,& hepar,& viscera. De meliori autem operatione est, vt mastix & laudanum cum cera,& oleis misceantur, & sic cum cæteris emplastrum fiat.

Emplastrum Diaphinicon, descriptione Alexandri &c. CCCLXXVI.

Recipe Dactylorum vicinorum maturitati sine ossibus ℥.v. Tortellarum de seni ℥.j. Cytoniorum, & propriè carnium eorum decoctarum in vino stiptico ℥.j.s. Storacis, masticis, Laudani, ana ʒ.iiij. Acaciæ, succi acrestæ, florum vuarum agrestium, rosarum, sandalorũ mazahari, ramich, myrrhæ,xyloaloës,ana ʒ.v. Ceræ ℥.iiij. olei rosati ℥.xv. Vini Pontici, quantum sufficit ad infundendũ infundenda. Et confice sicut te scire fecimus,& lini ex eo super laminam,& cum xyloaloës suffumiga,& superpone.

Emplastrum de allijs Alexandri &c. CCCLXXVII.

Accipe Spicarum allij mundatarum vnc.iij. Storacis, aloës bonæ,bdellij,ana vnc.iiij. Terebinthinæ vnc.iiij. Axungiæ porcinæ recentis,adipis anseris,ana vnc.v. Masticis, olibani,ana vnc.j.s. Euphorbii vnc.j. Croci drach.s. Ceræ citrinæ vnc.xij. Olei nardini, & vini odoriferi,ana quantum sufficit.

Emplastrum relatum ad Aristarchum &c. CCCLXXVIII.

Recipe ceræ citrinæ vnc.j. Terebinthinæ vnc.vj. Axungiæ porcinę recentis,adipis anseris,medullæ cruris vaccæ,ana vnc.iiij. Bdellij,myrrhæ,olibani,storacis, opopanacis,aloës,masticis,ana vnc.j.s. Ammoniaci drach.iij. Colophoniæ vnc.v. Aluminis vnc.j. Spicæ ʒ.vj. Folij,calami aromatici,euphorbij,granorum lauri,ana drach.vij. olei balsami ℔.j. olei nardini, & vini odoriferi, ana quantum sufficit. Confice sicut sæpe narrauimus, & vtere.

Emplastrum Oribasij &c. CCCLXXIX.

Recipe Lithargyri ℥.iiij. Ceræ ℥.viij. Resinæ ℥.v. Ammoniaci ℥.iij. Confitæ ℥.ij. Aristolochiæ ℥.j.s. Aloës ℥.j. Thuris masculi,cuscutæ,galbani, ana ʒ.xiij. Olei antiqui,& aceti squillitici,ana quantum sufficit. Cõfice sicut diximus.

Emplastrum Oribasij aliud &c. CCCLXXX.

Recipe Ammoniaci ℥.ij. Dimitte in aceto squillitico per dies ij. déinde tere in mortario, donec fiat sicut puls. Déinde contere cum ceroto facto ex ceræ citrinæ ℥.ij. Olei

chamæmillæ,& irini, ana ℥.iiij. Croci ʒ.v. Confice conterendo, donec fiat totum pingue. Inquit Oribasius: Extende ex eo super pannum, & calidum super spinam pone, & confert rigori febrium. Sed pro aceto squillitico, permutatio fiat ad succum apii, & est expertum.

Emplastrum de Meliloto &c. CCCLXXXI.

Recipe Meliloti ℥.vj. Florum chamæmillæ, fœnigræci, granorum lauri, radicum altheæ & absynthii, ana ʒ.iij. Seminis apii, cordumeni, ireos, cyperi, ammeos, spicę, casiæ, ana ʒ.ij.s. Sampsuchi ʒ.iij. Ammoniaci ʒ.x. Storacis drach.v. Bdellii tantundem, Terebinthinæ ℥.j.s. Ficuum pinguium xij. numero. Sepi caprini, resinæ, ana vnc.ij.s. Ceræ ℥.vj. olei sampsuchini, & olei de spica, ana quantum sufficit. Aquæ decoctionis fœnigræci, & chamæmillæ, & meliloti, quantum sufficit ad infundendum ea quæ infusione indigēt. Misceantur, & conficiantur, & epithymetur cum eo.

Mistura ad vulnera sananda. CCCLXXXII.

Recipe Garyofyllatæ, radicum arthemisiæ, pimpinellæ, chamęmillæ, pentaphyllon, herbæ violarũ, herbæ venti, caulis rubei, cannabis teneræ, omnium ana. Rubeę, quantum de omnibus. Hæc omnia bulliant in vini competenti quantitate, vsq; ad medietatem: posteà cola, & colaturæ adde tertiam partem mellis, & cum eo bulliat, & vsui reserua.

Vnguentum palmeum &c. CCCLXXXIII.

Recipe olei veteris ℔.iij. Axungiæ veteris depuratæ à sale ℔.ij. Lithargyri ℔.iij. Vitrioli ℥.iiij. Conficiatur sic. Oleũ & axungia mittantur in stannato supra ignē, & liquefiant. Deinde addantur lithargyrũ & vitriolum, & ducantur cōtinuè cum tribus ramis palmæ. Et accipe vnũ ramum palmarum, minutatim incisum, & intromittatur, & tādiu bulliat supra ignē lentũ, factũ de lignis siccis, donec inflāmetur, & redeat ad suum statum, & inspissetur, & densitatē habeat.

Vnguentum aliud palmeum. CCCLXXXIIII.

Recipe Lithargyri aurei ℔.iij. Pinguedinis porcinæ depuratæ à sale ℔.v. Vitrioli viridis ℥.iiij. Terantur palmæ ad libitum, & semper agitetur cum palma. Et loco palmæ, potest poni radix cannæ.

Vnguentum expertum ad scabiem. &c. CCCXXXV.

Recipe Axungiæ vnc.v. Olei laurini, Argenti viui. Ceræ mũdæ, Masticis, Thuris albi puluerizati, ana ℥.ij. Salis communis ℥.viij. de succo plantaginis, & fumi terræ ad libitum,

um. Confice sic. Ceram, & axungiam, nouam, expurgatam à tela sua, & oleũ laurinũ mitte in stannato, cũ succis, & pone ad ignẽ, & bulliant donec liquescant: & adde puluerem salis, oblibani, & masticis, in supra dicta quantitate. Et bulliat totum vsq; ad perfectam decoctionẽ, & posteà depone ab igne, & adiunge argentũ viuum, cum saliua & pauco olei prędicti extinctum. Et misce bene cum spathula. Et vnge palmas manuum, & frica fortiter in sero totũ corpus, vsq; ad octo dies.

DISTINCTIO DVODECIMA EST DE OLEIS.

EST enim multiplex oleorum operatio &c. CCCLXXXVI.

Oleum de Amygdalis dulcibus &c. CCCLXXXVII.

REcipe ex amygdalis mundatis ab vtroq; cortice, quantitatem quam volueris, & tere cõtritione vltima, & fac pastones ex eis, & dimitte in loco calido per spatiũ sicut horarum v. Déinde iterum tere, & pone in zainari, & stringantur, & exprimantur, & emanabit oleum. Si autem in vase duplici, sicut per horæ spatium coxeris, déinde expresseris in zainari, emanabit abundantius. At si amygdalis tritis sacellos impleueris, & sub cinere calido, aut arena calida inter pannos sepelieris, & posteà expresseris, abundabit oleum. Modus operationis eius alius est. Malaxentur in tina, sicut pasta malaxatur, & sit domus in qua malaxantur calida, & fundatur desuper aquæ calidæ parum, & stet pila decliuis, vbi emanet oleum: & dum sic expresseris, abundabit. Zainari autem planta inferior, sit habens concauitatem, & emunctorium in parte, & in superiori parte sit globus iuxta formam capacitatis cõcauitatis, vt sigillet omni hora ambitum vacui. Hic ergo est modus formæ eius.

Locus Figuræ.

Oleum de Amygdalis amaris. CCCLXXXVIII.

MOdus compositionis eius est, sicut diximus de oleo de amygdalis dulcibus.

Oleum de nucibus, grossarum ventositatum est resolutiuum &c. CCCLXXXIX.

MOdus compositionis eius est sicut diximus.

Oleum de auelanis &c. CCCXC.

EIus modus est sicut diximus.

Oleum de chrysomilis &c. CCCXCI.

MOdus compositionis eius est sicut diximus.

Oleum de Persicis &c. CCCXCII.

OPeratio eius est, sicut diximus.

Oleum de Ben &c. CCCXCIII.

MOdus operationis eius est, sicut olei de amygdalis.

Oleum de cherua &c. CCCXCIIII.

ESt operatio eius, sicut diximus.

Oleum de carthamo &c. CCCXCV.

MOdus operationis eius est, sicut diximus.

Oleum de nuce indica &c. CCCXCVI.

EIus operatio est, sicut diximus.

Oleum de cerasis &c. CCCXCVII.

EIus operatio est, sicut diximus.

Oleum de Almahaleb, fortius est in omni re, quàm oleum de cerasis &c. CCCXCVIII.

ET eius operatio, est sicut illius.

Oleum de granis citri, & citrangulorum &c. CCCXCIX.

EIus operatio est, sicut diximus.

Oleum de Fisticis, & pineis &c. CCCC.

EIus operatio est, sicut diximus.

Oleum Laurinum &c. CCCCI.

ACcipe de granis Lauri maturis quantũ volueris: & dum adhuc sunt recentia, tere in pila, & fac bullire cum aqua in caldario. Déinde exprime in zainari plano, non habente concauum, & collige ex aqua, quod supernatat oleum. Déinde iterum exprime grana contrita in zainari habente vacuum, & infunde aquam calidam, & collige oleum & repone. Et administra, vbi oportet.

Oleum de granis viridibus, & est albotin &c. CCCCII.

MOdus operationis eius est, sicut olei de granis lauri.

Oleum de schino &c. CCCCIII.

FIt sicut oleum de lauro, vel de oliuis.

Oleum de balsamo &c. CCCCIIII.

FIt ex plãta longitudinis cubiti vnius, aut duorũ ad plus, simili rutę agresti. Cortici cuius si acciderit scarificatio, aut scalpellatio ex parte ortus solis, fluũt sicut lacrymæ pinguedinis: & est dimel balsen, id est pinguedo balsami. Et quãdoque accipiũt palmites plantæ in principio veris, & terunt

in

in pila,& coquunt in aqua & exprimunt in zainari:& vocatur oleũ balſami. Et quãdoq; teruntur palmites, & funditur ſuper eos oleum antiquũ, & ponitur in ſole diebus quadraginta. Déinde coquitur in duplici vaſe, & iterũ inuoluuntur in eo alii palmites,& ita tertiò. Déinde colatur & recõditur.

Oleum de granis ſeſami &c. cccc v.

MOdus compoſitionis eius eſt, ſicut olei de amygdalis, præterquam oportet vt grana ſeſami prius alio modo excorticentur. Qui modus, talis eſt. Mundetur ſeſamum ab omnibus immunditiis, déinde roretur ipſum aqua, cum ſale pauco & confricetur manibus. Iterúmque roretur donec madefiat, poſteà expandatur vt exiccetur. Déinde aſſetur aſſatione modica, & ponatur in ſacculo panni aſperi, & fricetur multùm, donec excorticetur. Déinde mundetur à corticibus, & molatur cum molis, & fiat alrachine,& de cætero trahatur oleum ſicut de amygdalis. Et quandoq; trahitur oleum, præterquam excorietur. Et eius operatio eſt vt aſſetur primò ſeſamum, déinde molatur,& fiat alrachine, & trahatur oleum, ſicut diximus.

Oleum de ſemine lini &c. cccc vi.

MOdus operationis eius eſt, ſicut olei ſeſamini, præterquàm non oportet vt excorientur ſemina lini.

Oleum de granis papaueris &c. cccc vii.

FIt ſicut de ſemine lini.

Oleum de ſemine lactucæ &c. cccc viii.

VAlet ſicut oleum de ſemine papaueris, & modus operationis eius eſt, ſicut illius.

Oleum de ſeminibus cucurbitæ, citrulli, cucumeris, & melonis &c. cccc ix.

MOdus operationis eorum eſt, ſicut diximus de ſeſamo excorticato. Siue ſeparatim, ſiue cõiunctim facere decreueris. Ex multis autem ſeminibus &c.

FIunt autem olea per impreſſionẽ &c. cccc x.

Oleum roſatum completum &c. cccc xi.

MOdus compoſitionis eius eſt, vt accipiatur oleũ de oliuis, aut oleum ſeſaminum recens, & lauetur cum aqua fontium lauationibus pluribus. Déinde accipe foliorum roſarum rubearum recentium, contuſarum, quantitatem ſufficientem, & ſepelias in oleo quod modò lauiſti, & reconde in vaſe vitreo, & obtura orificium eius, & exponas ſoli per dies vij. Déinde coque in vaſe duplici, per horas iij. Déinde

fac permutationem foliorum rosarum, & vtere aliis recentibus,& dimitte per alios vij.dies in sole. Déinde exerce coctionem in eo, sicut fecisti priùs, & fac denuò permutationem foliorum rosarum. Et proiice super illud aquæ infusionis rosarum (quam tradidimus in capitulo de syrupis) sicut quartam olei,& stringe orificium vasis,& dimitte in sole per dies 40. Déinde excola, & iterũ expone soli, & dimitte tempore extenso. Et vtere vbi oportet.

¶ Modus operationis eius alius est.(Et acquiritur ex hoc ꝙ sit resolutiuũ magis.) Accipe succi rosarũ,& aquæ infusionis rosarũ prædictæ,ana partẽ vnã. Olei loti,& præparati, sicut diximus, partes tres. Foliorũ rosarũ contusarũ quãtũ sufficit. Reconde in vase vitreo,& expone soli, sicut diximus. Déinde operare de decoctione eius,& permutatione foliorũ rosarum,& expositione in sole, secundũ quod diximus. Et etiã de permutatione succi,& aquæ infusionis,& hoc fiat bis. Vltimò verò oleũ solum, cum succo rosarũ, & aqua infusionis earum, recondatur in vase,& exponatur soli per 40. dies.

¶ Tertius modus operationis eius est: Accipe amygdalarum dulcium purgatarũ, quantitatẽ aliquã, & tere in pila contritione vltima. Déinde quantitatẽ aliquam earũ cum foliis rosarum tritis, iterũ tere, & fac pastones, & dimitte in loco calido per diem vnũ. Déinde iterũ tere,& malaxa in pila malaxatione vltima, sine intermissione, & fundatur super illud aquæ infusionis rosarum calidæ parum,& indesinenter malaxa,& manabit oleum. Vltimò verò malaxa, & exprime in zainari. Cùm autem expresseris, totum pone in vase vitri, & stringe os eius,& pone soli,& vtere quando oportet.

¶ Modus operationis eius quartus, est secundum quod hîc proximè diximus de operatione eius cum amygdalis. Hîc tamen dicendum est, fieri debere cum sesamo excorticato. Sed amygdalæ sunt melior materia ad oleum rosatum rude, & sesamum ad oleum rosatum completum.

Oleum chamæmillinum, & est oleum benedictum &c. CCCCXII.

MOdus operationis eius est, sicut olei rosati, præterquã oportet vt fiat cum oleo de oliuis cõpleto, aut oleo sesamino, cum illis modis præparationum, quos diximus.

Oleum violatum &c. CCCCXIII.

MOdus operationis eius est, sicut olei rosati, excepto quòd debet fieri cum oleo rudi, aut amygdalino, aut sesamino cum illis modis operationis quos diximus.

Oleum

Oleum anethinum &c. CCCCXIIII.

MOdus operationis eius est, sicut olei de chamęmilla.

Oleum de Lilio &c. CCCCXV.

MOdus compositionis eius primus est, sicut olei chamęmillini, præter quam oportet vt citrinitas eorum tota abiiciatur.

¶ Et secundus modus operationis eius est: Accipe ex foliis liliorum ℥.ix. Masticis, calami aromatici, costi, carpobalsami, ana ℥.j. Garyofyllorum, cinnamomi, ana ℥.s. croci ʒ.iij. Omnia præter folia liliorum infundantur in aqua sufficiēti, & dimittãtur die ac nocte, postea bulliant ebullitione vna aut duabus. Deinde proiice olei sesamini super ea, aut olei de oliuis cõpletis ℔.ij. Et pone in vase vitreo, cũ foliis liliorum, & dimitte in sole per dies 40. deinde cola & administra. Oleum autem de lilio, quãdo fit ex liliis ireos, est magis resolutiuum, calefactiuum, & penetratiuum. Factum autem ex liliis notis, est magis sedatiuum, & lenitiuũ, & maturatiuũ.

Oleum irinum &c. CCCCXVI.

ACcipe radicum eius quantitatem aliquam, & florum eius duplum, & aque decoctionis radicum eius, quantum sufficit. Et funde super ea olei sesamini, aut de oliuis maturis, quantum oportet, & decoque in duplici vase, deinde permuta radices, & folia liliorũ. Et fac vt diximus de oleo rosato.

Oleum sambacinum. CCCCXVII.

FIt sicut oleum chamæmillinum.

Oleum de cheiri, quod ex cheiri citrina fit, est melius, & subtilius: deinde quod ex alba. &c. CCCCXVIII.

FIt sicut oleum de chamæmilla.

Oleum de Papauere &c. CCCCXIX.

FIt sicut oleum violatum, & propriè ex floribus eius, & capitibus papaueris, & foliis ipsius.

Oleum de lactuca &c. CCCCXX.

COnfert sicut oleum de papauere, & fit sicut illud.

Oleum de meliloto &c. CCCCXXI.

COnfert sicut oleum de chamęmilla, & fit sicut illud.

Oleum de Nenuphare &c. CCCCXXII.

COnfert sicut oleum violatum, & fit sicut illud.

Oleum de cucurbita &c. CCCCXXIII.

COnfert sicut oleũ de nenuphare, & fit sicut illud, præter ꝙ fit ex succo rasuræ cucurbitę, & florib⁹ eius, & oleo.

Oleum

Oleum de Cytonijs &c. CCCCXXIIII.

ACcipe carnium cytoniorum tritorum cum corticibus suis, quibus media accidit maturatio, & succi eorũ ana partes æquales: olei ex oliuis incompletis, quantum sufficit, pone in vase vitreo per dies xv. ad solem. Deinde coque in vase duplici per horas iiij. Post illud fiat permutatio citoniorum, & succi eorum, & fiat sicut diximus, bis, vel ter, deinde cola & reconde.

Oleum Malinum, siue melinum, vel milinum &c. CCCCXXV.

FIt sicut oleum de cytoniis.

Oleum de Pomis iabrolæ, & sunt poma mandragoræ &c. CCCCXXVI.

ACcipe expressionis eorum completorum & olei sesami, ana partes æquales. Decoque in vase duplici vsque ad succi consumptionem. Deinde iterum cum tantundem expressionis decoque sicut priùs. Et sic tertiò, & reconde, & vtere.

CCCCXXVII.

Oleum de myrto, vel myrtinũ. Membra confortat, & stringit sudoris multitudinem, & prohibet, & confert contritioni membrorum, & neruorum, & prohibet casus capillorum. Et modus operationis eius est.

ACcipe olei ex oliuis incompletis, & extremitatum myrti tenerrimorum, & expressionis extremitatum earum ana partes æquales. Vini odoriferi, partem mediam. Decoque ad succi & vini consumptionem. Deinde cola, & reconde in vase cũ eiusdem myrti expressiõe, sicut est quarta pars, & vtere.

Oleum de enula &c. CCCCXXVIII.

ACcipe Radicis enulæ contusæ, & succi eius. & olei sesamini, ana partes æquales. Vini odoriferi partem s. Fac sicut diximus in oleo myrtino.

¶Alius modus operationis eius est: Adde permistioni prędictæ foliorũ lauri, cordumeni, spicæ indæ, calami aromatici, masticis, ana sextam partis vnius. Et decoque sicut diximus.

Oleum De cinnamomo. CCCCXXIX.

COnfert sicut oleum de enula, & eadem est eius operatio.

Oleum de Sauina. CCCCXXX.

COnfert sicut oleũ de enula, & ei⁹ operatio est sicut illi⁹.

Oleum de pulegio. CCCCXXXI.

COnfert sicut illa, & fit similiter.

Oleum

Oleum de ruta &c CCCCXXXII.

MOdus operationis eius est sicut olei myrtini.

Oleum nardinum, est oleum benedictum &c. CCCCXXXIII.

ACcipe Spicæ aromaticæ ℥.iij. vini, & aquæ, ana ℥.ij.s. Olei sesami ℔.s. Decoquantur in vase duplici, lento igne, circiter horas iiij. & frequenter moueatur.

¶ Secundus modus operationis eius est: Accipe Spicæ Indæ ℥.iij. olei sampsuchi ℥.ij. Xylobalsami, enulæ, folii Indi, calami aromatici, foliorum lauri, cyperi, squinanti, cordumeni, ana ℥.j.s. Proiiciantur super ea, postquam fuerint contrita, Vini & aquæ fontis, ana quantum sufficit, olei sesamini ℔. vj. Deinde fiat sicut primum, & coquatur horis sex, & agitetur omni hora.

¶ Tertius modus operationis eius est: Accipe Spicæ Indæ ℥.iiij. Storacis, garyofyllorum, ana ℥.iij. Nucis muscatæ ℥.v. olei balsami ℔.iiij. Fiat sicut illud, & coquatur horis v.

Oleum masticinum &c. CCCCXXXIIII

ACcipe Masticis ℥.iij. olei sesamini, chist j. Coque in vase duplici.

¶ Secundus modus operationis eius est: Accipe olei rosarũ ℥.xij. Masticis ℥.iij. Vini boni ℥.viij. Decoque sicut primum ad vini consumptionem.

Oleum de Storace &c. CCCCXXXV.

ACcipe olei sesamini ℥.xij. Storacis ℥.iij. Fac sicut oleum masticinum. Deinde coletur & administretur.

Oleum costinum &c. CCCCXXXVI.

ACcipe Costi amari ℥.ij. Casiæ ℥.j. Extremitatum sampsuchi ℥.viij. Vini odoriferi, quantum sufficit ad infundẽdum noctibus duabus, olei sesamini ℔.ij. Decoquatur sicut oleum nardinum, horis sex.

Oleum de alchanna &c. CCCCXXXVII.

ACcipe Florum alchannæ ℥.iiij. olei antiqui ℥.x. Fiat sicut oleum rosatum. In defectu autem florum, fiat cum foliis & iteretur coctio eius cum modico vino.

Oleum de Sampsucho &c. CCCCXXXVIII.

FIt sicut oleum de myrto.

Oleum de mezereum &c. CCCCXXXIX.

ACcipe Foliorũ almezereon ℥.iiij. Et proiice super ea aquæ dulcis ℔.j. Et dimitte die ac nocte. Deinde fundãtur super ipsum lactis dulcis & recentis ℥.vj. olei sesamini ℥.viij. Coquatur vsque ad lactis, & aquæ consumptionem.

Deinde

Deinde coletur & reponatur.

Oleum alhasech &c. ccccxl.

ACcipe Alhasech, ℥.iiij. Zinziberis ℥.j.s. Funde super ea, in vase vitreato succi extremitatum alhasech ℥.iiij. olei sesamini ℥.xiiij Aquæ dulcis, quantum sufficit. Et decoque vsque ad aquæ consumptionem.

¶ Modus alius quod bibitur &c. Cuius dosis est ℥.j. cũ rob, aut cum vino, aut cum aqua mellis. Accipe olei sesamini, & succi alhasech, & lactis vaccini recẽtis, ana ℔.ij. Albarum penidiarum ℥.v. Zinziberis albi ʒ.xij. Et decoquatur vsque ad succi, & lactis consumptionem, & administretur.

Oleum de cucumere asinino &c. ccccxli.

ACcipe succi cucumerum asininorum completorum olei sesamini, partes æquales. Coque vsque ad succi consumptionem.

¶ Modus alius est: Accipe Succi radicum eius cõtritarũ ℔.s. olei sesamini ℔.j. Coquatur sicut diximus, & administretur.

Oleum de Pomis citranguli &c. ccccxlii.

ACcipe Poma citrangulorum xij. Et sint propriè antiqua. Et pone ea integra in vase figuli vitreato. Et funde super ea olei de oliuis, aut olei sesamini ℥.xxvj. aut plus, aut minùs secundum magnitudinem & paruitatem citrãgulorũ & aquæ fontium, & aquæ maris, ana ℔.j. Coquantur ad cõsumptionem aquæ. Deinde funde super ipsum aquæ dulcis claræ. ℔j.s. Et proiice super ea penidiarum albarum ℥.viij. Decoque vsque ad aquæ consumptionem, & administretur in potibus, & cibis, & pulmentis de farina. Dosis eius est ab ℥.j. vsque ad iij.

Oleum de croco &c. ccccxliii

ACcipe croci ℥.j. Myrrhæ puræ ʒ.iij. cordumeni ʒ.ix. calami aromatici ʒ.viij. Infundantur medicinę in aceto, diebus quinque, præter cordumeni. Die sexta proiiciatur super ea cordumeni, & dimittatur die vna. Deinde fundatur super ea olei ℔.j.s. Et coquatur lento igne, vsque ad aceti consumptionem. Et sunt qui loco aceti vinum ponunt.

Oleum de piperibus &c. ccccxliiii.

ACcipe Trium piperum, ana ʒ.iij. Chebulorũ, bellericorum emblicorũ, & Indorum, ana ʒ.v. Radicum apii, fœniculi. ana ʒ iij.s. Serapini, opopanacis, ammoniaci, ana ʒ.ij.s. Turbith albi boni ʒ.ij. Zinziberis ʒ.iij. Caulis recentis, Hasech humidi, foliorum rutæ humidæ, quantũ de singulis manu capi potest Decoquãtur omnia post contritionem ipsorum

um,cum aquæ ℔.xxiiij.vsque ad tertiam partẽ.Déinde coctur,& proiiciantur super illud olei de cherua, heminæ ij. et coquatur vsque ad cõsumptionẽ aquæ. Et sunt ex hominibus,qui addunt in eo Ireos ʒ.vj.Casiæ ʒ.ij.Anisi,cordumeni,ana ʒ.j.s.Calami aromatici ʒ.ij.s.& spicæ Indæ ʒ.j.Expressionis asech,sextaria iij.Administretur vbi oportet. Et sunt qui loco olei de cherua,ponunt oleum irinum, aut oleũ de cheiri,aut oleum de amygdalis amaris,aut ex omnibus,partes conuenientes.

Oleum de euphorbio &c. CCCCXLV.

ACcipe Euphorbii ℥.s.Olei de cheiri ʒ.v.Vini odoriferi tantundem,decoque vsque ad vini consumptionem, & vtere.

¶ Alius modus.Accipe Staphisagriæ ʒ.iij.Condisi ʒ.iiij. Pyrethri ʒ.vj.Calamenti montani sicci ʒ.xij.Costi.ʒ.x.Castorei ʒ.v.Tere,& decoque in vase vitreo,cum vini odoriferi ℔.iiij. (Postquam infusa fuerint in eo dieb⁹ duobus)vsq; ad medium vini.Déinde frica manibus fricatione vehementi,& cola,& funde sup ipsum olei de cheiri, aut olei sesamini ℔.j.s. Et decoque vsque ad consumptionem vini. Déinde proiice super ipsum Euphorbii recentis & albi,triti cõtritione multa ʒ.iiij.Et coquatur cum eo,& vtatur.

Oleum vulpinum &c. CCCCXLVI.

ACcipe Vulpem integram,cuius interiora sint euulsa,& pone in vase,& funde super ipsam aquæ fontiũ,& aquę marinæ,ana chist.ij.olei antiqui clari,chist.ij.s.Et decoque lento igne,cum salis ℥.iij.vsque ad aquarum cõsumptionẽ. Deinde pone in vase,& proiice super ipsam herbæ anethi,& Alhasech,ana ℔.j.Et funde super ea aquæ dulcis,vbi coctus fuerit ex eisdem herbis,ana manipulus vnus.Et decoque sicut priùs,vsque ad aquæ consumptionem,& administretur Est enim mirabile.Et quandoque præter oleum, coquitur vulpes in aqua fontium,& aqua salsa(& sit aquarum quantitas multa)cum eisdem herbis,& administretur lauando in tina.Et est efficax.Hoc quoque nõ prętermittas,ꝙ vulpes tãdiu debet coqui,siue in faciendo oleum,siue aquam ad abluendum,donec discocta sit,vt eius artus omnes laxentur, & dissoluantur.

Oleum de serpentibus &c. CCCCXLVII.

ACcipe ex serpentibus nigris circiter ℔.ij.Et sint serpentes integri.Et funde super eo olei sesamini, chist.j.

Et

Et pone in vaſe terreo, ſtricti orificij, & ſigilla orificium vaſis, & decoque lento igne vſquedum diſſoluantur ſerpentes. Et caueat ſibi operator à vapore eius. Et cùm coctum fuerit, dimittatur infrigidari, & recondatur in vaſe vitreo, & adminiſtretur liniendo cum penna.

Oleum de Scorpionibus &c. CCCCXLVIII.

RËcipe Scorpiones circiter viginti, vel plus, vel minus ſecundum quantitatem magnitudinis & paruitatis eorum. Et pone in vaſe vitreo, & funde ſuper eos olei amygdalarum amararum libras duas. Et ſtringe caput vaſis, & dimitte in ſole diebus triginta. Déinde cola, & vtere.

¶ Modus operationis eius alius eſt: Recipe Ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum radicis capparis, ana vnc.j. Funde ſuper ea olei amygdalarum amararum, chiſt.j. Et pone in ſole viginti diebus. Déinde proiice ſuper ea ex ſcorpionibus à decem vſque ad quindecim, & iterum ſtringe orificium vaſis, & dimitte in ſole per dies triginta. Déinde coletur, & reponatur. Eſt enim mirabile &c.

Oleum de Ranis &c. CCCCXLIX.

REcipe Ranarum aquaticarum, circiter ℔.s. Et funde ſuper eas in vaſe vitreo olei ſeſamini, chiſt.s. Et obtura orificium vaſis, & decoque ſicut diximus in oleo ſerpentino.

Ex multis autem fiunt olea &c. CCCCL.

FIunt autem olea per reſolutionem diuerſis modis &c. CCCCLII.

Oleum de ouis &c. CCCCLI.

ACcipe vitellos ouorum elixatorum, circiter xxx. Et comminue eos manibus, & pone in ſartagine lapidea, & aſſa ſuper ignem, mouendo cum ligneo, aut ferreo cochleari donec rubeſcant & reſoluatur ab eis oleum. Et tunc exprime eos cum cochleari, & manabit abundantius.

¶ Alius modus eius compoſitionis eſt: Recipe Vitellos ouorum elixatorum. comminuantur molendo cum mola, déinde malaxentur, ſicut diximus in capitulo de oleo amygdalino, & manabit oleum.

¶ Tertius modus eius eſt, vt diſtilletur in caczola, & alembico, ſicut in oleo philoſophorum dicemus.

Oleum

Oleum de Frumento &c. CCCCLIII.

POne frumentum ſuper laminam ferream, & ſuper ipſum aliam laminam ferream ignitam, ſed non multùm, & comprime. Et manabit oleum.

¶ Secundus modus: Ponatur frumentum excorticatum in vaſe ſublimationis, & fiat ſicut dicemus.

Oleum Sinapinum &c. CCCCLIIII.

FIt ſicut oleum de frumento.

Oleum de Iunipero &c. CCCCLV.

ACcipe ex lignis iuniperi quantitatem ſufficientem, & ſcinde in fruſta, & imple ex eis dolium magnum, vitreatum interius, cuius orificium ſit arctum. Et præpara parietes eius cum terra figuli, & fac foueā in terra. Déinde pone ollam vitreatam ex directo, in fundo foueæ, habentē orificium amplum, & cooperiatur lamina ferrea ſubtili perforata foraminibus multis, ſicut cribratorium tritici, ita ꝙ lamina vndique ollæ orificium cooperiat. Déinde ſuper laminam præparetur orificium dolij, ex inuerſo, & præparetur cum terra figuli, vt nihil ex vtroque orificio reſpiret. Poſt illud accende ignem ſuper totum corpus dolij, & dimitte ardere ſic, per horas duas. Manabit enim à lignis, ex arte hac, oleum. Quod reconde, & adminiſtra vbi oportet.

Oleum Fraxininum. CCCCLVI.

VAlet ſicut oleum de iunipero, & confert ſpleni, & fit ſicut illud.

Oleum de Gagate, eſt oleum ſacratum &c. CCCCLVII.

REcipe ex lapidibus gagatis quantum vis, & fac eis ſicut diximus in oleo de iunipero.

¶ Secundus modus eſt cū opere ſublimationis, vt dicemus.

Oleum Philoſophorum &c. CCCCLVIII.

EStautem eius aliud quod fit à natura, & profert illud minera. Et eſt locus manationis eius in inſulis, & ſcopulis maris, & vocatur naphtha. Cuius tres modi ſunt. Eſt enim quoddam ſubalbidū, & quoddam ſubrubeum tenue, & aliud groſſum ſubnigrū. Subalbidum verò eſt melius alijs: ſubrubeū eſt poſt illud, aliud verò poſtea. Et eſt aliud quod fit ab arte. Et modus operationis eius eſt: Accipe ex lateribus antiquis, multæ antiquitatis, & propriè factis ex terra rubea, & comminue eos in fruſta. Et accende ſuper eos ignē

carbonum sine fumo, vsquedum inflammentur, & rubeant. Déinde submerge eos in concha plena oleo alchichil, aut oleo antiquo, claro, vsquedum imbibantur imbibitione vltima, & pone in caczolis, & permitte exiccari per se. Post illud, comminue eos cõminutione vltima, & pone in caczola, & sigilla orificium caczolę cum orificio alembici, & sigilla cum luto alchimistarum, & pone in fornace, cuius ignis sint prunæ, & coquatur vsquedum distillet oleum. Et tu ordinabis vas sub rostro alembici, in quo fluat oleum. Déinde reconde illud, & stringe orificium vasis, in quo recondis, & administra vbi oportet. Et quanto antiquius, tanto melius.

∴

RECEPTARII IOANNIS FILII MESVAE FINIS.

REPERTORIVM ALPHABETICVM HVIVS RECEPTARII.

A

B

C

Conf

D

H

I

L

M

O

Oleum

P

Pilulæ

R

Rob

Vngu

INDICIS RECEPTARII, FINIS.

LVGDVNI,

EXCVDEBAT IOANNES FREL LONIVS.

ANNO. M.D.L.

